Viktor Laverrenz

AZ AFGÁN KÉM

Viktor Laverrenz

AZ AFGÁN KÉM

Viktor Laverrenz: Der Afghanen-Spion
Hungarian translation © Nagy Károly, 2012

ISBN: 978-963-08-4120-7
Artisjus műjegyzékszám: 120529002T

Előszó

Idegen nyelvű elektronikus könyvtárak hatalmas kínálatában keresgélve bukkantam rá erre az eredetileg német nyelvű regényre, a XIX. század végi kalandregény irodalom egy nálunk eddig ismeretlen művére, legalább is az interneten a szerzőre és a mű címére keresve semmilyen magyar nyelvű nyomra nem akadtam. Miután kiolvastam a könyvet, úgy gondoltam, hogy magyarul is méltó helye lenne korának kalandregényei között.

A fordítás során akadt néhány probléma, ami az átlagnál érdekesebbé tette számomra ezt a munkát. Közülük az érdekesség kedvéért megemlítek néhányat.

Az eredeti könyvet gót betűkkel nyomtatták. Ennek zökkenőmentes olvasásához kell némi gyakorolat. A nyomtatott gót abcnek is vannak különböző font-változatai, így az sem feltétlenül százszázalékos segítség, ha az ember az interneten rábukkan egy-egy gót-latin megfelelőséget tartalmazó táblázatra. A vastagon szedett címsorok között pedig volt olyan eset, amikor csak valahol a fejezet közepén jöttem rá, hogy a fejezetcím egyik szava mi lehet, amikor annak felbukkant a nem vastagon szedett változata.

A történet szereplői német és közép-ázsiai személyek. A hitelességet a szerző azzal fokozta, hogy egyik német szereplőjét bajor, egy másikat berlini nyelvjárásban szólaltatta meg, ráadásul ez utóbbi tudós ember lévén mondanivalójának komolyságát latin nyelvű mondásokkal is tarkította.

Komoly fejtörést jelentett számomra, hogy mit kezdjek a nyelvjárásokkal, mert úgy éreztem, hogy nem volna hiteles, ha a szereplőknek valami magyar tájnyelvet akasztanék a nyakukba, és mondjuk a bajort vasi, a berlinit pedig nógrádi nyelvjárásban szólaltatnám meg, vagy ami még borzasztóbb gondolat, hogy fordítóként találnék ki valamiféle nyelvjárásokat számukra. Őszintén bevallom azt is, hogy nem akartam belemászni egy olyan problémába, amit úgysem tudtam volna rendesen megoldani. Így nem maradt más hátra, mint az a kompromisszum, hogy ezen a helyen

megkérem a kedves olvasót arra, hogy Heinzelmann professzor és Burgdorffer szereplők megszólalásainál gondoljanak valami ízes tájszólásra, cserébe viszont egy folyamatosan olvasható, és nem mesterségesen nyakatekert szöveget kapnak, a professzor úr latin mondásait pedig lábjegyzetekben oldottam fel.

A szerző a közép-ázsiai helyszínek hitelességet azzal fokozta, hogy szereplőit gyakran szólaltatta meg egy-egy perzsa szóval is, amit első alkalommal zárójelben feloldott annak német megfelelőjével. Ezzel a maga részéről a problémát lerendezettnek tekintette. Későbbiek során a szó még számtalan alkalommal előfordult a teljes műben, elvárva az olvasótól, hogy ismerje annak jelentését, hiszen első előfordulásakor a szerző már megadta német megfelelőjét. Na, ebbe a problémába szépen belefutottam, ugyanis mondjuk jó pár oldallal, vagy akár néhány fejezettel odébb ismét meglátva egy perzsa szót, fogalmam sem volt róla, hogy mit is jelenthet. A számítógép keresési funkcióját sem lehetett visszakeresésére használni, hiszen az eredeti mű gót betűkkel íródott, amivel a program keresési funkciója nem tudott mit kezdeni.

Nem volt más megoldás, mint elölről kezdeni a regény olvasását, és házi használatra összeállítani egy kis perzsa-magyar szógyűjteményt, ami igen viccesen néz ki, mert a perzsa szavak a latin abc betűivel szerepelnek benne, a német fonetikus kiejtésnek megfelelő alakban. A szerző a perzsa szavakat német gót betűkkel írta. Ebbe a szótárba kb. 200 szó került, és a fordítás során igen hasznosnak bizonyult. Helységnevek esetén a német nyelv fonetikus kiejtéséből kiindulva igyekeztem elnevezni az egyes helységeket.

Az egész káoszt végül úgy rendeztem le, hogy a kedves olvasót nem strapálom a nyelvjárásokkal, és a zökkenőmentes olvashatóságot sem zavarom meg értelmezhetetlen perzsa szavakkal, hanem következetesen azok magyar megfelelőjét alkalmazom, így a magyar nyelvű változat folyamatosan olvasható szöveg, és nem rejtvény, a németül tudó olvasók közül pedig azok, akik szeretik a nyelvi kalandot, az interneten megtalálhatják az eredeti művet.

A regényben gyakran fordultak elő olyan, a cselekmény korában alkalmazott fogalmak és mértékegységek, melyek már régen feledésbe merültek, és az érthetőség érdekében magyarázatra szorulnak. A lábjegyzetek magyarázó szövegei az internetről származnak, helyességüket nem ellenőriztem.

Nagy Károly
fordító

Ki lehet a kém?

Most, amikor hozzálátok leírni a történetet, melyet életem legfontosabb hagyatékának is nevezhetnék, nehéz beleképzelni magam azokba a körülményekbe, amelyekbe annak idején kerültem, amikor még porosz hadnagy voltam, és úgy gondoltam, hogy a boldogság kapujában állok. Életem azonban alapvetően megváltozott. Hazátlan kalandorrá váltam, aki békétlenül vándorolt a világban, amely számára annyi keserű csalódást okozott.

Mennyire másként volt annak idején minden. Derűsen és gondtalanul tekintettem a jövőbe, amelyre úgy gondoltam, mintha nyitott könyvként állna előttem. Fényes karrierre számíthattam. Fiatal, törekvő és életvidám tüzértiszt voltam, akinek minden kilátása megvolt arra, hogy még fiatal évei során végigjárja a katonai hírnév lépcsőfokait, mivel minden elődöm kitüntetéssel szolgálta a porosz hadsereget, és így számomra a gyors előléptetés bizonyos mértékig már előre meghatározottnak tűnt. Fiatal éveim ellenére már ezred-adjutáns voltam, és ezredesemnél rendkívül jól érvényesültem.

Ezen kívül a szerelem is boldogan kivirágzott számomra. Igazi, bensőséges szerelemmel vonzódtam egy gyönyörű lányhoz, aki nem csak előkelő, hanem igazán jómódú családból származott. Máriát, így hívták szívem választottját, sokan rajongták körül, mégis nekem sikerült valamennyi vetélytársam elűzni a küzdőtérről, és elnyerni viszontszerelmét, így a nyilvános eljegyzésre is sor kerülhetett.

Ki lehetett volna nálam boldogabb! Minden jel arra utalt, hogy irigylésre méltó sors vár rám, és csak egyvalami volt nyomasztó hatással reményeim derűs kilátásaira: legjobb barátom Egon von Basedow, bajtársam az ezrednél, aki egyike volt azoknak, akik Mária kegyeiért küzdöttek, és az a tény, hogy őt is kiütöttem a küzdők sorából, barátságunkra sötét árnyékot vetett.

Kétségem sem volt afelől, hogy milyen fájdalmat okozott neki a veszteség, jóllehet igyekezett vereségét előttem a lehetőségekhez képest titokban tartani. Azonban éppen a kényszeredett barátságosság, a korrekt, de hűvös udvariasság, amelyet Máriával tör

tént eljegyzésünket követően tanúsított, kínos érzést keltett bennem, amellyel szemben a lovagiasság minden rendelkezésemre álló lehetőségével megpróbáltam küzdeni.

Napsugaras boldogságomban lassanként megfeledkeztem arról, hogy ezen a Földön az emberi boldogság sohasem lehet tökéletes, legalább is azonban nem tarthat örökké. Dőzsöltem a közeledő esküvő nyújtotta örömökben, és Máriával közösen tervezgettük a jövőt, melyet rózsaszínűnek és örömtelinek véltünk. Mint két boldog gyermek tekintettünk a jövő felé.

A derült égből azonban váratlanul olyan villámcsapás ért bennünket, amely egy csapásra megsemmisítette ezernyi reménységünket, romba döntötte életünk boldogságát és beszennyezte családunk megbecsült nevét.

Egyik nap, amint az lenni szokott, egy csomag érkezett az ezredhez, amely a sokat mondó „Szigorúan titkos" jelöléssel volt ellátva. A csomag egy új ágyú teljes és nagyon részletes tervét tartalmazta, amelyről az ezredesnek gondos tanulmányozást követően a számára alkalmasnak tűnő személyek bevonásával, akiknek a titoktartás tekintetében természetesen teljesen megbízhatóaknak kellett lenniük, véleményt kellett adnia.

Engem is bevont bizalmasai körébe, és a tervrajzokat kínosan szigorú megőrzés céljából gondjaimra bízta, melyeket az ezredirodában tároltam a legnagyobb titokban, és csak olyankor tanulmányoztam azokat, amikor teljesen biztos voltam benne, hogy senki sem fog megzavarni.

Az egyetlen ember, aki annak idején az ezredparancsnok mellett beléphetett ebbe az irodába, Egon von Basedow volt, akivel kadét korunk óta tegeződtünk, és aki szülői házamba is bejáratos volt. Apám szeretettel befogadta a fiatal tisztet, aki korán elveszítette szüleit, és a lehetőségekhez képest valamennyien igyekeztünk pótolni hiányzó családját.

Egon látta a terveket. Megbízhattam benne, mindenesetre a legnagyobb titoktartásra vonatkozó becsületszavát kértem, mivel nekem kellett vállalnom a felelősséget. Gyakran tanulmányoztuk a terveket, mert szakemberként bennünket is rendkívül érdekelt a zseniálisan átgondolt konstrukció.

Egyik nap az ezredes, amikor egyedül voltam vele az ezredirodában, kérte a terveket. Kinyitottam a tűzálló szekrény zárját, hogy elővegyem azokat – de mi történt? Azt hittem, menten gutaütést kapok – szédülés fogott el – nem akartam elhinni, amit szemeim olyan világosan láttak – reszkető kézzel tapogattam a polcon, ahol őrizni szoktam a terveket. A polc azonban üres volt. Üres!

A jelenet, ami ezután következett, rettenetes volt! Még mindig magam előtt látom öreg, tiszteletreméltó ezredesem, amint már erősen őszülő haját fogta kezeivel, amint a pótolhatatlan veszteség miatti vad kétségbeesésében ököllel verte a homlokát, majd eltompult hangon kijelentette, más nem maradt számára, mint hogy golyót röpítsen a fejébe. Ő volt a fő felelős a tervek visszaszolgáltatásáért, és most kiderült, hogy ellopták azokat!

Mit segített az már rajta, hogy azonnali részletes vizsgálatot rendelt el? Én is szigorú kihallgatásban részesültem, hiszen én voltam az egyetlen, akinek kulcsa volt a szerencsétlen szekrényhez. Hiába volt minden próbálkozás, a fontos papírok holléte nem derült ki, a legcsekélyebb nyom sem volt fellelhető, ami utalt volna a tolvajra. Egy pillanatra átvillant a gondolat a fejemen: Csak nem Basedow lenne a tettes – – –? Ezt nem is mertem végiggondolni. Önvádakkal halmoztam el magam, hogy csak egy pillanatra is engedtem magamban felmerülni ezt a bizalmatlan gondolatot. Azzal vetettem el a rettenetes gyanú gondolatát, hogy az nem méltó hozzám. Tovább gyötört azonban a szörnyű kérdés, amire nem tudtam a választ: Ki lehet a kém?

Meg kell említenem, hogy az ezredes egyetlen szóval sem tett szemrehányást nekem. Ez rémesen megviselt, mert természetellenes volt. Ha tombolt és dühöngött volna, ha hanyagsággal vádol, mert egyébként saját magamnak sem tudtam megbocsátani, mindent elviseltem volna. Méltóságos nyugalma azonban, amellyel irányomban megnyilvánult, lidércnyomásként hatott rám. Sohasem felejtem el, mit éreztem akkor, amikor az ezredes egyik nap, miután órákig üldögélt az ezredirodában, beletúrt az utóbbi napokban majdnem teljesen megőszült hajába, hirtelen mintha váratlan elhatározásra jutott volna felállt, üres tekintettel rám nézett,

mintha már régen halott lenne, és sajátos, meleg hangon így szólt hozzám:

– Isten Önnel Eschenbach.

– Ezredes úr! – kiáltottam fel. – Az Isten szerelmére!

Rettenetes gondolat cikázott át agyamon. Utána akartam menni, hogy – – –

– Maradjon! – szólt rám szigorúan, miközben még egyszer visszafordult az ajtóban. – Megparancsolom önnek, hogy nem hagyhatja el hamarabb ezt az ezredirodát, csak miután hírt kapott felőlem.

Így hát ott maradtam. Az utolsó mondat kissé megnyugtatott. Szívem azonban mégis kétségek között őrlődött. A legvadabb önvádakkal záporoztam magam. Talán ne én lennék, aki előidézte ezt a szörnyű helyzetet? Úgy őriztem a rám bízott titkot, mint ahogyan az kötelességem lett volna? Nem, és nem, és még egyszer nem! Én – egyedül én vétkeztem! Én voltam a méltatlan! Az irántam tanúsított bizalommal szemben gyalázatos csalódást okoztam! És egyre csak a kínzó kérdés gyötört: Ki lophatta el a terveket? Ki lehet a kém, akinek érdekében állt, hogy ellopja azokat? Ki volt az? Ki lehetett az? – És gondolatban megint csak megjelent előttem Egon von Basedow, de gondos megfontolás után megint csak elvetettem ezt a gyalázatos gyanúsítást. A bajtársam volt, a barátom és családom annyi jóban részesítette. Ő nem lehetett az áruló!

Órák teltek el, az önmarcangolás rettenetes órái. A sivár iroda csupasz falai, a rettenetes iratszekrénnyel és páncélszekrénnyel, melyek a tolvajlás napja óta rém vádaskodóan álltak ott, úgy éreztem, szinte maguk alá temetnek. Nyomasztóan hatott rám a magányos iroda dohos levegője.

Milyen szívesen kirohantam volna a szabadba, hogy kiszabaduljak iszonyú börtönömből. Az ezredes parancsa azonban maradásra kényszerített. A kormos óra mutatóit mintha ólomnehezékek tartották volna vissza. Homlokomat hideg veríték verte ki. Belső nyugtalanságom percről percre fokozódott. Kósza gondolataim vadul cikáztak valami rettenetesre várva. Közel voltam a teljes kétségbeeséshez.

Valamikor délután hirtelen feltépték börtönöm ajtaját. A küszöbön sápadtan és reszketve, mint maga a megtestesült nyomorúság, ott állt az ezredes tisztiszolgája. Mélyen beesett szemei természetellenesen tágra meredtek, melle ziláltan kapkodott levegő után, mintha, súlyos láztól szenvedett volna.

– Mi történt? – kiáltottam fel, valami rémséges hírre számítva.

A legény nagy nehezen kinyögte küldetése célját:

– Egy levél önnek az ezredes úrtól.

Őszinte ábrázata rángatózni kezdett, arcán könnyek csordultak, a büszke ágyútüzér összeomlott az átélt események súlya alatt. Feltéptem az üzenetet, melyben az alábbiakat olvastam: *„Miután kézhez kapta ezt az üzenetet, elhagyhatja az irodát, mivel agyonlőttem magam. A történtekről tudósítsa a hadügyminisztériumot!”*

Úgy éreztem magam, mintha megőrültem volna. Kiszáguldottam a tisztiszolga mellett, az ezredes lakása felé rohantam. Ott feküdt a tiszteletre méltó katona golyóval a fejében, a kilőtt revolver még a jobb kezében volt. Nem tudtam, mi történt. Az agyamra nehezedő tompa nyomás képtelenné tett arra, hogy felfogjam az elém táruló látványt. Úgy tűnt, mintha ezer kéz szegezett volna pisztolyt reám, és ezer száj kiáltotta volna felém: Követned kell őt a halálba. Te – igenis te voltál, aki meggyilkoltad!

Hazarohantam. Valami ismeretlen erő arra kényszeített, hogy keressem a halált. Hozzátartozóim megérezhették, mi áll szándékomban. Úgy tűnik, a homlokomra volt írva. Amikor be akartam menni a szobámba, anyám a kétségbeesés erejével karolt át.

– Ne tedd, Werner ne tedd! Mindannyian tudjuk, hogy ártatlan vagy, és ennek ki is kell derülnie. Az ég nem engedheti, hogy a gyanúnak akár egy porszeme is tapadjon rád.

– Meg kell tennem anyám, muszáj megtennem, mert én okoztam az ezredesem halálát. Gyilkos vagyok, gyilkos vagyok, ismételgettem.

– Nem fiam, nem te vagy a gyilkos! Elhamarkodottan cselekedett, és ez nem a te bűnöd. De ha te most itt hagynál bennünket, akkor én sem akarnék tovább élni. Nem lennék képes tovább élni!

Werner, egyetlenem, forrón szeretett gyermekem, képes lennél megölni anyádat?

Átéreztem, hogy irántam érzett szeretetéből szólt így hozzám. Meg akarta menteni a fiát. Ámde mégis, hagyhattam volna, hogy szándékom eluralkodjon rajtam és megfosszam utolsó vigaszától? Nem inkább azt kellene kideríteni, hogy ki volt a kém, és így igazolhatnám magam?

Olyan igaz, mint Isten az égben, hogy annak idején csak magamra gondoltam, sokkal inkább, mint szegény boldogtalan anyámra, és családom becsületére, melyen nem eshetett szégyenfolt. Égen-földön mindent meg kellett mozgatnom az áruló tett felderítése és a tolvaj leleplezése érdekében. Jogom lett volna rá, hogy kivonjam magam a bűnhődés felelőssége alól, és anyám is magammal rántsam a halálba? És halálom nem bűnösségem beismerését jelentette volna?

A nehezebbik utat kellett választanom. Életben kellett maradnom, a felderítés lehetősége miatt kellett életben maradnom, hogy tisztázzam magam a gyalázattól, mely hozzám tapadt.

Elkészítettem a jelentést a hadügyminisztériumnak és ezzel egyidejűleg fegyelmi vizsgálatot kértem saját magam ellen, amit azonnali hatállyal meg is kezdtek, és az eljárás idejére felmentettek a szolgálat alól.

Kínos megaláztatás ideje következett, és csak az a szilárd meggyőződés segített át ezen a keserves időszakon, hogy ártatlanságomnak előbb-utóbb ki kell derülnie. Ki vehette volna zokon tőlem, hogy ezeken a rémes napokon rendkívül ingerlékeny voltam. Minden véletlenül elejtett szó dührohamot váltott ki belőlem, beteges, lázas állapotba kerültem, majd elvesztettem az eszem.

Egon von Basedow változatlanul látogatta családunkat mint korábban, nekem úgy tűnt annak idején, mintha feltűnően gyakoriak lennének látogatásai, és viselkedése velem szemben kényszeredett, erőltetetten barátságos volna. Szorgosan igyekezett vigasztalni, és gyakran utalt arra, hogy még a gyanúja sem merülhet fel annak, hogy én lennék a tettes, hiszen mindenki tudja, hogy őszinte vagyok és hűséges, mint az arany. Őszinte és hűséges, mint az arany, szó szerint így fogalmazott.

De éppen ezek a vigasztalások taszítottak, leküzdhetetlen undor vált úrrá rajtam. Ha megláttam Egont, úgy éreztem, mintha pók mászkált volna a nyakamon, amely lassan, de biztosan szövögeti rajtam hálóját. Mindez azonban csak beteges idegállapotom, agyam szakadatlan önmarcangolásának következménye volt. Hiába is próbáltam küzdeni ellene.

Egyik nap vita tört ki közöttünk. Menyasszonyom éppen látogatóban volt nálunk a szülői házban, és már pusztán az a tény is kellemetlenül érintett, hogy Mária találkozott Egonnal. Minden pillanatban attól tartottam, hogy szóba kerülhet a kínos téma. A fegyelmi vizsgálat elhúzódott, semmi közelebbit nem tudtak megállapítani, ezzel együtt ártatlanságomat sem. Valahogy dühroham szerű állapot jött rám, és vitába keveredtem Egonnal. Szó szót követett, olyan ideges lettem, hogy magam sem tudtam, mit beszélek. Minden esetre olyan szavakat használtam, melyeket nyugodt körülmények között gondosabban megfontoltam volna.

Azonban Egon is magán kívül volt, utóbbi időben ő is igen sérülékennyé vált, nekem legalább is úgy tűnt. Talán mégsem lett volna ártatlan a tolvajlás dolgában? Mindkettőnknek ebben a túlhevült izgalmi állapotában elhangzott egy szó, amely szívem legmélyebben érintette és megsebesített, idegeim mélyére hatolt: Egon „kém”-nek nevezett engem!!

Éreztem, amint szabályosan jéggé dermedtem, képtelen voltam megmozdulni, nem ugrottam neki a rágalmazónak, hogy megbosszuljam sértő kijelentését. Úgy éreztem, mintha bunkóval vágtak volna fejbe, a képzelt ütéstől földre zuhantam, a körülöttem lévő tárgyak dülöngélni kezdtek, majd elvesztettem az eszméletem.

Heves, lázas állapotba kerültem, ami több mint egy hétig tombolt, és halálos hidegrázással kétségbeesésig gyötört. Agyonkínzott agyamban a legcsapongóbb fantáziák cikáztak, mintha téboly ragadta volna el fejemet. Erős természetem azonban ellenállt. Amikor rendbe jöttem, Basedowot pisztolypárbajra hívtam ki.

A becsületbeli ügyek tanácsa elutasította a párbaj lehetőségét arra utalva, hogy a velem szemben foganatosított fegyelmi vizsgálat még nincs lezárva. Tehát nem voltam párbajképes. Ez a

döntés határtalanul feldühített, valamilyen módon mégis elégtételt kellett szereznem. Felkerestem Egont, és a többi bajtársunk jelenlétében lovagló korbáccsal végigvágtam az arcán.

Ez már elegendő ok volt a párbajra. A feltételek igen kemények voltak: Golyóváltás a harcképtelenségig. Súlyosan megsebesítettem, a becsületbeli kódex szerint tehát tiszta lettem. Ámde ennek ellenére úgy tűnt számomra, mintha bajtársaim arcvonásain továbbra is bár kimondatlanul, de mégis a vádaskodást látnám: Mégiscsak te vagy a kém!

A fegyelmi eljárás végre befejeződött. A vizsgálat nem tudta kideríteni, hogy ki volt a tettes, és annak gyanúját sem mondta ki, hogy a terveket én tüntettem volna el. A katonai bíróság mégis bűnösnek ítélt. A terveket rám bízták, én azonban állítólag nem vigyáztam kellőképpen rájuk, ezért két hónapi laktanyafogságra ítéletek és elbocsátottak.

Ekkor már tényleg nem láttam más kiutat, mint a halált. Hazamentem, megragadtam a pisztolyom, mellemre szorítottam, és meghúztam a ravaszt. Ugyanabban a pillanatban azonban éreztem, hogy a kezem nagy erő üti el a testemtől. A lövés eldördült, de a célt, amelyet szántam neki, nem találta el.

Apám volt, aki anélkül, hogy észre vettem volna, belépett a szobába, és megakadályozta öngyilkosságomat.

– Hagyd ezt! – szólt szigorúan és ridegen. – Így sem magadnak, sem nekem nem szerzed vissza elveszett becsületed. Hátra van még egy feladatod az életben, amelynek megoldásával nem csak magadnak, hanem családod hírnevének is tarozol. Titokban nyomozni kezdtem, melyhez az alapinformációt Roderich, vezérkari barátom adta. Az eltűnt tervek rövid időre felbukkantak, éspedig Párizsban. Valaki megvételre ajánlotta fel a francia hadügyminiszternek, azonban ő, aki igazi úriember, elutasította azok megvételét, mert lopás útján kerültek az érintett ügynök birtokába. Erre az ügynök – így tájékoztattak róla – Közép-Ázsiába indult, hogy a terveket felkínálja Afganisztán uralkodó emírjének, aki hadseregének, elsősorban tüzérségének újraszervezésével van elfoglalva. Azt reméli, hogy ott jobb üzletre számíthat, mint az európai kultúrállamokban, és azt hiszi, hogy könnyebb dolga lesz,

mert ennek a birodalomnak az uralkodója Kabulban létrehozott egy ágyúöntődét, vagy legalább is szándékában áll. Erről az ügyről már beszéltem egykori tanároddal, Heinzelman professzorral, aki örömmel megadja neked a szükséges felvilágosítást a nehéz úthoz. Az Eschenbach família családi tanácsa úgy határozott, hogy rendelkezésedre bocsátja azt az összeget, amire a kabuli úthoz szükséged van. Ott majd felmérheted a helyzetet, mihez tudsz kezdeni. Isten kísérjen utadon fiam. Ő, aki a csillagok felett igaztatja a világ dolgait tudja, hogy mennyire szeretlek. De ennek ellenére meg kell, hogy mondjam: Ne térj addig vissza a szülői házba, amíg nem tudod visszahozni magaddal a terveket, melyeket gondjaidra bíztak. Az Úr vezessen végig nehéz utadon.

Hirtelen csodálatos és ellenállhatatlan változáson mentem át. Igen, nagy és nehéz volt a feladat, azonban méltó arra, hogy betöltse további életem. Megszűnt a rémes nyomás, mely leterített a szomorú nap óta, amikor az ezredes agyonlőtte magát. Leolvadt a kemény kéreg, mely szívemet szorongatta. Könnyár öntötte el szemeimet. Apám hajlott keblére borultam. Hosszasan és keservesen sírdogáltam.

Ő, a kemény katona sem tudott úrrá lenni érzelmein. Nedvesen csillogtak szemei, túláradó érzelmekkel ölelt át. Az ő szempontjai szerint mégiscsak úgy tekintett rám, mint akit megfosztottak becsületétől. Kezét fejemre tette, mintha megáldott volna. Hű atyai szívére hajtva fejem alaposan kibőgtem magam.

Aztán erővel elszakította magát tőlem, és anélkül, hogy a továbbiakban egy szót szólt volna, átnyújtott két levelet, melyeket előbb akart odaadni, mikor belépett a szobába. Az egyik, amelyik már fel volt bontva, menyasszonyom szüleinek sorait tartalmazta, melyben sajnálattal közölték, hogy a Mária és közöttem fennálló jegyességet felbontottnak tekintik.

A másik levél nekem szólt és így hangzott:

Szegény, forrón szeretett Wernerem!

Nem vonom kétségbe, hogy a próba, melyet az ég kifürkészhetetlen okból hárított rád, kemény és kegyetlen, és tulajdonképpen túl nagy ahhoz, hogy egy ember elviselni képes legyen. Mégis kérlek, tarts ki, amint én is ki fogok tartani. Bár jóllehet, az egész világ téged hibáztat, én mégsem hiszem, hogy bűnös lennél. Szívem hangosan kiáltja: Tiszta vagy, tetteidben nem tévedtél.

Sziklaszilárd meggyőződésem: Eljön az a nap, amikor ártatlanságod napfényre derül. Istenben bízva várjuk rendíthetetlenül ezt a napot. Isten mindenkor mégiscsak jóságos atya, aki nem hagyja el övéit, és még olyankor is, amikor a sors nehéz óráiban részesít bennünket, semmi morgolódni valónk nincsen, hanem türelmesen kell viselnünk a terhet, amelyben részesített. Törődj bele keserű sorsodba, mely most elválaszt bennünket. Ez az elválás talán hosszú, hosszú időre szól, de nem mindörökre, mert szerelmem megőrzöm számodra, hozzon bármit is a sors.

Szüleim felbontották jegyességünket, ez azonban csak formális. A világ előtt ezt kellett tenniük. Én azonban hű maradok hozzád, és ebben a szent órában, amikor el kell válnunk, Isten színe előtt, akit tanúként hívok, megismétlem eskümet: Örökre hozzád tartozok, és csak a halál választhat el tőled. Szerelmem és kezem sohasem lesz másé, csakis a tiéd.

Most ki fogsz lépni a világba, ezt biztosan tudom, mivel nem leszel képes olyan helyen élni, ahol ekkora sérelem ért. Azt is tudom azonban, hogy Máriádat nem fogod elfelejteni. Egyszer majd gyere haza, amikor eljön az ideje, hogy megtisztultan állhatsz a világ elé. Akkor majd követni foglak. A világon bárhová.

Isten veled, és Isten óvjon utadon!

Mária

Úgy éreztem, mintha erő sugárzott volna ebből a levélből. Elrejtettem keblemen, és azóta úgy hordtam magammal, mint egy talizmánt.

Miután elolvastam, némán kezet nyújtottam apámnak, és elhagytam a szülői házat, hogy azonnal hozzálássak életem legnagyobb feladatának végrehajtásához.

Nathanael Heinzelmann Nagy Sándor nyomában

Első utam Nathanael Heinzelmann professzorhoz vezetett, aki egykor tanárom volt, később azonban visszavonult a katedrától, hogy földrajztudósként minden idejét tanulmányaira fordíthassa. Gazdag öröksége, melyhez hozzájutott, lehetővé tette számára, hogy átadja magát régen dédelgetett vágyainak. Nagy utazásokra szánta el magát, hogy élete alkonyán mindazt személyesen megtapasztalhassa, amit korábban csak elméletben tanulmányozhatott.

Az öregurat szokása ellenére izgatott állapotban találtam. Nyugtalanul mászkált le-fel dohányfüsttel telt dolgozószobájában. Amikor beléptem hozzá, fiatalos lendülettel odasietett hozzám, és hevesen átkarolt.

– Tudom miért jött – kiáltott fel sajátosan csengő, derűs dialektusában, még mielőtt szóhoz jutottam volna, és bevallom őszintén, kellemesen érintett, hogy megspórolta számomra azt a nehéz feladatot, hogy előadjam látogatásom célját. – Fiatal barátom! Ön igen szép utazásra szánta el magát, hogy saját szemeivel tekintse meg és tanulmányozza a keleti világot. Ezt az elhatározását igen tiszteletreméltónak tartom, és igencsak örülök annak, hogy amikor még gimnáziumi tanára voltam, sikerült az ön szívében elültetnem a felfedezés vágyának magvait, melyek látom kikeltek, és kezdik érlelni termésüket. Non scholae, sed vitae dicimus.[1]

A jóságos öregúr, mint majdnem minden megöregedett tanár, felvett néhány különös tulajdonságot, melyek következtében a való élettől eltávolodott különccé vált. Nagyon ügyefogyott volt a reális élet dolgaiban, nem volt képes arra, hogy az embereket valódi jellemük szerint megítélje, és fergeteges volt szétszórtsága.

Értelemvilága szakadatlanul tudományával foglalkozott, és ennek következtében gyakran teljesen megfeledkezett létszükségleteiről. Az evést és ivást olykor képes volt napokon keresztül nélkülözni, ha valamilyen probléma megoldására vadászott. Emellett

[1] Nem az iskolának, hanem az életnek tanulunk.

volt még néhány sajátos tulajdonsága. Így például magázott mindenkit, aki elé került, a nálunk szokásos önözés helyett. Teljesen függetlenül attól, hogy az érintett öreg volt vagy fiatal, a társadalmi ranglétrán alatta vagy felette foglalt helyet. Megszólításkor címekre, rangokra fittyet hányt, csak egy fontos különbség létezett számára: tanult ember-e az illető vagy tanulatlan.

Nyilvánvalóan fogalma sem volt jelenlegi feladatom rettenetes komolyságáról, melytől becsületem és életem függött. Az adott pillanatban ez azonban lényegtelen volt. Nem éreztem semmi késztetést, hogy erről felvilágosítsam, számomra az volt a lényeg, hogy felvilágosítást szerezzek az országról, ahol szándékomban volt elkezdeni kutatásaim, és ő volt a legmegfelelőbb ember arra, hogy megadja nekem mindazt a felvilágosítást, amelyre szükségem volt.

Közép-Ázsia mindig is vesszőparipája volt. A német tudós alaposságával tanulmányozta, egy olyan ember lázas izgalmával, aki minden tudásával egy meghatározott témára koncentrál. Így most teljes lelkesedés ragadta magával. Igyekezetében hangoskodva szinte körültáncolt, és be kell vallanom, hogy ez a lelkesedés rám is átragadt. Bizonyos mértékig megfertőzött vidámságával.

– Tudja maga fiatalember – folytatta, még mielőtt lehetőségem lett volna, hogy megszólítását valamilyen módon viszonozzam – közben már teljesen megterveztem az utat, amely el fog vezetni bennünket Közép-Ázsia szívébe.

– Bennünket? – kérdeztem kissé elképedve. – Talán nem jól értettem, professzor úr?

– Szó se róla, kedves Wernerem, – ismételte meg Nathanael Heinzelmann, miközben közvetlen elém lépett, két kezét vállaimra tette, és szemüvegén keresztül, mely meglehetősen előre csúszva orra hegyén ült, csintalanul csillogó szemeivel rám nézett. – Maga teljesen jól értett engem. Természetesen együtt fogunk utazni. Alea jacta est.[2]

---

[2] A kocka el van vetve.

Közben huncut mód meglökte vállaim, és vihogni kezdett maga elé, mint egy kislány, mire az előttem álló út komoly indítéka ellenére nem tudtam elfojtani egy mosolyt.

– Gondolom megdöbbent egy kicsit, - folytatta, miközben ujját az egyetemi előadók szokása szerint hosszú hegyes orrára tette, mire az mintha gumiból lenne, oldalra hajolt, és apró éles szemeivel huncutul rám pislogott, mintha valami ravasz tettet eszelt volna ki. – De tudja maga azt még az iskolából mi fili[3], egész életem során mindig is szívből jövő kívánságom volt, hogy követhessem Nagy Sándor vonulásának nyomait Közép-Ázsiában. A nagy latin mondását kissé kiforgatva: Vestigia non terrent.[4] Ezért a legnagyobb örömmel ragadom meg az alkalmat, hogy régen dédelgetett vágyam valósággá váltsam. Magával megyek, ezen úgysem nem tud változtatni, könyveim már összecsomagoltam, a jegyzeteléshez szükséges kellékeket megfelelő mennyiségben előkészítettem. Testi kívánságaim pedig egyáltalán nincsenek. Omnia mea mecum porto.[5]

Öreg tanárom elhatározásától annyira meglepődtem, hogy alig tudtam összeszedni magam. Másfelől elhatározását olyan határozottan jelentette ki, hogy már eleve kizárta az ellentmondást. Ezért csak gyenge ellenvetést tettem, hogy ne váratlanul induljon neki azoknak a veszélyeknek, melyek kétségtelenül velejárói a civilizációtól oly távol eső vidékeken tett utazásoknak. Őszintén be kell vallanom, végül is örömmel fogadtam, hogy ilyen jól képzett ember, aki pontosan ismerte az országot, a klímát, a lakosság szokásait és számunkra ritka nyelvét, kísérő társammá válik. A védekezés eszközeiről, és egyáltalán az expedíció katonai részéről magam kívántam gondoskodni. Ennek ellenére figyelmeztető hangnemben szólaltam meg, hogy később ne kelljen számomra szemrehányásokat tennie.

– Professzor úr, – ellenkeztem – gondolt ön már arra, hogy milyen veszélyeknek lesz kitéve? Ön sokkal jobban ismeri azokat

---

[3] fiam
[4] Nem riasztanak el a kilátások.
[5] Magammal viszem mindenem.

a vad országokat, melyeket legalább is félig barbár népek laknak, mint jómagam. Gondolja meg jól, hogy nélkülözésekkel és kalandokkal teli életre szánja magát, hogy…

Nem hagyta, hogy végigmondjam, elhatározása már rendíthetetlen volt, gondolatait így foglalt össze:

– Quidquid agis, prudenter agas et respice finem.[6] Fiatalember, maga azt hiszi, hogy Nathanael Heinzelmann professzor nem gondolta végig kellő alapossággal, hogy mit vállal magára? Már évek óta törekedtem arra, és éltem abban a gondolatvilágban, hogy a halhatatlan Alexander Humboldthoz váljak hasonlóvá. Ő a maga idején Dél-Amerikába ment el, és ott olyan kimondhatatlan szerencse érte, hogy átélhetett egy valódi földrengést. Ami annak idején Dél-Amerika volt, annak manapság Közép-Ázsia felel meg, egy legnagyobbrészt vad, tudományosan teljesen hiányosan tanulmányozott terület. És ami a földrengéseket illeti, Afganisztánban sem ritkábbak, mint Dél-Amerikában, és remélem, hogy az ég lehetővé teszi számomra és a tudomány dicsőségére, hogy átélhessek ott egy igazi nagy földrengést.

Tehát a földrengés is azon veszélyek közé tartozott, melyek fenyegetnek bennünket? Erre nem is számítottam, mert ezeket a titokzatos országokat még nem ismertem eléggé. Később tényleg át kellett élnünk egy ilyen rettenetes természeti katasztrófát.

Tovább nem ellenkeztem, hanem örömmel fogadtam Heinzelmann professzor barátilag felém nyújtott kezét.

– Rendben van – mondtam, és határozottan csaptam tenyerébe. – Csináljuk együtt az expedíciót. Legyen ön a tudományos vezetője, én pedig a stratéga leszek. Így majd kölcsönösen kiegészítjük egymást.

Nathanael Heinzelmann ismét annyira vihogni kezdett, hogy a szemüveg kaucsukszerű orrán inogni kezdett, kezeit ismét a vállamra tette, és így szólt:

– Nem úgy van az! Maga azért megy Afganisztánba, hogy a tervei után vadásszon, én pedig azért megyek Afganisztánba, hogy tanulmányokat folytassak ott. Duo cum faciunt idem, non est

[6] Bármit cselekszel, tedd okosan és nézd meg, mi lesz a vége.

idem.[7] És most jöjjön, egy kis előadást akarok tartani magának, egy nem nyilvános előadást Nagy Sándorról, aki már Krisztus születése előtt 300 évvel behatolt ebbe a még ma is a titokzatosság fátyla alatt rejtőző országba.

Megpróbáltam a professzort illedelmesen eltéríteni szándékától, mert pillanatnyilag fontosabb dolgaim is akadtak, mintsem a harcias makedónról hallgassak előadást, bár lehet, hogy más körülmények között nagy érdeklődéssel hallgattam volna. Ő azonban igen makacsul ragaszkodott hozzá, és hogy ne bántsam meg, meghallgattam az első előadást abból a hosszú sorozatból, amelyben részem volt, míg meg nem érkeztünk az indiai-afgán határhoz, ahol azonban az előadásoknak hirtelen vége szakadt.

– 327-ben, amint azt előbb röviden már említettem – kezdte a tiszteletre méltó tudós – Nagy Sándor 120 000 európai és ázsiai emberből összeállított seregével dicső útra indult Ázsia szívébe. Már az ókori Kyrus vagy másként Kurus egyesítette Baktriát a perzsa monarchiával. Margiana, Baktriana és Sogdiana tartományokat, a makedón Alexander alakította ki, akit az afgánok Sikander-Ruminak neveztek. Ez a terület a mai Turkesztán déli része, mivel Sogdiana, az északi terület nem terjedt túl Faxartes, a mai Szír-darja felső szakaszán. Számos nép és város ismeretes abból az időből. Margianaban található a fontos Antiochia Margiana, amely kétségtelenül a mai Merv elődje. Ezen a helyen volt egy Nagy Sándor által alapított város, melyet róla neveztek el, később a barbárok ezt teljesen lerombolták. Elbűvölő, de rettenetes vidék a Margus folyó, a mai Murghab mentén, amely ezen a vidéken számos csatornára ágazik szét. Területe 70 stadionnyi volt, melyet fallal vettek körül, hogy megvédjék a szomszédos barbárok gyakori rabló-hadjárataitól, ez utóbbiak esetében leginkább török törzsekre kell gondolni. Amint az ismeretes, a hyrkani sivatag turkománjai még napjainkban is nyugtalanságot okoznak Merv környékén. A vidék másik része Nisea volt, valószínűleg a mai Herat, Ariaca és Jasonium. Baktriában, az Oxus, a mai Amudarja mentén terült el Baktra, a régi Zariaspa, Gukratidia, Uornus,

[7] Ha két ember ugyanazt teszi, az nem ugyanaz.

Menapia, Chomara, Drepsa és Drapsaka, ez utóbbi az ország észak-keleti részén Sogdiana felőli határ közelében. Ez a tartomány magába foglalta a mai Turkesztán legnagyobb részét és Buhara kánságot, melynek legszebb része a mai napig a Soghd nevet viseli. Remélem lesz alkalmunk arra, hogy egészen odáig eljussunk, mivel Buhara Közép-Ázsia legérdekesebb területei közé tartozik. Jóllehet hegyvidékről van szó, az ország városokban mégis gazdag, amiből arra lehet következtetni, hogy beépítésre mégis alkalmas terület. Lakói, akiket sogdireknek vagy sogdianereknek neveznek, meglehetősen zord, szokásaikban a baktriaiaktól alig különböző nép. Különböző törzseket képeznek, köztük az egyik a chorasmier az Oxus keleti partján, tehát körülbelül a mai Chiva területén. Legfontosabb városai voltak: Marakanda, a jelenlegi Samarkand, ami a tartomány fővárosa 70 stadionnyi területen. Ez volt az a hely, ahol Nagy Sándor barátját Klitost, aki Granikusnál megmentette életét, részegen leszúrta, mely tettét később keservesen megbánta, továbbá Chresata vagy Chropolis, melyet Cyrus épített Iaxartesnél és citadellával látott el. Ezt azonban Alexander lerombolta, később azonban újjáépíttette, Gaza, melyet Alexander csapatai meghódítottak és kifosztottak, melynek során a lakosság legnagyobb része megsemmisült, Alexandre-sata az Iaxartes mentén, feltehetően a mai Chodsand vagy Chokand vidékén, melyet Alexander birodalmának védelmére építtetett a szomszédos barbárok ellenében, és amelyet görög zsoldosokkal és szolgálatra alkalmatlanná vált makedónokkal és környékről származó barbárokkal népesített be. További városok voltak Alexandria, Oxiana, Trybaktra, talán a mai Buhara helyén, Nautaka, ami valószínűleg Karsi közelében a mai Nakseb, és nincs messze Branhidantól. Ezt Xerxes alapította és görögökkel népesítette be, Alexander azonban lakóival együtt teljesen elpusztította, továbbá Gabae Xenippa és Marginia, ez utóbbit manapság valószínűleg Uratüpe és Marghikan néven találnánk meg. Ismert még egy Chorasmia nevű város, ennek helyzete azonban közelebbről nem ismeretes, azonban jó közelítéssel oda helyezhetjük, ahol a későbbi Chovarezni város volt. Emellett mindenekelőtt az szól, hogy a chorasmierek az Oxus keleti partján laktak, minden

bizonnyal legfontosabb településük is itt lehetett, és hogy a Chovarezni város az oxusoászok minden más jelentős helységétől eltérően az Oxus magasabb keleti partján terült el. Itt volt a chorasmiai király Pharasmanes rezidenciája, aki megjelent Nagy Sándor előtt, hogy felkínálja neki szolgálatait, és ő volt az egyetlen sah, akiről tudomásunk van Chorasmia ókori idejéből. Nem sikerült megdönthetetlenül bizonyítani, hogy mely legtávolabbi pontra sikerült előre törnie a nagy makedónnak keleti irányban. Úgy tűnik, ezen a vidéken találhatók a híres But-bamijan nevű bamijani kolosszusok, egy gigantikus hegyoldal sziklájába vésett figurális ábrázolások, melyek jóllehet napjainkra az időjárás viszontagságai miatt megviseltek és töredezettek, ruházatuk alapján arra lehet következtetni, hogy görög eredetűek. Nem kevesebb, mint 35 méter magasak, és magányos, de mégis nagyszerű természeti környezetben helyezkednek el. Itt található a világ legkiterjedtebb barlangrendszere, amely mögött messze elmaradnak Észak-Amerika és Ausztrália nagy barlangrendszerei. A barlangrendszer legkevesebb 15 kilométer kiterjedésű, legalább is, amit napjainkig felderítettek. A valóságban ennél kétségtelenül nagyobb kiterjedésűek. Csodálatra méltó, hogy ezen a vidéken még ma is laknak troglodyták, azok a félállati barlanglakók, akikről a görög mitológiák is beszámolnak. Életem legnagyobb kívánsága, hogy beutazhassam ezt a vad országot, és maga fiatal barátom fog engem elvezetni oda, egykori tanítványom, aki azóta már férfivé érett.

Be kell vallanom, hogy a jó öreg professzor szavaira csak fél füllel figyeltem. Magamban természetesen azt reméltem, sohasem fogok arra kényszerülni, hogy ilyen mélyen behatoljak Közép-Ázsiába, hanem már hamarabb visszaszerezhetem a végzetes terveket, melyek most kiűznek engem a távoli világba. Annak idején fogalmam sem volt róla, hogy mindazon helyeket, melyeket a professzor előadása során megemlített, tényleg fel kell keresnem, részben a legkülönösebb és legveszélyesebb körülmények között. A tudós sem tudhatta annak idején, hogy sorsunk végül Bamijan barlanglabirintusában dől majd el.

Most azonban nem szaladnék ennyire előre. Megköszöntem öreg tanáromnak fejtegetéseit, és sietve távoztam, miután az utazással kapcsolatos minden részletet megbeszéltünk, hogy nekilássak a szükséges előkészületeknek.

Nyolc nappal később jól felszerelten elutaztunk Brémából, a Földközi tengeren és a Vörös tengeren át India felé, amely Afganisztán emírje felé vezető fárasztó út első szakaszát képezte.

Támadás a Khaiber-hágón

Körülbelül tíz héttel a fent vázolt eseményeket követően egy nagy kereskedelmi karaván hoz csatlakoztunk Indiából Afganisztán felé haladva, amely többek között nagy mennyiségű hadianyagot szállított az emír számára, és abban a meredek hegyszorosban voltunk, amely 1879-ben oly veszélyessé vált az angolok számára.

Itt, a Khaiber-hágó vad szakadékai között van az a hely, ahol a 12 000 ellenálló által követett 9 000 fős angol sereg lepusztult maradékát a bosszúszomjas afgánok szinte az utolsó emberig lemészárolták.

Heinzelmann professzor rémisztő pontossággal mesélte el nekem a rettenetes vérfürdő részleteit, miután az angolok afganisztáni igen szerencsétlen hadjáratának legfőbb eseményeit rövid képekben felelevenítette.

Csendben és békésen feküdtünk a lakatlan, hallgatag szorosban, melynek fekete, mérhetetlenül magas, hihetetlenül göröngyös sziklái fenyegetően tornyosultak fölénk. A hold és a csillagok barátságos mosollyal tekintettek le ránk, körülöttünk egyetlen hangot sem lehetett hallani, csak olykor a karaván egyik másik tevéje rikoltott fel élesen. Tábortüzek izzottak az éjszakában, a füstjük teljesen függőlegesen mint egy-egy gyertya szállt a magasba, mivel teljes szélcsend volt.

– Nos professzor – mondtam – nem jól teszi, hogy az éjszaka békés csendjét ilyen rémséges történetekkel zavarja meg, és olyan borzalmakat mond el, melyek sebesültekkel, foglyokkal, asszonyokkal és gyerekekkel történtek meg. Nézze csak a bennünket körülvevő nyugalom békés képét. Ezekben a kietlen, elhagyott hegyekben úgy tűnik, mintha emberek egyáltalán nem lennének, nem is beszélve ellenségekről.

– Ó, maga nem jól tudja, kedves Wernerem. Nincs harcosabb és árulóbb nép, mint a vad afridik[8], akik ezt a határhegységet lakják, és már ősidők óta őrzik ezeket a nehezen járható szorosokat. Már Nagy Sándornak is voltak velük véres összetűzései, ezzel

[8] Afridi: Pastu törzs

szemben a dörzsölt angolok előnyben részesítették, hogy a hegységen való átkelés jogát súlyos aranyakkal vásárolják meg maguknak. Itt egyetlen egérke sem sétálhat be meg ki anélkül, hogy az afridiknek sarcot ne fizetne.

– Eddig még egy sem került a közelünkbe ezek közül a veszélyes fickók közül, és majdhogy nem szórakoztatna, egy kicsit kötözködni velük, ha ilyen szemtelenül védelmezik a hegyet – válaszoltam. A hosszas, változatosságokat nélkülöző utazás már kezdett ellenemre lenni, és kicsit már vágyakoztam valami harcias tevékenységre. A sors azonban váratlan gyorsasággal tett eleget kívánságomnak éspedig oly módon, ami nem éppen tartozik az élet kellemes meglepetései közé.

– Éppen az tűnik igen vészes előjelnek, hogy a fickók közül eddig egy sem láttatta magát, hogy beszedje tőlünk a szokásos sarcot. Pillanatnyilag igen veszélyes helyen vagyunk, az egész Khaiber-hágónak ez a legszűkebb része, és attól tartok, hogy a rablók valami gonosz dolgot tartogatnak számunkra. Amint hallottam, Mohabat kán, az afridik törzsfőnöke fellázadt a kabuli emír ellen. Mi sem állhatna közelebb hozzá, mint elfogni karavánunkat, amely az emírnek szánt javakat szállítja?

– De hát megfelelő számú sepoy és gurka fedezet tart velünk, és a karavánvezető is figyelmesnek és körültekintőnek látszik. Többszörösen is meggyőződtem arról, hogy az őrök jó helyre vannak felállítva, és gondosan megválogatták őket.

– Látja, ez is annak jele, hogy ő sem tartja tisztának a levegőt. És mit kezdhetne az a pár indiai katona a hegyek durva fiai ellenében? Azt tanácsolom, készüljön fel arra, hogy nemsokára több harcias elfoglaltságunk lesz, mint amennyit kívánhat magának.

Gondolatban nem adtam igazat a professzornak, mert a néptelen hegyvidék olyan békét sugárzott, amitől lehetetlennek tartottam, hogy a magányos sziklák között valami árulás leselkedne ránk. Tegnap is találkoztunk egy karavánnal, amely Kabul felől érkezett, és a legcsekélyebb mértékben sem számolt be bármiféle harcias bonyodalomról, vagy erre utaló gyanús jelekről. Nemsokára azonban bebizonyosodott, hogy a professzor igen csak jól ítélte meg a helyzetet.

Ezen a helyen csak röviden említeném meg, hogy karavánunk a legkülönbözőbb elemekből tevődött össze. A nélkülözhetetlen hinduk és gurkák mellett egész seregnyi afgán és perzsa kereskedő, több angol, és néhány olasz és francia tartott velünk.

A karaván egész fegyverarzenált szállított, európai szablyákat és új konstrukciójú puskákat, valamint egy valódi löveget, a hozzá tartozó kellékládával és komoly mennyiségű munícióval. Mint már említésre került, Habib Ullah kán, afganisztán emírje felismerte országának súlyos helyzetét, mint Buhara és India közötti puffer-államét, amely így az orosz és angol érdekeltségi területek között helyezkedett el, és ezért szándékában állt, hogy hadseregét a lehetőségeihez képest újjászervezze.

Ehhez, amint helyesen felismerte, elsősorban tüzérségre volt szüksége, és mivel sajátja, melyet elődjétől vett át, jórészt már elöregedett volt – melyet nemsokára akaratom ellenére alkalmam volt alaposan megismerni – Kabulban ágyúöntődét rendeztetett be, melynek egy perzsa volt a vezetője. Valószínűnek tűnt tehát, hogy az ellopott ágyútervek valóban eljuthattak eddig a vad hegyi országig, és azt a szándékomat, hogy magam kezdjek el kutatni utánuk, ez a hír csak megerősítette.

A professzor visszahúzódott a kis sátorba, melyet magunkkal hoztunk. Én azonban úgy döntöttem, hogy inkább őrködni fogok. A mindig jól informált tudós által elmondottak, ha nem is töltöttek el félelemmel, azonban mégis némi aggodalmat ébresztettek bennem, és ezért úgy gondoltam, hogy a lehetőségeimhez képest saját magam is segítek a tábor biztonságának őrzésében.

Ezért felálltam, hogy végigellenőrizzem az őröket és meggyőződjek éberségükről. A keletiek módjára összegörnyedve guggoltak a földön, és legtöbbjük eltompulva meredt a tűzbe, csak az indiai gurkák álltak posztjaikon kézben tartott fegyverrel és legalább ők tekintettek kifelé. Általában nekem, mint porosz katonának azok a biztonsági intézkedések, melyeket a tábor védelmére foganatosítottak, közelebbről megfigyelve nagymértékben hiányosnak tűntek.

Nathanael Heinzelmann-nak teljes mértékben igaza volt, amikor jelenlegi tartózkodási helyünket különösen alkalmasnak nyil

ványította egy esetleges merénylet végrehajtására. Jobb- és baloldalon meredeken emelkedő sziklafalak zártak közre, ezekbe az irányokba lehetetlen volt a kitérés. Előttünk és mögöttünk azonban, ha vezetőnknek lett volna megfelelő stratégiai érzéke, jól fedezhettük volna magunkat. Ezekbe az irányokba biztosításunk érdekében alig történt valami.

Jobbra mellettünk keskeny csatornában gurgulázott a Kabul folyó, amely ágyát messzemenően nem töltötte ki. Napközben a professzor megjegyezte, úgy tűnik neki, hogy az évszakhoz képest feltűnően kevés víz van a folyóban. Ennek a megfigyelésnek nem tulajdonítottam semmi jelentőséget, nemsokára azonban legnagyobb megrökönyödésemre beigazolódott, hogy mennyire igaza volt.

Alig múlt el éjfél, amikor fergeteges dübörgés töltötte be a szorost. Fehér, titokzatosan fénylő, a hideg holdfényben kísértetiesen csillogó tömeg hömpölygött zúgva felénk a keskeny hegyszorosban. Emberek nem lehettek. Első látásra semmivel sem tudtam megmagyarázni magamnak a jelenséget. A bizonytalanság azonban csak néhány másodpercig tartott.

A fehér habzó tömeg nem más volt, mint víz. Az afridik, amint később kiderült, a rohanó hegyi folyót egy gáttal eltorlaszolták, majd a gátat átszakították, hogy a vizet táborunkra zúdítsák. A habzó, vadul rajtunk átömlő áradat nagy köveket és sziklatömböket sodort magával. A lezúduló áradatban emberi hullák, fatörzsek, kétkerekű szállítókocsik, ló-, teve- és málhás állatok tetemei sodródtak. Az őrjöngő áradat mindent, mindent magával sodort.

Eredménytelenül próbáltam védeni magam a rám zúduló víztömegtől. Emberfeletti erővel próbáltam megkapaszkodni egy sziklatömbben. Teljesen tehetetlen voltam! Mit is tehettem volna a mindent megsemmisítő elemmel szemben? A pusztító áradat engem is éppúgy elsodort, mint minden mást. Elvesztettem az eszméletem. Az utolsó gondolatom az volt, most mindennek vége.

Amikor ismét magamhoz tértem, a vízáradat már tovasodródott. De hogy nézett ki körülöttem a környék? A hold és a pislákoló csillagok élénken megvilágították a pusztulás rettenetes képét Úgy tűnt számomra, mintha egy folyómederben feküdnék,

körülöttem ameddig elláttam, kő és hullarakások tornyosultak. Azonban nem csak hullák. Letépett fejek, összenyomorított lábak és kezek, szétroncsolt testrészek, megcsonkított tetemek. A csodával határos, hogy megmenekültem a pusztulástól, és mindössze csekély sérüléseket észleltem magamon.

Valóban egyetlen túlélője lettem volna ennek a katasztrófának? Egyedül voltam a halottak között? Hol lehet a professzor? Kiáltozni kezdtem utána. Válasz sehonnan sem érkezett. Csak nyögéseket és sóhajokat hallottam magam körül és valamilyen állat fájdalmas rikoltását.

Kezdetben nem voltam képes tájékozódni, hogy hol vagyok, mivel a tomboló vízáradat nyilvánvalóan több száz méterre elsodort korábbi tartózkodási helyemről. A hegyi folyó rettenetes pezsgő robaját hátborzongató csend követte. A folyó visszatért régi medrébe, most azonban erőteljesebben gurgulázott, mint korábban.

Feszült figyelemmel hallgatóztam az éjszakában, hátha észre veszek valami ellenséget, de teljesen eredménytelenül. A szél csak néha hozott magával kínos sóhajokat e fölött a rémes csatatér fölött, egy haldokló utolsó felkiáltását, vagy valaki könyörgő segélyhívását, aki a romok, hordalékok és hullák közé volt élve eltemetve. Számtalan emberélet semmisült meg itt egyetlen óra alatt.

Szellemi eltompulás vett rajtam erőt, nem tudtam és nem is akartam semmit látni és hallani. Nem volt erőm hozzá, hogy valamiképpen úrrá legyek magamban ezen a rettenetes nyomorúságon. Teljes közömbösség ragadott magával, még az életben maradásra sem voltam képes törekedni. Teljes kimerültség és akaratlanság állapotába kerültem, képtelen voltam teljes nagyságában felfogni az esemény következményeit, melyek körülvettek. Magamba roskadtam, és ismét eszembe jutott, hogy mindennek vége, meg fogok halni, vagy már meg is haltam, és mindez teljesen közömbösnek tűnt.

Ekkor mintha egy sóhaj jutott volna el füleimhez. Milyen különös! Mennyiben tért el ez a sóhaj a több száz másiktól, melyeket akaratom ellenére észlelnem kellett? Nem tudtam erre rögtön ma

gyarázatot adni, azonban hallgatózni kezdtem, figyelmesen hallgatóztam, hogy ez a különös sóhaj megismétlődik-e.

Ez valóban meg is történt, éspedig a közvetlen közelemben. Azonban még mindig nem volt elegendő lelki erőm ahhoz, hogy valamiféle elhatározásra jussak. Csak füleltem, továbbra is füleltem. Most megint hallottam a hangot, de már érthetőbben, amely felkeltette figyelmem. Úgy tűnt, mintha a sóhajtozó egy német szót ismételgetett volna. Talán a professzor lehetett, mivel nem volt tudomásom más németről a karavánban.

Akaratlanul megpróbáltam felemelkedni. Ez azonban nem sikerült rögtön. Csak most vettem észre, hogy lábaim beszorultak, ami nagy fájdalmat okozott, ha megmozdultam. Mikor odanéztem, észrevettem, hogy lábam alsó része egy ló teteme alá van beszorulva.

Fogalmam sem volt róla, hogyan leszek képes megszabadítani magam ettől a tehertől. Vajon eltört a lábam? Kimondhatatlan erőfeszítéssel megpróbáltam apródonként kiszabadítani az állat teteme alól, mivel a fájdalom ismét beindította bennem az önfenntartás ösztönét. Lassanként collról collra tologatva, húzogatva, inaim minden erejét megfeszítve és közben nem ügyelve a kínzó fájdalomra, melyet a megerőltető igyekezet idézett elő, végre sikerült jobb lábamat kiszabadítanom. Ezután sikerült fokozatosan a bal lábamat is kihúznom, és amikor megpróbáltam feltápászkodni, a heves fájdalom ellenére, amit türelemmel tűrtem, kimondhatatlan boldogsággal tapasztaltam, hogy végtagjaim nincsenek eltörve.

Ekkor ismét meghallottam a sebesült felém szálló sóhaját, és most világosan megértettem a szerencsétlen hívó szavát. Vad öröm cikázott át rajtam. „Vizet!” hallottam a német szót. Ki volna képes leírni az érzést, mely magával ragadott, mikor ebben a sziklás vadonban a haldoklók és halottak között meghallottam német anyanyelvem? Csak a professzor lehet, aki segítségért kiált, gondoltam.

Egy csapásra megfeledkeztem minden fájdalomról, az egész nyomorúságról, mely körülvett. Csak egyetlen kívánság adott lelket ekkor nekem, hogy megtaláljam útitársam, aki hozzám ha

sonlóan csodával határos módon megmenekült ebből a katasztrófából.

Felemelkedtem, amennyire tudtam, és mászni kezdtem abba az irányba, ahonnan a segélykérést hallottam.

– Halló, itt a víz! – kiáltottam, és szerencsére rögtön választ is kaptam:

– Ide, ide!

Jóllehet azt kiáltottam, „itt a víz!", ez azonban nem teljesen felelt meg a valóságnak. Elsősorban az volt számomra a legfontosabb, hogy a németet megtaláljam a karaván roncsai alatt.

Pillanatnyilag sem vízzel, sem más itallal nem rendelkeztem, hiszen magam is kínzó szomjúság gyötört, jóllehet röviddel ezelőtt hihetetlen mennyiségű víz hömpölygött át rajtunk. Azonban számtalan halott feküdt körülöttünk, valamelyiknél bizonyára volt még kulacs néhány cseppnyi innivalóval. Rögtön nekiláttam a keresésnek, hogy a sebesült németnek könnyíteni tudjak helyzetén.

Saját fájdalmaimra mit sem ügyelve másztam át kőhordalékon, gerendákon és mindenféle romokon. Köztük volt az ágyú is, melyet oly kimerítő kitartással vonszoltak fel a tartozékait tartalmazó ládával együtt.

A hat öszvérből álló fogat megsemmisült. Gyorsan megvizsgáltam az ágyút, még elég tűrhető állapotban volt, és szükség esetén védelmemre szolgálhatott, ha az afridik, amint arra számítani lehetett, nekilátnának kifosztani a romhalmazt, és minden emberi maradványon, mely útjukba akad, legyen halott vagy még eleven, kedvenc elfoglaltságukba, a lenyakazásba kezdenének.

Az ágyút minden esetre használható állapotba helyeztem, betöltöttem egy gránátot, megtisztítottam a környékét, majd ismét folytattam az ivóvízkeresést. A mászkálás a csatatéren elég rémes volt, és a szörnyűség, melyet eközben tapasztalhattam, túltett minden képzeleten.

Milyen sivárrá vált minden és hevert keresztül-kasul szanaszét, ami néhány órával ezelőtt még lélegzett és örömmel élte életét. Körös-körül mintha az egész völgy felsóhajtott volna. A haldoklók utolsó kétségbeesett sóhaja volt, akik még egyszer magukhoz

tértek haláltusájukból, mert maguk körül észleltek valami mocorgást. Sajnos reménységük részemről meghiúsult, mert semmi lehetőségem nem volt rá, hogy bármit is tegyek értük, mert ehhez, ha száz kezem lett volna, az sem lett volna elég. A túlzott mértékű pusztulás miatt fokozatosan kihalt belőlem a lemészároltak nyomorúsága iránti minden együttérzés. Mindössze egyetlen szívességet tettem meg egy sipahinak[9], aki mellett el kellett mennem. Térde fölött mindkét lába szét volt roncsolva, és lezúzottak a végtagjai, melyeket már csak néhány ín és húscafat tartott össze felsőtestével. Két nagy sziklatömb közé volt beszorulva, melyek eltalálták a szerencsétlent. Nyilvánvalóan nem úszhatta meg a halált, és rekedt, őrjöngéstől fuldokló hang kíséretében nyújtotta felém handzsárját[10], hogy azzal vessek véget életének. Késedelem nélkül megragadtam fegyverének markolatát, és az éles görbe pengét mélyen mellébe szúrtam. Megváltás volt számára. Isten kegyelmezzen lelkének.

Ettől kezdve semmit sem hallottam meg magam körül, legalább is tudatomig semmi sem jutott el. Úgy tűnt, mintha véres köd ereszkedett volna le a csatatér fölé. Csak a vizet kerestem, a szomjúsággal küzdő ember lázas igyekezetével. Küszködve vonszoltam magam tovább. Már nem észleltem, hogy élőkön vagy holtakon mászok át, élettelen roncson vagy halállal küszködő emberen. Egyszer csak egy teve hullájának ütköztem – az ég legyen áldott érte – egyike volt azoknak az állatoknak, melyek víztömlőinket cipelték.

Vad mohósággal vetettem rá magam az életmentő nedvességre, nagy igyekezettel bontottam ki a tömlő nyílását, és az éltető forrást végigcsorgattam arcomon, miközben igyekeztem minél többet lenyelni belőle.

A tömlő tartalma félig elfolyt, amikor rádöbbentem, hogy a maradékra még szükség van. A tömlőt ezért megint bekötöztem, és felfrissülve ismét útnak indultam. Végre hosszas keresgélés után megtaláltam, aki még mindig szakadatlanul „vizet, vizet!” szava

---

[9] Sipahi: lovaskatona

[10] Görbe pengéjű szúró- és vágófegyver

kat sóhajtott maga elé. A halottak zűrzavarából egy félmeztelen alak emelkedett fel, akinek fején rettenetes seb húzódott végig. A homlokától nyakcsigolyájáig volt felvágva, és a vér teljesen elöntötte arcát és teljesen meztelen felsőtestét.

Nem a professzor volt. Ezt első pillantásra észrevettem, de német volt, a honfitársam. A sebesült nem volt képes ülve maradni, hanem visszazuhant egy ló hullájára. Odaugrottam, amilyen gyorsan csak lehetett, és a szomjúságtól elgyötört sebesültnek odanyújtottam a víztömlőt. Mohón inni kezdett, majd szívből jövő köszönetet hebegett.

Hálára pedig nem volt semmi szükség. Számomra már az is megfelelő elégtétel volt, hogy láthattam, az élet viszonylag gyorsan kezd visszatérni testébe, mivel a fején látható seb alapján nem gondoltam, hogy meg lehet menteni. Most azonban közelebbről megvizsgáltam, már amennyire a holdfény ezt lehetővé tette, és úgy találtam, jóllehet hosszú és széles, ámde nem túl mély sebről van szó. Nagyon megörültem, amikor úgy láttam, hogy a koponyacsontja nem sérült meg.

Gondosan kimostam a sebet, és a sebesült arcát és felső testét is megtisztítottam a vértől. Egyszeriben megfeledkeztem saját fájdalmaimról, és a friss ivás engem is csodálatosan felerősített. Ehhez hozzájárult még az a tudat is, hogy új sorstársra akadtam, és kevésbé éreztem magam elhagyatva ezen a vad vidéken. A tájszóláson, melyen honfitársam megszólalt, azonnal felismertem a bajor embert.

Miután fejsebét amennyire lehetett, bekötöztem egy darab ronggyal, melyet egy közelben heverő hulla turbánjából téptem, így szóltam a bajorhoz:

– Nem egyedül jöttem ebbe a vadonba, hanem volt egy barátom is, egy öregember, aki titulusát illetően tudós ember. Nagyon fontos, hogy megtaláljuk őt, mert segítségünk nélkül ő, aki közvetlenül a dolgozószobájából jött ezek közé a barbárok közé, teljesen elveszett ember lesz. Ezen kívül még saját védekezésünkre is gondolnunk kell, fegyvereket kell szereznünk, mivel feltételezem, hogy a merényletet a felduzzasztott hegyifolyóval csak azért követték el ellenünk, hogy megkönnyítsék az afridik munkáját,

amikor kifosztanak bennünket. A gyáva gazembereknek nem volt elég bátorságuk ahhoz, hogy nyílt támadást intézzenek ellenünk, és valószínűleg korszerűbb fegyvereinktől is féltek. Egyébként aligha van kilátásunk arra, hogy a rablók túlerejével szemben képesek legyünk tartósan megvédeni magunkat. A szürkület első derengésénél minden bizonnyal meg fognak jelenni, de ha összecsapásra kerül sor, életünket olyan drágán adjuk, amennyire lehetséges. Elég erősnek látom ahhoz, hogy képes legyen követni, induljunk, az előbb megtaláltam az emírnek szánt ágyút és rendbe hoztam, azzal tudjuk a legjobban megvédeni magunkat.

A bajor némi erőlködés árán feltápászkodott, és bár jóllehet láttam, mennyire erőlködik, és fájdalmat okoz neki, ennek ellenére így válaszolt:

– Menni fog sahib, bírni fogom.

Tetszett nekem ez a válasz, végül is azt igazolta, a németnek elhatározott szándéka, hogy minden körülmények között velem tartson. Sahib indiai szó, ugyanazt jelenti, mint nálunk az úr. Az angol-indiai hadseregben szokásos, az elöljárót sahibnak szólítani, és a bajor akaratlanul ezt a szokást követte, mivel fellépésem alapján tisztnek tartott. Mint rövidesen rájöttem, ő maga karavánunk fedezetéhez tartozott, és rendfokozatát tekintve közkatona volt. Ez azonban most egyáltalán nem zavart. Egymás között németek voltunk, két német ugyanabban a vészhelyzetben, ezért így szóltam hozzá:

– Hagyja el a sahib megszólítást. Itt nincs köztünk különbség. Mindketten halálra ítéltek vagyunk, egyikünk éppúgy, mint a másik. Kövessen, ha képes rá.

Előre másztam, az ágyú irányába, a bajor fájdalmait lenyelve sántikálva követett, útközben persze néhányszor támogatnom kellett. Nyilvánvalóan nehezen szedte össze magát, mert a vérveszteség legyengítette, de ennek ellenére egyetlen szóval sem panaszkodott.

Az éjszakai bolyongás során minél jobban megfigyeltem újdonsült honfitársam, annál jobban megtetszett. Természeténél fogva erős, szinte herkulesi felépítésű ember volt, feltűnően erős izomzattal. Bivalynyakával és hatalmas karjaival akár atlétának is

tarthattam volna. Egy ilyen útitársat jelen helyzetemben csak örömmel üdvözölhettem, és elhatároztam, hogy szorosabb szövetségre lépek vele. Kölcsönösen nagy hasznára lehettünk egymásnak, függetlenül attól, hogy a jó professzor életben van-e még, vagy sem. Vajon hová sodorhatta a sors drága tudós barátomat?

Egy olyan vészhelyzet, mint amilyenben mi voltunk, gyorsan közelebb hozza, és szorosan egymáshoz köti az embereket. Ezért a bajor felé nyújtottam jobbkezem, és egyszerűen így szóltam:

– Láthatja, hogy egymásra vagyunk utalva. Barátok leszünk?

Ez a javaslat nyilvánvalóan nagyon meglepte. Észre vettem zavarát, amelybe került. Nem csapott bele rögtön tenyerembe, hanem megfontoltan válaszolt:

– Nem uram, barátok azért mégsem. Az nekem nem menne. Ön előkelő úriember, én a magam részéről meg csak egy közkatona vagyok. Ha azonban önnek megfelel, akkor inkább a tisztiszolgája lennék. Odahaza a könnyűlovasságnál szolgáltam, és két éven keresztül tisztiszolga voltam. Egy ilyen szolgálatot minden bizonnyal el tudnék látni.

Nem láttam semmi értelmét, hogy üres szavakon kezdjek lovagolni. Szilárd meggyőződésem volt, hogy rövidesen megszokjuk egymást és baráti viszony fog kialakulni köztünk. Ezért megismételtem:

– Nos rendben, nevezze mindenki szövetségünket úgy, ahogy akarja, minden esetre együtt maradunk.

– Úgy legyen. Uram, azonban volna még egy kívánságom, ne magázzon engem, hanem tegezzen. Ehhez vagyok hozzászokva.

– Rendben van, válaszoltam, és a jószívű fickó csak ekkor csapott a tenyerembe, melyet még mindig felé nyújtottam. Szövetség volt ez, életre-halálra. Szövetség, mely egy rémisztő tömegsírban köttetett, a kétségbeesés éjszakáján. Szövetség tekintettel az ellenségre, mely a távoli, barbár országban körülvett bennünket, de éppen ezért ez a szövetség az örökkévalóságnak szólt. Így a bennünket körülvevő sivár körülmények ellenére szívből örültem volna ennek a váratlan segítségnek, ha nem keserített volna el atyai jóbarátom elvesztése. Vajon hová tűnhetett a professzor?

Életben maradt talán? Vagy azokhoz a szerencsétlenekhez tartozott, akiket szétroncsoltak a sziklák?

Új társam gyorsan beavattam a legfontosabb előzményekbe, és az éjszaka hátralévő részét arra használtuk, hogy átvizsgáljuk a szorost. Újból és újból különböző irányokba kiáltoztunk, olykor megfordítottuk az összeroncsolt halottakat, a sebesülteknek inni adtunk. Professzor Heinzelmann azonban eltűnt és nem is került elő.

Fogságban

Elsősorban arról kellett gondoskodnunk, hogy fegyvereket szerezzünk. Ez itt, ahol számtalan holmi hevert szanaszét, nem okozott semmi gondot. Az afridik bármely pillanatban megjelenhettek, hogy nekilássanak a csatatér kifosztásának, legkésőbb napkeltére minden bizonnyal előkerülnek.

Közben más kellemetlen vendégek is felbukkantak. Azok az undorító, sakálra emlékeztető kutya-páriák, melyek többé-kevésbé elvadulva az egész keleti világban elterjedtek, kezdtek beszivárogni a szorosba, és nekiláttak az elhullott lovak, málhás állatok és tevék széttépésének. Ez a gyáva söpredék körültekintően távol tartja magát minden élőlénytől, így tőlünk is méltányolható távolságra maradtak, és nem kerültünk közelebbi érintkezésbe ezekkel a visszataszító állatokkal. Csak üvöltésük és ugatásuk jutott el fülünkig, amikor a zsákmányon marakodtak, és néha rühes alakjukat is észrevettük, amint ide-oda osontak a hullamezőn.

Az éjszaka fokozatosan átadta helyét a nappalnak. Csodás természeti tünemény volt, amint az ég mély kékje egyre áttetszőbb tinta színre váltott, majd rózsásan kivilággott. A hegyek közé mélyen bevágott szorosba, ahol voltunk, még nem hatolt be a hajnal megváltó fénye, de a hegyek csúcsai izzani kezdtek, mintha aranyba mártották volna. A nap még nem szerzett tudomást mindarról a nyomorúságról, amely a völgy mélyén honolt, és a gomolygó szürke hajnali köd egyelőre még jóindulatúan eltakarta.

A föld hirtelen beleremegett egy közelgő lovascsapat patáinak dobogásába, és rövidesen harcias alakok bukkantak fel a szoros bejáratánál.

– Afridik – kiáltottam fel akaratlanul, a turbánkendőikről ismertem fel őket. A vad hegyi népek, melyek a Khaiber- és a többi Afganisztán felé vezető szorost uralják, kedvelik a világos és kirívó színű fejfedők viselését, elsősorban a sárga színt, miközben az ország belső részeiben élő afgánok, elsősorban Dzsellalabad és Kabul környékén, piros csíkkal áthúzott, vagy piros széllel szegélyezett kékkockás turbánkendőket viselnek.

Az afridik Délkelet-Afganisztán hatalmas törzsét képezik. A vad, hegyi terepviszonyok ellenére, ahol élnek, jól lovagló rablónépség, akiket eddig senkinek sem sikerült teljesen alárendelni, és Afganisztán uralkodói felé sem mutattak soha alázatot.

Évszázadok óta uralmuk alatt tartják a legfontosabb Khaiber- és Kohat hegyszorosokat, és még a nagy hódítók, Dzsingisz-kán, Timur, Baber, Nadir sah és mások is súlyos pénzeket fizettek, hogy átkelhessenek azokon.

A természet adta lehetőségek a szorosok vámszedőivé tették őket, és amellett, hogy élnek is ezzel a lehetőséggel, a banditák zsákmányszerzéskor nemcsak mérhetetlen pénzéhségükkel tűnnek ki, hanem a kegyetlenség számtalan változatát is bevetik, hogy kierőszakolják a váltságdíjat. Amikor az angolok szerencsétlen ötletük folytán használni akarták az afganisztáni hegyi szorosokat, az afridik akarata ellenére kezdetben eredménytelenül próbálkoztak bevonulásuk kikényszerítésével. Nemsokára azonban fel kellett ismerniük, hogy sokkal hamarabb és előnyösebben érnék el céljukat, ha a szorosok őreinek jóindulatát arannyal vásárolnák meg. Ezért hatalmas összegeket fizettek a törzsfőnököknek azért, hogy seregeik átvonulhassanak a szorosokon.

Az ügy ezzel azonban még messze nem volt lezárva a pénzsóvár afridik részéről. A továbbiakban minden egyes küldöttség, futár, lőszer- és hadtápszállítmány után külön pénzeket fizettettek.

A brit hadsereg vezetésének felszólalása a szerződésszegés miatt teljesen eredménytelen maradt. Az ördögi rablónépségnek megvolt az eszköze arra, hogy akaratukat kikényszerítsék az angolokból. Foglyul ejtették a fontos üzeneteket továbbító futárokat, levágták a szerencsétlenek kezét-lábát, és kirakták a szoros elé egy levél kíséretében, melyben közölték, hogy minden futár így jár, aki az áthaladásért nem fizeti meg a megkövetelt útpénzt.

Gondolni sem mertünk arra, hogy mi ketten, magányosan, egyik közülünk a vérveszteségtől teljesen kimerült állapotban, a több száz főre tehető vad hegylakók túlerejével szemben tartósan bármi eredményt is elérhetnénk. Az afridik kiváló lövészek. Embernél nagyobb, javarészt még kovaköves puskáikkal jelentős távolságra halálos biztonsággal célba találnak, és saját magukat

ráadásul nem is veszélyeztetik a tűzharcban, mert hosszúcsöves puskáik lényegesen messzebbre hordanak az angol fegyvereknél.

Az afridik közben a közelünkbe értek, és vad igyekezettel nekiláttak a romhalmaz kifosztásának. Aki még élt, azt agyonverték, kezét, fejét levágták, a holtakat teljesen levetkőztették, végül is mindent jó zsákmánynak tekintettek, ami a véres földön szanaszét hevert.

Burgdorfferrel közösen – így hívták új társamat – az ágyút tüzelésre kész állapotba helyeztük, mert elhatároztuk, hogy nem fogjuk minden további nélkül megadni magunkat. Legalább is meg akartam próbálni, hogy új bajtársammal átverekedjem magam, vagy fegyverrel kényszerítsem ki szabad elvonulásunkat. Úgy gondoltam, az ágyú ehhez majd jó szolgálatot tesz. Gyújtózsinórral a jobb-, kendővel a balkezemben a legnagyobb nyugalommal vártam az alkalmas pillanatra, amikor cselekedhetek. Megfigyeltem ugyanis, hogy az afridik kánja személyesen nem vett részt a mészárlásban és fosztogatásban, hanem a többiek előtt amolyan terepszemlének szánt lovaglással haladt előre a szorosban, miközben testőrsége és seregéből néhányak kísérték. Azzal a szándékkal, hogy amennyire lehetséges, elkerüljem a felesleges vérontással járó harcot, integetni kezdtem a balkezemben tartott kendővel, jelezve, hogy tárgyalni áll szándékomban.

Annak idején még nem ismertem pontosan az ottani hegyi népek szokásait, így fogalmam sem volt arról, hogy a kendővel integetés keleten az abszolút megadást jelenti. A kán tehát úgy gondolta, hogy megadtam magam, vagy kegyelemért könyörgök, ami természetesen nem állt szándékomban.

Közelebb igyekezett, már amennyire a holtak és romok halmaza ezt lehetővé tette számára.

– Dobd el azonnal a fegyvert! – üvöltött rám perzsául. Az előkelő afgánok valamennyien perzsául beszélnek, és az idegenről minden további nélkül feltételezik, hogy a Közép-Ázsiában az idegenek érintkezésében szinte kizárólag használt nyelvet meg is fogja érteni. A közönséges afgán az úgynevezett pastu, nem más, mint egy eltorzult, a régi iráni perzsából származó nyelv.

A professzor a gőzhajóval megtett hosszú út során bevezetett a perzsa nyelv rejtelmeibe, amit egyébként nem is olyan nehéz megtanulni, és a rendszeres gyakorlások következtében tűrhető készségre tettem szert.

Így meg is értettem a törzsfőnök felszólítását, hogy adjuk meg magunkat. Közben a magam részéről hasznosnak véltem, hogy ne engedelmeskedjek azonnal a felszólításnak, hanem kimutassam, mennyire nem félek.

– Ne olyan hevesen! – válaszoltam kemény hangon. – Ott még nem tartunk. A kendővel azért integettem, mert tárgyalni akarok. Csak aztán döntöm el, hogy leteszem-e a fegyvert vagy továbbra is megtartom, ha belemegy az általam diktált feltételekbe.

– Hogy oda ne rohanjak! Túl nagy pofád van. Nem látod, hogy már elvesztél? Egy intésemre embereim húsz golyót röpítenek beléd.

– Részemről pedig egy mozdulat a kezemmel, és az egész kíséreteddel együtt le vagy pucolva a föld színéről – válaszoltam. –

Kíséretével együtt közvetlenül az ágyú torkolata előtt állt, jóllehet úgy gondolta, hogy az nincs használható állapotban. Most azonban amikor jobb kezemmel megmozgattam a gyújtózsinórt, a biztonság kedvéért mégis tanácsosabbnak tartotta, hogy lovával gyorsan oldalra ugorjon. Kísérői természetesen követték. Én azonban az ágyúval éppolyan gyorsan utánuk fordultam, így a kán megint csak szembe nézett a fenyegető torkolattal. Egyidejűleg parancsot adtam Burgdorffernek, bármerre is fordulok, fedezze a hátamat.

– Isten verjen meg, fordítsd már oldalra az ágyú torkolatát! Parancsolom – kiáltotta szigorú hangon, és minden elismerésem bátorságáért, ezúttal direkt szemben velem állva maradt.

– Ó egek! Ember teljesen megőrültél? Hiszen integettél a kendővel. Ez felénk a kapitulációt jelenti. Aki ilyen jelzést ad, annak azonnal le kell tennie minden fegyverét.

– Nem ismerem ezt a szokást, nálunk a fehér kendő fegyverszünetet jelent.

– Nem tesz semmit, a foglyom vagy. Minden, ami ezen a csatatéren szanaszét hever, az enyém.

– Vigyázat! – kiáltottam parancsoló hangon, és megemeltem a gyújtózsinórt tartó kezem, mintha tüzelni akartam volna, miközben Burgdorffer a bennünket minden oldalról körülvevő kíséret tagjai felé tartotta a jobb- és balkezében lévő egy-egy revolvert.

– Nincs védelem és hatalom a magasztos, megvilágosodott Istenen kívül – kiáltotta a kán.

Ez utóbbi mondat arab eredetű, és a mohamedánoknál a gonosz szellemek elűzésére szolgál, ha veszélyben érzik magukat. Tehát félt az ágyútól, és így kedvezőbb feltételeket, esetleg szabad elvonulást remélhettem.

– Meg van egyáltalán töltve az ágyú? – kérdezte a törzsfőnök, nyilvánvalóan megfélemlítve.

– Egy gránát van benne.

– Isten őrizz! Az mindannyiunkat darabokra téphet. Mondd gyorsan, mit kívánsz!

Ez így már egy kicsit másként hangzott. Tehát alkudozhattunk.

– Pusztán szabad elvonulást kérek felfegyverkezve magam és a kísérőm számára, továbbá engedélyt arra, hogy a földről némi élelmet szedjünk össze, amire szükségünk van.

A kán nem válaszolt azonnal. Kíséretéhez fordult, hogy megbeszélje velük, legalább is így véltem. Később kiderült, hogy csak egy gaz csel egyeztetéséről volt szó. Majd így szólt hozzám:

– Rendben, egyet értünk. Távozzatok Isten nevében! Isten fordítsa jóra a dolgokat!

Mivel ilyen jámbor szöveggel eresztett utunkra, indokoltnak gondoltam, hogy a helyi szokásoknak megfelelően búcsúzzak és fejezzem ki köszönetem, ezért a Perzsiában és Afganisztánban ilyen alkalmakkor szokásos szófordulattal válaszoltam:

– Áldozatot hoznék érted, körüljárnám fejed.

Ezzel békét kötöttünk. Igazán nehezemre esett, hogy búcsút vegyek ágyúnktól, mely az előző percekben oly jó szolgálatot tett számunkra. Sajnos azonban semmi lehetőségünk sem volt arra, hogy magunkkal vigyük. Kettesben a legjobb akaratunk ellenére sem lettünk volna képesek a szoros nehezen járható útján tovább

vonszolni, még akkor sem, ha már kijutottunk volna a csatatér zűrzavarából.

Sóhajtva fordultam meg, és elindultam a szoros kijárata felé Burgdorffernek jelt adva, hogy kövessen, közben igyekeztem az ellenséget feltűnés nélkül továbbra is szemmel tartani. Ez utóbbira úgy tűnt alig volt szükség, mert a kán kíséretével nyilvánvalóan már csak az ágyút nézegette, ami számára nagy kincset jelentett, jóllehet aligha tudott volna valamit kezdeni vele.

Miközben továbbmentünk a csatatéren, itt-ott felszedegettük azokat a tárgyakat, amire úgy véltük, további vándorlásunk során szükségünk lehet: élelmet, fegyvereket és muníciót. Burgdorffer, akinek felsőteste még mindig csupasz volt, magához vette egy egyenruha kabátrészét, ami szabását tekintve eddig az afgán hadsereget szolgálhatta. Az öltözködéssel várnunk kellett még egy darabig, hogy elég messze kerüljünk az ellenségtől. A professzornak sajnos legcsekélyebb nyomát sem találtuk, jóllehet a legnagyobb igyekezettel kutattunk át utána minden sarkot.

– Vajon hol érhette utol a vég a szerencsétlent – kérdezgettem magam előtt mormolva már vagy századszor.

Az út, amelyen most dél felé haladtunk, egyre szűkebbé vált és nemsokára elkanyarodott, így a katasztrófa helyszíne teljesen eltűnt a szemeink elől. Ennek ellenére a legkevésbé sem éreztük magunkat biztonságban, ezért még egy jó darabig tovább meneteltünk, jóllehet a bajor egyre jobban kezdett elsápadni. Körülbelül két óra elteltével elérkeztünk egy kőhídhoz, amely átvezetett a hegyi folyó felett, és mivel itt könnyen vízhez juthattunk, elhatároztuk, hogy megreggelizünk.

Burgdorffer állapota kezdett gondot okozni.. Jóllehet a hűséges fickó kérdésemre biztosított róla, hogy egészen jól érzi magát és némi pihenő után lesz elég ereje a menetelés folytatásához, ennek ellenére kezdtem látni rajta a sebláz első jeleit. Lényeges volt sebének tisztán tartása, és gondos védelme minden külső behatástól. Ezért elhatároztam, hogy új kötést készítek rá.

– Hát legyen, ha annyira akarja! Bizonyára jót fog tenni – mondta. Láttam rajta, nehezére esik egyenesen tartani magát, és igyekszik elnyomni fogainak vacogását.

Kimerülten egy sziklatömbnek támaszkodott, miközben a kötést levettem a fejéről, hogy kimossam a folyóban. Nem volt egészen egyszerű lejutni a vízhez, egy csomó sziklán és gördülékeny kőtörmeléken kellett lemásznom, amilyet a vad hegyi folyók szoktak áradáskor magukkal sodorni. Gondosan körültekintettem, mielőtt útnak indultam, ellenséget azonban sehol sem vettem észre. A terep azonban kevésbé volt áttekinthető, és ha nem lett volna kényszerítő körülmény, nem mentem volna le a folyóhoz.

Más választásom azonban nem maradt. A kötést ki kellett cserélni a legényen, így kőről kőre ugráltam lefelé a partra, és alkalmas helyet kerestem, ahol kimoshatnám a lenvásznat.

A folyó zúgása minden más zajt túlharsogott, így Burgdorffer esetleges kiáltását nem vettem volna észre. Ezért az öblögetés befejezésével igyekeztem, amennyire lehetett.

Miközben a víz fölé hajoltam, mintha lehulló kőtörmelék zaját hallottam volna. Hirtelen villámként hatolt belém egy esetleges ellenséges támadás gondolata, szinte ugyanolyan hirtelen megfordultam és az övembe dugott revolver felé kaptam. Azonban már elkéstem. Még mielőtt felegyenesedhettem, és fegyverem felemelhettem volna, egy jól megtermett, elvadult képű fickó, aki mellett még több másik is felbukkant, bizonyára valamennyien a környező sziklák mögött húzódhattak meg, hatalmas csapást mért a fejemre, amitől elvesztettem az eszméletem.

Nem tudtam megállapítani, mennyi ideig voltam elájulva. Amikor ismét magamhoz tértem, már nem azon a helyen feküdtem, hanem fent az úton, ahol Burgdorffert hagytam, hogy lemenjek a folyóhoz. Kezeim és lábaim bőrszíjakkal voltak összekötözve.

A koponyám rémesen zúgott. Egyszer jártam egy kovácsműhelyben, ahol a kalapácsot vízi erővel hajtották. Most eszembe jutott ez a sok-sok évvel korábbi látogatás, mert úgy éreztem, mintha egy ugyanolyan kovácsműhely fészkelte volna be magát a fejembe. Ugyanakkor úgy éreztem, mintha a fejem hatalmasra dagadt volna, mintha a völgy szűk gránitfalai között tulajdonképpen nem is volna elég helye.

Különös volt, hogy a csuklóimon és bokáimnál semmi fájdalmat nem éreztem, jóllehet nyilvánvalóan szorosan össze voltam kötözve. Testem egyetlen porcikáját, még egy inamat sem voltam képes megmozdítani, szemeimet sem tudtam nyitva tartani. Ezzel szemben úgy éreztem, mintha karjaim és lábaim ólomból lettek volna, ekkora súlyokat még soha életemben nem éreztem a testemben. Mintha a környező hegyek teljes súlya rám nehezedett volna.

Hallásom teljesen tiszta volt, rendkívüli hangerővel hallottam mindent, ami körülöttem történt. Hirtelen rettenetes gondolat ragadott magával. Eszembe jutott, amit egyszer a tetszhalálról olvastam. Ebben az állapotban állítólag az ember mindent hall, magáról azonban semmilyen életjelt nem képes adni, még lélegezni sem tud, pulzusa és szívverése sem észlelhető, de annyira, hogy még az orvosok is teljesen meg vannak győződve a tetszhalott elhalálozásáról.

A halottaknak egyébként mindig félelem nélkül néztem a szemébe. Most azonban rettenetesnek tűnt számomra annak lehetősége, hogy esetleg élve fognak eltemetni. A félelem számomra eddig ismeretlen érzése tehetetlen állapotommal lehetett összefüggésben, amelyben voltam. Tudtam, hogy valamilyen életjelet kellene adnom magamról, akár egy hangot, kinyitni a szemeimet, vagy egy mély lélegzetet venni. Ez azonban nem sikerült! Teljesen elveszítettem uralmam a testem felett.

– Fiam szemére mondom! Őrült népség, agyoncsaptátok, hallottam ekkor egy parancsoló hangot, melyben a kán hangját véltem felismerni. Nem az volt a kifejezett parancsom, hogy élve fogjátok el? Hiszen tudjátok, hogy még szükségem van rá, mivel fogalmunk sincs róla, hogy kell bánni az ágyúval, ezenkívül kétségtelenül még jó kis váltságdíjat is hozott volna számunkra. Vigyen el az ördög benneteket, veszett népség!

– Uram, én nem akartam agyonütni! Csak ügyetlen voltam!
– A butaságod volt az oka! Vigyázz magadra!
– Kegyelmezz uram, bocsásd meg!
– Elég legyen! Mi van a másik tiszttel?
– Ő él uram, de betegnek látszik.

– Istennek hála! Legalább az egyiket megmenthetjük. Járni tud?

– Nem uram! Magas láza van.

– Akkor Rahim vegye maga elé a nyeregbe!

– Parancsára!

– És ezzel mi legyen?

– Vágjátok le a fejét és kezeit, aztán vessétek a folyóba, hogy ennek a kutyának e teste ne zárja el az utat!

– A nekem szánt halálos ítéletet szóról szóra megértettem, és ekkor hallottam, amint a fickók közelebb léptek, és kihúzták handzsárjaikat[11]. Szellemi szemeimmel már látni véltem az ívelt pengéjű afgán szablyákat, amint felvillannak felettem, és fanatikus gyűlölettől izzó fekete szemek merednek rám.

– Nem te fogod levágni a fejét, hanem én – kiáltotta egy vad hang, és a keletkező zajokból kivettem, hogy ennek a hangnak a tulajdonosa úgy visszarántott egy másik fickót, hogy az megingott lábain.

– Mit merészelsz? Te dolmányos varjú! Ő az enyém, de előbb kettéhasítom a koponyádat!

– Csak próbáld meg, te dögevő.

– Nekem te nem vagy több mint egy vacak béka, menten széttaposlak.

– Ha akkora lenne a lábad mint a szád, akkor talán sikerülne.

– A nyomorultak tébolyultan marakodtak körülöttem, hogy engem, akit halottnak vélnek, megcsonkíthassanak. Ekkor azonban a kán beavatkozott az undorító marakodásba.

– Hallgassatok nyivákoló banda! Aki még egy szót mer szólni, azt megköveztetem. Vigyétek a hullát a hídra, ott majd szétdarabolhatjátok.

– Parancsára!

A hóhérlegények karjaimnál és lábaimnál fogva felkaptak és megpróbáltak tovacipelni. Ezzel mentettek meg, mert gondolataim lassanként derengeni kezdtek, és ledermedt vérkeringésembe kezdett visszatérni az élet. Töprengeni kezdtem, mit vélhetett a kán,

---

[11] Erősen ívelt, hegye felé szélesedő kard.

amikor a „másik tisztet” emlegette? Kettőnkön kívül talán még valaki megmenekülhetett a vérfürdőből?

Hirtelen eszembe jutott a professzor. Mi van, ha őt is megtalálták az afridik? Minden további nélkül előfordulhat, hogy tisztnek tartották, mert a keleti emberek képzeletvilága szerint kizárt dolog, hogy egy német professzor ide merészkedjen ebbe a kősivatagba.

Vad öröm cikázott át rajtam, amikor felbukkant atyáskodó barátom megmenekülésének reménye. A banditák további beszélgetéséből azonban rövidesen rájöttem, hogy a törzsfőnök semmi esetre sem a professzort vélhette, hanem barátom, Ignatius Burgdorffert.

Amikor a csatamezőt végigjártuk, ő ugyanis véletlenül egy angol tiszt kabátját vette magára, melyen természetesen rajta voltak az afridik által jól ismert rangjelzések.

Ha ugyanis a legényt egyszerű sipahinak tartják, akkor annak következménye valószínűleg a közkedvelt nyaklevágás lett volna. Így azonban úgy vélték, hogy ő utána is jó kis váltságdíjhoz jutnak.

Ezért elhatároztam, hogy az afridiket meghagyom tévhitükben, és mindenekelőtt sorstársam tudomására hozom, hogy ennek megfelelően viselkedjen. Szerencsére éppoly kevéssé értett perzsául, mint az afridik németül, így nem is érthették meg egymást, kiléte ezért bizonyára titokban maradt.

Kezdtem erőfeszítéseket tenni, hogy felhívjam magamra ellenségeim figyelmét és észrevegyék, hogy még élek, nehogy ezek a kedves urak hozzálássanak kedvenc szórakozásukhoz, és darabokra szabdaljanak.

Nehéz helyzetem ellenére fanyar humor vett erőt rajtam, az a hangulat, amit mifelénk akasztófahumornak neveznek, és azt a félreértést, amely kedves Náci[12] barátom az angol királyi hadsereg tisztjévé léptette elő, kezdtem viccesnek találni. Feltétlenül előnyünkre szolgál, ha nagy igyekezettel kihasználom ezt a véletlen lehetőséget, és az is célom volt, hogy mindkettőnk rendfokozatát a

[12] Ignatius beceneve

lehető legmagasabbra srófoljam, mert a rablók minél magasabb rendfokozatúnak vélnek bennünket, annál magasabb váltságdíjat próbálnak kicsikarni szabadon bocsátásunk ellenében. Már csak magától értetődik, hogy ennek következtében magasabb értéket képviseltünk számukra.

Határtalan erőfeszítéssel végül is sikerült felnyitnom szemeim és egy mélyet sóhajtani.

– Allah akbar – Isten a legnagyobb – hiszen ez még él! Uram, a halott kezd feltámadni. Isten óvjon bennünket, hallottam annak a hangját, aki az előbb bocsánatot kért azért, mert agyoncsapott. A fickó megfigyelésem szerint a testőrség altisztje volt.

Először úgy tettem, mintha környezetemre nem is figyelnék, és fel sem fognám helyzetem, amibe kerültem. Sokkal inkább, miután rövid pillantással meggyőződtem róla, hogy Burgdorffer eszméleténél van, és figyel rám, tekintetemmel az égre meredtem, és mintha mormolva imádkoznék, halkan így szóltam:

– Burgdorffer ne nézz rám, amikor most hozzád beszélek, hanem vedd úgy, mintha imádkoznék. Jegyezd meg jól magadnak: Ellenségeink angol tisztnek tartanak, mivel amint magam is látom, véletlenül egy ilyen ember kabátját vetted magadra. Viselkedjél ennek megfelelően. Vegyél fel büszke, öntudatos testtartást, és majd viselkedj úgy velem, mint egyenrangú bajtársaddal. Beszéd közben nem tudod magad elárulni, mivel az ellenség nem beszél németül.

Mondókámat hatalmas sóhajjal fejeztem be, mintha most nyertem volna vissza eszméletem, és elkezdtem alaposabban körülnézni környezetemben.

– Úristen, hiszen engem foglyul ejtettek! – kiáltottam fel látszólag rémülten perzsa nyelven.

A kán, aki ekkor közvetlen a közelemben állt, megkönnyebbülten fellélegzett, gondolatban valószínűleg valami szép kerek összeget látott lebegni szemei előtt, melyet értékes személyem után remélt kicsikarni.

– Úgy bizony, a foglyom vagy, és igencsak jó, hogy még élsz. Egy szegény ördögön kívül ti ketten vagytok még, akiket élve fogtunk el. De gyere csak, mert már indulunk hazafelé. Le

velet kell írnod az angol főparancsnoknak, amit futárral Pesavárba fogok küldeni. Úgy gondolom, hogy 100 000 rúpiát minden bizonnyal megadnak kettőtökért, mert ha jól látom, mindketten magas rangú tisztek vagytok.

Amint odanéztem, Burgdorffer előtt egy alezredesi köpenyt láttam.

Azonnal hozzáláttak elvonulásunk előkészületeihez, de annak ellenére, hogy az afridik tekintetében nagy kutyáknak számítottunk, nem látták indokoltnak, hogy más módon vigyenek magukkal bennünket, mint ami a fogolyszállítások terén náluk szokásos volt, egyszerűen lovaikhoz kötöttek.

Burgdorffer ellenkezett, hogy valaki maga elé vegye a lovára, ha nekem mellette kell szaladnom. Az afridik természetesen nem értették, hogy mit akar, ezért kívánságát tolmácsolnom kellett, miután szándékáról nem sikerült lebeszélnem. Igyekezett biztosítani róla, hogy elég erősnek érzi magát, hogy az utat gyalog tegye meg, időközben mialatt én eszméletlen voltam, elég jól kipihente magát, és megint erőre kapott.

Az egyetlen megtiszteltetés, amelyben részesültünk az volt, hogy a törzsfőnök paripájához kötöttek bennünket, és nem valamelyik emberének lovához. Ez számunkra azzal az előnnyel járt, hogy a kán a csapat élén lovagolt, és nem kellett azt a port nyelnünk, melyet az egész csapat vert fel.

A nap állása után ítélve bizonyára hosszú idő telt el a merénylet óta, mely a földre terített.

– Mennyi az idő kán? – kérdeztem büszke hangon béklyóim ellenére.

A kán kissé csodálkozva nézett rám, de ennek ellenére elég barátságosan válaszolt:

– Még négy óránk van naplementéig. A mohamedán országokban ugyanis a napfelkeltéhez, délhez és naplementéhez képest számítják az időt.

Nagyon megéheztem, a törzsfőnöknek azonban nem akartam semmit mondani ezzel kapcsolatban, mert el akartam kerülni, hogy elutasításban legyen részem. Látszólag nagyon igyekezett, hogy hazaérjen, és ott számíthattam a szükséges ellátásra.

Elég rémes volt a menetelés, amiben részünk volt, mert az afridik a tüdeinkre abszolút nem voltak tekintettel. Ügetésben és vágtában haladtunk, és csak akkor váltottak lépésre, ha a lovaknak némi pihenésre volt szükségük, vagy túl meredeken vezetett az út felfelé. Én a magam részéről még jobban elviseltem ezt a strapát, mint szegény Burgdorffer súlyos sebével, és érdekében végül kikényszerítettem egy megállást, hogy kötését kicserélhessem. A kán először hallani sem akart róla, de amikor felvilágosítottam, ez azzal a veszéllyel jár, hogy a sebesült ebbe bele is halhat, és így ő, a törzsfőnök búcsút mondhat a váltságdíjnak, amire ilyen magas rangú tiszt után számíthat, végül hagyta magát rábeszélni a megállásra.

A rövid pihenőre mindkettőnknek nagy szükségünk volt, mert nekem is hozzátapadt a nyelvem a szájpadlásomhoz, és már a teljes kimerültség közelében voltunk. Egyébként nem nagyon siettem a kötés kimosásával és a seb megtisztításával, hanem mindkét műveletet rendkívüli gonddal és körülményességgel hajtottam végre. Ennek következtében a pihenő annyira elhúzódott, hogy a kán végül türelmetlen lett, és erélyesen parancsot adott, hogy fejezzem be.

A zsákmány, melyet az afridik a csatatéren összeszedtek, igen jelentős volt. Egész karaván teve, málhás állat, jabu, mely rendkívül kitartó afgán hegyi ló, számos esetlen fakordé kolosszális átmérőjű kerekekkel húzott el mellettünk az úton.

Mi más utat választottunk, hogy a hosszú vonulat ne tartóztasson fel bennünket, és beértünk egy völgybe, melyet a Kabul folyó egyik mellékága alakított ki. Kitűnő út volt, amin haladtunk, és sokkal kellemesebb karaktere volt, mint a tulajdonképpeni Khaiber-szoros, melyet függőlegesen égbe törő gránitsziklák határolnak. Szemeink elbűvölve pihentek meg a kopár hegyvidék eme oázisán.

A sövény virágzó sárga vadrózsa volt, asphobiliák virítottak sárga, sápadtvörös, és zöldesbarna színben, pezsgő források mellett borágó virított, kékvirágú zsálya élénkítette nagy mennyiségben a domboldalakat és számos gyümölcsfa, sárgabarack, őszibarack és eperfa virágzott mindenfelé.

A mezőt fűzfák és nyárfák tarkították, gyakori volta a csinár nevű óriás keleti platán is, mely Afganisztán vidékein oly sajátos benyomást kelt. A földek mélyebben fekvő részein a helybéliek uborkát és dinnyét termesztettek.

A Földnek ebben a kedves sarkában szinte minden zóna virágai képviselve voltak: Encián, nefelejcs, ibolya, gólyacsőr mellett virágzó amaríliszt, perzsa íriszt, mirhát is láttam, jószerivel az éden kertje tárult fel előttem.

A völgy egyébként tele volt szórva erődítmény jellegű házakkal. Minden falunak volt erődje, minden háznak pedig tornya. A völgy békés jellege ellenére úgy tűnt, hogy lakói mindennapi küzdelemre vannak berendezkedve, amin egy olyan harcias törzs esetében mint az afridik, nem is lehet csodálkozni. Minden esetre szembetűnő volt a kontraszt, és ilyen bőségesen termő vidéket, melyet az afridik rendszeresen öntöztek, a Kabul folyó kopár hegyvidéki tájai mentén nem vártam volna.

Már beesteledett, mielőtt Mohabat kán erődítményét elértük volna. Így hívták azt, akinek pillanatnyilag a kezei közé kerültem. Holt fáradt voltam, szegény Burgdorffer pedig a láztól reszketett. Egyébként rövidesen megmutatkozott, hogy nem közönséges fogolyként kezelnek bennünket, hanem túszként, és fogvatartóink érdeke volt, hogy olyan életfeltételeket biztosítsanak számunkra, melyek mellett jó állapotban tudjuk átvészelni fogságunkat.

Egy kis nyolcszögletű, rácsos ablakokkal ellátott toronyba vezettek bennünket, melynek közepén a szilárdra döngölt agyagpadlón tűz égett, ezen kívül a falból kiálló gyűrűkbe helyezett fáklyák világítottak, úgyhogy eltekintve a füsttől, melyet a nyílt lángok okoztak, és olykor kellemetlen volt, börtönünk egész kellemes tartózkodást tett lehetővé.

Az afgán házakban bútorok egyáltalán nincsenek, a földre szőnyeget terítenek, amely egyidejűleg szék-, pamlag-, asztal- vagy ágyként szolgál. Bedobtak számunkra néhány filctakarót, melyeknek az afgán háztartásokban komoly szerepe van, és a legkülönbözőbb célokra használják.

A vacsora, melyet felszolgáltak, igen gazdag volt. Hús, rizs, vaj, olaj és csupatti. Ez utóbbi durván őrölt, nem szitált gabonából

készül, amit vízzel kevernek, és egyszerűen a nyílt tűz mellett sütik meg. Sokat nem lehet enni belőle, mert az embernek ég tőle a gyomra.

Italként egy híg barna löttyöt kaptunk, melyet kávénak neveztek. Európai fogalmak szerint azonban ahhoz semmi köze sem volt, és még a szászok hírhedt virágos kávéja, mely onnan kapta nevét, hogy rajta áttekintve látni lehet az üvegedény aljára festett virágot, isteni ital lenne ehhez képest. Az afgánok ugyanis csak igen kis arányban használnak pörkölt kávét. Fő alkotóelemek náluk a pörkölt rizs és árpa. De gustibus non est disputandum[13]. Egyszer egy afgán, akit megkínáltam az általam készített kávéval, kiköpte a kellemes italt, keserűnek és utálatosnak nevezte, és attól félt, hogy méreg, és meg fog ártani neki.

Egy afgán közmondás szerint: Isten küldi az ételeket, azonban az ördög a szakácsokat. Ez a világon sehol máshol nem találóbb, mint Közép-Ázsiában, ahol a természet legszebb termékeiből a legutálatosabb ételeket készítik. Ezért nagyon kedvezően érintett, hogy az alapanyagokat nyers állapotban kaptuk, és bár okozott némi nehézséget, hogy az egyetlen fazékban amit kaptunk, elkészítsük ételeinket, még mindig jobban jártunk, mintha az afgán konyha remekeit kellett volna élveznünk. Nagyon ízletes volt ezzel szemben a tej, melyet friss, aludttej és édes aludttej formában adták. Mivel Afganisztánban a kés, villa, kanál hiú luxuscikknek számít, amit étkezéskor még a jobban szituáltak sem használnak, így nekünk is evőeszközök nélkül kellett megoldanunk a táplálkozást. Erősebb faszilánkokból ezért primitív póteszközt faragtunk magunknak.

A váltságdíjjal kapcsolatos levél megfogalmazását, melyet Pesavárba, az afgán határon túl lévő legközelebbi brit-indiai városba akartak küldeni, a kán mára elengedte. Azon az estén még nem tudhattam, hogy a levél elküldése nyugodtan elmaradhat, mert a elkövetkező, nagyon meglepő események ezt nem is tették volna lehetővé.

---

[13] Az ízlések különbözők.

Ezzel szemben megjelent egy káplár, aki zord hangon közölte, a kán azzal bízta meg, hogy őrizzen bennünket, és ezért a fejével felel. Nem áll szándékában, hogy kockára tegye miattunk, és ezért tizenkét katonájával fog gondosan vigyázni ránk. Valamennyi rácsos ablak alatt őr áll, az ajtó előtt kettő, és ő maga is ott fog tartózkodni. Ajánlja, meg ne próbáljunk kitörni, mert akkor azonnal le kell lövetnie.

Ezzel a szemtelen fickóval szemben úgy léptem fel, ahogy megérdemelte. Persze kétségtelen, a kántól parancsot kapott, hogy őrizzen bennünket, és hívja fel a figyelmünket egy esetleges szökési kísérlet következményeire.

– A te feladatod gondoskodni arról, hogy ne is próbáljunk kitörni innen. Ha a helyzetet úgy ítéljük meg, és belekezdünk, biztos lehetsz benne, hogy sikerülni is fog. Katonáiddal nem tudsz megakadályozni bennünket ebben, így fejed sorsa saját kezedben van. Egyébként pedig kötelességed volt tájékoztatni bennünket, mivel magas rangú tisztek vagyunk.

– Nem vagytok más, csak adzsnebik és zugok, különben csönd legyen – válaszolt a pofátlan alak, mire azonnal gyomron vágtam, ahogyan az angol hadseregben torolják meg az alárendelteket, de úgy, hogy menten a földre zuhant. Az adzsnebi idegen jövevényt jelent, és igen megvető kifejezés, a megbecsült idegent az afgánoknál frenginek vagy frenginek hívják, ami annyit jelent, mint európai, vagy frank ember. A zug még durvább, mert kutyát jelent, és egyike a legcsúnyább afgán káromkodásnak. Ilyen mérvű lekezelést semmi esetre sem engedhettem meg.

A fájdalom ellenére, melyet ökölcsapásom idézhetett elő, a káplár dühtől izzó szemekkel ugrott fel, és kirántotta afgán kését hüvelyéből, azt a rettenetes, mindig kéznél lévő fegyvert, melynek borotvaéles görbe pengéje van. Az afgánok ezt a veszélyes gyilkos eszközt nem szúrásra, hanem a torok elmetszésére használják, ami számukra nagyobb biztonságot jelent ellenfelük megsemmisítésekor.

Természetesen fel voltam készülve a támadásra, a dühöngő macskaszerű ugrását kicseleztem, jobb kezemmel elkaptam a csuklóját, balkezemmel pedig fojtogatni kezdtem úgy, hogy nem

kapott levegőt. A késes hőst végül úgy összenyomtam, hogy elejtette a kést, és még mielőtt védekezni tudott volna, kilöktem az ajtón.

Újabb támadással már nem próbálkozott, de meg voltam győződve róla, hogy egész éjjel le sem hunyja a szemét attól való félelmében, hogy megpróbálunk elszökni. Később kitekintve észrevettem, hogy ablakonként nem egy, hanem két katonát állított őrségbe. Ő maga az őrség többi tagjával együtt az ajtónk előtt heverészett, minden pillanatban arra számítva, hogy megpróbálunk kitörni. Kését jó kis zsákmányként megtartottam, mert a mieinket az afridik elvették.

Az adott körülmények között szökésre semmi esetre sem gondolhattam. Burgdorffer seblázzal feküdt, és még arra is képtelen volt, hogy talpon maradjon, nem beszélve egy esetleges üldözés megpróbáltatásairól az úttalan hegyek között. Egyébként is minden eszköz hiányzott ahhoz, hogy siker reményével próbálhassuk meg a szökést. Pénzünket és értékeinket a rablók természetesen elvették.

Szabadulásunkkal tehát jobb alkalomra kellett várnunk. Az idő nem szorított, és a derék Burgdorffer nélkül semmi esetre sem próbáltam volna elmenekülni.

Miután szegény Burgdorffer kötését rendbe tettem, fekhelyét a lehetőségekhez képest kényelmesre igazgattam és ivóvizet is odakészítettem neki, én is lefeküdtem, hogy a rettenetes nap után átengedjem magam egy kis pihenésnek. Hosszan, igen lassan telt az idő, mire elaludtam, fejem még mindig zakatolt a bunkócsapástól, és csuklóim úgy fájtak, mintha izzó láncot kovácsoltak volna köré. Ráadásul megállás nélkül azon törtem a fejem, mi történhetett Heinzelmann professzorral. Vajon ő is az afridik fogságába került? A legcsekélyebb hírem sem volt róla, és elveszettnek kellett tekintenem még abban az esetben is, ha a katasztrófában nem pusztult el. Hogyan sikerülhetett volna neki, a gyakorlati élettől korábban teljesen elzártan élő, magányos ember számára, aki ebben a vadonban minden bizonnyal olyan gyámoltalan volt, mint egy gyerek, egyedül átverekednie magát számtalan veszélyen és megpróbáltatáson.

Miatta voltam a legnagyobb gondban, mert a saját túlélő képességemmel kapcsolatban – legalább is az adott körülmények között – nem volt semmi problémám. Addig az időpontig, míg a levél, melyet meg akarnak íratni velem, el nem jut Pesavárba és onnan vissza nem érkezik a válasz ebbe a magányos hegyi fészekbe, még sok víz lefolyik a hegyek között, és közben még szökésre is adódhat alkalom.

Jelen helyzetünkben az volt a legfőbb feladatom, hogy minden igyekezettel erre koncentráljak, mivel a hatalmas összeget, melyet a kán váltságdíjként követelt, a brit-angol kormány bizonyára nem hajlandó megfizetni, a német kormány pedig errefelé nem volt képviselve.

Miután hosszasan forgolódtam álmatlanul a földre terített primitív fekhelyemen, ezernyi gondolatot mérlegeltem és vetettem el ismét, megbékéltem azzal a gondolattal, hogy a sors, mely múlt éjszaka oly kegyesen megmentett a rettenetes vérfürdőtől, továbbra is kegyesen fog viseltetni irántam. Jól is volt ez így, mert a dolgok teljesen másként alakultak, mint ahogyan előre láthattam volna. Már a következő napok is hatalmas fordulatot hoztak életemben.

Azon az első éjszakán, melyet afgán földön töltöttem, volt egy szörnyű álmom, melytől még ma is végigfut a hideg a hátamon, ha visszaemlékszek rá. Lelki szemeim előtt megjelent a hazai tüzérségi kaszárnya ezredirodája. Láttam magam az íróasztal mellett ülve, amint egy katonai jelentés lapjára hatalmas betűkkel Mária nevét pingálom. Ekkor halkan nyílt az ajtó, és óvatosan minden irányba körültekintve macskaléptekkel belépett Egon von Basedow. Látszólag nem vett észre, és furcsamód álombeli képem sem vett róla tudomást. Egonnak álkulcsa volt a páncélszekrényhez, kinyitotta azt, kivette az ágyúterveket, és elrejtette hosszú köpenye alatt. Ekkor ismét nyílt az ajtó, melyen most az ezredes lépett be. Homlokán ott éktelenkedett a szörnyű sebhely, melyet közvetlenül az öngyilkossága után láttam. Az álomkép elmosódott volt, így Egonnak sem tűnt fel elöljárója fején a lőtt seb. Az ezredes a hadnagynál a tervek iránt érdeklődött, ő azonban hangosan felnevetett, rám mutatott, és így szólt: „Mit akar tőlem ezredes úr?

Hiszen ő az áruló. Ő vette magához a terveket, mert el akarja adni, hogy kifizethesse kártya-tartozásait." Arra számítottam, hogy álombeli képem erre a rágalomra izgatottan felugrik, hogy elégtételt vegyen a hazudozó sértő megjegyzése miatt. De nem ez történt. Csak mosolyogtam, és továbbra is imádott Máriámmal voltam elfoglalva, aki akkor már szintén ott volt. Amint jövőbeli terveinkről beszélgettem vele, Egon hirtelen odalépett, kiragadta menyasszonyom a karjaimból, és úgy magához szorította, hogy képtelen voltam onnan ismét kiszakítani. Karjai egy polip karjaivá változtak a karcsú, hajlékony test körül, amely fájdalmasan összegörnyedt szorításától, és én képtelen voltam szerelmemet kiszabadítani ebből a rémes szorításból. Szörnyű küzdelem kezdődött kettőnk között – és ekkor izzadtságban fürödve felriadtam.

A hátborzongató képet soha többé nem felejtettem el. Határtalan düh ragadott magával. Még mindig nem voltam képes elhinni, hogy barátom és bajtársam lehetett a nyomorult áruló, aki láthatóan könyörtelenül a romlás útjára taszított. Hogy lehet egy ember ennyire romlott? Egyáltalán lehetséges ez? Minél inkább elmélkedtem ezen, annál inkább elutasítottam az egyre csak visszatérő rettenetes gondolatot. Ő mégsem lehetett az áruló. Azonban ha nem ő volt, akkor kicsoda? Ezt a marcangoló kérdést nem voltam képes megválaszolni.

És most hirtelen a saját siralmas állapotommal találtam magam szemben: Itt hevertem sok ezer mérföldnyire a hazámtól egy barbár nép foglyaként. „Úristen az égben, hogyan fogod a sorsomon keletkezett számos csomót kibogozni!? Terveid közt vajon szerepel-e, hogy még egyszer igazoltan állhatok a világ színe elé?" És gyermekkorom óta először ismét áhítatos imára kulcsoltam kezeimet. Majd ezt követően Isten segítségébe vetett bizalom által megerősödve szelíd szundikálásba szenderültem.

Mohabat kán, a lázadó

Másnap nagyon csodálkoztam azon, hogy a kán nem került elő, és engem sem rendelt maga elé, hogy elrendezzük a számára oly fontos ügyet, a Pesavárba írandó levelet, mellyel a busás váltságdíjat akarta megszerezni.

Csak később jutott tudomásomra, hogy ezalatt az idő alatt milyen fontos dolgok történtek a férfiak emeleti nagytermében, ahol a kán tanyázott.

Közvetlenül a foglyul ejtésünket követő reggelen Kabul kánjától, Habib Ullah emírtől, Afganisztán uralkodójától expressz futár érkezett, aki annak jeléül, hogy személyesen az ország szultánjának küldönce, fémjelvényt viselt a mellén. Azzal a paranccsal érkezett, hogy Mohabat kán a foglyokat és az összes zsákmányt, melyet a csatatérről hurcolt el, azonnal szolgáltassa ki az államfőnek. Amennyiben az afridik törzsfőnöke nem volna hajlandó kiadni az elorzott javakat, úgy minden kérelme elutasítást nyer, és az emír, ha kell, tulajdonát fegyveres erőszakkal fogja visszaszerezni. Nem hajlandó a továbbiakban eltűrni a vad hegyi törzsek lázongó szellemét, és a Khaiber-hágó kánját ugyanúgy legyőzi és megsemmisíti, mint az összes többi lázadót, akiket már leküzdött, mert akaratának ellenszegülni merészeltek. Emlékeztet a Kohathágó törzsfőnökének, Futteh-Dschung kánnak a példájára, aki ellen már kivezényelte csapatait, hogy alázatra kényszerítse.

Mohabat kán nagyon megdöbbent, amikor megkapta Afganisztán uralkodójának kimért és egyértelmű parancsát. Az afridik korábban sohasem törődtek Kabul emírjével, sokkal inkább állandóan hangoztatták önállóságukat. Habib Ullah kán hatalomra jutásával a viszonyok azonban jelentősen megváltoztak. Energikus ember volt, aki vasököllel ragadta magához a kormányzás gyeplőjét, és semmilyen eszköztől nem riadt vissza, hogy érvényt szerezzen királyi hatalmának, amely rá szállt.

Már röviddel hatalomra jutását követően megmutatta, hogy nem igazán érdeklik a kialakult erkölcsök és szokások, ha azok nézetei szerint nem szolgálják az államiság érdekeit, és súlyosan beavatkozott népének mélyen gyökerezett szokásaiba, melyek

ráadásul vallási eredetűek voltak. Korlátozta ugyanis a többnejűséget, és egyszerűen törvényben rögzítette, hogy senkinek sem lehet négynél több felesége.

Ő maga jó példával járt elöl, és négy kivételével elzavarta háremének lakóit. A megtartott hölgyek Mohamed kán tábornok, Casi Mohamed Sarvar kán sah, Kagi Saadudin kán és Sirdar Mohamed Ibrahim kán lányai voltak. Az uralkodónak ez az eljárása igen nagy erőpróba volt, és az a tény, hogy sikeresen végre tudta hajtani, világosan igazolta, hogy mekkora hatalma és milyen tekintélye volt népe köreiben.

Már korábban említettem, hogy az emír hadseregének újjászervezését is energikusan kezébe vette. Éppen az afridik által megtámadott karavánnak volt a feladata, hogy az ehhez szükséges értékes anyagokat rezidenciájába, Kabulba szállítsa.

És most Mohabat kán megtámadta ezt a karaván, és az értékes fegyvereket és uniformisokat, melyeket az emír Indiából hozatott, magához ragadta. Nem csoda, ha az emír mérhetetlen haragra gerjedt emiatt a galád és rebellis cselekedet miatt.

Azonban Habib Ullah kán politikailag is ravasz róka volt, némely európai diplomatával is felvehette volna a versenyt, annál is inkább, mivel a keleti uralkodóknak igen nagy tekintélyük és rendkívüli személyes hatalmuk van. A gyilkosság, legyen az erőszakkal vagy alattomosan végrehajtva, a közép-ázsiai barbár államokban mindennapos eljárás, és az afgán szultánok alattvalóinak fejei igen csak lazán ülnek testükön.

Mohabat kán azonban nem olyan ember volt, aki csak úgy minden további nélkül hagyta volna magát alávetni. Bízott hegyei megközelíthetetlenségében, és afridijeinek, ennek az évszázadok alatt folytonos harci tettekben megacélosodott rabló törzsnek a rátermettségében.

Miután az afridik törzsfőnöke túljutott első rémületén, nem igazán akart engedelmeskedni Kabul emírje kívánságának. Megbotoztatta a futár talpát illetlen beszéde és az általa mondott fenyegetések miatt, aki végül is csupán továbbította urának és parancsolójának szavait, majd visszaküldte őt anélkül, hogy bármiféle válasz üzenetet bízott volna rá.

A törzsfőnök azonban hatalmasat tévedett, amikor azt hitte, hogy az ország uralkodójának követelését ezzel végérvényesen visszautasította. Már másnap reggel megjelent egy újabb küldött, akit szavainak nagyobb nyomatéka érdekében egy kapitány kísért lovas szakasza élén.

A kán másnap vegyes érzelmekkel fogadta a király küldöttségét, független uralkodóként üldögélve trónján, körülötte hűséges testőreivel.

A küldöncöt azonban ez egyáltalán nem félemlítette meg, hanem az alábbiakat közölte egy olyan ember határozottságával, aki tudatában van annak, hogy ütőképes uralkodó áll a háta mögött:

– Őfensége a császár, Isten árnyéka, aki maga is császár fia, a világ menedéke, Habib Ullah kán, Isten tartsa fenn uralmát, Afganisztán királya, aki minden hitetlen felett győzelmet arat, felszólít téged, Mohabat kán, az afridik törzsfőnökét, hogy ellenkezés és késedelem nélkül vesd alá magad akaratának. Eltékozoltad azt a lehetőséget, hogy igényt tarthattál volna az afgánok magasztos uralkodójának jóindulatára és kegyelmére, mivel titokban az éjszaka leple alatt, mint közönséges tolvaj és rabló elraboltad megvilágosult császárom, királyom és uralkodóm javait. Felszólítlak, hogy azonnal tedd szabaddá és hozzáférhetővé foglyaidat, minden élő és élettelen zsákmányt, mint embereket, állatokat, eszközöket, és tedd lehetővé azok azonnali Kabulba indítását, mert ellenkező esetben olyan bánásmódban lesz részed, mint amilyet egy lázadó vagy gengszter érdemel.

A kán összevonta szemöldökeit, és vadul cikázó szemei dühödten villogtak. Mellének hullámzásán látszott, hogy levegő után kapkod, mivel amit a merész futár egész udvartartása előtt arcába vágni merészelt, hallatlan sértés volt számára. Ámde mégsem kockáztatta meg görbe kardját előrántani, melynek markolatát jobbjával akaratlanul megragadta. Csak intenie kellett volna, és testőrsége rárontott volna a futárra, a kísérő tisztre és csapatára.

Mohabat kán azonban nem intett. Hosszasan hallgatott, hogy leküzdje tomboló haragját, így a teremben kínos, ijesztő szünet támadt. Az embernek az volt a benyomása, hogy a szemben álló felek bármely pillanatban egymásnak esnek, és készenlétben tar

tott tőreiket, melyeket már kilazítottak hüvelyeikben, ellenfeleik szívébe szúrják.

A törzsfőnöknek minden erejére szüksége volt, hogy összeszedje magát, mert nem akarta, hogy nyílt törésre kerüljön sor. Habib Ullah kán személyiségének hatalma mégiscsak nagyobb hatással volt rá, mintsem, hogy könnyelműen kitegye magát ellenséges fellépésének és bosszújának. Belátta, ha egyszer végérvényesen magára haragítja Kabul emírjét, tartósan nem lesz képes fenntartani uralmát hegyeiben, mivel kétségtelenül még a legnagyobb óvatosság ellenére is gyilkos méreg vagy tőr előbb utóbb utat találna hozzá. Közismert tény, hogy száz közül alig egy olyan keleti uralkodó van, akinek sikerül természetes halállal meghalnia.

Mohabat kán ezért megpróbálta magát mindenféle kibúvóval és ígérettel kivonni az emír küldöncének szorongatása alól. Ő azonban nem hagyta magát rászedni, hanem megismételte:

– Ha vonakodsz teljesíteni parancsait uramnak és parancsolómnak, akit Isten segítsen száz éven át megtartani áldott hatalmát, hogy arcának napsugarai további száz éven át világítsanak Afganisztán felett, úgy igencsak megtörténhet, hogy téged rabszolgaként fog maga elé parancsolni, ezért fontold meg gyorsan ó kán, hogy mit válaszolsz. Annyit azonban már most megmondhatok, ha úgy kell távoznunk ebből a palotából, hogy nem adod át foglyaid, és nem adsz parancsot a zsákmány Kabulba szállítására, akkor úgy fogsz járni, mint ez az áruló, akinek fejét most lábaid elé tesszük arra a sorsra figyelmeztetve, ami veled is megtörténhet.

A küldönc ekkor intett kíséretének. A katonák közül az egyik azonnal előlépett, kinyitott egy zsákot, amelyből egy szakállas férfi véres feje gurult elő egészen a trón lépcsőjéig.

Mohabat kán megrökönyödve ugrott fel tiszteletre méltó ülőhelyéről.

– Futteh-Dzsung kán, a kohat-szorosi bungusik törzsfőnöke! – kiáltotta, miközben szinte elakadt a lélegzete, és teljesen elsápadt.

– Megismered? – kérdezte a küldönc megfontolt hangon. – Tudd meg hát: Így jár minden áruló, aki fel meri emelni fejét az

emír szent személye ellenében, ő ellen, aki Isten árnyékában áll. Döntsd el tehát hamar, hogy továbbra is az afridik kánja akarsz-e maradni, vagy a padisah fogja leszel!

Az emír könyörtelenségének véres bizonyítéka megfelelő hatással volt a lázadó kánra. Túl gyorsan és túl közvetlenül kapta meg a véres fenyegetést ahhoz, hogy lett volna ideje összeszednie magát. Teljesen ledöbbent. Azt is be kellett ismernie, hogy afridijeivel még akkor is, ha azok valamennyien kitartanának mellette, Afganisztán királyának mostanra már teljesen fegyverben álló, túlerőben lévő hadseregével szemben, akik tudatában voltak egy egész sor lázadó felett aratott győzelmükben, tartósan semmi eredményt sem lenne képes elérni. A lecsapott fej, mely előtte hevert a szőnyegen, néma ajkaival és megtört szemeivel túlzottan is beszédes volt. Ezt a tekintetet nem bírta elviselni.

– Vigyétek előlem ezt a fejet – kiáltotta belső idegességétől mennydörgő hangon, és testőrségének katonái az öntudatos uralkodó intésére már ugrani is akartak, hogy eltávolítsák, amikor hangosan és fenyegetően felharsant az emír küldöncének hangja:

– Megállj! Senki se merészelje kegyelmes urunk és parancsolónk tulajdonát megérinteni! Futteh-Dzsung feje mindaddig ott marad, míg Mohabat kán el nem döntötte, mit akar. Döntésétől függ, hogy kegyelettel ismét becsomagoljuk és magunkkal visszük, vagy fenyegető jelként a palota kapuja fölé tűzzük.

Mohabat kán rémülettől sápadtan tekintett Futteh-Dzsung – akit személyesen ismert – megüvegesedett szemeire. Nemrég, még csak néhány holdnyi[14] idővel ezelőtt a két törzsfőnök vadászat közben találkozott a magashegységben, és kölcsönös hűségesküt tettek arra az esetre, ha a kabuli emír gőgje túlzottan elhatalmasodna. Elhatározták, inkább elmennek a legvégsőkig, mintsem alávetnék magukat az afgán fejedelem túlzott hatalmának.

Most pedig ugyanannak az embernek a véres feje, akitől végszükség esetén segítségre számíthatott volna, ott hevert előtte.

Ajkai már nem voltak képesek a hűségesküt megismételni, de hideg, fénytelen szemei némán vádaskodva meredtek a kánra, és

[14] hónap

mintha kérdezték volna: Megtartottad esküd, amit nekem tettél? Segítségemre siettél, amikor szorongatott helyzetbe kerültem? Megpróbáltad kivédeni a csapást, mely törzsemről leválasztotta fejemet?

A törzsfőnök már nem tudta tovább elviselni meggyilkolt barátja rettenetes tekintetét. Ellenállása megtört, a halott magával vitte a sírba temperamentumát.

– Vigyétek magatokkal a fejet – ismételte Mohabat kán riadt hangon. – Te pedig küldönc vidd meg hódolatom a fenségnek, és mondd meg neki, hogy mostantól kezdve mindaddig, míg Isten élettel ajándékozza meg szolgáját, a király birodalmának védelmezője leszek. Majd ezt követően udvarmesteréhez fordulva folytatta: - Te pedig add ki a parancsot, hogy a két fogoly tisztet adják át eme nemes és bölcs küldöncnek, a fejedelem hű szolgájának! Rendeld el továbbá, hogy a csatatéren szerzett valamennyi zsákmányt pakolják fel teherhordó állatokra és késedelem nélkül indítsák útba Kabulba! Erre adtam parancsot, mert ez az akaratom. Gondoskodj róla, hogy egyetlen öltözetből se hiányozzon egyetlen cérnaszál sem! Apád lelkére hajtsd végre parancsaim!

Az udvarmester mélyen meghajolt és maga elé mormolta:

– Úgy legyen, körülkeringem fejed[15]. Majd megindult, hátrafelé tolatva még mindig meghajolt testtartással, hogy végrehajtassa a parancsokat.

A férfiúi büszkeségről és kultúráról alkotott európai fogalmaink szerint nehezen tudjuk elképzelni magunknak a megalázkodás Közép-Ázsiában mindennapos és elfogadott szemléletmódját. Ugyanakkor ezek a keleti uralkodók másfelől kegyetlenekké válnak, ha hatalom kerül a kezükbe, miközben gyáván viselkednek a náluk erősebbekkel szemben.

Mohabat kánnak, aki néhány perccel ezelőtt még büszke, hajlíthatatlan uralkodónak tűnt, hirtelen teljesen összeomlott az akaratereje, amikor tudomására jutott Futteh-Dzsung barátjának sorsa. Akaratát veszítve fejet hajtott Afganisztán mindenható emírje

---

[15] Az alázat jele.

előtt, akinek akaraterejéről és bosszúvágyáról épp az előbb kapott oly jellegzetes példát.

Nem volt csekély a meglepetésem, amikor a kulcsár kinyitotta toronycellám ajtaját és az udvarmester megjelent, hogy közölje velem, azonnal útrakész állapotban kell lennem a másik tiszttel együtt, mert Kabulba visznek bennünket.

A másik tiszt alatt Nácit értette, aki nézetem szerint teljesen alkalmatlan állapotban volt a szállításra. Megemlítettem, hogy Burgdorffer sebláztól betegen fekszik, az utazás lehetetlen számára, én pedig a magam részéről semmi esetre sem hagyom el, még életem árán sem.

Szegény udvarmestert ez az ellentmondás, amelybe került, teljesen kétségbeesett helyzetbe juttatta. Úgy elkezdett sírni és nyavalyogni, hogy az még egy követ is meglágyított volna, és a rövid szünetekben, amikor zokogása alábbhagyott, fejét kezdte tapogatni, hogy még tényleg vállain nyugszik-e. A keleti hatalmasságok másokra egyáltalán nincsenek tekintettel, ha egyszer parancsot adtak valamire, annak végrehajtását minden körülmények között megkövetelik, ellenkező esetben igencsak gyorsan alkalmazzák a mindenható gyógyírt, a lenyakazást.

– Hát nem tudod, hogy teljességgel lehetetlen ellenszegülni a világ közepe parancsának? Gyorsan, gyorsan! Szedjétek össze magatokat, vagy mindannyiunkat lenyakaznak! Ó nyakam, ó szegény nyakam! Már érzem, amint a kést a torkomhoz szorítják!

– De jóember, hiszen láthatod, hogy ez nem fog menni. Az alezredes úrnak lázrohama van, képtelen talpon maradni, nem beszélve az utazás általatok kedvelt módjáról.

– Ezt meg hogy értsem?

– Előfordult már veled, hogy egy ló farkához kötve kellett hegyen-völgyön át rohannod, miközben a ló ügetett vagy vágtázott?

– Ilyen még életemben nem történt velem, uram. Mit képzelsz te rólam? A próféta kíméljen meg tőle.

– Na látod, rólunk viszont ezt feltételezed.

– Ki mondta ezt? Szó sem volt róla, hogy egy ló farkához lesztek kötve, hiszen ti most az uralkodó árnyékában vagytok, Isten tartsa fenn soká uralmát!

– És mi az elképzelésed, miként akartok szállítani bennünket?

– Te uram egy szép lovon fogsz lovagolni, a beteg alezredes számára pedig gyaloghintóról fogok gondoskodni.

– Ez már jobban hangzik – válaszoltam, és az udvarmester kezdett fellélegezni. Mivel észrevettem, hogy a jóember, akinek csak az volt az egyetlen kívánsága, hogy mielőbb talpra állítson bennünket, kész volt bármit megtenni ennek a célnak az elérése érdekében. Így végül elhatároztam, hogy a számunkra kedvezően alakuló helyzetet erőnkhöz képest ki fogom használni, ezért így folytattam:

– Megpróbálom rábeszélni az alezredes urat, hogy szánja rá magát az útra. Ez azonban még néhány feltételtől fog függeni.

– Feltételektől? Mondd, melyek lennének azok, de gyorsan, gyorsan.

– Az emír előtt nem jelenhetünk meg ebben a ruházatban. Gondoskodj róla, hogy másikat kapjunk, amelyek méltóak rendfokozatunkhoz és társadalmi rangunkhoz.

– Minden követelésetek teljesülni fog. Gyere velem, és a zsákmányból válogass ki magatoknak mindent, amire szükségetek van. De gyorsan, gyorsan.

– Azt akarom továbbá, hogy fegyvereket kapjunk. Nem tisztességes harcban győztetek le bennünket, hanem kifejezetten szabad elvonulásban állapodtunk meg, és magunkkal vihettük fegyvereinket is.

– Fegyvereket, uram? Túl sokat akarsz! Hogy képzeled azt, hogy neked, a fogolynak fegyvereket adnánk a kezedbe?

– Na jó, akkor egy lépést sem teszünk ebből a börtönből.

– Ó uram, kíméld meg szegény nyakam! Mit vétett neked? Hát mindenáron azt akarod, hogy lecsapják a fejem?

– Nem erről van szó. Szerezz fegyvereket nekünk, és akkor készen állunk az útra.

– Ám legyen, uram. Mindent megkapsz, amit akarsz. De gyorsan szedelőzködjél, gyorsan, gyorsan.

– Nekem annyira azért nem sürgős. Előbb majd szépen visszszaadod nekünk a pénzünket és értéktárgyainkat, amit elraboltatok tőlünk.

– Úgy legyen uram, úgy legyen. Ezeket is meg kell kapnod. Van még valami kívánságod?

– Nincs!

– Isten legyen áldott! Már attól féltem, az lesz a következő kérésed, hogy hozzak le néhány csillagot az égről. De most már induljunk. Nekem rém sürgős, hogy menjünk. Jalla, jalla, jalla!

– Körülvezetett a tágas, magas falakkal körülvett udvaron, ahol már lázas tevékenység folyt. A zsákmány közül, melyet éppen kezdtek felmálházni, kikerestem magunknak azokat a dolgokat, melyeket szükségesnek ítéltem: Két uniformist, melyek közül az egyiken ezredesi rangjelzés volt, revolvereket, szablyákat, sisakokat, egy tiszti nyerget és egy lovat, amely megfelelt testalkatomnak. Értéktárgyaimat nem lehetett megtalálni, az udvarmester ezért hozott két értékes aranyórát, és két aranypénzzel jól megtöltött erszényt. Puskákat is szívesen vittem volna magammal, azonban az emírnél tisztként akartam fellépni, és ebben a szerepben a puska nem tett volna jó benyomást.

– Meg vagy elégedve uram? – kérdezte az udvarmester, aki majd megszakadt az igyekezettől, hogy teljesítse minden kívánságomat.

– Igen!

– Hála Istennek! Áldani fogom az órát, amikor ellovagolsz ebből az erődből.

– Gondoskodj róla, hogy a lovamat megtisztítsák és felnyergeljék, és a gyaloghintó az alezredes úrnak rendelkezésére álljon. Mi közben felkészülünk az útra. Ne feledkezz meg azonban arról sem, hogy kiadós reggelit kapjunk, mielőtt útnak indulnánk, és nyeregtáskáink is rendesen meg legyenek pakolva, nehogy útközben éheznünk kelljen!

– Parancsára ezredes úr! Szívvel, lélekkel!

Többet nem kívánhattam. Az udvarmester sárgamintás turbánkendőjének sarkával – mely az afgánoknak rendszerint a vállára lóg – letörölte a verítéket homlokáról, miközben visszaindultam

nyolcszögletű börtönünkbe, hogy felkészüljek az útra. Közben a durva káplár, aki eddig őrzésünkről gondoskodott, tizenkét katonájával együtt eltűnt.

– Szerencsére úgy látszott, hogy Burgdorffer közérzete lényegesen javulni kezd. Sebén láthatóak voltak a gyógyulás jelei, és láza is majdnem teljesen megszűnt.

– Tudod alezredes – szóltam hozzá – miközben magunkra öltöttük újonnan szerzett uniformisainkat – ha elég erősnek éreznéd magad a lovagláshoz, mégiscsak azt tanácsolnám, hogy lovon tedd meg az utat. Rossz benyomást keltene, ha egy olyan magas rangú tiszt, mint amilyen te vagy, betegszállító gyaloghintón érkezne. Aztán az is igencsak kérdéses, hogy jobban meg lennél-e kímélve egy ilyen elátkozott gyaloghintóban, amit ráadásul egy teve oldalára lógatnak. Legkevesebb a tengeri betegség volna, amire számíthatnál a himbálódzó alkalmatosságban.

– Ezt már magam is mondani akartam, uram. Valóban elég erősnek érzem magam a lovagláshoz. Még egy lovat, meg egy nyerget bizonyára elő lehet keríteni.

– Az udvarmester a pokol fenekéről is előkerítené, ha megkövetelem tőle. Bele fogod találni magad egy alezredes szerepébe?

– Azt hiszem, menni fog. Annak idején, amikor műlovarként vonultam a vándorcirkusszal, az előadásokon gyakran kellett magas rangú tisztet utánoznom. Ráadásul két éven keresztül tisztiszolga voltam a lovaglómesterünknél. Volt rá elég alkalmam, hogy kifigyeljem az uraság sajátosságait.

– Persze, persze: hogyan köszörüli a torkát és hogyan köpköd, azt bizonyára szerencsésen megfigyelhetted. Most is csak ilyesmiről van szó. Egyébként alezredes, úgy nézel ki, mint egy sündisznó.

– Hát az már lehet, napok óta nem borotválkoztam, de elnézést hadnagy úr, magán is kezdenek előbújni a sörték.

– Igazad van, Náci! De jegyezd meg magadnak a jövőre nézve, hogy ezredes vagyok.

– Parancsára ezredes úr.

– Borbélyról az udvarmesternek kell gondoskodnia. Meg vagyok győződve róla, hogy tíz percen belül mindketten meg leszünk borotválva, és ugyanez alatt a tíz perc alatt egy felnyergelt ló megpakolva minden szükséges holmival rendelkezésedre fog állni.

Az udvarmesternek minden porcikáján végigfutott a rémület, amikor meglátta, hogy feléje közeledek. Bizonyára már az orrom hegyéről látta, hogy újabb kívánságaim vannak. Amikor meghallotta, hogy csupán még egy lóról, és egy borbélyról van szó, megkönnyebbülten fellélegzett, és megígérte, hogy minderről – jallajalla – gondoskodni fog.

Betartotta ígéretét. Néhány percen belül jelentkezett nálunk egy szolga, aki olyan tisztán megborotvált bennünket, hogy a Friedrichstraße üzletsorán egy berlini fodrász sem lett volna képes jobban borotválni. Bajuszainkat saját magunk hoztuk rendbe, és kihívóan megpödörtük, ettől úgy néztünk ki, mint eleven adoniszok[16]. Alig készültünk el az öltözködéssel és cicomával, amikor megjelent egy szolga valóban fenséges és olyan bőséges reggelivel, melyen legalább még hat-nyolc ezredes is részt vehetett volna.

Reggeli közben Ignatius Burgdorffer röviden elmesélte élettörténetét. Benediktbeurenből[17] származott, és szüleit már fiatal gyermekkorában elveszítette. Mivel az árva gyermek szülőhelyén nem érezte jól magát, csatlakozott egy vándorcirkusz társasághoz, ahol teljes értékű műlovarrá és akrobatává képezték ki. Később hadköteles éveit Dillingenben egy könnyűlovassági ezrednél töltötte, ezt követően kalandvágyból, melyet a korábbi csavargó cirkuszi élet váltott ki belőle, kivándorolt, és a francia idegenlégióban vállalt szolgálatot.

Itt sem volt azonban tartós maradása. Mint számos más sorstársa, ő is dezertált a „rossz bánásmód" miatt, és miután egy ideig a tengeren hajózott, az angolok indiai csapatainál jelentkezett szolgálatra.

---

[16] szépfiú
[17] felső-bajorországi település

Vándorlásai során sokoldalú képzettséget szerzett, többek között folyékonyan beszélt franciául és angolul, ami később előnyünkre válhat, kiváltképp mivel én is beszéltem mindkét nyelvet. Idegen beszédén azonban erőteljesen átütött a bajor dialektus, amit néha igen viccesnek találtam. Érthetőségén azonban ez mit sem csorbított.

Amikor végeztünk a reggelivel, kiléptünk az udvarra, mivel már közeledett az indulás ideje – ezt hangos dobpergéssel adták hírül. A kinti nyüzsgésben egy alak támolygott el előttünk, aki akaratom ellenére magára vonta figyelmem, jóllehet hátulról vettem észre. Fogalmam sincs mi lehetett az oka, hogy pont ő vonta magára figyelmemet, mivel a legkülönbözőbb figurákat láthattam, ami az öltözékek tarka változatosságát illeti. Minden volt ott, amit el lehet képzelni.

Amint jobban megfigyeltem észrevettem, hogy a bő, valamikor talán fehér, most azonban kosztól tarkáló, kifényesedett, lyukas és rongyos öltözéke alól európai szabású nadrágszárak bukkantak elő. Tulajdonképpen egy néhai nadrág foszlányairól lehet csak szó, mivel alsó részét látszólag erőszakkal tépték le, hátrahagyva rojtos foszlányait.

Az alak fejét és vállait nem ismerhettem fel, mivel úgy meg volt pakolva mindenféle anyaggal és tárgyakkal, melyeket nyilvánvalóan a rakodótér felé kellett cipelnie.

Érdeklődésem túlzottan felkeltette az alak ahhoz, hogy hagytam volna alaposabb megtekintés nélkül továbbhaladni. Kétségtelenül európai lehetett, ezt cipőiről is világosan felismertem, mivel azok is európai eredetre utaltak.

Amikor a szerencsétlen majdnem összerogyott a cipelt terhek súlya alatt, és láttam amint támolyog, mellette termett egy fickó korbáccsal a kezében, aki alkalmanként korbácsütésekkel igyekezett nagyobb erőfeszítésre kényszeríteni a szerencsétleneket, és éppen újabb korbácsütésre emelte karját, amikor magával ragadott a felháborodás. Ráugrottam a rabszolgahajcsárra – legalább is annak ítéltem – kitéptem kezéből a korbácsot, és néhány határozott csapást mértem fejére és vállaira úgy, hogy attól se nem lá

tott, se nem hallott. Dühödten felüvöltött, mire az udvarmester rémülten odarohant megtudni, mi volt az üvöltés oka.

Beavatkozásomnak azonban más hatása is volt. A szerencsétlen alak, aki lábszárán és lábain az európai civilizáció maradványait viselte, hirtelen földre dobta a cipelt terheket, odarohant hozzám, a nyakamba borult, és a következő pillanatban vettem észre, hogy akit karjaimban tartok az nem más, mint Nathanael Heinzelmann professzor, öreg tanárom. A jó öreg teljesen kimerült volt, amit már az orrán is észre lehetett venni, amely ekkor nem csak hegyesebb volt a szokásosnál, hanem majdnem teljesen színtelen is. Ez állapotára vonatkozó fontos figyelmeztetés volt, mert egyébként az öregúr orrának színe hangulatától függően intenzív piros és kékeslila között szokott váltakozni.

Heinzelmannkám, kiáltottam fel vidáman, miután összeszedtem magam meglepetésemből. Hát ön is itt van a barbárok között?

– Barbarus hic ego sum, quia non intelligor ulli – válaszolta, szokásához hűen latin szentenciát[18] szőve mondandójába. Azért vagyok itt barbár, mert itt senki sem ért meg engem.

– Hogy értsem ezt?

– Mert senki sem akarja elhinni nekem, hogy tudós vagyok, és nem tudok fizikai munkát végezni, úgymint terheket cipelni, tevéket és lovakat málházni.

– És mit követeltek öntől?

– Ó, ennél még sokkal többet. Méltatlan, egészen lealacsonyító munkákra is kényszerítettek.

– Nos, ennek mostantól vége. Majd lesz néhány szavam legújabb barátomhoz, az udvarmesterhez. Mindenesetre szívből örülök, hogy ismét önre találtam. Azt hittem, már nincs is az élők sorában.

– Cogito ergo sum! Gondolkodok, tehát vagyok – ismételte meg mondandóját filozofikus éleslátással. – Viszont az már biztos, hogy a gondolkodást rövidesen elfelejtem, ha továbbra is ilyen lealacsonyító munkákat kell végeznem.

---

[18] Rövid, velős, igazságot kifejező mondás.

– Engedje, hogy erről majd én gondoskodjam, Heinzelmannkám. Most inkább mesélje el nekem, hogy kerül ide ebbe az Istentől elrugaszkodott erődbe?

– Ugyanazon az úton, mint ti barátom.

– Honnan tudja ezt professzorkám?

– Persze, hogy tudom, ugyanabban a csoportban voltam én is, engem is ugyanúgy egy ló farkához kötöttek, mint benneteket, azzal a különbséggel, hogy nekem a kolónia végén kellett rohannom, és azt a port kellett nyelnem, amit ti kavartatok fel a menet élén. Ezért nem láthattatok engem, és én sem tudtam magamra felhívni a figyelmeteket. Ha csak egyszer is hátra néztetek volna, akkor láttátok volna, hogy ott loholok.

– Ha nem lett volna akkora porfelhő – válaszoltam, hogy valamit felhozzak mentségemre. – Egyébként aligha lett volna alkalmam arra, hogy hátranézzek, mivel folyamatosan a ló mellett kellett rohannom. Szegény professzor, mit ki nem kellett állnia.

– Az már biztos, hogy nem volt szórakozás, drága barátom. Viszont igen érdekes tanulmányokat folytattam, és valójában nem is bánom a megerőltető rohanást. Aki aggódik a strapától, az ne akarjon Közép-Ázsiába menni.

– Az a heroizmus[19], melyet a jó professzor ilymódon előadott, tényleg megható volt. Való igaz, hogy nem felesleges német tudósaink alaposságának és áldozatkészségének emlegetése. Nem kevésbé volt most leghőbb törekvésem, hogy a lehetőségekhez képest megkönnyítsem az öregúr sorsát.

A felügyelő, akinek összetört korbácsát lába elé vetettem az udvarmester előtt, aki számára elsőrangú, respektálandó személynek számított, nem mert semmit felhozni ellenem. Egyébként az ilyenfajta söpredék mindig gyáva, ha határozott férfias megnyilvánulással kerül szembe.

Megmagyaráztam az udvarmesternek, hogy a professzor egy sahib[20], aminek az értelmét nem volt képes felfogni, mert kérdésére, hogy tisztről, vagy kereskedőről van-e szó, természetesen

[19] hősiesség, bátorság
[20] előkelő uraság

nemmel kellett válaszolnom. Ráadásul amikor elmagyaráztam neki, hogy Nathanael Heinzelmann tudós tanító, akkor csodálkozása nem akart véget érni, hogy miért akarnék egy olyan ember számára jobb bánásmódot megkövetelni, aki csupán tanító. Én azonban ragaszkodtam hozzá, hogy sürgősen szerezzen a profeszszornak egy tisztes emberhez méltó köpenyt és lovat.

Merészségem hallva az udvarmester feje felett összecsapta kezeit, és meglehetősen energikusan így válaszolt:

– Lehetetlent kívánsz frengi. Ezt az embert a Kaiber-hágónál a szolganépség között találták meg, és a mi foglyunk. Se nem tiszt, se nem kereskedő, amint magad is állítod, következésképpen kénytelen lesz nálunk a legalacsonyabb szolgai munkákat is elvégezni, amire utasítást kap. És hogyan engedhetném meg, hogy egy rabszolga lóra üljön, sőt ráadásnak tiszteletre méltó emberre való ruhába öltöztessem? Láthatod uram, a ruha ami rajta van, semmi esetre sem hasonlít egy frank ember tisztes öltözetére. Elégedj meg azzal, hogy saját- és alezredes bajtársad minden kívánsága teljesült, amit elvártál tőlünk. Most pedig jalla, jalla! Láthatod, hogy a karaván indulásra készen áll. A dobpergés már indulásra szólít.

Valóban, most ismét szédítő dobpergés verte fel az udvarban a csendet, de olyan zajt csaptak, azt hittem az erőd magas agyagfalai menten ránk omolnak. Ahhoz, hogy a pokoli lármát túlharsogjam, teleszívtam a tüdőm levegővel, és teljes erővel a hivatalnok képébe ordítottam:

– Én pedig azt mondom neked udvarmester, ha néhány percen belül nem hozol egy tisztes öltözetet és egy lovat ennek az úrnak, akkor egyenest a kánodhoz megyek, és megmondom neki, hogy meg akartál sérteni egy európai méltóságot. De még ennél is tovább megyek. Tudod, hogy Kabul emírjéhez tartunk, aki barátunk és védelmezőnk. Jelentést teszek neki arról, milyen bánásmódban részesítetted a vendégeit, majd meglátod, ezek után, hogyan tudod megőrizni fejed a vállaid között.

Azt hittem, az udvarmester menten hanyatt vágja magát a rémülettől, úgy elsápadt, amikor ráordítottam. Majd mindkét kezével megtapogatta a nyakát, nyilvánvalóan csak azt akarta kitapin

tani, hogy még tényleg nincs átvágva. A következő pillanatban már el is száguldott, és még egy perc sem telt el, két szolgával közeledett, melyek közül az egyik pompás zöld köntöst, fehér nadrágot, tarka kendőt és széles piros övet hozott, miközben a másik felnyergelt lovat vezetett kantáron.

A professzort gyorsan bemutattam Burgdorffernek, és a tudóst rövidesen egyesült erővel nyeregbe emeltük, majd csatlakoztunk az udvart éppen elhagyó karaván hoz.

A kabuli emír udvarában

Útnak indultunk tehát az emír rezidenciája felé, amely a Kabul folyó mentén húzódó karavánúton felfelé Dakán és Shasaraun át Dzsalalabad felé és onnan Shandamak, Aspan és Jagdalak településeket érintve a Lataband-szoroson majd Shurd-Kabulon át vezetett a birodalom fővárosába.

Mennyire más volt most a hangulatom, mint a nagy rohanás alkalmával, melyet a Khaiber-hágótól az afridik törzshelyéig kellett megtennem. Most magunk is lovon ülhettünk, és nem kellett kínzóink gebéi mellett úgy loholnunk, hogy nyelvünk is kilógott tőle.

Az egyenruhák körüli komédiát kétségtelenül viccesebbnek találtam, mint legényem, mivel rendkívül komikus volt, amint Burgdorffer megpróbálta eljátszani az előkelő urat, és beleélni magát a magas rangú katonatiszt szerepébe. A megfelelő hanghordozás eltalálása érdekében hozzám is beszélni kezdett – természetesen külön kívánságomra – úgy, mintha rangban közeli bajtársak lettünk volna. Kísérőink természetesen nem értették a német nyelven folytatott társalgást, ami persze jól jött, mivel így adhattam neki némi útmutatást, miközben ő a maga részéről feltűnés nélkül gyakorolhatta az alezredesi rangjához méltó viselkedést.

A kényszerű lovaglás alatt múló időt arra használtuk, hogy kölcsönösen közelebbről megismerjük egymást. Heinzelmann professzor és Ignatius Burgdorffer kölcsönösen igen örültek annak, hogy itt Belső-Ázsiában ilyen romantikus körülmények között ismerhették meg egymást.

Náci és jómagam közrefogtuk a professzort, aki ficánkoló gebéjén olyan egyenesen ült, mint egy vonalzó, és tájékoztattuk lovaglásunk indítékairól, amiről neki kezdetben fogalma sem volt. Sejtelmünk sem volt róla, mi minden történhet még velünk ebben a vad országban, és rövidesen kellően be is bizonyosodott, milyen jó ötlet volt Heinzelmannkát bevezetni a lovaglás művészetének titkaiba.

A professzor a maga részéről ezt úgy viszonozta, hogy tájékoztatott bennünket az országról és az itt élő népekről, és minden

re kimerítő magyarázatot kaptunk, amit a Kabul felé vezető úton láttunk. Így mindhárman profitáltunk a hosszú útból, és hangulatunk is teljesen jól alakulhatott volna, ha tudjuk, hogy milyen sors vár ránk.

Erről azonban elképzelésünk sem volt, mivel az itteni keleti, félig vad országokban a hatalom birtokosai ádáz despoták[21], akik túl gyakran ragadtatják el magukat pillanatnyi hangulatuktól, és különösen Habib Ullah kán volt híres arról, hogy gyakran bizonyította, szerinte az ördög vigye az olyan felesleges dolgokat, mint bármiféle szabály, vagy igazságosság betartása.

Az ázsiaiak különösen az idegenekkel szemben rendkívül bizalmatlanok, mivel minden külföldiben, aki ráadásul még „hitetlen" is, igen könnyen kémet vagy egyéb árulót szimatolnak.

És zokon vehetnénk egyáltalán ezen puffer államok uralkodóitól, akik az angolok és oroszok közé vannak beszorítva, miközben mindkét fél folytonosan fürkészi és hecceli őket, ha a „kultúra áldásaival" igencsak szkeptikusan állnak szemben, melyet a két egymásra is fokozott mértékben féltékeny európai ország rájuk akar kényszeríteni?

Helyzetünk Afganisztán emírjével szemben semmi esetre sem volt könnyűnek mondható, egy meggondolatlan szó, egy félreértett mozdulat, egy irigy vagy fanatikus alattvaló bármiféle besúgása életfogytig tartó rabsághoz, sőt talán kegyetlen, válogatott kínzásokkal előidézett halálhoz vezethet. Közép-Ázsia uralkodói egyébként is nagymesterei mindenféle kínzóeszköz kitalálásának.

Ami saját magam illeti, pillanatnyilag nem aggódtam túlságosan. Sőt inkább ennek ellenkezőjét gondoltam: Szívből örültem az eddig elért eredménynek, hiszen egyre közelebb kerültem ahhoz a célhoz, melyet el kívántam érni, és mertem remélni, hogy rövidesen nyomára akadok a keresett terveknek. Különben pillanatnyilag panaszra semmi okunk sem lehetett.

Az afgánokról, akik kísértek bennünket, csak a legjobbakat mondhatom. Jóllehet őreink, akik a keskeny hegyi utakon előttünk és mögöttünk, a szélesebb utakon mellettünk lovagoltak, gondo

---

[21] Zsarnok, korlátlan hatalmú uralkodó

san ügyeltek ránk, de minden vonatkozásban úgy kezeltek bennünket, mint magas rangú vendégeket. A kísérő tiszt, ahol az út lehetővé tette, mellettem lovagolt, és szívesen elbeszélgetett velem perzsa nyelven, és nem mulasztotta volna el, hogy valamenynyi kérdésemre készséges felvilágosítást adjon. Burgdorffer természetesen nem tudott részt venni ezekben a társalgásokban, tanácsomra azonban figyelmesen odafigyelt, hogy füleit hozzászoktassa az idegen nyelven folytatott beszélgetéshez, és amit hasznos volt tudnia, azt le is fordítottam számára német nyelvre.

Az tiszt embere a tudósról egyáltalán nem vett tudomást, kérdéseire alig-alig válaszolt, melyeket ő perzsa nyelven jól megfogalmazva tett fel neki. Nyilvánvalóan nem tekintette teljes értékűnek, egy tanár a harci beállítottságú afgánoknál nem érdemel ki akkora tekintélyt, mint egy katona. A magam részéről jól megfontolt okoskodásból nem akartam belekötni becsmérlő magatartásába, melyet a professzorral szemben tanúsított, sokkal inkább arra törekedtem, hogy a lehető legtöbb információt és befolyásos barátot szerezzek magamnak. Így nem csak az ágyútervek visszaszerzése, hanem a professzor érdekében is jobbnak ítéltem a lehetőségeket.

Olykor az emír futárja is mellénk táncolt lovával. Rövid, határozott szavaival és kérdéseivel energikus embernek tűnt, aki közben soha nem feledkezett meg arról, hogy kellő tisztelettel forduljon felénk. Nyíltan megcsodáltam pompás lovát, a csodás temperamentumú arab paripát, és leplezetlenül ki is fejeztem csodálkozásomat. Egyáltalán nem számítottam arra, hogy Afganisztán fennsíkjain vagy hegyeiben ilyen lóval találkozhatok. A futár elmondta, hogy a déli vidékeket egész Perzsia arab lovakkal foglalkozó lótenyésztői bejárják, és úgy az előkelő perzsákat, mint az afgánokat is kiváló lóválasztékkal látják el. Egyébként a lókereskedők időről időre Afganisztán távolabbi területeire is eljutnak, nevezetesen a nagy lóverseny alkalmával, amit évente két alkalommal rendeznek meg, minden alkalommal jelentős lóvásárral egybekötve. Ezeken a napokon különösen a nagyobb városokban nagy népünnepélyekre is sor kerül.

Az afgán lovassági tisztek valamennyien arab eredetű lovakat tartanak, és az emír fejedelmi istállói olyan lovakat rejtenek, melyeknek az egész Földön nincsen párjuk.

Esetleges sorsunk alakulására vonatkozóan feltett kérdéseimre a futár a legcsekélyebb mértékben sem volt hajlandó válaszolni. Valószínűleg ő maga sem tudta, hogy milyen döntést hoztak vagy szándékoznak hozni velünk kapcsolatban, ez velünk szemben tanúsított magatartásából is kitűnt, amely középszerű volt, valahol a kedves vendégnek szánt figyelmesség és a fogolyra fordítandó figyelem között, akinek semmi esetre sem szabad megszöknie. Mindössze annyit sikerült megtudnom, hogy az emír seregének újjászervezésével van elfoglalva, és bizonyos fokú elégedettséggel vette tudomásul azt a hírt, hogy két európai tiszt került az afridik fogságába. Nem volt lehetetlen, hogy az afgán hadsereg instruktoraiként kívánt alkalmazni bennünket. Ez sorsom megoldása lehetne, amivel igazán meg lennék elégedve.

Angol tisztként természetesen nem léphetek fel, mert az afgánok senkit sem utálnak jobban, mint az országukra és kincseikre éhes szigetlakókat, akik már kétszer is kinyújtották kezeiket szépséges hegyi országuk felé. Az „inglis" (angol) szó éppenséggel szitokszónak számít, és az emír röviddel ezelőtt a szokásos dobpergés kísérete mellett kihirdette, hogy kémnek tekint minden angolt, aki afgán földre merészeli tenni a lábát, és ennek megfelelő bánásmódban fog részesülni. Hogy ez mit jelent, arról senkinek sem volt kétsége. Így a magam részéről jó lelkiismerettel állíthattam, hogy nem vagyok gyűlölt inglis, hanem aeleman (német), Heinzelmannra és Burgdorfferre ugyanez vonatkozik.

Miután leértünk a kedves völgybe, amelyről az előzőekben már beszámoltam, és amely most számomra még sokkal inkább barátságos benyomással volt, mivel előnyösebb helyzetből szemlélhettem, ismét a tulajdonképpeni Khaiber-szorosba jutottunk, amely hatalmas, vegetációtól mentes sziklabástyáival újra meg újra kiváltotta csodálkozásomat. A gránitfalak kolosszális falakként függőlegesen törnek az ég felé, és természetes védősáncot képeznek minden déli irányból érkező támadással szemben. Tökéletes és bevehetetlen, csekély eszközökkel védhető határzárat

képezhetnének, ha nem az afridik kezén volnának, akik az átvonulást ezen a kőkapun mindig súlyos aranyakkal akarják megváltatni. Az afgán ügy ezen árulóinak az emír alaposan keresztülhúzta üzleti elképzeléseit, és az első lépés, amit ezen az úton megtett, teljes mértékben sikerült is neki.

A titokzatos szakadék lassanként kezdett kitárulni. A szoros kiszélesedett, és kijutottunk a Kabul folyó derűsen mosolygó völgyébe. Soha életemben nem láttam még ennél szebb, békésebb vidéket. Virágzó termékenységével messze felülmúlta az afridik völgyét, mivel az egész egy hatalmas, jól ápolt kerthez hasonlított. A korábban említett gyümölcsösök mellett itt a szőlő is megtermett. Ezen kívül láthatóak voltak még cseresznye, szilva és diófák, kabuli rebarbara, borsó, bab és a híres padlizsán, amelyből az afgánok ízletes főzeléket készítenek.

Nagy földterületek voltak beültetve lucernával és herefélékkel, és a folyóvölgyekben nagykiterjedésű rizskultúrákat láttunk. A házak hatalmas platánok alatt álltak, lapos tetővel épültek, azonban kupolaszerű, tojás alakú felépítményekkel is el voltak látva, melyek szinte török mecset jelleget kölcsönöztek nekik. A platánok a mi tölgyfáink szerepét töltötték be. A sírhelyek, amelyek felett kurgánok[22] domborulnak, eredeti keleti szokás szerint ciprusokkal vannak díszítve.

Dzsalalabadban, amely körülbelül középen helyezkedik el Kabul és a Khaiber-hágó között a Kabul folyó egy tószerű kiszélesedésénél, hosszabb pihenőt tartottunk. Körülbelül 4000 lakosú tevékeny város, amely egyidejűleg Afganisztán emírjének téli rezidenciája is. A tengerszint felett 593 méter magasan helyezkedik el, és állítólag a nagy Akbar kán alapította 1570-ben. Az India felől vezető nagy karavánút mentén Afganisztán első városaként kereskedelmi szempontból fontos jelentősége van. Népességének alapjait perzsák képezik, mint általában a nagyobb városok lakóit, miközben az irániaktól származó afgánok, akiket tadzsikoknak is neveznek, inkább az ország mezőgazdasági területein szóródnak

[22] Kurgán: sírhalom

szét, és földműveléssel, állattenyésztéssel, vadászattal foglalkoznak és valódi nomád életet élnek.

Sajnos nem volt rá alkalmam, hogy Dzsalalabadban jobban körülnézzek, és sétát tegyek a minden keleti városban a kereskedelem és közlekedés középpontját képező bazárban, és néhány számomra szükségesnek tűnő dolgot beszerezzek, mivel „díszőrségünk" jóllehet udvariasan, de határozottan megtagadta annak engedélyezését, hogy elhagyhassam a karavánszerájt, ahol megszálltunk. Ezzel szemben kívánságomra odaküldtek egy perzsa seborvost, aki ügyesen bekötözte Burgdorffer sebét, és eladott nekünk egy kenőcsöt némi kötszer mellett, amellyel később magunk kezelhettük sérülését.

Dzsalalabadnál elhagytuk a Kabul-darja völgyét, és egyik mellékágát, a Surkrudot követtük, amelyen Gandamakban tartott további pihenőt követően Aspan mellett egy csúcsos kőhídon keltünk át.

Ekkor nagyon meredek emelkedő következett, mivel a Lataband-szoros 2000 méterrel van a tengerszint felett. Közben megcsodálhattam azt a hihetetlen biztonságot, mellyel az afgán lovak a legnehezebb sziklaösvényeken is közlekednek. Ezeken a veszélyes hegyi utakon nem nagyon bízhattunk az angol katonai lovakban melyeken lovagoltunk, ezért a nehezen járható helyeken leszálltunk, és gyeplőnél fogva vezettük azokat.

Amikor az emír futárja észrevette ezt, felajánlotta, hogy cseréljünk lovat őreinkkel, akik kandahani lovakat, egy bizonyos hegyi lófajtát használtak. Ajánlatát kétféle szempontból is örömmel fogadtam, mivel egyrészt magam is szerettem volna megismerni ezeknek a kiváló lovaknak a tulajdonságait, másrészt Burgdorffer páciensnek feltétlenül szüksége volt arra, hogy ne erőltesse meg magát túlságosan. A professzor inkább gyalog ment, lóháton ő még nem érezte magát otthonosan.

A kandahanik, kis termetükkel, lekonyult füleikkel külsőleg nem keltettek túl jó benyomást, ráadásul olyan soványak, mint egy berlini konflisló. Külsőleg látszó tulajdonságaik ellenére, ami végül is csupán szépséghiba, szívósságuk és fellépésük biztonsága csodálatra méltó. A kandahani számára teljesen közömbös, hogy

milyen út van előtte, hogy az széles, keskeny, köves vagy éppen homokos, meredeken felfelé, vagy lefelé vezet, egyáltalán útról van-e szó, vagy út egyáltalán nincs is. A kandahani szépen átlépeget buktatókon és köveken, ha sikerül neki a sziklák között akkora rést találnia, ahol patája elfér és ráállhat. Ha sikerül talajt fognia, akkor olyan szilárdan áll, mintha összenőtt volna a sziklával. Mászás során nyugodtan felveheti a versenyt a hegyi kecskével és a kőszáli kecskével.

A legjobb, amit a lovas tehet, hogy a gyeplőt egyszerűen az okos állat nyakára teszi, az úttal pedig egyáltalán nem is törődik. A kandahani lépései nem csak biztonságosak, hanem kellemesek is. Járása a hegyekben az úgynevezett „tropota", a négylábúak intervallumos járása, amikor a jobb- és baloldali lábak nem egyszerre lépnek a talajra, hanem egyenlő távolságra mind a négy lábukkal egymás után, az afgánok ezt a járást „tropotun"-nak nevezik.

Mindemellett azonban ennek a kistermetű állatnak a lépése nem is mondható rövidnek, hanem meghaladja a hosszúlábú sovány lovakét, sőt a kandahani teljesítménye vágta közben is rendkívüli, röviden összefoglalva azon a vidéken ezek az állatok nélkülözhetetlenek, és semmi mással sem pótolhatóak. Ezek a hegyi lovak nevüket származási helyük után kapták. Kandahani a Tas-Kurgan és Kundus között elterülő vidék.

Amikor túljutottunk a szoroson, pompás, nagy kiterjedésű, hegyek által körülzárt fennsíkra értünk, amely megint csak úgy nézett ki, mintha egy gyönyörű kert lett volna. A Kabul folyó és annak mellékágai gondoskodtak a rendszeres és bőséges vízellátásról, és ahol a terepviszonyok akadályozzák az öntözőcsatornák folytatását, vízemelő kerekek dolgoznak, melyek a Níluson alkalmazottakhoz hasonlítanak.

Az alacsony gyümölcsfák erdejéből hatalmas fák magaslottak ki, melyek a nálunk honos szilfákra hasonlítottak, de annál sokkal nagyobbak és lombosabbak. Számos más számunkra ismeretlen fafajta is kiemelkedett festői csoportokban a virágzó gyümölcsfák óceánja fölé.

Itt kell megemlítenem, hogy tulajdonképpeni erdőségek Afganisztánban nem fordulnak elő. Vadon egyáltalán nem teremnek fák. Ahol előfordulnak, az feltétlenül emberi szorgalom eredménye. Lakatlan vidékeken fák sem díszítik a tájat, csak ritkán árválkodik néhány példány a nagyobb termetű fák közül. A tadzsikok települései ezzel szemben szinte eltűnnek a fák lombkoronái alatt.

Minél inkább megközelítettük a fővárost, annál inkább sokasodtak egy szorgalmas lakosságra utaló jelek. Málhás állatokból, szürke és fehér szamarakból álló karavánok jöttek velünk szembe, melyek aszatgyanatával voltak megpakolva, ami Afganisztán egyik legfontosabb terméke. Latin neve asafoetida, gyógyszertárainkban kórógyanta, vagy ördöggyökér néven is ismeretes, amely a ferula asafoetida gyökeréből kivont tejszerű nedv gyantává besűrített hatóanyaga. Perzsia, Afganisztán, Turkesztán és Tibet sztyeppéin vadon terem, de számos helyen termesztik is. E fontos gyógyszert a növény gyökérzetéből nyerik ki.

A kinyert növényi nedv tejfehér színű, levegővel érintkezve megkeményedik, miközben beszáradás közben halványpiros, majd viola, végül barna színűre változik. A termék körülbelül viasz keménységű és ragacsos, hidegben azonban sprőddé válik és porítható. Rendkívül kellemetlen, fokhagymára emlékeztető szaga van, íze undorítóan keserű, ennek oka, hogy vulgáris kifejezéssel az „ördögszar" találó névvel illetik.

Keleten az asafoetida gyógyszerként már több mint ezer éve, és a salernói iskolában[23] már a 11. században ismerték. Európában többek között hisztéria ellen is használták. Ázsiában a perzsa, indiai és közép-ázsiai konyhákban ételekhez és italokhoz fűszerként is alkalmazták.

Amikor elértük Kabult, utunk nem a város főutcáján vezetett, hanem keskeny mellékutcácskákon haladtunk, közvetlenül a Bala-Hissar felé, ami egy citadellaszerű erődítmény, az emír palotáját veszi körül, és többek között mindazon csapatok kaszárnyáinak is helyet ad, melyek Afganisztán uralkodójának bizalmát élvezik.

---

[23] Schola Medica Salemitana: Első középkori orvosi egyetem.

Alacsony agyagdombon helyezkedik el, és a város házaitól vizesárok választja el.

A palota kétszárnyú kapuja fából készült. Amikor áthaladtunk rajta, miközben úgy tűnt, hogy kíséretünk nagy gonddal figyel bennünket, egy előkertbe jutottunk, ahol leszálltunk lovainkról. Itt található az emír úgynevezett lóudvara is. A meglehetősen primitív istállók az erődítmény fala mentén helyezkednek el.

Itt ismét megfigyelhettem, amint az út során már többször, hogy Burgdorffert és engem sokkal nagyobb figyelemmel tiszteltek meg, mint tudós barátomat, aki nemsokára teljesen eltűnt a szemem elől, és hosszabb időn át nem is láttam viszont, míg végül hirtelen olyan helyen bukkant fel, ahol a legkevésbé sem számítottam rá.

Bennünket, katonákat ekkor sóskaborbolya bokrok által szegélyezett széles, döngölt agyag úton kísértek végig, amely az erődként kialakított Bala-Hissar, az emír tulajdonképpeni palotája felé vezetett. A palota kétemeletes volt, és csak egyszerű architektúrát mutatott.

Mi azonban nem léptünk be ebbe az épületbe, hanem elmentünk mellette, egy szabadon álló pavilonszerű, de mégis masszív felépítésű házacska felé, ahol a földszinten két egyszerű, rácsos ablakú helyiséget kaptunk. Egyébként újonnan elfoglalt lakásaink semmilyen vonatkozásban nem emlékeztettek arra, hogy börtönben lennénk. Ellenkezőleg, úgy volt berendezve, mint amit szívesen látott vendégeknek szántak, és csak az őrség, amely „biztonságunk érdekében" az ajtó előtt posztolt, emlékeztetett bennünket arra, hogy nem vagyunk szabadok. Az őrség tagjai a készenléti szolgálat katonái voltak, amely az emír testőrségéhez tartozik, és majdhogynem modern, vörös, igen ízléses uniformist viseltek.

Bútor nem volt a két szobában, egy alacsony, szőnyeggel borított asztalt kivéve, amelyen ijesztő mennyiségű étkészlet volt felhalmozva. És ó – minő csoda – a másik szobában, melyet hálószobának szántak számunkra, ráadásul két ágy is állt. Bármi másra számítottam, csak erre nem, mivel az afgánoknak általában nem szokásuk ágyban aludni, hanem padlóra terített szőnyegen alszanak, legfeljebb még néhány filctakarót terítenek a szőnyeg alá.

Olyan tábori vaságyak voltak, mint amilyeneket a magasabb rendfokozatú tisztek szoktak magukkal vinni, és minden bizonnyal annak idején a szerencsétlenül járt angol expedíciós hadseregtől zsákmányolták.

Jelenlétük a számunkra rendelkezésre bocsátott szobában arra engedett következtetni, hogy biztosan számíthattunk elég kellemes, barátságos fogadtatásra. Ezzel azonban még mindig nem értünk a meglepetések végére.

Alig néztünk futólag körül új otthonunkban, és éppen kényelembe akartuk helyezni magunkat, amikor megjelent az udvarmester, négy szolga kíséretében, és „parancsaink" iránt érdeklődött. Amennyiben valami kívánságunk volna, csak forduljunk az ajtó előtt álló őrség hadnagyához, aki majd gondoskodik róla, hogy minden kívánságunk teljesüljön.

Némi vizet kértem mosakodáshoz. Egyébként valóban mindenről előre gondoskodtak. A mosdással szemben az afgánok igen tartózkodó magatartást tanúsítanak, és még maguk az előkelőségek is legfeljebb nyolcnaponként tartják szükségesnek, hogy levessék ruháikat, és testüket felületes tisztálkodásnak vessék alá. Többnyire csak kezüket mossák meg, éspedig minden étkezés előtt és után is, mivel Ádám atyánktól ismert ötágú villával, azaz ujjaikkal tömik magukba táplálékukat.

– Nos, Náci alezredes, mit szólsz új legénylakásunkhoz? Még ágyakat is kaptunk. Ez már tényleg minden, amit az ember megkívánhat magának.

– Nekem már fogalmam sincs róla, hogy néz ki egy ágy, hadnagy úr.

– Ezzel én sem állok sokkal jobban. Azonban remélem tudod, hogy számodra semmi esetre sem vagyok hadnagy úr. Vagy ezredesnek nevezel, ami bajtársak közt illő megszólítás volna, vagy pedig a barátom vagy, ebben az esetben egyáltalán nem foglak néven nevezni. Különben most hagyjuk ezt! Átkozottul éhes vagyok, először is tömjük meg magunkat rendesen. Jó étvágyat!

Letelepedtünk a szőnyegre, mivel székek nem voltak, azonban farkaséhségünk ellenére csak jelentéktelen töredékét tudtuk elfogyasztani a felhalmozott ételeknek, amit úgy tűnt, mintha hos

szabb időre előre halmoztak volna fel számunkra. Ezt követően végigheveredtünk tábori ágyainkon, melyen természetesen csak matracok voltak, filctakarókkal letakarva, és rövidesen az igazak álmát aludtuk. Burgdorffer másnap reggel azt állította, hogy mesébe illően horkoltam.

Eredetileg az volt az elképzelésünk, hogy még világos délelőtt során is aludni fogunk. Ebből azonban nem lett semmi, mivel már kora hajnalban, lehetett úgy 4 óra körül, megjelent a vendégfogadással megbízott uraság, és parancsaink iránt érdeklődött. Parancsaink persze nem voltak, de igazán szívesen megkérdeztem volna tőle, hogy miért nem érdeklődött már éjjel 1-kor, vagy ha igazán alaposan látná el feladatát, akkor akár egész éjjel óránként is érdeklődhetett volna.

Mivel azonban igen barátságos ember volt, nem akartam megsérteni. Egyébként nemsokára megfigyeltem, hogy reménytelenül aggódott valamitől. Hasonlóan viselkedett, mint a derék udvarmester az afridiknál. Az urától való félelem hajtotta ide őt ilyen korán. Elmesélte ugyanis, hogy az emír már tegnap este élénken érdeklődött az angol tisztek iránt, akikkel ma reggel rögtön beszélni akar. Legyünk ezért készenlétben, a vezír[24] bármely pillanatban megjelenhet, hogy az emírhez vezessen bennünket.

Kihasználtam az alkalmat, hogy barátom a tudós eltűnése miatt érdeklődjek. Az udvarmester azonban nem tudott felvilágosítást adni, és ezt kénytelen voltam elhinni neki. Jóllehet megkértem, hogy érdeklődjön utána, és értesítsen, ha megtudott róla valamit, és ezt meg is ígérte, de úgy tűnt, mintha nem sok kedve lenne hozzá. A keleti emberek szokás szerint mindent készségesen megígérnek, azonban eszük ágában sincs, hogy ígéreteiket be is tartsák, amennyiben ebből semmi előnyük sem származik, vagy nem uruktól és parancsolóiktól kapják az utasítást, mivel azok minden hanyagságot a nyaklevágás univerzális eszközével büntetnek.

Egyelőre úgy határoztam, hogy az érkező uraságra rendíthetetlen nyugalommal várok. A megerőltető lovaglást követő korai

[24] Kb.: kormányhivatalnok

ébresztés miatt kissé bosszús voltam, mivel természetesen nem gondoltam, hogy őfensége olyan korán hagyná el tanyahelyét. Mindamellett nem árthat, ha időben rendelkezésre állunk. Nagy urakkal nem jó cseresznyézni, és jó, ha az ember nem bosszantja és várakoztatja őket, ha elhatározzák, hogy valakit maguk elé rendeljenek.

A lehető legelegánsabban rendbe szedtem magam, már amennyire tükör nélkül ez lehetséges volt, ilyesmi ugyanis nem állt rendelkezésünkre. Kaptunk egy újabb adag afgán virágos kávét, hozzá kazalnyi kabuli süteményt, de annyit, hogy nyugodtan nyithattam volna egy péküzletet.

Burgdorffer természetesen szintén fel akart kelni, annak ellenére, hogy még lázas volt, én azonban rábeszéltem, hogy maradjon ágyban. Kissé aggódtam a gondolattól, hogyan játszaná el az alezredes szerepét. Mindenesetre okosabbnak tűnt, ha először egyedül derítem fel a terepet, és tájékozódok, hogy mi, merre és hogyan.

Eddig semmi gond nem volt. Még bármikor visszaléphettünk, és az alezredessel kapcsolatos történetet félreértésként is magyarázhattuk, ami az egyenruha csere következménye. Pillanatnyilag a láz kényelmes kimagyarázkodásra kínált lehetőséget.

Még öt óra sem volt, amikor már csizmában, felsarkantyúzva, a reggelit befejezve ágyam szélén üldögéltem és vártam, hogy megtörténjen, aminek történnie kell. Azonban nem történt semmi, legalább is tíz óra előtt.

Ekkor végre teljesen magán kívül megjelent az udvarmester, miután megfosztott hatórányi reggeli szundikálástól. Fehér kaftánja lobogott körülötte, mint egy megriasztott denevér, lelógó fekete fürtjei legyezőként röpködtek feje körül, homlokán jól látható cseppekben csorgott a veríték.

– Uram, ah uram, ó uram – kiáltotta levegő után kapkodva, megérkezett a vezír. – Azonnal meg kell jelennünk országunk ragyogó napsugara előtt. De ó minő nyomorúság, ó teljes kétségbeesés, ó minő halálfélelem! Hol van a másik tiszt? Miért pont velem kell ennek megtörténnie? Mit látnak szerencsétlen szemeim? Hiszen még ágyban fekszik! Ó bánat és kárhozat éjszakája, engem ezért kivégeznek! A ferras menten meg fog fojtani.

A ferras tulajdonképpen azt jelenti, hogy szőnyegszolga. Feladata azonban nem csak az, hogy az emír palotájában és a hozzá tartozó épületekben kiteregesse és tisztogassa a szőnyegeket, hanem alkalmanként a talpvesszőzés is az ő feladata, vagy ura egyetlen intésére az engedetlent egy sállal ott helyben megfojtja. Így bizonyos mértékig az uralkodó személyes hóhéra, aki csak egyetlen akaratot ismer: a sajátját, és Habib Ullah kán emír éppen arról volt híres, hogy gyakran élt is a mindig rendelkezésére álló szőnyegszolga által nyújtotta lehetőség alkalmazásával.

Még nem volt időm rá, hogy az izgatott udvarmesternek valami választ adjak, de közben máris megjelent Nuvab, maga a vezír őméltósága. Hosszú szakállú, daliás férfi volt, sárgacsíkos selyem kaftánban. Éppúgy, mint az udvarmester, ő is fel volt háborodva azon, hogy Burgdorffer még mindig az ágyban feküdt. Igyekeztem megmagyarázni neki, hogy magas láza van, mivel a nagy seb majdhogynem leválasztotta fejét.

Nyilvánvaló volt, hogy a vezír egyetlen másodpercet sem akar késni. Mindenesetre felszólított, miközben a beteget nem is vizsgálta vagy nézte meg, hogy azonnal kövessem, amit késedelem nélkül meg is tettem.

Az út mentén majdnem végig, amely börtönünktől a palota oszlopkertjéig vezetett, ahol az emír fogadni akart, őrkatonák álltak, akik amint elhaladtunk mellettük, az európaihoz hasonló módon tisztelegtek. Annak idején azt gondoltam, hogy ez csak a vezírnek szól, nemsokára azonban meggyőződtem róla, hogy engem egyedül is ilyen katonai üdvözlésben részesítettek. Úgy tűnt, a dolgok kezdenek kedvezően alakulni.

Miután áthaladtunk néhány folyosón és csarnokon, egy pompás oszlopos udvarra érkeztünk, melynek közepén kőből készült, folyóvízzel töltött medence volt. Az árkádok alatt, melyek ezt az oszlopos udvart körülvették, ott állt az emír, birodalmának nagyjai által körülvéve. A méltóságok címeit csak később ismertem meg, a teljesség kedvéért azonban ezen a helyen mindjárt fel is sorolnám őket: A király bizalmasa, a király kedvence, az állam támasza, az állam győztese, az állam hírnöke, az állam dicsősége, a bírósági csarnok ura, a királyi jelenlét bizalmasa, a titkos szobák

bizalmasa, az állam tanácsadója, az állam alsó karja, a királyi birodalom oszlopa stb.

Amikor a vezír mélyen meghajolva, ami semmiben sem maradt el a kínaiaknál szokásos mély meghajlás mögött, érkezésem jelentette, az uralkodó, aki jó néven vette, ha királynak szólítják, azonnal felém fordult, és okos, átható tekintettel tetőtől talpig végigmért. Eszembe sem jutott, hogy valamiféle keleti hódolattal üdvözöljem. Ezzel legfeljebb nevetségessé tettem volna magam, ezért csak meghajoltam éppúgy, amint azt egy európai fejedelemmel szemben tettem volna.

Jómagam a komoly helyzet ellenére – hiszen ettől a találkozástól életem vagy halálom függhetett – majdnem hangosan felnevettem, amikor a minden pórusából verejtékező udvarmester, aki szintén velünk tartott, mint egy zsák a földre vetette magát, miközben könyökeit úgy odacsapta a kőpadlóhoz, hogy azt hittem, menten apró szilánkokra törik.

Az emír üdvözlésemre és udvarmesterére oda sem figyelt, hanem azonnal hozzálátott kifaggatásomhoz.

– Az angol hadsereg tisztje vagy. Tüzet is hoztál magaddal köpenyed alá rejtve, hogy Afganisztánt felégessed? Az inglisek sohasem lépnek másként afgán földre, mint karddal jobb-, tűzzel balkezükben, zsebeik arannyal teli, hogy árulókat pénzelhessenek.

Látható, hogy az emír jól ismerte ellenségeit, és azt is tudta, hogy milyen eszközökkel dolgoznak. Én azonban büszkén elé léptem, és így válaszoltam:

– Nem angol vagyok fenség, hanem német.

– Ah egy elman! – Az emír vonásain leplezetlen csodálkozás futott végig, amin az öröm mellékízét véltem felfedezni. – Társad azonban angol? Ő miért nem jelent meg színem előtt? – Ez utóbbi kérdést fenyegető homlokráncolás kísérte, ami azonban azonnal eltűnt, amikor válaszoltam:

– Ő is német. Az afridikkel folytatott küzdelemben súlyosan megsérült a feje, és most sebláztól betegen fekszik.

A király egy ideig elgondolkozva tekintett maga elé. Majd hirtelen sötét, kutakodó tekintetét rám emelte, mintha lelkem mélyén akart volna olvasni, és ezt kérdezte:

Van egy csomó ágyúnk, amit annak idején az inglisektől zsákmányoltunk, de senki sincs, aki bánni tudna velük. Úgy értesültem, hogy te jól értesz az új ágyúk kezeléséhez. Igaz ez?

– Igen, igaz. Német tüzértiszt vagyok, és mindenféle ágyút pontosan ismerek.

– Azt is tudod, hogyan gyártják ezeket az ágyúkat?

– Igen, tudom. Hazámban korábban oktatáson vettem részt egy ágyúöntődében.

– Jól értem, amit mondtál. Azt állítod, hogy egy öntődében megtanultad, hogyan kell előállítani az ágyúkat. Képes lennél arra, hogy itt, országom fővárosában ágyúkat készítsél, amelyeket háborúban használni tudnék?

– Amennyiben a szükséges anyagok rendelkezésre állnak, és találok megfelelő munkásokat, akkor vállalkoznék rá.

– Kabulban van egy csomó perzsa ágyúöntőnk, és sok fegyvergyártónk is, akik különféle lőfegyverek készítéséhez értenek. Ez utóbbiakat nem gyárban, hanem egyedileg, kézi munkával készítik. Minden mester a saját műhelyében dolgozik. A fegyvergyártáshoz is értesz?

– Igen, úgy gondolom, hogy a legtöbb fegyverkonstrukciót ismerem, legalább is azokat a fajtákat, amelyek az európai nemzeteknél használatosak.

– Megismerted az afgán fegyvereket is?

– Csak felületesen. Jó néhányat láttam már, de nem vizsgáltam meg pontosabban.

– Mutatok neked egy ilyen fegyvert. Intett a még mindig földre hajolt udvarmesternek, aki azonnal felugrott, és szolgálatkészen eltűnt. Néhány percen belül egy puskával a kezében tért vissza, földre vetette magát, és magasra tartotta a fegyvert.

– Vizsgáld meg ezt a fegyvert, és mondd meg róla a véleményed!

Nagyon részletesen megvizsgáltam. Mint minden afgán puska esetében, ennek is nagyon kalandosan kialakított puskatusa volt, ami jóllehet nagyon festőien nézett ki, ennek azonban nagyon csekély volt a gyakorlati haszna. Závárzata és lőporkamrája nyilvánvalóan kézi megmunkálású volt, nagyon derék munka, és ki

váló anyagból készült. Konstrukciója a mi fogalmaink szerint azonban teljesen elavult volt.

Vizsgálatom eredményét úgy mondtam el az emírnek, amilyennek valóban találtam, és teljesen nyíltan megmagyaráztam neki, hogy a korszerű európai fegyverek számos vonatkozásban felülmúlják az övékét, jóllehet az afgán fegyvereknek is vannak kétségtelen előnyei. A fegyverkészítő munkája pedig egészen kiválónak mondható.

Az angolok két afganisztáni hadjáratáról szóló beszámolóból – melyet Heinzelmann professzornak köszönhettem – ismeretes volt számomra, hogy az afgán puskák jelentősen messzebbre hordanak, mint az angolok, ez olyan tény, aminek terepi viszonyok között rendkívüli jelentősége van. Pláne, ha a lövészek, amint az Afganisztánban rendszeresen előfordul, gondosan céloznak, és képesek ügyesen kihasználni a terepviszonyok által nyújtotta fedezeti lehetőségeket, melyek sehol máshol sem kedvezőbbek, mint ott.

– Látom, hogy érted a dolgod. Az a szándékunk,…

Az emír hirtelen félbeszakította mondandóját, mert ebben a pillanatban hatalmas detonációt hallottunk, amit rémes üvöltés és fülsiketítő jajgatások és nyögések kísértek. Minden bizonnyal valami szerencsétlenség történhetett. A király környezetéből néhány méltóság azonnal sietősen távozott, és rövidesen hírét hozták, hogy a Bala-Hissar falai között található gyakorlótéren felrobbant egy gránát, ami a kezelőszemélyzet soraiban irtózatos pusztítást végzett.

Az emír felém intett, hogy kövessem, és elhagytuk az oszlopkertet, hogy a szerencsétlenség helyszínére siessünk.

Ott hevertek szanaszét a földön a széttépett, sajnálatraméltó áldozatok, akik az egyik angol ágyúval próbálkoztak. Négyen azonnal meghaltak, végtagjaik szó szerint szétszóródtak a téren és részben a meglehetősen magas kerítésfalon túlra is kirepültek, hatan életveszélyesen megsebesültek, és görcsösen fetrengtek a földön. Sokan könnyebb sérülésekkel megúszták, csak a szerencsétlen topsi-basi, a tüzérség főparancsnoka puszta véletlen eredményeként – vagy éppen óvatosságból távol tartotta magát az

eseményektől – teljesen megúszta a balesetet. Minden bizonnyal jobban járt volna, ha bármilyen csekély sérüléssel kerül ki a helyzetből, mert így joggal tarthatott attól, hogy a királyi haraggal járó kendőt az ő nyakára, mint az esetért felelősére hurkolják. Az abszolutista uralkodók igen gyorsan szokták meghozni döntéseiket.

Itt is ez történt. Az emírnek alig jutott tudomására, hogy mi történt, a tüzérparancsnokot pillanatokon belül lefokozta közönséges lövegtüzérré, és engem – képzeljék csak el csodálkozásomat – ugyanabban a pillanatban előléptetett a tüzérség parancsnokává.

Majd hanyatt vágtam magam! Néhány nappal ezelőtt még egy fityinget sem adtam volna az életemért, és most öt percen belül egyszerű hadnagyból tüzérségi parancsnokká lettem előléptetve tábornoki rendfokozatban. Meg kell azonban említenem a közbülső ezredesi rendfokozatot is, melyet saját magamnak adtam.

Úgy tűnt, új szolgálatomat azonnal meg kellett kezdenem. Miután a halottakat és sebesülteket eltávolították a gyakorlótérről, az emír elmagyaráztatta velem az új ágyúk konstrukcióját, és mivel nem csak kísérete volt jelen, hanem hadseregének tisztjei is, ez az adott körülmények között első parancsnoki órám is volt a kabuli Bala-Hissar erődben, az afgán tüzérség újjászervezésének első órája.

Az emír szemmel láthatóan örömét lelte személyemben, hogy úgy mondjam, szinte belém volt bolondulva. Kézenfekvő volt, hogy kedvencévé váltam. Az ázsiai uralkodók kedvezményeik osztogatásánál azonban csak azok megvonásakor gyorsabbak. Ezt tapasztalhattam éppen az előbb, a boldogtalan tüzérparancsnok esetében, aki az égből zuhant alá, és most úgy meghunyászkodott, mint egy nyakon öntött uszkár.

Képzeljük csak el azt a hatalmas bukást, amelyben szegény az előbb részesült. Tábornokból lefokozták közkatonává, mindössze egy olyan balesetért, amely vele éppúgy megtörténhetett, mint bárki mással. Felismertem, milyen veszélyes beosztást kaptam, úgy tűnt, ezen a magányos dombtetőn legalább olyan éles szél fúj, mint a hírhedt porosz tábornoki rendfokozat felé vezető úton.

Az emírt egyáltalán nem érdekelte, hogy alkalmasnak tartom-e magam a beosztásra, vagy sem, és egyáltalán el akarom-e fogadni.

Talán az volt az álláspontja, hogy annak, akinek ő hivatalt adott, Isten majd megadja az ahhoz szükséges képességeket is. A legokosabb volt, amit tehettem, hogy a helyzetet úgy fogadtam el, ahogy volt.

Életcélomhoz az események csodálatos láncolata következtében nyilvánvalóan egy csapásra közelebb kerültem, amit a sors jó szándékú, véletlen ajándékának tekinthettem. Erre a legmerészebb álmaimban sem számítottam volna. Az előtt az ember előtt álltam, aki egyedül volt képes arra, hogy számomra felvilágosítást adjon, és ráadásul a kedveltje lettem.

Természetesen nem állhattam elő azonnal szándékommal és kívánságaimmal. Juthattam volna azonban céljaim érdekében kedvezőbb beosztáshoz, mint a tüzérség parancsnoka? Ebben a beosztásban a tervekről, ha ezek egyáltalán itt voltak, feltétlenül tájékoztatást kellett kapnom. Életcélom, úgy tűnt, kezd magától megoldódni, és gondolatban sorsom iránt a hála lángjai kezdtek lobogni.

Három dolog azonban gondot okozott: Helyzetem szerettem volna rendezni Gufsurral, a lefokozott tüzérparancsnokkal, akinek indulata érthető volt, haragját és gyűlöletét világosan mutatták izzó szemei, aggasztott továbbá Burgdorffer helyzete és öreg tanárom sorsa is.

Elhatároztam, hogy az első lehetséges alkalommal felkeresem a korábbi tüzérparancsnokot, nyíltan és őszintén elbeszélgetek vele, ami persze olyan vállalkozás lesz, ami nem veszélytelen számomra, mivel közös urunk előtt kegyvesztetté vált. Közben saját magam sem voltam képes rá, hogy minden további nélkül túllépjek a bekövetkezett eseményen, amelyben személyem természetesen teljesen ártatlan volt. Belsőleg valamiféle morális bűnt mégiscsak éreztem ezzel a sajnálatra méltó emberrel szemben.

Másfelől azonban észnél kellett lennem és gondosan ügyelnem kellett arra, nehogy valami kellemetlenség érjen. Tagadhatatlan tény volt, hogy személyében kérlelhetetlen ellenségre leltem az udvarnál, aminek bizonyára megvolt minden alapja. Szándékosan említettem az udvart, mert jóllehet pillanatnyilag csak lövegtüzér volt, és ilyenként nem tartozott a király kíséretéhez, viszont két

ségtelenül voltak barátai a hivatalnokok között, akik minden bizonnyal a király fülei voltak, és helyzetemet tovább súlyosbította, hogy frengi, egy európai, és kafir, azaz hitetlen voltam. Az afgánok mohamedánok, és jóllehet nem a teljesen fanatikus siitákhoz, hanem a valamelyest engedékenyebb sunnitákhoz tartoznak, és egyáltalán nem annyira jámbor tisztelői a prófétának, a korán mégiscsak hitük törvénye, ami nem éppen a toleranciáról híres. Lehettem bármilyen derék tüzér, az afgánok számára mégis kétségtelenül csak egy tisztátlan frengi voltam.

A kérdés, mi legyen Burgdorfferrel, hamarosan eldőlt anélkül, hogy bármit is tennem kellett volna. Amikor megtartottam előadásom a korszerű ágyúról és az emír nagy örömére alig fél óra alatt összeállítottam egy kezelőcsapatot – ami nem volt nehéz, mivel az afgán katonák között is voltak képzett tüzérek – majd európai mintára úgy kiképeztem őket, hogy a fickók szinte szárnyalva végezték dolgukat, megtisztelt egy hosszabb beszélgetéssel. Ennek során sokat meséltetett velem Angliáról és Németországról, és végezetül megkérdezte, hogy az „alezredes" éppen olyan jól bánik-e az ágyúkkal, mint jómagam.

– Nem! – válaszoltam a valóságnak megfelelően, az alezredes nem tüzér, hanem huszár.

– Pah – vélekedett az emír – a mi lovasságunk semmit sem tanulhat a frengiktől, mert a miénk jobb.

Bizonyos értelemben igaza is volt. Az afgánok vadak, vakmerőek, és a nyeregben rendkívül stabil lovasok, akik olykor lovaikon teljes vágtában igen látványos mutatványokat produkálnak. Emlékeztem azonban arra, hogy Burgdorffer képzett műlovar[25], majd miután háromévi cirkuszi lovaglás után abbahagyta, Afrikába került, ahol bizonyára nem felejtette el a lovaglás tudományát. Ezért teljes hódolattal válaszoltam:

– Ha emír-sahib (ez a kifejezés a mi fogalmaink szerint körülbelül „fenséged"-nek felel meg) megengedi, barátom, miután sebe meggyógyult, bemutatja lovaglási képességeit. Merem remélni, hogy emír-sahib meg fog bocsátani neki.

---

[25] Cirkuszi lovasszámmal fellépő artista.

– Majd meglátom.

Ezzel elengedett, én pedig elindultam lakásunk felé, hogy Burgdorffernek beszámoljak az eseményekről, a magam részéről pedig beleéljem magam új helyzetembe.

Be kell vallanom, hogy az események alakulásával egyelőre meg voltam elégedve, és elhatároztam, hogy őszinte igyekezettel hozzálátok a tüzérség újjászervezéséhez, mert kezdtem megkedvelni Afganisztánt és lakóit minden általam vélt hibájukkal együtt.

A professzorról azonban semmi hírt sem tudtam szerezni. Kénytelen voltam jól vagy rosszul alakuló sorsára hagyni, mert mit is tehettem volna érte az adott körülmények között? Okosabb volt mindkettőnk szempontjából, ha először kivárom a dolgok alakulását, és később majd arra is fogok alkalmat találni, hogy Nathanael Heinzelmann sorsáról is gondoskodjak.

Hadnagyból lett tüzérségi főparancsnok

Nagy bánatomra ekkor teljesen elválasztottak hűséges barátomtól, Ignáctól is. Miatta azonban nem kellett aggódnom, mert egy orvos vette kezelésbe. Jóllehet az afgán orvosok majdnem valamennyien tanulatlan emberek és mélységesen babonásak, de annyira, hogy például sokkal inkább előnyben részesítik a szellemidézést, amuletteket, talizmánokat és hasonló varázslatos dolgokat, minthogy inkább gyógynövényekkel és a természet által nyújtott egyéb lehetőségekkel gyógyítanának. Sebészetről esetükben szó sem eshet, Burgdorffer sebe azonban nem olyan jellegű volt, hogy ápolásához különösebb orvosi ismeretekre lett volna szükség. Egyszerűen felszakadt a bőre, és jóllehet széles sérülésről volt szó, de épp az ilyenfajta esetekkel képesek a keleti gyógyítók többé-kevésbé jó eredményeket elérni.

Nekem jómagamnak rangomhoz illő lakásba kellett átköltöznöm, amely a Bala-Hissar falain belül egy kétemeletes házban volt nem messze az emír palotájától. Méltóképpen be volt rendezve, ha nem is olyan mesebeli keleti pompával, amiről annyit mesélnek.

Az ablakok nem voltak beüvegezve. A meglehetősen magasan elhelyezett keskeny, téglalap alakú nyílásokat fából készült rácsozattal lehetett lezárni, ami a Kabulban igen szigorú tél során csak nagyon hiányos védelmet nyújtott a hideg ellen.

Hála Istennek, pillanatnyilag a nyár elején voltunk, később pedig nem volt alkalmam rá, hogy megismerjem a tél örömeit és szenvedéseit, legalább is erre nem Kabulban került sor. Egyébként is minden másként történt, mint ahogyan a szerencsés kezdet után várhattam.

Lakásom igen gazdagon volt ellátva szőnyegekkel, melyek európai fogalmak szerint sok-sok ezer márka értéket képviseltek. Volt köztük mindenféle: Hurkolt, szőtt, filc, futószőnyeg, ágyszőnyeg, és egy benyílóban elhelyezett tiszteletbeli ülőhely úgynevezett főszőnyeggel volt leterítve.

Hálóhelyemen egy afgán ágy állt, amelyen nem volt sem párna, sem takaró. Az afgán ágy esetlen, majdnem négyszögletes

keret, lényegesen szélesebb és sokkal alacsonyabb, mint a nálunk szokásos ágyak. A fakeretre hosszában és keresztirányban bőrszíjak vannak kifeszítve. Ágyat csak az előkelőségek használnak. Az átlagemberek a földön alszanak, a fejük alá pedig kis állványt helyeznek.

Székeket sehol sem láttam, voltak azonban ládák, melyeket utazás esetén bőröndként is használni szoktak. Legnagyobb meglepetésemre azonban az egyik szobában tükröt találtam, sőt még egy lámpa is hozzátartozott lakásom berendezéséhez. A lámpa nyilvánvalóan európai eredetű volt, egy játékdoboz úgyszintén, amely egy olyan ládikón állt, ami eredetileg a csomagolása lehetett.

Nem csekélyebb személyiség, mint Nuvab a vezír volt, aki szolgálati lakásomba bevezetett, és egyidejűleg bemutatta új szolgáimat is. Figyelemre méltó, hogy a személyzet hindu volt, ami egyébként nem érintett kellemetlenül, mivel a fickók beszéltek angolul, és szükség esetén lehetővé tette számomra, hogy olyan parancsokat adjak, melyeket az afgánok nem értenek meg. Előre nem lehetett tudni, hogy erre később szükség lesz-e, mivel nem volt titok előttem, hogy az adott viszonyok között egy szunnyadó vulkán tetején táncoltam.

A vezír megkérdezte, meg vagyok-e elégedve a látottakkal, amire természetesen tiszta szívből igennel válaszolhattam. Ekkor azonban újabb meglepetés következett. A hivatalnok, aki pozíciójára tekintve körülbelül az emír miniszterelnökének felelt meg, azonban első számú bizalmasaként még nagyobb hatalommal rendelkezett, közölte velem ugyanis, hogy másnap reggel a Kabul északi oldalán lévő táborban katonai parádé lesz, elsősorban a személyem tiszteletére, aki az egész hadsereg újjászervezésére lettem kiválasztva, hogy megismerhessem az afgán hadsereget.

– Ó tüzér-főparancsnok úr – szólított meg a vezír – a világ kegyelmesének menhelye igen nagy. Holnap reggel európai tábornokként kell fogadnod a parádét. Őfensége, akit Isten ajándékozzon meg még további száz évvel, azt a parancsot adta, hogy olyan pompával kell téged a hadsereg elé vezetni, mint egy királyt, és rabszolgád – itt saját magát vélte – abban a kegyelemben

részesült, hogy napsugarad fényében veled együtt lovagolhat az elefánton.

Itt kell megjegyeznem, hogy az olyanfajta katonai felvonulások alkalmával, mint amilyen például egy parádé, a király és magas rangú kísérete elefántháton szokott megjelenni, és egy ilyen, a legnagyobb reprezentációt képviselő megjelenésem során a legmagasabb rangú állami hivatalnok mellett fogok ülni, ami annak a jele, hogy pillanatnyilag a király pártfogoltja vagyok.

– Lovagoltál már elefántháton tüzér-főparancsnok úr?

– Még sohasem vezír úr.

A cím odaítélésével az érintett egyén személyes nevét gyakorlatilag többé nem használják, az udvari hivatalnokokat, miután rangjukat megkapták, csak címükön szólítják meg, és harmadik féllel szemben is így beszélnek róla.

– Ebben az esetben bocsáss meg – folytatta Nuvab – ha alattvaló rabszolgád, akit pártfogoltad- és barátodként akarsz megtartani, azt merészeli, hogy tanácsot adjon neked. Bölcs dolog volna, ha előbb kipróbálnád az elefántháton lovaglást, mert a lovaglás nehezebben esik rajta, mint egy tevén.

Annak idején nem volt alkalmam rá, hogy tevén lovagoljak, ezzel szemben ismereteim szerint, úgy a teve, mint az elefánt mozgása is, azok számára, akik még nem szokták meg, könnyen idézhet elő tengeri betegséget. Ilyen helyzetnek természetesen nem tehettem ki magam a tiszteletemre rendezett díszszemlén, és így elhatároztam, hogy a holnap reggelig rendelkezésemre álló időt az ilyenfajta lovaglás tanulmányozására fordítom, hogy amennyire csak lehet, megismerjem az elefánt tulajdonságait. Ezt a kívánságom ki is fejeztem a vezír felé, miközben egyúttal köszönetem is kifejeztem jóindulatú tanácsáért.

– Nem neked kell megköszönnöd – válaszolta – hanem nekem kell köszönetet kifejeznem irányodban. Delet követően két órával (délután kettőre gondolt) elküldök hozzád egy istállószol

gát, ha még élek[26], aki elvezet téged az elefántokhoz. A fővadász majd rendelkezésedre bocsát egy elefántot, és mindent elmagyaráz, amire kíváncsi vagy. Rabszolgádnak engedj meg még egy kérdést, akit részesíts kérlek abban a kegyben, hogy megválaszolásával fáradozol, ó tüzér-főparancsnok úr.

Természetesen megengedtem neki, hogy kérdéssel forduljon hozzám, mert csak előnyömre szolgálhatott, ha minél többet sikerül megtudnom. Így aztán folytatta:

– Ne engedd lehanyatlani a napot rabszolgád felett, ha szeretné megtudni, hogy tüzér-főparancsnokként azt az európai ruhát akarod-e megtartani, amelyet most viselsz, vagy pedig az volna szent kívánságod, hogy afgán szokás szerint öltözködjél. Bármi is legyen válaszod, csak bölcsesség távozhat ajkadon.

Az öltözékemmel kapcsolatos kérdés már bennem is többször felmerült. Kétségtelenül az volt a kívánságom, hogy az angol uniformist amilyen hamar lehet, levegyem, már csak abból kifolyólag is, mert úgy a királlyal, mint népével valamint hadseregével szemben, akik valamennyien teljes szívből gyűlölték az ingliseket, a lehető legkevesebb alkalmat akartam adni arra, hogy kedvezőtlen színben tűnjek fel. Ezzel ellenkezőleg, fontosnak tartottam, hogy amennyire lehet, alkalmazkodjak az afgán viselethez és szokásokhoz, és ezért elhatároztam, hogy rövidesen szakállat növesztek, és hajamat új hazámban szokásos hosszúságúra növesztem, ami nem jelentéktelen. Eddig csak bajuszt viseltem. A királyt körülvevő összes hivatalnok éppúgy, mint ez itt maga, tekintélyes szakállt viselt, és az volt a szándékom hogy a lehető legkevésbé különbözzek tőlük. Arcom színe indiai utazásom során már egészen csinosan lebarnult, és reméltem, hogy Afganisztán meleg napsugarának hatására az előttem álló nyár során legalább arcom és kezeim új bajtársaiméhoz hasonló bronzszínűek lesznek, ami a miniszter uraknak olyan harcias megjelenést kölcsönöz.

---

[26] A jámbor mohamedán az ilyen és hasonló frázisokat olyankor használja, ha elvégzendő céljairól beszél, mire a többi jelenlévő így válaszol: Inshalla (ha isten úgy akarja).

A vezír kérdésének jobb megértése érdekében meg kell még említenem, hogy – azt kell mondanom: sajnos – az európai öltözet, legalább is annak egyes darabjai már eljutottak Afganisztánba, és vannak olyan emberek, akik az afgán és európai öltözet visszataszító keverékét viselik. Mindig nevetséges benyomást kelt, ha modern öltönyeink egyes részeit a népviselet bármelyik elemével hozzák össze. Az anyagok és színek annyira különbözőek, hogy közöttük harmónia egyáltalán nem teremthető, így egy európai mellény vagy európai zeke teljesen lerombolja azt a festői benyomást, amit egy tarka keleti kosztüm kelt az emberben, legyen az bármilyen rossz állapotban is.

Mint említettem, mostanában már Kabulban is látni lehet ilyen kevert öltözéket, és sajnos a rossz szokás már magasabb körökben is megjelent. Az afgán hadseregben a honi, nem egységes öltözetű csapatok mellett, melyek jelenleg a hadsereg nagy részét kiteszik, már vannak olyan katonák is, akik egészen európai szabású uniformisokat viselnek. Ez utóbbi elég rémesnek tűnik mindaddig, míg csupán egy modern kultúra kezdeti stádiumban lévő külső jelei, és a fickók akik viselik, még nem idomultak hozzá a nyugati ruházathoz, ami azonban egyik napról a másikra nem lehetséges, hosszú évek iskolája és energikusan kézben tartott fegyelem is szükséges hozzá.

A vezír mindenesetre nagyon megörült elhatározásomnak, hogy az afgán öltözetet választottam, és megígérte, hogy gondoskodik a szükséges ruhadarabokról. Majd ajánlotta magát, amennyiben biztosított róla, hogy nem fog felhagyni fejem körüli keringéssel, és lesni fogja akaratom minden leheletét.

Szükségem volt egy kis időre, hogy a váratlan benyomások sokaságát feldolgozzam magamban, melyekben a mai nap részem volt. Úgy gondoltam, ezt a legjobban reggeliző asztalom mellett tehetem, amely a szezon valamennyi fellelhető finomságát kínálta felém. Azonban nem csak azokat. Téves volt első benyomásom. Ennél sokkal többet is kínált, mert hatalmas mennyiségű gyümölcs volt felhalmozva rajta – már pusztán ránézésre is kezdett eltelni a gyomrom – jócskán voltak köztük olyan fajták is, melyek

különböző évszakokban teremnek. Elcsodálkoztam rajta, hogy kerülhetnek ezek egyszerre az asztalomra.

Az afgán gyümölcsök annyira kiválóak, hogy más országok hasonló fajtái között alig lehet találni olyanokat, melyek felülmúlják az afgán fajtákat. Vannak olyanok is, melyeknek az egész földön nincsen párjuk. Volt ott cseresznye, sárgabarack, szilva, különféle szőlő, köztük néhány hihetetlenül nagy szemű, körte, alma, őszibarack, fehér és lila szeder, ez utóbbiból komoly kupac, görögdinnye és más dinnyefajták, köztük piros színűek is. Volt még különféle pékárú, cukrozott diófélék és gyümölcsök, és egy szép sütemény tejszínhabbal, közvetlenül az emír konyhájából.

Mihez kezdtem volna ezzel a hatalmas mennyiségű ennivalóval? Annyi volt, az asztal nem volt elég nagy, hogy minden elférjen rajta, és ezért egy részét az asztal mellett a padlón helyezték el. Afganisztánban ez nem különös, mert gyakran a padlóról étkeznek, ami természetesen megfelelő szőnyegekkel le van terítve.

Nem tartott sokáig, és megjelent néhány szolgáló, akik elhozták számomra a vezír által ígért ruhadarabokat. Úgynevezett tiszteletbeli ruházat volt[27], melyeket az uralkodók szoktak különös kegyelmük jeléül ajándékozni. Nagyon pompás kivitelűek voltak, különösen a skarlátvörös színű kaftánszerű felsőkabát. Természetesen a fegyverek sem hiányoztak, drága kivitelük elragadtatott, remekmű volt a gravírozással díszített afgán szablya, melynek ezüst markolatát értékes ékköves berakás díszítette.

Nem tudtam ellenállni a kísértésnek, és azonnal magamra öltöttem a pompás öltözéket. Az öltözködésnél a szolgák segítettek, mert még nem tudtam, mit hogyan kell felvenni. Amikor a nehézkes procedúrával elkészültem, a tükör elárulta nekem, hogy milyen daliásan nézek ki. Olyan szépnek találtam magam a meglehetősen tarka kosztümben, nem tudtam visszatartani magam, hogy meg ne mutassam szegény Burgdorffernek.

– Jézus Mária és szent József – kiáltott fel csodálkozva, amikor beléptem hozzá a szobájába. Még mindig azt a két szobát lakta, melyeket érkezésünk alkalmával kaptunk – Ez meg micso

[27] Viselése megtiszteltetés

da? Már azt hittem, maga az emír lépett be hozzám. De hiszen ez a Werner hadnagy úr!

– Nem úgy van az, az már nincs többé. Az afgán hadsereg tüzér főparancsnokát látod magad előtt, aki holnap egy filjan hátán katonai parádét fogad a sirapuri katonai táborban.

– Filjan? Az meg micsoda már megint?

– A filjan az elefánt.

– Jesszusom! Nahát olyan is van itt?

– Van bizony, és majd abban a megtiszteltetésben lesz részed, hogy ezeket a lovagolható állatokat a tüzér főparancsnok kíséretében ismerheted meg, mivel úgy látom, jól és vidáman érzed magad. Hogy van a fejsebed?

– Köszönöm uraság, már jobban van. Egy perzsa doktor járt itt, amolyan magas, csúcsos fejfedővel, és minden áron meg akarja gyógyítani.

– Egy perzsa? És egyáltalán hogyan tudtátok megérteni egymást? Milyen nyelven beszéltetek?

– Hát beszélni aztán nem beszéltünk, inkább csak úgy mutogattunk egymásnak.

– Na, az bizonyára jó kis társalgás lehetett.

– Szépnek is mondhatnám, úgy hajlongott körülöttem, egyik meghajlás a másik után. Már kezdtem azt hinni, hogy valami előkelő uraság lett belőlem.

– Alezredesként ezt igazán el is várhatod. Egyébként még a lovasság főparancsnoka is válhat belőled, az emír rövidesen látni szeretné lovas művészeted. Tudsz valami lenyűgözőt?

– Naná, hiszen műlovar voltam, az afgán majmok olyat úgysem tudnak utánam csinálni.

– Majmok? Ezt meg hogy értsem?

– Hát nem úgy ülnek ezek a lovon, mint a majmok teveháton? Chevaulegerként[28] eszembe sem jutott, hogy úgy lovagoljak.

– Persze tudom, a poroszok és a bajorok másképp lovagolnak, de állítólag az afgánok is nagyon derék huszárok.

---

[28] Chevauleger: A könnyűlovasság egyik fajtája volt.

– Én pedig majd mutatok nekik valamit. Na, majd meglátjuk. Ha a katonai rendfokozatom műlovar képességemtől függ, akkor már is meg vagyok elégedve. Mást nem is kívánok magamnak. Ha így áll a helyzet, akkor legkevesebb tábornok leszek.

– A professzorról nem hallottál valamit?

– Egy büdös szót sem. Különben mit is hallhattam volna, úgysem értek meg egy szót sem. Ön sem hallott semmit, hadnagy úr?

– A legcsekélyebbet sem. Aggódom érte, éppen most a leginkább, mivel annyira jóra fordult a sorsunk.

– Neki sem fog hiányozni semmi. Egy ilyen német tudós sem eshetett a fejére.

– Reméljük. Ha alkalmam adódik rá, minden esetre kutatni fogok utána.

Délután mindketten elmentünk arra a térre, ahol az elefántokat fürdetik. Még egyszer felvettem angol uniformisomat, mert új öltözetemben még nem mozogtam elég ügyesen, és nem tudtam, hogy esetleg mi történhet velem az elefánton lovaglás közben. Ez volt az utolsó alkalom, amikor az utált uniformist magamra vettem.

Az emírnek 15 vagy 18 elefántja volt, melyeket Indiában vásárolt. Hármat közülük éppen őreik vették kezelésbe, hogy a holnapi díszszemlére felkészítsék őket. Közülük kettő nőstény volt és egy hím, utóbbi még nem volt 40 éves sem, a hölgyek azonban már túl voltak életük tavaszán, mivel egyikük 60, a másik több mint 100 éves volt.

Az állatok egyikének sem volt agyara, mert azokat levágták. Feltűnő volt, hogy a hím a lábainál meg volt béklyózva, miközben a két nőstény arany szabadságnak örvendezhetett. Azt mondták, a nőstényeket azért nem kell megbéklyózni, mert a hímtől egy lépésre sem távolodnak el.

Mint már említettem, az elefántokat éppen csinosították, ami a kívülálló nézelődők számára kétségtelenül érdekesebb, mint kínlódó őreiknek, akiknek az állatok tisztogatása volt a feladatuk, mert azoknak is megvannak a maguk szeszélyei, és mindenféle heccet megengednek maguknak. Ahhoz, hogy az elefántot meg

lehessen tisztítani, vezetőjük letérdelteti őket, majd vízzel és kefével mintha padlót sikálna, úgy tisztogatja őket, ami mindenképpen fárasztó művelet, és a hatalmas állatok nagy testfelületére való tekintettel igen strapás munkát jelent. Miután a nagy csibészt tucatnyi vödör vízzel alaposan leöblítették, a végén feltápászkodhat.

Ekkor kezdi szándékos huncutságait. Még mielőtt őre takaróval letakarná, a viccelődésre mindig kapható óriás ormányával felkap egy adag homokot vagy földet, majd rászórja az éppen nagy gonddal megtisztított hátára. Aki ilyenkor figyelmesen nézi az állatokat, szájuk sarkának ráncain és finoman hunyorgó szemein világosan felismerheti, milyen lopva szerzett örömet okoz számukra, hogy ily módon bolonddá tehetik szegény ápolójukat, mert az kénytelen fárasztó munkáját elölről kezdeni. Megint le kell térdeltetnie az elefántot, majd vödörrel és kefével kezeiben elkezdhet megint sétálni a kolosszális állat hátán.

A kört még néhány alkalommal megismétlik, mire az ápoló elveszti türelmét, és a kefével elkezdi püfölni az elefántot. Most már nem térdelteti le ismét, hanem az állat ormányával annak hátára emelteti magát, amit az óriás szívesen meg is tesz. Miután a tisztogatás még egyszer elkészült, a gondozó néhány szót kiált a fülébe, például ilyesmit:

– Tomi, ha nem viselkedsz rendesen, elverlek. Ne merészelj megint homokot szórni magadra!

Tomi hagyja rábeszélni magát, és végül kezd rendesen viselkedni. Megértően bólogat aránytalanul nagy fejével, ravaszul hunyorgatja szemeit, néhányat legyez mennykő nagy füleivel, mintha azt akarná mondani, hogy jól van, jól van.

Ekkor mosolyogva készségesen hagyja magát betakarni, mert közben már ebédhez terítik asztalát. Az elefánt nagyon sokat eszik. Naponta kétszer etetik és háromszor takarítják le. Tápláléka lepénykenyér és vaj keveréke, nagy rakás gyümölcs vagy zöld növényi termék. Az elefántok tartása természetesen nagyon költséges szórakozás, mivel minden állathoz két ember szükséges, akik csak az adott állat körül tevékenykednek, egyikük az ápoló, másikuk a vezető, ez utóbbi a főnök, és lovaglásakor ő irányítja az állatot.

A tisztogatási ceremónia és az etetés végignézése nagy élvezet volt számomra, és Burgdorffer az állatok igen komikus mozgása során, ami elárulta tudatos csintalanságukat, néhány alkalommal olyan hangos, igazi bajor hahotára fakadt, hogy ismételten figyelmeztetnem kellett arra, hogy ne feledkezzen meg alezredesi méltóságáról. Mit gondolnak majd az afgánok, ha a lovasság parancsnoka úgy viselkedik, mint egy közönséges huszár. Szerencsére nem tudták, hogy ez utóbbi micsoda, és Ignác figyelmeztetésemre minden esetben időben összeszedte magát.

Most már azonban szerettem volna egy próbalovaglást a számomra kiválasztandó állaton. Elmondták ekkor, hogy a lovaglás nőstényen sokkal kellemetlenebb, mint hímen, mert a nőstény járása sokkal egyenlőtlenebb. Ezért parancsot adtam egy nőstény felnyergelésére, hogy mindjárt a legmagasabb szinten próbáljam ki ezt a szórakozást, és ne holnap lepődjek meg az esetleges viharos mozdulatokon. Már pusztán az állatok mozgásának megfigyelésekor arra lehetett következtetni, hogy hátukon igen csak viharos hintázásra lehet számítani.

Az elefánt felnyergelése az alábbi módon történik: Először két vastag filctakarót terítenek az állat hátára, amire egy többékevésbé drága kivitelű takaró kerül. Erre a takaróra egy meglehetősen terjedelmes deszka pódiumot rögzítenek kötelekkel és láncokkal, melyeket átvetnek az elefánt hasa alatt. Mell- és farok irányú szíjak gondoskodnak arról, hogy a pódium előre és hátra ne tudjon túlzott mértékben elmozdulni.

A deszka pódiumra négy rácsavarozott gyűrűhöz egy fából készült, kosárszerű állványt rögzítenek, amelynek belseje selyem matracokkal és kasmír kendőkkel van kipárnázva, illetve bevonva. A kosár külső oldala természetesen tulajdonosa gazdagságának megfelelően van díszítve és a legtöbb esetben a díszítéshez aranyat és ezüstöt is használnak. A pódium még látható részeit is a mindenkori célnak megfelelően bársonnyal vagy brokáttal, rojtokkal vagy bojtokkal díszítik.

A kosár belseje két személy kényelmes befogadására elegendő méretű, akik esetleg hosszan elnyúlva is heverhetnek. Igen nagy méretű elefántok akkora kosarakat is elvisznek, amelyben három

vagy négy személy is elfér, általában azonban az a szabály, hogy ekkora állatot is csak két személy használ. A beszálláshoz lépcső szükséges annak ellenére, hogy az elefánt ilyenkor letérdel.

Miután befejeződtek az előkészületek, mindketten felszálltunk az elefántra. A vezető felemeltette magát az állat nyakára, és így már indulhatott is az utazás, vezető nélkül az elefánt ugyanis egy lépést sem tesz.

Egek, ez volt aztán a dobálás és hintázás! Már akkor, amikor az állat felemelkedett, mindketten annyira összevissza repültünk, hogy alig tudtunk felegyenesedni, és a további lépések során nagy erőlködésbe került, hogy a két kezünkkel a kosár falaiba kapaszkodva megtartsuk magunkat, miközben lábainkkal is igyekeztünk teljes erővel kitámaszkodni. Szakadatlanul rémes ütések és lökések következtek, miközben a pódium alattunk félelmesen billegett és ingadozott fel és alá. Az volt a benyomásom, mintha olyan hajón ülnék, melyet a vihar, sőt nem is vihar, hanem orkán dühöngve dobál ide-oda.

Ennek ellenére a tüzérség főparancsnokaként a lehetőségekhez képest igyekeztem megtartani méltóságomat. Mit gondolnának az afgánok, ha tüzér tábornokuk játéklabdaként repülne ki, vagy tengeri beteggé válna? Annyi mindenesetre világos volt számomra, hogy ezt a szörnyű hintázást túl sokáig komoly szédülés nélkül nem lehet elviselni, egy hosszabb út kétségtelenül nyak- és hátizom fájdalmat idéz elő, mivel ezek az izmok voltak folyamatosan a legnagyobb mértékben igénybe véve, hogy megtartsák a fej és test egyensúlyát.

Miközben mindenek előtt azon fáradoztam, hogy megőrizzem tekintélyem, és kifelé lehetőleg az elfogulatlanság látszatát keltsem, Burgdorffer képtelen volt ellenállni nevethetnékjének, bármennyire is sziszegtem figyelmeztető szavakat fülébe és rugdaltam a lábát, amit kívülről nem lehetett látni, így akartam méltóságteljesebb viselkedésre bírni. Szabályszerű röhögő görcsöt kapott, és arca végül olyan vörös lett, hogy attól féltem, megpattan egy ér a fejében, vagy felreped éppen begyógyult fejsebe.

Mivel a legcsekélyebb mértékben sem volt képes összeszedni magát, hanem végül teli torokból üvölteni kezdett, mérges lettem,

mert beláttam, hogy ez a viselkedés már direkt veszélyessé válhat számunkra.

A keleti ember egyébként is hajlamos az európaiak örömkitöréseit illetlen gyerekes viselkedésnek tartani, annál is inkább, mivel saját maguk képesek legnagyobb nehézségek és rendkívüli körülmények között is méltóságukat megőrizni. Ez úgyszólván a vérükben van, vagy legalább is gyermekkorukban erre nevelték őket, mivel hitük tanítása szerint sorsuk már előre meg van határozva, és megadással viselniük kell, amit Allah bölcsességével eldöntött számukra. „A sorsa minden embernek nyakához van kötve", hangzik náluk egy mondás, ami az elkerülhetetlen végzetet jelenti.

Mivel nagy bosszúságomra végül is rá kellett jönnöm, hogy Burgdorffert semmiképpen sem tudom rávenni a komolyabb viselkedésre, mérgemben a gorombasághoz menekültem, először szóban, de mivel az sem segített, végül is tettlegességhez folyamodtam. Szegény Ignác combjába cselesen akkorát csíptem, hogy kínjában se nem látott, se nem hallott, mivel most valós fájdalmat érzett, olyan fájdalmat, amely erősebb volt, mint nevetési ingere, amely pusztulással fenyegette.

Végül kezdett megnyugodni. Rámnézett, és mivel észrevette, hogy komolyan igen rosszalló képet vágok, arcvonásai kezdtek lehiggadni. Sajnos ez a rákényszerített méltóságteljes viselkedés csak néhány másodpercig tartott, mivel az állat vezetője azt hitte, hogy a lovaglás kezdeti stádiumából már eleget tanultunk, és áttért a következő leckére: Ügetésre bírta az elefántot.

Rögtön az első lépéseknél magasba repültem, mintha alattam egy vasúti kocsi ütközőnek ment volna, hasonlóképp ahhoz az ugráló ördögnek nevezett játékhoz, melyet otthon minden német karácsonyi vásáron meg lehet vásárolni, és dobozkáját kinyitva abból egy ördög ugrik elő. A fatális helyzet ezzel még koránt sem volt elintézve. A hoppszasza makacsul tovább tartott, bármennyire is igyekeztem elnyomni. Az ülés az állat minden lépésénél nagyokat taszítva emelkedett és süllyedt alattam, ami ütemesen előre lódított, ennek következtében parafa sisakomat folyamatosan be

vertem a fölöttünk meglehetősen alacsonyan lévő baldachinba, míg végül is a sisak behorpadt és félre csúszott a fejemen.

Burgdorffer önuralmának ezzel véglegesen befellegzett. Szó szoros értelemben két kézzel fogta a hasát féktelen nevetése közben, és végül is szerencsés fordulatnak tekinthettem, hogy lassacskán lecsúszott üléséről és a pódiumon fetrengett a nevetéstől. Így legalább eltűnt a bennünket figyelő afgánok szemei elől, és végül feladhattam a küzdelmet, hogy az együgyű embert, akinek viselkedésén ekkor lelkem mélyéig fel voltam háborodva, megpróbáljam jobb belátásra bírni.

Büszke elégedettséggel vettem azonban észre haladásom a lovaglás terén. Ha az ember energikusan igyekszik valamit megtanulni, végül az eredmény sem marad el. Megfigyeltem, hogy a lökések csak akkor kemények és kellemetlenek, ha a testet közvetlenül és hirtelen érik. Ha az ember a lábát jobban felhúzza a testéhez, ha felveszi a keleti emberek guggolást megközelítő testhelyzetét, akkor az alsó végtagok felveszik és tompítják a lökések erejét, a lábak bizonyos mértékig rugózva működnek. Ismert tény, hogy hintóban puhábban utazhat az ember, mint egy közönséges lovas kocsin, előbbi ugyanis rugózva van, az utóbbi pedig nem.

Így adódott, hogy viszonylag rövid idő elteltével egészen jól ment a lovaglás, és most már teljes igyekezetem arra fordíthattam, hogy tudományom a legénynek is átadjam. Mivel igen nyers hangon szóltam hozzá, és nem a szokásos barátságos hangon Nácinak, hanem a sokkal merevebb Ingáciusznak szólítottam, rövidesen kezdett tisztességesen viselkedni. A merevebb megszólításból megértette, hogy nem engedem tovább gyerekeskedni, és útmutatásaim alapján igyekezett elsajátítani a szükséges furfangot.

Egyébként ennek ellenére szívből megörültem, amikor a vezető végre lépést vezényelt, mert az egész történet elég fárasztó volt. Most végre az elefánt irányítását is megfigyelhettem. A vezető kis nyeregben ült, amely az elefánt fejének hátsó részére volt rögzítve. Egy apró kalapács volt a kezében, amellyel az elefánt fejére koppintott, amikor valamilyen parancsot akart adni neki.

Ez olyasminek tűnt, mint amikor valakit barátságosan vállon veregetnek, vagy szóban kifejezve: Barátocskám figyelj csak,

most valami következik. Az elefánt erre kicsit felnyitotta a füleit, a vezető pedig odakiáltotta neki: Előre, hátra, állj, jobbra, balra, gyorsan vagy lassan. Az elefánt erre szokás szerint egyszer vagy kétszer legyintett hatalmas füleivel, mintha azt akarta volna mondani, hogy jól van, megteszem, amit kívánsz, és általában rögtön engedelmeskedett is. Olykor azonban nekik is vannak lelki szeszélyeik, a vezetőnek ilyenkor többször meg kell ismételnie parancsát, amit erőteljesebb kalapácsütésekkel kísér.

Később volt rá alkalmam, hogy az elefántokat munka közben is megfigyeljem, és elcsodálkoztam a szinte csodálatra méltó pontosságukon, amellyel munkájukat végezték. Nem csak tovacipelték a kolosszális méretű oszlopokat és fatörzseket egyik helyről a másikra, hanem azokat teljesen szabályosan fel is pakolták egymásra, vagy például palánkok építésekor ügyeltek arra, hogy az egyik farönk pontosan függőlegesen kerüljön a másik mellé. Természetesen vezetőik ilyenkor megfelelően irányítják őket, ennek ellenére csodálatra méltó ezeknek az állatoknak a tanulékonysága.

Amikor lovaglásunkat befejeztük, indokoltnak láttam, hogy Burgdorffert saját érdekében egy kicsit tovább büntessem, mert hová vezethet, ha „alezredesként" ilyen gyermeteg viselkedést enged meg magának. Ezért egyszerűen otthagytam, és úgy indultam új tábornoki lakásom felé, hogy egyetlen szóval sem köszöntem el tőle. Tudtam, hogy ez mélyen sérti és hatása tartósabb lesz, mintha nyomatékos büntető prédikációt tartanák.

Az udvaron Gufsurral, a lefokozott tüzérparancsnokkal találkoztam. Jóllehet előírásosan tisztelgett, de annak ellenére, hogy arcvonásain mesterien uralkodott, rideg, bosszútól izzó szemei mégis jelezték, hogy kiengesztelhetetlen ellenséget szereztem magamnak. Számos afgán álnok, alattomos jelleme alapján valamiféle gonoszságra minden bizonnyal számíthattam. Jóllehet egyáltalán nem féltem a fickótól, mert elég férfinek éreztem magam, ha másképp nem áll szándékában, úgy ellenségként is fellépjek vele szemben. Természetemnél fogva azonban jóindulatú vagyok, és együtt éreztem a bukott nagysággal, ezért odaléptem hozzá, és megszólítottam:

– Legyünk barátok, Gufsur! Tudja, hogy teljesen ártatlan vagyok az önt ért szerencsétlenségben. Nem szándékosan szorítottam kibeosztásából, és az események nem kevésbé leptek meg engem, mint önt magát. Amennyire rajtam múlik, minden bizonnyal gondoskodni fogok róla, hogy felmentést kapjon az ágyútüzér méltatlan helyzetéből és előléptessék.

Felé nyújtottam jobbomat, és tényleg őszintén gondoltam, amit mondtam. Nem jöttem rá, hogy barátságos megszólításom, melynek során én, aki hirtelen felemelkedett, vele, a lefokozottal szemben pártfogóként léptem fel, dupla sértést jelentett számára. Azt, hogy tényleg így érzett, csak később jutott tudtam meg.

Arcvonásai mozdulatlanok, tartása pedig olyan volt, mintha ércből öntötték volna. Meg sem mozdult, nem csapott bele jóindulatúan felé nyújtott tenyerembe, hanem az ágyútüzér szokásos szolgálati testtartásával állt előttem, amennyiben jobb, laposan kinyújtott tenyerét mint szárnyat, derékszögben arcához tartotta. Ez Afganisztánban a közkatonák katonai üdvözlete elöljáróikkal szemben. Szemeiben azonban kiolthatatlan gyűlölet izzott. Micsoda mérgező, átható kifejezésre voltak képesek ezek a fekete szemek! Anélkül, hogy megszólalt volna, világosan éreztem belsőjéből fakadó késre menő hadüzenetét. Véres bosszút fogadott, ennyi világos volt.

Éreztem, pillanatnyilag mást nem tehetek, elhatároztam azonban, hogy alkalom adtán újabb békülési kísérletet fogok tenni, hátha mégis jobb belátásra tudom bírni.

Másnap reggel korán keltem, a tüzérség főparancsnokaként öltöztem fel, és lakásom hallgatag négy fala között tanulmányozni kezdtem a mozgást a számomra még szokatlan viseletben. Szolgámat, aki tulajdonképpen a komornyikom volt, anélkül, hogy méltóságom feladtam volna, mindenféléről kikérdeztem, hogy új környezetemről a lehetőségekhez képest minél többet megtudjak.

Sok örömöt persze nem leltem a hallottakban. A kabuli udvart a többi keleti uralkodóéhoz hasonlóan a kedvezményezettekkel való hallatlan ügyeskedés jellemezte, és a királyi kegyek sugara vagy borúja a rém önfejű uralkodó pillanatnyi hangulatától függött. Aki valami kellemes hírt vitt számára, kedves gyereknek

számított, aztán végül másvalaki rágalmai következtében nagyot bukott.

A fülekbe duruzsolás sehol máshol nem elterjedtebb, mint a keleti udvaroknál, és az uralkodók hűtlenség és árulás miatti állandó félelme, ami természetesen nem ritkán alaptalan, elvakítja őket azon hívek valódi előnyeivel szemben, akik tényleg őszinték hozzá.

A keleti uralkodók változékonyságát személyesen is tapasztalhattam, és számolnom kellett azzal, hogy egy szép napon én is az ejtett nagyságok közé kerülhetek. Ennek ellenére elhatároztam, hogy beosztásom hűségesen szolgálom, és nem a látszatot fogom hajszolni, mert azt nem nekem találták ki.

Most azonban elérkezett a nagy pillanat, amikor végre áttekinthettem új hatáskörömet. Nem csekélyebb személyiség, mint maga a vezír jött értem, mivel a parancs úgy szólt, hogy közösen egy elefánton kell lovagolnunk.

A parádén csak három elefánt vett részt, az emíré, másodikként a miénk, és volt még egy harmadik, amely az afgán udvar további két magas rangú méltóságát vitte. Az emír még nem volt látható. Állata drágán feldíszítve palotája kapuja előtt várakozott. Bearanyozott agyarai rövidre voltak vágva, mint a többié is, arany- és ezüstveret, vörös színű selyemrojtok és bojtok díszítették. Felszálltunk a két elefántra melyeket nekünk szántak és útnak indultunk a sirapuri tábor felé, amely egy dombtetőn helyezkedett el és az egész környéket, de különösen Kabult uralta. A királyt nem vártuk be. A helyszín nagy stratégiai hozzáértésről tanúskodott, minden elismerés annak, aki katonai támaszpontként kiválasztotta.

Ahhoz, hogy a dombra feljuthassunk, át kellett kelnünk egy széles, ha nem is túl mély folyón, amely vizét a Kabul-Darjából kapja, és a sík vidéket látja el öntözővízzel.

A két elefánt félelem és habozás nélkül belegázolt a körülbelül három-négy láb mély vízbe, és láthatóan igen jól érezték magukat, és kedvük lett volna belefeküdni a vízbe, és egy kicsit hemperegni. Jó hangulatban voltak, mindenféle vicces dolgot műveltek, vidáman lépegettek kolosszális lábaikkal, amitől a víz magasra spriccelt, de látszólag egyáltalán nem állt szándékukban, hogy a

gázlón átkeljenek. Nagy adag vizet szívtak fel hosszú ormányaikkal, majd jelentős erővel, karvastagságú sugárban kispriccelték, és olyanokat trombitáltak, hogy az embernek velejéig hatolt a hangzavar.

Már azt vártam, hogy a féktelen csibészek felemelik ormányukat, és magukat vezetőjükkel együtt, meg egymást is enyelegve letusolják. Vezetőik azonban élesen figyeltek rájuk, ha valamelyik állat vizet szívott fel, fülébe súgtak valamit, mire az elefánt meglegyintette a füleit, és a vizet tűzoltó fecskendőhöz hasonlóan kitrombitálta magából.

Néhány barátságos kalapácsütés végül rábírta az állatvilág ezen gigantikus teremtéseit, hogy elhagyják a folyó vizét anélkül, hogy bekövetkezett volna a nem kívánt mesterséges zápor. Később megfigyeltem, hogy az emír elefántja, amely ugyanazon az úton kelt át, lényegesen méltóságteljesebben viselkedett, mint a mieink. Úgy lépegetett át, hogy közben nem nézett sem jobbra, sem balra.

Ami a lovaglást illeti, ma egész kiválóan ment. Az elefánt, amelyen a vezérrel helyet foglaltam, nem tett kellemetlen mozdulatokat. Lökdösésekről szó sem volt, és az elkerülhetetlen hintázás a tegnapi orkánhoz képest úgy tűnt, mintha lágy szellő ringatott volna egy léghajóban.

Az afgán hadsereg ott állt előttünk. Egész komoly embersereg, legalább is mindazok jelen voltak, akik Kabulban és környékén állomásoztak. Az emír jól tudta, hogy rabló törzsekkel szemben, mint amilyenek például az afridik, csak impozáns csapaterővel tud tekintélyt szerezni. Afganisztánban annak idején a trónutódlás sem volt annyira szabályozott, mint újabban, most ugyanis már öröklés útján történik. Mindig jócskán akadtak trónkövetelők, akik a királyi méltóság körül kölcsönösen kötekedtek egymással, és csak az válhatott a helyzet tényleges urává, aki elég erős volt ahhoz, hogy leverje a többieket.

Már Doszt Mohammed kán, a jelenlegi király elődje is megértette, hogy összes vetélytársát teljesen hidegre kell tennie. Acélos erőszakkal egyik ellenfelét a másik után földbe döngölte, és egész Afganisztánt a maga uralma alá gyűrte. Az egész birodalom év

századok óta nem volt ilyen egységbe tömörítve. Azonban jól tudta, hogy uralmát csak vasököllel képes fenntartani belső és külső ellenségeivel szemben. Habib Ullah kán pontosan nyomdokaiba lépett, és még harciasabb volt, mint Doszt Mohammed. Személyes hatalmának fenntartását tartotta legfőbb feladatának. Ehhez ütőképes hadseregre volt szüksége, és annak magva állt most előttem. Három csoportban voltak felállítva. Középen a gyalogság zászlóaljakra felosztva, jobb- és balszárnyon csatlakozott a lovasság, miközben a tüzérség hosszan elhúzott frontban a gyalogos- és lovascsapatok előtt állt.

Fegyverzetük nem volt egységes. Ennek ellenére csodálatomra olyan parádés felállást láthattam, ami megközelítette egy európai hadseregét. Öltözékük is kicsit tarkabarka volt, régies afgán viselet modern uniformissal keveredett. Különösen két csapattest tűnt fel számomra. Először az emír gárdája, magas termetű, imponáló alakok élénkpiros európai szabású uniformisban. Önkéntelenül I. Friedrich Wilhelm császár óriásgárdája[29] jutott eszembe, és ennek analógiájára a magas termetű afgán fickókat magamban az emír vörös ifjainak neveztem el.

Ehhez képest sajátos kontrasztot képeztek a páncélos lovagok, akik aranyozott, a napon vidáman csillogó láncszemekből szőtt páncélruhát, csillogó fémsisakot, melynek láncai alsó ajkukig értek, és pompás kabuli szablyákat viseltek. Ez amolyan „történelmi csapat" volt, akiket a mi mellpáncélos lovasainkhoz lehetne hasonlítani.

A tüzérséget pontosabban megszemléltem. Ehhez rövid időre le is szálltam. Málhás állatok, elefántok és a tábori tüzérség ütegeiből állt. Ez utóbbi kialakítása olyan, hogy jóllehet az ágyúkat általában vontatják, nehéz hegyi utakon azonban az elefántok

---

[29] Az óriásgárdában a minimális testmagasság 6 láb, kb. 188 cm volt. (A láb nem pontos meghatározás, több változata van.) A császár szenvedélyesen gyűjtötte gárdájába a magas termetű katonákat. A magas termet egyik előnye az volt, hogy a korabeli elöltöltős puskák annál pontosabbak voltak, minél hosszabb volt a puska csöve, töltésükhöz viszont magas emberekre volt szükség.

hátára is felcsatolhatóak voltak, ami olyan hegyi országban, mint Afganisztán, nagyon jó megoldás. Ezt az ötletet minden bizonnyal a brit-indiai gyarmati hadseregtől vették át.

Az ágyúk vonatkozásában néhány angol mellett, melyek az utóbbi hadjáratból származtak, még két eltérő kaliberű is volt. Az egyik fajta négyfontos, öntött acél, hátultöltős, parallelogramma alakú závárzattal, huzagolt csővel. Konstrukciója nem volt tökéletesnek mondható, ezért szívesen elhittem a vezírnek, hogy az emír saját kabuli öntödéjében készültek.

A másik fajta, az úgynevezett kilenc fontos, jóllehet elöltöltős, megmunkálása azonban sokkal tökéletesebb volt. Nyilvánvalóan valamelyik európai gyárból kerültek elő, amelynek bélyegét azonban nem láttam rajtuk.

Miközben én még az ágyúkat szemléltem, gyors vágtával egy adjutáns érkezett, és közvetlen előttünk állt meg, de olyan hirtelen, mintha lovának mind a négy lába földbe gyökerezett volna, és jelentette, hogy az emír elindult. Az afgán hadnagy bámulatra méltó lovas-teljesítménye egészen lenyűgözött.

Két elefántunkkal elindultunk a király elé, majd miután megfelelő katonai tiszteletadással üdvözöltük, mire ő kegyes bólintással válaszolt, besoroltunk mögé. A díszszemle ezt követően azonnal elkezdődött.

34 lövésből álló ágyúsortűz üdvözölte a királyt, ellovagoltunk a sereg előtt, majd ezt követően a sereg vonult el mielőttünk.

Majdnem egészen olyan volt, mintha nálunk történt volna, csak a katonák ruházata volt fantasztikusabb és a sorok igazodása nem volt annyira pontos. A lovasság egy kicsit össze-vissza lovagolt (a mi felfogásunk szerint), jóllehet igyekeztek frontvonalat és egymástól való távolságukat tartani, de ennek ellenére nekem nagyon tetszettek a fickók tarka turbánjaikkal, merész, barna lovas arcaikkal és vadul körültekintő szemeikkel. Határozott benyomást keltettek, és görbe szablyáik, melyeket kihúzva tartottak, kihívóan villogtak a napfényben.

Be kell vallanom, hogy ebben a pillanatban rendkívül boldognak éreztem magam. Pompás anyag volt, mely továbbképzésre rendelkezésemre állt. A halandó öröme azonban nem lehetett tel

jes, az örömmel teli pohárba keserű pirula pottyant. Éppen a tüzérség vonult el előttünk, és velük együtt egy ágyú mögött gyalogosan ott sántikált boldogtalan elődöm is. Csomószámra szórta villámoktól izzó gyűlöletét elefántom felé, amit szegény fickótól tényleg képtelen voltam zokon venni.

Másként értékelte a helyzetet azonban az ágyú mellett lovagló lövegparancsnok. A lefokozott valószínűleg elmulaszthatott valamit, miközben bosszúterveit forralta, mire a lövegparancsnok, akit korábban valamikor megkínozhatott, rövidnyelű korbácsával néhányszor úgy végigvágott a fején és hátán, hogy a szerencsétlen kínjában magasra ugrott.

Amikor a parádéról visszatértünk, az emír hivatott. Nagy haditanácsot tartott. A legszívesebben azt látta volna, ha az egész hadsereget egyetlen nap alatt megreformáltam volna. Ez természetesen nem volt lehetséges, de némi fogalmat kaphattam beosztásom nehézségeiről, amikor a nagyúr nem titkolt türelmetlenségét megfigyeltem.

Ígéretem, hogy mindent megteszek, ami emberileg lehetséges, semmi esetre sem elégítette ki szigorú őméltóságát. Túl őszinte voltam, okosabb lett volna, ha égre-földre mindent megígértem volna, függetlenül attól, hogy szavaim valaha is képes lettem volna beváltani. A keletiek mindig mindent egyszerre akarnak, a szultánok pedig hozzá vannak szokva, hogy alattvalóik a porban csúsznak-másznak előttük. Sajnos nekem a legcsekélyebb késztetésem sem volt erre.

Népünnepély Kabulban

Néhány nappal az emlékezetes parádé után Kabulban nagy lóversenyt tartottak, melyre évente két alkalommal szokott sor kerülni. Ebből az alkalomból mindenfelől érkező nagy embertömeg gyűlik össze, kereskedők nagy lószállítmányokkal érkeznek, nem ritkán több száz fős karaván vonulnak a birodalom fővárosába, mert a lóversennyel egyidejűleg kiterjedt lóvásárt is tartanak.

Az emírnek ennek során elővásárlási joga van. Senki sem vásárolhat meg olyan lovat, amelyik a lóversenyek valamelyikén győztes lett, ha az emír a ló megvásárlását saját részére, vagy hadserege számára kifejezetten el nem utasította. Az ilyen alkalmak során nagy számban szokott állatokat vásárolni, és gyakran hatalmas összegeket fizet ki ezért.

A lovakat éppúgy, mint minálunk, rendszeresen trenírozzák a versenyre, azonban a távolság, amit végig kell vágtatniuk, európai fogalmak szerint elképesztően nagy, és általában 40-50 perzsa mérföldet[30] tesz ki. A pálya sem mesterséges, mint minálunk, hanem természetes. Szántóföldeken, gyümölcsösökön, erdőn, mezőn vezet végig, közbeeső patakokon és folyókon át. A start nem a nézők közelében történik, ahol a döntőre sor kerül, hanem onnan nagyon messze, így meglehetősen hosszú út áll a versenyzők előtt.

A sorompók közé – ha szabad így neveznem – nem csak afgán lovak léphetnek, hanem környező országok lovail is. Gyakran vannak jelen kandahani, svat, csiob, turkesztán, kasmír és igen sok arab ló is. A fő szórakozást az izgatott várakozás jelenti, mert jó ideig eltart, mire az állatok a publikum által nem látható starttól a közelbe érnek, és például egy erdőkiszögelés vagy domb mögül előbukkannak.

Tulajdonképpen csak az állatok végső küzdelmét lehet megfigyelni, de éppen egyenkénti felbukkanásuk nyújtja az izgalom tetőfokát. Egyébként a már belátható szakasz is jelentős és legalább olyan hosszú, mint egy európai versenypálya.

---

[30] 1 perzsa mérföld = 5690 m

Amikor a nyári versenyre sor került, az emír körül gyülekeztünk, aki egy pódiumon ült, amely fölé sátor volt kifeszítve. Kezében távcsövet tartott, és rendszerint ő látta meg elsőként a felbukkanó lovakat.

Ismét folyamatban volt egy futam, és feszültséggel teli szemek meredtek a kis olíva erdő széle felé, amely mögül az állatoknak elő kellett vágtatniuk. Ez a verseny volt a nap legnagyobb futama, több mint száz állat vett részt rajta. A feszültség percről percre fokozódott, és már csak azért is izgalmasabb volt, mert egy csomó kitűnő arab ló is részt vett a futamban, és elterjedt róluk, hogy kiválóan gyorsak.

A tömeg egyre nyugtalanabbá és izgatottabbá vált, a felügyelők kénytelenek voltak erőszakkal visszaszorítani az embereket. A nyugodt méltóság, melyet a keleti népek képesek szándékosan magukra kényszeríteni, ma teljesen feledésbe merült, sőt még az emírt és környezetét is látható nyugtalanság ragadta magával.

A király távcsövével az észak felé elterülő nagy felületet fürkészte, ahonnan a lovaknak érkezniük kellett. A terület nem volt teljesen sík, hanem hullámos, enyhén dombos vidék, olyan mélyedésekkel, hogy az egyes kiemelkedések mögött a küzdelemben részt vevő állatok olykor hosszabb időre teljesen eltűntek. A feszültség, amely minden verseny velejárója, mindig olyankor hágott tetőfokára, amikor a legelöl vágtató állat feje valamelyik domb peremén felbukkant.

Az emír igyekezett elnyomni izgalmát, mivel azon a véleményen volt, hogy az nem egyeztethető össze uralkodói méltóságával. Olykor igen soká tartott, míg a lovak felbukkantak a látómezőben. Ennek oka nem az állatok csekély sebessége volt, hanem sokkal inkább a start nehézsége, mivel nem kis feladat több mint száz tüzes és a start izgalmától reszkető résztvevőt egyszerre elindítani.

– Almanisztánban[31] is vannak ilyen lóversenyek? – kérdezte tőlem hirtelen az emír, miközben türelmetlenül összetolta távcsövét.

---

[31] Németország

– Igen fenség – válaszoltam. – A távok azonban sohasem ilyen rettenetesen hosszúak, és az induló állatok száma sem ilyen jelentős.

A fenség mosolygott. Válaszom hízelgett hiúságának, jóllehet csak az objektív valóságot mondtam.

– És vannak olyan szép lovaitok is, mint nekünk? – folytatta.

– Be kell vallanom, hogy a mai nap olyan lovakat pillanthattam meg, amilyeneket még sohasem láttam, úgy alkat, mint gyorsaság tekintetében.

Ez a válasz is tetszésre talált füleiben, jóllehet ez is csak a tényeknek felelt meg.

– Igen – válaszolta. – A napnyugat lovai semmire sem jók. Seregem tábornokaként kaptál már lovat?

– A Kabul felé vezető úton egy angoloktól zsákmányolt lovon lovagoltam. Nem tudom, hogy ez az állat az enyém lesz-e vagy sem, Bala-Hissarba érkezésem napja óta többé nem láttam.

– A tüzérség főparancsnokához nem illik, hogy ne legyen megfelelő lóval ellátva. A mai győztesek közül majd kiválasztok neked egy lovat.

– A kegyesség eme bizonyítékáért fenségednek igen hálás leszek.

Ez utóbbi szavakat nem azért mondtam, hogy behízelegjem magam. Valóban lelkes örömmel töltött el, hogy ilyen kedvező körülmények között fogok ajándékba lovat kapni, mert amelyik a mai versenyből győztesen kerül ki, az csak valami különleges állat lehet.

El lehet képzelni, hogy ez a kilátás milyen rendkívüli mértékben fokozta bennem a feszültséget. Egyébként is nagy sportbarát voltam, most azonban már közvetlen érdekeltje is lettem a verseny kimenetének.

Végre, szinte végtelennek tűnő várakozás után, miközben a vadul össze-vissza kiabáló és gesztikuláló nézősereg izgalma egyre fokozódott, egyszer csak felkiáltott az emír, aki közben figyelmesen kémlelte a horizontot távcsövén keresztül:

– Jönnek! Kettőt látok, az egyik olyan fekete, mint egy varjú, a másik olyan fehér, mint egy galamb. A fekete előnyben van a

fehérhez képest, a többiek még a látómezőn kívül vannak, a versenynek e között a két állat között kell eldőlnie.

Orkánként terjedt a hír szájról szájra, mert a versenyzőket még nem lehetett szabad szemmel látni. – Jönnek, jönnek! – üvöltötte a nép mindenfelé, és a tarka tömeg úgy kezdett hullámzani, mint a felkavart óceán.

Nemsokára puszta szemmel is fel lehetett ismerni egy fekete és egy fehér pontot, mivel azonban a távolság még túl nagy volt, a döntő eredményét még nem lehetett megjósolni. Mint a szélvész, úgy vágtattak felénk a versenyzők a szürke sztyeppén. A fehér jócskán kitört, és látható előnyre tett szert. Aztán a két ló egy ideig azonos magasságban vágtatott. A fekete minden erejét bevetette, hogy visszaszerezze korábbi előnyét. Ez rögtön nem sikerült neki, de derekasan kitartott. Annyiban jobb helyzete volt, hogy ügyesebb lovas hajtotta, mint a fehéret.

A versenypálya kiszélesedett, és a fekete lovasa nagy figyelemmel azt az utat választotta a terepen, amelyik a legkevesebb nehézséget okozta. Elkerülte a dombok meredek emelkedőit, a mezőt szegélyező magas bozótokat, és a széles vízfolyásokat. A fekete így teret nyert, és amikor a nézősereg ezt észrevette, hangos üdvrivalgásban tört ki, a fekete ekkor egyértelműen vezetett.

– Látod ott a két lovat – szólalt meg felém fordulva az emír, és reszkető hangján észrevettem izgalmát, ami belsőleg úrrá lett rajta, jóllehet még mindig igyekezett, hogy elnyomja azt. – kettőjük közül az egyiket megkapod szolgálati lóként, a másikat megtartom magamnak. Válasszál!

– Az adott körülmények között lehetetlen lett volna, a fekete mellett döntenem, mert az több lóhosszal vezetett. A királynak ezt feltétlenül szerénytelenségnek kellett volna felfognia. Jól, vagy rosszul ezért a fehéret választottam, mire az emír elégedetten mosolygott rám. Döntésemmel meg volt elégedve.

Azonban alig történt meg mindez, a fekete láthatóan kezdett kifáradni. Lovasa a legnagyobb igyekezettel hajtotta az állatot, és erre az tényleg megújult erővel kitört. A két lovas egy lejtőn vágtatott lefelé, és néhány másodpercen belül el kellett tűnniük egy dombhajlat mögött. Amikor elérték a mélyedést, és eltűntek a

látómezőből, a nézők teljes bizonytalanságban voltak, hogy melyikük győzelmére tippeljenek.

A feszültség elérte forráspontját. Az állatok közül egyik sem volt látható. Melyik viszi el a pálmát?

A versenyláz engem is magával ragadott. Arra gondoltam, az emír rossz néven venné, ha mégis a fehér lenne a győztes, de belsőleg mégis csak ezért fohászkodtam. Úgy éreztem, egész belsőm izgalomtól izzik, mintha a fehér mén győzelmétől függne szerencsém és boldogulásom.

A domb éle mentén, amely mögül a két riválisnak fel kellett bukkannia, egy embercsoport állt. Ők beláthattak a völgyhajlatba, amely számunkra láthatatlan volt, és rejtve tartotta előttünk a döntőt. A csoportban ekkor hirtelen eleven mozgolódás támadt. Az emberek vadul hadonásztak karjaikkal, előre rohantak, lekapták fejkendőiket, hogy integethessenek vele, össze-vissza üvöltöztek, kiáltozásuk hozzánk is elért, jóllehet a távolság még meglehetősen nagy volt, röviden mondva úgy viselkedtek, mint akik megőrültek. Vajon az üdvrivalgás és elevenség a feketének, vagy a fehérnek szólt? A mi nézőpontunkból ezt nem lehetett eldönteni. Belsőm azonban szakadatlanul azt kiáltotta: A fehér, a fehér lesz a győztes!

Most – – most – –

Két fül bukkant fel a domb éle felett, majd láthatóvá vált a fej is. Határtalan ujjongás ragadott magával és szinte forrni kezdett a vérem. A fehér volt. Hurrá! Hurrá! De rögtön utána megjelent a fekete is. A küzdelem még mindig nem dőlt el. Mindkét állat szinte egyidejűleg ért fel a dombtetőre. Még egy jó darab egyenes útszakasz volt előttük, de most már mindketten folyamatosan láthatóak maradtak.

Majdnem gyűlölködő érzés ragadott magával az emírrel szemben. Vajon ő is ugyanígy gondolkodott? Számomra nagy volt a kockázat. A döntő mindkét változatán nagyot veszíthettem: Ha a fekete nyer, akkor a fehér veszít, akinek győzelméért tűzbe tettem volna kezem, ha a fehér győz, akkor számíthattam arra, hogy az emírnél kegyvesztett leszek. Okosabb lett volna, ha az emírre hagyom a választást. Most már késő volt.

A fehér ekkor mint a nyíl, kilőtt a sík terepen, a feketét messze maga mögött hagyva. Pompás látvány volt, amint tovarepült buckák és gödrök felett, mintha azok számára nem is léteztek volna. Hosszan elnyúlt a levegőben, felső teste nyakával és fejével szinte egy vonalat képzett, farka vízszintesen lobogott mögötte, így légellenállása a lehető legkisebb volt. Lábai olyan gyorsan dolgoztak, hogy alig voltak láthatóak, csak könnyed játékukat lehetett megfigyelni.

Akaratlanul is az emír felé pillantottam. Tekintetünk találkozott, ő is éppen felém nézett. Abban a pillanatban az volt a szándékom, hogy még mielőtt eldőlne a verseny, mégis a feketét kérem, mert észrevettem a király rossz hangulatát. Pillantásom ekkor még egyszer a fehérre vetettem.

Nem! – kiáltotta bennem egy hang. Nem áldozhatod fel a fehéret, túl szép ahhoz. A tiéd kell, hogy legyen, kerüljön amibe kerülni fog.

A következő pillanatban a verseny eldőlt. A galamb könnyedén megnyerte a versenyt, és ekkor olyan üdvrivalgás tört ki, amilyen csak a szenvedély csúcsára jutott keleti embertömegben lehetséges. Senki sem figyelt már a többi cél felé vágtató lóra, jóllehet azok is pompás látványt nyújtottak, amint egymás után, kezdetben egyenként, majd csapatostól megjelentek a látómezőben, és keresztül vágtattak a célon.

Amikor a versenynek vége volt, az emír megbízást adott, hogy vásárolják meg a fehéret és a feketét. Arab lovak voltak, amelyekért értéküknek megfelelően hatalmas összeget kértek, amit a király jóváhagyott anélkül, hogy alkudozott volna. A többi állat közül még sok átkerült az uralkodó tulajdonába. A fehéret az emír elém vezettette. Égben úsztam a boldogságtól, amikor magaménak mondhattam a gyönyörű állatot, odamentem, és túláradó érzelmeim közepette térdre borultam az emír előtt. Ez volt az első és egyetlen alkalom. Köszönetem rendkívüli módon kellett kifejezésre juttatnom, mert egyébként szétvetette volna szívem. Kegyesen intett, és megbékéltnek látszott.

Az ünnep szabad bemutatóval fejeződött be. Ennek során az elképzelhető legmerészebb lovas trükköket adták elő. Nem hittem

volna az afgánokról, akik tulajdonképpen hegyvidéki népnek számítanak, hogy lovon ilyen csodálatra méltó képességeket képesek kifejleszteni, és csendben aggódni kezdtem Burgdorfferért, akinek ma kellett lovas tudományát bemutatnia.

Volt többek között egy nagyon érdekes lovasjáték, amely a perzsa- és türkmén sztyeppéken is ismeretes, az úgynevezett dzserid hajítás, ami nagy ügyességet kíván a résztvevő lovasoktól. A játékban két csapat vesz részt, akik a sík terepen kitűzött területen belül szédítő vágtával rohannak egy kitűzött cél felé.

A vad vágta során a dzseridet – mindkét végén golyóval ellátott fahuság, a nálunk súlyzóként használatos eszközhöz hasonló, csak hosszabb és könnyebb – egyik csapattól áthajítják a másikhoz. Aki a bunkót elkapja, annak azt azonnal vissza kell hajítania az ellenpárt felé. Minél gyorsabban és erőteljesebben teszi ezt, annál kedvezőbb számára illetve csapata számára a helyzet, mert az ellenfélnek annál nehezebb lesz a bunkó elkapása. A játéknak éppen ez a lényege, mert ha az ellenfél elvéti elkapását, akkor elveszítette a dobást.

Kézenfekvő, hogy egy ilyen nyaktörő játékban csak a legrátermettebb lovasok vehetnek részt. A játékosoknak lovaikat a szédületes vágták során annyira uralniuk kell, hogy az állatok a döntő pillanatban a megfelelő helyen legyenek. A játék közben természetesen rengeteg ütközés van, következménye gyakran fájdalmas térdzúzódás, ha az ütközést nem sikerül elkerülni.

A zúgva repülő bunkóra nagyon figyelni kell, nehogy eltalálja a játékost, és ez a harci játék bőséges alkalmat nyújt a bátorság, ügyesség és a lovaglás tudományának bemutatására. Egyik pillanatban például valamelyik csapat lovasai rárohannak a bunkóra, a következő pillanatban pedig már messze széthúznak egymástól. Ha a játékosok a feléjük repülő bunkót nem tudják elkapni, gyakran nagy ügyességgel paripájuk hasa alá buknak, majd a következő pillanatban újra felbukkannak és tovavágtáznak. Dudorok és zúzódások nélkül ritkán lehet a játékot megúszni.

Másik játék a dzseridojunó, egy lándzsajáték, amely a középkori tornákhoz hasonló, a lovasok lándzsával kezükben egymásnak rontanak és megpróbálják egymást kitaszítani a nyeregből.

Ezek a lovasmutatványok bármikor máskor sokkal nagyobb érdeklődést váltottak volna ki belőlem. Mai érdeklődésem azonban megosztott volt, mivel előttünk volt még Náci erőpróbája, ami bizonyos értelemben létét vagy nemlétét dönthette el. Ennek a próbának a kimenetelétől függhet majd, és attól a benyomástól, amit a mindenható emírre gyakorol, hogy a jövőben milyen szerep juthat számára Kabulban.

Be kell vallanom, hogy a csodálatos lovasbemutatóhoz képest, amelyet itt láttam, szívem sokkal élénkebben kalapált hűséges barátom sorsáért.

Amikor Náci „programszámának" megfelelően megjelent, erőlködnöm kellett, hogy ne kezdjek el teli torokból hahotázni. A bolondos fickó ugyanis, sajnos meg kell mondanom, meglehetősen visszataszító szerelésben bukkant fel, majdnem egészen pucér volt. Csak csípője körül és lábai között húzott át egy indiai sálat.

Kantáron vezetett egy lovat, amely még komikusabb benyomást keltett, mint ő maga, ugyanis olyan dagadt volt, mint egy percheron[32] és bármelyik berlini stráfkocsit húzó lovat, még a legnehezebb kaliberűt is messze lepipálta volna.

Ezek az állatok Afganisztánban rendkívül ritkák, és igencsak elcsodálkoztam, honnan keríthette elő, mivel sem perzsa, sem pastu nyelven nem beszélt, ami errefelé a parasztok, pásztorok és nomád népek köreiben használatos. Később megtudtam, hogy a gebét egy arab vándortól bérelte, akivel igen jól megértette magát, mivel korábban Algériában az idegenlégiónál szolgált. Az arab az állatot majdnem teljesen értéktelennek tartotta, mivel senkinek sem állna szándékában, lovagolni rajta, legfeljebb eke, vagy stráfkocsi vontatására lett volna alkalmas.

Burgdorffenek azonban pont ez a gebe kellett. Rendkívül széles hátával, mesésen dagadt farával olyan tulajdonságai voltak, melyek műlovaglásra különösen alkalmassá tették.

Már az a tény, hogy valaki ezt a lovat lovagláshoz szerszámozza fel, általános ámulatra adott okot. Fejére egyszerű afgán zsinór került. Hátán nem volt nyereg, hanem az állat teste vastag kötéllel

---

[32] Francia munkaló, vágóállat, jól idomítható

5-6-szor feszesen körül volt tekerve. A kötél egyes menetei szorosan egymás mellett helyezkedtek el, és bizonyos távolságra kötözőmadzaggal egymáshoz voltak rögzítve. Az így kialakított rögzítési pontok között volt még egy további laza kötéldarab, amely alkalmas volt arra, hogy kézzel meg lehessen kapaszkodni benne. Ezek voltak a fogantyúk, melyeket már megismerhettünk a cirkuszi zsonglőrök lovainál.

A legmeglepőbb azonban az állat színe volt. A gebe foltos volt. Foltjai azonban nem barnák, vagy feketék, nem bizony, hanem alig hittem a szemeimnek, kékek és fehérek voltak. Ó egek! Hiszen ezek Burgdorffer hazájának nemzeti színei, ezzel persze még nincs megmagyarázva, honnan származott a lovak esetében teljesen természetellenes kék szín. Később megtudtam, hogy a nemesnek nem nevezhető paripa eredeti színe úgynevezett légyölő fehér[33] volt, melyre Náci indigó festékkel festette rá foltokat, az igazi cirkuszi hatás elérése érdekében.

A trükk teljes mértékben sikerült, mivel a jelen lévő közönség hangos üdvrivalgásban tört ki, és még maga az emír sem tudta visszatartani a nevetést. Ezekből az előkészületekből már láttam, hogy Burgdorffer egy valódi cirkuszi mutatványt szándékozik bemutatni. De hol a manézs, ami ehhez feltétlenül szükséges? A mutatványhoz az is hozzátartozott, hogy az állatnak szabályos kör mentén kellett körbe vágtatnia, ez itt nézetem szerint teljesen ki volt zárva, mivel sehol sem láttam kör alakú fakorlátot, ami a cirkuszi arénát körülzárná.

A bajor azonban körültekintő impresszáriónak[34] bizonyult. Végül is egész Európát körülutazta kis műlovar társaságokkal, és annak idején éppúgy nem álltak rendelkezésére létesítmények, mint itt. Ami nincs, azt elő kell teremteni, vagy valamiféle pótlásáról kell gondoskodni.

A bajor zseniálisan áthidalta a problémát. A korlátot úgy helyettesítette, hogy az arab, aki szolgáltatásáért természetesen megfelelő borravalót kapott, az állatot egy hosszú kötél végére kötötte,

---

[33] Fehér ló apró fekete foltokkal, mintha tele lenne döglött léggyel.
[34] Művészeti vállalkozó

amely megfelelt a kör sugarának, melynek közepén állt. Olyan hosszú cirkuszi korbács, mint amilyet az európai istállómesterek használnak, Afganisztánban természetesen nem állt rendelkezésre, mivel azonban a gebét folyamatosan hajtani kellett, hogy szabályos, egyenletes vágtában maradjon, a műlovar egy kistermetű legényt alkalmazott, aki egy kisebb belső körben futott a ló után, kezeivel szakadatlanul tapsolt, miközben hangosan azt kiáltozta, hogy „gum su[35]".

Az előadás tehát elkezdődhetett, és tényleg kíváncsi voltam, hogyan fog alakulni. Burgdorffer rögtön parádés mutatvánnyal kezdett. A gebének még fogalma sem volt róla, hogy egyáltalán mit akarnak tőle, és csendben állt, mint egy bakkecske. Nagyon nyugodt temperamentumú volt, ami fontos előfeltétel a cirkuszi lovaknál. Sem a szokatlan körülmények, sem a helyszínt körülvevő, meglehetősen hangos publikum nem hozta ki a sodrából.

Vajon mi lesz a vége ennek? – gondoltam magamban. A gebe életében nem jön rá, hogy mint egy idomított ló egy olyan körön fusson körbe-körbe, ami nincs is.

Jó Burgdorfferem azonban alaposan alábecsültem. Illedelmes atléta módjára üdvözlő mozdulatokkal bevonult a színre, ahol az emír karosszékében ült, hirtelen csinált néhány briliáns szaltót, majd anélkül, hogy kezeit használta volna, már fenn is ült kékfehér lova hátán, amely ekkor magától ügetni és rögtön vágtázni kezdett.

Egyértelmű volt, Burgdorffer tudja, mit csinál a gebével. Néhányszor körbevágtatott, hogy az állat hozzászokhasson új szolgálatához, és a fiatal legény is hozzálátott feladatának ellátásához, szakadatlanul rohant a ló mögött, és időről időre elkiáltotta magát. „gum su".

Ami ez után következett, az egy szokásos műlovar bemutató volt, amilyeneket kisebb igényes vándorcirkuszok szoktak előadni. Az afgánok számára a látottak azonban a legnagyobb csoda tárgyát képezték. Képtelenek voltak megmagyarázni, például hogyan volt képes Burgdorffer az állat farának legkülső domborula

[35] Kb: pokolra veled

tán menetiránynak háttal ülni anélkül, hogy leesne, hogyan volt képes a ló belső oldalára ragadni úgy, hogy nem kapaszkodott.

Aztán felállt a lovon. Ezt persze az afgánok is meg szokták csinálni. De az ő lovaik fel voltak nyergelve, és a gyeplőbe kapaszkodtak, hogy tartani tudják magukat. Burgdorffer azonban szabadon állt, és váltakozva jobb- vagy ballába körül táncolt, miközben másik lábát a kezébe vette, és magasba felnyújtotta.

Aztán vágta közben elkezdett a lóról le- és felugrálni, átbukfencezett rajta, és számának megkoronázásaként befejezésül fejen állt a lovon és lábait ütemesen egymáshoz csapkodta.

Az afgánok magukon kívül voltak a csodálkozástól, és jómagam is igencsak elámultam. Az előadott számot Európában minden közepes műlovar képes lenne bemutatni. Nekik azonban minden lehetséges segédeszköz rendelkezésükre áll, például a lovat átdörzsölik gyantával, ami tompítja a szőr simaságát. Ilyen eszköz nélkül a mutatványokat nem lehet kivitelezni, és az afgánok, akik erről mit sem tudtak, nem találtak magyarázatot a látottakra. Burgdorffer ezért varázslónak tűnt számukra.

Mivel Náci gyantát valószínűleg nem tudott szerezni, igencsak érdekelt, hogyan segített magán. Kérdésemre azt a választ kaptam, hogy sikerült neki asa foetidát[36] szerezni, amitől a ló szőre annyira ragacsos lett, néha attól félt, hogy odaragad, és meztelen lábából kiszakad a bőr. Egyébként még napok múlva is bűzlött az undorító anyagtól.

A bajor tehát a nap hőse lett, és egyáltalán nem csodálkoztam azon, hogy az emírhez parancsolták, aki beszélni akart vele. Az arab közvetítésével, akinek tolmácsolnia kellett, Burgdorffer utasítást kapott, hogy előbb megfelelően öltözzön fel, mivel tiszteletlenség volna pucér alsó- és felsőtesttel megjelenni a király előtt.

Jómagam ekkor nem nagyon tudtam foglalkozni vele, mert Cangi azaz a király ajándékának elhelyezéséről kellett gondoskodnom, aminek kimondhatatlanul örültem. Cangi német jelentése villám, a nemes állatot tehát gyorsasága alapján nevezték el. Csendben megesküdtem, hogy sohasem fogok megválni tőle,

---

[36] Asa foetida: aszatgyanta, az ánizskapor beszáradt tejnedve.

történjen bármi, és életem kockáztatására is kész leszek érte, még szabadságom árán is. Ezt az eskümet a mai napig nem szegtem meg, jóllehet gyakran kerültem olyan helyzetbe, hogy Cangi nélkül kiszabadulhattam volna. Számos alkalommal fordult elő, hogy kockára tettem életem a ménért, és ezt sohasem bántam meg, mert viszonozta, többször is megmentett a fenyegető haláltól.

Néhány mondatban röviden leírást szeretnék adni pompás tulajdonomról, amellyel sorsom aznap megajándékozott. Ó egek, micsoda ló volt ez a Cangi! Való igaz, soha sem láttam ilyen szép vonalú és színű állatot. Közepesnél kicsit nagyobb, makulátlan fehér színű volt, így nem csoda, hogy az emír fehér galambhoz hasonlította. Hosszú, de nagyon finom sörénye volt, a vastag sörény mindig a kevert vér jele. Farka ugyanolyan finomszőrű volt, egészen egyenletes, és majdnem földig ért. Sörényének és farkának szőre selyempuha, csillogó és foltmentesen fehér volt. Mellkasa és dereka széles és erős, patái nagyok csontozata azonban rendkívül vékony, így az erő és finomság egyszerre testesült meg benne. Szemei okosan és figyelmesen villogtak, orrlyukai mint minden nemes lónál felfelé íveltek és bíborvörös színben tündököltek. Különösen szépek voltak elegáns formájú fülei, melyek élénk, de nem nyugtalan játékot mutattak. Rendkívül kecses vonalban álltak egymás felé, csúcsaik majdnem összeértek, röviden Cangi olyan lónak bizonyult, amilyet a természet ilyen tökéletességben ritkán szokott teremteni. Az arabok, akik közismerten a Földgolyó legjobb lóismerői, az ilyen lovakat „hörr"-nek nevezik, ami körülbelül annyit jelent, mint legnemesebb. Ezt a legnagyobb magasztalást csak olyan lovakra használják, melynek már mindkét szülője is hibamentes és tulajdonságaik tekintetében tökéletes volt.

A gyönyörű állat birtoklásától annyira el voltam ragadtatva, hogy teljesen megfeledkeztem arról, milyen nehéz helyzetben vagyok, és ezt az ékszert milyen könnyen megint el is vehetik tőlem.

Amikor estefelé Cangit gondosan elhelyeztem a királyi istálló legvédettebb állásában, órákon keresztül személyesen foglalkoztam etetésével és ápolásával, és végül magányosan üldögéltem

szálláshelyemen. Szolgám jelentette, hogy egy előkelő tiszt szeretne beszélni velem, aki megtiltotta azonban, hogy nevét megnevezzem, azt mondta, tüzér-főparancsnok úr személyesen ismeri őt. Ez így elég titokzatosnak tűnt, és mindjárt elődömre, a lefokozott parancsnokra gondoltam, mert ki más juthatott volna arra a sajátos gondolatra, hogy felkeressen, és közben nevének elhallgatásáról rendelkezzék.

Amikor parancsot adtam, hogy engedjék belépni az idegent, egy középmagas férfi jelent meg kék kaftánban, nagy, fehér, aranycsíkokkal átszőtt turbánban, oldalán pompás dísz-szabjával, amely előkelő derékszíjon himbálódzott. Komikus méltósággal lépett be, és kezdetben fogalmam sem volt, mihez kezdjek a sajátos látogatóval. A következő pillanatban azonban hangosan fel kellett nevetnem, a késői vendég nem más volt, mint Ignatius Burgdorffer Benediktbeurenből, aki afgán öltözékében az általa felvett keleti mértékletességgel igen komikus jelenség volt.

Tüzérségi főparancsnok úr, kezdte ünnepélyesen, megengedtem magamnak, hogy viszontlátogatást tegyek önnél. Az előkelő afgán felvett ünnepélyessége és a bajor dialektus közötti kontraszt elképesztően szórakoztató volt.

– Viszontlátogatás? – kiáltottam fel vidáman. – Hogyhogy?

– A tüzérségi főparancsnok úr nemrég meglátogatott engem, hogy bejelentse főparancsnoki kinevezését. Most pedig én szeretném bejelenteni előléptetésemet.

– No nézzék már! Csak nem a lovasság tábornoka lettél?

– Az éppenséggel nem, de nem sokkal kevesebb.

– Akkor talán találjam ki, hogy micsoda?

– Nagyon szépen szeretném kérni erre.

– Nos, hát ezt a szívességet megtehetem. Lefelé a következő rendfokozat az altábornagy.

– Olyasmi errefelé nem is létezik.

– Akkor talán vezérőrnagy.

– Olyan sincs.

– Akkor eljutottunk az ezredeshez.

– Úgy van, uraságod eltalálta! Na, ez is csak véletlen. Hogy a csudában jött rá?

– Igazán nem volt túl nehéz, csupán próbálkoznom kellett lefelé valamennyi rendfokozattal egészen az őrvezetőig.

– Csak nem akar sértegetni uraságod?

– Eszembe sem jutna. Tehát, fickó, akkor most ezredes vagy? Hahaha! Hahahaha!

– Részemről ezen igazán nincs mit nevetni. Pillanatnyilag ezredparancsnok vagyok, az meg már majdnem olyan, mint a tüzérség főparancsnoka.

Minden elismerésem! Jó Burgdorfferem ügyesen hárította kötözködésemet, de teljesen igaza volt. Éppúgy, ahogy én a tüzérség főparancsnoka lettem, ő meg ugyanúgy válhatott ezredparancsnokká. Biztos voltam benne, hogy huszárként jobban ért a gyakorlatoztatáshoz, mint egy afgán lovassági ezredparancsnoki rang birtokosa.

– Na, kezd minden jóra fordulni, Náci! Csak még egy kérdés: Lovat kaptál-e már?

Igen sajátos tekintettel nézett rám, leginkább azt mondanám, hogy ostoba képet vágott. Mintha győzelem tükröződött volna szemeiből, amivel azért mégsem mert előrukkolni.

– Hát egy gebém az volna már – vélekedett az újdonsült ezredes, de aztán nem folytatta.

Hirtelen rémület cikázott át tagjaimon.

– Csak nem a kékre mázolt foltos lovat akarnád hivatali lóként alkalmazni? – kiáltottam fel élénken.

– Ugyan már hadnagy úr! Ezredesként mégis csak jobb lovat érdemelnék.

– Ne kínozz, ki vele, mondd már meg végre! Mégis miféle állatról van szó?

– A feketét kaptam ajándékba. Tarik a neve. A tarik mifelénk annyit jelentene, mint „a sötét”, vagy „a fekete”.

– Tényleg neked ajándékozta az emír?

– Úgy bizony. Az a fekete, amelyik az ön fehérjével küzdött a győzelemért.

Teljesen elképedtem. Az emír tehát mégiscsak bosszankodott a történteken. Nos hát, az ő baja legyen!

– Ha így történt, hát igazán csak gratulálhatok. Akkor kettőnké egész Afganisztán két legszebb lova. Ezt meg kell ünnepelnünk. Remélem, nálam maradsz vacsorára? Éppen most tálalták fel az ennivalót.

– Szíves örömest elfogadom a meghívást, mivel már rég nem ettem semmit, és gyilkos éhség gyötör. Egy szívességet előtte azonban még meg kell tennie, különben egy falatot sem eszek.

– Nos rendben. De mi lenne olyan fontos?

– Az, hogy megnézi a lovamat, még éppen elég világos van.

Jelentkezett tehát jó Náci barátom igazi huszár vére, és természetesen azonnal kapható voltam rá, hogy eleget tegyek bajtársam kívánságának a nap hátralévő még világos részében.

Elmentünk tehát az istállóba, és részletesen nézegetni kezdtem a feketét, amelyet délután alig méltattam egy pillantásra, mivel sokkal inkább Cangival voltam elfoglalva. Most szemétől a patájáig elkezdtem aprólékos vizsgálatnak alávetni az állatot, mely abszolút fekete volt, és a legcsekélyebb fehér foltot sem lehetett felfedezni rajta.

Tarik számos vonatkozásban más volt, mint Cangi, és szemrevételezésem eredménye egoizmusomban büszke megelégedettséggel töltött el, mivel Burgdorffer lova az enyémnél valamivel kevésbé volt nemes állat. Arab műnyelven egy mekueref, azaz nemes anya- és nem nemes apaállat utódjának néztem.

Ennek ellenére Tarik pompás állat volt. Finom rajzolatú, szép vonalú nyakán kis fejet hordott hegyes, jól, ámde mégis túl egyenesen álló fülekkel. Törzse rövid, faroktöve nagyon szép, sörénye túl tömör volt ahhoz, hogy igazi nemes legyen. Lábai inasak, patái kicsik, csüdei[37] valamivel erősebbek, mint Cangié.

Burgdorffer olyan élesen figyelt rám, ami szinte már határos volt a bizalmatlansággal. Ezt igen jól éreztem, és természetesen tartózkodtam bármiféle megjegyzéstől a jóember felé, hogy Cangimat szebbnek találom, mint az ő Tarikját. Legfeljebb elszomorodott volna, ha egyáltalán elhitte volna állításomat.

---

[37] Pata és boka közötti rész.

Amikor végül, mint nagyon szép állatot dicsérgetni kezdtem a lovat, ami végül is teljesen megfelelt meggyőződésemnek, végtelenül boldog lett, és nem sok hiányzott, hogy túláradó lelkesedésében megöleljen.

– Ideje, hogy enni kezdjünk – szóltam Nácihoz, miután a komornyik meggyújtotta a szokásos teveakác[38] fáklyákat. Gyere guggolj ide mellém. Tüzérségi főparancsnokságom magas beosztásával a komfortnak arra a fokára még nem jutottam el, hogy székeim is legyenek.

Náci kissé körülményesen leguggolt az alacsony asztal mellé, és hozzáláttunk a táplálkozáshoz. Eszegetés közben így szólt hozzám:

– Uraság, lenne egy kérésem.

– Úgy? Na mondd végre, mi lenne az!

– Szeretném tudni, Afganisztánban hogyan mondják az ezredest.

– Fogalmam sincs róla, van-e saját szavuk az afgánoknak az ezredesre. Perzsául „sertip"-nek mondják.

– Igen, ez stimmelhet. Tényleg sertip, sertip.

Néhányszor még elismételte a szót, hogy jól emlékezetébe vésse, majd egy jó darab afgán süteményt rágcsálva folytatta:

– Nagyon szépen köszönöm uram, de volna még egy kérésem.

– És mi lenne az?

– Perzsául vagy afgánul kéne tanulnom, hogy alattvalóim megértsenek, és kérdezni szeretném volna-e olyan jó, kicsit tanítani engem.

– Nagyon szívesen, ha időm lehetővé teszi.

– Mi a helyzet errefelé egyáltalán a nyelvvel, milyen nyelven beszélnek ezek?

– Elmagyarázom, már amennyire én is tudom. A tulajdonképpeni afgán nyelv a pustu vagy pastu, tiszta iráni eredetű. Az évszázadok során azonban számos perzsa-arab és indiai jövevényszót vett fel, mivel Afganisztán leginkább Perzsiával, Arábiával és

[38] Acacia erioloba – lombos fa

Indiával áll kapcsolatban. A perzsa befolyás volt a legerősebb, mivel gyakran nagy afgán területek voltak perzsák kezeiben, mint például az egész, a perzsa birodalommal határos nyugat Herat körül. Azonkívül Afganisztánra erős hatással volt a perzsa irodalom, ezzel szemben afgán irodalom tulajdonképpen egyáltalán nem is létezik. Ehhez jön még, hogy a városi lakosság jórészt perzsákból áll, miközben Afganisztán tulajdonképpeni bennszülöttei, a tadzsikok leginkább a paraszti rétegeket képezik. A perzsával tehát mindenhol érvényesülni tudsz, annál is inkább, mivel Közép-Ázsiában ez az érintkezés nemzetközi nyelve. Ezzel szemben a pastu elterjedtsége igen korlátozott. Egyébként az afgán perzsa sem maradt teljesen tiszta, és felvett néhány pastu eredetű kifejezést, amit a katonák által használt nyelv némely kifejezésében megállapíthattam. Így például a huszár afgánul dzsanbasz, miközben perzsául sevar. A gyalogos katonákat dzsufailtsisznek nevezik a dzsufail, a hosszú csövű puska után, mellyel fel vannak fegyverkezve, miközben Perzsiában serbaz vagy piada a nevük. Sorolhatnék neked még egy csomó további példát, de csak összezavarnálak. Megértettél mindent, amit elmagyaráztam?

– Náci zavartan vakargatta a füle tövét. A történet számra még nem volt teljesen világos.

– Kicsit ördöngös volt a magyarázat, az már biztos – sóhajtotta. – De azt hiszem, apródonként valahogy majd beveszi a fejem.

– Csak bátorság, nem olyan nehéz megtanulni ezt a nyelvet, mivel igen egyszerű. A perzsa nyelvtan például csak egy főnév- és egy igeragozást ismer, a főnevek nemek szerinti megkülönböztetése pedig teljesen ismeretlen. Te persze csak a beszélt nyelvvel fogsz foglalkozni, az írottat sokkal nehezebb elsajátítani. A perzsa abc-nek például 32 betűje van, ezek mindegyikére három karaktert használnak attól függően, hogy a betű a szó elején, belsejében, vagy végén van, így valójában 96 karaktert kell megismerni.

– Jézus, Mária és Szent József! 96 darab! Azt sohasem fogom megtanulni.

– Erre nincs is szükség. Itt Afganisztánban nagyon sok ember van, aki sem írni, sem olvasni nem tud.

Az elkövetkező hetekben Burgdorffer tehát nálam perzsa nyelvórákat vett. Egyébként ebben a vonatkozásban csak a legjobb bizonyítványt állíthatom ki számára, mivel meglepően gyorsan tanult, ami minden bizonnyal azzal magyarázható, hogy már számos idegen országban élte eddigi kalandos életét, és így volt már bizonyos gyakorlata a nem német nyelvi kifejezések elsajátításában.

Lovassági ezredét rövidesen úgy rendbe szedte, hogy bármelyik német tábornok örömét lelhette volna benn. Szerénységem ellenére magamról is állíthatom, hogy az alám rendelt tüzérség is komoly fejlődésen ment keresztül. A német kiképzési gyakorlatok bevezetésével kezdtem. Valamennyi ágyútüzérem kiválóan helyt állt, és az emír látogatásai alkalmával meg volt elégedve a látottakkal.

Miután ezt a szintet sikerült elérnem, következő feladatom az ágyúkészlet kiegészítése és új ágyúk elkészíttetése volt, valamint foglalkoznom kellett a gyalogság fegyverzetének korszerűsítésével is. Jóllehet Kabulban több fegyvergyártó is volt, akik például kiváló szablyákat szállítottak, a gyalogság felszereltsége igen sok kívánni valót hagyott maga után, ezért igencsak elcsodálkoztam azon, milyen kiváló lövészek az afgánok, ha jó fegyver kerül a kezükbe. Így például a rém hosszú csövű puskák egyéni küzdelmek során kiválónak bizonyultak. Zárt csoportokban azonban pont hosszú csöveik miatt voltak alkalmatlanok, mivel erősen akadályozták a tömeg gyors mozgását, és velük a célzás, ami a találati pontosság alapfeltétele, túl hosszú időt vett igénybe.

Ezért olyan új fegyver kifejlesztésére törekedtem, ami egyesítette a hosszú csövű puskák és az ismétlő fegyverek előnyeit, és amely speciálisan az afgán hadsereg számára jól alkalmazható gyalogsági lőfegyvert jelenthet. Ezzel a céllal Kabul legügyesebb puskakészítőjével terveim alapján elkészíttettem egy 12 lőszer befogadására alkalmas modellt. A sajátos afgán puskatust egyelőre meghagytam, mert olyan konzervatív népség számára, mint a keletiek, veszélyes lenne egyszerre túl sok újdonsággal előállni. Ha tehát átmenetileg meghagyom megszokott és kedvelt puskatu

saikat, annál több újdonságot alkalmazhatok a fegyver belső megoldásain.

Burgdorffer számára készíttettem egy másik változatot is, aki úgy mellékesen szólva kiváló lövész volt, kiképzését ebben a vonatkozásban a francia idegenlégiónak köszönhette. Így felfegyverkezve többször elmentünk vadászni, és átfésültük a környező hegyeket, részben a nemes vadászat örömeért, másrészt az új modellek kipróbálása céljából. A fegyverek kiválóan beváltak, és szándékomban állt az új ismétlőfegyvert néhány módosítás után a hadsereg számára bevezetni.

Az ágyúk gyártása már messze kevésbé volt egyszerű történet. A kabuli puskaporgyártók részlegében volt az emír ágyúöntödéje, amely egy perzsa vezetése alatt állt. A neve Kara Murad volt, és előszeretettel szándékosan mirza Kara Muradnak nevezte magát. A mirza címet az viseli Perzsiában (a neve előtt), aki a magasabb társadalmi osztályok köreibe tartozik, jelentése nagyjából olyasmi, mint nálunk németeknél az úr, miközben a név után álló mirza herceget jelent.

Kara Murad eddig teljesen önállóan tevékenykedett, mivel senki sem volt, aki képes lett volna ellenőrizni őt. Rajta kívül ugyanis Kabulban egyetlen ember sem akadt, akinek valami fogalma lett volna az ágyúöntésről. Az emír direkt abból a célból hozatta Afganisztánba, hogy ágyúöntődét hozzon létre. Eddig már szállított is egy egész sor ágyút a hadsereg számára, amelyekről azonban semmi esetre sem állítottam volna ki jó bizonyítványt.

Ennek oka éppen ügyetlensége volt, egyszerűen nem értett jobban hozzá, és nem is lehetett elvárni tőle, hogy olyan színvonalon álljon, mint az európai acélgyárak, mint pl. a Krupp cég.

Ezzel szemben feltűnő volt, hogy a perzsa milyen hatalmas összegeket emésztett fel gyárában. Mivel most egyszeriben a tüzérség főparancsnoka lettem, kötelességemnek éreztem, hogy ennek az ügynek a nyomába eredjek, és elhatároztam, hogy a kliensnek egy kicsit a körmére nézzek.

Könnyen elképzelhető, hogy Kara Murad úr nem vette éppen jó néven, hogy mint legfőbb tüzérségi inspektor és német szakember piszkálódni kezdtem. Alávaló csúszó-mászó modora ellenére,

mellyel látszólag körülnyüzsgött engem, makacs, passzív ellenállás jellemezte, és ez a magatartása rendkívül megnehezítette, hogy kezelni tudjam őt, ha nem akartam durva lenni, vagy az emírhez fordulni, hogy beavatkozását kérjem.

Pillanatnyilag ez a legkevésbé sem állt szándékomban, amennyiben lehetséges, mindenképpen el akartam kerülni, így arra kényszerültem, hogy a számomra oly visszataszító emberrel, akinek fekete, epés szemeiben alattomosság és rosszindulat tükröződött, megpróbáljak dűlőre jutni, már amennyire lehet.

A gyárban elrendeltem egy csomó változtatást, melyek végrehajtására Kara Murad utasítást kapott, neki azonban esze ágában sem volt végrehajtani azokat, jóllehet minden alkalommal megígérte, hogy utasításaim azonnal, és a lehető legnagyobb gonddal végrehajtja. Aztán ezerféle módon kibeszélte magát, elnézést kért, de minden tervemet és szándékomat ellentétes intézkedésekkel húzott keresztül, melyeket csodálatra méltó ötletességgel a semmiből varázsolt elő.

Röviden: Egyezkedéseink általában igen kellemetlenek voltak, és az ellenséges hangulat következtében előbb-utóbb nyílt összetűzésre lehetett számítani. Elhatároztam, hogy először több gondot fordítok megfigyelésére, csak így juthatott tudomásomra, hogy a dörzsölt perzsa miben sántikál, mert dörzsölt volt, mint a keletiek általában, jóllehet velem szemben szent együgyűséget tanúsított.

A kémkedés soha nem tartozott szokásaim közé. A sors rettenetes iróniája ennek ellenére úgy hozta, hogy éveken át a kém megalázó bélyegét kellett magamon viselnem, és végül kicsit megkésve derült csak rá fény, hogy ártatlanul kaptam ezt a megalázó jelzőt.

Sajnos túl sok gazembert hord a hátán a Föld, akikkel szemben egyenes úton semmi eredményt sem lehet elérni, ha az ember nem akarja védetlenül kitenni magát rejtekhelyeikről felé küldött orgyilkos golyóknak, kockára tenni életét és céljait, az árulóknak lehetőséget adva a győzelemre, és álnok játékaik továbbűzésére.

Az adott helyzetben arra kényszerültem, hogy elérni kívánt célom felé csellel közeledjek.

Végül világosan átláttam, hogy az egész kabuli ágyúöntöde hatalmas csalást rejteget. Már az elején megállapítottam, hogy határtalanul nagy az összeg, amit a perzsa elnyelt. A telhetetlen alaknak azonban ez még mind nem volt elég. Egyre nagyobb kincsek megszerzésére törekedett.

Mi mozgathatta ezt az embert? Egyszerűen a pénzsóvárgás? Erre semmi jel nem utalt, mert magánéletében nem lehetett felfedezni túlzott mértékű luxust, sőt ellenkezőleg, rendkívül egyszerűen és visszahúzódottan élt. Családja nem volt, legalább is Kabulban nem, és igazán senki sem tudta, mivel foglalkozik, és hol tartózkodik, ha nem volt az öntődében.

Gyakran napokra eltűnt, ilyenkor az a hír járta, hogy a gyár számára beszerzőútra indult. Nem vagyok hajlamos arra, hogy embertársaimmal szemben bizalmatlan legyek, mert a magam részéről semmit sem tartok visszataszítóbbnak, mint a hazudozást. Most azonban ösztönösen megéreztem a hazugságot, és szent kötelességemnek tartottam a csaló titkos üzelmeinek feltárását. Ez elsősorban az ország érdekében volt szükséges, amelynek híve lettem, és az őszinte törekvésű uralkodóé is, akinek szolgálatában álltam, azonban személyesen is érdekelt voltam az álnok perzsa mesterkedéseinek feltárásában, mivel bizonyos jelek egyre inkább azt a benyomást keltették bennem, hogy a Németországban ellopott ágyúterveket sehol máshol nem, mint itt kell keresnem.

Az öntődében, mint minden állami érdekeltségű vállalkozásnak ebben a témakörben, volt egy „titkos" részlege. Idáig nem is tűnt fel, mivel ilyesmi még az európai államokban is szokásos, és különben sem voltam bizalmatlan az ilyen részlegekkel szemben.

Azonban egyre inkább az volt a meggyőződésem, hogy ebben a minden szem elől gondosan rejtegetett részlegben kotyvasztották a nagy csalást, aminek nyomára akartam bukkanni.

A perzsa teljesen elsápadt, amikor közöltem vele, hogy be akarok jutni abba a részlegbe, melynek létezését addig titkolta, ameddig csak lehetett. Mindez azonban csupán a rémület egyetlen pillanatáig tartott, amely akaratlanul úrrá lett rajta, de a következő pillanatban már összeszedte magát, és olyan határozottan megtiltotta számomra a belépést ezekbe a föld alatti boltíves pincehelyi

ségekbe, amire nem számítottam. Elhelyezkedésük volt az oka, hogy korábban nem is vettem észre meglétüket.

Meg voltam győződve róla, hogy ezen a helyen valami gaztett történik. Meglepő volt a titokzatos erő, amely vonzott oda. Beláttam, erőszakot nem alkalmazhatok, legalább is pillanatnyilag nem. Alkalmas időt akartam kivárni, mert ellenemre volt, hogy az emírt hívjam segítségül, ha nem tudom rögtön gyanúm bizonyítékát is elé tárni.

Később szerencsétlenségemre megtudtam, hogy ez nagy tévedés volt részemről. Ha azonnal jelentést tettem volna az emírnek, és megkértem volna, hogy katonáival töresse fel a pincehelyiséget, gyorsabban és biztonságosabban jutottam volna a titok nyomára, ami engem sokkal közelebbről érintett, mint annak idején feltételeztem. Habozásom, túlzott lelkiismeretem taszított a romlásba.

Csak egyetlen bizalmasom volt abban az országban, egy ember, akiről biztosan tudtam, hogy teljesen őszinte hozzám: Burgdorffer. Igazság szerint egykori rangomtól távol állt. Olyan társadalmi osztályhoz tartozott, amelyet annak idején Németországban az általános szemlélet szokásainak megfelelően messze alattam lévőnek tekintettem. Nemesi családban születtem, és természetszerűleg olyan előítéletek között nőttem fel, melyek gyermekkorom óta körülvettek, miközben ő szegény parasztcsalád gyermekeként csak hiányos iskolai oktatásban részesülhetett. Közkatona volt, miközben jómagam a tiszti állomány exkluzív kasztjához tartoztam.

Mindezek az ellentétek elmosódtak ebben a távoli országban. Barátok lettünk, a távolban összetartottak bennünket a közösen átélt veszélyek, és bár nem tudtuk egészen elfelejteni a néhai rangbeli különbségeket, melyek között felnőttünk, mivel azok túlzott mértékben húsunkká-vérünkké váltak, emberként azonban teljesen egyenrangúak voltunk.

Egyébként anélkül, hogy dicsérgetném magam, elmondhatom, hűséges Nácimmal szemben sohasem játszottam meg az urat. Jóllehet az alsóbb néposztályok veleszületett és beléjük nevelt szerénységük ellenére akaratlanul is egyenjogúsítási törekvéseket

mutatnak a magasabb osztálybeliek felé, velem szemben minden életkörülmény között csak engedelmes legényként, jó alattvalóként lépett fel, aki uráért életét is hajlandó feláldozni. Magam részéről mindig barátként kezeltem, velem teljesen egyenrangúként, ennek legjobb bizonyítéka, hogy én is többször kerültem olyan helyzetbe, amikor életem kockáztattam az övéért.

Egy este minden felismerésemet feltártam Burgdorffer előtt, és elmondtam neki, milyen fontos volna számomra leleplezni a perzsát, és kideríteni titkos üzelmeit.

A derék fickó láthatóan megrémült. Mint bevallotta, benne is bizalmatlanság támadt a titokzatos, képmutató ember iránt. Durva paraszti természete akaratlanul is visszataszítónak találta Kara Murad sikamlós, behízelgő lényét, és természetes ösztönével megszimatolta a barátságosság és alázatosság maszkja mögött rejlő rosszindulatú jellemet.

Burgdorffernek azonban nem volt szokása, hogy javaslatokat tegyen nekem. Okosabbnak tartott, mint amilyen valójában voltam. Most azonban nyíltan elmondta aggályait. A hűséges ember nem saját magáért aggódott, csak attól tartott, hogy egy az emír udvarában esetleg bekövetkező katasztrófa, ami mindkettőnket lebuktat, örökre lehetetlenné tenné a számomra annyira fontos ágyútervek visszaszerzését. Életemnek ebbe a legmélyebb titkába is beavattam.

A bajor azt tanácsolta, hogy azonnal forduljak az emírhez, és adjam elő neki a perzsával szembeni alapos gyanúm és annak indokait. Én azonban, mint korábban gondolataimban már megtettem, elutasítottam ezt a javaslatot, és elhatároztam, hogy továbbra is várni fogok.

Rossz döntés volt, és sorsom rosszra fordulásának okozója lett. Az álnok perzsa megelőzött, és a gaztett, amit elkövetett, túl jól sikerült.

A siah-songi merénylő

Szolgálatom továbbra is szorgosan elláttam, és eleven elégtétel volt számomra, hogy az afgán hadsereg ujjászervezése érdekében bevezetett szabályaim eredményeként fejlődni kezdett. Mindemellett Burgdorffert is teljes erővel támogattam azon törekvéseiben, hogy a lovasságnál hasonló eredményeket érjen el, mint amilyeneket nekem a tüzérségnél sikerült megvalósítanom.

Különös örömmel töltött el az a körülmény, hogy sikerült előd öm, a lefokozott tüzérségi parancsnokot az ágyútüzér közkatona megalázó helyzetéből méltányosabb beosztásba előléptetni. A vezír segítségével elértem az emírnél, hogy lövegparancsnokká léptessék elő. Ez természetesen nem sok volt korábbi tüzérségi főparancsnoki posztjához képest, de kétségtelenül első foka volt a felfelé vezető lépcsőnek.

Mindemellett továbbra is nyílt barátsággal közeledtem hozzá. Kezdetben mereven tartózkodó magatartást tanúsított, de lassacskán mégis egyre közelebb kerültünk egymáshoz. Észre vehettem volna, és óvatosabbnak kellett volna lennem, amikor hirtelen további fordulat következett be. A legkevésbé sem gondoltam semmi rosszra, hanem azt hittem, hogy váratlan barátsága lövegparancsnoki előléptetésének köszönhető.

Gyakran beszélgettem Burgdorfferrel erről a körülményről, és barátom minden alkalommal óvatosságra intett az afgánokkal szemben.

– Ne gondolja uram, hogy valami jót forgat fejében, erre szent esküt mernék tenni.

– Nem gondolom, hogy el akarna követni valamit ellenem, és ha mégis, jómagam sem vagyok valami gyenge alkat, minden bizonnyal méltó ellenfélre találna.

– Ezt mind elhiszem, ha szemből támad. A gazembereknek azonban ez sohasem szokása. Ha ránézek, nekem mindig olyan érzésem támad, mintha keresztes viperára léptem volna. A haszontalan fickónak van valami a tekintetében, ami sehogyan sem akar tetszeni nekem.

– Túl messzire mész bizalmatlanságoddal. Korábban lehet, hogy rossz szándékot feltételezett rólam, ezt beismerem. Most azonban már hálás nekem, mióta észrevette iránta tanúsított jószándékom, és javaslatomra lövegparancsnokká lett előléptetve. Ráadásul a ma délelőtti gyakorlatozás után köszönetét és reményét fejezte ki, hogy a jövőben is számíthat pártfogásomra.

– Lehetséges! Uram, higgyen azonban egy egyszerű embernek, aki tényleg őszintén gondolja: Ne bízzon meg az alattomos fickóban! Éppen a barátkozása gyanús nekem. Most már végképp nem bíznék meg benne. És még valamit nagyon szépen kérek: Sohase menjen el itthonról fegyver nélkül!

Jó Ignácomnak nem adtam igazat. Irántam érzett aggodalma minden bizonnyal túllőtt a célon. Ismételt kérésére azonban mégis megígértem, hogy különösen óvatos leszek az afgánokkal szemben, és fegyver nélkül sohasem megyek ki. Ezt azonban inkább megnyugtatására mondtam, nem pedig Gufsur merényletétől való félelmemben. A lövegparancsnok különben sem haragudhatott rám, mivel semmi okot sem adtam neki erre. Még nem ismertem eléggé ennek a fanatikus hegyi népnek a kielégíthetetlen bosszúvágyát, és alaposan alábecsültem őket.

Szép délután volt, és mivel semmi dolgom sem akadt, sétálni akartam Kabul környékén. Burgdorffer, akit hívtam, kísérjen el, csodálkozásomra elutasította kérésem, és azt válaszolta, szolgálati tennivalói akadályozzák ebben. Közben úgy tűnt, mintha szemei ravasz kifejezést öltenének. Mivel úgy gondoltam, valami olyan dolga akadt, amiről jó, ha nem szerzek tudomást, nem erőszakoskodtam tovább, hanem csupán mutatóujjammal fenyegetve így szóltam hozzá:

– Na, na, barátom, a végén még azt gondolom, rejtett utakon jársz. Öreg barátom, csak ne csinálj semmi ostobaságot, és gondolj mindig arra, hogy ellenséges országban vagyunk.

Az ellenséges országot nem gondoltam komolyan, a véletlen kifejezésen azonban láthatóan megrémült, és figyelmeztetve válaszolt:

– Uram, éppen én mondanám ezt önnek a magam részéről, mivel azt hiszem, ebben az országban sokkal több ellensége van,

mint amennyit hitvány személyem magáénak mondhat. Minél magasabban áll itt valaki a ranglétrán, annál vészesebb a helyzete.

Ezzel elváltunk. Még elkísértem lakásáig, amely mellett el kellett mennem, majd kisétáltam a Bala-Hissar kapuján, végigmentem Kabul elővárosának utcáin, és éppen rá akartam térni a Kabultól észak-nyugatra elterülő lóherétől zöldellő mezőre, mikor hátam mögött megszólított valaki.

Amikor megfordultam, nem csekély meglepetésemre a lövegparancsnokkal találtam szemben megam, aki nyilvánvalóan követett. Mindkét kezét felém nyújtotta, megragadta jobbomat, és hevesen csókolgatni kezdte. Nem sok hiányzott, hogy lábaim elé omoljon, ebben azonban megakadályoztam. Csak azután szólított meg, miután mindez megtörtént:

– Bocsáss meg nekem ó tüzérségi főparancsnok úr, és engedd meg, hogy még egyszer köszönetem fejezzem ki azért, hogy jóindulatod napsugarát legutolsó alattvaló szolgádra vetetted. Persze ma reggel egyszer már megköszöntem, de egyáltalán nem úgy, mint ahogyan szerettem volna, mivel a Bala-Hissar udvarán nem beszélhettem úgy, mint itt, ahol már nincs egyetlen katona sem. Felemeltél a porból, és lövegparancsnokká léptettél elő, áldjon meg ezért Allah és az összes kalifa[39]. Jóságod illatának és szíved nagyságának dicséretével nem fogok felhagyni, ameddig élek. Mindezt esküszöm neked a próféta szakállára. Már attól is boldogság fog el, ha árnyékodban időznöm megengeded. Ajándékozzon meg Allah száz hosszú évvel.

A szívélyes köszönetnek eme áradatától, melynek kelet virágos nyelvébe öltöztetéséhez Gufsur kiválóan értett, mélyen meghatódtam, és eszembe sem jutott volna, hogy hamisság és álnokság bújhat meg mögötte, annál is inkább, mivel az afgán a próféta szakállára is megesküdött. Semmi sem szentebb a mohamedánok számára, mint éppen ez az eskü.

– Nincs semmi megköszönni valód lövegparancsnok, válaszoltam neki. Amit tettem, csak a kötelességem volt, és továbbra is így fogok eljárni. Tudhatod, nem az én hibám volt, hogy tüzér

---

[39] Vallási vezetők

főparancsnoki beosztásodból annak idején felmentettek. Eszembe sem jutott, hogy beosztásodra törjek, hiszen fogolyként kerültem az emír kezeibe, és fogalmam sem volt róla, hogy milyen sors vár rám. Legyünk mostantól kezdve barátok. – A te utad is errefelé vezet? Elkísérhetlek egy darabon?

– Éppen ez volna az, ó tüzérségi főparancsnok úr, amire kérni akartalak. Ha kegyes akarsz lenni hozzám, engedd meg, hogy árnyékodban kövesselek. Csak felüdülésképpen akartam kijönni egy kicsit. A közelben van egy szép völgy, amelyben egy régi torony, neve Siah-Song, a fekete szikla található. Azért kapta ezt a nevet, mert egy fekete gránitsziklára építették. A toronyból pompás a kilátás, mert egyébként is egy magaslaton van, és így messzire el lehet látni a környező dombok felett. Ha meg szeretnéd nézni ezeket a régi időkből itt maradt romokat, szívesen elvezetlek oda.

– Én pedig szívesen tartok veled. Nagy örömömre szolgál, ha megismerhetem annak a régi erődítménynek a tornyát, amelyet értesüléseim szerint a nagy hódító, Timúr[40] építtetett. Fel lehet menni a torony tetejére?

– Igen könnyen, ó tüzérségi főparancsnok úr! Alsó szintjét boltív fedi, innen könnyedén fel lehet menni a fal mentén húzódó kőlépcsőn. A felette lévő födémek be vannak omolva a legfelső szintig. Amikor az ember felért az első szintre, a boltív fölé, van még egy második, felfelé vezető kőlépcső, amin el lehet érni egy a falból kiálló kiugrást. Ezen egy nagyon hosszú létra áll, ami a legfelső szintre vezet. Nem nehéz felmászni rajta, de a kilátás onnan fentről a Pagman hegység felé olyan szép, mintha a Paradicsom völgyére tekintene az ember.

Az Istalif felé tartó úton voltunk, amely Kabulból észak felé vezet. Nem tartozik a nagy karavánutak közé, de mindenesetre forgalmas országút, amelyen Istalif és a távolabb északra eső Csarikar lakói szokták termékeiket az ország fővárosába szállítani.

Utunk nemsokára balra letért, mielőtt elértük volna a Kabul és Istalif közé eső Kah-Dera falut. Az ösvényt, amelyen tovább ha

---

[40] Hódításairól híres mongol fejedelem a XIV. században.

ladtunk, nyilván kevesen használták, és alig volt felismerhető. Folyamatos emelkedő volt, ami a Pagman hegység előörsei felé vezetett, amelynek festői láncolata a horizont felé hajló nap estéhez közeledő fényeiben áttetszően emelkedett ki a tájból.

– Nincs túl későn mára? – kérdeztem egy idő után a lövegparancsnokot. – Már nincs sok idő hátra naplementéig, és gondolnunk kell még a visszafelé vezető útra is.

– Már csak néhány lépés, és máris megpillanthatod a tornyot – válaszolta vezetőm, és ebben tényleg igaza volt, mert a dombtetőről, ahová éppen felértünk, a szemben lévő hegygerincen megpillanthattuk a makacsul égbe törő hatalmas tornyot. Még meglehetősen távol volt tőlünk, és ráadásul pillanatnyi helyzetünk és a szemben lévő hegygerinc között még egy kis völgy is húzódott, amelyen patak csordogált.

A környék teljesen néptelen, a környező természet pedig szinte titokzatosan csendes volt. A madarak már régen felkeresték fészkeiket, csak a völgy felől, ahol a patak néhány mocsaras részt hozott létre, hallatszott fel hozzánk a békák panaszos hangja. Talán csak nem valami közelgő veszélyre akartak figyelmeztetni? Nos lehet, én viszont nem vagyok babonás.

Annyira izgatott a torony megmászása, hogy nem is gondoltam arra, mikor kerülhet sor visszatérésünkre Kabul felé. Bizonyára valamikor éjfél felé. Csak arra gondoltam, a tornyot el kellene érnünk, amilyen gyorsan csak lehet, hogy valamelyest még élvezhessük a pompás kilátást, amely onnan fentről kétségtelenül elénk tárul, mert már az a völgy is csodálatos, ahol éppen tartózkodunk.

Nem is tartott olyan sokáig, amennyire féltem tőle. A patakon könnyedén átkeltünk a sekély vízben heverő köveken, és egy órán belül a torony tövéhez értünk.

Egek, tényleg mekkora volt! Pontosan megnéztem magamnak. Úgy tűnt, malter nélkül építették, ahogy hegyvidékeken, és különösen Afganisztánban gyakran előfordul. A környező hegyek szikláiból származó különböző nagyságú, faragatlan köveket úgy rakták egymás mellé, hogy a hézagok közé nem kentek kötőanyagot.

Az időjárás hatása természetesen ezen a makacs építményen is érvényesült, itt-ott egy-egy kő kimorzsolódott, és a fugák néhány helyen már több collnyira szélesedtek. Néhány nagyobb repedés húzódott ferdén lefelé az építményen, mondhatnám villám- vagy lépcsőszerűen.

A torony feketés színű sziklán állt, amely meredeken és átmenet nélkül állt ki a földből. Felülete olyan sima volt, mintha polírozva lenne, és szemmel láthatóan más anyag volt, mint a toronyhoz használt kövek. Amennyire a már kezdődő szürkületben felismerni véltem, gránitszikla volt, miközben a torony falaihoz a homokkő egy fajtáját használták. Mivel a bennünket körülvevő egész hegység homokkőből állt, a gránit bizonyára valami hatalmas erupció[41] hatására került elő, melynek során a vulkáni eredetű kő áttörte a homokkő réteget.

A toronynak csak igen kevés ablaka volt. Úgy látszott, eredetileg négyemeletes lehetett. Az első szint kivételével a felsőbb szinteken keskeny rések is voltak, de csak akkorák, hogy egy ember szükség esetén éppen csak át tudta volna magát préselni rajtuk, azonban ráccsal is el voltak látva.

– Gyere, tüzérségi főparancsnok úr, - szólt rám a lövegparancsnok, mivel teljesen el voltam merülve a ciklopfalazás[42] szemlélésében – a torony belsejében már kezd sötét lenni! Igyekeznünk kell.

Utána mentem, mivel tényleg legfőbb ideje volt, hogy elinduljunk felfelé a toronyban. Egy alacsony nyíláson át beléptünk egy helyiségbe, ahol a lövegparancsnok kénytelen volt kezemnél fogva vezetni, annyira sötét volt. A nyílás amelyen át beléptünk, eredetileg nem ajtó volt, hanem utólag törték át a falat. Az ilyen erődítményszerű tornyoknál a bejárati ajtók, mint ahogyan a mi német lovagvárainknál is gyakori eset, a talajszint felett jelentős magasságban vannak, és csak egy nagy létrán érhetőek el. Ellenséges támadás esetén a védők a létrát felhúzzák a toronyba. Magasan elhelyezett bejárati ajtó eredetileg ennél a toronynál is volt,

[41] Kitörés
[42] Fugamentesen egymáshoz illesztett kövekből összerakott fal.

később azonban befalazták, ennek nyomai kívülről jól felismerhetőek voltak. Olyan sötétben, hogy a szemünk elé tartott kezünket sem láttuk, eltapogatóztunk egy lépcsőig, majd ezen elkezdtük felfelé küzdeni magunkat. A lépcső fokai részben kitöredezettek voltak, használatuk ezért meglehetősen nehézkes volt.

Felértünk az első emeletre, innen azonban már a három felettünk lévő emeletet is át tudtuk tekinteni, mivel két födém be volt omolva. Omladékuk az első emeleti födémen volt szétterülve, ahova éppen felértünk.

A torony belső terét még egészen jól át tudtuk tekinteni, mert három ablaka nyugati irányba nézett, és a lemenő nap utolsó sugarai akadálytalanul behatoltak. Felettünk jelentős magasságban látható volt a negyedik emelet födéme, ami kellemetlen érzést váltott ki bennem, ha arra gondoltam, hogy ugyanúgy beomolhat, mint a két másik közbülső födém.

A lövegparancsnok szinte feltűnő igyekezettel sürgetett előre, türelmetlenségét azonban azzal magyaráztam, hogy hamarosan teljesen besötétedik, merényletre egyáltalán nem gondoltam.

– Itt fel tudsz mászni tüzérségi főparancsnok úr – szólt hozzám vezetőm, miközben a második lépcsőre mutatott. Innen lentről jobban tudlak irányítani, és nem fenyeget az a veszély, hogy eltalál egy kő, ami esetleg kimozdul a lábam alatt.

Nem gondoltam semmi cselre, egyáltalán eszembe sem jutott, hogy esetleg valamiféle csapdát állított itt nekem, mivel érdeklődésemet teljesen lekötötték a romok, amelyek már annyi évszázadnak ellenálltak. Vajon kik építhették ezt a masszív építményt a hegyvidéknek ezen az elhagyott helyén? Tényleg Timúr lehetett az építtető, vagy ami számomra valószínűbbnek tűnt, a hatalmas Dzsingisz kán[43]? Vajon mennyi küzdelem tombolhatott a gigantikus falak körül? Annyira lekötöttek ezek a gondolatok, hogy a bizalmatlanság eszembe sem jutott.

Miután feljutottunk a második, erősen töredezett lépcsőn is, egy kiugrásra, a második emelet maradványára értünk. Innen egy

[43] Mongol birodalom alapítója, hódító hadvezér.

igen magas létra közvetlenül a felső boltívben lévő négyszögletes nyíláshoz vezetett.

– Most jön a mászás legnehezebb része, tüzérségi főparancsnok úr. Szédülős vagy? Nézd meg jól ezt a létrát. Egyenként kell felmásznunk rajta, mivel már túl régi és korhadt ahhoz, hogy egyszerre két személyt is elbírjon. Egy ember számára azonban nem veszélyes.

Felnéztem. Tekintélyes volt a magasság felettem, de az a vágyam hogy feljussak a torony legfelső szintjére, nem engedett megtorpanni. Így aztán mászni kezdtem felfelé az aggályosan lengő létra testsúlyom alatt és nyikorgó fokain. Minél feljebb jutottam, tehát testem súlya minél közelebb került a létra közepéhez, annál jobban behajlott a teher alatt, mire akaratlanul kis szünetet tartottam, és visszanéztem. A lövegparancsnok ekkor felkiáltott hozzám:

– Másszál csak tovább felfelé uram, ha felértél, én is utánad jövök, semmi vész, a létra elég erős ahhoz, hogy megtartson.

Tovább másztam, és miután túljutottam a létra közepén, tényleg abba maradt veszélyes lengése, mivel a felső vége meg volt támasztva. Mégis megkönnyebbülve lélegeztem fel, amikor felértem a platóra, és tekintetem a pompás panorámára esett, mely körülvett.

A nap éppen lebukott a Pagman hegység vonulata mögött, de az egész nyugati égbolt még lángoló vörös volt, és hatalmas tűzvész benyomását keltette. A völgyekre már kékes árnyék ereszkedett, a mélyebb részeken már fekete sötétség uralkodott, csak a folyók csillogtak ezüst fonálként a békés tájon. Keleten felbukkant a hold matt fényű korongja. Micsoda ünnepélyes csend vett körül. Méltóságteljes hangulat vett erőt rajtam. Egyetlen hang sem…

De mi volt ez? Hátam mögött hangos robaj és recsegés verte fel a csendet. Rosszat sejtve gyorsan megfordultam, és lenéztem a lyukon. Úristen! Mi történt? Eltűnt a létra! Bizonyára összetört a lövegparancsnok alatt, és ő lezuhant. A lent uralkodó sötétség miatt semmit sem láttam.

– Gufsur! – kiáltottam lefelé. – Élsz még? Hol vagy? Adj valami jelet! – Hangom rejtélyesen zengett a sötét üregben

Ördögi nevetés volt a válasz a mélyből.

– Itt vagyok, te kutya. Te, aki szintén kutya fia vagy! Becsaltalak ide, ebbe a csapdába, te meg voltál olyan ostoba, és belesétáltál, mint egy egér, ami minden csalétekre ráharap. Elérkezett a bosszú órája. Allah a kezembe adott, áldott legyen érte. Most már vége annak a játéknak, hogy a tüzér főparancsnokot játszhatod, és rövidesen visszaszerzem a helyem, ahonnan rágalmaiddal elűztél, minden hazugság apja. Menj a pokolba és fulladj meg, te gyaur[44] bálványimádó. Allah emésszen el! Tudd meg, hogy nyomorúságosan fogsz elpusztulni, mert ember nem jár ezen az elátkozott vidéken, és még ha úgy is lenne, senki sem mentene meg, mert hitetlen vagy. Egy eretnek. A kedvedért senki sem csinálna neked, a kivetett, keresztény kutyának megfelelő létrát, mivel akkorát egész Kabulban nem lehet fellelni, amelyik elég nagy ahhoz, hogy felérjen abba a magasságba, ahol most trónolsz, mintha Afganisztán emírje lennél. Hahaha! Most még sokkal magasabban üldögélsz, mint az elefánt hátán, ahonnan nemrégen még olyan megvetően tekintettél le, amikor parancsnokom korbáccsal verte a hátam. Most végre megbosszulhattam árulásaid.

– Ott fogsz éhen halni és elpusztulni, ahol vagy. A Koránra esküdtem fel, és akár a világ végéig is üldöztelek volna, ha ostobaságoddal nem juttatod magad ilyen hamar kezeim közé. Ki kell nevesselek te ostoba, képes voltál elhinni, hogy megajándékozlak barátságommal, téged, a pogányt, az elátkozottat. Nos élj boldogan, te hazug alak, te rabló, te cselszövő, te leprás. Örvendezz a szép kilátásnak, míg Allah engedi, hogy aztán majd a pokol mélyére taszítson. Most mennem kell, mert hamarosan jönnek a gonosz szellemek, hogy társaságot nyújtsanak neked. Hahahaha! Művem pompásan sikerült! Hahahaha!

Ördögi nevetése hátborzongatóan hatolt át a sötét térben, amely mint hatalmas romlás tátongott alattam. Hallottam sietősen távolodó lépteit, amint elhagyta a tornyot, jól hallottam a kövek

---

[44] Istentagadó, keresztény kutya

csikorgását talpai alatt, olykor egy-egy kő elszabadult alatta és hallottam becsapódásukat odalent. A kőfalú üreg összetartotta, és százszorosan visszhangozta a hangokat.

Kétféle érzés viaskodott bennem: Undor az alávaló merénylet miatt, melynek áldozatául estem, és az a tudat, hogy fogolyként ülök itt a vadonban, elvágva minden kapcsolattól a külső világ felé, kínzó szomjúság által pusztulásra ítélve.

A menekülés lehetetlennek tűnt. A torony magassága nevetségessé tett minden leugrásra irányuló okoskodást. Befelé ugrás esetén kőtörmelékre zuhantam volna, ahol tagjaim minden bizonnyal szétroncsolódnak. Kifelé úgyszintén nem volt lehetséges, jóllehet a talaj odakint puhább volt, azonban a mélység egy emelettel nagyobb volt, és a leugrás már csak azért sem volt lehetséges, mert a torony falai nem voltak teljesen függőlegesek. A torony alakja nem hengeres volt. A gránitsziklától amelyen állt, felfelé kúpszerűen egyre keskenyedett.

Semmilyen szerszámom nem volt, amit a meneküléshez használhattam volna. Egy jó hosszú kötél lett volna a legjobb. Kötelem azonban nem volt. Fegyver sem volt nálam, a két tőrkés kivételével, melyeket afgán szokás szerint övemen hordtam. Ha lett volna nálam revolver, megpróbálhattam volna lövésekkel segítséget hívni.

Arra nem számíthattam, hogy keresni fognak. Másnap reggel előtt senki sem hiányolt volna, még Burgdorffer sem, aki bement a városba, majd onnan saját lakásába tért vissza. De még ha észre is vette volna valaki eltűnésemet, senki sem tudhatta, hogy merre keressenek. Senki sem gondolhatta volna, hogy ebben a toronyban vagyok. Ki juthatott volna arra a gondolatra, hogy galád módon foglyul ejtettek?

Gufsur volt az egyetlen, aki mindenről tudott, azonban pont neki volt a legtöbb oka rá, hogy hollétemről ne beszéljen. Bizonyára mindaddig senkinek sem szólt volna egy szót sem az esetről, míg meg nem győződött volna róla, hogy a szomjazásba és éhezésbe belehaltam.

De tényleg az lenne a végzetem, hogy itt enyésszek el? Semmi esélyem sem lenne a menekülésre? Leültem a platón, és gondol

kodni kezdtem. Arra gondoltam, csíkokra vágom a ruhám, összekötözöm, és leereszkedek rajta. Azonban messze nem lett volna elég, mivel a torony magassága igen jelentős volt.

Talán tűzzel hívhatnám fel magamra a figyelmet, melynek lángjai messzire világítanának, és füstje magár hívná a legközelebbi település lakóinak figyelmét. Sajnos ehhez sem volt semmi anyagom. Egyetlen faforgácsot sem találtam a platón, és faágak sem voltak a torony közelében, amit elérhettem volna. A fák nem nőttek ilyen magasra.

Helyzetem egyre kétségbeejtőbbnek tűnt. Minél többet gondolkodtam rajta, annál nagyobb volt a meggyőződésem, hogy fel kell adnom a menekülés reményét. Tehát tényleg a lassú enyészet várt rám. Az ördögi terv túlságosan is jól bevált. Azonban elsorvadni, szomjazás és éhezés következtében elpusztulni mégsem volt kedvem, inkább szíven szúrtam volna magam tőrömmel, vagy leugrottam volna, hogy úgy vessek véget életemnek.

Az lehetőség sem volt egészen kizárva, hogy a véletlen hoz számomra menekülési lehetőséget, ez azonban rendkívül valószínűtlen volt. Esetleg magányos vadász, vagy bogyókat gyűjtögető asszony tévedhetett volna erre az elhagyott vidékre. Egy az Afganisztánban szép számban előforduló csempésznek vagy rablónak igen csak megörültem volna. Semmi kilátás sem volt azonban arra, hogy egy ilyen véletlen bekövetkezik. Az ember azonban mindvégig remél, míg élete szikrája ki nem alszik. A véletlen, hogy valaki erre téved, mégis lehetőség lett volna, hogy megmenekülhetek. Ezért úgy határoztam, hogy figyelni kezdem a torony környékét.

Körülöttem semmi sem mozdult. Teljes volt az éjszakai csend, a felemelkedő fényes telihold azonban meglehetősen erőteljes fénnyel világított. Gondolatban szakadatlanul azon tűnődtem, hogyan volna valami módon mégis lehetséges a szabadulás. Ehhez még egyszer végig kellett gondolnom minden körülményt, ami kétségbeejtő helyzetemhez vezetett.

Hirtelen átvillant rajtam egy gondolat, mely akaratlanul tört fel bennem. Mi lenne, ha lemásznék? Mindig is szenvedélyes tornász voltam, és minden okom megvolt rá, hogy bízzak erőmben és

ügyességemben. A torony belsejében lejutni teljességgel lehetetlen volt, mivel a négyszögletes lyuk olyan távol esett a belső falaktól, hogy azokat semmiképpen sem érhettem volna el.

De mi a helyzet a külső falon? A szükség nagy úr, és a biztos halál kilátása képes megérlelni olyan elhatározásokat, melyektől az ember egyébként esztelen merészségük miatt messze távol tartaná magát. Kénytelen voltam életem kockáztatni, és ha jól meggondolom, a lezuhanás és szétroncsolódás által bekövetkező gyors halál mindenképpen kedvezőbb a lassú éhhalálnál.

Korábban megfigyeltem, hogy a külső fal fugái meglehetősen szélesek. Ha lábujjaim és kezem számára találok elegendő helyet, a lemászás akár sikerülhet is, ráadásul elképzelésemhez a torony kúpszerű alakja is kedvezőnek tűnt, mivel így nem abszolút függőleges fallal volt dolgom, és testem a ferde helyzet miatt valamennyi megtámasztásra mindig számíthatott, így ujjaimat sem terhelte annyira testem teljes súlya.

Még egy esetleges lezuhanás esetén is előnyömre volt, mert a zuhanás lendületét csökkenthette. Kénytelen voltam belátni, ha ez mégis bekövetkezik, a magasságtól függően több-kevesebb sérüléssel fogom a talajt elérni.

Annyi biztos volt, hogy a lemászás a menekülés egyetlen lehetséges útja. Minden körülmények között meg kellett próbálnom, történjen, aminek történnie kell. Következő lépésként el kellett döntenem, hol a legjobbak a körülmények a lemászáshoz. Eszembe jutottak a hatalmas repedések, melyek lépcsőszerűen húzódtak lefelé a külső falon. A fugák ott voltak a legszélesebbek és legmélyebbek, szinte felkínálták magukat a lemászáshoz.

A szabadulásnak ez a nem könnyű, de mégis lehetségesnek látszó útja a remény érzésével töltött el, így teljes bizalommal láttam hozzá veszélyes tervem végrehajtásához.

Gondosan vizsgálni kezdtem a torony mellvédjét. Három repedést találtam. Nem a legszélesebbet választottam, mert emlékeztem rá, hogy az nem túl mélyre nyúlik. A középső azonban, és ezt pontosan tudtam, meglehetősen mélyre lenyúlt, a tornyot lentről számítva a második ablakig hasította fel.

Amikor mindezt végiggondoltam, rettenetes izgalom ragadott magával. Heves reszketés rázta végig testemet. Nem a kockázattól féltem, mely előttem állt, és nem is attól, hogy összezúzom magam, ha lezuhanok. Sokkal inkább enyhe öröm volt az oka, hogy találtam egy lehetőséget, talán mégis megmenekülhetek a haláltól.

Ennyire ragaszkodik az ember az élethez. Én, aki már kétszer elhatároztam, hogy önként elbúcsúzok az élettől, aki már mellemhez szorítottam a gyilkos fegyvert és meghúztam a ravaszt, most megváltásként éltem át, hogy talán megint megmenekülhetek a haláltól, ami számomra már elkerülhetetlennek tűnt.

Egyvalamit világosan éreztem ekkor: A lázas izgalomnak ebben az állapotában nem kezdhetem el a veszélyes lemászást. Először le kellett higgadnom és pontosan végiggondolni minden körülményt, ami hozzájárulhat a merész terv sikeréhez és megakadályozhat egy esetleges kudarcot.

Miután még egyszer, amennyire testem lehetővé tette, kihajoltam a mellvéden, hogy hozzászokjak az alattam tátongó mélység borzongató látványához, és tanulmányozzam a falazat egyes fugáit, leültem a párkányra, hogy végiggondoljam a helyzetet. Átgondoltam, mekkora izomerő kell teljes testsúlyom lábujjaimmal és kezeimmel történő megtartásához, milyen ügyesség és biztonság kell a meredek külső falon függve, lábammal tapogatva újabb támpontot keresgélve, hiszen nem nézhetek magam alá, mivel testemmel olyan szorosan tapadok a torony falához, amennyire lehetséges.

Mi van, ha a repedés nem elég mély és széles, hogy lábujjam és kezem elférjen benne, ha kiszakad egy kő, amiről azt hittem, hogy meg tud tartani, mi van, ha elszédülök, vagy elhagy minden erőm, mert az út akkora volt innen fentről le a mélybe, ami odalent a teljes sötétségbe veszett, hogy a végét nem is láttam.

Nos, ha valamelyik eset bekövetkezik, akkor szétzúzódok odalent a gránitsziklán, és az még mindig jobb, mint a lassú pusztulás.

Fázni kezdtem. Oka talán a hűvös éjszakai szél volt, mely csontvelőm mélyéig hatolt? Nem, sokkal inkább a végtelen keserűség volt reszketésem oka, ami ekkor magával ragadott, hogy

egy gazember áldozata lettem, akivel szemben nemrég még jóindulatot tanúsítottam, aki idétlen képmutatással, hamis barátság és hála eljátszásával ebbe a rémes helyzetbe juttatott.

De éppen ez a tudat adott most csodálatos újult erőt. Jótékony nyugalom, hidegvérű elhatározottság vett erőt rajtam. Áhítattal elmormoltam egy imát, majd nekiláttam veszélyes tervem végrehajtásához.

Ruháimban, amelyek rajtam voltak, nem kezdhettem hozzá a mászáshoz, csak akadályoztak volna. Ezért mindent levettem magamról ingem és alsónadrágom kivételével, hogy a lehető legszabadabban tudjak mozogni. Csizmáim is levettem, hogy lábujjaimmal jobban érzékelhessek, és könnyebben meg tudjak kapaszkodni velük a fal repedéseiben. A zoknikat viszont magamon hagytam, mivel azok valamennyi védelmet nyújtottak a kövek éles sarkai ellen.

Mindenből, amit nélkülözni tudtam, csomagot készítettem, és ledobtam a torony mellett. Esés közben szememmel követtem a golyóra emlékeztető csomagot, közben az a gondolat kísértett, hogy így fogok én is lezuhanni, ha a szerencsétlen helyzet úgy hozza, hogy elveszítem tartásomat. Szinte úgy éreztem, mintha saját magam látnám zuhanás közben.

Megborzongtam, amikor láttam, amint a lefelé zuhanó golyó néhányszor a torony ferde falához csapódott, miközben mintha tompa puffanásokat hallottam volna, majd – a világos színt a nagy sötétség ellenére is meg tudtam különböztetni – odalent hevesen a gránitsziklának csapódott, ahonnan éles ívben oldalirányba repült. Lezuhanás esetén tehát ez lenne a sorsom, a sziklafalra zuhanva azonban szétroncsolódnék.

A helyet, ahová ruházatom esett, pontosan megjegyeztem egy sziklatömb mellett. Ha ép testtel sikerül leérnem, majd szükségem lesz rá. Ezután lelkem Istennek ajánlva elindultam a mélységbe vezető utamon.

Hirtelen elhatározással átlendültem a mellvéden. Felsőtestem kezdetben könyökömre támaszkodva tartottam, miközben alsótestem a mélység felett himbálódzott. Valami kapaszkodási lehe

tőséget kellett keresnem lábujjammal, ami csak hosszabb tapogatódzás után sikerült.

Kínos gonddal vizsgálgattam a kövek szilárdságát, hála Istennek tartottak, majd mélyebbre mászva felsőtestem egyre inkább kitoltam a mellvédről, míg végül már csak kinyújtott karral kezeimen tartottam magamat.

Ekkor megpróbáltam lábujjam befúrni a fugák közé, ami kezdeti nehézségek után sikerült is, és lassan, nagyon lassan tapogattam lefelé kőről kőre, repedésről repedésre, ferdén egyre követve a falon lévő hosszanti repedés lefelé mutató irányát.

Nem titkoltam magam előtt, hogy folyamatosan halálos veszélyben lebegtem, egyetlen laza kő miatt a mélybe zuhanhattam.

Igen nagy volt az erőfeszítés, amire mászás közben szükségem volt, mivel testem teljes súlyát lábujjaimmal és kezem ujjaival kellett megtartanom. Nemsokára észrevettem, hogy véreznek, és a fájdalom, amit az éles kövek okoztak, lépésről lépésre fokozódott. Erre azonban nem figyeltem, hanem továbbmásztam. Minden erőm teljes megfeszítése testemben állandó remegést váltott ki, amely egyre csak fokozódott anélkül, hogy képes lettem volna elnyomni, jóllehet igencsak igyekeztem. Ez olyan körülmény volt, amire előre nem számíthattam. Ha nem leszek képes testem egyre hevesebb remegésén úrrá lenni, akkor elvesztem.

Nem tudtam megállapítani, mászásommal mennyire jutottam. Lehetetlen volt körülnéznem, mivel arcom kénytelen voltam teljesen a falhoz szorítani. Úgy tűnt, mintha már örökkévalóság óta úton lennék, és már régen le kellett volna érnem. Ilyen rendkívüli erőfeszítés közben az ember teljesen elveszíti tér- és időérzékét.

Azt mondtam magamban, hogy kimerültségemben a legvégsőbbig ki kell tartanom, ennek ellenére tagjaim már kezdtek görcsösen összerándulni, ereim szétpattanásig feszültek. Rettegéssel éreztem, amint a vér a túlzott mértékű erőlködéstől a fejembe tolult, halántékomban kalapált, mintha szét akarta volna robbantani. Egyre elkerülhetetlenebbé vált meggyőződésem, hogy erőm végére jutottam, de ugyanakkor arra is gondoltam, hogy utolsó leheletemig ki kell tartanom.

Ekkor váratlanul közeledett a menekülés. Jobb lábammal egy terjedelmes lyukba léptem, és sikerült stabilan ráállnom. A lyuk elég nagy volt, így bal lábam is elfért benne. Remegésem azonnal abbamaradt, mivel talpaimra teljesen ránehezedhettem, és kimondhatatlan örömömre észrevettem, hogy ablakhoz értem.

Az ablak be volt rácsozva. Kezeimmel megkapaszkodtam a vasrudakban, és leültem a párkányra. Testem most élvezhette a már nagyon szükséges pihenést, és tovább gondolkozhattam.

Alulról számítva a második ablakot értem el, tehát valamivel több, mint a felén túljutottam. Ezután értékeltem pillanatnyi helyzetem. Erre jutottam: Ahhoz az ablakhoz értem, amelynél a torony belsejében a falból egy kiszögelés állt ki, amelyen a létra állt.

Ha sikerül bejutnom ezen az ablakon, akkor a felső kőlépcsőhöz jutok, ahonnan viszonylag könnyen lemehetek. Rázni kezdtem a vasrudakat. Semmi eredmény, olyan szilárdan és mélyen voltak a kőbe ágyazva, hogy a további próbálkozás csak felesleges erőpocsékolás lett volna. A rács között átpréselni magam képtelenség lett volna, mivel a rudak túl közel voltak egymáshoz. Maga az egész ablak túl kicsi volt ahhoz, hogy egy ember átférjen rajta.

Más lehetőségem nem maradt, mint kívül mászni tovább lefelé. Újult erővel láttam hozzá a leereszkedés folytatásához. A hátralévő rész rövidebb volt, mint az út, amelyet már megtettem, de amint rögtön kiderült, lényegesen megerőltetőbb és veszélyesebb szakasz következett, mert az a repedés, amely eddig megkönnyítette munkámat, az ablaknál abbamaradt, és kínlódva kellett lábujjammal a falon körültapogatni, hogy meg tudjam tartani magam.

A továbbjutás kimondhatatlanul fárasztó volt. Gyakran arra kényszerültem, hogy tőreim a fugákba szúrjam, és azokba kapaszkodjak, mert a fal repedései nem adtak elég tartást ujjaimnak. Erre persze nagy gondot kellett fordítani, nehogy a pengék eltörjenek. Arra kényszerültem, hogy a tőröket egészen markolatukig a fugákba toljam, és gyakran hosszasan kellett erre alkalmas helyet keresgélnem.

Végül s ikerült leereszkednem egészen a gránitszikláig, amelyen a torony állt. Ez azonban olyan simának bizonyult, hogy lehetetlen volt támpontokat találni rajta, még a legcsekélyebb rést

sem fedeztem fel. Utamnak itt végérvényesen a végére értem, és még szerencsém volt, hogy találtam egy kiugrást a sziklán, ami éppen elég nagy volt ahhoz, hogy néhány percre leüljek. Alattam a szikla simán és meredeken tűnt el a mélyben.

Mit tehettem? A leugrás kizártnak tűnt. A talaj feletti magasság nem tűnt nagyon jelentősnek, hat-nyolc méternyire becsültem. Biztonságos elugrásra azonban nem volt lehetőségem, és azt sem tudhattam, mire esnék, amikor leérek. Amennyiben odalent, ahogyan kénytelen voltam feltételezni, gránit a talaj, úgy legkevesebb törött lábakra számíthattam.

De mi mást kezdhettem volna? Végül az is lehetetlen volt, hogy itt maradjak üldögélve a szikla szélén. Gondolkodtam, és egyre csak törtem a fejem. Az alsó szint ablaka felettem volt. Ha vasrácsa nem olyan stabil, mint a fentié, akkor esetleg sikerül kitépnem, átpréselni magam a nyíláson, és aztán már használhatom a belső lépcsőt.

Ehhez újabb mászás volt szükséges, most azonban felfelé. Ha nem sikerül, körülmászhatom az egész tornyot, és esetleg a másik oldalon kereshetek lemászásra alkalmas helyet.

A felfelé mászás könnyebbnek bizonyult, mint a leereszkedés, most ugyanis a terep a szemem előtt volt. Sokkal gyorsabban, mint ahogy reméltem, elértem az ablakot, és rázni kezdtem a vasrudakat, de nagyon stabilnak tűntek, legalább is az első próbálkozásnál.

Bebeszéltem magamnak, hogy ezen az ablakon át kell jutnom, nincs más lehetőségem. Mit számított azonban önmagam ilyetén ösztökélése, ha a vasrudakat nem sikerült kiszakítanom, melyek beöntött ólommal voltak rögzítve a kövekben. Ekkor támadt egy ötletem. Ha a vasrudat nem sikerül kimozdítanom a kőből, esetleg eltávolíthatom magát a követ, tehát a falazatot kell szétbontanom a rács körül.

Igencsak fárasztó munka volt. Rááldoztam a tőrömet, és azzal kotorásztam körbe a fugákban, először a kisebb köveket sikerült kiszabadítanom, végül a nagyobbak is elveszítették tartásukat, és lezuhantak. A veszélyes helyen órákon át függeszkedtem a levegőben, furkáltam, vésegettem, míg végül is az egész rács megla

zult. Ekkor teljes erővel rázni kezdtem, miközben gondosan ügyelnem kellett rá, nehogy elveszítsem egyensúlyomat, de végre, végre engedett. Az egész ablakkoszorú kiszakadt, és dübörögve lezuhant a mélybe.

Meg voltam mentve! A nyílás elég nagy volt ahhoz, hogy át tudjak mászni rajta. Arra az omladékkal fedett födémre jutottam be, amely az alsó szint felett volt, innen vezetett lefelé a lépcső abba a teljesen sötét helyiségbe, ahonnan mászni kezdtünk felfelé, amikor ideértünk. Ha a lövegparancsnok esetleg tőrrel a kezében itt leselkedne rám, akkor el lennék veszve, mivel mindkét tőröm eltört a falbontásnál. Látni a legcsekélyebb mértékben sem láttam semmit, ezzel szemben az áruló gazember engem világosan felismerhetett volna, amint a lyukon lemásztam. A fickó azonban bizonyára úgy gondolhatta, hogy elég biztonságosan elszakított a külvilágtól, majd útnak eredt. Emlékezetemre bízva magam, tapogatózni kezdtem a kijárat felé, de még jó idő eltelt, mire sikerült kiérnem a szabadba.

Csak most, miután végérvényesen visszanyertem szabadságomat, vált világossá előttem az alattomos gaztett teljes gonoszsága. Ez a nyomorult gazember, aki iránt oly nyíltszívű voltam, akinek felkínáltam barátságomat, ez a hálátlan alak, akivel nem csak együtt éreztem sorsának rosszra fordulásakor, hanem ráadásul teljes erőből támogattam is, közeledésemre olyan gaztettel válaszolt, ami sokkal gonoszabb volt, mint egy fegyverrel elkövetett gyilkos támadás. Meg volt győződve róla, hogy magányomban éhhalál áldozata leszek, és álnok módon eljátszott tettetett barátságával csapdába csalt, és nem szégyellte megsérteni a mohamedánok „a próféta szakállára esküszöm” szent esküjét. Ó a nyomorult! Igazán mondom, ha a gazember ekkor ujjaim közé kerül, puszta kézzel megfojtottam volna.

Most azonban a lehető leggyorsabban haza kellett jutnom, később még alkalmat találhatok a megfelelő bosszúra. Először is megkerestem a toronyból ledobott csomagot, felvettem csizmám és kaftánomat, majd útnak eredtem. Még szerencse, hogy a Hold bevilágította utam, egyébként a teljesen idegen vidéken nem találtam volna meg a visszafelé vezető utat.

Már jóval elmúlt éjfél, amikor a Bala-Hissarhoz visszaértem. A strapától és átélt idegességtől teljesen ki voltam merülve, és azonnal le akartam pihenni. Az éjszaka borzalmainak azonban még nem volt vége. Olyan meglepetés várt még rám, ami sokkal inkább szíven sújtott, mint az a veszély, amely elől éppen megmenekültem.

Gyilkos támadás a titkos boltív alatt

Nem csekély volt csodálkozásom, amikor lakásomba lépve azt kivilágítva találtam. Látogatóm volt: Burgdorffer.

– Ignác, hát te itt vagy? – kiáltottam rémülten. – Mi történt?

– Bőven elég uram ahhoz, hogy az ember egyetlen éjszaka alatt megőszüljön.

Ez rosszat sejtető bevezetés volt, és már az is aggodalommal töltött el, hogy a bajor nem hazai dialektusában szólalt meg, hanem az irodalmi németet használta. Mivel ilyet csak akkor tett, ha valami rendkívül komoly, vagy szomorú esemény következett be, úgy ma minden bizonnyal valami ilyesminek kellett történnie. Ráadásul egész ijesztően nézett ki. Szemei mélyen beesettek voltak, tekintete riadalomról árulkodott, arcvonásai élesek és kemények voltak, mintha vésővel nagyolták volna őket.

– Nos, meséld már végre el Burgdorffer, tulajdonképpen mi történt? Csak meredsz magad elé, mintha teljesen szórakozott lennél.

– Az sem volna csoda uram. Bizonyára lett volna olyan is, aki beleőrül az eseményekbe!

Végül tőlem egyébként teljesen szokatlan módon igen ideges lettem, amin az éjszaka eseményei következtében egyébként sem lehetett volna csodálkozni. Közben a java azonban még hátra volt.

– Mondd már végre! Szólalj meg már végre, ne feszítsd tovább idegeimet! Ezt így képtelenség elviselni. Azt akarod, hogy a végén beguruljak?

– Uram, ha mindent végighallgatott, akkor meg fogja érteni, hogy a beszéd ebben az esetben nem megy olyan szaporán, amint azt az ön türelmetlensége megkívánná. – Mély lélegzetet vett, mintha szörnyű vallomáshoz akarna hozzákezdeni. Aztán szinte hangtalan leheletként hangzottak szavai.

– A titkos boltív alatt jártam.

– A titkos boltív alatt? – ismételtem kérdezve, mivel pillanatnyilag nem tudtam, hogy mit akart ezzel mondani. – Melyik titkos boltív alatt?

– Az ágyúöntődében.

– Te? A titkos boltív alatt? Az ágyúöntődében?

– Igen! Rettenetes volt uram, rettenetes! Csoda, hogy még élek, nem sok hiányzott hozzá, hogy elevenen elégessenek.

– Valóban, ahogy kinézett, valami rettenetes dolog történhetett. Úgy tűnt, mintha még mindig testi kínoktól szenvedne, mivel arcizmai időnként összerándultak, mint amikor valaki erőszakkal próbálja meg elnyomni fájdalmait.

Miután egy ideig visszatartott lélegzettel figyeltem – mivel ő közben csendben hallgatott – megfigyelésem egyenesen a szemébe mondtam, mire ő még arra sem fordított fáradtságot, hogy kibeszélje magát. Sőt ellenkezőleg. Szótlanul felhúzta kaftánjának hosszú ujjait, amelyek Afganisztánban általában túlnyúlnak az ember ujjain is, és megmutatta alsókarjait, melyek könyökein túl vastagon vászonnal voltak betekerve. Az ügyetlen kötés nyilvánvalóvá tette számomra, hogy saját maga készítette, és valószínűleg nehéz körülmények között.

– Úristen! – kiáltottam rémülten. – Mit jelentsen ez?

– Semmi többet, mint hogy Kara Murad tettestársaival bedugott a kohóba. Égési sebek, húsom majdnem csontig elégett.

Csúfondáros keserűség hangzott szavaiból, és Burgdorffer rémesen komoly arcvonásai éles ellentétben álltak látszólag ártalmatlan szavaival.

Nem akartam tovább zaklatni, nehogy összezavarjam. Legjobb amit tehettem, az volt, ha időt hagyok neki, hogy összeszedje magát, és az eseményeket sorban elmesélje. Erre kényszerítettem magam, jóllehet a várakozás számomra kész kínszenvedés volt, de mégis kivártam, míg összeszedte magát. Végül nem folyamatos, gördülékeny elbeszélés formájában, hanem rövid, szaggatott mondatokban az alábbiakat tudtam meg:

Burgdorffer már régebben elhatározta, hogy saját szakállára behatol a perzsa titkos boltíve alá, mivel tőlem hallotta, mennyire fontos volna számomra, hogy megtudjam, mit űznek a föld alatti helyiségekben.

Alig indultam el végzetes utamra a Siah-Song felé, amikor ő is hasonló útra indult, ami következményeit tekintve sokkal vészesebb kimenetelű volt, mint a magamé.

A bajor tehát a kabuli puskaporgyártó szállása felé indult, és Kara Murad ágyúöntődéjéhez ért, azzal a szándékkal, hogy kivárja az alkalmas pillanatot, és észrevétlenül bejusson a kormos épületbe. Nem akart egyenesen bemenni az ajtón, mert ott kétségtelenül nem jutott volna messzire. Sokkal inkább az volt a szándéka, hogy valamelyik szomszédos épület tetejéről hatol be a gyárba, ami az ázsiai városok építkezési szokásai alapján nem olyan nehéz, mint minálunk.

Miközben Burgdorffer még a gyár közelében sétált alkalomra várva, hirtelen egy férfi jött vele szembe, aki nagy meglepetésére európai ruhát viselt. Ez természetesen rögtön feltűnt neki, mert az ilyesmi Kabulban a legnagyobb ritkaságok közé számít.

A bajor azonban még jobban elcsodálkozott, amikor jobban megfigyelte az idegen arcát. Ebben az emberben olyasvalakit ismert fel, akivel már Algírban is találkozott. Egy francia volt, neve Jacques Carpentier.

Amikor meglátta Burgdorffert, észrevehetően megriadt, és látható volt, hogy azonnal menekülni akar előle. Azonban már elkésett, észrevette, hogy Náci minden bizonnyal felismerte. Ezért megváltoztatta tervét, és elhatározta, hogy a jóindulatú bajort más módon intézi el. Odalépett Burgdorfferhez, üdvözölte, mint régi ismerősét, aki a találkozásnak tiszta szívből megörült, mivel nem tudta, hogy a francia mekkora gazember és milyen gaztettekre képes. Gyanútlanul magától besétált a neki szánt hálóba.

Carpentier meghívta a legényt, kövesse őt egy kávéházba, ahol a jóhiszemű Náci azzal a szándékkal, hogy ezzel jót tesz nekem, elmesélte neki életem legnagyobb titkát. Elmondta, mennyire érdekel, hogy mit művelnek az ágyúöntöde titkos pincéjében, és annyi mindenesetre biztos, hogy ott valami szégyenletes csalás tűzfészke rejtőzik.

– Burgdorffer! – kiáltottam fel megrökönyödve, amikor elbeszélése során eddig jutott. – Tényleg ezt tetted?

– Igen uram! Ezt tettem. Most természetesen már belátom, hogy helytelenül cselekedtem, de jó szándékkal tettem, a francia csavargót akkor még becsületes fickónak véltem.

– Végül is mi van most a franciával? Minek tartod őt most, ha kiderült, hogy mégsem becsületes fickó?

– Uram, ez egy kalandor, és ha nem tévedek, akkor ráadásul kém, aki titkos, valószínűleg lopott terveket árul. Minden esetre egy fedél alatt van a gaz perzsával.

– Titkos, lopott tervekről beszélsz? – vetettem közbe. Rémes megsejtés vett rajtam erőt.

– Tovább, beszélj tovább – szólaltam meg szinte sziszegve, mert az idegességtől alig tudtam megszólalni, torkom mintha fojtogatták volna.

– Carpentier – folytatta Burgdorffer – kezdetben nagy igyekezettel megpróbált lebeszélni arról a tervemről, hogy behatolok az öntődébe, majd hirtelen megváltoztatta nézetét. Tudja Burgdorffer, szólt hozzám, végül is maga a barátom, ezért elárulok magának valamit, ha megígéri, hogy senkinek sem mondja el. Ezt természetesen azonnal megtettem, mire elmondta, hogy az öntődét nagyon jól ismeri, sőt azt is, ami a titkos pincében történik, mivel ismeri Kara Muradot, és együtt dolgozik vele egy titkos munkán, amiről nem beszélhet. A perzsa azonban egy szélhámos, és neki, Carpentiernek minden oka meg van rá, hogy kitoljon vele, ezért bejuttat a gyárba, és mindent megmutat, amire kíváncsi vagyok. Nem nagyon tetszett, amit mondott, mert úgy gondoltam, igazságtalan, a perzsát azonban magam is szélhámosnak tartottam, és önnek is szerettem volna jó szolgálatot tenni. Mondja meg uram saját maga, hogy most, amikor olyan közel voltam az ön leghőbb vágyának teljesüléséhez, vissza kellett volna lépnem?

Nem tudtam válaszolni a derék Burgdorffernek, mert magam is úgy cselekedtem volna, mint ő, még akkor is, ha száz francia gazember árulása fenyegetett volna, ezért hevesen intettem neki, hogy folytassa.

– Tehát beosontunk a gyárba. Carpentier pontosan ismerte a helyszínt, néhány lépcsőn lefelé vezetett, ahol mélyen a föld alatt a titkos boltív rejlett. Egy vasajtó előtt hosszasan várakoztatott. Ellopakodott, amint mondta, elmegy a kulcsért. Végül visszatért, kinyitotta, beléptünk, és meggyújtotta a világítást.

Burgdorffer néhány pillanatra abbahagyta, mintha borzongás futott volna rajta végig.

Pattanásig feszültem a kíváncsiságtól, alig mertem levegőt venni. Idegességemben szinte fuldokoltam.

Végre folytatta:

– Szokásos, meglehetősen alacsony boltozatú, ablak nélküli pincehelyiség volt, és semmi kapcsolata nem volt a külvilággal. Közepén nagy asztal állt, amin mindenféle papírok voltak szétteregetve.

– Papírok? – Miféle papírok? – kiáltottam idegesen.

– Amennyire lehetett, megnéztem. Sok időm erre természetesen nem volt, annyit azonban észrevettem, hogy a lapok rajzokat tartalmaztak.

– Rajzokat? Mit ábrázoltak ezek a rajzok?

– Egy ágyú tervei voltak.

– Hű! – kiáltottam fel hangosan. – Hogyan néztek ki ezek a tervek? Tintával készültek, halványkék alapon?

– Igen, igen, tényleg így néztek ki.

– Észrevetted talán az egyik rajzon egy ágyú závárzatát? Tudod mi az a závárzat?

– Igen, tudom mi az. A závárzat rajza ott volt, legfelül.

– Láttál a závárzaton egy fekete jelet?

– Volt rajta jel, és tényleg fekete volt.

– Milyen alakja volt, milyen? Mondd gyorsan!

Burgdorffernek szinte arcába kiáltottam, és olyan hevesen megragadtam, hogy fájdalmában karját visszahúzta tőlem.

– Úgy nézett ki, mint egy madár.

– Mint egy fecske? Beszélj már! Válaszolj! Egy fecske! Nem igaz? Miért késlekedsz? Egy fecske volt! Az örökkévalóságig eltart, mire mondókád végére érsz.

– Igen uram, egy fecske volt, ezt világosan láttam, és két latin betű volt alatta.

– Melyik? Melyik? Melyik? Éreztem, hogy most már üvöltök Burgdorffer felé.

– K. S.

– Ezek azok! Ezek azok! – kiáltottam visítva. Felugrottam, és elkezdtem ide-oda rohangálni a szobában. Majdnem megőrültem örömömben, és Burgdorffer megszeppenve nézett rám szenvedélyes kitörésem hallva úgy, mint ahogyan egy megbomlott elméjűre tekint az ember, akin dühroham vett erőt. - Ezek azok! Ezek azok! – kiáltottam ismét hangosan. Megragadtam Burgdorffert vállainál, és olyan hevesen megráztam, hogy feje ide-oda vetődött. Közben rákiáltottam:

– Ember! Ember! Megtaláltad! Megtaláltam! A terveim, az ellopott terveim! Ezek azok! Ezek azok!

Burgdorffer most már tényleg félni kezdett.

– Uram, uram, drága jó uram! Mi van önnel? Szedje már összse végre magát! – mondta jóindulatúan. Szemei azonban nagyobb hatással voltak rám, mint szavai, mert határtalan aggodalmat tükröztek, mélyen együtt érző aggodalmat. Ez végre észhez térített.

Minden lelki erőmet összeszedtem, és rákényszerítettem magam, hogy leüljek. Kezeim egymásra szorítottam, mintha egyikkel a másikat akartam volna lefogni.

– Rendben van – szólaltam meg kényszeredett nyugalommal. – Már összeszedtem magam. Folytasd!

– Nem sok időm maradt rá, hogy a terveket megfigyeljem, mert hirtelen belépett Kara Murad, két szolga kíséretében. Szó nélkül rám vetették magukat, a támadásban a francia is részt vett. Uram, én nem vagyok egy gyenge legény, és mind a négyükkel is elbántam volna, ráadásul még revolver is volt nálam, de a hirtelen támadás teljesen váratlanul ért. A két szolga hátulról elkapta a karjaimat, miközben a perzsa és a francia egy-egy lábamba kapaszkodott. Hatalmas erővel küzdöttem, és ordítottam, mint a sakál. Mindez azonban mit sem segített. Hagyjátok, hadd üvöltsön, kiáltotta a perzsa, itt úgy sem hallja meg egy lélek sem! Azonban gyorsan dobjátok a kemencébe! – A kemencébe? – kiáltottam rémülten. – Ti kegyetlenek, hát elevenen akarnátok elégetni? – Igen barátocskám, talán csak nem gondolod, hogy életben hagynánk, miután beleverted az orrod a dolgainkba? Ezt iga

zán nem várhatod el. Megpróbáltam csapkodni magam körül, habzott a szám, úgy megrökönyödtem.

Burgdorffer elhallgatott egy pillanatra. Még mindig borzongás futkosott rajta végig a rémes jelenettől. Homlokát és szemeit kezeibe temette, mintha nem akarta volna látni a rettenetes képet. Én azonban sürgettem, hogy folytassa, kevésbé a kíváncsiság miatt, mint inkább azért, hogy további elbeszélése megszabadítsa kínjaitól.

– Uram, ez volt életem legszörnyűbb pillanata! Tényleg bedugtak a nagy tüzelőnyílásba, szerencsémre akkor pillanatnyilag éppen nem égett a tűz, a nyomorultak azonban igyekeztek a rostély alatt tüzet gyújtani. Amit ott ki kellett állnom, azt el sem tudom mondani, és kész csoda, hogy most élve itt lehetek ön előtt.

– De mégis hogyan volt lehetséges, hogy meg tudtál menekülni? – kérdeztem, mivel képtelen voltam elképzelni a helyzet további alakulását.

– Uram, magam is alig találok erre magyarázatot. Először is előrántottam revolverem, és egy lövést adtam le az ajtóra, azzal a halvány reménnyel, hogy ettől talán felnyílik, de ha mást nem, hát legalább lármát csapok. Az ajtó azonban ellenállt, mivel vasból készült, és erős volt. Hallottam, amint a rémes alakok odakint elnevették magukat ezen. – Nemsokára elmegy a kedved a lövöldözéstől – kiáltották gúnyolódva. – Várj csak, csinálunk neked egy kis tüzecskét, hogy ne fázzál. – A lövés felvillanásakor észrevettem, hogy a tűztér igen nagy, majdnem akkora, mint egy kisebb szoba. Hátrafelé összeszűkült és a kéménybe kanyarodott. Abban reménykedtem, hogy a kéményben talán fokok vannak, mint mifelénk Németországban, a nagyobb kéményekbe be lehet mászni. Sajnos azonban nem ez volt a helyzet. A kémény alapvetően másképpen volt megépítve, mint a németeké. Nagyon egyszerű volt, és talán végül is ennek köszönhetem megmenekülésem. A kémény elég széles volt ahhoz, hogy elférjek benne, ha lábammal, és hátammal kitámasztom magam, és úgy próbálok felfelé tornászni. De hogyan kerülök fel a kéménybe? Alul túl széles volt. Minden tornászképességem bevetettem, de a kémény szűkületét képtelen voltam elérni. Már az őrület határán voltam.

Ekkor már érezni lehetett a tűz hatását, amelyet ezek az embertelen alakok közben meggyújtottak. Szerencsémre a rostély alatt, a hamugyűjtő nyílásban gyújtottak be, mivel a tűztér ajtaját nem merték kinyitni. Odalent a tűz nem kezdett gyorsan begyulladni, azonban már láttam, amint a lángok egyre gyorsabban terjednek, és a maró füsttől a torkom kezdett összeszorulni. Ha elöl maradok, már megfulladtam volna, itt a kémény alatt azonban, ahol még volt friss levegő, kibírtam. De vajon meddig? Közeledett a legszörnyűbb halál, ami egyáltalán elképzelhető. A kétségbeesés hatalmas erőt kölcsönzött, tanácsot azonban nem adott. A lyukban volt egy csomó kiégett salak. Miközben a fuldoklás már nyakamnál fojtogatott, kezeim és karjaim lapátként használva felhalmoztam a tűztér hátsó részében. Azonban bármennyit is kotortam össze, még mindig nem volt elég! Az egyre terjedő lángokat már képtelen voltam elviselni, és összeestem. Egy rémes ordítás kíséretében azonban mégis újra felugrottam, kezeimmel megragadtam egy vasrudat, azt a piszkavasat, amivel az ilyen nagy kemencéknél a parazsat szokták igazgatni. Vad győzelemmel kaptam fel, miközben az már forró volt, és úgy égette a kezeimet mint a tűz, de mit számított ez már akkor? A menekülést jelentette, egyetlen menekülési lehetőségemet! Amikor a vasrudat egészen be akartam húzni – eleje a tűztér ajtajában lévő nyíláson át kilógott a pincetérbe – a négy odakint őrködő haramia észrevette ezt, és meg akarták akadályozni. A szörnyű alakok megsejtették, hogy ez lehet az utolsó reménységem. Kétségbeesett küzdelem volt, harc az életemért. A düh és halálfélelem azonban megsokszorozták erőimet, rántottam rajta egyet akkora erővel, amilyenre csak egy őrült lehet képes, és a rúd az enyém volt.

Már a salak is izzani kezdett, és titokzatos lángocskák, mint kígyók kezdtek körülnyaldosni. Ekkor a vasrúddal a saját magam által felhalmozott salakkupac felé ugrottam. Jóllehet a vas átperzselte kezem, karom és lábaim, középen forróbb volt, mint végeinél, erre azonban nem figyeltem, mert csak egyetlen gondolatom volt: Ki innen, ki innen a pokol torkából, melynek már éreztem mérgező leheletét, parazsa már kezdte összezsugorítani bőrömet. A rúd segítségével lendületet véve elértem a kéménynek azt a

részét, ahol már elég keskeny volt ahhoz, hogy mászni tudjak. Ha valamikor hálás voltam a sorsnak, hogy korábbi életem során keményen gyakoroltam a gimnasztikát, hát ez volt az a pillanat. Mint egy hernyó araszoltam felfelé, lábaim elöl, hátam a kémény falának préselve, de olyan sebességgel, amit csak a halálfélelem hozhat ki az emberből. A keskeny kémény azonban magas volt, mivel több emeleten keresztül vezetett felfelé, és a füst mérgező lehelete, amely egyre sűrűbbé vált, fulladással fenyegetett. Visszatartottam lélegzetem, hogy a maró hatású mérget ne szívjam a tüdőmbe. Ereim pattanásig feszültek. Már azt hittem, kezdődő ájulás kerülget. Lenéztem magam alá, és láttam a hevesen lobogó lángokat. Utolsó hatalmas erőfeszítéssel másztam tovább, szinte szökelltem felfelé. Amikor elértem a kémény felső peremét, elhagyott minden erőm. Képtelen voltam tovább mászni. Utolsó pillanatban azonban ösztönösen kilöktem a fejemet, alsó testem még egy ideig a kéményben függött, míg végül az elviselhetetlenné váló hőség kiűzött. A friss éjszakai levegőtől végre magamhoz tértem, kimásztam az épület tetejére, majd az ereszcsatornán leereszkedtem onnan.

– Uram, mégis néha milyen sajátos összefüggéseket rejteget az élet, sohasem gondoltam volna, hogy valamikor cirkuszi képességeimet ilyen módon kell próbára tennem.

Burgdorffer elbeszélése borzalmas, és olyan mély nyomokat hagyott bennem, hogy saját Siah-Song körüli élményeim teljesen elhalványultak mellette. Mi volt az én kis kalandom ahhoz a rettenetes drámához képest, ami azzal egyidőben a titkos pince boltíve alatt lejátszódott?

Azonban Burgdorffer élményeihez képest sokkal jobban megrázott a tervek felfedezéséről szóló hír. Terveimet, amelyek miatt annyi szörnyűség történt, miattuk kellett elhagynom hazámat, és dőlt romba családi boldogságom, itt kellett újra megtalálnom. Nos, most talán minden jóra fordul! Minden rendben lesz! Bármi is történjen, most már végre tudom, hol vannak a terveim, és ezzel az egész szerencsétlenség jóra fordul.

Holnap, holnap végre visszaszerzem őket.

Ekkor kívülről rázni kezdték az ajtót, melyet mint mindig, most is zárva tartottam.

– Kinyitni! – parancsolta nyersen egy hang – vagy betörjük az ajtót.

– Ez meg mit jelentsen? – kérdeztem akaratlanul.

– Máris nyakunkon a baj, amit előre láttam – válaszolta Burgdorffer.

– A király nevében: Le vagytok tartóztatva!

Egy hadnagy volt, aki ezeket a szavakat intézte hozzánk, és egy altiszt, valamint egy tucat katona kíséretében berontott a szobába. Még mielőtt rájöttünk volna, mi történik, már körül is voltunk véve, mégpedig úgy, hogy mindkettőnket hat-hat katona vett közre.

Ellenszegülésnek nem volt semmi értelme, ezért szó nélkül engedelmeskedtem a hadnagy parancsainak, aki fegyvereinket követelte tőlem és Burgdorffertől. Én a magam részéről semmit sem követtem el, és nyugodt lelkiismerettel vártam a vádakat. Másfelől ha az uralkodó hangulati hullámzásáról, vagy alattomos suttogásról van szó, úgyis teljesen lehetetlen helyzetben voltam, teljesen mindegy, teszek-e valamiért szemrehányást magamnak, vagy sem.

Más volt a helyzet Burgdorfferrel. Ő valóban behatolt olyan helyiségekbe, melyekhez semmi köze sem volt. De ki vádolhatná meg őt? Kara Murad? Nem, hiszen minden bizonnyal gondolhatta, hogy a szerencsétlen fickót elégette pokoli kemencéjében. Be kell vallanom, kíváncsivá tettek a várható események. Ami ezek után valójában történt, túlszárnyalta legmerészebb várakozásaimat.

Semmi esetre sem zártak bennünket börtönbe, mint ahogy arra tulajdonképpen számítottam. Az emír tényleg elég tisztességes volt ahhoz, hogy legalább kihalgasson bennünket, azonban túlzottan is keleti uralkodó volt, hogy képes legyen elszakadni azoktól az előítéletektől, melyek évszázadok során alakultak ki. Szakszerű bírósági tárgyalásról errefelé beszélni sem lehet, ha valakit megvádolnak, az gyakorlatilag olyan, mintha már el is ítélték volna. Már az a tény is igen tiszteletre méltó és fényes bizonyítéka volt jóindulatának, hogy egyáltalán megengedte, hogy

elé vezessenek, és egyszerűen nem átkozott el bennünket, vagy nem szabadította ránk kedvenc szőnyegszolgáját.

Annak ellenére, hogy még fel sem kelt a nap, már az egész udvar az emír körül gyülekezett. Közöttük volt Kara Murad is, a perzsa, és amint legnagyobb csodálkozással észrevettem, egy európai is, akit eddig még sohasem láttam. Kétségtelenül Jackues Carpentier volt, terveim jelenlegi birtokosa.

Végigmértem, hogy vonásait jól emlékezetembe véssem. Nem kerülte el figyelmem, hogy holtsápadt lett, amikor mögöttem észrevette Burgdorffert. Figyelemre méltó pillantást vetett a perzsa felé, aki szintén elsápadt. A két szélhámos lelkileg edzett gazember lehetett, mert már a következő pillanatban leküzdötték gyengeségüket.

A kihallgatást maga az emír vezette. Fenyegető vonásai semmi jót nem ígértek.

– Kara Murad, add elő vádjaid – kiáltotta parancsoló hangon és sötét szemeiből villámokat szórt felém, melyek megsemmisítő hatással lehettek volna rám, ha rossz lett volna a lelkiismeretem. Én azonban kiálltam tekintetét, és egyenes testtartással álltam előtte.

A perzsa előlépett, és olyan mélyen meghajolt, hogy homlokával megérintette a talajt. Ezt követően ünnepélyes, méltóságteljes hangon az alábbiakat mondta:

– Tudod, ó igazhitűek ura, hogy az ágyúöntődében, amelyhez bőkezűséged és nagyvonalúságod oly gazdag eszközöket adományozott, van egy titkos boltív alatti pincehelyiségünk, ahol újfajta ágyúk gyártásával akarunk próbálkozni, azon terv alapján, melyet ez a Franciaországból érkezett ember kínált fel számodra megvásárlásra azzal, hogy sok pénzt adsz érte, ha jók az újfajta ágyú tervei. Az éjszaka során ebbe a titkos pincébe behatolt a tüzérség főparancsnoka, és vele volt az ezredes is, és mindketten olyan kis pisztolyokkal voltak felfegyverkezve, mint amilyeneket a frengik használnak, és amelyekkel sokszor lehet egymás után tüzelni anélkül, hogy újra kellene tölteni (revolver). Csak figyelmességemnek és bátorságomnak köszönhető ó országunk fénye, hogy sikerült megakadályozni a lopást. Tudod, hogy hűséges rabszol

gád éjjel-nappal őrködik azokon a javakon, melyeket kimeríthetetlen jóindulatod és kegyességed bízott reám. Nekem azonban sikerült időben rajtakapnom a kémet és megakadályoznom a gyalázatos cselekményt. Sajnos nem sikerült őt és segítőit letartóztatnom, azonban ez a Franciaországból érkezett ember és két szolgám készségesen segítségemre voltak, de a hitetlenek kis revolvereikkel lövöldöztek ránk, akik fegyvertelenek voltunk, így menekülni kényszerültünk az őrültek elől. Ez minden, amit a valóságnak hűen elmondhatok neked ó szultán, aki szintén egy szultán fia vagy, Isten tartsa fenn uralmadat.

– Van valami válaszod erre? – kérdezte tőlem röviden az emír.

– Válaszom az, hogy mindaz, amit a perzsa elmondott, a legpimaszabb, jobban mondva a legszemtelenebb hazugság, amit valaha is hallottam. Jómagam egyáltalán nem is voltam az öntődében, hanem a Siah-Songra mentem, ahonnan éjfél után tértem vissza.

Aligha képzelhető el az izgalom, amely ekkor az udvaroncok köreiben kitört. Maga az emír is elveszítette nyugalmát. Felugrott, mint egy sértett oroszlán, és ezt kiáltotta:

Kettőtök közül valamelyik nyomorult hazudozó, gyáva alak. Jaj neki! Tüstént leleplezem, és akkor olyan halállal kell meghalnia, amilyenre még nem volt példa birodalmamban. A próféta szakállára mondom! A vétkest apró darabokra fogom feldaraboltatni, lábainál kezdve felfelé. Kara Murad, vannak tanúid, vagy bármiféle bizonyítékod állításod alátámasztására?

– Ó Isten árnyéka! Minden uralkodó leghatalmasabbja és legbölcsebbje! El tudod képzelni, hogy szolgáid legalattvalóbbja, fenséges füleid ilyen hazugsággal merné sértegetni? Igenis megnevezem tanúimat, mivel voltál olyan bölcs, és ezt parancsoltad nekem. Ember, te aki Franciaországból érkeztél, lépj elő, és légy tanú arra, amit mondtam!

Az emír intésére előlépett a francia kalandor, és tanúsította, hogy az éjszaka eseményei pontosan úgy zajlottak le, miként a perzsa elmondta.

– Fenség parancsolod, hogy még két tanút hozzak? Arról a két szolgáról van szó, akik a kémek elleni védekezés során oly hűséges szolgálatot tettek.

Ekkora szemtelenség és az igazság ilyetén kiforgatása hallatán a megbotránkozás hulláma futott végig rajtam. Sajnos azonban nagyon kellemetlen helyzetben voltam. Láttam, hogy idegenként és hitetlenként fanatikus ellenségek vesznek körül, akik minden eszközt megragadnak, hogy megsemmisítsenek.

Az emír eltekintett a két szolga tanúskodásától, és felém fordult:

– Vannak tanúid, hogy ezen az éjszakán a Siah-Songon voltál? Ha igen, hát nevezd meg őket!

Volt egy tanúm, Gufsur lövegparancsnok, hadsereged korábbi tüzérségi főparancsnoka. Eljött velem a Siah-Song toronyhoz, hogy ott hagyjon éhen veszni, mert amikor felmásztam a platóra, lerántotta a létrát, és ott hagyott.

– És akkor hogyan kerültél le a toronyról, ha eltűnt a létra?

– Lemásztam a külső falon.

Látható volt az emíren, hogy szörnyűségnek találta az elmondottakat. Azonnal megparancsolta, hogy kerítsék elő a lövegparancsnokot. Közben Burgdorffer kihallgatása következett.

– És te hol voltál ezen az éjszakán?

Szegény fickó aggódó szemekkel tekintett rám. Nem félt a büntetéstől, amire számíthatott, de világossá vált számára, hogy meggondolatlan eljárása miatt magával rántott a pusztulásba.

– Mondd el egyszerűen az igazat – kiáltottam felé németül, de ezért az emír megsemmisítő pillantásban részesített, mivel nem értette, hogy mit mondtam.

– A titkos pincében voltam – válaszolta ekkor Burgdorffer színtelen hangon.

– Ah! – kiáltott fel az emír – beismeri! Mit kerestél ott?

– Körül akartam nézni, milyen szélhámosság történik ott, hogy aztán jelentsem a tüzérségi főparancsnoknak.

– A tüzérségi főparancsnok nem volt veled?

– Nem, ő a városon kívülre távozott.

A mérleg kezdett számunkra kedvezőtlenül alakulni, mivel jóllehet Burgdorffer azt vallotta, hogy nem voltam vele a titkos pincében, vallomásából mégis kitűnt, hogy én lehettem a felbujtó. Az a remény, amit számomra a lövegparancsnok jelenthetett, igen csak gyenge szál volt, hiszen biztos lehettem benne, hogy tagadni fog. Az afgánok széltében hosszában hazug népség. A lövegparancsnok éppen ekkor lépett be a terembe.

Az emír egyetlen másodperc késedelem nélkül megszólította:

– Hol voltál az éjjel?

– Otthon voltam, meghívtam két barátomat, akikkel kockáztunk.

– A Siah-Songon nem voltál?

– Nem, egyáltalán nem.

– Tehát nem vezetted oda a tüzérségi főparancsnokot, és nem hagytad felmászni a toronyba, majd nem rántottad le a létrát?

Erősen fixáltam a merénylőt. Elsápadt, már amennyire a gazember bőrének sárga színe látni engedte, azonban hihetetlen szellemi frissességgel azonnal újra összeszedte magát.

– Uram, ki merné ezt állítani? – kérdezte a sértett ártatlan ábrázatával.

– A tüzérségi főparancsnok.

– Ó uram, ez óriási hazugság! Allahra és a prófétákra esküszöm. Gondolni sem merek rá, hogyan merészel fenséges ábrázatod előtt ilyen galád módon rágalmazni. Ha valóban úgy történt volna, amint a tüzérségi főparancsnok állítja, hogyan lehetséges, hogy most itt van Bala-Hissar falai között? Hogyan volt képes lejutni a toronyból létra nélkül?

– Lemászott a torony külső falán.

– Uram, ha így történt volna, varázslónak kellene lennie. Senki sem képes lemászni egy torony vagy ház falán, hiszen minden bizonnyal összezúzná magát.

– Vannak tanúid, hogy otthon voltál ma éjjel?

– Igen, barátaim igazolhatják, és jómagam pedig a próféta szakállára esküszöm.

Most már képtelen voltam úrrá lenni magamon. A nyomorult banda hazudozásai miatti felháborodásom epével öntötte el ereimet.

– Hazug esküt tett a hitvány gazember. Nekem is a próféta szakállára esküdözött, és ennek ellenére tőrbe csalt. Még egyszer megismétlem, ma éjjel a Siah-Songon voltam, és nem az öntődében. Mikor visszatértem, csak akkor tudtam meg, hogy az ezredes a titkos pincében járt, én pedig semmiféle megbízást nem adtam számára.

– Halgass! Hazugság minden szavad, az ezredes pedig beismerő vallomást tett. Csak te tartasz ki makacsul állításaid mellett. A kínzás azonban majd vallomásra késztet. Azt képzeled talán, olyan balgák lennénk, hogy elhinnénk, tényleg lemásztál a falon? Ilyesmire csak legyek és gyíkok képesek. Mese az egész, amit be akarsz beszélni nekünk. Ezenkívül Gufsur, Kara Murad, és a Franciaországból jött ember is tanúsították, hogy mindaz, amit elmondtál, nem felel meg a valóságnak. Be akartál csapni, ezért nem kerülheted el a büntetésedet.

Válaszolni akartam, védekezni akartam, de az emír rám üvöltött:

– Ne merészelj többé egy szót sem szólni! Kém vagy, valószínűleg az angolok küldtek ide! Az ezredest úgyszintén. Az ilyen árulók nem maradhatnak életben. Bala-Hissart többé már nem hagyjátok el.

Intett, mire elvezettek bennünket a toronyba, ahol mindketten egy-egy cellát kaptunk. Az afgán börtönökben egyébként a magánzárka nem szokás. A foglyokat rendszerint közösen valamilyen torony pincéjébe szokták zárni. Velünk azonban különös szándékuk lehetett, mivel nehéz elképzelni, hogy az emír azért rendelte volna el a magánzárkát, hogy könnyítsen helyzetünkön. Közép-Ázsiában a „bűnözőkkel" szemben nem szoktak ennyire előzékenyek lenni.

Képtelen volnék leírni érzéseim, melyek magukkal ragadtak, mikor magamra maradtam szűk cellámban, és a hajnalpír éppen derengeni kezdett a keleti ég alján. Tegnap még Afganisztán királyának egyik első hivatalnoka voltam, ma pedig kémként bélye

geztek meg, kegyvesztett lettem, és kínhalál kilátásaival börtönbe vetettek. Tényleg búcsút kell vennem életemtől azzal a dupla váddal, hogy kém vagyok?

A szerencsétlenség szó szerint egyetlen éjszaka tört rám.

Földrengés Afganisztánban

Ismét életem újabb fordulópontjához értem. A büszke magasságból, melyet oly gyorsan értem el, éppoly gyorsan le is taszítottak. Mindkét eseményben teljesen vétlen voltam. Micsoda siralmas teremtmények vagyunk mi emberek sorsunk kifürkészhetetlen útjain! Akaratlanul eszembe jutott a Korán egyik tanítása, amely így szól: „Minden ember sorsa nyakához van kötve", és a továbbiakban: „Allah tévútra vezet, ha akarja, és jó útra térít, ha úgy akarja." Ez a mohamedánok tana a sors elkerülhetetlenségéről, amit figyelemre méltó módon az ógermán monda is tartalmaz. Abban magának Wotannak, a legfőbb Istennek sincs semmi ellenvetni valója az Istenek alkonya, a világ vége ellen.

Ez a szemlélet teljes mértékben szemben áll a német közmondással: „Mindenki a maga sorsának kovácsa". Jelen helyzetemben hajlamos voltam arra, hogy inkább a végzetben higgyek. Mire jutottam igyekezetemmel, hogy pozíciómat hűségesen és őszintén töltsem be? Semmire sem! Három áruló áldozatává váltam, akik a legalávalóbb eszközökkel, gonoszsággal, hazugsággal és rágalmakkal ügyeskedtek.

Másfelől a sors jóindulatúnak is mutatkozott irányomban. Anélkül, hogy bármi különöset tettem volna érte, olyan nyomra bukkantam, aminek eredményét itt meglepően gyorsan meg is találtam. Most már tudtam, hol vannak a terveim, és addig nem akartam nyugodni, míg meg nem szerzem azokat.

Egész eddigi múltam egy csapásra felelevenedett lelki szemeim előtt. Felbukkant előttem Máriám tündöklő szőkeségével, rápillantottam hűséges, kék szemeire, szomorúan bár, ámde mégis reményekkel teli, és úgy tűnt, mintha megnyílnának ajkai, és vigasztaló szavakkal szólnának hozzám, de közben mintha buzdítanának is. Utolsó szavai voltak levelének, melyet azóta mindig magamnál tartottam. Most elővettem cellám magányában, és még egyszer elolvastam azt, amit eddig már százszor átolvastam. Ott álltak kedves, jól ismert vonásai, melyek oly drágák voltak számomra:

Most ki fogsz lépni a világba, ezt biztosan tudom, mivel nem leszel képes olyan helyen élni, ahol ekkora sérelem ért. Azt is tudom azonban, hogy Máriádat nem fogod elfelejteni. Egyszer majd gyere haza, amikor eljön az ideje, hogy megtisztultan állhatsz a világ elé. Akkor majd követni foglak. A világon bárhová.

Isten veled, és Isten óvjon utadon!

Mária

Megcsókoltam a drága nevet, majd talizmánomat ismét elrejtettem keblemen. Úgy éreztem, mintha balzsam áradt volna ezekből a szavakból. Igen, volt életcélom, az út ki volt jelölve számomra, melyet be kellett még járnom. Nem volt szabad hagynom, hogy a sors váratlan újabb csapása letérítsen kijelölt utamról.

Pillanatnyilag természetesen fogoly voltam, szerelmem szavai azonban teljes bizonyossággal töltöttek el, hogy sikerül megszabadulnom béklyóimtól, melyek pillanatnyilag fogva tartanak. Az lenne talán az ég akarata, hogy barbárok gyilkoljanak le itt, ezen a helyen, mielőtt sikerülne megtisztítani nevem a szennytől, mely még mindig hozzá tapad?

Elkezdtem részletesen vizsgálgatni börtönömet, talán mégis lehetséges volna innen kiszabadulni, mivel mostantól kezdve már csak a szökés volt az egyetlen gondolat, ami foglalkoztatott.

Az épület, ahol elhelyeztek, a Bala-Hissar tulajdonképpeni citadellájában[45] volt egy dombon, ahonnan a falak felett szabad kilátásom volt a város környékére. Nem sok volt, amit onnan áttekinthettem, azonban mégiscsak a szabadság integetett onnan kintről felém.

Az erős rácsozattal ellátott ablakok nyugatra nyíltak. Ott húzódott a nagy karavánút folyamatosan, egyre emelkedő szakasza, amely Argenidin keresztül a Sefid Kán szoros felé vezet, ahol déli irányba ágazik el Gasni felé, miközben a főút továbbra is nyugatra tart, majd nagy ívben északra kanyarodva Sebidak, Bamian és Dändan-Sikan szoroson át Tasgurgan, Mazar-i-Sharif és Balkh

[45] Váron belüli önálló erőd, fellegvár.

felé halad tovább, ami nem messze van az orosz vazallus állam, Buhara határától.

Velem szemben az út másik oldalán dombok vonulata húzódott, melyek a Pagman hegység előfutárai voltak. Két jellegzetes alakú hegykúpot láttam, melyek különösen magukra vonták figyelmemet. Velük volt kapcsolatos egy régi afgán monda, amely szerint az országot minden esetben veszély fenyegeti, ha az élesen égbe törő hegycsúcsokat, melyek nem csekély mértékben két emberi alakhoz hasonlítanak, turbánszerű felhőalakzat fedi.

Hosszasan nézegettem a hegyek felé. Képtelen voltam magyarázatot találni arra, hogyan jöhet létre egy ilyen monda. Ennek ellenére nálunk Európában is vannak hasonlóak. Talán ennek a két hegycsúcsnak a látványa bizonyos mértékben tovább élénkítette bennem a szabadság utáni vágyat. Ez különösen akkor ragadott magával, ha a karavánok valamelyikét láttam a hosszú úton távolodni, melynek tompa hangjai, ha abból az irányból fújt felém a szél, egészen börtöncellámig eljutottak.

Ilyenkor úgy éreztem, fel kell ugranom, és sietve távoznom kell, messzire innen ebből a tömlöcből, ahol senyvednem kellett.

Fogságom első napjától kezdve a menekülésen elmélkedtem. Azt gondoltam magamban, hogy ki kell használnom minden percet, mert az emír bosszúja aligha fog sokáig váratni magára. Kíméletre nem volt semmi kilátásom, ezért minden idegszálammal feszülten a menekülésen törtem a fejem.

Vizsgálgatni kezdtem cellámat. Olyan anyagból épült, amelyből Afganisztánban és Buharában is gyakran szoktak építeni házakat és tornyokat is, és amelyet Bala-Hissar számos épületénél is alkalmaztak. Az agyag egy fajtájáról van szó, amely az időjárás következtében szétmállott löszből keletkezik. A belső Ázsiában számos helyen előforduló lösz, mely Kínában hatalmas telepeket alkot, rendkívül finom, porszerű ásványi részecskékből, kvarcból és szénsavas mészből áll. Világosbarna illetve sárgásbarna színű, és hasonlít a nálunk használatos fazekas agyagra.

Vízzel kásaszerű masszává keverve a levegőn kőhöz hasonló szilárdságúvá keményedik, vízzel azonban újra felpuhítható, ebben az állapotában az ember akár ujjaival is üreget kaparhat ben

ne, mialatt száraz állapotban még az acéllal szemben is komoly ellenállást tanúsít. Jól ismertem ezeket a tényeket, és erre alapoztam tervemet.

Az ablak rácsozata próbálkozásaim ellenére minden erőfeszítésemnek ellenállt. Ezért aztán arra gondoltam, hogy a fal egész oldalát, melyben az ablak volt, meglágyítom. Ez az oldal nem csak a legkönnyebbnek tűnő támadási pont volt, hanem fekvése is olyan, hogy a környező épületek felől a legkevésbé volt megfigyelhető, ráadásul a legtávolabb esett az ajtótól, amely előtt őr állt.

Minden folyadékot, amit észrevétlenül félre tudtam tenni, arra használtam, hogy az ablaknyílás alsó peremére öntsem. Azok a helyek kínálták erre a legjobb alkalmat, ahol a rács vasrudai a falba voltak beeresztve. Kezdetben a folyadékot csak cseppenként használhattam, de ahogy a fal egyre inkább megszívta magát, annál könnyebben vette fel a nedvességet.

Mohó örömmel figyeltem meg, amint napról napra egyre kiterjedtebb lett a fal puhulása. Túl korán azonban nem próbálhattam meg a fal átszakítását, ha teljesen biztos akartam lenni a sikerben. Amikor elérkezik a terv végrehajtásának pillanata, akkor a kudarcnak már eleve kizártnak kell lennie, legalább is, ami a börtön falát illeti. Ha egyszer már sikerül kiszabadulnom börtönömből, akkor a továbbiakban Isten gondjaira bízom magam.

Úgy tűnt, mintha az emír teljesen megfeledkezett volna rólam. De az is lehet talán, hogy odakint fejem annál inkább rémesebb sorsát készítették elő? Azok a viharok szoktak a legrémesebbek lenni, amelyek hosszú titokzatos csend után hirtelen törnek ki.

Talán önmagában a hosszú fogság is büntetés lehet, mert a keleti világban gyakran előfordul, hogy az uralkodók foglyaikat soksok éven át hagyják szenvedni. Ha az emírnek is ez lenne a célja, akkor van esélyem a megmenekülésre.

Végre arra az álláspontra jutottam, hogy már mertem feltételezni, ha nagy lendülettel egész testem nekivetem a falnak, akkor elég nagy lyuk ki fog szakadni, amelyen kiférek. Cellám egyik sarkában kipróbáltam a lösz vízzel történő felpuhítását. A massza

az utolsó pillanatig látszólag érintetlennek tűnt, ujjammal azonban puha kásaként szét tudtam nyomni.

Végül már csak a megfelelő alkalmat kellett kivárnom a menekülés végrehajtásához. Természetesen erre az éjszakát választottam, amely azonban nem lehet egyike a csillagfényes éjszakáknak, mint amilyet utoljára Kabulban átéltem. Sötétnek és lehetőleg viharosnak kellene lennie, ha azt akarom, hogy tervem sikerüljön.

A várakozásnak természetesen rossz vége is lehetett, mivel bármelyik nap bármely percében az emír elővezettethetett cellámból, hogy a vesztőhelyre vonszoltasson. Aztán végül egy olyan esemény történt, ami sajátos módon kedvező hatással volt terveim végrehajtására.

Egyik nap megint vágyakozva néztem ki a rács vasrudai között, és csendes örömmel vettem tudomásul, hogy az ég egyre inkább beborul. Nehéz, fenyegető kinézete volt, színe olyan, mint az olvadt ólomé, és olyannak tűnt, mintha egészen alacsonyan ránk boruló tetőként terhelte volna a földet. A látvány minden bizonnyal olyan vihart ígért az éjszakára, mint amilyenre szükségem volt.

Szememmel kutattam az utat, amerre menekülnöm kéne. A Bala-Hissar falai kívül magasak és meredekek voltak, belülről azonban könnyű volt feljutni a tetejére, onnan pedig minden bizonnyal tovább juthatok a szabadba kötél, vagy más eszköz segítségével.

Ezt követően tovább nézegettem a karavánutat a dombokig, majd a mögöttük tornyosuló két kúpszerű hegycsúcsot. De mit vettem ekkor észre, talán érzékcsalódás lenne, vagy tényleg valóság az, amit megláttam? Megdörzsöltem szemeim, mintha éppen álomból ébredtem volna. A jelenség azonban, mely lekötötte figyelmem, változatlan maradt.

Mindkét hegycsúcs felett tényleg turbán lebegett. Vastag, kékesfekete végtelenül kompakt kinézetű felhő, mely csúcsaikat körülvette. Szótlanul meredtem a fenomén felé, mely a monda szerint súlyos veszélyt jelentett Afganisztánra vagy magára Kabul városára.

Vagy az égi jel talán pont rám vonatkozna? Engem érintene a szerencsétlenség előhíreként? Képtelen voltam megválaszolni ezt a kérdést, közben érezni kezdtem, amint lassanként egész testem rendkívül erős izzadtság verte ki.

Először azt hittem, hogy az idegességtől izzadok. Később egyre inkább arra a meggyőződésre jutottam, hogy a levegőben érezhető elviselhetetlen hőség az oka. Olyan volt a fülledtség, amilyenre nem emlékeztem, hogy valaha is átéltem volna. Nyomasztó, ernyesztő, ájulásig kimerítő.

Azonban annak ellenére, hogy a hőmérséklet már elviselhetetlen volt, óráról órára tovább emelkedett. Egyre inkább meggyőződtem róla, hogy a természetben valami rendkívüli esemény készülődik. Az ég színe megváltozott, tüzes pára burkolta, kénsárga színűnek látszott, és olyan vastagnak, hogy kézzel szinte meg lehetett volna kapaszkodni benne, úgy tűnt, mintha ránehezedett volna a tájra, és veszélyes nyomást gyakorolt volna rá.

Az emberek és az állatok, melyeket a nagy karavánúton láttam, fáradtan és halálosan kimerülten vonszolták magukat, mintha alig tudnának mozogni.

Hirtelen ágyúlövésszerű zaj hangzott, akkora dörrenés, amilyet itt még sohasem hallottam. Olyan hangos volt, mint egy európai hadsereg legnagyobb ostromágyújának hangja. Ilyesmi Afganisztánban azonban nem létezett. Vajon valóban lövés volt, vagy talán valami robbanás?

Erre még nem jöttem rá, amikor egy második detonáció következett, ami még sokkal erősebb volt, mint az első. Ezt hosszan tartó, fülsüketítő mennydörgés követte, amely az épületet, amiben voltam, alapjaiban rázta meg. Olyan hangja volt, mintha hatalmas méretű és súlyú kőgolyók gurultak volna el alattam.

Minden bizonnyal a vihar tört ki, amire már számítottam. Az égbolt azonban teljesen másként nézett ki, mint vihar előtt. Nem fekete felhők tornyosultak felette, hanem diószínűek, sárgásvörös pára sűrűsödött egyre inkább, olyan benyomást keltve, mintha az eget vastag, tűz által megvilágított agyagtakaró fedte volna, amely egyre súlyosabban és fenyegetőbben ereszkedett le a földre, hogy mindent maga alá temessen, ami rajta létezik.

A levegő fojtogató anyagokkal telt meg olyannyira, hogy csak nehezen kaptam levegőt. Szorongató érzés telepedett mellemre és nyakamra, aminek félelemkeltő hatása volt. Ilyesmit érezhet a hal, melyet a hűvös vízből, éltető eleméből a száraz partra vetnek.

Azt hogy ez a jelenség nem csak jómagam érintette, amit kezdődő betegségnek is vélhettem volna, az bizonyította, hogy a karavánúton az embereket aggódva tovasietni láttam, mintha menekülnének valami elől. Az állatok félve óbégattak, és az egykedvűségükből ritkán felrázható tevék súlyos terheikkel viharos sebességgel igyekeztek tova, mintha valami nagy veszély elől menekülnének. Néhány ló hátán lovasával vad vágtába kezdett. Mit jelenthet mindez? Egy kitörőfélben lévő vihar, még ha előjelei ilyen fenyegetőek lennének is, aligha okozhatna ilyen általános iszonyatot.

Minden pillanatban hatalmas vihar kitörését vártam, és csodálkoztam rajta, hogy sem villámokat, sem a szokásosan hozzá tartozó kísérő jelenségeket nem tapasztaltam.

Lélegzet visszafojtott feszültséggel néztem kifelé. Ekkor egészen távol egy fehér pontot fedeztem fel. Szédületes sebességgel közeledett felém, azt mondanám, hogy szinte egy ágyúgolyó sebességével. Igen, ez a helyes megközelítés! Amint egy fehér felhő által körülvett gránát tovarepül, úgy közeledett ez a fehér valami a Bala-Hissar felé. Hihetetlen sűrűségű, hatalmas méretű porfelhő volt.

De amott, mit látok, talán csalatkoznának szemeim? Bizonyára nem jól láttam. A karavánút mintha teljes terjedelmében hullámszerű mozgást végzett volna? Úgy hullámzott a sík vidék, mint a tenger? A föld pedig mintha hatalmasat sóhajtott volna? Fenyegető dübörgés hangzott, mint amilyet még sohasem hallottam, alattunk legbelső magváig megremegett a föld. Élesebben figyelni kezdtem. A vidék ekkor nyugodtnak látszott, de teljesen másként nézett ki, mint szokott. Hatalmas, kompakt porfelhő lebegett a talaj felett, és eltakarta a részleteket.

Tekintetem ekkor véletlenül a kékesfekete felhőre tévedt, amely az előbb a két hegycsúcsot hatalmas turbánként vette körül.

Felemelkedett, és szélkorbácsoltan elvitorlázott az égen, élesen elhatárolódó peremével kiemelkedve a sárgásvörös párából.

És a dombok? Azokkal meg mi lett? Már nem voltak régi helyeiken. Eltűntek. Vagy mindez érzékcsalódás lenne? Többé már nem bízhatok a látottakban? Szemeim erőltetve, arcom az ablaknyílás rácsozatához szorítva megpróbáltam áthidalni a távolságot, amennyire lehetett. Azonban ez sem segített, nem találtam őket. Ahol az előbb még dombok voltak, mint hatalmas tűz füstfelhője átláthatatlan, fenyegető porfelhő emelkedett a magasba. A dombok eltűntek.

Úristen! Földrengés! Ez volt az egyetlen gondolatom, amire képes voltam. És itt voltam bezárva. Ha még hevesebben megismétlődnek a lökések, akkor maga alá temet az összeomló épület. Az első földlökés nem találta el a Bala-Hissart. Oldalt haladt el mellette, a hullámmozgáson ez világosan felismerhető volt.

Nem maradt időm az elmélkedésre, mit tehetnék a magam mentésére, az átázott falról pillanatnyilag teljesen meg is feledkeztem. Ekkor bekövetkezett a második földlökés. Messze hevesebb volt, mint az első. Éreztem amint alattam a föld egy pillanatra megemelkedik, majd lesüllyed. A gerendázat felnyögött, a falakról pergett a lemorzsolódó lösz. Akaratlanul a plafonra néztem, még kitartott, de egy repedés, melyből törmelék hullott alá, már jelezte a rengés pusztítását.

Hatalmas dübörgés következett, mintha robbanások sorozata követte volna egymást. Egy pillanatra úgy álltam ott, mint aki elkábult, majd hirtelen kétségbeesés vett rajtam erőt. Teljes erőmből rázni kezdtem az ajtót. Ellenállt, bár néhány helyen a falról lehullott a vakolat. Még egy olyan lökés, mint az utóbbi, leomlik a födém, és élve maga alá temet.

Nem csak azt tudtam, hogy Afganisztánban a földrengések gyakoriak, hanem azt is, hogy a legtöbb esetben hallatlan hevességűek. Ismételten előfordult, hogy eme rettenetes természeti katasztrófák következtében egész városok dőltek romba, és a földalatti rengések olykor hetekig eltartottak.

Odakint az út feletti porfelhő tovaszállt, és már át tudtam tekinteni a helyzetet. Az út üres volt, legalább is az áradó élet ko

rább jeleit nem lehetett látni rajta. Néhány állati tetem hevert szanaszét, emberi hullákat azonban nem láttam.

A talajt nagy, szakadékszerű repedések szelték darabokra, mintha szétpukkadt volna. A domb helyén gigantikus sziklákból álló hatalmas romhalmaz hevert szanaszét.

Az égbolt folyamatosan egyre sötétebb lett. Sajátos, lilás fényben tündökölt, volt egy hely, ahol mélyfekete folt látszott rajta, ami azonban felhőre alig hasonlított, inkább egy nagy gömbre emlékeztetett, mint valami készülődő baj előjele. Ez a fekete gömb szinte vonzotta szemeimet. Mint üldözött, úgy meredtem rá, és biztos voltam benne, hogy még valami rettenetes esemény fog bekövetkezni. Vajon mi születhet ebből a titokzatos égi foltból?

Nem tévedtem. Hirtelen rémes recsegés-ropogás vált hallhatóvá, mintha a világ darabokra akarna szakadni, a gömb kipukkadt, és közepéből villámok egész csokra cikázott szanaszét az égbolt minden irányába, mely foszforos lángok tengerévé vált. Szakadatlan remegés követte. Az egész fölénk boruló eget sápadt, pokoli fény árasztotta el, mely nem volt hasonlítható egy vihar alkalmával látható villámokhoz, sokkal inkább az égő kén színére hasonlított, a földkerekség úgy tűnt, mintha lángokban állna.

És ekkor bekövetkezett a harmadik lökés. Tisztán éreztem, amint közeledett felém. Alattam a talaj úgy ingadozott, mint egy viharban vergődő hajó. Szörnyű robaj zúgott át a légen, és ezzel egyidejűleg megrázkódott a föld, mintha egészen közepéig repedezett volna. Szilánkokra hasadt, összetört minden, és csattanások, üvöltések, sziszegések hangzottak mindenfelől. Be akartam csukni a szemem, és úgy várni a rám törő megsemmisülést, de elmémen hirtelen átcikázott a gondolat, eszembe jutott a felpuhított agyagfal. Minden rendelkezésemre álló erőmmel nekivetettem magam az ablak oldali falnak. Engedett a hirtelen nyomásnak, és kizuhantam az embernél nagyobb méretű kiszakadó lyukon, éppen abban a pillanatban, amikor a torony belseje összeroskadt. Ha csak a másodperc töredékével tovább maradok, a lezuhanó gerendázat összeroncsolt volna.

A zuhanás lendületétől, amihez talán még a légnyomás is hozzájárult, néhány lépést még tovább lódultam, majd földre zuhantam, félig ájultan az események borzalmaitól.

Ebben a pillanatban nem gondoltam sem a szabadságra, sem a menekülésre, csak egyetlen gondolat hatalmasodott el rajtam: Hogyan fog végződni mindez? Éreztem, mennyire gyenge és tehetetlen az emberiség, és azt, mennyire semmit sem jelent az ember a természetben. Szegény kukac, még te akarnád magad a teremtés koronájának nevezni?

Teljesen tehetetlenül feküdtem a földön, miközben körülöttem elszabadultak a természet erői. Képtelen voltam felemelkedni, képtelen voltam gondolkodni. Akarjon bár a szörnyű végzet mindent összezúzni, ebben a pillanatban számomra mindez teljesen közömbös volt.

Nem tudom, meddig fekhettem így, eszméletem azonban nem veszítettem el, csak teljes érzéketlenség vett erőt rajtam, nem volt léptékem a természeti katasztrófa nagyságának érzékeléséhez, szellemileg képtelen voltam felfogni, ami körülöttem végbement, csak annyit tudtam, hogy valami szörnyűség történt, túl szörnyű ahhoz, hogy szavakban kifejezhető legyen.

A robaj lassanként alábbhagyott. A föld alatti dübörgésnek vége szakadt. Csupán a légben tomboltak még elszabadult elemek, az ég erői a föld erőinek helyébe léptek. Szakadatlanul véres kígyók szaggatták fel a horizontot, az égbolt fülsiketítő ropogása füleim beszakadásával fenyegetett, de ennek ellenére lassanként kezdett visszatérni az élet dermedt ereimbe. Kezdett világossá válni előttem, mi történt, lassacskán összeszedtem gondolataimat, és kezdtem meghatározott tárgyakra felfigyelni. Szemeimmel keresgélni kezdtem a tárgyakat, melyek befedték a környező teret.

Szívem borzalommal töltötték el a látottak. A sötétség kegyesen elfedte a földrengés által okozott szörnyű pusztítás legnagyobb részét, és csak olykor láttam meg egy-egy romhalmazt, amikor villám világította be a környéket. Az egész katasztrófa csak néhány percig tartott, de elég volt ahhoz, hogy megsemmisítse a büszke Bala-Hissart.

Amikor a robaj alábbhagyott, már képes voltam megkülönböztetni az emberi sóhajokat. Az összeomló épületetek százakat, talán ezreket temethettek maguk alá. Imitt-amott füstfelhők szálltak fel, és vérvörös tüzek fénye hirdette, hogy egész csomó tűzfészek keletkezett, hogy mindazt, amit a földrengés megkímélt, megsemmisítő lángok martalékává tegyék.

Az ég azonban nem akarta, hogy a pusztítás még nagyobb legyen. Szakadni kezdett az eső, özönvízszerű erővel ömlött, és a kitörő tűzvészt rövidesen el is oltotta.

Feltápászkodtam a földről, és körülkémleltem. Agyam a megrendítő benyomásoknak még mindig annyira foglya volt, hogy nem akart normál működésre átkapcsolni. Gondolataim villanásszerűen, rendezetlenül, hirtelen törtek elő.

Az épület melyben fogva tartottak, összedőlt. Hová lettek a katonák, akik őrségben álltak, hová lettek a többi rabok, akik velem együtt ott voltak elhelyezve? És Burgdorffer? Élnek még, vagy a romok alatt lelték halálukat?

Ezt nem is mertem végiggondolni. Hányan lehetnek Bala-Hissarban eltemetve? És Kabulban? Eddig egyáltalán nem is gondoltam arra, hogy ezt a nagy, népes várost is, ahol olyan tarka, keleti élet lüktetett, elpusztíthatja a földrengés. Micsoda áldatlan nyomorúságot idézhetett elő ott a katasztrófa?

Mi lett az emírrel és vazallusaival? És mi történt az áruló lövegparancsnokkal és a hazug perzsával? És a jó professzor, akit már régen szemeim elől veszítettem? Ekkor megint hirtelen eszembe jutottak a rajzok, melyeknek visszaszerzése életcélom volt.

A tetterő újjáéledt lelkemben, hiszen megszabadultam. Élnem kellett szabadságommal, hogy célom tovább kövessem. Először azonban mégis Burgdorffer után akartam nézni. Nem messze voltam az összeomlott börtönépülettől, amelyhez most visszatértem.

Úristen! Hogy nézett ki minden? A romok és gerendák között emberek hevertek, élők és halottak, az élők részben súlyos sérülésekkel. A kínoktól szenvedők sóhajai szívembe markoltak, de nem tudtam segíteni rajtuk, tovább siettem.

Nem omlott össze teljesen az egész épület. Az alsóbb emeletek részben épségben maradtak, de romok tornyosultak felettük, és az ott bezártak külső segítség nélkül képtelenek voltak kiszabadulni.

Néhány helyen a romokon már emberek tevékenykedtek, akik megmenekültek a pusztulástól, és hozzáláttak a mentéshez. Legtöbbjük katona, udvari hivatalnok és szolga volt, hiszen a Bala-Hissarban voltunk.

Első feladat volt az élve eltemetetteket kiszabadítani szörnyű börtönükből. Az élve maradottak nem törődtek egymással, senki sem figyelt rám, a fogolyra, mindenki csak segíteni, segíteni akart. Az útban lévő romokat félre dobálva, végigmentem a folyosókon, és szakadatlanul Burgdorffer nevét kiáltoztam. Számtalan hang válaszolt a börtöncellákból, de egyik sem német nyelven. Tovasiettem, hiszen már közeledtek a szabadítók, akik úgyis kinyitják majd a cellákat.

Végül elértem egy félig beomlott fülkéhez. Felette a födém be volt omolva, de csak egyik oldalon úgy, hogy belógott a helyiségbe. A gerendázat még összetartotta. A szívós, viszonylag könnyű fakonstrukció mellyel az afgán házakat befedik, sok szerencsétlenségtől kíméli meg az alatta élőket, mivel a födémek ritkán zuhannak le egészben vagy hullanak darabokra, hanem védőpajzsként maradnak a szobában lévő lakók felett, és megvédik őket a fentről aláhulló törmeléktől.

Itt is Burgdorffer nevét kiáltoztam, és nagy örömömre meghallottam válaszát. Szegény fickót a beomlott födém teljesen elzárta, és egy órányi kemény munkámba került, mire ki tudtam menteni szűk, sötét ketrecéből. Nem sérült meg, eltekintve néhány könnyebb horzsolástól, de már kezdett aggódni, hogy ott kell éhen pusztulnia.

Közben beköszöntött az éjszaka, de alvásra senki sem gondolt. Mindenfelé pihenés nélkül folyt a mentés. Ez a körülmény természetesen számunkra rendkívül kedvező volt, mivel menekülésünkre kellett gondolnunk, és amilyen hamar csak lehetett, el kellett hagynunk Kabult.

Az volt a szándékom, hogy előbb elmegyünk az öntődébe, ahol megpróbálunk behatolni a titkos pincébe és megszerezni a terve

ket, melyektől életem függött. Aztán amilyen gyorsan csak lehet, hátat kell fordítanom Afganisztánnak, mivel az emír kétségtelenül köröztetni fog. Szemében már nem voltam más, csak egy kém.

Felesleges fáradozás lett volna megpróbálni meggyőzni őt ennek ellenkezőjéről, és még ha lehetséges is lett volna, állandóan ki lettem volna téve a keleti uralkodók kiszámíthatatlan kényeinek, és hasonló esetek miatt állandó készenlétben kellett volna lennem. Ezért el kellett látnunk magunkat minden eszközzel, ami egy hosszabb út során szükséges lehet.

Annyiban szerencsénk volt, hogy a zűrzavar, amit a földrengés idézett elő, alapvetően megváltoztatta a viszonyokat. Senki sem gondolt eddig betöltött hivatalára, a katasztrófa mindenkit teljes mértékben eltérített ettől. Az emír, aki sértetlen maradt, minden összeterelhető katonát, akit elért, maga köré vont, hogy Kabulban rendet teremtsen, mert alig hangzott el a természeti katasztrófa utolsó hangzavara, amikor máris rabló- és gyilkos bandák bukkantak fel, akik ki akarták használni a kínálkozó alkalmat, hogy a zavarosban halásszanak.

A királyi palota jelentősen megrongálódott. Habib Ullah kán később új pompával felépíttette. Pillanatnyilag az épületet néhány katona őrizte. Bala-Hissar kapuját szintén őrizték. Ezzel a citadellán belül ki is merült minden óvatossági intézkedés. Mindenki más, aki ép bőrrel megúszta, a romeltakarítással, a sebesültek ápolásával és a romok alá temetettek kimentésével volt elfoglalva.

Zavartalanul eljutottunk lakásainkhoz, ahol jóllehet minden eléggé lepusztultnak látszott, azonban nem dőltek romba. Mindent úgy találtunk, ahogy letartóztatásunk alkalmával ott maradt, és így mindennel el tudtuk látni magunkat, amire szükségünk volt.

Legszükségesebbek voltak: Fegyverek, muníció, valamennyi élelmiszer és pénz. Ruházatunkat kiegészítettük tartalékainkkal. Természetesen megtartottuk afgán viseletünket, melyekben sokkal könnyebben átjuthattunk az országon, mintha angol egyenruhákat öltöttünk volna magunkra. Rendelkezésemre Burgdorffer köteleket és szíjakat is magához vett.

Most már csak a lovakkal kellett foglalkozni. Cangimat semmilyen körülmények között sem hagytam volna bajban, még ha

életembe került volna, akkor sem. Burgdorffer Tarikjáról úgyszintén nem akartunk lemondani.

A lovak a Bala-Hissar belső és külső védőfala között lévő lóudvar pajtájában voltak. Nem volt nehéz eljutni odáig, mivel olyan sötétség vett körül bennünket, hogy alig lehetett néhány lépésnyi távolságra ellátni, és ezen kívül az emberek úgy rohangáltak össze-vissza, hogy senki sem volt képes a másikról tudomást venni.

Természetesen gondosan elkerültük azokat a helyeket, ahol fénysugár érhetett volna bennünket. Néhány helyen az eső elállta után újra fellobbant a tűz, magában a városban pedig heves tűzvész kezdett tombolni.

Az eredetileg igen gazdagon kikészített öltözékünkre egyszerű kaftánokat húztunk, kevésbé feltűnő turbánokat vettünk fejünkre, hogy lehetőleg felismerhetetlenné váljunk.

Ily módon bizonyos mértékig álöltözetben, revolvereinket lövésre készen, de kevésbé feltűnően öveinkben tartva, elindultunk arrafelé, ahol hűséges állatainkat tudtuk.

Mivel a lóudvar az emír jelentős tulajdonát képezte, gondolnunk kellett arra, hogy bizonyára őrség vigyáz rá. Egyébként csak legvégső szükség esetén akartunk erőszakot alkalmazni, és mindenképpen kerülni akartuk, hogy embervér folyjék. Ezt Burgdorffernek különösen lelkére kötöttem.

A lóudvarnak csak egy bejárata volt, ami nem volt túl széles. Ezt a bejáratot azonban egy puskát viselő katona őrizte, aki ráadásul szolgálatát meglehetősen figyelmesen látta el, mivel arcával valóban kifelé tekintett, tehát arrafelé, ahonnan érkeztünk.

Nácit karon ragadtam, hogy a fal árnyékában tartsam. Így előnyben voltunk a puskás katonához képest, akinek a sziluettjét meglehetősen jól kiemelte egy a háttérben lobogó tűz fénye.

– Most okosan kell cselekednünk – suttogtam Burgdorffer felé. – Feltétlenül meg kell akadályoznunk, hogy a fickó bármiféle zajt csapjon. Minden bizonnyal azt a parancsot kapta, hogy senkit sem engedhet be, és lovat sem vihet ki senki. Úgy kell tehát ártalmatlanná tennünk, hogy egyetlen hangot sem hallathat.

A bajor bólintott, azonban kérdőn tekintett rám, mivel nem tudta, mi a szándékom, és el sem tudta elképzelni, hogyan lehet elnémítani egy embert anélkül, hogy meggyilkolnák.

– Én itt maradok a falnak ezen az oldalán – folytattam, Burgdorffer ki nem mondott kérdésére válaszolva. Engem az árnyék majdnem a katona őrhelyéig fedez. Te azonban húzódj visszza annyira, hogy a tűz fényén kívülre kerülve át tudjál menni a fal másik oldalára, onnan közelítsd meg az őrt olyan csendben, amennyire lehet. Túl nagy óvatosságra egyébként nem nagyon van szükség, mert Bala-Hissarban olyan zsongás van, mint egy méhkasban, és a lovak is nagyon nyugtalannak tűnnek. Fogadni mernék, hogy valamennyien elszabadultak, és szabadon rohangálnak az udvarban.

Burgdorffer ismét bólintott, hogy visszaigazolja megértette, amit mondtam neki. Én azonban tovább magyaráztam.

– Amikor látom, hogy a katona közelébe értél – természetesen gondosan figyelni foglak – akkor hangoskodva odalépek hozzá, mire ő ellenem fordul. Ezt a pillanatot használd ki, és egy készenlétben tartott kötéllel kötözd össze kezeit, én pedig miközben bal kezemmel nyakon ragadom, hogy kiáltását megakadályozzam, jobbommal ezt a kendőt a szájába tömöm. Gyorsaság itt a legfontosabb, a meglepetés ellenállás nélkül fogja kiszolgáltatni nekünk. Megértetted amit mondtam?

– Úgy vélem igen uram, és azt hiszem, sikerülni fog. Majd megfenyegetem fickót, ha egy hangot hallat, levágom a füleit.

Náci sürgősen és teljesen hangtalanul eltávolodott. A derék legény megint bajor dialektusban beszélt, első alkalommal a titkos pincében lezajló rettenetes éjszaka óta. Most már tudtam, hogy visszanyerte természetes humorát, és megint használhatóvá vált.

A támadás teljesen eredményes volt, mondhatnám programszerűen zajlott le. Alig öt percen belül a magas termetű afgán megkötözve a földön feküdt, mi pedig a keskeny bejáraton beléptünk a lóudvarba.

Egyetlen pillantás meggyőzött róla, hogy előbb jól ítéltem meg a helyzetet. A lóudvarban rémes összevisszaság uralkodott. Az állatok valamennyien elszabadultak, és össze-vissza rohangáltak.

A lóállások részben be voltak omolva. Már attól kezdtem aggódni, hogy kedvenc lovaink esetleg megsérülhettek, mert egy csomó lovat láttam harapásokkal és verekedéssel szerzett sérülésekkel, amikor hirtelen, mintha a földből nőttek volna ki, ott állt előttünk Cangi és Tarik.

A hűséges állatok felfedezték gazdáikat, és azzal fejezték ki örömüket, hogy fejeiket testünkhöz dörgölték. Megpaskoltuk nyakaikat, majd így szóltam Burgdorfferhez:

– Szerezz gyorsan nyergeket és zablákat, a lovakkal a bejárat felé megyek, ott majd bevárlak.

Náci szolgálatkészen elrohant, és elég soká eltartott, mire meghozta a szükséges dolgokat. Nem kis fáradtságába került, mire elő tudta keríteni a romok alól.

A várakozás közben múló időt egyébként nem hagytam kihasználatlanul. Miután Cangi és Tarik számára megfelelő helyet jelöltem ki a kapu közelében – a hűséges állatok helyben maradtak, történjék bármi is, ha szándékom kiderül – a fal oltalmában elosontam a Bala-Hissar bejárati kapuja felé, amit addigra erős katonai kommandó tartott megszállva.

Gondolni sem lehetett arra, hogy az ember átjuthat ezen, mert a katonákon kívül még jó néhány fáklyahordót is oda vezényeltek, akik mindenkinek az arcába világítottak, aki a kapun keresztül be- vagy kifelé át akart jutni. A nagy létszámú őrszolgálattal szemben erőszak alkalmazása elképzelhetetlen volt, és most az volt a nagy kérdés, hogyan lehet kijutni a citadellából, mivel a Bala-Hissarnak nem volt másik kijárata.

Így aztán visszalopakodtam arra a helyre, ahol lovainkat hagytam, a másik irányból Burgdorffer éppen akkor ért oda a lószerszámokkal. Gyorsan felkészítettük az állatokat, az igyekezet ellenére a felnyergelésre nagy gondot fordítottunk, majd a sötétség leple alatt elvezettük őket egy félreeső helyre az ellenkező oldalon.

Miközben kellemetlen helyzetünkből kivezető út lehetőségein morfondíroztam, eszembe jutott, hogy ma délben a földlökést pontosan a karavánút felől láttam közeledni a torony felé, ahol fogva tartottak. Bizonyára a hullámmozgás következményei je

lentették az egyetlen menekülési lehetőséget, mivel földrengés alkalmával éppen a falak és egyéb magasan kiálló tereptárgyak szoktak a leghamarabb összeomlani.

Ez a következtetés teljes mértékben helyesnek bizonyult, mivel amint kezdtem ellenőrzés céljából körbejárni az erőd körüli sáncolást, az adott helyen hatalmas rést találtam. Agyag- és kőtörmelék omlott le mindkét oldalon, ami rámpaszerű omladékhalmot képezett, és a magasból lehetővé tette a lejutást.

Jóllehet mindenesetre veszélyes mutatványnak ígérkezett, mivel nekünk ténylegesen kézzel-lábbal kellett lemásznunk, olyan állatokat pedig, mint a mieink, bátran neki mertük ereszteni.

Itt, a négyzet alakú erődítmény hátsó részénél egyetlen emberi lélek sem volt látható, így egy jó órás, fárasztó munkával sikerült a nehéz feladat. A rom nagyobb darabjait kézzel kellett oldalra rámolnunk, néhány helyen még lépcsőt is kénytelenek voltunk kialakítani, hogy az állatok számára valamelyest könnyítsünk a terep nehézségein. De mit is számított ez akkor? Meg voltunk elégedve sorsunkkal, mely lehetővé tette számunkra, hogy elmeneküljünk fogságunkból.

Volt még egy akadály, amit le kellett küzdenünk: A vizesárok, amely a Bala-Hissart körülvette. Amikor azonban odaértünk, észrevettük, hogy a természet kezünkre játszott. A földrengés következtében repedések keletkeztek, amin át az árok vize elfolyt, így száraz lábbal átmehettünk rajta.

A másik oldalon felültünk lovainkra, és így ismét visszanyertük arany szabadságunkat.

Első célom természetesen az ágyúöntöde volt. Most, amikor ekkora volt a zűrzavar, jó okkal számíthattam arra, hogy vissza tudom szerezni terveimet. Ahhoz, hogy eljussunk a városba, Bala-Hissart nagy ívben meg kellett kerülnünk, mivel a szabad mezőség felőli oldalán hagytuk el.

Nem volt könnyű feladat, koromsötét éjszaka az afgán főváros környékén mindenfelé öntözőcsatornákkal szabdalt földeken lovagolni, amihez ezen a napon még a földben keletkezett repedések, gyökerestől kidöntött fák és mindenféle romhalmazok is hozzájárultak.

Csak a távoli tüzek gyenge fénye világította be utunkat. Hátborzongatóan szép látvány volt az égő Kabul kupoláival és tornyaival, másik oldalon a villogó fényben kísértetiesen felfelbukkanó facsoportokkal. Néha-néha a lángokon átszáguldó egy-egy széllökés vakító szikraesőt hajtott a táj fölé, a parazsat újabb, hatalmasabb fellángolásra késztetve. Grandiózus, hátborzongató tűzijátékban volt részünk.

Okos állatainkra hagyatkoztunk, hogy megtalálják ezen a rémes kavarodáson átvezető utat, mi magunk csak a fő irány megtartására ügyeltünk. Végre nagy nehézségek árán nyugat felől elértük a várost.

Vakmerő menekülés

Szent Isten! Hogy nézett ki Kabul, melynek utcáin most végig kellett lovagolnunk! Utcák? Hol lehetett ilyeneket egyáltalán még felismerni? Némelyik totális romhalmaz volt, és annyira járhatatlan, hogy kénytelenek voltunk teljesen más utat keresni, mint amerre egyébként járni szoktunk. Egyes szakaszokon teljes volt a sötétség, ember sehol, csak homályos alakok suhantak olykor a romok között, hogy az éjszaka leple alatt lopjanak és fosztogassanak.

Másfelé nagy tüzek égtek, fényeiknél szorgos munka folyt. Mindenfelé sebesültek és betemetett emberek kiáltásait és sóhajait hallottuk. Saját érdekünkben természetesen kerültük a népesebb környékeket, tüzek és fáklyák elől gondosan kitértünk, mert ott katonák felügyelete alatt és segítségével olyan emberek dolgoztak, akiket az emír terelt össze.

Egyébként jól látható volt, hogy a földrengés csak sávonként pusztított, voltak városrészek, melyek szinte érintetlenek maradtak, mások a föld színével váltak egyenlővé. A város közepén lévő szép kétemeletes bazár árukészletével együtt teljesen megsemmisült. Összesen több mint 1000 ház omlott össze, és több mint 12000 ember vesztette életét. Az emír később rendkívül sokat tett a város újjáépítéséért.[46]

Kabul Afganisztán egyik legszebb városa volt. Az ország más városaihoz képest kövezett utcákkal rendelkezett, a földrengés idején több mint 60000 lakosa volt, közöttük számos örmény, zsidó és perzsa. Fontos karavánút menti helyzete nem messze a brit-indiai határtól gyakran volt politikai viták tárgya, és egy alkalommal az angol kultúrnép porig leégette.

Nagy kerülőutat téve végre elértük a puskagyártónak a város másik végén lévő telephelyét, ahol az ágyúöntöde volt. Itt azonban a katasztrófa olyan rémes pusztítást végzett, hogy a gyár alig volt felismerhető. Csak hosszas keresgélés után találtuk meg. Irgalmas ég, micsoda látvány! Kő kövön alig maradt, kövek, geren

[46] A leírt földrengés valóban megtörtént.

dák, vasszerkezetek hatalmas káosza, és közöttük – látni is szörnyű volt – emberi testrészek mindenfelé.

Elszorult a szívem a szörnyű nyomorúság látványától. Már úgy voltam vele, hogy az utóbbi idők eseményei során szerzett élményeim megedzették lelkem az emberi szerencsétlenséggel szemben. Az itt látható füstölgő romhalmaz azonban túltett minden iszonyaton, amit eddig látnom kellett, sőt a népes Kabul romhalmazainak szörnyű látványa messze meghaladta még a Khaiber-szoros csataterének látványát is.

Hogyan lesz lehetséges a romoknak ebben a zűrzavarában megtalálni a titkos pincét, amelynek keresésére indultunk? És ha meg is találnánk, vajon nem semmisült-e meg minden, ami benne volt? A romok tengerének belsejében még most is nyilvánvalóan tombolt a tűz, mert a felhőszakadásszerű eső, amely a viharral érkezett, nem volt képes egészen eloltani, így a parázsból ismét feltámadt a tűz. Borzongató látvány volt, amint egy hatalmas láng, amely az egyik helyen már képes volt áttörni, bevilágította a pusztulás helyszínét.

Amikor még keresve, kutatva mászkáltunk a törmeléken, hogy valamilyen támpontot találjunk arra, vajon hová lettek a tervek – természetesen már kezdtem feladni minden reményt – egy kőhalmon fekvő ember nyomorúságos jajgatására figyeltünk fel, aki alatt pokolszerű tűz égett.

Kétségbeesett kiáltásai közepette hangosan a korán kilencvenkilencedik szúráját imádkozta, amely a földrengéssel foglalkozik, és így szól:

„Allah, a Könyörületes és az Irgalmas Nevében!
Amikor remegve megrendül a föld, s kiveti a föld a terhét,
és azt mondja az ember: „Mi történt vele?”
Azon a napon elmondja híreit,
mivel a te Urad sugallatot ad neki.
Azon a napon az emberek külön-külön jönnek elő,
hogy lássák tetteiket.
Aki csak egy porszemnyi jót is tett, az meglátja azt,
és aki csak egy porszemnyi rosszat tett, az is meglátja azt.”

– Nézze csak uram – kiáltotta hirtelen Burgdorffer, aki éppen a szerencsétlent nézte – kettőjük közül ő volt az egyik, akik engem a kemencébe dugtak. Láthatjuk, a világon mégiscsak van igazság.

Tekintettel a rettenetes fájdalmakra, amit ennek a halál torkában lévő embernek kétségtelenül el kellett viselnie, aki még élt, mikor félig már halottnak számított, már éppen rosszallásomat akartam kifejezni Burgdorffer mondása miatt, szavaim éles, roszszalló hangon szándékoztam hallatni, amikor Náci imára emelt karjainál elkapta a szerencsétlent, és lehúzta a kőrácsról. Ez a kegyes cselekedet megbékítetett a derék legény irányában. Elborzadtam, amint közelebbről megnéztem a nyöszörgőt. Mindkét lába teljesen el volt szenesedve, és ennek ellenére még mindig élt a szánalomra méltó ember, jóllehet ahogy magát láthatóan érezhette, már az örökkévalóság kapuja előtt állt.

– Uram – folytatta Burgdorffer, miközben feltámasztotta a haldokló fejét, akinek arcvonásai az őrült fájdalomtól, melyet el kellett viselnie, csúnyán eltorzultak. – Bármiben fogadni mernék a világon, hogy ez a gazember egészen pontosan tudja, hogy Kara Murad hová rejtette a terveket. Egyike volt a beavatottaknak, akik a titkos pincében mindenről tudhattak.

Reménysugár villant fel bennem. Igen, a halálra ítélt, aki éppen arra készül, hogy Allah ítélőszéke elé lépjen, minden bizonnyal az igazságot fogja mondani, ha kérdezik, ezért lehajoltam hozzá, és megszólítottam:

– Kara Murad egyik szolgája vagy, és ha a jelek nem csalnak, néhány órán belül bírád előtt fogsz állni. Ha hajlandó vagy lelkiismereteden még könnyíteni azzal, hogy beismersz egy gonosz tettet, úgy Allah azt minden bizonnyal javadra fogja beszámítani.

– Ó Hasszan, ó Husszein, kegyelem, kegyelem, irgalom! – suttogta elhaló hangon a haldokló. Perzsaként siita volt, számára Hasszan és Husszein mártírok szent prófétáknak számítanak. – Az ítélőszéknél nem a pokolba akarok kerülni, ahol a tisztítótűz ég, hanem Allah legfelsőbb mennyországába. Nem kárhozott, hanem kegyelettel befogadott szeretnék lenni.

– Válaszolj! Tudod, hol van Kara Murad, aki parancsolód?

– Igen, elmenekült, mivel fél az emír bosszújától.

– Elmenekült? Hová?

– Svat felé, ahol egy szent próféta lakik. Jóslatot akar beszerezni nála.

– Mit kellene a szent prófétának megjósolnia számára?

– Azt kellene neki megmondania, hol adhatja el azokat a képeket, melyeken egy ágyú van ábrázolva.

– A próféta ilyen tanácsokat is ad?

– Igen, ő nagy jövendőmondó, minden kérdést megválaszol, ha elég pénzt kap érte.

Különös egy szent lehet, mindenesetre ügyes üzletember, aki pompásan illik a mi perzsa ágyúöntőnkhöz.

– Kara Murad tehát magával vitte a terveket? Pontosan tudod?

– Igen! Nekem is el kellett volna kísérnem, azért maradtam le, hogy utánuk vigyem a lovakat, közben lepett meg a földrengés. Számomra az volt meghatározva, hogy a szörnyű tűzben kell elpusztulnom. Allah kevésbé volt kegyelmes hozzám.

– Ne légy istenkáromló, hanem szállj magadba. Mindenesetre nagy vétkes vagy.

– Igazad van uram, nagy vétkes vagyok, de akkor sem akarok a pokolba jutni. A tűz nagyon ég, és őrült fájdalmat okoz. Imádkozz értem uram, ígérd meg nekem. Mindent el fogok mondani, amit tudok.

– Imádkozni fogok érted, Allah talán meg fog kegyelmezni. Most azonban válaszolj! Kara Murad egyedül volt, amikor elment, vagy ment vele valaki?

– Nem volt egyedül. Gufsur, valamint a Franciaországból érkezett ember és Riza kísérték.

– Ki az a Riza?

– A szolgája. Riza és én voltunk a bizalmasai.

– És a lövegparancsnok vele van? Az, aki korábban az emír tüzérségi főparancsnoka volt?

– Igen!

– Ez meg hogy lehet?

– A lövegparancsnok Kara Murad barátja. Ő volt az, aki az ágyúképeket el akarta adni az emírnek, mivel a tüzérség főparancsnoka volt. Tegnap néhány órával a földrengés előtt eljött Kara Muradhoz, és azt mondta neki, menekülniük kell, mivel az emír nagyon fel van háborodva, és valamennyiüket foglyul akarja ejteni.

– Tehát így függtek össze a dolgok! Valami ilyesmit sejtettem, gyanúm most bizonyossággá vált, és most már tudtam, hová kell fordulnom. A haldoklónak rövidesen vége lett, ami számára csak szerencsének mondható.

Utolsó szavait már csak olyan halkan tudta elsuttogni, hogy fülemmel egészen közel kellett hajolnom szájához. Nem akartam tovább kínozni, végül is mindent megtudtam, amit tudni akartam.

A szerencsétlen azonban nem halt meg olyan szelíden, mint ahogyan elgyengülése alapján feltételeztem volna. Már kezdett hörögni, ami a halál közvetlen előhírnöke, amikor hirtelen felőtrázó, kétségbeesett kiáltást hallatott. És ekkor valami rettenetes dolog történt. Hirtelen, mielőtt meg tudtam volna akadályozni, a nyomorék csontos kezeivel, melyek mint keselyű karmai görcsbe rándultak, mellemen belekapaszkodott kaftánomba, és amikor akaratlanul felegyenesedtem, mivel mélyen fölé voltam hajolva, a szánalomra méltó alak lábainak megszenesedett csonkjaira emelkedett, és csikorgó szavakkal, miközben szája fehéren habzott, visító, őrülettől eltorzult hangon kiáltotta: Ó Ali! Az ördög! Az Ördög!

Görcsös rándulás futott végig testén, és felső ruházatom a kétségbeesés erejével tépkedni kezdte, mintha az ördögöt pillantotta volna meg bennem, és mintha életre-halálra kellene vele megküzdenie.

Kiáltása rövidesen sóhajtásba és hörgésbe fulladt, de kezeiben az erő nem hagyott alább. Mint összezárt satu, úgy kapaszkodott öltözetem ráncaiba, de annyira, hogy képtelen voltam lefejteni magamról.

A jelenet borzalmára való tekintettel Burgdorfferrel együtt néhány pillanatig sóbálvánnyá dermedve álltunk ott, és akaratlanul

mindketten úgy éreztük, hogy be kell várnunk az ítéletre váró haláltusájának végét.

Rángása alábbhagyott, teste kinyúlt, és mellemen ott függött egy hulla. A jelenet mélyen megrázott. Tényleg ekkora csapásnak kellett érnie ezt a szerencsétlen embert, hogy elárulja nekem a tervek titkát?

– Istenem, ó útjaid milyen kiszámíthatatlanok – mormoltam akaratlanul. – Vedd magadhoz kegyeidbe ezt a vétkest!

Nem volt könnyű, a halott kezeit leválasztani ruházatomról, annyira görcsbe rándultak haláltusájában. Csak hosszabb fáradozás után sikerült. Most már amilyen gyorsan csak lehetett, el akartuk hagyni a borzalom helyszínét, de Burgdorffer hirtelen felkiáltása visszatartott.

– Nézzen csak ide uram, ez meg már megint micsoda? Egy valódi szemüveg hever itt, és egyen meg a fene, ha ez a keret nem a Heinzelmann professzoré.

Gyorsan lehajoltam a csillogó tárgy felé, és valóban, öreg tanárom aranykeretes szemüvege hevert előttem.

– Akkor a professzor sem lehet messze – válaszoltam. – Gyere Náci, keressük meg, egy tapodtat sem megyek innen, míg sorstársunkat meg nem találjuk.

Burgdorffer lelkesen bólintott. Úgy tűnt, a gondviselés kegyesen segítségünkre siet. Ebben a káoszban a szörnyű sötétség mellett alig láthattunk valamit, de a szél egy közeli tűzfészket világító parázzsá élesztett, ami a szomorú helyszínt vöröses fénnyel világította meg.

Nem kellett sokáig keresgélnünk. Nem messze attól a helytől, ahol a szemüvegre bukkantunk, egy fekete alak feküdt hason, akit először Kara Murad valamelyik szerencsétlenül járt rabszolgájának tartottunk, mivel nem csak egyszerű, hanem lestrapált öltözetet viselt, mint amilyeneket a perzsák legalacsonyabb osztályú napszámosai szoktak hordani.

Az alak szinte merev volt a vastag a kosztól, úgy nézett ki, mintha fekete kéreg vonta volna be, látványától akaratlanul európai kéményseprőink jutottak eszembe.

Ki volna képes leírni meglepetésemet, amikor ez a nyomorúságos alak hirtelen felegyenesedett, és tágra nyílt szemekkel, dermedten nézett rám? Nem más volt ő, mint Heinzelmann professzor.

– Nahát, ilyen nincs, törte meg végre a csendet, mikor határtalan meglepetéséből végre összeszedte magát. Hogy kerültek ide ágyúgyárunkba kedves Wernerem?

– Az Önök ágyúgyárába, Heinzelmannkám? Nézzen csak körül, úgy tűnik, nem sok maradt belőle.

– Jézusom! Igaza van. A romjain állunk, mint Máriusz Karthágó romjain. De mondd csak fiam, mi a csuda történt egyáltalán?

Minden nyomorúság ellenére, mely körülvett, kénytelen voltam elmosolyodni, amikor a jó öreget ebben az állapotban magam előtt láttam, majd válaszoltam neki:

– Hogy mi történt, professzorkám, hát tényleg nem tudja?

– Gőzöm sincs róla. Nagy halom szén előtt álltam, ami rám várt, és éppen azon voltam, hogy telelapátoljam a talicskámat, de az egész rakás hirtelen összeomlott, jómagam pedig azt hiszem, elvesztettem az eszméletem.

– De professzor, így pont elmulasztotta a lényeget. Éppen az ön által annyira óhajtott földrengést éltük át. Nézzen csak körbe maga körül. Egész Kabul romokban hever, és számos helyen tombol a tűz.

Csak most, amikor szemeivel tájékozódni akart, kezdte a tudós hiányolni szemüvegét. Rögtön nem volt benne biztos, először megtapogatta hegyes orrát, majd füleit, hogy megállapítsa ennek a számára annyira nélkülözhetetlen tárgynak az elvesztését.

Nem hagytam sokáig keresgélni, hanem odaadtam neki szemüvegét, amelyben valami csoda folytán mindkét üveg épségben maradt.

Tulajdonképpen kevésbé a katasztrófa rettenetes következményeitől volt megrémülve, melyet tudós álláspontjából kiindulva magától érthetően szemlélt, mint sokkal inkább attól érezte boldogtalannak magát, hogy nem figyelhette meg személyesen a természeti eseményt. Csaknem kétségbe vonta, hogy mi történt, és csak akkor nyugodott meg, amikor vigasztalva biztosítottam arról,

hogy a dráma minden fázisát pontosan megfigyeltem, és hajszálpontosan mindezt le is tudom írni neki.

– De most professzorkám gyorsan meséljen el nekem két dolgot. Először is hogyan került ide, éspedig ebben az undorító öltözékben, másfelől azt mondja meg nekem, ismer-e egy olyan helységet vagy országot, amelynek Svat a neve!

– Jézusom, jóember. Ezt rögtön meg tudom magának válaszolni. Tehát először is egy perzsa gazembernél szénhordó lettem, mivel az emír nem tudott használni semmire, Kara Murad pedig szívesen elfogadott egy rabszolgát, aki semmibe sem került neki, másodsorban Svat egy ország neve, amely keleten határos Afganisztánnal, hogy úgy mondjam ezen birodalom és Kasmír között helyezkedik el, Svat fővárosát pedig szintén Svatnak hívják. Mindjárt elmondom Önnek az ország földrajzát és történelmét, amelyben talán maga Nagy Sándor …

– Isten őrizzen professzor, erre most nincs időnk. Azonnal indulnunk kell, mert a tűzvész egyre erősödik, és fényével elárul bennünket. Jöjjön, lovainkat majd kantáron vezetjük, és útközben bőven lesz rá alkalom, hogy valami rendesebb ruhát szerezzünk önnek, mert szénhordóként nem kísérhet bennünket.

– Induljunk hát Isten nevében, fortes fortuna adjuvat[47].

Jó Heinzelmannt magammal vonszoltam, Burgdorffer pedig utánunk jött a lovakkal. Ezután jól, rosszul követtük azoknak az utcáknak a nyomait, melyek a leginkább elhagyatottnak tűntek, és a legkevésbé voltak megvilágítva. A város déli része tűnt legelőnyösebbnek menekülésünkhöz, mert éjféli sötétség lebegett felette. Tehát először arrafelé indultunk, az utcák kihaltnak tűntek, csak az átkozott kutyasöpredék mely idemenekült, kötözködött velünk előrejutásunk során, mivel a város többi része túl nyugtalan volt számukra.

Ezek a korcs állatok, melyek inkább hasonlítanak sakálokra, mint kutyákra, a földrengés következtében, mely érthető módon minden viszonyt feje tetejére állított, élénk izgalomban voltak. Figyelemre méltó, hogy az állatvilágnak ez a proletáriátusa min

[47] Bátraké a szerencse.

den keleti városban megtalálható Konstantinápolytól kezdve, ahol képviselőik tízezrével fordulnak elő, az egész keleti világon át Kínáig, legfőképpen ott, ahol mohamedán országokról van szó. Ez a sajátos tény mindenesetre a mohamedánok hitével van összefüggésben, mivel ők nem ölnek állatot, ha nincs erre kényszerítő körülmény.

A kutyáknak azonban a keleti városokban megvan a maguk, hogy úgy mondjam különös szervezete, melyet féltékeny szigorral tartanak fenn maguk között. Így például felségterületeik, ahol meghúzzák magukat, pontosan körül van határolva, és ha közülük valamelyik akár tájékozatlanságból, vagy szándékosan átlépi ezeket a határokat, és behatol egy idegen felségterületre, akkor annak lakói nekitámadnak és széttépik, ha épségét nem sikerül meneküléssel megőriznie.

Ma tehát az undok állatok tolakodása a déli városrészben olyan heves volt, hogy a birtokon belüliek harapásaikkal nem tudták egyszerűen távozásra kényszeríteni a behatolókat. Ezért szabályos csaták alakultak ki, és az egyébként sem szimpatikus állatok ugatása és üvöltése messzire betöltötte a levegőt.

Komoly fáradtságunkba került az izgatott falkák távoltartása, melyek egyébként gyáván ki szoktak térni, most azonban igen harcias hangulatban voltak, annál is inkább, mivel revolvereinket nem akartuk használni, hogy kerüljük a lármát. Kötelékünket ezért úgy alakítottuk, hogy én mentem elöl kivont karddal, hogy biztosítsam a tiszta utat, engem a professzor követett kantáron vezetve a két lovat, a hátvédet pedig Burgdorffer képezte, aki szintén a kard élével biztosított bennünket a hátulról érkező támadásokkal szemben. Így sikerült végül kijutnunk Kabul déli kapuján.

Attól tartottunk, hogy itt nehézségekbe fogunk ütközni, és elhatároztuk, hogy az áttörést szükség esetén erőszakkal fogjuk kikényszeríteni, azonban nagy emberáradatra találtunk, akik pánikszerűen menekültek kifelé a szabadba.

Legtöbben mindenféle cókmókkal voltak megterhelve, és felpakolt teherhordó állatok, elsősorban szamarak és tevék tolongtak a menekülő emberek között. Ahogy a tolongások felől hallatszó kiáltásokból megtudtam, a menekülők attól féltek, hogy még to

vábbi földrengésekre kerül sor, és ezért igyekeztek a szabad földek felé, ahol legalább nem kerülnek romok alá.

Így aztán elvegyültünk a nép közé, és ez senkinek sem tűnt fel, mivel senki sem ügyelt a másikra. Mindenféle lármás helyzetekre is sor került, melyek magukra vonták azok figyelmét, akiket saját félelmük vagy szerencsétlenségük nem kötött le. Emitt dervisek óbégatták imáikat, mollahok prédikáltak, csikorgó hangon bűnbánatra szólítottak fel, amott egy tolvajt kaptak el frissen elkövetés közben, és meg akarták kövezni. Futárok és lovas katonák lovaikon belerontottak a tömegbe, jobbra-balra tekintet nélkül osztogatva korbácsütéseiket, hogy a szükséges helyet biztosítsák maguknak. Amott egy afgán vallási vitába keveredett egy perzsával, és késsel estek egymásnak, mert kölcsönösen azzal vádolták egymást, hogy a szunniták illetve a siiták idézték elő téves hiteikkel a rettenetes földrengés eljövetelét.

Mi azonban mindezzel mit sem törődtünk, hanem mindössze arra törekedtünk, hogy amilyen gyorsan csak lehet, elhagyjuk a szerencsétlen várost, amely mindhármunknak oly súlyos csalódásokat okozott.

Rövidesen kiértünk Baber császárnak a város előtti kedves kis dombon lévő emlékművéhez, akinek a neve valójában Sahir uddin Muhammad volt. Két egyszerű fehér márványlap, melyek a sajátos megvilágítás mellett félelmetesen villantak elő a környező facsoportok sötétjéből, jelezte egy szintén foszforeszkálva fénylő falon belül elhelyezkedő kertecskében azt a helyet, ahol Kabul minden uralkodói közül a legnagyobbiknak a földi maradványai nyugodtak. A sírfelirat: „Az ég kapujában Kuzvan az elhalálozás napjának dátuma iránt érdeklődött. A válasz így hangzott: Baber Badisach örökös lakhelye az égben van.”

Később a temetkezési hely mellett kis mecsetet és egy légvárat építettek, és ünnepnapokon Kabul lakói el szoktak zarándokolni erre a kedves helyre.

Milyen gyakran elvándoroltam ide jómagam is, ha a szigorú szolgálat időbeosztása lehetővé tette, mert innen csodálatosan pompás kilátás nyílik a kabuli síkságon csillogva hömpölygő folyóra. A látképet észak felé hófödte hegycsúcsok határolják.

Ez a csodás földdarab számos patakocskájával és öntözőcsatornájával, finom illatozó virágaival, zöld mezőivel és virágba boruló fáival igazolja a nagy szultán mondását, mely iratai között fennmaradt számunkra: „Kabul tavasszal zöld tájaival és virágaival maga a menyország."

Baber szultán a nagy Timur dédunokája volt, és 1483-1530 között élt. Jóllehet, mindössze 47 évet élt meg, Afganisztán egyik leghatalmasabb uralkodója volt, és jogara alatt egyesítette Kasgart, Khotant, Kundust, Randahart, Kabult és India egyes részeit. Figyelemre méltó, hogy nem csak kitűnő hadvezér és államférfi volt, hanem a tudományokat és művészeteket is nagymértékben támogatta, sőt saját maga is folytatott irodalmi tevékenységet, amennyiben tatár nyelven megírta saját élettörténetét és hódításainak történetét.

Kezdetben délnyugati irányban lovagoltunk a Tsarasijab felé vezető úton, nemsokára azonban kelet felé kanyarodtunk, átkeltünk a Logar-Darján, amely a Kabul folyóba torkollik. Át kellett kelnünk egy egykor nagyszabású, mostanra már lepusztult falon, melyet a ghildsik ellen emeltek.

Feltűnt, hogy a Logar vize vörösre színeződött, ami egyébként nem szokott előfordulni. Bizonyára a földrengés vörösagyag réteget tehetett szabaddá a folyó felső részénél, amit a zajló folyó hullámai magukkal sodortak.

Mialatt a professzor a vidéket csodálattal szemlélte, már amennyiben erre a csillagos ég alatt lehetőség volt, és hosszabb előadást tartott számomra az afgán birodalom nagy megteremtőjéről, Náci útközben itt-ott felszedett egy-egy gazdátlan ruhadarabot vagy fegyvert, hogy későbbre megőrizze a professzor számára. A rémes földrengés előli sietős menekülés során, mely az emberek hangulatát a legsúlyosabb zűrzavarba kergette, mindenfelé tárgyak hevertek szanaszét, olykor még teherhordó állatokat is találtunk a teljes háztartás felmálházott terhe alatt összeroskadva. Gazdáik egyszerűen otthagyták őket az út mentén.

A várost délen övező vidéket egyébként megkímélte a föld háborgása, amint azonban tovább haladtunk kelet felé, ismét a pusztítás nyomaira bukkantunk. Közben kezdett kivilágosodni, most

már pontosan követni tudtuk a földlökések irányát, ami észak-északnyugati irányból tört rá Kabulra, majd kelet-délkeleti irányba kanyarodott.

Ezen a szakaszon minden megsemmisült. Nagy repedések és gödrök tátongtak a talajban, hasadékok, melyeket nagy ívben kellett megkerülnünk, hatalmas fák dőltek ki gyökerestől, falak és házak omlottak össze.

Ekkor azonban nem sok kedvem volt ahhoz, hogy a rettenetes katasztrófa következményeire figyeljek. Sokkal nagyobb gondom volt, ugyanis azon törtem a fejem, hogyan tudunk átjutni a szorosoknál felállított határzáron. Csak csellel segíthettünk magunkon, és gondot kellett fordítanunk arra, hogy időben megtegyük a szükséges előkészületeket.

Amikor a Logarhoz értünk, a professzor, ahogyan mondta, megint emberivé kívánta változtatni magát. Ezzel szemben azonban kifogást emeltem, amin kezdetben igencsak felháborodott, annál is inkább, mert még azt is megtiltottam neki, hogy magára öltse a Burgdorffer által készenlétben tartott ruhadarabokat.

– Heinzelmannkám – próbáltam lelkére beszélni – nyugodjon meg. Nem azért döntöttem így, hogy bosszantsam, hanem az ön, és valamennyiünk biztonsága érdekében. Nézze meg az öltözéket, amit most magán visel, bizonyára ez fogja a legjobban megkímélni attól a rettenetes gyanútól, hogy német tudósnak nézzék, pláne, ha hajlandó lenne aranykeretes szemüvegét is levenni. Egy darabig még viselnie kell sorsát, hogy perzsa szénhordónak nézzék. Ha Nácinál akadna véletlenül egy perzsa sapka, akkor nagyvonalúan megengedném, hogy azt a fejére tegye, mert az a legjellegzetesebb nemzeti ruhadarab.

És Nácinak tényleg volt egy. Szerencsére nem a legjobb darab, és jól látszott rajta, hogy már évek hosszú során át teljesített intenzív szolgálatot. A célnak azonban ilyesmi felelt meg a legjobban, és amikor a professzor levette a szemüvegét, és felvette a kúpalakú sapkát, már tényleg nem lehetett felismerni benne az európait.

A Logar-darja vizét most más célra használtuk, nem mosakodáshoz. A folyóparton kerestem egy olyan helyet, ahol a vörös

agyag egy friss repedésnél előbukkant. Mivel itt ugyanakkor sűrű bozótos is volt, megálltunk, lenyergeltünk, és két másik sorstársam legnagyobb csodálkozására a galambfehér Cangit tetőtől talpig elkezdtem bedörzsölni az agyagos vízzel, amitől szőre úgy kezdett kinézni, mint egy vörösrókáé.

Náci igencsak meg volt lepve, amikor látni kezdte a ló átalakulását. Eredeti mivoltában egyébként könnyen leleplezhetett volna bennünket. Ezt követően közösen hozzáláttunk, hogy Tarikot hasonló procedúrának vessük alá, a fekete lónál ez természetesen nem ment olyan könnyen, mint az én fehéremnél. A mén azonban végül valamiféle szürkés-koszos színt kapott, ami lényegesen eltérő volt szőrének eredeti fekete színétől.

Magunkat is megmostuk az agyagos vízzel, amitől jócskán afgánabbnak néztünk ki, mint eddig, csak a professzor volt arra ítélve, hogy megtartsa magán a fekete koszréteget, mely testét bevonta. Miután derekasan megreggeliztünk, jól megerősödve továbbmasíroztunk.

A nagy karavánút Kabulból Shurd-Kabulon, a Lataband-hágón és onnan Gandamakon és Dzsalalabadon át a Kabul-darja folyását követve tart a Khaiber-hágó felé. Számunkra ez lett volna a legkényelmesebb, időközben azonban elvetettem a gondolatot, hogy a karavánutat kövessük, abból kiindulva, hogy az emír a fő közlekedési utakat bizonyára felügyelet alatt tartatja, hogy köröztessen minket, hiszen kémeknek, országa ellenségének tartott bennünket. Hogy gyanúm mennyire helyes volt, nemsokára bebizonyosodott.

A határőrség számára, melyet a körültekintő uralkodó tartott fenn a szorosoknál, futárok útján kétségtelenül parancsot adott, hogy tartóztassanak fel bennünket, ha át akarunk haladni, és a Khaiber-hágó határőrizete természetesen egészen különleges erősítést kapott, mivel ez volt a legfontosabb hegyi átkelőhely.

Amikor a Lataband-hágóhoz közeledtünk, ahol szintén őrszolgálatra számítottam, úgy határoztam, hogy előbb egyedül derítem fel a környéket, és két társam egy biztos rejtekhelyen hátrahagyom. Rövidesen találkoztam is portyázó lovas járőrökkel. Az erőszakos áttörés gondolatát természetesen eleve elvetettük, mivel a teljes őrség legalább száz főt tett ki.

Miután a lehetőségeket pontosan kifürkésztem, és észrevettem, hogy a szoros magaslatán maga a határőrség parancsnoka kémleli nagy gonddal a környéket, visszatértem rejtekhelyünkhöz, és megfelelő eligazítást tartottam.

Magamra öltöttem Burgdorffer kaftánját, övemet kendővel cseréltem fel, hatalmas turbánt tettem a fejemre, a kendőből övet készítettem, a fegyverek bőrszíját bár kicsit kényelmetlen volt, de vállamon átvetve mellemre csatoltam, ahogyan az afgánok viselni szokták. Jó Cangimnak vérző szívvel levágtam hosszú, majd földig érő farkának csúcsát, amiről könnyen felismerhető lett volna. Röviden, minden igyekezetemmel azon voltam, hogy bár megtartsam egy magasrangú afgán tiszt látszatát, de saját korábbi megjelenésemtől lehetőleg élesen eltérően nézzek ki. Burgdorffer azt a megbízást kapta, hogy olyan siralmasan nézzen ki, amennyire csak lehetséges, és a professzorral gyalogosan keljen át a szoroson. A mént pakolja fel, mint teherhordó lovat, és a határőrizeten történő átkelésig lehetőleg ne adjon neki enni és inni, hogy lógassa a fejét. Természetesen Tarik farkát is jelentősen megkurtítottuk, úgyhogy elég vicces kinézetet kapott.

Miután végeztünk előkészületeinkkel, magabiztos vágtával belovagoltam a szorosba, és nem tartott sokáig, máris megjelent egy hat fős vörös egyenruhás huszár járőr, akik felém tartottak. Úgy tűnt, nem igazán tudják, mire tartsanak, mivel Afganisztánban az egyes rendfokozatok nincsenek úgy feltüntetve, mint nálunk. Csak azok a csapatok vannak rendfokozatnak megfelelő jelzésekkel ellátva, melyek európai mintájú uniformist viselnek.

„A támadás a legjobb védekezés." Ez a katonai közmondás, amelynek alkalmazásával már gyakran éltem, megint eszembe jutott, és parancsoló hangon, mint aki hozzá van szokva, hogy engedelmeskedjenek neki, rákiáltottam a hat fickóra, mielőtt azok bármihez kezdhettek volna:

– Áthaladt itt két lovas, egyikük fekete, a másik fehér lovon?

– Nem uram – válaszolt katonai hanghordozással a huszárok egyike, aki rangja szerint káplár volt.

– Hol találom a határőrség parancsnokát? – kérdeztem tovább, anélkül, hogy lovam lassítottam volna, így az őrmestert arra kényszerítettem, hogy mellettem vágtasson.

– Odafent tartózkodik a szoros nyergén, hogy saját maga fürkésszen a két kém után, akiket az emír köröztet.

Jól sejtettem. Még jó, hogy ennek megfelelő intézkedéseket hoztam. Egy intéssel a káplár tudomására hoztam, hogy megelégedtem felvilágosításával, és most már lemaradhat, majd a parancsnok felé kezdtem vágtatni, akit innen már jól láttam. Mivel személyesen nem ismert, csak személyleírásomat kapta meg, amit futárok hoztak neki, meglehetősen biztos voltam benne, hogy álöltözetemben nem fog felismerni, ráadásul arra kapott parancsot, hogy két lovas érkezésére kell ügyelnie.

Miután az afgán tisztek szokásainak megfelelően üdvözöltük egymást, azonnal megszólítottam, időt sem hagyva neki, hogy kérdéseket tegyen fel számomra.

– Te vagy az a határőrtiszt, akinek a Lataband hágóra ügyelnie kell?

– Parancsára uram! – válaszolt készségesen. Célomat tehát elértem, alárendeltjeihez hasonlóan ő is magasrangú tisztnek tartott.

– Azt a parancsot továbbították számodra, hogy tartóztasd le azt a két lovast, akik valamilyen módon át akarnak jutni a határon? Egyikük tábornok, a másikuk ezredes, és Kabulból menekültek el.

– Parancsára uram! Ma hajnalban, napfelkelte előtt két órával érkezett a futár ilyen paranccsal. Később meghozták a két kém pontosabb leírását is. A fehér lovon ülőn piros kaftán van, és arany csíkokkal díszített fehér turbánt visel a fején.

Hála hadicselemnek, ezek a jellemzők már nem voltak találóak, hiszen vörös kaftánomat elcseréltem Burgdorffer kék kaftánjával, turbánkendőm pedig sötétbarna volt. Lovam színe nem volt sem fehér, sem fekete, az afgán így nem is gondolhatott arra, hogy én lehetek az egyik a két körözött személy közül.

– Igen pontos személyleírást kaptál – válaszoltam a határőrtisztnek. Ügyelj csak továbbra is igen figyelmesen a két körözött személyre.

Igyekeztem addig húzni a beszélgetést, míg Burgdorffer és a professzor át nem érnek a határon. Rövid szünet után ezért folytattam:

Az emír nagy gondot fordít arra, hogy ezt a két felségárulót rövidesen elkapják. Elevenen fel akarja daraboltatni, majd kutyák elé vetni őket. Azt a feladatot kaptam, hogy ellenőrizzem ezt a határátkelőt, hogy az őrség rendben posztján van-e. Jelenthetem az emírnek, hogy feladatod különös gonddal látod el, mivel látom, hogy a két menekülő személyleírását jól megjegyezted magadnak.

– Valóban. Ne aggódj uram, a két gazember itt nem fog átjutni. Fiam szemeire mondom.

Mialatt ily módon izgatott beszélgetésbe bonyolítottam a határőrtisztet, és minden lehetséges dolgot elmeséltem neki az emír udvaráról, Burgdorffer és a professzor bizonyára már közeledett.

Mégis hevesebben kezdett dobogni a szívem, amikor meglátttam őket a távolban felfelé kapaszkodni a hágó meredek ösvényén. Ha csak gyanú árnya ébredt volna a tisztben, véget vetett volna utunknak, és biztonságos fedezet mellett kétségtelenül visszaküldött volna bennünket Kabulba.

Kicsit ki akartam faggatni, ezért megkérdeztem, hogy sok utazó használja-e ezt a hágót. Azt válaszolta nekem, hogy tegnap óta állítólag rengeteg menekülő haladt át erre, akik a földrengéstől való félelmükben a hegyekbe tartottak.

Ez a hír valamelyest megnyugtatott, mivel így annál kevésbé feltűnő, ha most két magányos vándor érkezik málhás lóval. Minél közelebb kerültek azonban sorstársaim, annál jobban vissza kellett tartanom magam, hogy ne törjek ki hangos nevetésben, mert a két nyomorúságos alakban toronymagasan megpakolt lovukkal, mely a hatalmas fa- és rőzserakomány alatt összerogyással fenyegetett, senki ember fia nem sejtett volna két magasrangú afgán tisztet, és még maga a bizalmatlan, éleslátású emír sem ismerte volna fel Burgdorfferben egykori lovassági ezredesét.

A professzor erős fahusángra támaszkodva lépegetett. Megjelenésében tényleg semmi európait sem lehetett felfedezni. Tarikot vonszolta maga mögött, aki fáradtan és szomorúan lógatta fejét. Néhány bálával volt megpakolva, amint később megtudtam, ezek kifordított ruhaneműek voltak, melyeket Burgdorffer rőzsével és szúrós szakszaulfűvel tömött ki, mely Afganisztán sztyeppéin található. Úgy nézett ki, mintha egész háztartását felpakolta volna a szegény állatra, akinek szőrzete ellenkező irányban volt kefével felborzolva, így bozontos lett, nem beszélve az agyag koszos színéről, ami most még erőteljesebben érvényesült. Náci útközben a por minden lehetséges fajtáját rászórta gebéjére, és saját magát is olyan mértékben bekente, hogy majdnem annyira szutykos volt, mint a professzor.

Ruházata nagyon szerencsésen volt megválasztva, Szakadozott, szinte folyamatos foltokból álló kendő volt a létező legprimitívebb turbánként a fejére tekerve, ami leírhatatlanul szegényes kinézetet kölcsönzött neki. Hosszú, kaftánszerű kabátját, melyet viselt, rongyos, bő nadrágjába gyömöszölte, és ezzel sikerült olyan öltözéket összehoznia, amilyet csak egészen szegény emberek viselnek. Isten tudja, hol szerezte ezeket az ócska rongyokat, valószínűleg a földről szedegethette fel, amit a menekülők használhatatlan holmiként eldobáltak. Fegyvereink és jobb öltözeteink, valamint lőszer- és élelmiszer készleteink csomó rőzse és ág alá voltak elrejtve.

Így vonszolta magát a két nyomorúságos alak, mint két szegény vétkes, akik a kabuli földrengés során utolsó javaikat is elveszítették. Amikor velünk körülbelül azonos magasságba értek, mindketten igen alázatosan köszöntek, ahogy a szegény emberek szokása, magasabb rangúakat találkozáskor alázattal üdvözölni.

Most már igazán nagy erőlködésembe került, hogy erőszakkal leküzdjem fojtogató nevethetnékemet. Beszélnem kellett, bármiről is, különben kipukkadtam volna.

– Hát ezek meg micsoda fickók lehetnek – kérdeztem a tisztet, miközben Burgdorfferre és a professzorra mutattam.

– Két szegény tadzsiknak tűnnek, bizonyára szénégetők, amint excellenciád fakészletükön láthatja. Egyikük különben áj

tatos[48], mivel a mekkai zarándokok zöld turbánját viseli. Fel nem foghatom, hogyan indulhattak ezek az emberek mindenféle fegyver nélkül veszélyes útjukra, mert egy zarándoklat innen Mekkáig, melynek során kénytelenek áthaladni a fanatikus siiták (perzsák) országán, igazán nagy merészségnek tűnik.

– Igazad van, válaszoltam, hogy a tisztet folyamatosan lefoglaljam. Sok mekkai zarándok halad át itt a Lataband hágón, amelynek őrzése rád van bízva?

– Nem uram, csak ritkán fordul elő. Legtöbbjük a hegység nyugati oldalán marad, kelet felől csak nagyon kevesen jönnek.

A tiszt anélkül, hogy további figyelmet fordított volna a két vándorra, érdeklődni kezdett a földrengés és annak Kabulra kifejtett hatása iránt, és én röviden elmeséltem neki benyomásaim, melyek a katasztrófa során értek. Igen figyelmesen végighallgatott, és még további részleteket is szeretett volna megtudni, de félbeszakítottam, mert cimboráim közben jelentősen eltávolodtak. Ezenkívül még a perzsa ágyúöntőről is szerettem volna valami hírt kapni, ha lehetséges.

Erre vonatkozó kérdésemre a figyelmes határőr közölte, hogy tegnap dél körül négy lovas haladt át a Lataband hágón Jagdalak irányába. Közülük az egyik állítólag európai ruhát hordott, ketten perzsát, egy pedig afgánt. Fel is tartóztatta őket. Feltűnt neki, hogy a karaván „ura" olyan igazoló okmányt mutatott be, amely őt, mint Kara Murad ágyúgyárost igazolta. Erre mind a négyüket hagyta tovább menni.

Belsőleg ujjongani kezdtem, mert most már tudtam, hogy helyes úton vagyok. Külsőleg azonban felháborodást színleltem, és hevesen rátámadtam szegény tisztre, aki ijedtében szinte a felhők közül pottyant le a földre:

– És te nem tartóztattad fel a gazembereket? Nem tudod, hogy meglopták az emírt, és nagy pénzösszeget sikkasztottak el, és most valószínűleg szándékukban áll, eladni az új ágyúterveket, amit Habib Ullah kán olyan drágán megfizetett? Azonnal értesíte

[48] hitbuzgó

nem kell a többi határőrséget, hogy a kémek ne tudjanak meglépni.

A tiszt úgy megrémült, mintha mennydörgés érte volna. Én azonban megsarkantyúztam lovam, és elvágtattam a professzor és jó Burgdorfferem után, akiket rövidesen utolértem. Természetesen éles kanyart tettem a völgyben, és csak utána csatlakoztam hozzájuk. Cselem kiválóan sikerült, és Náci nagyon megörült annak, amint átalakuló művészetét dicsérgettem.

Jagdalakig a karavánutat követtük, amely itt derékszögben délre kanyarodik. Mi magunk továbbra is megtartottuk a keleti irányt, egy darabig a Kabul-darja mentén lovagoltunk, majd komppal keltünk át a másik oldalra, amely Mandavarnál keresztezi a folyót. Jóllehet itt még mindig Afganisztánban voltunk, azonban már nem az emír hatalmi övezetében, mert ez a határövezet csak névlegesen van alárendelve neki. Már közeledtünk a hegyvidéki Badsaurhoz, ahol a siakposok, egy vad hegyi nép lakik, akik nomád életmódjuknál maradtak, és főként állattartásból és vadászatból élnek, de ha lehetőség nyílik rá, a rabló életmódot sem vetik meg. A siakposok óiráni eredetrűek, és a szomszédos ország, Kafirisztán felé vezetnek bennünket, ahova Badsaur is tartozik, ezen a hegyvidéki pusztaságon a határok azonban nincsenek olyan szigorúan meghatározva, mint a kultúrnépeknél.

Kafirisztán alatt olyan országkomlexum értendő, amely jóllehet különböző, egymás között nem egységes és viszályban élő népcsoportokra esik szét, azonban mindez ideig főként vad természeti tagoltsága és jó állapotú, de legalább elég széles utak hiánya miatt a feléjük törekvő szomszéd népeknek sikeresen ellenálltak, és megtartották függetlenségüket.

Az egész vidék, amely kiterjed a Hindukus hegyvonulat déli lejtőjére és az innen délre lévő Kabul-darjáig terjedő mellékhegyekre, tele van szakadékokkal, mélyedésekkel és hegyi folyókkal, amelyek mindenfelé nagyszerű vízeséseket képeznek, és igen festői látványt nyújtanak. A folyók részben aranyhomokot sodornak, amiből gyakorlatilag nem termelnek ki aranyat, tudományos feltárásuk igen szerény.

A hegyvidéket pompás őserdők fedik, melyek főként tűlevelűekből állnak. A vidék olyan helyeken, ahol talajadottságai következtében művelhető, igen termékenynek mondható. A völgyekben könnyedén termeszthető gyümölcs, búza, árpa és bor, de földműveléssel csak csekély mértékben foglalkoznak.

A siakpos vagy sijapos név, amit a lakosság használ, perzsa eredetű, és kb. azt jelenti, hogy „a feketébe öltözöttek", mivel fekete kecskeprémből készült kabátot szoktak viselni. Az afgánok hitetlennek nevezik őket, mivel nem mohamedánok, hanem valamiféle szellemekben hisznek, alapjában véve buddhisták. Afganisztán emírjei ismételten rátörtek Kafirisztánra, az országot többször lerombolták, de lakosságát sohasem sikerült meghódítani éppúgy, mint az araboknak sem, akik kardcsapásaikkal terjesztve az iszlámot egészen idáig előretörtek, azonban dolguk végezetlenül kénytelenek voltak visszafordulni. Mindezt Heinzelmann professzortól tudtam meg. Később közösen még részletesebb tanulmányokat folytattunk.

Utunk Tsigar-Seraion vezetett keresztül, amely barátságos hegyi város a Kaskar-darja mentén, ahol vendégszeretettel befogadtak bennünket, mert azonnal tudomásukra hoztuk, hogy nem vagyunk mohamedánok, mivel a kafirok a próféta legharagosabb ellenségei, és szakadatlan viszály él közöttük.

Itt hallottunk a nagy szent nevéről is, akihez mindenfelől ömlött a nép, mohamedánok és kafirok egyaránt. Amenullahnak hívják, és nem Svat városában tartózkodik, hanem Miankalában, ahol egy szent liget található egy több száz évvel ezelőtt elhunyt vándor prédikátor emlékművével.

Elértük a Pendskora-darját, a Svat egyik mellékágát, amely mellett Miankala található. A folyóban kevés víz volt, és kőhordalékkal töltött ágyát még egyhatod részéig sem töltötte ki, így könnyen átjutottunk rajta.

Egy magányos helyen pihenőt tartottunk, hogy először is rendbe szedjük magunkat. Itt kell megemlítenem, hogy az út utolsó szakaszán felváltva lovagoltunk, hogy szegény professzornak se kelljen az egész utat gyalogosan megtennie.

Számomra és Burgdorffer számára egyébként kellemes változatosságot jelentett a szakaszos gyaloglás, és viszonylag gyorsan haladtunk előre.

Először is lovaink normális állapotát állítottuk helyre, azaz gondosan megmostuk és lecsutakoltuk őket, ami rendkívül jót tett nekik. Mi magunk a korábban megszokott ruházatba öltöztünk át, levetettük magunkról a koszos ruhadarabokat, és jobb kaftánjainkat vettük fel. Fegyvereinket is láthatóan magunkra öltöttük, amint az Közép-Ázsiában teljesen szokásos, hogy esetleges találkozások alkalmával már eleve biztosítsuk magunknak a szükséges tiszteletet.

A professzor számára azonban saját sürgető tanácsára egy dervis viseletét választottuk, amihez Burgdorffernek volt némi kelléke. Heinzelmann utalt arra, hogy dervisként, azaz koldus szerzetesként utazhat a legbiztonságosabban, annál is inkább, mivel alkata semmiféle harcias jelleget nem mutatott, ez felel meg legjobban számára. Elmesélte nekem, hogy a merész osztrák utazó, Hermann Bambéry egész Közép-Ázsiát ilyen viseletben szelte át.

Igazat adtam neki, azonban közöltem vele, hogy amilyen hamar csak lehet, lovat akarunk szerezni neki, hogy gyorsabban haladhassunk. Ezzel azonban nem sikerült elnyernem tetszését.

– Quod non[49]! – válaszolta nagy igyekezettel. A ló a legnagyobb tévedés volna, amit az adott körülmények között szereznék magamnak. Az ázsiai urak ettől joggal válnának bizalmatlanná. Az egyetlen helyes választás egy szamár volna, kedves Wernerem, és jól tennék, ha adott alkalommal körülnéznének egy ilyen állat után. Nagy elődöm Bambéry is szamárháton tette meg utazását.

– Felőlem – válaszoltam nevetve, mivel lelki szemeim előtt máris feltűnt, amint a magas, csontsovány Heinzelmann egy ilyen szürke állat hátán kinézne. – Nem tudom, Bambéry kollégájának is ilyen hosszú lábai voltak-e mint önnek, professzorkám.

---

[49] Azt már nem!

– Valójában nem, kedves Wernerem, sőt ellenkezőleg, kicsi, zömök testalkatú ember volt, és amikor szamara mellett ballagott, alig volt magasabb, mint maga az állat.

– Akkor bizonyára a földön húzhatja maga után, vagy csomót köthet lábaira Heinzelmannkám, amint mondani szokás – válaszoltam neki.

– Ön nagy tréfamester – vélekedett a professzor. Közben befejezte öltözködését, és a dervisek szokása szerint fejét hátravetette, kezeit felemelte, és rikácsolva riasztóan magas hangfekvésen egy énekbe kezdett. Be kell vallanom, a lárma amit csapott, olyan természetes volt, és annyira kiválóan utánozta a középázsiai kolduló szerzetesek lényét, hogy az ember akaratlanul kénytelen volt elhinni, hogy tényleg ennek az éppúgy álszent, mint lusta és szemtelen söpredéknek az egyik képviselőjét látja maga előtt.

Burgdorffer is pompásan szórakozott, és önfeledt nevetésével, miközben a hasát fogta, mintha görcsei lennének, igazán nem nézett ki valami keleti figurának.

Ilyen előkészületek után bátran tovább indulhattunk, azonban elhatároztam, hogy nem vonulunk be rögvest Miankalába, amit néhány napi, nem túlzottan megerőltető menet után elértünk, hanem előbb kiszimatoljuk, hogy a perzsa és kompániája még ott tartózkodnak-e. Különben könnyen megtörténhetett volna, hogy az üldözöttek hamarabb észrevesznek bennünket, mint mi felfedezzük őket, és ebben az esetben a gazemberek természetesen eliszkoltak volna. A város előtt egy meglehetősen magányosan álló agyagkunyhóra bukkantunk, amely mellett egy pajta állt. A tanya alkalmasnak tűnt arra, hogy híreket szerezzek, ezért Burgdorffernek odavetettem lovam gyeplőjét, ő elkapta, majd a szegényes hajlék ajtajához léptem, ahonnan monoton csattogás hallatszott. Az ablak előtt nagy halom selyemhernyó báb hevert, melyek már rothadásnak indultak, és rettenetes bűzt árasztottak.

Az ember orra keleten ne legyen finnyás, különben kerülje az utazást ezen a vidéken, mivel a keletiek hadilábon állnak a tisztasággal, legyenek akár hívő moszlimok, hitetlen kafírok, vagy copfos kínaiak. Végül is a magam részéről már hozzászoktam a kelet

eme kellemes illataihoz, Kabulban már bőven volt rá alkalmam, hogy megismerkedjek vele, ez a város pedig éppen a tisztábbak közé tartozott.

A rothadó halom elárulta, hogy egy selyemgombolyító ajtaja előtt állok, és undoromat leküzdve be is léptem. A kunyhóban, amelynek csak egyetlen ablaka volt, enyhén szólva félhomály uralkodott, ahol miután szemeim hozzászoktak az igencsak hiányos világításhoz, néhány szutykos bennszülöttet ismertem fel, közöttük voltak olyan nőneműek is, akik nem voltak elfátyolozva, sőt, amikor megpillantottak, visítva felém fordították arcaikat, ami biztos jele volt annak, hogy nem mohamedánokkal van dolgom.

A kis ablaknál a földön állt a gombolyítógép, amely éppúgy, mint az egész épület, agyagból készült. Fából durván összeácsolt állvány volt rajta, amelyen cérnaorsózó mozgott, ez utóbbi több hengerből volt összeállítva, melyek két kerékkel álltak kapcsolatban.

A csévélőt egy körülbelül tizenegy éves fiú hajtotta. Közvetlenül az ablak alatt lévő agyagpadon egy forró vízzel félig töltött tál volt elhelyezve, amelyben néhány selyemgubó úszott. Egy üzbég arcvonású idősebb ember bottal felfegyverzett egyik kezével szakadatlanul kavarta a bábokat a tálban, miközben másik kézzel a fonalat tartotta, mely a bábok letekert selyemszálából jött létre. A mesternek ezzel egyidejűleg gondosan ügyelnie kellett arra, hogy a fonál megfelelően tekeredjen fel a csévére. Az említett tál mellett a falba vízzel töltött kazán volt beépítve, amit kis tűz tartott állandóan forrón.

Amikor a selymet lecsévélték a gubóról, az öreg a bábot kihajította az ablakon, így keletkezett fent leírt kedves kis kupac, természetesen a kunyhót is dögletes bűz árasztotta el, és nehéz volt megérteni, hogyan voltak képesek az emberek ebben az egészségtelen és undorítóan bűzös levegőben tartósan tartózkodni.

Amikor beléptem a kis helyiségbe, ott éppen élénk beszélgetés folyt, megjelenésemre azonban azonnal abbamaradt. Az usztár látszólag nagyon meg volt hatódva az előkelő látogatótól, és kellő tisztelettel akart fogadni. Ebből a célból az egyik poros sarokból előkerített egy vastag kosz- és koromréteggel bevont pipát, és

nagy gonddal előkészített egy vízipipát, ráhelyezte a sárgarézből készített, olcsó türkizekkel díszített pipaszárat, meggyújtotta a pipát, néhányszor hangosan pöfékelt, majd odakínálta nekem a csutorát.

Nem utasíthattam el ezt a nagy megtiszteltetést, ha emberem nem akartam súlyosan megsérteni, ezért átvettem, amennyire lehetett, titokban és gyorsan megtöröltem, majd számba vettem, ahol azonban csak fogaim élével érintettem meg, miközben a füst ajkaim körül kóválygott. A lényeg az volt, hogy az öreget jó hangulatban tartsam.

Miután a csutorát meghajolva visszaadtam neki, így szóltam hozzá:

– Úgy hallottam, állítólag él itt Miankalában egy szent ember, aki mindenkinek tanácsot ad, aki hozzá érkezik, mivel igen bölcs ember, és kapcsolatban áll a szellemek világával. Meg tudnád mondani nekem, merre van a lakása? Egy tisztes borravalóról sem feledkeznék meg. A keleten oly gyakran használt baksis[50] jóllehet perzsa eredetű, errefelé azonban borravaló értelemben nem használatos, éppúgy, mint magában Perzsiában sem.

A borravaló említése látszólag igen megörvendeztette az öreget. Még sokkal barátságosabb lett, mint eddig volt, és azonnal megint felém kínálta a csutorát, amiből azonban előbb csámcsogva gyorsan néhányat szippantott, de én úgy tettem, mintha észre sem venném, hanem türelmetlen kézmozdulattal tudomására hoztam, hogy igencsak sietek. Így aztán ő is igyekezett, hogy válaszoljon nekem.

– Úgy van uram, ahogy mondod. A szellem alászállt prófétánkba, és szentté tette őt, úgyhogy az emberek most mindenfelől idefutnak, hogy láthassák, igazságokat mondassanak vele, és megáldassák magukat. Umanullah a halottak szellemeivel is kapcsolatba lép, és nagy csodákra képes.

– És hol van a lakása?

---

[50] A perzsa *bakshish* ajándékot jelent.

– Gondolhatod uram, hogy egy ilyen jámbor lélek nem a városban lakik, hanem egy szent helyen. Ha átmész Miankalán, és túlsó végén elhagytad már az utolsó házakat is, akkor megpillantasz egy kis nyárfaligetet, amelyből kiemelkedik egy hatalmas, több mint háromszáz éves nyárfa. Ez alatt a szent fa alatt egy szent sámán sírja van, és innen nem messze, de a ligeten kívül áll a szent ember háza. Akarod, hogy elkísérjelek oda uram?

– Nem, bizonyára magam is megtalálom az utat. Ha minden úgy van, ahogy mondtad, akkor aligha lehet eltéveszteni. Még azt mondd meg nekem, hol találhatok szállást ebben a városban! Bizonyára akad valahol egy menedékhely, ilyen helyre azonban nem nagyon akarok betérni, ha nem feltétlenül szükséges.

Az volt ugyanis a tapasztalatom, hogy ilyen helyeken egész sereg kétséges söpredék téblából, és meg voltam győződve arról, hogy a menedékhely egyébként is túlzsúfolt. Különben sem szórakozás az éjszakázás egy ilyesfajta keleti karavánszerájban, ahol hemzsegnek a rovarok. Ezért inkább vagy valami másféle szállást akartam keresni magamnak, vagy jobb megoldás híján inkább a szabadban szándékoztam eltölteni az éjszakát. Ez utóbbi megoldást mégis inkább kerültem volna, mivel már ősz volt, és jelentős tengerszint feletti magasságban tartózkodtunk, az éjszakák tehát hidegek voltak.

A barátságos usztár nagyon segítőkésznek mutatkozott, mert saját házát kínálta fel szálláshelyül. Ennél azonban ezerszer inkább a szabad ég alatt töltöttem volna az éjszakát, ajánlatát így azzal az indokkal utasítottam vissza, hogy szeretnék inkább a szent emberhez közelebb kerülni.

Igen csalódott képet vágott, gondolatban már bizonyára valami komolyabb borravalóról kezdett ábrándozni, néhányszor erőteljeset szívott a pipájából, majd így válaszolt:

Van itt a nagy út mentén egy karavánszeráj, ott azonban nem fogsz szállást találni. Viszont előfordulhat, hogy a szent ember befogad magához, mivel ruházatod alapján úgy ítélem, hogy bizonyára igen előkelő uraság lehetsz. Nekem is tisztességes borravalót ígértél, amiről kérlek, ne feledkezzél meg. Mint már hallottam, a próféta elszállásolt magánál néhány magasabb rangú embert,

akik között még egy frengi is akad. Ők néhány órával ezelőtt érkeztek Miankalába.

Ez számomra rendkívül fontos értesülés volt, ezért sietve néhány rupiát adtam az usztárnak a felvilágosításért, és rögvest útnak akartam indulni. Szálláshelyem ilyen körülmények között természetesen a varázslónál akartam felütni, ha lehetséges, hogy a lehető legközelebb kerüljek azokhoz, akiket követtem, és mihamarabb a nyakukra léphessek. Mivel nem láthattam előre, hogyan fognak alakulni a dolgok, gondosan ellenőriztem a fegyvereimet, és utasítottam Ignácot, hogy ő is tegye meg ugyanezt. Ezek után végiglovagoltunk Miankala főutcáján.

A professzort néhány lépésnyire előre küldtem, lehetőleg ne úgy nézzen ki a helyzet, mintha együtt lennénk, mert ez feltűnő lett volna. Egyébként mindenesetre az öregurat is elláttam fegyverekkel, melyeket természetesen rejtve viselt.

Miankala mint minden hasonló település meglehetősen koszos falu volt, és tulajdonképpen csak ezzel az egyetlen utcával rendelkezett, ami természetesen nem volt kikövezve. Valamennyi kunyhó szokás szerint szinte ablaktalan volt, főként agyagból készült, azonban feltűnt, hogy errefelé meglehetősen sok fát használnak az építkezésekhez. Itt-ott olykor verandaszerű előépítményeket is lehetett látni, leginkább gyalulatlan fagerendákból, ami annak jele, hogy már nem mohamedán országban vagyunk. A tetők laposak voltak, hosszú ereszeik messze kinyúltak a falu utcája fölé.

Az utcán hamar végigértünk, amely sokkal élénkebb volt, mint ami a helység jelentőségéhez képest várható lett volna, bizonyára annak az emberáradatnak köszönhetően, melyet a szent ember megszimatolása idézett elő. A falu túlsó végén kiértünk egy mezőre, ahol úgy tűnt, mintha valamiféle országos vásár lenne. Annyi ember tolongott itt, hogy aggodalom nélkül elvegyülhettünk közöttük.

Úgy tűnt, mintha Ázsia valamennyi népe találkára gyűlt volna itt össze, és különösen figyelemre méltónak találtam, hogy szinte valamennyi hit képviselői jelen voltak. A kafírok, mint már korábban említettem, ellenségei a mohamedánoknak. Ezen a helyen azonban mondhatni vallásközi forgalom uralkodott, szuniták,

siiták, hinduk, indiaiak, buddhisták, és Isten tudja, még mifélék kavarogtak egymás között elvegyülve, mindannyiukat a szent ember csalta ide, akit minden okkal kezdtem gonosz sarlatánnak tartani. A babona keleten olyan jelentős hatalom, hogy mindenki, aki érti, hogyan profitáljon belőle, nagy hatáskörre számíthat.

Ezért persze nem igazán kell túlzottan hasra esnünk, mert a csodákba vetett hit a civilizált nyugat kultúrcentrumaiban is ezrével talál követőket, és arra is van példa, hogy az intelligencia városában, Berlinben spiritisták és egyéb szellemlátók még az úgynevezett képzett körökben is sok érdeklődőt vonzanak. Ki vethetne ezért követ erre a civilizálatlan hegyi népre, ha hiányos ismeretei következtében hisz a varázslóknak.

Rögtön felismertem a kis nyárfaligetet a szent faóriással, amely alatt jó nagy emlékmű állt. Rengeteg kosszarv borította be, közöttük mindenfelé rudak és botok voltak a földbe szúrva, melyekre papírcetliket és tarka rongyokat kötöttek. Ezek a hívők imái, melyek a széltől mozgatva eljuttatják a szellemekhez azok kívánságait, akik oda rögzítették.

Nem messze a terjedelmes sírhelytől nagyobb épületegyüttes emelkedett, ebben volt a szent lakhelye, ami az usztár felvilágosítása szerint egyúttal a magasabb rangúak szálláshelyéül is szolgált, azonban csak előkelő embereket fogadott be, azaz olyanokat, akik tekintélyes fizetségre tettek ígéretet. Úgy tűnt, amulettekkel is lendületes kereskedés folyik, mivel a mezőn lődörgő férfiak legtöbbjének a nagy szent sírhelyéről származó kosszarvak egy darabkája függött láncon vagy zsinóron a nyakában. Mások szentképeket hordtak, olykor különleges formájú vasdarabokat is látni lehetett, melyek az európai páncélszekrények kulcsaira hasonlítottak. Amenullah minden bizonnyal jelentős üzletet bonyolított az ilyenfajta értéktelen, haszontalan ócskaságok értékesítésével.

Svat próféta szent ligetében

Ha az ember idegen kolostorba érkezik, akkor a közmondás szerint saját szabályait vissza kell fognia, azaz igazodnia kell az idegen hely illemszabályaihoz, és itt bizony a jelentős tumultus kezelésére olyan intézkedéseket hoztak, melyek csodálkozásra késztettek, annál is inkább, mivel egy egészen modern európai nagyvárosban megszokott eljárásokra emlékeztettek. A várakozók ugyanis éppúgy, mint a berlini takarékpénztárakban vagy a heringsdorfi fürdőhelyeken sorszámot kaptak, hogy ezek alapján sorrendben szólíthassák őket. Minden idegen, aki a „prófétával" beszélni akart, egy férfitől, akit direkt azért alkalmaztak, hogy rendet tartson, egy cédulát kapott, amely szabályozta a látogatás sorrendjét. Ez az ember kis melléküzletágat is működtetett, amennyiben az előkelőnek látszó utazókat láthatóan előnyben részesítette, hogy borravalót hízeleghessen ki tőlük. A mekkai zarándokokat, derviseket és hasonló szegény ördögöket nyersen hátrasorolta.

Tehát mi is megkaptuk a cédulánkat, majd mivel bizonyosak voltunk benne, hogy még jócskán várakoznunk kell, elvegyültünk más csoportok között, hogy kifürkésszük a hangulatot, és erről-arról híreket szerezzünk. Ennek során a professzor kiválóan bevethető volt, közülünk ő rendelkezett a legtöbb nyelvismerettel, hiszen Közép-Ázsia tanulmányozása korábban speciális szakterülete volt, így aztán ide-oda küldözgettem, hogy ezt vagy azt kérdezze meg.

A mezőn túl, ahol a népek forgatagában letanyáztunk, helyezkedett el, mint már említettem, a próféta szent ligete, ahol bölcsességeit hirdette. A legszigorúbban tilos volt, amint mondták, halálbüntetés terhe mellett, ezt a helyet akár csak megközelíteni is, pláne belépni oda. Ilyen cselekedetet a szent hely hallatlan megszentségtelenítésének tartották volna, és ismerni kell a fanatikus keletieket ahhoz, hogy az ember megértse, mit jelentene, ha valaki elkövetni merészelné ezt a halálos vétket. A szentségtörőt kezeikkel tépnék szét.

Én természetesen az egész ügyet más szemszögből néztem, mivel egyre inkább meg voltam győződve arról, hogy az álszent azért rendelte el a nyárfaligetmegközelítésének tilalmát, hogy annál nyugodtabban űzhesse hatalmas szélhámosságát. Én azonban elhatároztam, hogy egy kicsit a körmére nézek, és ebből az alkalomból talán valami közelebbit megtudhatok a gazemberről, aminek ismerete számomra olyan fontos volt.

Elhatározásom szilárd volt: A prófétát ki akartam fürkészni szent birodalmában, bármekkora is legyen a veszélye, hogy akár fel is fedezhetnek. Arról volt szó, hogy a nagy cél érdekében akár életem is hajlandó vagyok kockára tenni.

Két kísérőmmel megállapodtam, hogy semmi esetre se hagyják el azt a helyet, melyet a mező szélén kijelöltem számukra, a néptömegtől kissé félreeső helyen. Még akkor se próbáljon egyikük sem segítséget nyújtani, ha netán lövöldözni kezdenék, hanem álljanak készenlétben az esetleges menekülésre.

Burgdorffernek megőrzésre átadtam, hosszúcsövű afgán puskám, csak akadályozott volna a nyárfaligetbe lopakodás közben. Két revolverem és afgán késem természetesen magamnál tartottam.

Egyébként egyáltalán nem volt könnyű a professzort visszatartani. Feltétlenül be akart velem együtt hatolni a szent ligetbe, és még az sem riasztotta vissza, amikor a vállalkozás nehézségeire utaltam, aminek rettenetes halál lehet a következménye válogatott kínzások következtében. Egészen logikusan azt válaszolta, ha nem állt volna készen arra, hogy szükség esetén életét is feláldozza a tudomány érdekében, akkor nem kellett volna Közép-Ázsiába jönnie, ebben az esetben kényelmesebb lett volna, ha továbbra is Németországban üldögél meleg kályhája mellett. Feltétlenül látnia kell egy ilyen úgynevezett szent embert.

Csak akkor hagyta magát meggyőzni, amikor az ütközetbe személyes indokaim is bevetettem, hogy elálljon szándékától. Azt mondtam neki, ha elkísérne, azzal egész expedícióm veszélyeztetné, és megakadályozná feladatom eredményének elérését. A lopakodás terén sem olyan tapasztalt, mint jómagam, aki szorgos va

dászként már elég alkalommal voltam kénytelen a félénk vad megközelítését gyakorolni.

Ekkor végre szabadon eresztett, és nekiindulhattam veszélyes tervem végrehajtásának. Észrevétlenül felemelkedtem, és azon az úton indultam el, amely Miankalából északra Dzsanbatai felé vezetett. Addig mentem, míg a néptömeg szem elől veszített, akarom mondani én veszítettem szemem elől őket, majd a nyárfaliget mögött, amely meglehetősen jelentős kiterjedésű volt, jobbra lekanyarodtam, és megpróbáltam hátulról behatolni a ligetbe.

Ez jobban sikerült, mint várhattam volna. A próféta teljes biztonságban érezte magát parancsa alapján, mely szerint megtiltotta a liget megközelítését, és így őrséget sem állított, és nem tett semmiféle biztonsági intézkedést sem.

A legnagyobb óvatossággal lopakodtam át a ligeten mely meglehetősen bozótos volt, a legkisebb körülményre is gondosan ügyelve, levelek sustorgását, ágak reccsenését lehetőleg kerülve. Elég jó takarásban voltam, és nemsokára eljutottam a szent nyárfához, melynek törzse kolosszális átmérőjű volt.

Arrafelé a bozótos egészen sűrű volt, és nyilvánvalóan szándékosan telepítették, mert teljesen körülzárt egy kis tisztást, amely teljesen mentes volt mindenféle aljnövényzettől, és csak az egyik velem szemben lévő nyárfa melletti keskeny ösvényen át lehetett megközelíteni.

Már messziről monoton dobverést és egyhangú, dallamtalan éneket hallottam, ami nem is melódia, hanem inkább ritmus volt, amilyet fakírok, kígyóbűvölők, ördögűző táncosok és hasonló népség esetén már gyakran hallottam.

A kevésbé muzikális lárma természetesen rendkívül megkönnyítette lopakodásomat, mert elnyomta a bozótos minden zaját, ágak reccsenését. A tisztást bozóttal körülvéve éppen az ellenkezőjét érték el annak, mint ami szándékukban állt, sőt éppenséggel kényelmes helyzetet teremtettek egy hallgatódzó számára.

Megközelítettem tehát a bozótost, és igyekeztem úgy helyezkedni, hogy hátulról se legyek észrevehető, ha esetleg mégis volna járőr, aki a környéken mászkál.

Amit megláttam, olyan csodálkozást váltott ki belőlem, hogy majdnem felkiáltottam meglepetésemben. Még szerencse, hogy a „zenész" aki az egyoldalas nagydobot, mint tamburint csuklójának belső felével és ujjhegyeivel meghatározott ütemben szólaltatott meg, és hozzá haláltáncát bégette. Ezzel pokoli lármát csapott.

A dobos a szent nyárfa alatt ült, előtte egy dervis vagy mullah vagy sámán táncolt, már ahogy egy ilyen bohózatba illő alakot megnevezni lehet. Meglehetősen magas termetű, de nádszálvékony, tömött fekete hajú, bozontos, de jó hosszú szakállú fickó volt. Fején csúcsos, sötét alapanyagú, tarka horgolással díszített sapkát viselt, már amennyire felismerhető volt. Az egész visszataszító fickó tiszta kosz volt.

Vékony, csontsovány testét kaftánszerű, agyonfoltozott ruha fedte, melyből azonban csak olykor volt valami látható, ha az egyre hevesebbé váló táncmozgás közben a számos csecsebecse, amit a „szent" magára aggatott, oldalra röppent. Ő ugyanis amulettekkel, díszekkel, imacédulákkal, hajfürtökkel, érmekkel, tollakkal, csontdarabokkal, csengettyűkkel, fémékszerekkel, kisebb szőrmedarabokkal és farkincákkal és általában mindenféle olyan kacattal volt teleaggatva, ami a folyamatos ugrabugra során zizegett, csörömpölt, sercegett és csattogott és az egész cirkusz úgy tűnt, mintha saját magára gyakorolt volna hipnotizáló hatást.

Olykor mintha hidegrázása lett volna, mert látható borzongás futott végig kiszáradt tagjain, majd mintha megint elfáradt volna, rémítően tágra tátotta száját, és hatalmasat ásított, mint amilyet manézsokban lehet látni, amikor a ragadozók megéheznek. Majd a szédítő tánc közben hirtelen egész teste összerándult, mintha a földre akart volna zuhanni, a következő pillanatban azonban ismét felugrott, miközben őrült kiáltást hallatott.

Úgy tűnt, mintha fejét nyakcsigolyák vagy inak nem is rögzítették volna testéhez, mivel vadul görgette körbe-körbe, mintha középen csak egyetlen zsinór rögzítené. Egyszer előre lógatta mellére, majd hátravetette hátára olyannnyira, hogy fejének hátsó része lapockacsontjait érintette, majd hirtelen jobb vagy ball vállát érintette, vagy éppen körbe-körbe gurult, mint egy kugligolyó.

Szemei messze előugrottak üregeikből, és olyan kifejezésük volt, mint amilyen olykor ájultaknál vagy halottaknál figyelhető meg, röviden szólva hátborzongató volt végignézni, pláne amikor tánc közben kaktuszleveleket vagy agyagcserepeket rágcsált látható tetszéssel, és vad mohósággal nyelte le azokat. Egyszer csak földre zuhant, mint egy csontváz, amit előbb madzagon lógattak, majd elejtettek. Ott hevert a „szent" ember, a próféta, a varázsló és szellemidéző, mint egy rakás szerencsétlen csont, élettelenül, mint egy összerogyott kimustrált madzagon mozgatható fabábú, melyből kihúzták a madzagot. Élettelen azonban mégsem volt egészen. Csak egy pillanatra tűnt úgy, aztán mégis megrándultak végtagjai, majd kinyújtózott, mint olykor az emberek halálos küzdelmükben teszik. Remegés és rándulás futott végig tagjain, úgy tűnt, mintha epilepsziás görcsei lennének, míg végül fáradtan és teljesen kimerülten, mint egy hulla, elterülve maradt a földön.

Meghalt volna? Halálra táncolta magát? Vagy csupán a pillanatnyi kimerültség fosztotta meg tagjai mozgásképességét?

Igazán nehezemre esett, hogy elnyomjam nevethetnékemet, amikor végignéztem ezt a jámborságként, illetve szent megnyilvánulásként előadott együgyű viselkedést. Emlékeztem rá, hogy Afrikában és Indiában láttam fakírok által előadott, a mostanihoz teljesen hasonló produkciókat, akik mint bármely más színész, mutatványukért pénzt kértek, és nem tartottak igényt arra, hogy mindezért szentnek tartsák őket.

Azonban volt még egy további meglepetés számomra, ami minden vérem a szívembe hajszolta. Mindeddig csak a dobost és a prófétát láttam a bozóton keresztül. Amikor azonban közelebb lopakodtam, nem messzebb, mint 3-5 lépésnyi távolságra tőlem megpillantottam azt a négy gazembert, akikett követtem. A szent előttük táncolta őrült táncát.

Éreztem, amint torkomban vert a szívem a szörnyű idegességtől, mely magával ragadott, és minden erőmet össze kellett szednem, hogy ne rontsak elő, hogy terveimet elszedjem a perzsától vagy a franciától. Természetesen semmi esélyem sem lett volna, még azt sem tudtam, tulajdonképpen kinél vannak terveim, és a túlerővel szemben itt a szent ligetben, ahová halálbüntetés terhe

mellett tilos volt belépni, képtelen lettem volna megvédeni magamat.

Túláradó érzelmeim ezért erőszakkal el kellett nyomnom, és tovább kellett várnom a megfelelő alkalomra, hogy visszaszerezzem tulajdonomat. Pillanatnyilag meg voltam elégedve mindazzal, amit eddig sikerült elérnem, legalább már tudtam, hogy hol tartózkodnak ellenségeim. Kezem hevesen hullámzó mellemre szorítottam, és tovább figyeltem.

A próféta még mindig letargikusan a földön hevert, állapotát mifelénk a spiritiszták transznak neveznék. Ilyenkor a lélek elszakad a testtől, és akadálytalanul vándorolhat a földről az égbe, a holtak és szellemek birodalmába, és még ki tudja, merrefelé. Amikor a lélek vándorlásából visszatér, újra egyesül a testtel, melyet elhagyott, megint életre kelti azt, és üzeneteket hoz magával a szellemek világából, választ azokra a kérdésekre, melyeket magával vitt vándorútja során.

Amenullah lelkének kirándulása elég hosszú ideig tartott, majd görcsös rángatódzás formájában kezdett visszatérni. Amikor az élet lassacskán visszatért az eddig holtan ott heverő, izzadtsággal és habbal fedett testbe, az eddig a dobot püfölő társa ülő helyzetbe segítette. Ebben a testhelyzetben egy darabig még támogatni kellett, nehogy a próféta megint elterüljön. Ezt követően arcát megtörölgette egy darab ronggyal, amely olyan koszos volt, hogy puszta látványa is rosszulléttel fenyegetett.

Amenullah szemeit még lehunyva tartotta, arcizmai azonban már meg-megrándultak, és ijesztő módon eltorzították képét. Közben úgy csattogtatta a fogait, mint a dühödt ebek szokták.

A próféta végre összeszedte magát. Keleties módon leült a földre közvetlenül a perzsa elé, kitapintotta pulzusát, megnézte Kara Murad tenyerét, majd végül saját homloka és szemei elé emelte. Szellemi és testi szemeivel akart átnézni rajta. Aztán belekezdett a jóslásba:

– Életed már nem fog sokáig tartani. Az ügy, ami elvezetett hozzám, nagy veszélyben van, mert üldöznek. Igyekezz észak felé! Mivel gyors vagy és merész, lehetséges, hogy ott majd megkapod a pénzt, amit remélsz. Bucharának szüksége van arra, ami

birtokodban van, talán Oroszországnak is. Sok múlik azonban ügyességeden.

Be kell vallanom, nem kis meglepetést okozott, amit a próféta mondott. Honnan tudta például, hogy a perzsát üldözik? Hiszen ő maga sem tudott erről. Úgy tűnt, Kara Murad feltétlenül hisz a jóslatban, mivel elsápadt, és egy pillanatra úgy megingott, hogy azt hittem, összeesik. Nyilvánvalóan nem volt kellemes hallania, hogy nagy veszélyben van, és már nem sokáig fog élni.

Ekkor a francia került sorra. A próféta az ő kezével is végigcsinálta ugyanazt a ceremóniát, azonban alig emelte a homloka elé, amikor visítva felkiáltott, és a kezet rémülten ellökte magától.

– Mit látok? – kiáltotta a rémület minden jelével – vért, vért! Homlokodon a vörös élet csordogál. Le fognak lőni, mielőtt elérnéd célodat, ami után törekszel.

Carpentier szintén elsápadt, és rémülten felugrott. Ő maga is kiáltozni kezdett, idegességében franciául:

– C' est absurde! Tu es un menteur! C' est la folie![51]

A próféta természetesen nem értette. Csak intett neki, hogy üljön le, amit a francia végül meg is tett. Azonban látni lehetett rajta kellemetlen meglepetését, amit az erőszakos halálára vonatkozó hír váltott ki belőle. Idegesen harapdálta alsó ajkát, és ujjaival nyugtalanul dobolt a combján, miközben szélhámos ábrázata teljesen elszíntelenedett.

Semmi esetre sem vagyok hajlamos arra, hogy egy ilyen jövendölést bármilyen mértékben komolyan vegyek, és a babona különben is távol áll tőlem. Ennek ellenére a magabiztosan előadott jóslat a legnagyobb mértékben sajátosnak tűnt számomra. Az adott körülmények között teljesen valószínű volt, hogy mindaz bekövetkezhet, amit a próféta mondott, és később valóban – – , de mégse menjünk a dolgok elébe.

Ámde mégis hogyan lehetett a dervisnek, aki számára a négy férfi teljesen ismeretlen volt, bármiféle fogalma ezekről a dolgokról? Kissé elfogódottnak éreztem magam, mivel sorsom a legszo

---

[51] Ez képtelenség! Hazug alak vagy! Ez őrület!

rosabb összefüggésben volt a franciáéval. Vajon az én golyóm fogja szétzúzni homlokát?

Gufsur és Niza nem kaptak jóslatot, és így a sajátos ülés befejeződött. A négy alak elhagyta a helyszínt, és új kérdező jelent meg a helyükön.

Semmi érdekem nem fűződött hozzá, hogy a következő jóslást is kihalgassam, csak arra vártam, hogy felharsanjon a dob és az ének. Akkor gyorsan visszavonultam, és nagy kerülővel, végén lassan bandukolva visszatértem megbeszélt találkozóhelyünkre.

A professzor magán kívül volt a csodálkozástól. Mindent hajszál pontosan el kellett mesélnem neki, amit meg is tettem olyan részletesen, amennyire csak lehetett. Tudásszomját közben nem tudtam teljesen kielégíteni, amennyire ő szerette volna, mert közben más dolgok vonták el figyelmemet.

Először is sorszámot vettünk, miközben közölték velünk, hogy a szent ember jóslatáért cserébe adományt kell adnunk a szegények étkeztetése céljára, és mindannyiunknak vásárolnunk kell egy amulettet, aminek az a tulajdonsága, hogy megvéd bennünket minden rossztól. Akaratlanul a két összeesküvőre kellett gondolnom. Vajon nekik is vásárolniuk kellett egy-egy darab megszentelt kosszarvat? Ebben az esetben vagy az amulett nem ért semmit, vagy a jóslat, mindez csak egyszerű számtanpélda volt.

Mivel jócskán volt még időnk, szamár után kezdtünk keresgélni a professzor számára. Nemsokára sikerült megfelelő állatot találnunk, mivel itt most mindenféle használati cikk országos vására volt, sőt még emberekkel is kereskedtek, mivel a rabszolgatartás még igencsak virágzik Közép-Ázsiában, még akkor is, ha számos országban névlegesen már eltörölték.

Egyidejűleg készleteinket is kiegészítettük. Muníciót nem kaptunk, abból azonban hoztunk magunkkal eleget Kabulból, és eddig még nem adódott rá alkalom, hogy használjuk is. Természetesen semmi esetre sem pocsékolhattuk, hanem takarékoskodnunk kellett vele, amennyire csak lehetett.

Végre elérkezett az idő, amikor a szent elé kellett lépnem. Egyedül mentem, jóllehet a professzor szinte könyörögve kérlelt, hogy vigyem magammal, számomra azonban fontosnak tűnt, hogy

kíséret nélkül lépjek Amenullah elé. Egy durva lenvászonba öltözött szolga, aki még egy fekete kecskeszőrmét is magára öltött, bevezetett a szent nyárfaligetbe, ahova most a korábbihoz képes ellenkező oldalról léptem be.

Azonnal feltűnt számomra, ahogy a dervis végigmustrált. Afgán viseletem ellenére első pillantásra felismerte, hogy nem ázsiai vagyok. Ami ezután következett, szintén azt mutatta, hogy teljesen másként kezel, mint a keletieket, jóllehet az előbb nem voltam jelen, amikor a négy férfivel az ülést megkezdte. Ennek ellenére nem hiszem, hogy velük is úgy bánt volna, mint velem. Mindenesetre rövidesen kiderült, hogy eszében sem volt, hogy nekem is előadja rángatódzó táncból álló műsorszámát, mivel tudta, hogy egy frenginek nem adhat elő egy ilyen bohózatot. Miután tekintetével alaposan végigvizslatott, méltóságteljesen, és bizonyos óvatossággal nekikezdett:

– Felkerestél engem, hogy meghallgasd jóslatom. Mi volna hát a kérdésed?

– Azt hallottam, hogy képes vagy a jövőbe látni, és tanácsokat is adsz. Hajlandó lennél az én kérdésemre is választ adni?

– Mindenkinek hajlandó vagyok beszélni, jöhet bárhonnan, ahonnan akar, hite lehet bármilyen, amilyet csak akar.

Aha! Érezteti velem, hogy felismerte bennem az európait, a keresztényt.

– Ha így van, mondd meg nekem próféta – indítottam kihallgatásomat – el fogom-e érni célomat, amiért elhagytam hazámat és apám házát?

– Nem tudok minden kérdésre választ adni, csak olyanokra, melyeknek megválaszolását a szellem is méltónak tartja.

– Különös,

– Az emberek mindent különösnek tartanak, amit nem tudnak megmagyarázni. Sok dolog van a földön és az égben, amit az emberi értelem még nem kutatott ki, és aminek felfogására soha nem is lesz képes. Ennek ellenére azonban léteznek.

– Ebben igazad van. Azonban mégiscsak különös, hogy olyan dolgokról is tudsz, amit senki sem közölhetett veled. Te is csak egy ember vagy.

– A nép prófétának nevez.

– Te saját magad azonban nem?

– Nem, én csak egy egyszerű dervis vagyok.

– Aki mellesleg vendégházat üzemeltet és kereskedelemmel is foglalkozik.

– Uram, tényleg nem tudtad, hogy ebben az országban minden dervisnek van valami foglalkozása? Mivel is kereshetnék meg különben kenyerüket? Nem sokkal tisztességesebb valami foglalkozás, mint a koldulás, amit az oszmán országokban űznek?

– Ebben megint csak nem tévedsz. Látom, a nép nem hazudott, amikor bölcsességedet dicsérte. Nos válaszolj nekem, vendégházadban kaphatok-e én is szállást?

– Lakhatsz nálam, ha nem áll szándékodban békétlenséget kelteni. Olyan embereket üldözöl, akik a vendégeim, tehát fedelem védelme alatt élnek. Jóllehet frengi vagy, ennek ellenére bizonyára tudod, hogy a vendégjogot szentül tisztelni kell, és vendégeim kénytelen lennék védelemben részesíteni, ha el akarnád fogni őket.

Meglepődtem. Honnan tudhatta a dervis, hogy üldözöm a négy menekülőt? Hiszen nekik maguknak sem volt fogalmuk erről, azt gondolhatták, hogy jómagam az emír fogságában vagyok Kabulban, vagy elpusztultam a földrengés során. Ők tehát nem közölhették vele, és engem, illetve társaim a próféta korábban sohasem látott.

Jóllehet kezdtem úrrá lenni egyre fokozódó izgalmamon, ennek ellenére törekednem kellett arra, hogy titkomról a lehető legkevesebbet áruljak el, sokkal inkább minden erőmmel azon voltam, hogy a dervist jobban kifürkésszem. Ez azonban csak részben sikerült.

– Nem azzal a szándékkal érkeztem, hogy békétlenséget keltsek házadban. Ennek ellenére válaszolj, tolvajokat is befogadnál vendégként házadba? Ebben az esetben nem csodálkozhatnál azon, ha az, akit megloptak, felelősségre vonná a gazembereket.

– Tolvajt senki sem fogadna be házába. Ezzel bűnrészessé válna.

– Te azonban mégis ezt tetted!

Vádaskodó, szinte halálos tekintettel nézett rám egy pillanatra fekete szemeivel. A dervis azonban mesterien uralkodott magán.

– Ha tolvajok lennének vendégeim között – folytatta látszólag hanyagul – akkor nem fogom eltűrni, hogy házamban maradjanak. Bizonyos személyeket akarsz megvádolni?

Ekkor mérgelődni kezdtem. Vajon a gazfickókat tudatosan vette védelmébe, vagy azok félrevezették őt? Ezt csak úgy lehetett eldönteni, ha vádjaim a képébe vágom. Bizonyosságot kellett szereznem, mert a tapogatódzás és okoskodás kezdett elviselhetetlen lenni számomra.

– Négy férfi érkezett hozzád Kabulból, egy perzsa, egy afgán, egy francia, és a perzsa szolgája. Ők a tolvajok.

– Ki állítja ezt?

– Én! Olyan rajzok birtokában vannak, melyeket tőlem loptak el, és számomra jelentős értéket képviselnek.

– Ők lopták el tőled a rajzokat?

– Nem, legalább is nem közvetlenül.

– Te azonban pontosan tudod, hogy ezek voltak a tieid? Hasonlóak nem léteznek?

– Lehet, hogy vannak hasonlóak. Azonban amelyek náluk vannak, azok az enyéimek.

– Néhai rajzaidat láttad kezeikben?

– Nem.

– Akkor honnan tudod, hogy ezek voltak a tieid?

– A társamtól hallottam.

– Olyan pontosan ismerte ő a rajzokat?

– Egyáltalán nem ismerte, azonban elmondta nekem, hogyan néznek ki.

– Ismereteid így nagyon pontatlanok. Megpróbálok azonban tárgyalni ezekkel az emberekkel. Talán sikerül egyezséget elérnem közöttetek. Ha szükségessé válna, hajlandó volnál ellenségeidnek bizonyos összeget fizetni, ha visszaadnák a rajzokat?

– Nem vagyok túl gazdag, de amim van, azt szívesen odaadnám nekik. Azonban attól tartok, hogy ezzel nem elégednének meg, mivel tudom, hogy Bucahrában vagy Oroszországban magas áron akarják értékesíteni a lapokat, ahogyan azt tanácsolták nekik.

Szándékosan említettem ezt anélkül, hogy megmondtam volna neki, ő maga adta ezt a tanácsot. Gondosan figyelemmel kísértem arcvonásait, és láttam, amint alig észrevehetően összerándult. Értett hozzá, hogy remekül uralkodjon magán. Szemei, amikor ismét rámtekintett, áthatóak voltak. Most már tudtam, hogy a fickókkal közös titkolni valója van. Mielőtt dervistáncába belekezdett, valószínűleg felvilágosították a helyzetről, hogy tanácsot kérhessenek tőle.

Ekkor vált világossá előttem, milyen ravasz volt a velem folytatott beszélgetés során. Megpróbálta kétségessé tenni feltételezésemet, amely szerint tényleg az általam keresett tervekről van szó. És tényleg el kellett ismernem, hogy ez bizonyos mértékig sikerült is neki, mert most folyamatosan azzal voltam elfoglalva, hogy újra átgondoljam a dolgokat, és minél tovább okoskodtam, annál inkább bizonytalanná váltam meggyőződésemben.

Burgdorffernek csak nagyon kevés ideje volt arra, hogy betekintsen a tervekbe. Nem ismerte azokat, korábban soha nem is látta, és képzettsége folytán nagyon kevés ismerete volt egy tüzérségi ágyú konstrukciós terveiről.

És vajon a fecske a závárzaton tényleg olyan csalhatatlan jel volna? Vajon nem léteznek-e százával ilyenfajta tervek, melyeken fel van tüntetve valamiféle jel, amire gyakran használnak madár alakzatot, sast, sólymot, ölyvöt, sirályt vagy varjút?

Határtalan kétség merült fel bennem. Tényleg az én terveimről van szó, melyeket eddig itt a vadonban követtem, vagy csupán egy fantom volt, amelyet hajszoltam? Rettenetes idegesség vett erőt rajtam. Már azt hittem, a kezemben van a zsákmány, úgy gondoltam, már csak meg kell ragadnom. És a reménység most szertefoszlik ujjaim között?

A dervis bizonyára jól látta rajtam, hogy nehéz csatát vívok magammal. Éreztem, amint megpróbált kifürkészni, jóllehet tekintetét nem is emelte rám, hanem lesütötte szempilláit. Vajon mit tegyek? Most sokkal nagyobb szükségem volt tanácsra, mint bármikor máskor. Lehetetlen erőszakot alkalmaznom, ha nem akarok mindent elrontani. Még csak azt sem tudtam bebizonyítani, hogy a tervek tényleg az enyéimek.

– Próféta – fordultam ezért ismét Amenullah felé – azért jöttem el hozzád, hogy tanácsodat kérjem. Nos, mondd hát, mit tegyek.

A szent hallgatott. Megpróbálta megkeményíteni arcvonásait, de ennek ellenére úgy tűnt számomra, mintha győzedelmes mosoly futott volna végig ábrázatán. A következő pillanatban azonban olyan merev szellemábrázattal tekintett rám, hogy meggyőződtem róla, az előbb valószínűleg tévedtem.

– Jó! – válaszolta. – Meg fogom mondani, mit tegyél: Soha ne sérts meg olyasmit, ami másnak szent. Soha ne próbálj meg behatolni olyan helyre, ahová a belépést megtiltották számodra. Ne hallgass ki senkit, akiről azt feltételezed, hogy titkai vannak előtted. Sohase állítsál olyat, amit nem tudsz pontosan, és ne vádolj senkit lopással, ha nincsenek ellene bizonyítékaid. Ha követni fogod mindezeket a tanácsokat, sok kellemetlenséget megspórolhatsz magadnak, mert tudd meg, ha megsérted mások érdekeit, akkor megidézheted a bosszú szellemeit, és majd félned kell attól, hogy összezúznak.

A próféta szemei majdnem csukva voltak, miközben beszélt, közben úgy tűnt, mintha alig megnyitott szempillái alatti résen élesen megfigyelt volna. Csak miután befejezte, pillantott rám szemeivel, melyek porrá zúztak volna, ha nem csupán egyetlen pillantásról lett volna szó. Gyűlölet és bosszú lángját láttam felvillanni bennük, azonban mindössze csupán a másodperc töredékéig. A következő pillanatban a dervis ismét magára öltötte a keletiek közömbös arckifejezését, amely bennünk mindig az eltompult értelem benyomását kelti.

Ennek az embernek kétségtelenül rendkívüli szellemi adottságai voltak, és számomra bizonyos mértékig elképesztő volt mindaz, amit beszéde során elmondott. Hogy az ördögben jutott arra, hogy hallgatódzásról és tiltott területre való behatolásról beszéljen? Ez tényleg rejtély volt előttem. Tényleg földön kívüli jóslási képességekkel rendelkezett?

Kis időre szükségem volt, hogy összeszedjem magam, olyan izgalmi állapotot idézett elő bennem mindaz, amit néhány óra leforgása alatt láttam és hallottam. Végül erőszakkal összeszedtem

gondolataimat, és magamra kényszerített nyugalommal az alábbiakat mondtam:

– A tanácsok, amelyeket adtál nekem próféta, igen bölcsek, de nem az, amit tőled meg akartam tudni.

– Akkor kérdezzél még egyszer.

– Enyémek a Kara Muradnál lévő tervek? Vajon vissza fogja-e adni nekem, és milyen árat fog kérni értük ebben az esetben? Ha nem tudunk békésen megegyezni, és erőszakkal szerzem vissza azokat, akkor ennek során vérnek is kell folynia?

Kérdésemet szándékosan fogalmaztam meg így, mivel a perzsának és a franciának az előbb korai halálukat jósolta. Magától érthető, hogy olyan éles tekintettel néztem rá, amennyire csak lehetett, és ha nem csalódtam, egy pillanatra a gúny árnyékát láttam átvonulni ábrázatán. Ez az ázsiai azonban mesterien uralkodott arcvonásain, és amikor válaszolt, hangja olyan nyugodt volt, mintha teljesen érintetlen volna az egész ügyben.

– Sok kérdésed van frengi, de egy sincsen közöttük, amire választ tudnék adni.

– Ah, ez igen különös!

– Már mondtam neked az előbb, mi a különös. Nem akarod felfogni, de mégis úgy van, ahogy van. A világot olyannak kell látni, amilyen, akármelyik Isten teremtette is. Nos rendben! Tudd meg hát, hogy egyik kérdésedet sem tudom megválaszolni. Azonban megpróbálok egy órán belül választ adni. Jelenj meg ismét egy óra múlva itt a szent nyárfa előtt, talán sikerül a perzsát rábírnom, hogy tárgyaljon veled a tervekről. Szívesen lennék segítségedre, mivel nem akarom, hogy két ellenség, aki megjelent előttem, békülés nélkül menjen el innen.

Az elbocsátás jelével intett felém, én azonban ellentmondásos érzelmekkel emelkedtem fel. Lázas izgalomban töltöttem el a várakozás óráját, még sohasem cidriztem így egy döntés előtt. Egyre csak az a kérdés foglalkoztatott, hogy az én terveimről vane szó, vagy másokról, és ha az enyémek lennének, akkor hogyan kerültek a francia kalandor kezei közé? Ki volt ez a Jacques Carpnetier, aki lopott javakkal indult idegen országokba házalni? Hogyan szerezhetném vissza tulajdonomat?

Egyvalami azonban világos volt: Nem veszíthetem nyomát a négy gazembernek, míg a terveket vissza nem szereztem. Azonban követni őket egy ilyen vad országban igen nehéz feladat lesz, ha a legcsekélyebb időre elakadok valahol, elveszíthetem nyomaikat, és ha így történne, hogyan találhatnám meg újra azokat?

Annyi biztos, hogy ezek a tolvajok mindent megtennének, hogy megszabaduljanak tőlem. Erre egynél több indítékuk volt. Már a tervek puszta birtoklása miatt is mindent meg kell próbálniuk, hogy hamis nyomra vezessenek. Aztán az áruló lövegparancsnok bizonyára tartott bosszúmtól álnok gyilkossági kísérletéért, melyet a Siah-Songon követett el ellenem. A perzsa és a francia is súlyos büntetésre számíthatott részemről, mivel égből kapott rágalmaikkal elérték, hogy az emír börtönbe vetett.

Mindehhez hozzájárult még, hogy a perzsának, a franciának és Rizának, a szolgának Burgdorffer bosszújától is tartaniuk kellett, mert visszataszító módon, szörnyű kínhalállal akarták őt eltűntetni a világról. Mindez elég súlyos indok volt, hogy ez a négy ember mindent megtegyen azért, hogy eltűnjön előlünk. Azzal kellett tehát számítanom, hogy a továbbiakban minden elképzelhető akadályt utam elé fognak gördíteni.

Türelmetlenségem nem hagyta, hogy ülve maradjak a számunkra kijelölt tartózkodási helyen. Burgdorffert legnagyobb óvatosságra intettem a lovak és fegyverek vonatkozásában, majd körbe kezdtem járni a professzorral, aki a szentre vonatkozó mindenféle kérdéssel ostromolt. Mellékesen megpróbáltam a négy gazfickónak is nyomára bukkanni, azonban semmit sem sikerült felfedezni róluk.

Nathanael Heinzelmann csodálatra méltó elhatározással kitartott amellett, hogy minden körülmények között ott kell lennie a következő megbeszélésen. Nem azért jött el idáig, hogy az én hangulatom miatt lemondjon a legérdekesebb tanulmányról.

Kézzel-lábbal tiltakoztam elképzelése ellen, mivel az nagyon merésznek tűnt, ő azonban rendíthetetlen makacssággal kitartott mellette, így végül kezdtem engedni. Amikor sétánkról visszaértünk, különös színjátékban volt részünk. A szent nyárfaliget előtti mezőn a nép étkezéshez kezdett letelepedni. Természetesen nem

asztalokhoz, mint mifelénk, hanem csak szőnyegeket és takarókat terítettek le a földre. Tisztaságuk részben igen kétséges volt, de ezek helyettesítették az asztalokat.

Amint megtudtam, a dervis szervezésében tényleg ingyen adtak enni a szegényeknek. Tehát mégsem idétlen szélhámosság volt, amikor tanácsaiért és jóslataiért pénzt kért a szegények étkeztetéséhez. Mit jelenthetett ez az egész? Tényleg egy jámbor lélek volt, aki befogadta a megszorultakat? Vagy a szegények étkeztetése csupán cégtáblájául szolgált? Képtelen voltam eldönteni. Ki képes kiismerni az emberi természet rejtelmeit?

Gondolataim elterelése ellenére örökkévalóságnak tűnt, mire letelt a várakozás kínos órája. Most mindennek el kell dőlnie. De végül is mi dőlhet most el? Enyémek a tervek vagy sem? Talán. De már ez is valami. Kiszolgáltatni azonban semmi esetre sem fogják számomra, még akkor sem, ha azonosságukat meg tudom állapítani.

Ezúttal nem egyedül léptem be a titkos tisztásra, hanem Nathanael Heinzelmann kíséretében. Azonban a dervis sem volt egyedül. A doboson kívül, aki előbbi beszélgetésünk alkalmával is jelen volt, Kara Murad és Carpentier is mellette ült. A lövegparancsnok és Riza távolmaradásukkal tündököltek, ezzel szemben másik négy ember is ott volt még, akik öveiken komoly fegyverarzenállal tették látványossá magukat. A szó legszorosabb értelmében állig fel voltak fegyverkezve, és szavak nélkül is tudomásomra hozták, hogy minden erőszaktól tartózkodnom kell.

Kissé elcsodálkoztam azon, hogy a próféta a legcsekélyebb mértékben sem vett tudomást a professzor jelenlétéről. Legalább is jelét sem mutatta ennek, jóllehet úgy vettem észre, hogy szempillái alól az idegent bizonyos mértékig folyamatosan figyelemmel kísérte. Egyébként nagy igyekezettel, mielőtt még szóhoz jutottam volna, megmagyarázta a négy fegyveres jelenlétét, mert észrevette kérdő tekintetem, mellyel belépéskor végigmustráltam őket.

– Bocsásd meg uram, hogy megbeszélésünkhöz idehívtam ezt a négy embert. Ők a barátaim, akik tanácsaikkal szoktak segítsé

gemre lenni. Ezen kívül tanúk és döntőbírák is lesznek abban a súlyos esetben, amit ismertettél velem.

Ezt követően Amenullah megnyitotta a tárgyalást, mint egy bírósági elnök. Úgy adta elő állításom, mely szerint a tervek az enyémek, mint a perzsa ellen irányuló vádat. Ez azonban csak a látszat volt, mert az egész ügy úgy zajlódott le, mint egy suttyomban előre eldöntött játék.

Beszámolómat rövidre fogom, mert még most is, amikor leírom ennek a tárgyalásnak az emlékeit, forrni kezd a vérem, jóllehet már hosszú idő telt el azóta.

A perzsa nem tagadta, hogy nála vannak a tervek. Azt állította, hogy barátja, a francia adta el neki, és így annak jogos tulajdonosa. Erre éppen az itt lévő francia a tanú. Csodálatomra, amikor követeltem, hogy mutassa meg a rajzokat, ezt nem tagadta meg. Sőt ellenkezőleg. A perzsa biztosított róla, hogy szívesen megmutatja. Belsőleg örömujjongásban törtem ki. Izgalmam lázas állapotig fokozódott, amikor hosszú köntöse alól egy lapos csomagot húzott elő, és kivette vízmentes, pergamen és selyem burkolatából.

Igen, igen! Azok voltak, kedvenc terveim! Megint ott voltak előttem, melyeket olyan sokáig nélkülöznöm kellett. Örömmámor ragadott magával. Akaratlanul hangosan felujjongtam, és semmi másra nem gondoltam, hogy íme itt van, amit kerestem. Most végre, végre megint együtt voltunk. Nem érdekelt, hogyan kerültek ide. Mindent meg akartam bocsátani, és el akartam felejteni, ami történt, mind a rettenetes órákat, melyeket át kellett élnem, mindazt a szerencsétlenséget, amit elveszítésük rám és enyéimre zúdított, mivel most már megint előttem voltak, minden jóra fordult! Most már visszatérhetek hazámba, odaléphetek Mária elé, és elmondhatom neki, itt vannak, megint tiszta vagyok. És most, szívből szeretett menyasszonyom, gazdagok vagyunk, a megpróbáltatás ideje elmúlt, egymáséi lehetünk Isten és a világ színe előtt. Akár a perzsát is átöleltem és szívemhez szorítottam volna, úgy magával ragadott a boldogság mámora.

Örömöm azonban nem tartott sokáig. Túl korai volt a győzelmi érzés. Még nem tekintettem eléggé az emberi gyarlóság és álnokság mélyére.

Amikor összeszedtem magam a mámorból, mely elhatalmasodott rajtam, körülnéztem. Hűvös ábrázatokat láttam, melyek furcsálló, majdnem aggódó tekintettel néztek rám. Ez azonban szinte teljesen közömbös volt számomra, hiszen minek érdekeltek volna engem ezek az emberek? A tervek után nyúltam, hogy magamhoz vegyem azokat.

– Állj! – kiáltotta felém a dervis szinte fenyegető hangon. – Ezek a tervek nem a tieid, hanem a perzsáé. Először meg kell kérdeznünk tőle, hajlandó-e átadni neked.

Egy hideg vizes zuhany sem józanított volna ki jobban, mint ezek a szavak.

– De ezek az én terveim! Az enyémek, senki másé, hiszen tőlem lopták el!

– Tévedsz – válaszolta a dervis. – Ezek nem a te terveid, hanem teljesen mások.

– Nem, nem – kiáltottam. Olyan igaz, mint Isten az égben, hogy az enyémek!

– Ha így van, akkor bizonyítsd be nekünk!

– Bebizonyítani? – Olyan volt, mintha arcul csaptak volna. – Bebizonyítani? Hogyan tudnám bebizonyítani?

– Ez a te dolgod, nem a miénk.

– De nekem nincsenek bizonyítékaim! Hogyan tudnék én itt bizonyítékokat előadni? Ellopták tőlem, és ennyi elég.

– Nincs igazad, ennyi nem elég. Bárki mondhatná ezt. A rajzok a perzsa tulajdonában vannak, és mi nem vehetjük el tőle, ha nem tudod bebizonyítani, hogy ellopták tőled. Vagy talán vannak tanúid is?

– Tanúim sincsenek – válaszoltam teljesen színtelen hangon, mert képtelen voltam magamévá tenni a gondolatot, hogy a dervisnek saját szempontjai szerint tulajdonképpen teljesen igaza van. – Hogyan lehetnének tanúim itt Közép-Ázsiában? – válaszoltam megszeppenve. – Európában szívesen megneveznék néhányat.

– Akkor hozd ide a tanúidat Európából, vagy terjeszd elő vádaidat Európában! Itt mi nem dönthetünk a te javadra, ezt magad is beláthatod.

– De én a mindenható és mindentudó Isten előtt esküszöm!

– Olyan Isten előtt esküszöl, akit mi nem is ismerünk, a mi Istenünk előtt viszont azért nem esküdhetsz, mert nem hiszel benne. Esküd tehát semmi esetre sem érvényes előttünk.

– Akkor véleményetek szerint semmilyen eszköz sem áll rendelkezésemre annak bizonyítására, hogy enyémek a tervek? – kérdeztem szinte hangtalanul, miután a rettenetes nyomás hatására, amit a helyzet felismerése okozott, egy pillanatra elhallgattam.

– Eddig még semmilyen bizonyítékot sem neveztél meg – mondta Amenullah. – Csak olyan állításaid vannak, melyeket nem tudsz bebizonyítani. A perzsának tehát add vissza terveit.

A papírokat akaratlanul továbbra is a kezemben tartottam, és úgy meredtem rájuk, mint akinek elment az esze. Úgy éreztem, mintha belsőmben valami rettenetes dolog készülődött volna. Kara Murad hirtelen előrehajolt, a tervek után kapott, és ki akarta tépni a kezemből. Úgy éreztem, mintha áramütés ért volna. Előre ugrottam, a drága kincset villámgyors mozdulattal mellemre szorítottam, és a következő pillanatban már elő is rántottam revolveremet.

Ellenségeim azonban fel voltak készülve a támadásra. Minden oldalról rám vetették magukat, rémes küzdelem kezdődött, ketten küzdöttünk nyolc ellenében. A revolver elsült, engem a földre rántottak, a professzort pillanatokon belül ártalmatlanná tették, miközben jómagam a földön fekve majdnem megfulladtam ellenségeim testének súlya alatt, de egy ideig még tovább védekeztem.

Úgy tűnt, mintha a revolver dörrenése a pokol minden ördögét oda csalta volna. Emberek ezrei rohantak az eddig gondosan került szent ligetre, mert a próféta hangosan segítségért kiáltozott. Visítva, vonyítva kiáltott segítségért a szentség vétkes megsértése miatt, és az ég haragját kérte a két békétlen ördögimádó idegenre. Engem szent személye elleni gyilkossági kísérlettel vádolt, a professzort pedig hitehagyott képmutatónak nevezte, aki álruhában

zarándoknak adja ki magát, jóllehet valójában egy keresztény kutya.

Ez volt tehát a „szent" ember valódi karaktere! A próféta levetette álarcát. Ó, ismét megtapasztalhattam, hogy az ember százszor gonoszabb is lehet, mint a ragadozó állat, amely csak azért rabol és gyilkol, hogy éhségét csillapítsa.

Európában aligha lehet elképzelni, mit jelent egy felizgult keleti embertömeg, amelynek feltámadt a fanatizmusa. Össze-vissza üvöltözésük olyan volt, mint egy orkán. A dühöngők kezeikkel mintha karmok lettek volna, úgy kapkodtak utánunk, hogy szétté pjenek bennünket, szemeik vadul forogtak, csikorgatták fogaikat, mintha bármely pillanatban húsunkba akartak volna marni vele. Az állati szenvedély ilyen kitörésére még a legbátrabbak ereiben is megdermedt volna a vér.

Ekkor azonban két dolog történt, mindkettő váratlanul ért. Amikor a nép ránk akart rontani, hogy lemészároljon bennünket, a próféta a rohanó tömeg elé ugrott, és visítva így kiáltott:

– Vissza ezektől az átkozottaktól! Ne mocskoljátok be kezeiteket a tisztátlanok vérével! Dobjátok a nyomorultakat a kutyák elé, hogy azok széttépjék őket. Fel velük a „bosszú vizéhez" kötözzétek meg az áldozatokat, hogy bűnhődjenek, amint élő testüket a dólok[52] zabálják fel.

A prófétával együtt egy előkelő öltözetű afgán is előugrott, aki magasra emelte egyik, kötelet tartó kezét, rám rontott, mintha meg akart volna fojtani. Közben olyan hangosan ordított, hogy egy pillanatra az orkán tombolását is túlharsogta:

– Hagyjátok, hogy kövessük a próféta szavait. El innen a szentségtörőkkel. Engedjük át a vadkutyáknak, hogy felzabálják őket. El velük a bosszú vizéhez!

Határtalan csodálkozásomra a szenvedélyes afgán nem más volt, mint Burgdorffer, aki cselhez folyamodott, hogy megmentsen bennünket. Azonnal megértettem szándékát, és azzal támogattam, hogy látszólag dühödten visszakiáltottam:

---

[52] Dól: ázsiai vadkutya

– Ne merj hozzám érni, a Német Birodalom védelme alatt állok. Nem maradtok büntetlenül, ha hozzánk mertek nyúlni.

Burgdorffer hangos hahotában tört ki. Anélkül, hogy egy szóval is válaszolt volna, rám vetette magát, hátrakötözte kezeimet, magához rántotta az övemen függő késemet és a tömeg közé hajította. Amikor herkulesi erejével vállamra nehezedett, éreztem, amint titokban másik kést dugott az övembe, éppúgy, mint két revolvere közül az egyiket, mert az enyémet elvették a próféta és cinkostársai.

Üvöltve, kurjongatva mozgásba lendült a menet a bosszú vizéhez. Az engem vonszoló Burgdorffer mellől jól megfigyelhettem a professzort, akit hozzám hasonlóan szintén a vesztőhelyre vonszoltak, csak vele nem bántak olyan kíméletesen, mint velem, mivel ő idegen kezekben volt.

Az általános megértés érdekében meg kell említenem, amint később megtudtam. Miankala környékén rengeteg dól volt. A földkerekség leggonoszabb vadkutya fajtájáról van szó, és amelyek Közép-Ázsiának csak bizonyos részein fordulnak elő.

A dól vagy kolsum, amit dekkáni[53] vörös kutyaként is emlegetnek a Hindukus és a Himalája hegyvidékein valamint Észak-India dzsungeleiben él. Nagyon hasonít a rókára, azonban sokkal erősebb felépítésű, és nagyobb, mint egy sakál. Falkákba verődve vadászik, és telhetetlen vérszomjáról híres. Nincs olyan ellensége, amitől félne. A legnagyobb testű szarvasnak is nekimegy, még a rettegett tigrisnek is, és jóllehet ez utóbbi sokkal erősebb, mégis majdnem félve tér ki a vadkutya elől, amely makacsul követi őt, és vad csaholásával elég gyakran pihenőhelyéről is elűzi.

Ennek a vad állatfajnak akartak bennünket elevenen kiszolgáltatni. A szent liget egyik oldalán folydogáló hegyi patak mellett volt egy fáktól majdnem mentes szabad térség. Csak három fiatal nyárfa volt mindössze közvetlenül a víz mellett, törzseik szinte a patak fölé hajoltak. Ez utóbbiakat minden bizonnyal kínzócölöpként használták, mert össze voltak karmolva és harapdálva, és bőségesen lehetett rajtuk vérnyomokat is felfedezni.

---

[53] Dekkán-fensík: India fő hegységei között elterülő fennsík.

Ezt a térséget, amit akár kedves helynek is lehetett volna nevezni, ha nem ilyen undorító célra használták volna, nevezték a „bosszú vizének". A vadkutyák ivóhelye volt, melyek a környező hegyek szakadékaiban tanyáztak, és este a sötétség beálltakor lejöttek ide vizet vedelni.

A professzort és engem odakötöztek egy-egy kínzócölöpnek használt nyárfához, miközben Náci, aki ellenségeim legszorgosabbika volt, odasúgta nekem:

– Legyen csak nyugodt uram, várja csak ki, míg beesteledik. Majd figyelni fogok a megfelelő alkalomra. Sötétedés előtt a bestiák nem jönnek, addigra pedig ez a babonás népség már otthon gubbaszt kunyhóiban, nehogy valami szellem nyakon csípje őket.

Megpróbáltam belerúgni Náciba, hogy megmutassam a népnek, mennyire fel vagyok háborodva megkötözésem miatt. A hűséges fickó erre afgánul felkiáltott:

– Várj csak kedveském, majd kiűzzük belőled a szuszt, hogy ne legyen kedved rugdalózni. Várj csak, éjszaka a dólok megtanítanak rá, mire valók a lábaid, piláfként[54] fogják elfogyasztani.

Gúnyos nevetés kísérte ezeket a hangosan elordított szavakat. Telitalálat volt Burgdorffer részéről, hogy maga felé fordítsa a fanatikusokat. Meg voltak elégedve, mert már megvolt a két áldozatuk – legalább is feltételezésük szerint – bosszúvágyuk tehát teljesült, és ezzel fanatikus izgatottságuk is csillapodni kezdett. Éppoly lármásan, mint idefelé jövet, ismét elvonultak, csak a botránynak amit okoztak, most más természete volt.

Szerencsére rövidesen közeledett a naplemente, így csak néhány órán át kellett elviselnünk a megkötözésünkkel járó kínt. Amúgy igen kellemetlen volt a helyzet, mert a moszkitók utálatosan kínoztak. Milliószámra kavarogtak a víz közelében és már öt perc elteltével, mivel nem tudtam mozogni, totálisan össze voltam szurkálva.

Természetesen a mozgásnak valójában nem lett volna akadálya, mert Burgdorffer a csomót úgy kötötte meg, hogy könnyedén ki tudtam bogozni. Azonban a legnagyobb ostobaság lett volna,

---

[54] Piláf: húsos, rizses étel.

bármihez kezdeni a sötétség beállta előtt, hiszen nem tudhattuk, nem figyel-e bennünket valaki.

Ugyanebből az okból a professzornak sem mertem néhány vigasztaló szót kiáltani, aki mint egy halott, úgy lógott nyárfáján.

Természetesen ebben az esetben beszélhettem volna németül, de mi van, ha a francia hallgatózik, aki bizonyára állhatott már kapcsolatban valami német gazemberrel is, és ki tudja, nem ismeri-e a mi nyelvünket is. Ezért óvatosságból ajánlatos volt inkább kitartani, történjék bármi, aminek történnie kell.

Ezenkívül teljesen meg voltam győződve, hogy Burgdorffer bizonyára nem marad túl soká távol. Magamban gondoltam, hogy előbb a népre kell figyelnie, míg meg nem nyugszanak, majd a két lovat és a szamarat el kell juttatnia egy olyan helyre, amit innen könnyen és észrevétlenül megközelíthetünk.

És valóban, minden úgy történt, ahogy feltételeztem. Mindez természetesen elég sokáig tartott, mert a fanatikusok nem nyugodtak meg egyszerre valamennyien, hanem alkalmanként néhányan visszatértek a kínzóhelyre, hogy megfigyeljenek bennünket, és legeltessék szemeiket kínlódásunkon. Olykor handabandázásukból néhány hangfoszlány elért bennünket, ami minden volt, csak nem áldás számunkra. Szerencsére azonban senki sem mert nekünk jönni, így legalább a tettlegességet megúsztuk. A kivégzőhelyet minden bizonnyal elátkozottnak tekintették.

Örökkévalóságnak tűnt számomra, míg beköszöntött az este. A naplementével a bosszú vizénél tett látogatásoknak is vége szakadt, most már ügyelhettünk a dólok érkezésére. Lassan, és lehetőleg mellőzve a látható mozdulatokat elkezdtem kioldani kezemen a béklyót.

Könnyebben ment, mint ahogyan számítottam rá, és miután jobb kezem kiszabadult, először is a késért nyúltam. Nem hajlított végű afgán kés volt, hanem perzsa, ami szúráshoz lényegesen alkalmasabb, és jelen esetben sokkal alkalmasabb volt, ha megtámadnak bennünket a vadkutyák.

Súlyos aggodalmamra Heinzelmann még mindig nem mozdult meg, de most már annyira besötétedett, hogy alig volt felismerhető.

Hirtelen velőkig hatoló hangot hallottam, jóllehet meglehetősen távolról érkezett. Ugatásféle volt. Eddig még sohasem hallottam a dólok ugatását, de rögtön tudtam, hogy ez a hang minden bizonnyal azoktól a rettegett rablóállatoktól származik, melyek veszélyesebbek, mint a farkas.

Kaffogó, rekedtes ugatás volt, tulajdonképpen valahol az ugatás és az üvöltés között. Megkezdődött a vörösszőrű randa állatok egész falkájának vad rohanása, szemeik zöldes fényben foszforeszkálva messziről látszottak a sötétben. Már messziről meglátam őket, a hegyről rohantak lefelé egy vadösvényen, tekintetemmel elég távolról követni tudtam őket. Néhány percen belül ide kell érkeznie a vérszomjas bandának.

Gyorsan előrántottam a késem, elvágtam a köteleket, melyek a kínzócölöphöz rögzítettek, majd azonnal odarohantam atyai barátomhoz, akit gyors vágásokkal szintén kiszabadítottam. Ájult volt. Gyorsan elhelyeztem egy erőteljes nyárfa tövéhez, törzséhez támasztottam felsőtestét, majd hamar harcra kész állapotba helyeztem magam, azaz kaftánom vállamig többszörösen bal karomra tekertem.

Ily módon a harcra felkészülve öreg tanárom elé álltam. Alig reméltem, hogy a késsel meg tudom védeni magam a vad társaságtól, életem azonban amennyire lehet drágán akartam adni.

Amott egy árnyat láttam közelebb osonni. Burgdorffer volt. Három jatagánt hozott magával, azt a keleti szablyát, mely jellegzetes görbe pengéjével kiválóan alkalmas a közelharcra.

– Úgy tűnik, a legjobbkor érkeztem – vélekedett Náci. – Hoztam három jó fegyvert is. Látom a professzor alig él. Na jó, hát akkor nélküle kell helyt állnunk.

Alig fejezte be mondókáját, és cseréltem fel a kést jatagánra, már ott is voltak a dólok. Legalább harminc állat volt, melyek dühöngő vad ugatással rontottak ránk, mint a fúriák.

Becsavart karjainkat vízszintesen magunk elé tartottuk, hogy távol tartsuk testünktől a bestiákat. A szablyákkal úgy szurkáltunk és csapkodtunk magunk körül, hogy már rögtön az első rohamnál a dühöngő vadak közül néhány vérben fetrengve földre került.

Mivel észrevettük, hogy az állatok közül egyik sem törődik a professzorral, háttal álltunk egymásnak, és tovább küzdöttünk.

Makacs, vérszomjas horda volt, amellyel dolgunk akadt, és férfiasan kellett küzdenünk, de mintha összebeszéltünk volna, egyikünk sem használt lőfegyvert, nehogy felriasszuk a lakosságot. Miankala lakói és vendégeik meg voltak győződve róla, hogy most zabálnak fel bennünket elevenen, és nem állt érdekünkben, hogy eltereljük őket ettől a meggyőződésüktől.

Egyébként rövidesen kivédtük a csaholó banda támadását. Legtöbbjük találatainktól a földön fetrengett, néhányan menekülve próbálták megóvni épségüket, végül már csak egy maradt hátra, a legharapósabb. Úgy tűnt, mindenáron zsákmányt akart szerezni, és fokozódó dühhel egyre újabb támadásokba lendült ellenem, egyre inkább kibontakozott mesés ügyessége, úgyhogy nem sikerült leterítenem.

– Nagyon kérem uram, tartson ki még egy kicsit, de semmiképpen ne csapja agyon azt a dögöt! Élve van rá szükségem.

Fogalmam sem volt róla, hogy Nácinak mi lehet a szándéka, és csodálkozva láttam, miközben igyekeztem elhárítani a kutya támadását, hogy Náci leveszi kaftánját, és hátulról becserkészi a kutyát, melynek teljes figyelmét lekötöttem.

Burgdorffer hirtelen felkiáltott:

– Úgy, uram most kérek szépen egy erőteljes csapást a penge lapjával a dög orrára.

Akaratlanul is követtem utasítását. A jatagán lecsapott, a kutya átvetette magát, és hátára zuhant. A következő pillanatban Burgdorffer már rajta is volt a kaftánnal, én is odaugrottam, és az állat néhány másodpercen belül szabályosan meg volt béklyózva. Élve elfogtuk.

– Nos – szólaltam meg homlokomról az izzadtságot törölgetve – csak nem akarod a dólt hazavinni magaddal Burgdorffer?

– Na, uram, azt azért mégsem. Éppen csak le akarom adni megőrzésre jó barátomnál Miankalában.

– Megőrzésre? Hiszen feltehetően életünkben soha többé nem fogunk errefelé járni.

– Nem tesz semmit. Ha úgy alakul, akkor ismerősöm Isten nevében megtarthatja magának. Igen jó barátomról van szó, jutalmául gondoltam.

A bajor szövege rém titokzatosnak tűnt számomra, és igencsak szerettem volna többet is megtudni tőle. Ő azonban olyan stílusban válaszolt, amilyet még sohasem hallottam tőle.

– Uram, mi a véleménye, őszintén szólva, ki akarta ma tönkre tenni a maga életét?

– Kétségtelenül az úgynevezett szent és próféta, az a gaz méregkeverő.

– És uram, egy kicsit most szerénytelen leszek: Ki mentette meg ma a maga életét?

– Kétségtelenül te voltál, hűséges Nácim.

– Rendben. Akkor ha kérhetném, ajándékozza nekem ezt a bestiát, és hagyja, had kezdjek vele, amit akarok.

– Azzal a feltétellel, ha nem fogod szükségtelenül kínozni.

Náci jókedvűen felnevetett.

– Eszembe se jutott volna, mindössze csak el akarom ajándékozni. Jöjjön uram, megmutatom, hol vannak a lovak meg a hosszúfülű, aztán közben térítse magához a professzort, mire visszajövök.

– Állj, még valami! Nekem is van még egy misszióm Miankalában. Elfelejtetted Náci, hogy ott vannak a terveim?

– Na uram, ez nem stimmel, a tervek azóta már megint úton vannak, éspedig a Kaskar-völgy felé, ha jól hallottam. A gazemberek azonnal útnak indultak, amint a professzort és magát idekötözték.

– Akkor ne vesztegessük az időt, Náci! Ne maradj el túl soká az ismerősödnél!

– Olyan nincs – válaszolta a bajor. – Itt vannak a lovak, fél órán belül megint itt vagyok.

Burgdorffer a dólt hevederek segítségével a vállára kapta, aztán odamentünk arra a helyre, ahol a lovak álltak. Ekkor eltűnt a nyárfaliget sötétjében, jómagam pedig visszatértem a professzorhoz, vízzel dörzsöltem a homlokát és halántékát, friss vizet adtam inni neki, és rövidesen örömmel láttam teljesen magához térni.

Természetesen fogalma sem volt róla, mi történt körülötte, és nem kevésbé csodálkozott azon, hogy sötét erdőben elevenen tér magához, ahol azt hitte, hogy a vadkutyák már régen széttépték.

Mivel egész nap nem ettem semmit, bekaptam egy kis elemózsiát, és a professzort is kezdtem rábeszélni, aki kezdetben tiltakozott, hogy egyen valamit. Én azonban makacsul ragaszkodtam hozzá, mivel nehéz éjszakai lovaglás állt még előttünk.

A lovakat elláttam, a fegyverek és a muníció készenlétben volt, amikor Burgdorffer szapora léptekkel közeledett az erdőn át.

– Felülni uraim! – kiáltotta már messziről, de nem túl hangosan.

– Követnek bennünket? – kérdeztem vissza, miközben fellendültem Cangira, miután Heinzelmann professzort nyeregbe emeltem.

– Azt éppen nem mondanám, de bármikor sor kerülhet rá.

Tariknak már fogtam a gyeplőjét, Náci fellendült hűséges fekete lovának hátára, majd útnak indultunk, először a nyárfaligeten át, majd az észak felé vezető úton, amiről Náci közben már híreket szerzett.

Amikor már szabad területen ügettünk, megkérdeztem Burgdorffert:

– Na, megtudhatom most már végre, kinek ajándékoztad a dólt?

– Már mondtam uram, hogy egy jó barátomnak.

– És ki a te jó barátod ebben az idegen országban?

– Uram, tényleg fogalma sincs róla, hogy mit kezdhettem ezzel a döggel?

Burgdorffer arcvonásai sajátosan megkeményedtek, valamiféle vadságot tükrözött, amilyet még sohasem láttam rajta. Hirtelen összerezdültem, és rémes gondolat cikázott át agyamon.

– Burgdorffer – kiáltottam hangosan. – Csak nem bosszúállásra használtad fel ezt a harapós, veszettül felhergelt állatot?

– Hát persze, hogy arra kellett nekem. És úgy gondolom, nagyon igazságos volt, amit tettem. Mit tehetek én arról, hogy a bestia és a próféta nem tudják elviselni egymást?

– Csak nem zártad össze őket?

– Naná, hogy összezártam őket, és gyilkos örömet okozott számomra, amint a veszett dög rávetette magát arra az álszent lényre. Soha többé nem fog becsületes kereszténye ket kutyák elé vetni, hogy szétmarcangolják azokat.

Nagy Isten! Náci rettenetes, de nem teljesen igazságtalan boszszút állt!

A Hindukus szakadékaiban

Miankalától pontosan északra található Dzsanbatai kis hegyi falu egy zúgó hegyi patak mentén, amelynek vize a Pendskorába folyik. A Kaskar- vagy Csitral folyó onnan nem érhető el közvetlenül, mert előtte keresztben egy hegyvonulat húzódik, ami még a legrátermettebb hegymászók számára is leküzdhetetlen volna.

Ezért a két út közül kellett valamelyiket választani, melyek Dzsanbatainál ellenkező irányban ágaztak el, az egyik közvetlenül kelet felé tartott, Bandaion keresztül, majd észak felé kanyarodott Dir városka után, a Lahori szoroson keresztül áthaladt a hegyláncon, majd rövidesen egy vízben bővelkedő patakhoz ért, amely a Kaskarba torkollott. A másik út Dzsanbataitól nyugatra tartott, és hatalmas, délnyugatri kanyarral végül északi irányban, Asmar felé haladt tovább, amely közvetlenül a Kaskar mellett volt.

Az elsőként említett út volt a közvetlenebb, de egyúttal a veszélyesebb is, legalább is Dir túloldalán, mivel ott a hegység legzordabb, legszakadékosabb vidékén tart felfelé. A perzsa kétségtelenül ezt az utat választotta, fontos volt számára, hogy nagy igyekezettel haladjon, mivel a próféta azt tanácsolta neki, hogy gyorsan és merészen törjön előre.

Közelebbi híreket a hegylakóknál, név szerint a pásztoroknál lehet talán szerezni, vagy esetleg nyomaikat követhetjük, mivel kevésbé lakott vidékre értünk, ahol csak nagyon gyér forgalom volt. Szorgos vadászként, aki oly gyakran követtem erdőn-mezőn a vad nyomát, nem okozhatott számomra nagy gondot négy ló nyomainak felismerése, akik még sziklás talajon is hagynak maguk után nyomokat.

Minél inkább előre törtünk észak felé, annál nehezebben járhatóvá és tagoltabbá vált a hegység. Egész Svat alapjában véve sziklás ország, Csitrállal azonban össze sem lehet hasonlítani. A Dirtől északra elterülő hegység formája fantasztikus és rendkívül sziklás. Mély szakadékok barázdálják át meg át a talajt, aljukon rendkívül vad hegyi patakok száguldanak. A hegycsúcsok rendszerint csupaszok, egyáltalán a vegetáció csak igen gyenge a magaslatokon. A fennsíkok tavai sivárak és vízben szegények, gyak

ran mocsarasak. Alacsonyabban lévő völgyekben a flóra is érvényesül. A hegyi lejtőket itt-ott pisztácia erdők növik be, sőt a mélyebben fekvő völgyekben dzsungelek is előfordulnak, melyek olyan sűrűek, hogy emberi láb számára alig tűnnek áthatolhatónak. Ezekben az őserdőkben annál inkább otthonos a tigris, mely az itteni sűrű bozótosban búvóhelyet talál, de rajta kívül még más ragadozók is előfordulnak.

A talajt alig művelik, mivel a vidék egyébként is csak gyéren lakott. A hegylakók azonban gyakran foglalkoznak állattartással, mert a fűfélék gazdagon és dúsan nőnek. Minél jobban északra jut az ember, annál alacsonyabb az átlaghőmérséklet, a Hindukus errefelé már meredeken emelkedik, Csitral és Mastubs városok 2175 illetve 2440 méter magasan helyezkednek el.

A Csitral környéki hegyvidék jellege külsőleg a Balkán félszigetet karsztos területeire és az osztrák Alpok vidékeire emlékeztet, csak még sokkal inkább tagoltabb. Az ember aligha képes képet alkotni magának az itteni sziklakáosz hasadozottságáról, ha saját szemeivel nem látta. Egy festő a leghálásabb motívumokat találhatná errefelé ecsetei számára, de igencsak igyekeznie kellene, hogy képeinek szemlélőivel képes legyen elhitetni, hogy ilyen szirtek és hasadékok tényleg létezhetnek és nem egy merész fantázia szülöttei.

Eme vad sziklavilág felé haladtunk. Vajon milyen kalandok várnak ott ránk? Mindamellett kockázatos vállalkozás három magányos lovas számára behatolni egy ilyen ismeretlen területre, amely természetes adottságainál fogva ennyire áttekinthetetlen. A körzet, melyen át kellett haladnunk, tényleg a rablók világa volt, ezt nemcsak a miankalai dervistől hallottuk, hanem ezt a hírt mindenfelé igazolva is találtunk.

Ebben a vadonban valamiféle törvényes kormány hatalmáról szó sem lehet. Nemcsak, hogy minden törzs a maga ura, hanem minden város, majdnem minden falu önálló és szomszédaival csak olyan mértékben törődik, amennyiben a kereskedelmi vagy családi kapcsolatok indokolttá teszik. A folyamatos csatározások, a szakadatlan rablás és fosztogatás errefelé mindennapos esemény.

Olykor egy-egy különösen energikus törzsfőnöknek sikerül bizonyos területeket leigáznia, és ezt vagy azt a falut sarcra kötelezni. Az ilyenfajta zsarnoki uralmak azonban rendszerint nem hosszú életűek. A terület túl nehezen járható ahhoz, hogy hosszabb időn át rendezett körülmények között lehessen uralkodni felette.

A környéken rablóbandák kóborolnak, és szinte versenyeznek a hegység vadságával, melynek lakói. Az egyes bandák között gyakoriak a szabályos ütközetek, mivel a rablók mindenkit megtámadnak, akit gyengébbnek tartanak. Teljesen mindegy, hogy egy karaván ról, másik faluról, vagy másik rablóbandáról van-e szó.

Mindezek ellenére bizonyos lovagiasság is jellemző rájuk, sőt messzemenő vendégszeretetük miatt dicséret is illetheti őket. Némely esetben az őszinteség is jellemzőjük, mivel a megkötött szerződést, az adott szót minden körülmények között betartják. Nemritkán előfordul, hogy foglyul ejtenek egy karaván nal utazó gazdag kereskedőt, majd elengedik csupán arra az ígéretre, hogy váltságdíjként majd meghatározott összeget küld számukra, és túszaik ígéretüket hálából a legtöbb esetben be is tartják azért, mert a rablók jól bántak velük, és szabadon bocsátották őket. Persze másfelől azt is tudják, ha esetleg ismét a rablók kezei közé kerülnének, példás büntetésben részesülnének szószegésükért.

Annak idején, amikor erre a területre értünk, különösen sokat beszéltek egy Musir Izafar nevezetű rablóvezérről. Állítólag hihetetlenül merész alak volt, rablóhadjáratai egészen Csitral fővá ros védőfaláig terjedtek ki. Egyetlen karaván sem volt biztonságban tőle, kísérje bármilyen fegyveres őrség, és a karaván vezetők inkább hajlandók voltak önként sarcot fizetni a területén történő átvonulásért, mint hogy hagyják magukat kifosztani.

A szomszédos rablóbandákkal örökös viszályban élt, szabályos csatákat vívtak egymással, nem ritkán el is foglalták egymás területeit. A falvak ezen a vidéken egyébként is úgy vannak megépítve, mint erődítmények, tornyokkal, bástyákkal vannak ellátva, és gyakran nehezen megközelíthető helyeken, hegyi lejtőkön vagy szurdokokban épülnek, így megközelítésük igen nehézkes.

Lovaglásunkkal természetesen igyekeznünk kellett, hogy mihamarabb elkapjuk az előttünk menekülő gazembereket. Közben megfelelő gonddal a nyomkövetést sem hagyhattuk figyelmen kívül, mivel óvakodnunk kellett attól, hogy a menekülők tévútra vezessenek bennünket.

Mind ez ideig sikerült pontosan követnünk azt az utat, melyet a négy férfi választott. Sikerült felismernünk itt-ott elhagyott nyomaikat, és a falvakban is érdeklődtünk áthaladásuk iránt. A négy utazó, akik három különböző nemzet fiai voltak, minden bizonnyal nagy feltűnést keltettek, annál is inkább, mert egy európai is volt közöttük, ami ezen a vidéken hallatlan eseménynek bizonyult.

Nemcsak nagyobb mozgékonyságuk miatt voltak nálunk előnyösebb helyzetben, hanem ellátásuk is bőségesebb volt, mivel a perzsa minden bizonnyal magával vitte az emírtől elsikkasztott pénzösszeget is. Miankalában vásároltak maguknak egy málhás lovat, melyre felpakolták készleteiket, miközben nekünk meg kellett elégednünk azzal, hogy minden terhünket hátaslovainkra pakoljuk. Természetesen csak kisebb mennyiségekről lehetett szó, hogy állataink ne legyenek túlterhelve. Ennek érdekében jó Cangimra kénytelen voltam a nyereg mögé keresztben szíjakkal egy málhazsákot rögzíteni, mely tartalék táplálékunk tárolására szolgált, miközben Burgdorffer Tarikja egy kecskebőr tömlőt cipelt a szükséges ivóvízzel, és szintén a ló farán volt elhelyezve. A professzort mi láttuk el táplálékkal, mivel a szamárra nem mertünk terhet ráróni.

Pénzeszközeinkkel nagyon óvatosan kellett gazdálkodnunk. Burgdorfferrel együtt persze még elég csinos összeg állt rendelkezésünkre, melyet az afridik udvarmesterétől kaptunk, és tüzérségi főparancsnokként valamint lovassági ezredesként kapott jövedelmeink sem voltak jelentéktelenek. Azonban mindenféle jövedelem nélkül tartózkodtunk itt egy idegen országban, és nem tudhattuk, pénzügyi tekintetben milyen kihívásokkal találkozhatunk veszélyes utunk során.

Tehát mindenekelőtt takarékoskodnunk kellett, ezért csak a legszükségesebb útravalóval láttuk el magunkat, és alkalmi vadászatok zsákmányaival egészítettük ki szükségleteinket, amire ter

mészetesen nem fordíthattunk sok időt, sem pedig útirányunktól nem térhettünk el messzebbre.

Dir városkát már magunk mögött hagytuk, és most a Lahori hágó felé igyekeztünk. Dél körül egy magas hegyek által körülvett völgyben tartottunk pihenőt, amely pompás őserdőnek adott helyet. A talaj részben mocsaras volt, és szakaszosan embernél magasabb nádas fedte. Az aljnövényzet olyan dús volt, hogy a környék leginkább az indiai dzsungelekre emlékeztetett.

Egy tisztás, melyet felkutattunk, különösen alkalmas táborhelynek tűnt, mert az utat jól áttekinthettük, mi magunk azonban megfelelő fedezetben voltunk, amikor leültünk. Adott viszonyaink között állandóan úgy kellett biztosítanunk magunkat, mintha idegen országban hadjáraton lettünk volna. A nyomok, melyeket követtünk, jól láthatóak voltak a puha talajban, ráadásul öt ló egyébként is könnyen észrevehető nyomokat szokott maga után hagyni.

Elég szűkösen álltunk élelem dolgában. Vadászható állatokat nem találtunk, a majomhúst, melyre könnyen szert tehettünk volna, nem találtam elég étvágygerjesztőnek, emberi települések pedig nagyon ritkák voltak errefelé.

Lisztünk és gyümölcsünk azonban még bőségesen akadt, ezért egy igen primitív gyümölcsös lepényt sütöttünk magunknak. Hús azonban egyáltalán nem volt, ami pedig egy ilyen erőltetett menet során a legfontosabb táplálék lett volna, ha az ember meg akarja tartani erejét.

– Nos Burgdorffer, elég furcsa képet vágsz ebédünkhöz. A palacsinta gyümölcspempőkkel, vagy amint otthon német hazánkban finomabb körökben kifejeznénk magunkat „Omelette au confiture" nem egy szimpatikus ebéd? – kérdeztem Nácit.

– Azzal nem is volna semmi baj, csak egy kis hús hiányzik. Valami állatféle nem akadna errefelé?

– Majmok és tigrisek. Meglehetősen szerény a választék. Másra nemigen számíthatnánk.

– Tigrisek? Jézusom! Majdhogynem megijedtem egy kicsit. Uram, aztán tigrisre vadászott-e már?

– Indiában néhány alkalommal már vettem részt tigrisvadászaton. Ott azonban csak elefántok hátáról vadásznak tigrisre, több száz hajtó közreműködésével. A tigris elég gyáva állat, szemben azzal, amit általában mesélnek és hisznek róla. Az embert csak akkor támadja meg, ha felingerlik.

– Ha nagyon éhes, akkor sem? – kérdezte Náci.

– Ez téves nézet – vetette közbe Heinzelmann professzor – legalább is ilyen általánosításban. Egyáltalán nem eszik minden tigris emberhúst, sokkal inkább azok képeznek kivételt, amelyek megteszik. Ezeket nevezik „emberevőknek". Azonban az a tigris, amelyik egyszer már megkóstolta az emberhúst, mindig is keresni fogja erre az alkalmat, és csak szükség esetén elégszik meg kevésbé jó falattal. A tigris Lucullus[55] az állatok között, nagy ínyenc, általában azonban csak gyerekeket és asszonyokat mer elragadni. Figyelemre méltó, milyen kolosszális respektust tanúsít az erőteljesen fejlett férfiakkal, különösen a fehérekkel szemben. Úgy tűnik, mintha pontosan tudná, hogy ők a legveszélyesebbek számára. Egy szegény hinduval kevésbé körülményeskedik. A legszívesebben olyan gyerekeket rabol el, akiket az asszonyok magukkal visznek a földekre, és munkájuk során egyedül hagyják őket.

Be kell vallanom, eddig nem volt ismeretes számomra, hogy a tigris északi irányban meddig van elterjedve, és a professzor örömmel megragadta az alkalmat, hogy hosszabb előadást tartson ebben a témában.

– A királytigris, latinul Felis tigris L., nemcsak egyike a régi világ legszebb és legnagyobb macskafajtáinak, hanem elterjedtségi területe is a legnagyobb. Ebben a vonatkozásban csak a leopárd múlja felül, amit tulajdonképpen tudnia kellene kedves Werner, ha középiskolai tanulmányai során jobban odafigyelt volna, de annak idején bizonyára sokkal inkább a rendetlenkedés érdekelte önöket fiacskám. A tigris elterjedtségének területe a Kaukázustól a nagy

---

[55] Lucius Licinius Lucullus római hadvezér, lakomáiról is híres. Egy ázsiai hadjáratáról ő hozott cseresznyefa csemetéket Európába, ami addig itt ismeretlen volt.

óceánig, egész Dél- és Közép-Ázsián keresztül északon a Bajkál tóig, és az Amuig tart. Itt a klíma- és egyéb létfeltételeknek megfelelően, melyek természetszerűen eltérő fajták kialakulásához vezetnek, szibériai tigrisbe megy át, amelynek hosszabb a szőrzete, és az arktikus prémes állatoknak megfelelően teljes vedlésnek van alávetve. Rajta kívül még a bengáli és a jávai tigris a legismertebbek. Ez a vidék, amerre most járunk, egyébként azzal is kitűnik, hogy errefelé tigris- illetve oroszlán-korcsok is előfordulnak, ami a tigrisek és oroszlánok kereszteződését jelenti. Ez a világon sehol máshol nem fordul elő, eltekintve természetesen az állatkertektől, ahol a keresztezésekre szándékosan kerülhet sor.

– Meg lehet enni a tigrist? – kérdezte Náci, én pedig igyekeztem válaszolni neki, nehogy Heinzelmannkám késztetést érezzen egy hosszabb előadásra.

– Én magam még sohasem ettem, de állítólag nagyon zord íze van, és egyesek úgy nyilatkoznak, hogy teljesen ehetetlen. Állítólag sütéskor elviselhetetlen bűz árad belőle.

– A tigris íze hasonlít valami más hús ízére?

– Olyan emberektől hallottam, akik már megkóstolták, hogy íze a marhahúséra hasonlít, egyébként te úgyis félig-meddig afrikai vagy, mi a helyzet az oroszlánsülttel?

– Az oroszlán húsa omlós borjúhúsra emlékeztet, és az íze is hasonló.

– Állítólag nagyon inas, és kicsit undorító szaga van.

– Ez nem igaz uram, ez rágalom. Többször is ettem oroszlánsültet, és nekem mindig ízlett.

Ilyen beszélgetéssel fűszereztük étkezésünket, hogy a húst, ami annyira hiányzott nekünk, legalább képzeletben pótoljuk. Rövidesen azonban induláshoz kezdtünk készülődni. Az „út”, amelyet követtünk, alig volt felismerhető, és ha röviddel ezelőtt nem járt volna arra az öt ló, igencsak nehezen akadtunk volna rá.

A hírek szerint, amit reggel egy magányos pásztortól hallottunk, délután vagy este felé egy faluhoz érünk, amely közvetlenül a Lahori szoros bejáratánál van. Közben kezdett már alkonyodni, mielőtt odaértünk volna.

Lovam hirtelen megállt. Mi lehet vajon, amit észrevett? Leugrottam a lóról és lehajoltam, hogy jobban megvizsgáljam a talajt.

– Talált valamit uram? – kérdezte Burgdorffer.

– Quid novi?[56] – Váltott latinra a professzor, szokásához híven latin töredéket szőve beszédébe.

– Hm! Talán rövidesen előfordulhat az az eset, hogy megkóstolhatjuk a tigrispecsenyét.

– A fenébe! Csak nem olyan nyomokra bukkant, amelyek tigristől származnak?

– De igen, méghozzá egészen frissek. Bizonyára nagyon éhes lehetett, hogy már most vadászatra indult, mert egyébként ezek az uraságok csak az éjszaka beálltával szoktak zsákmány után nézni. Egyébként valami kolosszális fickóról lehet szó. Elkapjuk?

– Naná! Már jó előre örültem egy ilyen vadászkalandnak.

– Én magam is, és mindjárt arról is meggyőződhetünk, hogy a tigris- vagy a marhasült ízlik-e jobban. Most már csak az a kérdés, hogy elég bátor vagy-e hozzá.

– Na uram, azért mégiscsak nagyon szépen kérem! Észrevette valaha is, hogy Burgdorffernek nincs elég kurázsija?

– Azt azért mégsem. Rendben, tehát gyere, kövessük a ragadozó nyomait, miközben a professzor vigyázni fog lovainkra.

Ezt a rendelkezésemet azonban az öregúr rossz néven vette. Ünnepélyesen tiltakozni kezdett az ilyenfajta lefokozás ellen, és saját maga akart a tigris nyomába eredni. Erre ő lenne a leginkább jogosult, mivel mi kétségbeejtően keveset tudunk a természettudományokról. Hiszen épp az előbb bizonyította be, mikor eklatáns példáját adtam annak, mennyire keveset figyeltem oda az iskolában.

Magam részéről a vicces oldaláról fogtam fel a helyzetet, de Heinzelmann professzor ma különösen makacs hangulatban volt, és észrevehetően tényleg rossz néven vette a dolgot. Sokkal hevesebben, mint amit valaha is megfigyelhettem nála, minden általam felhozott érv ellenére egyre csak azt hajtogatta, ha mindig csak az én utasításaimat követné, sohasem folytathatná azokat a tanulmá

---

[56] Mi újság?

nyokat, amelyekért végül is az egész útra vállalkozott. Néhány nyomorult gazfickó után kell nagy igyekezettel loholnia, ami teljesen kizárja az ország tanulmányozását, ráadásul most éppen szolgaként akarjuk kihasználni ahelyett, hogy végre megismerkedhetne a tigrissel.

Nem csekély csodálkozást váltott ki belőlem a tanulmányozás iránti fanatikus igyekezete. Ugyanakkor találva is éreztem magam attól, amit atyai barátom mondott, mivel kénytelen voltam beismerni, hogy a tényeket az ő nézőpontjából értékelve tulajdonképpen igaza van. Sőt kénytelen voltam önzésem miatt szemrehányásokat tenni magamnak, mivel ez oda vezetett, hogy kizárólag a saját terveimre, tehát végül is saját magamra gondoltam. Eddig eszembe sem jutott, hogy a professzor ezt nehezen viselheti el.

Ez a felismerés engem is zavart. Ugyanakkor azonban nagyon le voltam döbbenve, hogyan lennék képes két ennyire ellentmondó érdeket egyesíteni? A perzsának nyomában kellett maradnom, tehát pihenő nélkül előre kell igyekeznem, a professzor pedig le-le akar maradozni, hogy megismerhesse az országot, az embereket, az állat- és növényvilágot.

Nos, minderről rövidesen döntést kell hoznunk, és elhatároztam, hogy még ma este részletesen elbeszélgetek a professzorral ennek a rejtélynek a megoldásáról. Most azonban szívélyesen megkértem, mondjon le szándékáról, és ne tegye ki magát egy tigrisvadászat veszélyeinek. Ha pedig terhes volna számára az a csekély szolgáltatás, hogy ügyeljen a lovakra, akkor inkább kikötöm azokat egy fához, az állatok elég tisztességesek ahhoz, hogy nyugodtan ott várakozzanak, míg vissza nem térünk.

Várakozásaim ellenére Nathanael Heinzelmann ekkor készségesen elfogadta javaslatomat, arra kért azonban, hagyjak ott neki egy kis elemózsiát, mivel nagyon éhes, és nem tudja, milyen hamar fogunk visszaérni, majd melegen megszorította a kezemet, és élénken köszönetet mondott. Az adott pillanatban nem találtam ebben semmi különöset, mivel gondolataim a tigrissel voltak elfoglalva, és bizakodva útnak indultam.

Miután leszálltunk, kikötöttük a lovakat és átadtuk a professzornak a kért elemózsiát, kibiztosítottam a puskámat, meggyő

ződtem róla, hogy töltve van-e, és lövésre készen kézbe vettem, hogy fel legyek készülve egy esetleges meglepetésre. Nácinak is megparancsoltam, hogy lövésre kész állapotban legyen.

A tigris nyomai pontosan az öt ló nyomait követték. Nyilvánvalóan azért eredt a nyomukba, mert zsákmányt szimatolt. Csupán néhány lépésnyire távolodtunk, amikor egy kerek, sötét tárgyat vettem észre az úton heverni. Meglepetésemre egy széles karimájú, európai kalap volt.

Sajátos, hogy kerülhetett ide ilyesmi erre a félreeső helyre? Aligha lehetett a francia Carpentieré, mivel ő világos szürke trópusi fejfedőt viselt, miközben amit én találtam, olyan formájú volt, mint amilyet otthon mifelénk a papok szoktak hordani.

Csodálkozásom még tovább fokozódott, amikor továbbá találtam még egy puskát, egy cipőt és egy esernyőt. A puska huzagolt duplacsövű volt, megtöltve, de nem sütötték el. Nyilvánvaló volt, hogy a tigris megtámadhatott egy utazót, mielőtt az védekezhetett volna. A nyomokból világosan felismerhető volt, hogy a tigris magával vonszolta áldozatát, mivel zsákmányával együtt eltűnt a sűrűben.

Természetesen követnünk kellett a nyomokat, mivel most már arról volt szó, hogy esetleg emberéletet kell megmentenünk, vagy legalább is bosszút kell állnunk. Ezért egyre mélyebben behatoltunk a sűrűbe, és rövidesen elértünk egy kis tisztást, amit a tigris azonban gondosan kikerült. Ezek az állatok nem szívesen hagyják el biztos fedezéküket, ha éppen nem kényszerülnek rá. Óvatosan tovább cserkésztünk.

Egy pillanatra megálltunk, hogy hallgatózzunk, és jelt adtam Burgdorffernek, aki közvetlen mögöttem követett, hogy maradjon abszolút mozdulatlan. Ekkor egészen határozottan olyan zizegést hallottam a nádasból, ami akkor keletkezik, amikor egy test hatol át rajta. A tigris azonban, ha magában hatolt volna be a sűrűbe, egyáltalán nem okozott volna semmilyen zajt, mert ezek a macskaféle ragadozók csodálatra méltó módon értenek ahhoz, hogy a legsűrűbb dzsungelben is teljesen zajtalanul lopakodjanak.

Ebben az esetben az emberi test okozta a zajt, amelyet a tigris szájával belemarva magával vonszolt. Tehát egészen közelében

voltunk a ragadozónak, és készen álltunk arra, hogy bármely pillanatban tüzelhessünk.

Ekkor történt valami, amire egyáltalán nem számítottunk. Hirtelen olyan üvöltés harsant fel, hogy belerázkódott a föld, és a következő pillanatban egy sötét valamit láttunk előtörni a bozótból a tisztásra, de nem a tigris volt, amire számítottunk, hanem egy durvaszőrű, öreg vadkan. Egy másodperccel később azonban a nádasból hatalmas ugrással utána ugrott és hátára vetette magát egy tigris.

Vad küzdelem kezdődött, mert a vadkan hősiesen védte magát. A két állat vadul körözve többször átbukfencezett egymáson, és közben fültépő üvöltést csaptak. Életre-halálra szóló küzdelem volt. Kibogozhatatlan csomóba gubancolódva hemperegtek ideoda úgy, hogy egyik testet nem lehetett megkülönböztetni a másiktól. Lehetetlen volt lövést leadni rájuk, mert a tisztás, ahol a küzdelem folyt, homokos talajú volt, és vastag porfelhőt kavartak fel maguk körül. Közben szakadatlanul hallani lehetett a vadkan röfögését, és a tigris mennydörgésszerű üvöltését és macskaszerű vinnyogását, mintha megnyíltak volna a pokol kapui. A macska nyilvánvalóan egyenrangú ellenfélre akadt, és egyelőre nem volt előre belátható, hogy melyikük kerül ki győztesen a küzdelemből.

– Célozz a vadkanra, és várj addig, míg biztos találatra számíthatsz, és akkor tüzelj rá kétszer, háromszor. Én a tigrisre fogok célozni – szóltam halkan Burgdorffernek.

Természetesen a tigris volt a veszélyesebb ellenfél. Nem mertem a bajorra bízni, mert rém idegesnek látszott, szabályosan reszketett, de kétségtelenül a vadászat izgalmaitól, mert bátorságát nem vontam volna kétségbe. Nagyon tartottam attól, hogy nyugtalansága következtében, mely erőt vett rajta, meggondolatlan lövésre ragadtatja magát.

Sajnos be is következett, amitől tartottam. Miközben a küzdőteret figyeltem, Burgdorffer puskájából hirtelen néhány lövés dördült. A gombolyag fellazult, és kénytelen voltam anélkül, hogy pontosabban célozhattam volna, jól-rosszul a tigrisre lőni, hogy ne hagyjam elmenekülni,

Amikor felpillantottunk, a tisztás már üres volt. Odasiettünk, hogy megnézzük, merre vezetnek a nyomok, milyen irányban menekülhettek el az állatok. A vadkan elrohant, látszólag nem érte találat, mert csak jelentéktelen vérnyomokat hagyott maga után, melyek harapástól vagy karmolástól keletkező sebekből is származhattak, melyeket a tigristől szerezhetett.

Ezeket már nem kapjuk el – szóltam kissé rosszallóan Burgdorffer felé, aki mint egy leöntött uszkár állt ott, és arra a helyre meredt, ahol a vadkan berohant a sűrű bozótba.

– Túl korán lőttél és nem céloztál rendesen. Ennek következtében meglépett a vaddisznósült, aminek már annyira örültem. Menjünk a tigris után, őt eltalálta a lövés, mivel nagyon erősen vérzik, és a nyomain jól látható, hogy igencsak húzza a jobb hátsó lábát. Gyere induljunk, azonban ne tüzelj, hacsak nem intek feléd kifejezetten ezzel a céllal.

Náci vadászláza kissé alábbhagyott. Nagyon szégyellte magát és bosszankodott, amint később bevallotta, nem annyira azért, mert elhibázta lövését, hanem sokkal inkább azért, mert miatta az én lövésem sem sikerült.

Nagyon óvatosan kellett előre hatolnunk, mert bár a tigris visszahúzódott a bozótba, azonban fel volt ingerelve, és minden bizonnyal ránk támadna, ha megpillant bennünket, és még van elég ereje hozzá. A talaj azonban rövidesen annyira iszapossá vált, hogy nem mertük tovább követni a nyomokat. Ezért amennyire lehetett, megpróbáltuk szemmel követni, mi magunk azonban a szilárd talajon maradtunk, ami tőlünk jobbra szerencsénkre kissé kiemelkedett.

Négykézláb felmásztunk oda, szinte a földön kúszva, mivel ezen a helyen alig voltunk fedezékben.

– Ott fekszik – súgtam Burgdorffer felé. Elsőként értem fel a magaslatra, és megláttam a talpát nyalogató állatot az összekuszált nádasban fekve úgy, hogy a félhomályban, amely ekkora már eluralkodott, alig volt több kivehető, mint feje és mellső mancsai.

– Halkan, csak halkan – sziszegtem.

Náci amilyen óvatosan csak lehetett, mellém kúszott. A tigris azonban kiváló hallásával mégis észlelte a zajt, és felpillantott, hogy jobban felismerje a veszélyt.

– Készülj támadásra, azonban ne tüzelj, mielőtt jelt adok, szóltam oda Burgdorffernek, miközben célzásra emeltem puskámat. Jó célom volt, mert a csíkos macska szemei szikráztak a dzsungel sötétjében, mint két nagy, sárgászölden foszforeszkáló golyó. Szemére kellett céloznom, ha azt akartam, hogy lövésem halálos legyen. Egyéként úgy tűnt, az állat az előbb jelentősen megsebesült, mivel egyáltalán nem sikerült, amikor megpróbált ugrásra emelkedni. A seb komoly fájdalmat okozhatott neki.

Ekkor felém fordult impozáns fejével, és olyan dühösen fújtatott, amire csak egy tigris képes. Megmutatta hatalmas állkapcsát, éles fogai fenyegetően villantak felém. Meg akartam könnyíteni halálküzdelmét, ezért nem a szájára céloztam, ami számomra szintén jó célpont lett volna, hanem jobb szemét vettem célba, és meghúztam a ravaszt.

Hangos üvöltés harsogott végig az erdőn. Egy pillanatra láttam, amint a tigris megemelkedik, és mancsaival a levegőt csapkodja. Fel akart ugrani. Jómagam hirtelen felugrottam, és ott álltam lövésre emelt puskával. Az állat azonban erőtlenül oldalára esett, még egyszer nyalt egyet véres nyelvével, majd hirtelen mozdulattal hátára vetette magát, és kiszenvedett.

Mielőtt az elhurcolt emberrel törődhettünk volna, először meg kellett győződnünk arról, hogy a ragadozó tényleg elpusztult-e, mivel elő szokott fordulni, hogy az erdők eme ravasz királya, ha már többször akadt dolga emberekkel, holtnak tetteti magát, hogy támadóját, aki már biztonságban érzi magát, utólag mégis szét-tépje. Igyekeztünk lefelé, ami nem volt túl könnyű, mivel homokdombunk talaja ingoványos volt. A tigrist szándékomnak megfelelően jobb szemén találta el a lövés, behatolt agyába, és azonnal

megölte. Az állat rendkívül nagynak bizonyult, súlya legalább 4-5 centner[57] volt.

Most már az volt a feladat, hogy amilyen hamar csak lehet, megtaláljuk a ragadozó sajnálatra méltó áldozatát. Nem kellett sokáig keresgélnünk. Amott egy feketébe öltözött alak feküdt a nádasban, – egy európai! Jóllehet véres volt, ruházata jócskán megtépve, ámde mégis úgy tűnt, nincs súlyosan megsebesülve, mivel összekulcsolta kezeit és hangosan imádkozott:

– Úristen, te vagy egyetlen menedékem mindörökre. Mielőtt létrejöttek a hegyek, megteremtődött a Föld és a világ, Isten te magad voltál az örökkévalóság. Kimentetted Jónást a cet torkából, kezed Dániel fölé tartottad az oroszlánbarlangban, akaratod ellenére egyetlen veréb sem pottyan le a tetőről. Látod azonban, készen állok arra, hogy eltávozzak, ha azt mondod, hogy mennem kell, és maradok, ha azt mondod, hogy maradjak, mert a mennyben éppúgy, mint itt a Földön a te akaratod érvényesül. Amen.

Alig akartam hinni a füleimnek. Német szavak voltak ezek, itt az őserdő közepén, az érintetlen erdő dzsungelében, a zord Hindukus szakadékában, az erdő vadállatai között kellett mindezt meghallanom.

Letérdeltem a sebesülthöz, és megvizsgáltam. Amikor lehajoltam hozzá, hangosan tovább imádkozott:

– Uram, útjaid kifürkészhetetlenek, de jóságod végtelen, és kegyelmed örökkévaló. Fényed ragyogni engeded rabszolgád felett, meghallod hangját, és meghallgatod őt. Kimentettél a vadállat torkából, ezért tanúd leszek, és dicsőíteni fogom neved, és irigyelni foglak mindörökké.

Csak most fordult felém, és olyan nyelven szólított meg, amelyet nem értettem. Valószínűleg köszönetét fejezhette ki, ruházatom és kinézetem alapján azonban feltehetően valamiféle ázsiainak tarthatott, mert európainak, ráadásul németnek itt Kazirisztán

---

[57] A centner 100 súlyegységet jelent. Ha a súlyegység font, akkor 1 centner kb. 50 kg, a font nem egységes mértékegység, több változata volt használatos, de mindegyik 0,5 kg körüli érték.

őserdejének sűrűjében éppoly kevésbé gondolhatott, mint amennyire én sem voltam felkészülve egy ilyen találkozásra.

– Beszéljen csak bátran németül, jámbor atya – szóltam ezért hozzá – én is német vagyok, jóllehet ennek az országnak az öltözetét viselem.

Csodálkozva nézett fel, és kutató tekintettel mért végig. Majd hirtelen könnyek csordultak ki szemeiből, felegyenesedett, és a hála túláradó érzésével hirtelen átkarolta a nyakam, nagyobb erővel, mint amit feltételeztem volna róla, mintha én mentettem volna ki a tigris karmai közül, és szipogni kezdett, mint egy gyerek. Aztán összeszedte magát, megragadta a kezeimet, és így szólt:

– Bárki legyen is ön, megjelenésében Isten ujját látom, aki eszközéül választotta önt, hogy megmentsen a biztos haláltól. Érezze ön is az isteni megbocsátás tényét, mert csak azok dicsőülhetnek meg boldogan, akik végrehajtják az ő akaratát a Földön. Csak szavakkal köszönhetem meg tettét, talán az Úr egyszer majd azt is lehetővé teszi, hogy hálám tettekkel is kifejezésre juttassam. Imádkozzunk azonban, hogy ön soha ne kerüljön olyan veszélybe, mint amilyenben én voltam, melyből ön éppen most mentett ki engem.

Nem kellett elmondania, hogy kicsoda, mert már első szavainál, sőt amikor először megpillantottam, meg voltam győződve róla, hogy a misszionáriusok közé tartozik. Nem tudtam, hogy ezek a jámbor emberek egészen eddig a vadonig is eljutottak, és ez a bátorság feltétlenül kivívta minden elismerésemet.

– Tisztelendő uram – válaszoltam – amint ön igen helyesen mondta, nem a megmentője vagyok, hanem csak a gondviselés eszköze. Most azonban engedje meg, hogy folytassam kereszténi kötelességem, és megnézzem, nincs-e megsérülve.

Kigomboltam a kabátját és az ingét, és észrevettem, hogy a nyakán, vállán, különösen az oldalán sérülései voltak, ahol a tigris belemart fogaival, amikor elvonszolta. Jóllehet a sebek véresek és meglehetősen mélyek voltak, azonban nem látszottak veszélyesnek. Ez a jámbor ember rendíthetetlen istenhitében egyáltalán nem védekezett az őserdő vadállata ellen, hanem türelemmel viselte a megpróbáltatást, amelyet az ég küldött számára. Azonban

ennek köszönhette, hogy a tigris nem marcangolta jobban szét, így viszonylag simán megúszta a kalandot, de ha időben nem nyújtottam volna neki segítséget, akkor talán rosszabbul is járhatott volna. Szinte csodának tűnt, amint később elmesélte, hogy a vadkan, amely vad dühöngéssel tört elő a sűrűből, nekirontott a tigrisnek, és lerántotta áldozatáról. Ez a körülményeknek olyan láncolata volt, amiből szerinte feltétlenül az isteni gondviselés érvényesülésére lehetett következtetni.

Kimostam a misszionárius sebeit, ingéből megfelelő kötéseket készítettem, már amennyire a körülmények lehetővé tették. Mivel a sérültnek valamennyi pihenésre volt szüksége, és várnunk kellett, míg kiderül, szállítható-e, megbíztam Burgdorffert, hívja ide a professzort és hozza a három állatot a tisztásra, ami szükség esetén éjszakai táborhelynek is megfelelőnek tűnt.

Amikor Náci jó hosszúnak tűnő idő elteltével visszatért, igen felizgult állapotban volt. Jóllehet megtalálta két lovunkat a fához kötve, azonban sem Nathanael Heinzelmann, sem pedig a szürke nagyfülű nem került elő. Az egész környéket átkutatta, az eltűnteknek azonban semmiféle nyomára nem akadt.

Mit jelentsen ez? Nem tartottam fel magam sokáig tisztázatlan kérdésekkel, hanem megparancsoltam Burgdorffernek, hogy gondoskodjon a misszionáriusról, és az éjszakai szálláshely kialakításáról, szerezzen tüzeléshez elegendő fát, majd felkaptam puskámat, és útnak indultam a keresésre.

Sajnos már kezdett sötétedni, és az erdei bozótban, amely körülvett bennünket, különben sem volt elég világos. Ennek ellenére minden irányban átfésültem a dzsungelt. Kiáltoztam a professzor nevét, ismételten több lövést is leadtam abban reménykedve, hogy a hang majd nyomra vezeti, ha esetleg eltévedt. Semmi eredmény.

Nem találtam magyarázatot a professzor eltűnésére. Ha csak ő tűnt volna el, azt hittem volna, hogy talán növények vagy rovarok keresgélése közben eltévedt, ebben az esetben feltétlenül hallania kellett volna lövéseimet, és minden bizonnyal válaszolt is volna rá, mivel volt nála revolver, és hozzá való muníció.

Azonban az a körülmény, hogy a szamár is eltűnt vele együtt, különösen rejtélyessé tette az egész ügyet. Rablótámadásra nem

gondolhattam. Semmi esetre sem hagyták volna ott a két lovat, hanem először is azokat vitték volna magukkal, mivel értékes zsákmányt jelentettek volna számukra. Milyen értéket képviselt volna ezzel szemben a professzor és a szamár?

A nyomok követése szóba sem jöhetett, ehhez már túl sötét volt, és egyébként is túl sok nyom futott itt össze-vissza, ezenkívül Burgdorffer az öregurat keresve tekintet nélkül mindent összetaposott, és a különböző nyomok megfejthetetlen zűrzavarrá keveredtek, jómagam sem voltam olyan jó nyomkereső, mint az észak-amerikai vadnyugat indiánjai, legalább is amilyen szépen a könyvek írnak róluk.

Végül is a bozótosban a teljes sötétségben az is gondot okozott, hogy visszataláljak táborhelyünkre, ráadásul Burgdorffer olyan óvatosan tüzelt, hogy fénye nem világított messzire. Csak késő éjszaka találtam vissza társaimhoz, akik már aggódtak értem.

Náci közben már nekilátott a tigris kizsigereléséhez. Szinte ez volt az egyetlen ennivalónk, így kénytelenek voltunk kipróbálni, hogy a hús élvezhető-e.

Lekanyarítottam néhány bordaszeletet a sajátos vadhúsból, és miután minden szükséges előkészületet megtettem, elkezdtem megsütni. A bűz, ami a tűztől gőzölgő húsból szétáradt, elviselhetetlenül erős és átható volt, és úgy kellett letelepednünk, hogy sütés közben hátunk felől fújjon a szél. Mindennek ellenére változatlanul kitartottam azon alapszabály mellett, ha az ördög szükség esetén akár a legyet is megeszi, akkor mi miért ne próbálhatnánk ki egyszer a sült tigrisborda szeletet?

Amikor végre elkészült a vacsora kiderült, hogy a sült nem is olyan undorító, mint amennyire tartottunk tőle. Egyébként elég átható, kissé édeskés, oszladozó íze volt, de ennek ellenére meg lehetett enni, és miután némi küzdelem árán legyűrtünk néhány falatot, a többi utána már elviselhetőbb volt. Az éhség mindig jó szakács.

Mégsem kerekedett jó hangulat tábortüzünk mellett a misszionárius megmentése okán, mivel gondolataink egyre a professzorra tértek vissza, és beszélgetésünk szinte kizárólag sajátos eltűnése körül forgott. Náci úgy vélekedett, hogy talán szándékosan ment

el, elmenekült azzal a szándékkal, hogy békésebben folytathassa tanulmányait, és ne akadályozzon bennünket az üldözésben.

Ezt a gondolatot olyan abszurdnak találtam, hogy messze elutasítottam, ennek ellenére elfogadhatóbb magyarázatot magam sem találtam. Az adott körülmények között azonban nem volt mit tenni. Elhatároztuk, hogy kivárjuk a reggelt, aztán újra megpróbáljuk az eltűnt nyomára bukkanni. Kicsit az a remény vigasztalt bennünket, hogy a professzor addigra talán magától visszatalál a tábortűzhöz.

A misszionárius egyébként sebesüléséhez képest viszonylag jól érezte magát, és megelégedve megjegyeztem, hogy Burgdorffer sebkötései egészen kitűnőnek bizonyulnak. Ide vonatkozó megjegyzésemre azt válaszolta, hogy egy olyan csavargó esetén mint ő, ez elég magától érthető.

Vacsora után a misszionárius elmesélte nekünk történetét. Két másik atyával, akik éppúgy, mint ő, született osztrákok voltak, Indiába mentek, és onnan észak felé nyomultak előre. A jámbor férfiaknak az volt a szándékuk, hogy Kazirisztánnak éppen ezeken a vad vidékein világítsanak a hit fáklyáival. Kazirisztán azért volt különösen alkalmas talaj a kereszténység gyökeret eresztése számára, mivel a népesség még inkább ősi állapotában volt, mint a nyugatra távolabb élő népek, akik ugyanis fanatikus mohamedánok voltak. Egyetlen másik hit sem tanúsít nagyobb ellenállást a kereszténységgel szemben, mint éppen az iszlám. Úgy vélekedtek, ha a kereszténységnek sikerül gyökeret eresztenie itt Közép-Ázsiába szívében, úgy további terjeszkedése már könnyebben fog menni, vélekedtek.

Sikereikkel egyébként Daniel Rauchenegger atya, így hívták új barátunkat, nagyon meg volt elégedve, és a pogány Csitrál lakóiról az volt a véleménye, hogy korántsem olyan rosszak, mint amilyen rossz hírük van. Persze figyelembe kell venni, hogy a misszionáriusok ezen a vidéken a nép felé nem csak a keresztényi szeretetet prédikálták, hanem orvosként és általános jótevőként gyakorolták is azt, és rendíthetetlen istenhitük erejével leromboltak néhány vad babonát is, amitől a képzetlen nép egyébként rémülten visszariadt.

A három atya székhelye a fővárosban Csitrálban volt, ahol nem csak eltűrték őket, hanem amint Rauchenegger atya beszámolt róla, általános barátságban éltek. Még Csitrál kormányzója is fogadta őket. Pillanatnyilag mindhárman Miankala felé tartanak, ahol fel akarják keresni a pogány prófétát, mivel meg akarják ismerni, miben mesterkedik.

Kicsit előresietett az úton, mármint ő, az elbeszélő, miközben ezen a helyen megtámadta őt a tigris. Kollégái most valószínűleg az erdőben bolyonganak és keresik őt, vagy talán szintén letáboroztak, mivel őket is meglepte a sötétedés.

Az első feltételezés volt a helyes, amint az rövidesen bebizonyosodott, mivel nem sokkal később egy lövést hallottunk, amit először a professzor életjelének véltünk. Az atya azonban felvilágosított bennünket, hogy ez a lövés kétségtelenül kollégáinak jelzése volt, mivel pontosan ismeri a puska hangját. Revolveremmel én is le akartam adni egy lövést, a misszionárius azonban arra kért, hogy inkább az ő puskájával lőjek, mert hangja alapján kollégái rögtön tudni fogják, hogy itt van. Tehát elsütöttem Isten szolgájának puskáját, és úgy találtam, hogy hangja megtévesztően hasonlít a másik fegyver hangjához. Néhány további jelváltás után előkerült a két úr, két hindu szolga kíséretében. Mind a négyen öszvéren lovagoltak, Rauchenegger atya öszvérét kantáron vezették.

A viszontlátás öröme természetesen nagy volt, mivel az újonnan érkezők kollégájukat, akit már holtként gyászoltak, élve pillantották meg. Nem csekélyebb volt azonban csodálkozásuk, amint jómagam és Burgdorffer személyében itt az őserdő közepén két német honfitársat ismerhettek meg, akik ráadásul harcias afgánoknak néztek ki. Kérdésemre, hogy az egyházi urak esetleg találkoztak-e valami emberi lénnyel, azt válaszolták, hogy egy dervissel találkoztak, aki egy szamáron ült, azonban ügyet sem vetett rájuk. Az volt a benyomásuk, hogy az alak mélyen el volt merülve gondolataiban, és teljesen a szamárra bízta, hogy arra menjen, amerre akar.

Az atyák olyan pontos leírást adtak a professzorról, hogy személye egyáltalán nem volt kétséges, és valamennyire megnyug

tatott, amikor hallottam, hogy Heinzelmann vagy legalább is a szamara nagyjából Csitrál felé tart.

De mi az ördög vehette rá arra, hogy megváljon tőlünk? Talán puszta szétszórtsága miatt lovagolt el? Ez mindenesetre feltételezhető volt róla.

Alvásról egyelőre szó sem lehetett. A misszionáriusok kicsomagolták elemózsiájukat, és az étkezésben mi is szívesen részt vettünk, hogy torkainkból elűzzük a tigrissült ízét. Burgdorffer és jómagam különös örömmel fogadtunk el egy-egy pohárka kitűnő vörösbort, amit már hosszú idő óta nem élvezhettünk.

Természetesen részletesen érdeklődni kezdtem az ország viszonyairól, amelyen most szándékunkban állt átutazni. Az elmondottak szerint kultúrájuk messzemenően elmaradott volt, és a környéken tényleg nyüzsögtek a rablóbandák. Az atyák azonban azt állították, hogy ők nem igazán tartanak tőlük, mivel a rablók tiszteletben tartják őket, papokat egyáltalán nem támadnak meg, teljesen mindegy, melyik vallás képviselői. Nekünk azonban több okunk van arra, hogy aggódjunk, már lovaink miatt is, melyeket minden bizonnyal nagyra becsülnének.

Egyébként Csitrál jelenlegi kormányzója igen energikus ember, aki a rablókkal kérlelhetetlenül elbánik, és megsemmisíti őket, bárhol kerüljenek is kezei közé. Egy elfogott rabló semmi kegyelemre nem számíthat, és kivégzésük legkülönfélébb módozatai, melyekben részesíti őket, messzemenően nem keresztényiek. Az elöljáró egyébként állítólag egészen belátó ember, akire nekik, mármint az atyáknak, már sikerült némely esetben jó hatással lenniük a kultúra értelmében, a rablók vonatkozásában azonban nem tréfál, és olyan kegyetlenül bánik velük, amire csak a civilizálatlan Közép-Ázsiában van példa.

A misszionáriusoktól azt is megtudtam, hogy találkoztak a perzsával és három cinkostársával. Igencsak elcsodálkoztak azon, hogy egy francia is velük volt, és igen megörültek annak, hogy egy európait üdvözölhetnek. A francia azonban nagyon tartózkodóan viselkedett velük szemben, és bátortalan, nyomott hangulatú ember benyomását keltette. Úgy tűnt számukra, valami terhelheti a lelkiismeretét, ő azonban mereven elutasította az egyház vi

gasztalását, melyet felkínáltak neki, és tiszteletlenül tolakodó, hiú papoknak nevezte őket.

Ez igen jellemző volt a lelkiismeretlen kalandorra. Nos, én meg voltam győződve róla, hogy utol fogja érni az ég büntetése, a svati próféta jóslata nélkül is.

Már jó későn volt, amikor nyugovóra tértünk, miután óránkénti őrségváltásban megállapodtunk. A jámbor atyák nem vállalták, hogy fegyverrel a kezükben maguk is őrt álljanak, és őrség alatt a tüzet is fenntartsák, mivel az éjszaka igen hűvös volt. Őrszolgálatom idejét egyébként arra használtam, hogy az általam elejtett tigris bundáját zsiradékkal és faszénnel illetve hamuval preparáljam amennyire lehetett, mert jól megszolgált trófeaként magammal akartam vinni.

Végül jómagam is ledőltem, és miután Burgdorffert felébresztettem, átadtam magam a pihenésnek.

Vendégként a rablók falujában

Másnap reggel a hindosztániak pompás európai kávét főztek számunkra. Ezt követően szívélyes búcsút vettünk a misszionáriusoktól, akik déli irányban haladtak tovább, miközben mi folytattuk utunkat észak felé. Akkor még nem sejtettük, hogy kölcsönös „viszont látásra" elköszönésünk, amit inkább a hagyományok értelmében mondtunk, mintsem annak tényleges beteljesülésében reménykedtünk volna, valójában tényleg valósággá válhat, éspedig igen sajátos körülmények között.

Az osztrákokkal való találkozásnak szívből örültem, így igen emelkedett hangulatban indultam útnak. Igen különös dolog a haza. Hirtelen szinte elérhető közelségben lebegett szemeim előtt, és nem keserűséggel gondoltam rá. A nehéz órák emléke, melyek előztek tőle, ma nem fészkelték be magukat szívembe. Annyira reménykedtem, belsőleg annyira kiegyensúlyozott voltam, hogy Burgdorffer később elmesélte nekem, milyen boldogan mosolyogtam magam elé, és hosszabb időn keresztül nem mert megzavarni, még akkor sem, amikor nem volt biztos abban, hogy merre menjünk tovább. Vajon a misszionárius szerencsés megmentése a tigris torkából volt az oka annak, hogy ilyen jó hangulatban voltam? Ennek a rendíthetetlen embernek a sziklaszilárd istenhite, aki még akkor sem veszítette el az égi igazságosságba vetett hitét, amikor súlyos életveszélyben lebegett, és már a ragadozó fogai között volt? Nem tudom, csak az a szilárd meggyőződés tudatosodott bennem, hogy a gonoszság és alattomosság hálói, melyek még akadályoztak mozgásomban, egyszer úgyis szétszakadnak, és napvilágra kerül ártatlanságom.

Még atyai jóbarátom rejtélyes eltűnése sem volt képes gondokkal terhelni ebben a kellemes hangulatban. Szilárdan bíztam benne, hogy sorsom jóindulata ebben az esetben sem fogja hagyni, hogy reményem szégyenné váljék. Már kétszer tévesztettem szem elől, ámde mégis ismét egymásra találtunk. Persze nem egy derék hősről van szó, és szétszórtsága olykor súlyos gondok okozója volt. Másfelől igen pontosan ismerte az ország viszonyait, és féltucat nyelvet ismert halálos biztonsággal. Igényessége több,

mint szerénytelen, mindezek alapján szerencsésen megúszhatja kalandját.

A vidék, amerre lovagoltunk, egyike volt a legszebbeknek és legromantikusabbaknak, amit valaha is láttam. A hegység vadnak és tagoltnak látszott, igen, de egyúttal nagyon festői is volt. Pompás fenyőerdők virultak a hegyoldalakon, és a daliás fák között mohákkal díszített sziklatömbök tanyáztak, mintha titáni kezek szórták volna szerteszét azokat.

A völgy alján bővizű hegyi folyó rohant teraszról teraszra, csobogva és bugyborékolva, örvényei vad köröket írtak, sziklalapok és kőomladékok között, időről időre impozáns vízeséseket képezve, lenyűgöző benyomást keltve.

A pompás völgyet megpillantva akaratlanul a „Bűvös vadász”[58] farkasárok jelenete jutott eszembe, mely ifjú koromban annyira tetszett nekem. Vajon mikor következik el ismét az a boldog idő, amikor megint örülhetek a civilizáció nemes élvezeteinek, melyekről már olyan hosszú idő óta le kellett mondanom.

Utunk meredeken felfelé vezetett, és még a délelőtt folyamán el kellett érnünk a Lahori hegyi átkelő magasságát. A vegetáció szemmel láthatóan elmaradozott, ahogy egyre magasabbra értünk, és nemsokára elértük az erdő határát.

Senkivel sem találkoztunk ezen a magányos hegyvidéken, vándorló nomád törzsekkel sem, akikkel Közép-Ázsia szerte lépten nyomon találkozhat az ember. Még egy pásztort vagy vadászt sem láttunk széltében hosszában. Halotti csend vett körül bennünket, csak a víz sustorgott messze mélyen alattunk, hangja alig ért el bennünket.

Dél körül lehetett, amikor felértünk az út legmagasabban fekvő részére. A hegygerinc túloldalán megint lejteni kezdett, ha nem is jelentősen, mivel egy fennsík terült el előttünk, a Hindukus egyik gigantikus teraszára értünk.

Ez a fennsík természetesen nem volt teljesen sík, hanem szakadékos sziklavidék, ahol hegyláncok és völgyek váltogatták egymást. Az út errefelé teljesen felismerhetetlenné vált, és a köves

---

[58] Carl Maria von Weber operája.

talaj olyan kemény és sima volt, hogy az öt ló nyomait is majdnem elveszítettük.

Így eltévedhettük volna, ha nem tudtam volna, hogy Csitrál város a Lahori szorostól pontosan északra terül el. Ha nem akartam eltévedni, akkor szigorúan tartanom kellett az északi irányt, illetve mindig újra észak felé kellett kanyarodnom, ha természetes akadályok, mint hegyi folyók, szakadékok és megmászhatatlan hegycsúcsok eltérítettek az eredeti iránytól.

Iránytűvel természetesen nem rendelkeztem, volt azonban egy pótlására alkalmas eszközöm, a zsebórám. Tény, amely azonban kevésbé ismert, ámde mégis csalhatatlan a megfelelő irány megtalálásához, ha az ember eltéved valahol. Tartsuk vízszintesen az órát magunk előtt úgy, hogy annak kismutatója pontosan a nap irányát mutassa. A kismutató és a 12-es szám közötti szögfelező egészen pontosan a déli irányt mutatja. Így tehát pontosan az ezzel ellentétes irányba kellett haladnom, ha nem akartam eltéveszteni a helyes utat.

Egyórás lovaglás után kis folyóhoz értünk, melyet rövid ideig nyugat, majd észak felé követtünk, mivel rövidesen szinte derékszögben ebbe az irányba kanyarodott. A Kabul folyó mellékága volt, a Kaskar- vagy Csitrál-darja, mely az ország azonos nevű fővárosának házai mellett folyik el. A kis folyó keskeny sziklás völgyet vájt ki, ahol rövidesen egy hegyi faluhoz értünk, épp időben, hogy megtartsuk déli pihenőnket.

Nagy örömünkre szolgált, hogy településre bukkantunk ezen a helyen, mivel élelmiszer tartalékaink teljesen elfogytak, és vadászható állattal az egész úton sehol sem találkoztunk.

A falu úgy nézett ki, mint egy kis erődítmény, ilyen jellegű volt minden település ezekben a hegyekben, és ezért ez sem volt feltűnő számomra. A házak közül soknak vastag tornya volt, ennek következtében lovagváraknak néztek ki, a település közepén egy nagyobb, négy durcás toronnyal rendelkező épület állt, amelyben feltehetőleg a falu bégje lakott.

A falu bejáratánál félig szétmállott agyagkunyhóra bukkantunk, alacsony ajtaja előtt fogatlan aggastyán nő üldögélt. Eltekintve magas életkorától, mely eltorzította vonásait, tulajdonkép

pen igen érdekesen nézett ki, mivel a hegylakók festői öltözetét viselte. Kék, bíbor és zöld csíkozású köpenye térdéig ért, alatta gyűrött sötétbarna, tarka szalagokkal keresztirányban körültekert nadrág fedte lábait egészen a prémből készült durva lábbelikig. Hófehér, meglehetősen tömött haja a helyi szokásoknak megfelelően számos copfba volt fonva, melyek kecskeszőr fonattal még meg is voltak hosszabbítva. Fülein, nyakán és a fején számtalan fémből készült díszt viselt, sőt nyakából még egy tarka kövekből készített lánc is mellére lógott.

Ahogy észrevettem, okos szemeivel már messziről figyelt bennünket, és amikor közelebb értünk, felemelkedett még mielőtt megszólítottam volna. Ez különösebben nem volt feltűnő számomra, mivel érkezésünk némi megdöbbenést feltétlenül ki kellett, hogy váltson, végül is előkelő uraságok öltözetében, nemes vérű lovakon érkeztünk, ami errefelé ritka látványosság.

Perzsául üdvözöltem az asszonyt. Ő közben olyan nyelvjárással szólított meg, amely teljesen idegen volt számomra, és rövidesen kiderült, hogy szóban képtelenek leszünk megérteni egymást. Ezért arcjátékkal és mutogatással próbálkoztunk, ami végül is egész jól sikerült. Mutogatásokkal és jelekkel tudomására hoztam, hogy magunk és állataink számára enni- és innivalóra volna szükségünk, és ezért szívesen fizetnénk. A pénzdarabok, melyeket azért mutattam neki, hogy kiderítsem, elfogadná-e, úgy tűnt, felkeltette érdeklődését, mert barátságos és igenlő ábrázattal bólogatott, mintha azt akarta volna mondani: Igen, igen, ez így nagyon jó és szép, minden rendben.

Először is a lovakra mutattam, istállót kértem számukra, és követtem, amikor integetve előre ment az udvarban szabadon álló pajta felé. Mivel alkalmasnak tűnt az állatok elhelyezése céljára, bevezettem fehér lovam az istállóba, és intettem Burgdorffernek, hogy ő is vigye be a feketét, és megbíztam a két állat takarmánynyal és vízzel való ellátásával, mialatt az öregasszonnyal az ebédet szándékoztam megbeszélni.

Szemeim gyorsan körbejárattam, azonban széltében hosszában egyetlen emberi lelket sem láttam, mindössze egy távoli legelőn egy pásztor kecskéket legeltetett. A falu közelében földművelés

nek nyoma sem volt, a szűk sziklás völgyben erre nem is lett volna hely.

Ezzel szemben a lapos tetejű házak közül mindenhonnan gyümölcsfák barátságos zöldje kandikált elő, melyek apró kertekben nőttek, és kedves látványt kölcsönöztek a településnek. Egyébként az egész falu nagyon tisztán volt tartva.

Szorongás nélkül léptem be az alacsony ajtón a szobába, ahol az öregasszony várt rám. Puskám beállítottam az egyik sarokba, ahol jól kézre esett. Azonban alig vettem el a kezem, hátulról durva kezek ragadtak meg, és még mielőtt bármiféle ellenállást tanúsíthattam volna, megkötöztek. Ezzel egyidejűleg az egyik férfi felkapta a puskám. A többiek vezérének tűnt, akik a rajtaütést végrehajtották.

Ő is olyan nyelven szólított meg, amit nem ismertem, és amikor perzsául megkérdeztem, mit jelentsen ez, nyilvánvalóan ő sem értett meg engem, arcvonásai azonban világosan a támadásban aratott győzelem jeleit mutatták. Burgdorffert ugyanazzal a módszerrel kapták el, mint jómagam, nem is került elő, csak később akartak bennünket foglyokként egyesíteni.

Tehát gyanútlanul csapdába estem. Kinek állhatott vajon az érdekében, hogy foglyul ejtsen ezen a helyen, az egyébként terjedelmes falu közelében? Ha rablók akartak volna megtámadni, a hegyvidéki utakon bőven lett volna rá alkalom. Talán a perzsa és a lövegparancsnok keze van a játékban? Majdnem így nézett ki, mivel az a terv, hogy becsaljanak ebbe a látszólag békés házba, és ilyen gyalázatosan átverjenek, kétségtelen hasonlóságot mutatott a siah-songi merénylettel. Csak valami áruló gazember volt képes kitalálni ezt az alattomos támadást.

Pillanatnyilag egyiket sem lehetett látni a négy gazfickó közül, így csupán feltételezéseimre voltam utalva. Ellenfeleim egyébként kiválóan értettek ahhoz, hogy valakit megkötözzenek úgy, hogy jóllehet az áldozat lábain mozogni tudjon, azonban sem elmenekülni, sem kezeit mozgatni ne legyen képes.

Kezeimet ugyanis nem úgy kötözték össze magam előtt vagy a hátam mögött, ahogyan az indiános történetekben olyan szépen le van írva, hanem bal kezem a mellem előtt, jobb kezem a hátam

mögött, tehát a derekam körül. Így semmi esély sincs arra, hogy a két kéz egymás mellé kerüljön, ami előfeltétele lenne egy esetleges szabadulási kísérletnek. Ezen kívül felsőtestem a béklyózás következtében ferde tartásba került, ami miatt mozgásom idővel bizonytalanná vált.

Lábaim szintén nem kötözték szorosan egymáshoz, hanem bokáim közé egy bot került, ami két bokám bizonyos távolságra tartotta egymástól. Ez arra kényszerített, hogy az a lábam, melyet lépéskor megemeltem, félkört írjon le a földön lévő körül. Így lépegetni tudtam, de futni nem. Ezt egyébként az is akadályozta, hogy egy a jobb csuklómra kötött kötéldarab lábaim között le volt vezetve a bot közepére, és olyan hosszú volt, hogy a boton áthurkolva másik végét egy őr kényelmesen tartotta. Menekülési kísérlet esetén az őrnek csak meg kellett rántania a kötelet, hogy hasra essek. Ha tényleg kitéptem volna magam, ami nagyon valószínűtlen volt, a magam után húzott kötél bármibe beakadva, vagy ha rálépnek, szintén földre rántott volna. Mindent összevetve a béklyózás zseniális volt.

Ha helyzetünk nem lett volna olyan komoly, hangosan felnevettem volna, amikor Burgdorffer, aki ugyanúgy volt megbéklyózva, mint jómagam, bottal lábai között kacsázva bebicegett. Úgy totyogott, mint egy kacsa, egyik lábáról a másikra billegett, hogy meg tudja tartani egyensúlyát, miközben félkört leíró lába egy síelő mozgására emlékeztetett.

Ebben az állapotban arra kényszerítettek bennünket, hogy elmasírozzunk a falu közepén lévő főépületbe, és az egész települést látva csak ekkor figyelhettem meg, hogy milyen jellegű. Azon rablófalvak közé tartozott, amelyek szétszórtan egész Csitrálban fellelhetőek, és elsősorban a Hindukus nehezen megközelíthető szurdokaiban a leggyakoribbak.

A férfi lakosság harcias jelenségnek tűnt, és tulajdonképpen igen előnyösen néztek ki ahhoz a szomorú, szutykos népséghez képest, akik a „békés falvakban” szoktak tanyázni. A házak sokkal daliásabbak, jól megerősített építésűek voltak, és nem nélkülözték a művészi díszítéseket sem. Még az utcákat is jó állapotban tartották, az asszonyok látványa pedig éppenséggel örvendetes

volt. Tökéletes szépségek is előfordultak közöttük, festőien fantasztikus öltözetük, gazdag bronz és kovácsoltvas bizsuik tovább fokozták a látványt. Röviden szólva derék, daliás népség volt, akikre rábukkantunk, és törvénytelenségük ellenére sem lehetett bizonyos vonzalmat letagadni irányukban.

Annak örültem a legjobban, hogy a férfiak nagy hozzáértéssel bántak lovainkkal. Nem hangzott el egyetlen durva szó sem, nem sértették meg ütésekkel a nemes állatokat, ellenkezőleg, a rablók olyan gondosan bántak velük, olyan gyengéden, ami őszinte csodálkozást váltott ki belőlem.

Csak egyetlen problémám volt: Hogyan fogjuk megértetni magunkat ezzel a néppel? Egyáltalán nem ismertem a nyelvet, amelyen beszéltek, az volt a véleményem, hogy a csutrori nyelv lehetett, melyet Csitrál északi hegyvidéki területein beszéltek. Nagyon hiányoltam ekkor a jó professzort, jóllehet az a körülmény, hogy nem került a rablók fogságába, bizonyos elégtétel volt számomra.

Közben elérkeztünk a törzsfőnök házához. Igazi vár volt, négy hatalmas bástyával, és volt egy lőrésekkel ellátott tornya is, amely három-négy egymás fölé magasló, tetővel ellátott szintet foglalt magába.

A ház homlokzati oldala előtt rohanó kis patak folydogált, ami felett szilárd kőhíd ívelt át, a várszerű építmény ezért erről az oldalról csak nehezen volt hozzáférhető.

A hídon át egy udvarházhoz vezettek be bennünket, amelynek majdnem palotaszerű kinézete volt, és itt – szinte elakadt a lélegzetem a csodálkozástól – az összegyűltek között megláttam a négy gazembert, akiket üldöztünk, éspedig nem fogolyként megbéklyózva, nem, sokkal inkább a rablók barátaiként viselkedtek, és úgy tűnt, igen bizalmas kapcsolatban állnak. Nyilvánvaló volt, hogy megállapodtak velük elfogásunkban, ezt világosan felismerhető volt mozdulataikon, melyekkel gyakran felénk és lovaink felé mutogattak.

Mirza Kara Murad két puskánk után nyúlt, és egy daliás növésű, szép, energikus arcvonású, bajuszos férfinek elmagyarázta azok működését. Megértettem szavait, melyeket mondott, mivel perzsául beszéltek egymással. Kara Murad felhívta a törzsfőnök

figyelmét arra, hogy mindegyik fegyver tizenkét lőszerrel van megtöltve, tehát újratöltés nélkül egymás után tizenkétszer lehet lőni vele.

A törzsfőnök, nyilvánvalóan az volt a daliás férfi, nagyon elcsodálkozott a konstrukción, és rendkívül lelkesen dicsérgette azt, majd odalépett a két lóhoz, hozzáértő tekintettel megnézte és megvizsgálta őket, és nagyon fellelkesedett az állatok szépségén. Szemei felcsillantak örömében, hogy mostantól ő lehet a nemes állatok tulajdonosa. Leplezetlenül úgy nyilatkozott, hogy a legszebb lovak, melyeket életében valaha is látott.

Milyen újabb gazságot eszelt ki már megint a perzsa? Olyan benyomást keltett, mintha a rablóvezérnek ajándékozta volna lovainkat, fegyvereinket és bennünket is. Rövidesen meg is kaptuk a megfelelő felvilágosítást a dolgok összefüggéseiről.

Közben alkalmam adódott, hogy megfigyeljem környezetem. A rablóvezér – Izafar volt a neve – az üzbégek magas birkabőr sapkáját viselte, amely élénkpiros sállal turbánszerűen körül volt tekerve. Tarka csíkozású inge felett, mely gézszerű csíkokból volt összeállítva, és néhol áttűnni engedte bőrének bronz színét, rövid, nyitott, prémszegélyes mellényt viselt, lazán vállára vetve pedig egy teveszőrből szőtt kabát volt. Mellénye alól tatár tunika lógott elő. Lábai bőrszíjakból szőtt magas szárú csizmában voltak, felette rikító sárga selyemből készült nadrág volt látható, szalagokkal rögzítve. Finom bőrösmunkával készített, csipkékkel díszített övébe egész fegyverarzenál volt bedugva. Hosszú, erősen ívelt késeken kívül, több kovaköves, elefántcsont és gyöngyberakással díszített markolatú pisztoly mellett ott díszelgett az ezüst tatár hajítóbalta is, ami egy ügyes harcos kezében a biztos halált jelenti.

A gyülekezet többi tagjának öltözete is hasonló volt, bár kevésbé gazdag kivitelű. Színpompás képet nyújtottak, ami nagy örömömre szolgált volna, ha nem fogolyként szemléltem volna őket.

Azonnal felismerhető volt, hogy nem mohamedánokkal akadt dolgunk, mivel az asszonyok szabadon, kendőzetlenül mozogtak a gyülekezetben. Öltözetük még tarkább volt, mint a férfiaké, és a csíkos selyemből készült blúzaik felett kirívó, laza tunikát visel

tek, számtalan fonatba rendezett fekete hajukat fátyolszerű kendő borítottra. A férfiaknak éppúgy, mint a nőknek elbűvölően szépen tüzelő sötét szemeik voltak.

A gyűlés rövidesen megkezdődött. A rablóvezér méltóságteljes szavakkal nyitotta meg. A tárgyalás perzsa nyelven folyt. Kara Muradra minden bizonnyal nagyobb tekintettel voltak, mint ránk, és a perzsa rövidesen magához ragadta a szót:

– Láthatod – szólította meg a rablóvezért – betartottuk szavunkat és kezeidre játszottuk az itt látható két idegent. Mondd ki magad, vajon nem az igazat mondtuk-e, hogy övék a két legszebb ló, melyeket valaha is láthattál, és két olyan puskájuk van, amilyet korábban még sohasem készítettek, legalább is Ázsiában nem. Mert ez a frengi – közben rám mutatott – a saját tervei alapján készíttette el Kabulban. Így két dolgot kaptál, melyek mindenképpen közel állnak szívedhez, mivel nagy fölényhez juttatnak ellenségeiddel szemben. Harcaid során minden ellenséged képes leszel legyőzni, és nagy hatalmat szerezhetsz magadnak Csitrálban. Engedd meg hát most, hogy elvonuljunk, mert nagyon sietős a dolgunk. Nem fogjuk elmulasztani, mindenhol a legnemesebb törzsfőnökként dicsőíteni neved, akivel utunk során találkoztunk, bárhová is jussunk el.

Vad felháborodás ragadott magával, amikor kénytelen voltam végighallgatni a gaz áruló álszent szavait. Ahhoz, hogy saját maga és cinkostársai szabadon bocsátását kialkudja, a nyomorult bennünket szolgáltatott ki a rablóvezérnek, és tulajdonunkat váltságdíjként ajánlotta fel. A gazember azonban még nem fejezte be, hanem tovább folytatta:

– Amint láthatod Izafar vezér, ezek az idegenek jól megtermett, erős emberek. Ha rabszolgaként eladod őket, komoly összeget kaphatsz értük, sőt merem ajánlani, hogy Habib Ullah kán emírnek add el őket Kabulban. Minden bizonnyal arannyal fogja kiegyenlíteni a vételárat, mivel veszélyes kémekről és országának árulóiról van szó, akik az emír börtönéből szöktek meg. Csak a nagy földrengésnek köszönhetik, hogy kiszabadultak, amely Kabulisztánt lerombolta, mint hallhattad, egyébként az emír a legnagyobb kínzásokkal már kivégezte volna őket, és már meg is

hozta ezzel kapcsolatos döntését. Afganisztán királyának nem is tudnál nagyobb szolgálatot tenni, mint kiszolgáltatni neki ezeket a kémeket, akiket a segítségemmel sikerült elfognod.

Most már képtelen voltam tovább türtőztetni magam. Mivel meg voltam kötözve, és képtelen voltam végtagjaim használatára, legalább szavakban akartam kifejezésre juttatni, mit tartottam róla.

– Hazug gazember vagy és a legálnokabb áruló, akit a Föld a hátán hord, mennydörögtem felé. Nem én vagyok a kém, hanem te. Te azonban még ennél is sokkal rosszabb vagy. Tolvaj vagy és gyilkos, éspedig olyanfajta, aki áldozatát nem fegyverrel támadja meg, hanem titokban és csellel, aki rágalmakkal és hamis vádakkal próbálja megsemmisíteni azt, akivel nem mer becsületesen megküzdeni. Rosszabb vagy, mint egy ragadozó vadállat, és ravaszabb, mint egy kígyó. Nem találok más szavakat rád, csak megvetést. – Köptem egyet a nyomorult lény elé a földre, mert magával ragadott a hányinger.

Beszédem szemmel látható hatással volt a vezérre és övéire. Szemeikkel ide-oda cikázva hol engem, hol a perzsát nézték, mintha össze akartak volna hasonlítani bennünket. Ez úgy tűnt – legalább is világosan felismerhető volt ábrázatukon – az én javamra dőlt el, annál is inkább, mivel Kara Murad szó nélkül fogadta a képébe vágott sértéseket anélkül, hogy válaszolt volna. Úgy tett, mintha meg sem szólaltam volna, és Carpentier, a lövegparancsnok és Riza éppoly kevésbé kapcsolódtak be a vitába. Úgy ültek ott, mintha sóbálványok lettek volna, mintha vitánk nem is érintené őket, de mégiscsak cinkostársai voltak ennek a nyomorultnak.

A rablóvezérnek láthatóan gondot okozott, hogy válaszoljon valamit. Látható volt rajta, hogy szíve szerint a mi oldalunkon áll, de egyszer már szavát adta, és ehhez kellett tartania magát. Jóllehet maga is rabló volt, ámde mégiscsak voltak lovagias érzései, amit később még pontosabban, és legnagyobb csodálatomra megismerhettem.

– Igazat mondtál – szólalt meg végre és nem rejtette véka alá, hogy mennyire nem becsüli semmire sem az ágyúöntőt – betar

tottad szavad, és kezünkre játszottad a frengiket. A fegyverek és a lovak is olyanok, mint amilyeneknek megígérted. Ezért társaiddal együtt távozhatsz. Szabadok vagytok.

Nem kellett kétszer mondani ezt a perzsának, és társai is igyekeztek, hogy kikeveredjenek ebből a veszélyes helyzetből. Nem nyitottak készségesen utat nekik, hanem néhány megvető szó hangzott el utánuk, amikor elhagyták az udvart. Egyébként a rablók az ő négy lovukat is megtartották jó zsákmányként, csak a málhás lovat hagyták meg nekik, amelyik élelmiszereiket vitte. Ez olyan nagyvonalúság, amire nem nagyon lehetett számítani ilyen vad népség esetén.

– És velünk mi lesz? – kérdeztem a rablóvezért, aki iránt kezdtem némi bizalmat érezni. – Rabszolgaként fogtok bennünket eladni, vagy az áll szándékotokban, hogy kiszolgáltassatok bennünket Afganisztán emírjének?

– A gyülekezet majd eldönti – válaszolta. Kabul emírjének semmi esetre sem fogunk kiszolgáltatni benneteket, mert az afgánok ellenségeink. Pillanatnyilag foglyaink maradtok. Éhesek vagytok?

– Reggel óta, amikor a Lahori szoros túloldalán lévő dzsungelből útnak indultunk, nem ettünk semmit, és ebben a faluban szerettük volna elfogyasztani ebédünket, mert békés helynek tartottuk.

– Mindent megkaptok, amire szükségetek van.

Parancsolóan intett, mire elvezettek minket. Bevittek bennünket egy kicsi, rácsozott ablakú négyszögletes helyiségbe, amely a négy bástya egyikének földszintjén volt. Rövidesen meg is jelent egy asszony egy jól megrakott tállal, melyen párolt rizsből és kecskehúsból álló bőséges étel volt, amire rögtön rá is vetettük magunkat, miután karjainkat kiszabadították, mivel tényleg nagyon éhesek voltunk. Fogságunk ellenére nagyon ízletesnek találtuk az ételt, hiszen napok óta nem volt részünk ilyen jól elkészített táplálékban. Néhány percre meg is feledkeztünk nehéz helyzetünkről, amibe jutottunk. Aztán a jövőnkkel kapcsolatos aggodalom rövidesen duplán visszatért szívembe.

Miként fog alakulni a sorsunk? Itt ültünk fogolyként, semmi kilátásunk sem volt a szabadulásra, közben a gazfickók, akik csapdába csaltak bennünket, szaporán igyekeztek minél messzebbre távolodni. Ha később kiszabadulnánk, nem volna könnyű megtalálni nyomaikat, és fel kellett adnom a reményt, hogy visszaszerezhetem terveimet, melyektől becsületem és életem függött. Le voltam sújtva a meglepetésszerű csapástól, mellyel szembe találtuk magunkat, és Burgdorffernek minden rábeszélő képességét be kellett vetnie, hogy elterelje figyelmem a teljes kétségbeeséstől.

Így éltünk néhány napja nyomott hangulatban üldögélve. Egy rossz szót sem szólhatunk arról, ahogyan bántak velünk. Még a béklyókat is leszedték kezeinkről, miután a rablóvezér, aki olykor felkeresett bennünket, figyelmeztetett rá, hogy erősen őriznek bennünket, és bármilyen kitörési kísérlet azonnali halálunkat vonja maga után.

Egyik reggel a házban különös mozgolódásra lettem figyelmes. Valami nagy idegesség lett úrrá lakóin, hangoskodást hallottunk, vezényszavakat, fegyvercsörgést. Két férfi lépett be hozzánk, és karjainkat megint megkötözték a fentebb már leírt módon. Megkérdeztem tőlük, természetesen perzsául, mit jelentsen ez. Ők azonban nem válaszoltak, feltehetőleg egyáltalán nem is értették, amit mondtam, azonban arcvonásaikon nem volt nehéz felismerni a fokozott izgalmat és gondot.

Nagyon szorosan megkötöztek bennünket, majd gyorsan távoztak. Odakint a mozgolódás egyre élénkebbé vált. Összevissza rohangáltak és kiáltoztak, majd lövések hangzottak, kezdetben egyenként, aztán egyre gyakrabban. Úgy tűnt, mintha komoly ütközet tombolna.

Kis ablakunkon keresztül megfigyelhettük a rablófalu néhány házának tetejét, melyeken egyre gyakrabban bukkantak fel lövészek. A puskaropogás egyre hevesebbé vált, és folyamatosan közeledett. A tetőkön már halottakat és sebesülteket is láttunk. A harcban az asszonyok is részt vettek. Csodálatra méltó hősiességgel vonszolták félre a sebesülteket, hogy a még harcban lévők szabadabban mozoghassanak. Lőpor- és ólom utánpótlást oszto

gattak, és köveket cipeltek fel a tetőkre, melyekkel a támadókat dobálták. Némelyikük a hosszúcsöves puskákkal is lövöldözött, röviden mondva szabályos tűzharc volt kibontakozóban, amelynek hevessége egyre fokozódott.

Hirtelen feltépték börtönünk ajtaját, és berohant a rablóvezér. Puskáink és revolvereink voltak a kezében. Jobbjában kovaköves puskát tartott, aminek csövéből vékony szálként még szivárgott az utolsó lövés füstje. Arcán látni lehetett a harc nyomait, lőporfüst szennyezte feketére, arca vérzett egy horzsoló lövéstől, szakálla meg volt perzselve.

– Frengi – kiáltotta felém hevesen – megtámadott bennünket egy rabló törzs, akikkel viszályban vagyunk, a támadók lényegesen erősebbek, mint mi, és le fognak győzni bennünket, ha nem segítesz. Van két puskátok, amivel százszor gyorsabban tudtok lövöldözni, mint mi, melyekkel azonban mi még nem tudunk bánni, és a mi puskáink sokkal rosszabbak. Ellenségeink puskái éppoly rosszak. Ha segítesz nekünk, úgy teljes szabadságot élvezhetsz, sőt puskáitokat és lovaitokat is vissza fogjuk adni, mert különben elvesztünk. Döntsél gyorsan, és akkor leszedem béklyóidat. Egyetlen percet sem veszíthetünk.

– Rendben! Egyetértek. Oldd ki a béklyóimat.

– Szabaddá teszlek, mert megbízok benned, nem fogsz elárulni bennünket – mondta a rablóvezér, mélyen a szemembe nézve.

– Nem! Bizalmat bizalomért! Megígérted, hogy szabadok vagyunk, ha a ti oldalatokon harcolunk. Tartani fogod szavad, ahogy a perzsával szemben is megtetted.

Belemehettem ebbe a megállapodásba, végül is többről volt szó, mint a szabadságomról, hiszen becsületem, és családom becsülete forgott kockán, és csak innen kiszabadulva remélhettem, hogy utóbbit visszaszerezhetem. A cselekedet, amit elvárt tőlem, nem volt rossznak mondható. Rablók között vívott harc volt, és életem őszintén vittem bele ebbe a küzdelembe. Ezenkívül azt is elhatároztam, hogy a lehetőségekhez képest igyekezni fogok, hogy megakadályozzam embervér felesleges kiontását.

Nem állt szándékomban megölni az ellenséget, akik puskám csöve elé kerültek, csak megsebesíteni őket annyira, hogy harcképtelenné váljanak. Mivel szenvedélyes lövész voltam, nyugodtan megbízhattam golyóim hatásában.

– Szükséged van a lovaidra frengi? – kérdezte a rablóvezér, miközben kibontotta béklyóimat.

– Nem. Amennyire látom, már utcai harcról van szó, házról házra folyik a küzdelem, ehhez nem használhatjuk a lovakat. Később, ha szükség lesz rá, még mindig lóra szállhatok.

– Igazad van. A tetőkről folytatjuk a küzdelmet, mivel ellenségeink már megleptek bennünket.

Burgdorffert is gyorsan megszabadítottuk béklyóitól, majd felrohantunk a tetőre. Teljes lendülettel folyt a tűzharc, és már sok áldozatot követelt. A sebesültek száma olyan nagy volt, hogy már nem győzték őket időben félrehúzni. Mindenfelé szanaszét feküdtek, a tetőkön, az utcákon és az udvarokon.

Azonban az ellenség is, akiknek nagy száma meglepett, jelentős veszteséget szenvedett el. Az utcák tele voltak halottakkal, vagy olyan férfiakkal, akik fájdalomtól elgyötörten a földön elterülve összegörnyedtek. Asszonyokat is láttam vérben ázva, szétlőtt arccal és testtel, életemben először. Ott másztak halálra sebesülten végig a falu utcáján vagy a tetőkön.

Itt-ott a mieink gyilkos közelharcot vívtak az ellenséggel. A jatagán[59] meg a handzsár[60] emberi testekben tombolt, olykor a tatárok rettenetes fegyvere, elhajított balták villantak a levegőben repülve.

Mindezt egy pillanat alatt tekintettem át, mivel arra nem volt idő, hogy a nézőközönség szerepét játsszam. Németül odakiáltottam a bajornak, ha lehet, ne ölje meg az ellenséget, hanem csak tegye őket harcképtelenné. Azonban gyorsan kellett cselekednünk, mivel az ellenség elsöprő túlerőben rohant a ház ellen, amelyet megszállva tartottunk.

---

[59] Egyélű, 60-80 cm hosszú kétszeresen hajlított kard.
[60] Erősen ívelt, hegye felé szélesedő kard.

Nem voltak előnyös helyzetben, mert erről az oldalról védett bennünket a kis rohanó folyó, így arra kényszerültek, hogy megrohamozzák az alattunk lévő hidat.

– A jobb felső karjukra célozz – kiáltottam Burgdorffer felé – és először a hidat tisztítsuk meg!

Lövéseink gyorsan, egymás után dörrentek, és súlyos pusztítást végeztek a rohamozók között. Egymás után buktak a földre, vagy kiáltozva, hátrálva kerestek menedéket, alig telt el öt perc, a túlélők valamennyien elmenekültek házunk közeléből.

A rablóvezér szemei győzelmi mámortól villogtak, és hálás pillantásokat vetett felénk. Persze, a rablók fegyvereit össze sem lehetett hasonlítani a mieinkkel.

A többi házban lévők nem voltak ilyen szerencsések. Számos házat már megrohamoztak, és láttuk hogy némelyikben az ellenség azzal volt elfoglalva, hogy a mieink közül elesetteket és sebesülteket kidobálják az ablakokon és ledobálják a tetőkről. A következő feladat ezeknek a házaknak a visszafoglalása volt.

Onnan helyből, ahol voltunk, egyenként lelövöldöztük az ellenséget a tetőkről, és rövidesen a puskáink hatótávolságán belüli közvetlen környék meg volt tisztítva. Ezzel azonban tűzerőnk hatótávolságának vége is volt.

– Kifelé az utcára és utánuk – kiáltotta a rablóvezér, és az övéinek parancsot adott a küzdelemre. – Gyere frengi, segíts nekünk az ellenséget teljesen kiűzni a faluból!

Igyekeztem eltanácsolni ettől, mivel beláttam, hogy az ellenség jelentős túlerejével szemben nem kezdhetünk nyílt küzdelembe, hanem a házak védelmére kell korlátoznunk a küzdelmet, és a túlzott vérontásnak is gátat akartam szabni.

– Vezér – kiáltottam felé – a tieid túl gyengék ahhoz, hogy legyőzzék az ellenséget, mert nézd csak, amott a falun kívül még egy egész sereg várakozik. Velük mihez akartok kezdeni? Ezért azt tanácsolom, csapatod legjobbjait gyűjtsd magad köré, rohamozd meg egyik házat a másik után, melyeket az ellenség már elfoglalt, de egyenként, és minden házat barikádozzatok el, vagy őrizzétek, attól függően, hogy milyen harcosok állnak rendelkezésedre. Az asszonyokat és a sebesülteket azonban küldd ide ebbe a

házba, ez a legfontosabb. Ezt a házat a végsőkig tartani kell fő támaszpontként és menedékhelyként, társammal majd védeni fogom.

– Tanácsod jónak tartom, és így is fogunk cselekedni.

Maga köré gyűjtött egy kicsi, válogatott emberekből álló csapatot, és elvonultak, hogy visszahódítsák az ellenség által már elfoglalt házakat. Közben az asszonyok és a sebesültek kezdtek visszavonulni a mi erődünkbe. Burgdorffert úgy helyeztem el, hogy jól beláthassa a bejáratot és az utcát, hogy az esetleg felbukkanó ellenséget távol tartsuk magunktól, majd miután kértem, jelezze, ha újabb támadás készülődne, bent kezdtem megszervezni a rendet.

A könnyebben sérülteket bekötözték, őket fent a mellvédnél állítottam fel, a súlyosabban sérültek a házban lettek elhelyezve, és a lehetőségekhez képest megkezdődött ápolásuk. Miután mindez el volt rendezve, Burgdorfferre bíztam az erőd felügyeletét, és néhány elszánt férfivel a vezér után siettem.

Éppen jókor érkeztem, hogy megakadályozzak egy nagy meggondolatlanságot. Már visszahódította a falu utcájának legutolsó házát is, és a harci láztól elragadtatva kis csapatával ki akart rohanni az ellenségre, amely elfoglalta a környező magaslatokat. Utolsó pillanatban sikerült ezt megakadályoznom.

Ezzel szemben az volt a szándékom, hogy a falut védelemre kell berendezni olymódon, hogy a kifelé vezető utakat árkokkal vagy sáncokkal védjék. Ez nem is volt olyan egyszerű feladat, mert a talaj teljesen sziklás volt, így árkok kiásásáról szó sem lehetett. Ezért kénytelenek voltunk azzal megelégedni, hogy kövekből és egyéb rendelkezésre álló anyagokból barikádokat emeljünk, már amennyire ez a nagy igyekezet során lehetséges volt.

Az ellenség ekkor tényleg teljesen ki volt szorítva a faluból, azonban ennek ellenére nem titkoltam helyzetünk rendkívüli komolyságát, és elhárítottam a vezér hálás szavait, aki nyíltan beismerte, hogy beavatkozásom nélkül ő és övéi már odavesztek volna, utalva arra a hatalmas túlerőre, amely az ellenfélnek rendelkezésére állt.

Az ellenség csapatait azonban képtelenek voltunk áttekinteni, mivel kiváló fedezékben voltak, és nagyon jónak tűnt irányításuk is.

– Mit tehetnek ellenünk frengi, ha velünk vagytok puskáitokkal? Mindegyiketek annyit ér, mint ötven férfi.

– És még ha így is lenne, akkor is el vagyunk veszve. Ellenségeid túl sokan vannak. Nem kaphatnátok valahonnan segítséget? Nincsenek szomszédos falvak a környéken, melyeknek lakói segíthetnének?

– Két, szükség esetén három falut is segítségül hívhatunk, ha ezt helyesnek tartod, frengi. A szomszéd falvak azonban távol vannak tőlünk.

– Ez elég kellemetlen, de mégis meg kell próbálni. Talán sikerül tartanunk a falutokat addig, míg megérkezik a segítség. Nélküle minden bizonnyal el vagyunk veszve. Ezért igyekezz, indítsd el leggyorsabb futáraid, és jól vésd a fejükbe, hogy mindannyiunk élete küldetésük sikerétől függ.

– Futárainkat a legjobb lovainkon fogom útnak indítani, ha úgy akarod, frengi.

Délután nem történt újabb támadás, de erre számítottam is, mert ezek a félig barbár népek támadásaik sikerét mindig is az éjszakai támadásban remélik. Az ellenség közben csendben maradt, számomra ez azonban annak biztos jele volt, hogy az elkövetkezendő éjszakai nagy támadásra készülődnek.

Már nem lövöldöztünk. Megfeszített erővel a falu bejáratainak megerősítésén dolgoztunk, vízről, kötszerekről, élelmiszerekről gondoskodtunk, puskáinkat tisztogattuk, szúró- és vágófegyvereinket éleztük és lőszereket osztottunk ki. Köveket hordtunk fel a tetőkre, és a sebesülteket alkalmas házakban helyeztük el.

Ilyen előkészületek közben köszöntött ránk az este. Még egyszer körbejártam, ellenőriztem, hogy minden őr a posztján van-e, de nagyon rosszkedvűen tértem vissza. Mit értettek ezek az emberek a szervezett harchoz? Szabálytalan tusakodáson túl képtelenek többet nyújtani. Óvatossági rendszabályaim eltúlzottnak tartották, mivel pillanatnyilag semmit sem hallottak az ellenség irányából, sőt néhányan egészen nyíltan tudomásomra hozták rosszallásukat

azzal kapcsolatban, hogy ilyen őrszolgálatot követeltem meg tőlük, ráadásul egész éjszakára, amikor sokkal szívesebben haza siettek volna. Summa summarum[61]: Az általam elrendelt óvatossági intézkedéseket rendkívül hanyagul látták el, és jómagam a legcsekélyebb biztosítékát sem láttam annak, hogy nem lesz nagy meglepetésben részünk. Mit tehettem azonban ez ellen? Az eseményeket nem tartóztathattam fel, és kénytelen voltam felkészülni arra, ami bekövetkezik.

Jóllehet nagyon hideg volt, Burgdorferrel és a vezérrel fent maradtam az erőd tetején. Innen tudtam a legjobban ellenőrizni, hogy mind a négy bástyán tényleg ott áll-e egy-egy őr, akiknek a legcsekélyebb veszély esetén is jelt kellene adniuk. Az éjszaka azonban olyan sötét volt, hogy még öt lépésnyi távolságra sem lehetett ellátni. A legjobban az bosszantott, hogy az ellenség irányában még egy tábortüzet sem láttam. Tényleg az történt volna, amit a falubeli emberek állítottak, hogy elvonultak, vagy olyan ügyes vezetés alatt álltak, hogy képesek voltak mozgásukat és szándékaikat teljesen rejtve tartani?

Rövidesen minden kétség eloszlott. Ellenségünk irányítása tényleg olyan jó volt, hogy már bent voltak a faluban, mielőtt őreink a mellvéd mögött feleszméltek volna. A mieinket szabályosan lerohanták, méghozzá egyetlen hangos jel nélkül valamennyi támadási ponton egyszerre. Pusztító áradatként özönlötte el az ellenség a falu utcáit.

Rémes éjszakai küzdelemre került sor, amelynek során főként a kések tomboltak. A rablóvezér, Burgdorffer és jómagam megpróbáltuk legalább a főépületet tartani még egy darabig. Kárba veszett fáradozás volt, a túlerő elnyomott minket. Hősies ellenállásunk ellenére legyőztek bennünket. Bármennyit is mészároltunk le ellenfeleink közül az erődbe történő benyomulásuk során, közülünk senkit sem öltek meg, mert az ellenséges hadvezetés kiadta a parancsot, hogy élve fogjanak el bennünket, legyen bármi is az ára. Csak ekkor tudtam meg, ki is volt tulajdonképpen az ellenfelünk, ugyanis egyáltalán nem rablóbanda volt, ahogy a rablóvezér

[61] mindent egybevetve

állította, hanem Csitrál vezetője, Umra Chan, egy energikus kormányzó, aki nyugalmat és rendet akart teremteni az országban, és be akarta szüntetni a rablóbandák tevékenységét.

És én még ez ellen az ember ellen küzdöttem! Hátborzongató tévedés volt, hátborzongató irónia, számomra végzetes következményekkel. Egyik fogságból a másikba estem, és egyáltalán nem a könnyebbikbe, mert amint megtudtam, valamennyiünkre a biztos halál, a vesztőhely várt, természetesen minden velejárójával együtt, amit semmi körülmények között nem hagynak ki keleten, a szörnyű kínzások következtében bekövetkező halált, olyat, amilyet az emberi agy egyáltalán képes kieszelni. Tényleg ez lenne az a sors, ami nekem rendeltetett?

Csitrál hóhérjának kardja alatt

Még ma is, évekkel később, amikor leírom ezeket a sorokat, borzongás fut végig rajtam, ha visszagondolok arra a rémes időre, melyet Csitrál börtönében kellett eltöltenem, mert azok a borzalmas képek, melyek ott gondolataim oly kegyetlenül kínozták, ismét felötlenek bennem. Álmaimban még mindig gyakran hajszolnak rémületbe a halálra kínzott rablók és legyilkolt ártatlanok ködös képei, amikor már régen biztonságba kerültem. Újra felbukkannak előttem, amint hideg kriptáikból elővánszorognak, éhségtől és betegségektől lesoványodva, szinte csontvázzá aszott testeikkel, melyet mégis undorító lepra borít, gennytől bűzlő sebeikkel, arcaik az embertelen kínzás okozta őrült fájdalomtól eltorzultan, semmibe tekintő merev szemekkel, elhülyülve, elbutulva és megtörve, csonttá fonnyadt görcsbe rándult kezekkel, oszladozó sebekkel, véraláfutásos körmökkel. El veletek hátborzongató képek, tőletek még ma is égnek áll a hajam és szívem beleremeg. Hát sohasem szabadulhatok meg tőletek? Mindörökre magammal kell cipelnem emléketek, amíg élek? Hát nem akartok végre örökre eltűnni a holtak kriptáiban, ahová azt hittem, már régen visszatértetek?

Életem borzalmas emlékeitől erőszakkal kell elszakítanom magam.

Az éjszakai támadást szép reggel követte, amikor elhagytuk a rablók falvát. Ó, többé nem volt ez már falu, füstölgő romhalmaz volt, égnek törő fekete füstje megszégyenítette a kedves hegyi tájat.

A kis hegyi patak folyását követtük, amely Mirkandinál a Kaskar- vagy Csitrál-darjába ömlik, az út a folyó mellett kanyargott tovább a Hindukus felé Kala-Drason, Ainon és Csamarkandon át (nem tévesztendő össze az orosz Turkesztánban lévő Szamarkanddal) Csitrál felé. A tengerszint feletti magasság itt már meghaladja az 5000 métert, ami a gleccservidék jégmezői felől leáramló jeges szélen is megfigyelhető.

Szomorú menet volt, amelyben haladtunk. Izafar rablóvezért, Burgdorffert és jómagam, mindhármunkat egymás mellett egy

rúdhoz béklyóztak, amely a hátunk mögött csuklóinknál összekötözött kezünkhöz volt rögzítve, és borzalmas kínná tette utunkat. Durva, nehezen járható hegyi ösvényen haladtunk, amely gyakran olyan keskeny volt, hogy egyáltalán nem tudtunk egymás mellett menni, ilyenkor kénytelenek voltunk oldalra fordulni, és oldalazva igyekeztünk továbbjutni, miközben természetesen kölcsönösen akadályoztuk egymást. Ha nem voltunk képesek elég gyorsan előre haladni, akkor kegyetlen hajcsárunk korbácsa tépte vállainkat.

Így értük el végül teljesen kimerülten Csitrált, a zord hegyi várost, szűk sikátoraival. Szörnyű időszak kezdődött itt mindenki számára, akit a kormányzó a rablók elleni hadjárata során fogdosott össze. Hármunkat azonban, akik a fővezéreknek számítottunk, a nappalok és éjszakák minden órájában kiemelten bántalmaztak. Valóban még éjszaka is, mert a legválogatottabb kínzások egyike az volt, hogy nem hagytak bennünket aludni. Egyébként csodálnom kellett a rablóvezért, aki oly büszke nyugalommal, és a fájdalmaktól egyetlen kiáltás, egyetlen vádaskodó szó nélkül, acélos szívóssággal és energiával viselte el a legszörnyűbb kínzásokat, melyeket számunkra kitaláltak. Kiötlésük a legfőbb ördög számára is dicsőséget szerzett volna.

Valamiféle törvényes eljárásról szó sem esett. Bármiféle kihallgatás nélkül egyszerűen börtönbe vetettek bennünket, amelynek mértéktelen szörnyűségeit az emberi civilizáció érdekében közelebbről is vázolni szeretnék. Ezúttal szeretném kihangsúlyozni, hogy leírásom nem a túlburjánzó fantázia szüleménye, hanem sajnos meztelen valós tények. Utazók, akik eljutottak Közép-Ázsia olyan területeire, ahová még kevésbé hatolt be a kultúra, és akiknek sikerült ismét kijutniuk erről a zűrös helyről, egybehangzóan számoltak be a minden emberséget megcsúfoló szörnyűségekről, melyeket a hatalom ottani birtokosai a börtönök sötét barlangjainak szánalomra méltó lakóival szemben gyakorolni szoktak. Tudományosan és pártatlanul igazolják mindazt, amit saját testemen kellett elviselnem.

A szomorú leleplezést nem azért teszem, hogy mindazoknak, akik soraim egykor majd kényelmes, biztonságos szobáikban ol

vassák, kellemes borzongást, és idegfeszültséget okozzak. Sokkal inkább nyúlok ujjaimmal olyan vérző, gennyes sebekbe, melyeket még a tizenkilencedik és huszadik században sem sikerült meggyógyítani. Arra a rémes barbárságra utalok, amely máig fennmaradhatott a kultúrnépek szemei láttára. Szavaim a megsértett emberiség nevében emelem fel, és vádolom a nyugat művelt népeit, mert nem találják meg a megfelelő eszközt és eljárást, hogy megálljt parancsoljanak, és véget vessenek ennek a szégyenteljes borzalomnak.

A közép-ázsiai vérszomj áldozatainak vádjai nem fognak mindaddig elnémulni, míg egyszer ez a babonától és kultúrálatlanságtól alacsony szellemi színvonalú nép meg nem hajol a nyugat kultúrnépei előtt, míg azok acélseprőikkel ki nem takarítják a pestisnek eme barlangjait. Oroszország már komoly eredményeket ért el az ázsiai kontinens északi felén. Acélos ököllel közelebb hozta a civilizációhoz a vogul, tunguz, kirgiz, csukcs, üzbég, tartár, jakut, türkmén, buhár, osztyák, kamsadál és a többi, bármilyen nevű népet. Sikerül nekik vajon a délebbre fekvő népeket is kiszabadítani középkori elmaradottságukból?

Csitrál börtöne a várostól nyugatra egy magányos, sivár, unalmas dombon helyezkedik el, sziklaomladék és romok között, lepusztult korhadt fa- és agyagkunyhók által körülvéve, por vagy iszap mindenfelé.

Amikor verejtékezve és lihegve feljutottunk a napsütötte magaslatra, egy bűzös, teljesen elhanyagolt udvarra értünk, amelynek közepén zöldes-feketés iszapos, totálisan szutykos pocsolya volt. Ez a szörnyű pokoli fertő szolgált számunkra mosdó- és ivóvízként, amelybe mindenféle szemetet és hulladékot beledobáltak vagy beleöntöttek. Még ma is hányingerem lesz, ha erre a leírhatatlan, visszataszító lyukra gondolok, melynek leírásához nyelvünk túl szegény.

Az udvart nem túl magas agyagfal vette körül, amelyre három alacsony faajtó nyílt, közülük kettő egy-egy vastag téglafalú börtöncellába vezetett, a harmadik az agyagfal sarkában lévő torony bejárata volt. Ez a „bűnözők tornya” volt, ahogy nevezték, egy

tekintélyes, oszlopszerű, meglehetősen magas és igen erőteljes felépítésű építmény, tetején platóval, oszlopfővel megkoronázva.

Erről a platóról taszították a mélybe a halálra ítélt bűnözőket, miután kötéllel egy deszkára kötözték őket, de nem csak bűnözőket, hanem azokat az ártatlanokat is, akiket valamiféle vád vagy gyanú alapján börtönbe vetettek. Ez volt a nagy sziklára zuhanás, ami a boldogtalanokat az életből a halálba juttatta, mivel a torony külső oldala egy sziklás mélység szélén állt, ahol odalent a lezuhanó testek szétroncsolódtak. A becsapódás olyan heves volt, hogy nem csak a foglyok zúzódtak péppé, hanem a deszkalap is atomjaira hullott szét.

A börtön két kerek üreg volt kupolaszerűen fölé boruló boltívvel, amely egy keskeny résen át csekély fényt eresztett be, így az emberekkel tömött helyiségekben nappal is csak olyan félhomály derengett, ami mellett alig lehetett észrevenni valamit. A helyiséget kitöltő levegő tömény, nedves és forró volt, és bűzös kórokozók nehezítették. A falakon páracseppek gyöngyöztek, és az ingoványos talajból idegeket eltompító szagok áradtak.

És ebben a szennyel és ürülékkel elárasztott környezetben emberek éltek. Tényleg emberek voltak ezek az elsoványodott csontvázszerű alakok, akiknek a bőre fonnyadt foszlányokban lógott csontjaikon, kiütésekkel és mindenféle bőrbetegség nyomaival tarkítva? Nem, csak árnyékok voltak ők, emberek még élő, nyomorult maradványai.

A lyuk minden lakója nehéz nyak- és lábláncokkal egymáshoz volt láncolva, és a vasak által összefogott gubancot képeztek. Néhányan lábkalodába voltak befogva, mások a falhoz voltak láncolva. Sokukon látszott, hogy halálukon vannak, és leghőbb vágyuk az volt, hogy a halál váltsa meg őket végre kimondhatatlan szenvedésüktől.

Senki sem törődött a betegekkel, senki a foglyok élelmezésével. A börtönőr, egy öreg, életunt aggastyán, akinek fehér öltözete a keleti gyász színét viselte, csak olykor dobott be néhány lepénykenyeret a boltív alá, és a szegény, láztól és éhségtől szenvedő csontsovány emberek mint ragadozók vetették rá magukat a szegényes, egyhangú eledelre. Akiknek barátaik, vagy rokonaik vol

tak, azoknak olykor hoztak némi ennivalót, és megható volt, amint az ételtől kissé felfrissültek éhezéstől szenvedő társaiknak odaadták ennivalójuk maradékát.

Csitrál börtönlakóinak egyébként a három misszionárius is hozott olykor adományokat, akik a városban kolostorszerű iskolát rendeztek be, és irgalmas szamaritánusokként gondoskodtak a lepusztult börtön szenvedő lakóiról.

Szerencsétlenségünkre a három jámbor atya, akik hitüket oly csodálatos krisztusi szeretettel gyakorolták, eközben nem tartózkodott a fővárosban, hanem úton voltak Miankala felé, különben minden bizonnyal gondoskodtak volna rettenetes kínjaink enyhítéséről.

Mi, újonnan érkezettek megdöbbentő különbséget képviseltünk a rongyaikba burkolt, lepusztult alakokhoz képest, akiket a börtönben találtunk. Még nem tett tönkre bennünket a penész mérgező szaga, a rablók egyébként is daliás, jóképű népség volt. A legtöbbnek közülünk különben nem kellett túl sokáig a kínzókamrában maradnia, mert már eldöntötték, hogy minden nap a faluban elfogottak közül meghatározott számú foglyot, legyen az férfi, asszony, aggastyán, vagy gyerek, ki kell végezni.

A büntetést azzal súlyosbították, hogy akik még nem kerültek sorra, azoknak végig kellett nézniük sorstársaik meggyilkolását, így naponta újra át kellett élnünk, amint szenvedő társainknak szemünk láttára kellett elszenvedniük a förtelmes kínhalált. Az egyszerű ledobás a toronyból kegyelemnek számított, bennünket rablókat ilyen kegyre nem méltattak. Számunkra a kivégzésnek ez a fajtája túl kíméletesnek számított volna.

Leszámoltam életemmel, mert nem hittem, hogy ennek a börtönnek az ajtaja valaha megnyílna előttem. Közben rendíthetetlen elhatározásom volt, hogy bátran és határozottan nézek szembe a halállal, és nem szerzem meg ellenségeimnek azt az örömöt, hogy kínzásaikkal fájdalmas kiáltásokat csikarjanak ki belőlem. Burgdorffernek is szavát vettem, hogy a kínzásokat hősiesen viselje, és semmi esetre se könyörögjön kegyelemért.

– Olyan nem lesz, uram – válaszolta a hűséges legény – még akkor sem, ha fogóval szaggatnak ki darabokat a testemből.

– Pedig az megtörténhet, de ezekből a barbárokból ennél még durvábbat is kinézek. Az itteni kínzásoknál a tűznek jut a fő szerep, ezek az ördögök jól tudják, hogy azzal lehet a legrémesebb kínokat előidézni.

– Türelemmel fogom elviselni uram, amit az ég küld majd számomra, és egyetlen könnycseppet sem fogok elhullatni. Csak magáért tudnám elsírni magam, hogy egy ilyen előkelő uraságot, mint maga, ilyen vad gazemberek gyilkoljanak meg. Magam miatt nem aggódok. Az én életemben nincs semmi különös, odahaza sincsen senki, aki Nácit meggyászolná.

– Bizonyára igazad van, hogy könnyebben halsz meg, mint én, barátom, mivel halálod csak téged érint. Velem együtt azonban menyasszonyom boldogsága, és szüleim becsülete is meg fog halni. Milyen szépen elképzeltem magamban, hogy egyszer majd elébük léphetek és elmondhatom: Visszatértem és igazolhatom magam előttetek. Ez az Burgdorffer, ami nyomaszt engem. De hát sajnos ez nem akar összejönni. Isten útjai kifürkészhetetlenek.

– Csak azt szeretném tudni, hogy mi lett azokkal a hitvány gazemberekkel, a perzsával és Carpentierrel. Nincs igazság a földön, ha ez a szemét népség megússza, bennünket pedig nyomorultan fognak lemészárolni ezen a helyen.

– Ne mérgelődj Náci! Nem tudhatjuk, mire megyünk. Csak annak örülök, hogy legalább Heinzelmann professzor megúszta, és nem rántjuk magunkkal őt is a halálba. Isten veled, köszönöm áldozatkész szereted és hűséged, amit tanúsítottál irántam. Nem tudom viszonozni, pedig annyira szerettem volna. De a halálba magaddal viheted annak tudatát, hogy igazi, szívélyes barátságot váltottál ki belőlem, olyan barátságot férfi és férfi között, ami kiolt minden osztálykülönbséget, amivel világra jöttünk. Nézz elszántan a halál szemébe, és ne vádaskodjál. Isten akarata teljesül. Bár csak úgy lenne, hogy találkozhatnánk egy másik világban.

Nem tudott erre válaszolni, nem volt képes kimondani az utolsó búcsúüdvözletet, mert váratlanul feltörő pityergése elfojtotta hangját, könnyek árasztották el arcát, amit tudom, nem a saját életéért, hanem az enyémért ontott.

Lábainkat kalodába zárták, csuklóinkat láncra verték. A szűkös árpakenyér porciót térdünkre rakták, így fogainkkal elrágcsálhattuk, ha nagyon összegörnyedve elértük. A kevésbé kegyetlen bánásmódban részesülő foglyok nagy együttérzéssel segítettek, a kenyeret kézzel szánk felé irányították, hogy enni tudjunk. Olykor jobb ennivalóhoz is hozzájutottunk. Ez olyankor fordult elő, amikor barátaik olyan foglyoknak hoztak ennivalót, akiket aznap korábban már kivégeztek.

Több napot töltöttünk ebben a méltatlan helyzetben. Aztán elkezdődtek a kivégzések, melyeket tanúként végig kellett néznünk. Hatosával egymáshoz kötöztek, és az udvarról egy nagy homokos térre vezettek ki bennünket, amit őrkatonák vettek körül, mert minden alkalommal bámészkodók tömege gyűlt össze, hogy végignézzék a kivégzéseket. Hátborzongató szórakozás volt számukra, embertársaik meggyilkolását végigbámulni.

A sivár, szürkéssárga tér, ahol tűzött a nap, egy kis hegyen volt, amelynek neve találóan a „sóhajtás hegye" volt. Egyik oldalát mély szakadék szegélyezte, egy teljesen függőleges, legalább száz méter mélységű sziklafal.

Odalent egy sziklahasadékban víz zubogott. A meglehetősen széles és tagolt szurdok neve a „kivégzettek szakadéka" volt. Az volt a rendeltetése, hogy magába fogadja a nyomorúságosan összeroncsolt hullákat, de nem csak hullákat hajítottak le oda, hanem olyan élőket is, akik kínzásoktól még nem szenvedtek ki teljesen. Azonban aki oda lezuhant, az elveszett. Szétroncsolódtak a sziklán és elsodorta őket az őrjöngő víz.

A „sóhajtás hegyén" lévő tér közepén volt egy emelvény, amelyen a különösen „látnivaló" kínzásokat hajtották végre. A hóhér egy félmeztelen néger volt, meglehetősen súlyos görbe szablyával a kezében. A szablyán kívül további szerszámok is rendelkezésére álltak, többek között egy tőrszerű kés, amellyel a deszkára kötött delikvensek torkát vágta el, mintha vágóállatok lennének. A halálnak ez a fajtája volt a legszerényebb, az emberbarát férfi azonban a műveletet nem gyorsan, egyetlen éles vágással hajtotta végre, hanem áldozatát előbb hagyta egy kicsit kapálódzni, a tőrkést előbb ide-oda igazgatta, mintha a megfelelő he

lyet keresné, aztán szépen lassan elkezdett nyiszálni. Rémes volt végignézni, amint a rémülettől a koponyából kigúvadó szemek a véres kés mozgását követték.

A gyilkos támadásokat halállal büntették, függetlenül attól, hogy a gyilkosság sikerült-e vagy sem, és alkalmanként a megtámadott lehetőséget kapott arra, hogy támadójának fejét a szablyával saját maga csapja le. Az eset fogságom idején többször is előfordult, és az önkéntes hóhérok között egy alkalommal még egy nő is akadt.

A kínzásokkal kísért gyilkosságok közül csak néhányat említek meg a térség barbárságának jellemzésére. Az elítéltek egyikét arccal a földre fektették, egy kihegyezett cölöpöt a hátába vertek, amivel gyakorlatilag odaszegezték a földhöz. A szerencsétlen még több órán át élt, míg végül ledobták a szakadékba. A rablók közül hatot fatuskókra ültettek, a hóhér késsel lyukakat szúrt karjaikba, melyekbe gyertyát dugott és meggyújtotta azokat. Hatása borzalmas kínokat okozott, mint Néró brutális rémtette a fáklyákkal.[62]

Egy másikat hátára fektették a földön, mellén faszenet gyújtottak meg, többeknek izzó vassal kiégették a szemét. A kínzás egyik kedvelt módja volt, hogy faékeket nyomtak az áldozatok körmei alá, a szenvedést úgy fokozták tovább, hogy a fadarabok kiálló részeit bekenték gyantával és meggyújtották. Gyakran az élő emberek testéről lenyúzták a bőrt, valamint egyes végtagokból fűrésszel darabokat vagdaltak le. Elvagdalták a karok és lábak inait, kezeket és lábakat vágtak le, a kínzásokat rafináltan kigondolt különös szörnyűségekkel tovább fokozták. A kivégzettek fejeit egyes esetekben levágták, és kívánságra a hozzátartozóknak átadták, akik aztán elföldelték a maradványokat.

Ránk is sor került, kezdetben csak „ártalmatlan" kínzásokkal. Burgdorffert és Izafart levetkőztették, arccal a föld felé lefektették, és ebben a testhelyzetben cövekekhez kötözték. Ezt követően

---

[62] Néró római császárról azt terjesztették, hogy isz. 64-ben ő gyújtatta fel Rómát, ő viszont a keresztényeket vádolta gyújtogatásért, és büntetésként embereket gyújtatott fel.

mindkettőjüket két-két ember korbáccsal verte, amitől hátuk véres cafatokra sebesedett fel.

A vezér esetében, mivel ő volt a rablók főnöke, a kínzást azzal fokozták, hogy borsot szórtak vérző sebeibe. Őrült fájdalmaitól a földön fetrengett, mint egy kígyó, melyet forró vaslemezre dobtak.

Engem kezeimnél egy bitófaszerű állványhoz láncoltak, lábaimra pedig nehéz súlyokat akasztottak. Fájdalmaim néhány percen belül olyan rettenetesek voltak, hogy azt hittem, negyed óránál tovább nem leszek képes elviselni. Ennek ellenére napfelkeltétől naplementéig voltam kénytelen elviselni ezt a szörnyű kínokkal járó helyzetet, miközben inaim teljesen megnyúltak.

Úgy éreztem, mintha minden végtagom ki akarna szakadni a helyéről, bőröm mintha tűzben égett volna. Fájdalmaim olyan őrületesek voltak, hogy sem éhséget, sem szomjúságot nem éreztem, jóllehet egész nap nem kaptam semmi enni- és innivalót, még egyetlen csepp vizet sem. Számomra még ma is megmagyarázhatatlan, hogyan voltam képes elviselni ezeket a kínokat, azonban mégis sikerült mindhármunknak minden szenvedést kibírni anélkül, hogy a fájdalomtól akár egyetlen hangot is hallattunk volna.

A tortúra után este visszazártak bennünket a börtönbe. Burgdorffer és a rablóvezér elájultak, én magam jóllehet eszméletemnél voltam, azonban egyetlen tagomat sem voltam képes megmozdítani. Együttérző rabtársaim langyos gyümölcslevet csepegtettek belém, ami csodálatos erőt adott és csökkent bőröm kínzó égő érzése is.

A nyújtásos kínzás káros hatással volt látásomra, sötét volt körülöttem, és minden tárgy, amit megpillantottam, teljesen feketének tűnt, és sokkal kisebbnek láttam, mint amekkora a valóságban volt. Füleimben olyan hangos zúgást és sistergő hangot hallottam, hogy az minden más hangot elnyomott. Fogolytársaim és az őr hangját úgy hallottam, mintha nagyon távolról érkezett volna. Halántékom mintha fúróval és ezer más kínzó szerszámmal gyötörték volna.

A kimerültségtől valószínűleg elalhattam, és álomszerű képek jelentek meg előttem. Úgy tűnt, mintha alakok mozogtak volna körülöttem, akik rólam és állapotomról beszéltek.

–Irgalom – hallottam az egyik sötét, imbolygó alak szavait – meghalt, az Úristen fogadja be lelkét. Amen.

Érzékeim nem működtek, semmi vigaszt nem éreztem ki az elhangzott szavakból, csak annyit tudtam meg, hogy most állítólag halott vagyok, tényleg teljesen halott. Sajátos békesség ragadott magával. Testem már nem volt, erről meg voltam győződve, mivel semmit sem éreztem. Semmilyen kívánságom nem volt, nem voltak gondjaim, és reményeim. Egyre csak arra kellett gondolnom, ez tehát a halál, amitől az emberek annyira félnek. És mégis olyan szép, halottnak lenni. Az ember olyan könnyű, békés és boldog. Bizonyára ez lehet az örök boldogság, tehát a mennyországban vagyok. Olyan jó itt lenni, már nem is akarok visszatérni.

Az életem? Hová lett az életem? Már semmire sem emlékeztem róla, az emberekkel már semmi közös dolgom nem akadt, hiszen most már szellem voltam, eltávolodtam mindentől, ami földi volt, megszabadultam minden fájdalomtól. Fájdalom? Az meg micsoda? Nem is ismerem, itt nincs semmiféle fájdalom. A megboldogultak országában járok. – – – –

Ámde kiderült, hogy mégsem voltam halott. Visszatértem az életbe. Azonban soká, nagyon soká tartott. Környezetem nem ismertem fel, nem emlékeztem rá, hol vagyok, jóformán arra sem jöttem rá, hogy magam ki vagyok.

A tudat azonban lassacskán visszatért testembe. Fokozatosan tértem magamhoz, nagyon-nagyon lassan. Körüljárattam tekintetem, de nem igazodtam el, mert a lassan kibontakozó környezet teljesen idegen volt.

Aztán valaki megszólalt mellettem: – Isten legyen áldott. Él. Isten kegyes volt és meghallgatta imáinkat.

Ezt a hangot valahol, valamikor egyszer már hallottam. Ismerősen hangzott, de mégsem jöttem rá, hogy kinek a hangja lehet. Régen, nagyon régen volt, amikor hallhattam, és innen minden bizonnyal igen távol.

És ekkor fölém hajolt egy arc. Hol is láthattam valamikor? Olyan kedves, barátságos szemek tekintettek rám, szívből jövő jóságot, és Istenbe vetett rendíthetetlen hitet sugároztak.

– Felébredt Werner úr! Dicsérjük érte Istent! Hogy érzi magát? Vannak fájdalmai?

Éreztem, hogy akaratlanul elmosolyodtam. Aztán csendesen megráztam a fejem, mivel úgy véltem, úgysem tudnék megszólalni. Minden olyan idegen volt körülöttem. Csak a hangot, és ezt a barátságos arcot ismertem, jóllehet még mindig nem tudtam, hogy hol vagyok, és ki volt a vigasztaló férfi, aki ott állt előttem.

Csak később tudtam meg, hogy ezen első felébredésem után ismét elaludtam, és még két teljes napig feküdtem öntudatlanul.

Amikor újra magamhoz tértem, a rejtély megoldódott. A misszionáriusok oltalmában voltam, és Daniel Rauchenegger atya volt a barátságos férfi, aki ágyam mellett ült. Épp jókor ért vissza Miankalából, és hallott a rablók szörnyű sorsáról.

A nemes pap késedelem nélkül Csitrál börtönébe sietett, és nagy rémületére szörnyű állapotban – amelybe a kínzást követően kerültünk – engem és Burgdorffert is ott talált. Ezután nem csekély akadályokat elhárítva bejutott a kormányzóhoz, és csodás rábeszélő képességével sikerült kiszabadulásunkat elérnie azzal, hogy nem is tartoztunk a rablók közé, hanem csak foglyaik voltunk.

– És atyám, hol van Burgdorffer? – érdeklődtem sorstársam után.

– Őt is ápoljuk, és – ha Isten is úgy akarja – fel fog épülni.

– Tehát életveszélyben van? – kiáltottam fel rémülten, és hevesen feltámaszkodtam.

– Nyugalom, nyugalom fiatal barátom. Nem szabad izgulnia, sorstársa már nincsen veszélyben, és biztos, hogy életben marad.

– De, de mégis? – kérdeztem lélegzetem visszafojtva.

– Istenben bízva remélem, hogy teste nem károsodott maradandóan, azonban még komoly szüksége van az ápolásra, és még jó ideig el fog tartani, mire tagjait ismét használni tudja.

Kimerülten visszahanyatlottam. Csak ekkor vettem észre, mennyire el voltam gyengülve. A feltámaszkodással járó csekély

mozgás teljesen kimerített. Gondolataim a messzi távolba merengtek, valami után kutattam, de nem jöttem rá, hogy mi az. Gondolataim zavarodottan és tisztázatlanul cikáztak össze vissza. Olykor néha itt-ott bevillant valami, de nem voltam képes rájönni, hogy emlékeim között kutatva mire is akartam rábukkanni.

– És mi lett Izafarral, a rablóvezérrel? – kérdeztem végre.

Daniel atya keresztet vetett. – Bevégeztetett. Isten kegyelmezzen lelkének! A szerencsétlen rettenetes kínhalált szenvedett, erős természete majdnem tíz órán át küzdött a halállal, de ő, a megkínzott egyetlen hangot sem hallatott a fájdalomtól, úgy távozott, mint egy hős, kínzóit pedig addig csúfolta és nevetett rajtuk, míg a halál örökre be nem zárta ajkait.

A gondos ápolás, amelyben a jámbor atyák részesítettek, hamarosan teljesen helyreállított. Burgdorfferrel azonban még hosszú időn át rosszul állt a helyzet. A láztól mély delíriumba esett. Egész háta egyetlen hatalmas seb volt, melyet a börtön kórokozói elfertőztek, és attól kellett tartani, hogy hátgerince egész életében merev marad.

El lehet képzelni, milyen türelmetlen voltam, amikor ott, azon a helyen ilyen gyámoltalanul ki kellett tartanom. Én magam is még túl gyenge voltam ahhoz, hogy folytathassam terveim végrehajtását, de amikor jómagam már rendbe jöttem, de Burgdorffer még mindig súlyos betegen feküdt, mégsem akartam útnak indulni. Nem voltam rá képes, hogy elhagyjam hűséges barátomat. Nem maradhatott ott egyedül az idegenben.

Magányomat olyan esemény szakította félbe, amely teljesen váratlanul ért. Így mennek a világ dolgai. Az ember olykor hónapokon, sőt néha éveken át tart egy bizonyos esemény bekövetkeztétől, amikor aztán hirtelen megtörténik, mégis meglepődünk tőle.

Egy szép napon az egyik atya kirándulásáról amint magam is jól megfigyelhettem, rendkívül felindultan tért vissza. Az eseményt azonban nyilvánvalóan titokban akarták tartani előttem, ezért barátságos vendéglátóimra való tekintettel úgy tettem, mintha nem vettem volna észre semmit. Az atya rövidesen ismét távozott, miután láthatóan további segítő kezekről gondoskodott.

Hirtelen rémes gondolat cikázott át rajtam: Burgdorffer halott, kiáltottam fel magamban, és maró fájdalom hasított bele lelkembe. Kirohantam, és a folyosón találkoztam Rauchenegger atyával, aki lágyan mosolyogva megfogta a kezem.

– Úristen, mi történt? – kiáltottam. Kérem, ne titkoljon el előlem semmit. Náci talán meghalt?

– Nem, nem barátom – válaszolta Daniel lágyan. Burgdorffer úr jól érzi magát, élénkebb és elevenebb, mint korábban volt. Azonban ha nem tévedünk mindannyian, megtaláltuk másik barátját, a dervis álruhába öltözött tudóst. Jöjjön, bizonyára ön ismeri őt a legjobban.

Tényleg Heinzelmann professzor volt. Egy karaván akadt rá félholtan a Csigar szerájtól Csitrál felé vezető úton, és magukkal hozták. Teljesen elesett volt, és igen megörült, hogy a jámbor atyák szállást kínáltak neki. Persze az éhezéstől és szomjazástól annyira le volt gyengülve, hogy alig tudott mozogni.

Szemrehányást akartam tenni neki azért, mert megszökött, állapota azonban nagyfokú szánalmat keltett bennem. Nagyon megörült a viszontlátásnak, amit nagy nélkülözései során, amin keresztülment, már nem is tartott lehetségesnek. Fogalma sem volt róla, hogy szamarával mi történt, de mindenesetre forró könnyeket hullatott utána.

Heinzelmann professzor semmi bűntudatot nem mutatott irányomban, azt a véleményem sem volt hajlandó elfogadni, hogy én lennék a felelős azért, ha szerencsétlenül járt volna. Ha tényleg éhen- vagy szomjan halt volna, ami tényleg csak véletlen, hogy nem történt meg, akkor semmi esetre sem tehettem volna szemrehányást magamnak, mivel saját szabad akaratából vállalta magára a veszélyeket a „tudomány” érdekében. Neki, mint német tudósnak az a kötelessége, hogy semmitől se riadjon vissza, ami az emberi tudás fejlődését szolgálja, és még a biztos halál sem tartaná őt vissza attól, hogy vállalkozzon olyasvalamire, ami a közösség hasznára válhat.

Ez a heroizmus[63] tényleg csodálatra méltó volt, és aligha néztem volna ki az öregúrból. Be kell vallanom, hogy vele szemben kicsinyes voltam önző indítékaimmal, mert a tervek visszaszerzése többé-kevésbé bizonyos mértékig egoizmusra[64] volt visszavezethető.

Atyai barátom egyébként meglepően gyorsan kipihente fáradalmait, és amikor kifejeztem iránta ezzel kapcsolatos csodálatomat, nagy meggyőződéssel ismételgette, ezt kell tennie, egyáltalán nem szabad betegnek lennie, mert minden ezzel kapcsolatos késedelem tanulmányait akadályozná.

Bizonyos mértékig azzal nyugtattam lelkiismeretem, hogy a törekvő úr munkálkodását legjobb képességeim szerint támogattam, amihez Burgdorffer lassú gyógyulása bár kényszeredetten, de bőséges alkalmat teremtett. Az magától érthető, hogy közben én is jócskán profitáltam.

Egy szép napon a professzor azzal az elhatározásával lepett meg, hogy audienciát szeretne kérni Csitrál kormányzójától. Először le voltam döbbenve, mivel éppen arról az elöljáróról volt szó, aki hagyta, hogy fogdmegjei olyan gonosz játékot űzzenek velünk.

Heinzelmannt azonban nem lehetett eltéríteni szándékától, ráadásul Daniel atya is támogatta elképzelését. A misszionárius felvilágosított arról, hogy a kormányzó, jóllehet a közép-ázsiai despoták szellemében nőtt fel, és ezért gyakran kegyetlennek és vérszomjasnak mutatkozik, de ennek ellenére teljesen jogosan járt el, amikor teljes erővel ment neki a rabló népségnek, és már az is nagy kegyének bizonyítéka, hogy bennünket, akiket fegyverrel a kezünkben a rablók társaiként fogtak el, megkímélt a haláltól.

Így végül semmi további kifogást nem emeltem Nathanael Heinzelmann szándékával szemben, és az audienciára a misszionáriusok segítségével tényleg sor került. Ráadásul számomra váratlan és nagy örömömre szolgáló eredménnyel járt. A professzor előadásának nyomán a kormányzó parancsot adott, hogy lovain

---

[63] Hősiesség, bátorság

[64] Saját érdeknek a közösség és mindenki más elé helyezése.

kat, fegyvereinket és összes elkobzott javainkat adják vissza nekünk.

Viszontlátásom Cangival mindkettőnk számára, úgy nekem, mint a hűséges állatnak is igazi szívből kitörő öröm volt. Könnybe lábadtak szemeim, amint a gyönyörű állat derűsen felnyerített, amikor gazdáját olyan hosszú szünet után először viszontlátta, és hófehér fejét mellemre tehette. Nem elégedett meg azzal, hogy orrát hozzám dörzsölte, hanem szájával kezem kereste, hogy megnyalogathassa.

Jóllehet Náci állapota már javulóban volt, de továbbra is ágyban kellett maradnia. Amikor lementem hozzá a földszintre, ahol egyszerű szobája volt, görcsösen szipogni kezdett, és részben örömmel, részben szomorúan tekintett rám. Láttam rajta, mi hiányzik neki, a lovát szerette volna üdvözölni.

– Nemde Náci, Tarikodat szeretnéd látni, igazam van? – kérdeztem, mire boldog mosoly futott át napbarnított arcán.

– Igen uram, ha lehetne, számomra az maga volna a mennyország.

– Kisiettem, és néhány perc múlva a paripa ott állt gazdája betegágya mellett. Nem kis munka volt, a feketét a szűk ajtónyíláson betuszkolni a szobácskába, de még nagyobb móka az volt, hogy ki is kellett juttatni onnan, mert a hűséges állat egyáltalán nem akart távozni gazdája mellől, és olyan energikusan védekezett, hogy attól féltünk, romba dönti a szoba berendezését. Kénytelenek voltunk ezért cselhez folyamodni, tényleg nem volt más megoldás, mint az, hogy Náci felkel, és kivezeti az udvarra. Ez volt az első alkalom, hogy elhagyta betegágyát, igazi lovaslábadozás.

Ettől kezdve a legény állapota gyorsabban javult, mint korábban. Teljes felgyógyulása azonban még hosszabb időt vett igénybe. Az akaratlan várakozás kényszerpihenőjét arra használtam, hogy a lehetőségekhez képest tökéletesítsem nyelvtudásom, annak az országnak a nyelvét, ahol tartózkodtunk, és amelyen át még hosszabb ideig utaznunk kellett. Jóllehet így szerzett ismereteim hagytak még némi kívánni valót, annyit azért mégis sikerült elér

nem, hogy a bennszülöttekkel jól és nehézségek nélkül meg tudtam értetni magam.

Amikor a kormányzó értesült róla, hogy felgyógyultunk, elküldte hozzánk egyik alattvalóját, aki tiszteletbeli ruházatot adott át számunkra, és felszólított bennünket, hogy jelenjünk meg uránál. Rauchenegger atya vezetésével, a professzorral együtt meglátogattuk, és kifejeztük köszönetünket szabadon bocsátásunkért. Nagy jóakarattal eresztett el bennünket, és drága ajándékok mellett mindannyian kaptunk egy-egy erszényt 200 arannyal, amit muszáj volt elfogadni. Jóindulatú adományának visszautasításával súlyosan megsértettük volna.

A kormányzó különösen a professzort fogadta kegyeibe. A pénzadományon és tiszteletbeli ruházaton kívül, amit kapott, és attól kezdve lerongyolódott dervis öltözete helyett hordott, még egy pompás lovat és néhány fegyvert is kapott, melyek nem csekély csodálkozásunkra angol eredetűek voltak, és így adódott az a sajátos helyzet, hogy a tudomány embere volt egyetlen hármunk közül, aki eltekintve revolvereinktől, európai fegyverekkel volt felfegyverezve.

Az angolok annak idején még nem nyomultak előre Csitrálig – jelenleg az ország az úgynevezett angol érdekeltségű övezethez tartozik[65], az európai fegyverek azonban csempészek közreműködésével karavánokkal már megtalálták az utat odáig, jóllehet esetenként csak néhány példány. A félcivilizált vidék fegyverkészítőinek képességei azonban nem voltak annyira kifinomultak, hogy másolatokat készíthettek volna, de a megfelelő szerszámok is hiányoztak nekik.

A pénz, amit Umra Chan pénzadományának köszönhettünk, őszintén szólva nagyon jól jött nekem, mivel még hosszú út állt előttünk, és igyekeznünk kellett, hogy behozzuk az elveszett időt. Csak most térhettünk vissza utunk eredeti célkitűzéséhez.

De hová lettek közben a menekülők? Nyomaik követésére már nem gondolhattam, mert túl nagy előnyre tettek szert. Más megol

---

[65] Umra Chan 1895-ben kénytelen volt Kabulba menekülni, mert az angolok rebellisként üldözték.

dás nem maradt, mint északi irányba, Buhara felé folytatni utunkat, és ott megpróbálni nyomozni utánuk. Esetleg valami véletlen folytán előbb is nyomaikra bukkanhatunk. Megérzéseimben kellett bizakodnom, melyek eddig is csodálatra méltó módon vezettek utamon.

Mielőtt folytattuk volna utunkat, a misszionáriusoknál érdeklődtem a körzet iránt, melyen át akartunk haladni. Nem volt túlságosan vigasztaló, amit hallottam, és a jámbor férfiak, akikről semmi esetre sem lehetett azt állítani, hogy túlzottan aggályosak lennének – maguk is bemerészkedtek az őserdők vadonjaiba, és a kultúra által még el nem ért pusztákra – határozottan eltanácsoltak ettől a veszélyes vállalkozástól.

Ha észak felé szándékoztam továbbmenni, éspedig Buhara felé, akkor át kellett kelnem a Hindukus felső gerincén, és ez abban az évszakban – október volt – nem csak nagy nehézségekkel járt, hanem számos tekintetben közvetlen veszélyeket is jelentett.

Az út első szakaszán át kellett jutnunk a hegyvidék egy részén, melyet vad barlanglakók népesítettek be, akiknek a fegyvere annak idején még a nyíl, a parittya és a bunkó volt, a tűzfegyvereket alig ismerték, és babonásan féltek is tőle, hiszen csak legádázabb ellenségeik kezeiben láthatták azokat.

Egészen idáig, a Kotalakoda hegységig – ez a név kb. annyit jelent, mint „Istenhegy" – terjesztették ki Kasmír, Kohisztán és Baltisztán harcosai portyázásaik területeit, hogy rabszolgákra vadásszanak, és a hegyi körzetek szegény kafir lakossága százával és ezrével került kezeikbe. Évente két alkalommal nagy rabszolgakaraván indult útnak Gilgitből, Baltisztán fővárosából a Hindukuson át Badaksán felé, majd onnan tovább Bucharába, ahol jó árat fizettek az emberhúsért.

A karavánút Gilgitből a Gilgit-darja mentén, amely az Indus mellékfolyója, felfelé Mastub, Gebak és Dscherm településeken át Badaksán fővárosa, Faisabad felé vezetett. Ez a hegységek által tarkított sziklás vidék jóllehet Afganisztánhoz tartozik, azonban csak névlegesen. Valójában a badaksánok harcos, gyakran rabló népség, akik nem ismerik el az afgán király fennhatóságát, hanem mindig is értettek hozzá, hogy megőrizzék függetlenségüket.

Az atyák azt tanácsolták nekünk, hogy Csitrálból a Dora- vagy Agram szoroson át direkt Sebakba utazzunk, és ott csatlakozzunk a Gilgit felől érkező karavánhoz, mert három magányos lovas számára teljességgel lehetetlen áthaladni a Kotalakoda hegységen, ahol ez idő tájt már heves hóviharok tombolnak. Az út olyanok számára, akik a hegyvidéket nem ismerik, nem észlelhető, és emberi településekre arrafelé napokon át nem lehet rábukkanni. A kafirok gyakran még barlangokban laktak, és különben is emberkerülők. Állaga szerint már maga a hó is nagy veszélyt jelenthet, kiváltképpen azért, mert a terep egyenlőtlenségeit kitöltve eltünteti azokat a szem elől, és gyakran téves következtetésekhez vezet, különösen pedig a lavinaomlásoktól kell tartani. Feltétlenül jól tennénk, ha megbízható vezetőt fogadnánk fel.

Heinzelmann professzor, aki másra nem is vágyott jobban, mint eljutni ezekre a kutatások előtt még teljesen ismeretlen területekre, lázas hozzászólásaival támogatta Daniel atya fejtegetéseit, amennyiben azok nem a lóháton tervezett út veszélyeire vonatkozó figyelmeztetések voltak. Tanulmányai alapján számos állítást igazolhatott, azonban nem csekély csodálkozással hallotta, hogy a rabszolga-kereskedelem, amellyel Európában már régen felhagytak, errefelé még mindig lendületesen folyt. Elméletileg természetesen már beszüntették, és Oroszország az általa uralt területeken, elsősorban Turkesztánban ebben a vonatkozásban nagy érdemeket szerzett.

Az angolok is sokat tettek a rabszolga-kereskedelem beszüntetéséért India északi részén és az azzal határos országokban, melyekre hatásuk kiterjedt. Ettől függetlenül még mindig akadálytalanul folytatódik a rabszolga-kereskedelem és az ezzel összefüggő embervadászat. A hatalom birtokosai és vazallusaik önként szemet hunynak, mivel a rabszolga-kereskedelem számukra is tekintélyes bevételeket hoz.

Felkészülhettünk tehát arra, hogy nagyobb túlerő megtámad bennünket, és eladnak rabszolgának. Ezért hajlamos voltam arra, hogy megfogadjam baráti vendéglátóink jóindulatú tanácsait. Egyébként remélhettem, hogy éppen egy karaván hallhatok közelebbi híreket a menekülőkről, mert utóbbiak kétségtelenül

ugyanazt az utat járhatták be, és bizonyára nem akarták kitenni magukat a rabszolgavadászok támadásának.

Lázas türelmetlenség ragadott magával, hiszen bizonyos értelemben egész további életem függött attól, hogy utol tudom-e érni a perzsát, és képes leszek-e visszaszerezni tőle a számomra oly fontos terveket. És mivel Heinzelmann professzor is úgy nyilatkozott, hogy ő is felfüggesztheti kutatásait, és majd a vad kafirok országában folytatja, valamint Burgdorffer is annyira felépült, hogy ismét folytathatta kalandos lovas életünket, így nagy igyekezettel hozzáláttam elvonulásunk előkészületeihez.

Megfelelő készletet szereztem be tartós élelmiszerekből, lőszerekből és nagyobb mennyiségben vásároltam olcsó, de csillogó ajándéktárgyakat is, mivel híreink szerint olyan vidékekre fogunk eljutni, ahol a pénznek a legcsekélyebb értéket sem tulajdonítanak, mivel nem is ismerik, így az is bekövetkezhet, hogy bőséges pénzkészlet ellenére az ember éhen halhat. Felszerelésünkhöz beszereztem még három kicsi, rézből készült jelzőkürtöt, ha véletlenül elveszítenénk egymást, és eltévednénk, ismét egymásra találhassunk, hasonló célra vettem néhány rakétát is, továbbá gyufát, kávét, sót, néhány fontos gyógyszert, dohányt és kötelet. Három pompás birkaprém és magas, vastag bárányból sapka nyújt majd védelmet a hideg ellen. Belső melegítéshez bort és rizspálinkát vásároltunk. Lovaink számára beszereztünk takarókat és takarmányt, melyhez azonban majd csak végszükség esetén nyúlunk. Csitrál bazárjának bőséges kínálata mindehhez nagy választékot nyújtott számunkra.

Két arab paripánktól és a professzor lovától nem várhattuk el, hogy ekkora csomagot cipeljenek lovasaik terhe mellett, ezért vásároltam két jabut, kicsi, de rendkívül szívós és biztonságos ázsiai hegyi lovat, melyekre a misszionáriusok segítségével viszonylag olcsón tettem szert.

Ilyen felszerelés mellett már neki mertünk merészkedni a téli hegyi expedíciónak, és búcsút vehettünk bátor megmentőinktől. Nagyon eladósodtunk náluk, de elutasították minden próbálkozásunkat, hogy tartozásunkat kiegyenlítsük. A város kapujáig kísér

tek bennünket, megmutatták, melyik úton haladjunk tovább, és az ég áldását kérték előttünk álló nehéz utunkhoz.

Néhányszor még visszatekintettem, és hosszasan integettünk egymásnak, miután elváltunk tőlük.

Nemes, önzetlen emberek voltak, akik nehéz hivatalt vettek vállaikra. És azt, hogy mennyire hálátlan volt ez a hivatal, csak néhány évvel később tudtam meg. Amikor már régen elhagytam azt a vidéket, Indián keresztül kaptam a hírt, hogy a három nemes férfiú hitük áldozatául estek. Egy fanatikus embertömeg, akik felháborodtak a misszionáriusok sikerein, egy népfelkelés alkalmával megtámadták a kis keresztény közösséget, tagjait kihurcolták a hegyek közé és megkövezték őket.

Daniel atyát a kormányzó figyelmeztette az utolsó órában, és hittársaival együtt megmenekülhetett volna. Az önzetlen férfiak azonban elvetették ezt a lehetőséget. „Isten, Istenem, bocsásd meg nekik, mert nem tudják, mit cselekednek" imával estek össze véresen a derék lelkészek az általuk kereszténnyi hitre megtérített csoport élén a feldühödött fanatikusok kőzápora alatt. A jelenet megrázó hatással volt a gondolkodó emberekre, amikor ők a beszámoló szerint már a földre rogyva egy korált[66] énekeltek:

Ne csüggedj, kicsiny semmiség,
Bár ellenségeidnek az kéne még,
Hogy téged megzavarjanak,
És később el is pusztítsanak,
Bár félelmed nem oktalan,
Szenvedésed gyorsan elsuhan.

Nyugodjanak békében ők, a kereszténység hűséges előfutárai.

[66] Korál: Protestáns egyházi népének.

A vad Badaksán veszélyei

A Csitrálból elfelé vezető út egy zúgó hegyi patakot, a Kaskardarja egyik mellékágát követi majdnem pontosan északi felé, meredeken hegynek fel, és az Agram szoros közelében 5654 méter magasságra jut fel. Már kifejezetten őszies hangulat uralkodott. Hideg szél fújdogált lefelé a Hindukus gleccserei felől, és azt bizonygatta, hogy jó ötlet volt a birkabunda öltözet beszerzése. Éjszakánként többször is kemény fagyokat kaptunk.

A két kis jabunk igazán hasznos állatnak bizonyult, jó erőben lépegettek, és csodálatra méltó nyugalommal és biztonsággal kaptattak felfelé. Egyáltalán nem is kellett velük törődnünk, mert a hegyi ösvények okos lovai maguktól követtek bennünket és ezzel nagy gondot vettek le vállunkról, mivel az úttalan kősivatagban olykor lehetetlen lett volna kantáron vezetni őket, mert saját lovainkkal is elég dolgunk akadt. Jabuinknak a Max és Moritz[67] neveket adtuk, hogy meg tudjuk különböztetni őket.

Igen gyakran kellett leszállnunk és vezetnünk lovainkat, és a hegyvidéken néha olyan járhatatlan helyekre jutottunk, hogy kénytelenek voltunk négykézláb mászni, mert mindkét oldalon szakadék volt, és az utat mindössze a hegygerinc szűk éle képezte. Lovaink azonban ilyen helyeken is igen becsületesen beváltak, mivel elég gondunk akadt saját magunkkal is, hogy leküzdjük fenyegető szédülésünket.

Arról lemondhattunk, hogy településeken keressünk szálláshelyet, mivel a vidék, amerre jártunk, teljesen néptelen volt. A Csitráltól Agram-hágóig vezető egész úton, ami körülbelül 14 napig tartott, mindössze három településre akadtunk: Sogot, Mona és Sali.

Nagyon jól jött viszont a számos hegyi barlang, és igyekeztünk esténként ilyen szálláshelyet elfoglalni. Természetesen nem feledkeztünk meg a váltott őrségről és tűzrakásról sem, hogy saját magunkat és állatainkat melegítsük. A tűzgyújtás nem volt mindig

---

[67] Wilhelm Bush híressé vált komikus képregényhősei.

egyszerű feladat, mert a vegetáció már igen szegényes volt, moha és törpefenyő volt kizárólagos tüzelőnk.

A magashegység egyik igen komoly kellemetlensége az álmatlanság volt, a légzési nehézségek következménye, ami a Hindukushoz és Himalájához hasonlóan más magas hegyek leküzdésekor is fel szokott lépni.

Tengerszint feletti jelentős magasságoknál a légzés nehézsége a jelentősen megritkult levegő miatt különösen fekvő helyzetben mutatkozik. Olykor hármunk közül egyikünk sem tudott aludni, és ha végül valamelyikünk elbóbiskolt, akkor rövidesen valóságos félelemérzéssel ébredt fel, amit a légszomj idézett elő.

Sajátos módon ez a jelenség a professzort érintette a legkevésbé, jóllehet testileg nyilvánvalóan ő volt a leggyengébb közöttünk. Burgdorffer, az atléta ezzel szemben acélos izmaival és óriási termetével sokat szenvedett a ritka levegőtől.

Persze jó humorral viselte el a kellemetlenséget, és azt állította, hogy mindennek csupán sörszíve az oka, mivel neki is ilyen szíve van, mint minden igazi bajornak. Ha egyszer valahogy sikerül visszakeverednie Münchenbe, az udvari sörházban majd mindig egy korsóval kevesebbet iszik.

Időközben azonban ennek a nagyon kellemetlen állapotnak meglehetősen komoly kimerültség volt a következménye, mert gyakran napokig nem tudtunk aludni, képtelenek voltunk fekve maradni, az éjszakákat ülve, vagy állva töltöttük el. Ezért amennyire lehetett, sürgettem továbbjutásunkat, jóllehet olykor szinte ájulásig fáradtak voltunk, és gyakran előfordult, hogy lóháton ülve elaludtunk, ami igen veszélyes helyzet a hegyvidék terepi viszonyai között.

Másfelől a hegy egész sor csodás látványosságot kínált. Volt két jelenség, ami különösen felkeltette érdeklődésem: A hatalmas mennyiségben felhalmozódott villamosság, nagy légnyomás és köd együttes hatása a tárgyak tükröződését idézte elő, amit Európában is ismernek, és a „Brocken[68] szelleme” néven ismeretes.

---

[68] 1141 m magas hegy a Harz hegységben.

Heinzelmann professzor természetesen nem mulasztotta el, hogy részletes előadást tartson a jelenség okairól.

A fent említett fenoménet egyik délután figyeltem meg. Nappal rendkívül nyomasztó hőség volt, utunk egy dombháton vezetett keresztül, amit vastag, kékesszürke felhő takart, mintha sapka lett volna rajta. Akaratlanul is az a turbánszerű felhő jutott eszembe, amit Kabulban közvetlenül a földrengés előtt figyeltem meg.

Először arra gondoltam, nem indulok neki a magaslatnak, de a nyugtalanság tovább űzött, hiszen minden perc drága volt számomra, az időveszteség egyre jobban eltávolított célom elérésétől, a menekülők üldözésétől. Max és Moritz egyébként, akiket hagytam előre menni, nyugodtan baktattak útjukon. Már rászoktam arra, hogy a két okos jabut vészjelzőként vegyem figyelembe. Ha valami jelentősebb esemény történt, minden alkalommal észrevettem a két apró állaton, akik a Hindukust és annak tulajdonságait nálam, sőt még a professzornál is sokkal jobban ismerték, amit ő természetesen nem volt hajlandó elismerni.

Habozás nélkül bátran lépegettek felfelé a hegyre, de egyszer csak egyik pillanatról a másikra eltűntek a szemem elől. Röviddel azután én is bizonyára láthatatlanná válhattam, mert hirtelen Burgdorffer rémült kiáltását hallottam, aki utánam érdeklődött, hová tűntem.

– Itt vagyok – válaszoltam hangosan, és hangom kísértetiesen visszhangzott a hegyen. Körülnéztem, de Burgdorffert én sem láttam sehol.

– Végül is hol bujkálsz Náci? – kiáltottam megint.

– Itt vagyok – válaszolta, és úgy tűnt, mintha hangját közvetlenül magam mellettem hallottam volna.

Ekkor már a sűrű viharfelhőben jártunk. A pára olyan erős volt, hogy alig láttam Cangi füleit. A talajt, melyen lovaink haladtak, egyáltalán nem lehetett felismerni, úgy tűnt, mintha a görög mitológia szerinti Hellé[69]-ként a levegőben lovagolnék. Ez

[69] A görög mitológia szerint Hellé és bátyja Phrixosz egy kos hátán levegőbe emelkedve menekültek gonosz mostohájuk elől.

igazán sejtelmes érzés volt a vad hegyi környezetben, ahol minden téves lépés óhatatlanul a halált jelenthette.

Reménykedtem, nem fogok úgy járni, mint Phrixosz húga, aki a kos hátáról leesett, és elmerült a tengerben. A hely, ahol az eset történt, ma is a Hellészpontosz, azaz a Hellé tengere nevet viseli.

Cangi egyszer csak felvetette fejét, amint a lovak olykor szokták, és néhányszor le-fel bólogatott. Ekkor igen sajátos felfedezést tettem. Egész fejét hirtelen fénykoszorú vette körül, amitől teste sötéten elvált. Jobb kezemmel akaratlanul tettem egy mozdulatot a levegőben, és ugyanezt a jelenséget figyelhettem meg. Kezem körül is éppúgy halvány fénykoszorú villant fel.

Miután felfigyeltem a jelenségre, további kísérletekbe kezdtem. Mindenhol ahová nyúltam, vagy kinyújtottam ujjaim, fények villantak fel, és a villamos kisülések különösen erőteljesen jelentkeztek a lószerszám fémrészein és a fegyvereken.

Körülöttünk a levegő villamossággal volt telített. Ez okozhatta azt a sajátos sziszegő hangot is, amely olykor a föld felől hallatszott, és azt a benyomást keltette, mintha valaki hideg vizet öntött volna egy forró vaslemezre. Akaratlanul is letekintettem a föld felé, de csak azt láttam, hogy a ló patái minden lépéskor villanásszerűen felvilláglottak.

Burgdorffer hangját hallottam hirtelen, amint hátborzongatóan harsant fel a felhőben:

– Uram, most meg mit csinál? Úgy néz ki, mint egy pompás tűzijáték.

– Nézz csak le a lovad patáira, fogadjunk, hogy az is tud villogni – válaszoltam. Nem is igyekeztem hangosan beszélni, hangom mégis úgy harsogott a hegyek között, mint a mennydörgés.

– Jézus Mária, Szent József, valóban! Na ilyet sem láttam még életemben.

A két jabut is megpillantottam magam előtt. Testük sötétnek és igen nagynak tűnt, de mintha tűztenger vette volna körül őket. Amikor azonban a professzor után akartam nézni, semmit sem láttam belőle. Kiáltásomra sem válaszolt. Rézkürtjeink ekkor nagyon hasznosnak bizonyultak. Akkorát fújtam bele, amekkorára csak képes voltam, és abban az elégtételben volt részem, hogy egy

idő után, ami persze számomra egy örökkévalóságnak tűnt, néhány keservesen kinyögött trombitahangot hallhattam válaszként.

A hangok azonban olyan távolinak tűntek, hogy úgy döntöttem, megállunk, és bevárjuk a professzort. Odakiáltottam Burgdorffernek, hogy állítsa meg a két jabut, majd én is csatlakoztam hozzájuk.

A tudós iránt érzett aggodalmam, aki nem kevesebb, mint másfél órát váratott magára, szerencsére indokolatlan volt. A legokosabban tette, amit az adott körülmények között tehetett, a gyeplőt ugyanis lova nyakára vetette, és Sherif, az okos állat egyenletes lépésekkel ballagott, míg végül a professzor megállította, mivel a levegő villamos jelenségeivel akart kísérletezni.

Amikor szerencsésen ismét együtt voltunk, Heinzelmann magyarázni kezdte nekünk, legcsekélyebb mértékben sem reagálva rosszallásomra, amiért lemaradt, hogy a villamos kisülések Szent Elmo[70] tüzére hasonlítanak, ami gyakran jelenik meg a tengerészek előtt viharos éjszakákon, és a matrózok köreiben babonás képzeteket szokott előidézni. Erre a jelenségre lehet visszavezetni a „Bolygó Hollandi" történetét is.

Miután ismét útnak indultunk, még hosszasan ilyen körülmények között lovagoltunk, míg végre kiléptünk a felhőből, és egy csapásra megint át tudtuk tekinteni az egész vidéket. Őszintén szólva fellélegeztem, mert az utat, amelyen ekkor éppen tartózkodtunk, igencsak veszélyesnek találtam, amint most teljesen áttekinthetővé vált. Csak pompás lovainknak köszönhettük, hogy nem feküdtünk szétroncsolódva odalent.

Naplementekor egy másik, nem kevésbé sajátos jelenséget láttunk. Felértünk a hegylánc legmagasabb gerincére, és egy hatalmas ködfal felé lovagoltunk, amely elzárta előlünk a pompás panorámát. A ködfal keletre helyezkedett el, tehát a nyugaton lebukó nappal szemben, pillanatnyi helyzetünkhöz képest előttünk, mivel a hegyvonulat keleti irányú volt.

Hirtelen látszólag néhány méterre magam előtt három hatalmas árnyalak bukkant fel, ezek, amint karlendítéssel meggyőződtem

---

[70] Meteorológiai jelenség, koronakisülés.

róla, a saját árnyékunk volt. A professzort, Burgdorffert és saját magam legalább tízszeres nagyításban pillanthattam meg. A jabukat nem láttam, azok már lefelé mentek a lejtőn, és a nap már nem érte el őket. Pompás jelenség volt, melyet árnyképeink nyújtottak, és rövid időre megálltam, hogy vázlatot készítsek róla jegyzetfüzetemben.

Hosszasabban persze nem maradhattam le, mert még éjszakai táborhelyet kellett keresnünk, és ezért olyan gyorsan igyekeztem társaim után, amennyire a hegyi ösvény lehetővé tette, akik közben a jabukat követték. A csapat közben már megállt egy olyan helyen, amely kiváló pihenőhelynek tűnt. Náci annyira bízott benne, hogy bele fogok egyezni az általa talált táborhelybe, hogy már le is szállt lováról, és a jabuk nyergeinek leszedésével volt elfoglalva. Szálláshelyünk egy széltől és időjárástól védett sziklafal mellett volt, amely fölé hatalmas sziklatető nyúlt be.

Háziasan berendezkedtünk ezen a helyen, és hatalmas tüzet élesztettünk, bár jóllehet napközben a hegyvonulat másik oldalán nem jelentéktelen hőségnek voltunk kitéve, ezen a helyen majdnem metsző hideg uralkodott. Egy hegylánc északi lejtőjén voltunk, a Hindukus legnagyobb magaslatainak egyik előhegyén.

Élelmiszerkészletünk felfrissítéséhez egy kis vadászzsákmány jól jött volna, azonban semmi zsákmánynak valóval nem találkoztunk. A hegyeken errefelé állítólag igen sok kőszáli kecske él, de eddig még egy sem került szemünk elé. Ezek az állatok ugyanis rendkívül okosak, és igen nagy távolságból kiszimatolják az embert.

Eddig még nem törekedtem arra, hogy leterítsek egyet ezekből az ízletes, szarvat viselő állatokból, de eltökéltem, hogy a következő napokon igyekezni fogok, hogy végre egyszer megint valami ízletes sülthúst ehessünk.

Másnap reggel meglepetés várt ránk. Amikor felébredtem, és kiléptem a sziklatető alól, széltében hosszában hatalmas hótakaró fedte a vidéket. A látvány maga szép, és van benne valami varázslatos. Akinek azonban hegyvidéken kell utaznia, ráadásul lóháton, indokolt az aggodalma, mivel ilyen nehéz terepen a hótakaró számos veszélyt rejthet.

Azonban álljunk meg egy szóra! A hónak megvan a maga jó oldala is. Hozzá segíthet bennünket az oly régen áhított sülthöz, mivel kiválóan láthatóvá teszi a vad nyomait. Egyelőre kénytelenek voltunk megelégedni egy igen egyszerű reggelivel. A magunkkal hozott kávé jó szolgálatot tett a hideg éjszaka és igen csak friss reggelt követően. Kenyeret árpalisztből sütöttünk magunknak, persze sokkal egyszerűbb kivitelben, mint amilyet otthon az ember a péknél szokott vásárolni. Erősen emlékeztetett az afgán lepénykenyérre.

Mire elkészültünk és útnak indultunk, elkezdett havazni. Nagy hópelyhek hullottak némán az égből olyan sűrűn, hogy a szemben lévő hegyet mintha fátylon keresztül láttuk volna felderengeni, a távolabbi kilátást pedig teljesen megakadályozta. Ha továbbra is ilyen idő marad, semmi sem lesz a vadászzsákmányra irányuló nyomkeresésből.

Dél felé egy mélyen bevágott völgybe érkeztünk, melynek alján egy folyócska csordogált, ami egész feketének tűnt, valószínűleg a vakítóan fehér hó kontrasztjaként, amely a napon úgy csillogott, hogy megfájdultak tőle szemeink. Utunktól a folyó felé tartó lejtő annyira be volt havazva, hogy egyetlen nagy fehér felületet képezett, és a hegyi formációk egyenlőtlenségeit egyáltalán nem lehetett felismerni, csak a nagyobb kiemelkedések és mélyedések voltak láthatók.

A folyó felett kisebb-nagyobb szélességű úgynevezett hóhíd alakul ki. Mint ismeretes, ezek úgy jönnek létre, hogy megfagy a víz felülete, és a jégen felgyülemlő hó stabil masszává tömörödik össze, önhordóvá válik, és még akkor is tovább megmarad, amikor a híd alsó rétegeit a víz már elmosta. Nagyobb hóhidak akkor keletkeznek, ha a hegyről lavina omlik a folyó völgyébe, és súlya következtében összetömörödik. A víz aztán alagútszerűen áttöri magát a hó alatt.

A hóhidakon csak a legnagyobb óvatosság mellett szabad átkelni. Anyaga általában annyira laza szerkezetű, és olyan vékony, hogy nem tudja megtartani egy ember testének súlyát. Lavinák következtében kialakuló kiterjedt hóalagutak esetén nagyobb biztonsággal lehet átkelni rajtuk, ha kialakulásuk óta a belső boltív

többször megolvadt és ismét megfagyott, és a hó ennek a folyamatnak a következtében jéggé tömörödött össze.

A hóalagutak olykor jelentős hosszúságúak lehetnek, és komolyabb hóesés esetén nem ritkán egy egész völgyet áthidalnak, így a folyó lent a mélyben teljesen rejtve marad, így azon utazók számára természetesen nagy veszélyt jelent, akik ilyen völgybe jutnak anélkül, hogy tudnának a hótakaró alatti csalfa vízfolyásról.

Komoly problémát jelentett a helyes útirány megtartása, mert sem településekre, sem emberekre nem bukkantunk, és mivel teljesen idegen voltam ezen a vidéken, csak a zsebórám segítségével tudtam valamelyest tájékozódni, amit a korábban leírtak szerint iránytűként használtam. Azt tudtam, hogy észak felé kell haladnom, egészen csekély nyugati eltéréssel – a tengerészek nyelvén észak-észak-nyugat északra – és így meglehetősen biztos voltam benne, hogy legalább a helyes irányt nagyjából eltalálom. A kisebb eltéréseket később még korrigálhatom, ha találkozok valakivel, aki felvilágosítást tud adni, vagy falura bukkanok. Sebak közlekedési csomópontot, amely felé tartottam, aligha lehet eltéveszteni.

Ebédünk elfogyasztásához pihenőhely után kellett néznünk, azonban nehezen akadtunk megfelelő helyre, a letáborozás abban a reményben is egyre inkább kitolódott, hátha felfedezünk valami vadászható állatot, egyébként az éhezés lett volna leginkább a szakácsunk.

Be kell vallanom, hogy a vadhús eredménytelen keresése igencsak lehangolt, és ingerülten lovagoltam utamon anélkül, hogy Burgdorfferrel órák óta akár egy szót is váltottam volna. Látta rajtam, hogy ingerült vagyok, és nem merte megtörni rejtélyes hallgatásom.

Jóllehet a hóesés abbamaradt, de nyomokat semerre sem lehetett találni. Legszívesebben egy kőszáli kecskét lőttem volna, amelyek állítólag nyüzsögnek a hegyvidéken, legalább is az elbeszélések szerint. Természetesen jól tudtam, hogy ez az állat rendkívül félénk, és vadászata nehéz, ezért arra kellett felkészülnöm, ha véletlenül puskacsövem elé kerülne, jelentős távolságból kellene lelőnöm, mivel becserkészése aligha lehetséges.

A kőszáli kecske, amint azt a professzor is igazolta, bizonyos értelemben a Hindukus zergéje. Egész vérmérséklete nagy hasonlóságot mutat ezzel a fürge alpesi kecskével, vadászata azonban nála is sokkal nehezebb. A tulajdonképpeni kecskék, bezoár- és házikecskék sima, elöl éles élű szarvától a bak ívelt körszelvényű fejdíszével különbözik, amelynek hossza az egy métert is meghaladhatja, míg a kecskének csak gyenge és kevésbé karakteres szarva van.

A belső-ázsiai kőszáli kecske valamennyi kollégái közül a legnagyobb termetű, robosztussága és ereje csodálatra méltó. Sokkal jelentősebb, mint az arab kőszáli kecskéé, amely a leggyakoribb képviselője ennek a családnak. A szomáli antilopok szarva még kisebb. A Hindukus kőszáli kecskéi súlyos, vaskos felépítésükkel tűnnek ki, erős lábakon futnak és nincs szakálluk.

– Nézze csak uram! – szólított meg hirtelen Náci – ott álldogál egy, és gyönyörködik a világban.

Náci jól tudta, hogy olyan csendben kell lenni, amennyire csak lehet, mert az állatoknak igencsak kifinomult hallásuk van. Megállítottuk lovainkat, nehogy zajjal vagy mozgással eláruljuk magunkat, Max és Moritz is, akik ma mögöttünk jöttek, mert a hóban nyomokat kerestem, és nehogy eltapossák, úgy tűnt, megértették a helyzetet. Egyik ló sem nyerített. A mi arab lovaink úgy álltak ott, mintha ércből öntötték volna őket. A professzor szerencsére megint lemaradt.

A kőszáli kecske a völgy túloldalán egy kúpszerű kiemelkedés tetején vetette meg lábait. Nyilvánvalóan vezérállat lehetett, vagy egy számunkra láthatatlan csorda őrszeme, és óvatosan nézegetett minden irányba. Szerencsére a légáramlat az állattól felénk fújt, így szagunkat nem érezhette, különben bizonyára észrevett volna bennünket, a távolság azonban lehetett vagy 500 méter.

Innen nem tüzelhettem, a terep azonban kedvező volt számomra. Az út egy jó darabig még arrafelé vezetett, és óvatosan becserkészhettem, mert imitt-amott sziklatömbök fedezéket nyújtottak. Ott, ahol az út élesen jobbra fordult, pompás sziklatorony emelkedett ki, amely mögött jól elhelyezkedhettem a célzáshoz.

Leszálltam olyan halkan, amennyire lehetett, intettem Burgdorffernek, tegye ő is ugyanezt, és foglalkozzon a lovakkal, nehogy idő előtti horkantással vagy nyerítéssel eláruljanak bennünket. Végül elosonhattam lőállásomig. Ezt óvatosan, de lehetőleg gyorsan kellett megtennem, hiszen az állat közben el is ugorhatott volna.

Amikor a sziklát elértem, annyira magával ragadott a vadászat héve, hogy egy pillanatra össze kellett szednem magam, mert remegtem az izgalomtól. Aztán az irányzékot gondosan beállítottam 400 méterre, majd gyorsan egymás után három golyót küldtem át neki.

A bak meglepődött, tett egy éles fordulatot, közben valamelyest megcsúszott – majd eltűnt.

Mintha villámcsapás ért volna. Tényleg elhibáztam? Ez aligha volt elképzelhető, mert a távolság ellenére elég biztos voltam a lövésben. Bosszankodva belevetettem magam a hóba, és dermedten néztem át az üres csúcsra. Ekkor ért oda Burgdorffer a lovakkal rohanva.

– Nanu – kiáltotta csodálkozva – most meg mi a helyzet? Csak nem hagyjuk ott heverészni azt a szép bakot, uram?

– Láthatod, hogy elhibáztam – válaszoltam a legnagyobb mértékben lehangoltan.

– Na hát ez még szebb! Még hogy elhibázta? Úgy nem hibázta el, mint ahogy én Burgdorffer Náci vagyok. Lapockájába kapta a lövést, és rögtön kinyúlt a következő szikla mögött.

– Tényleg így van, Náci? A puska füstjétől nem tudtam követni, amint elugrott.

– Itt van, fogja a lovakat uram, majd én átmászok, egész jó a helyzet. Már megnéztem magamnak a környéket. Amott is van egy jó kis pihenésre alkalmas hely, ott majd rögvest meg is ehetjük a jó kis sültet.

Úgy ugrottam fel, mintha áramütés ért volna. A bajor megfigyelése visszaadta életkedvem. Előbb jól megvizsgáltam a terepet. A leereszkedés és felmászás, ha az ember kellő gonddal odafigyel, minden nehézség nélkül megoldható, az egyik jabu is mehet, mert Burgdorffer egyedül nem tudja áthozni a nehéz kőszáli kecskét.

Csak a hóhídon átkelés volt megfontolandó, és ezért a fickót a legnagyobb óvatosságra intettem.

Amint Burgdorffer helyesen állította, a táborhely pompásnak ígérkezett. Egy barlang volt, elég terebélyes ahhoz, hogy lovakkal együtt elférjünk benne. Moritzot felkészítettük az expedícióra, felpakoltuk rá a megfelelő kötözőanyagot, aztán már indultak is.

A leereszkedés a folyóhoz meglehetősen simán ment. Fentről kiáltozva irányítottam Burgdorffert, mert innen jobban át tudtam tekinteni a lejtőt, mint ő maga onnan, ahol volt. Öröm volt nézni, hogy az okos jabu milyen biztonsággal lépegetett lefelé. Egyetlen hibás lépést sem tett, miközben a bajor többször is megbotlott, és csúszni kezdett. A mászás végignézése számomra sokkal idegesítőbb volt, mintha magam másztam volna, és minden alkalommal aggódni kezdtem Burgdorffer életéért, amikor csúszni kezdett lefelé. A csúszás következtében a hóhídon olyan helyre kerülhetett, amely túl gyenge volt, hogy súlyát kibírja. Ha beszakad, akkor el van veszve, mert a rohanó folyó magával sodorja, és bekerülhet egy olyan hóalagútba, ahol vízbe fullad, vagy nem kap levegőt.

Istennek hála, a veszélyes leereszkedés baleset nélkül sikerült. Burgdorffer odalent volt, és most az volt következő feladata, hogy megfelelő hóhidat találjon. Több helyen is megpróbálkozott, de mindenhol laza anyagra talált, úgyhogy már kezdtem kételkedni benne, hogy átjut a másik oldalra.

A jabu ekkor teljes mértékben igazolta okosságát. Felfogta, hogy miről van szó, és már maga kereste a megfelelő utat. Apró, kecses patáival gondosan vizsgálgatta a hótakaró biztonságát, és rövidesen talált is egy megfelelően tartós helyet. Burgdorffer egyszerűen utánament, majd a túloldalon mászni kezdett felfelé. Odaát a hegyoldal sokkal meredekebb volt, mint ezen az oldalon, a felfelé mászás azonban közismerten könnyebb, mint lefelé mászni, és Náci rövid időn belül felért a magaslat tetejére. Most ugyanazon a helyen került ki a képből, ahol a kőszáli kecske is eltűnt.

Feszült figyelemmel várakoztam a megbeszélt jelre, mert megállapodtunk, hogy a fiú réztrombitájával jelzi, ha megtalálta a bakot. A múló másodpercek örökkévalóságnak tűntek számomra.

Hogy megnyugtassam magam, rágyújtottam egy pipára, és derekasan belepöfékeltem a hideg téli levegőbe.

Végre valahára felharsant a hosszasan várt jel. Valóban megtalálta. Most már tudtam, mire jutottam, és miközben Burgdorffer felpakolta a kecskebakot a jabu hátára, hozzáláttam az ebéd elkészítésének előkészületeihez. Tüzet gyújtottam, ami nem volt egy egyszerű történet, mert az összegyűjthető fahulladék átnedvesedett a hótól. A lovakról leszedtem a nyergeket, enni adtam nekik, előszedtem élelmiszereinket, és így tovább.

Ekkor felharsant a bajor kürtje. Ott állt a túloldali lejtő tetején, mellette a jabu, hátán a zsákmánnyal. Moritz magától mászott lefelé, abszolút biztonsággal lépkedett a számára jelentős teher ellenére, melyet a hátán cipelt. Burgdorffer azonban úgy tűnt, nem fér a bőrébe. A lejtő igencsak meredek volt, és láttam, nincs nagy kedve a lefelé mászáshoz, mert leült, hogy lecsússzon.

Ez nem volt jó ötlet. Ferdén lefelé kellett volna lemásznia, a cikkcakk még jobb lett volna. Mivel egyenes vonalban akart lecsúszni, az út természetesen még meredekebb lett, és ha nem tudja megtartani magát és „kilő", akkor el van veszve. Szívem hangosan vert, amikor végignéztem, amint lefelé csúszik.

Aggályom azonban indokolatlan volt, hiszen a bajor a hegyek fia volt, „jól felismertem a helyzetet", mondaná. Tehát semmitől sem kellett tartanom, csodálkozva láttam, amint Burgdorffer csodálatra méltó ügyességgel oldja meg a veszélyes helyzeteket, és amint csúszása gyorsulni kezdett, karjait és lábait négy irányban széttárta, mintha egy szélmalom szárnyai lennének. Úgy feküdt a hóban, mintha evezne.

A hóhidak mégiscsak veszélyesek voltak számunkra, azonban nem abból a szempontból, amire számítottam.

Mint már említettem, Heinzelmann professzor jelentősen lemaradt. Amikor meghallotta a három lövést, bizonyára azt hihette, hogy megtámadtak bennünket, és viharosan igyekezni kezdett, hogy segítségünkre legyen, azonban nem lova hátán, hanem gyalogosan. Serif hátát azért hagyta el, mert a meredek hegyoldalon hosszanti irányban túl veszélyesnek tartotta a lovaglást, és ezért rohanvást gyalogosan közeledett.

– Isten őrizz professzor – kiáltottam már messziről felé – álljon meg! Az út meredeken lejt, és direkt a vesztébe rohan.

De már késő volt! A tudós túl nagy lendületben volt ahhoz, hogy fékezni tudjon, lezuhanása elkerülhetetlen volt. Őrült rohanása feltartóztathatatlanul a meredek hegyoldal felé sodorta.

Már előre láttam, mi fog történni, ledobáltam magamról fegyvereim, felső ruházatom, csizmám, és olyan gyorsan gurultam lefelé a hegyről, amennyire csak lehetséges volt, mint egy lavina. Ha sikerül idejében megállnom oly módon, hogy széttárom karjaim és lábaim, ez az iram nem tűnt veszélyesnek, és a professzort talán sikerül idejében feltartóztatnom a lezuhanástól.

Miközben lefelé rohantam, észrevettem, amint Heinzelmann lezuhant, és zuhanás közben néhányszor átvetődött. Zuhanása olyan heves volt, hogy hamarabb elérte a völgy alját, mint jómagam, pedig azt hittem, hogy én fogok előbb odaérni. Átszakította a hóhidat amire ráesett, és a következő pillanatban már el is tűnt a hóalagútban, amely szerencsétlen módon a leghosszabb volt ebben a völgyben.

Ebben a helyzetben semmit sem használt az okoskodás. Már én is leértem, mintha rugóerő taszított volna, úgy vágtattam oda arra a helyre hatalmas léptekkel, ahol a professzor beszakadt. Egy borzalmas fekete lyuk tátongott, ásított felém, alján titokzatos, csillogó víz bugyborékolt.

Habozás nélkül belevetettem magam, jéghideg volt és heves sodrású, szerencsére nem túl mély. Gázolni tudtam benne. Be kellett jutnom a szűk alagútba, ahová a fénysugár természetesen nem hatolt be.

– Professzor – kiáltottam teli tüdővel. Választ azonban nem kaptam. A víz egyhangú gurgulázása minden hangot elnyomott. Talán már elkéstem volna?

Előre gázoltam a rejtélyes csatornában. Nehéz, megerőltető munka volt, mert a talaj természetesen kőhordalékkal volt fedett, itt-ott nagyobb kövek, sőt sziklatömbök álltak ki a folyó medréből, amelyen a víz fortyogva és habozva tört meg.

Semmit sem láttam, de ennek ellenére az üreget teljes szélességében át kellett kutatnom, hogy meg tudjam állapítani, vajon

Heinzelmann élve vagy halva nem akadt-e fenn a kövek között. Tagjaim a jeges víztől rövidesen kezdtek megdermedni, és a kegyetlen környezet sem hagyta, hogy szívem reménységgel teljen el. Csak azt éreztem, tovább kell történtem előre, minél gyorsabban tovább kell jutnom, mert sokáig már nem maradhattam élve ebben a nedves, hideg, sötét sírban.

– Heinzelmann professzor – kiáltottam újból a kétségbeesés erejével. Ismét semmi válasz, kísértetiesen kongott és hangzott a hangom a fekete, föld alatti csatornában, és úgy tűnt, mintha a visszhang csúfondárosan ismételgetné.

Ekkor nagyon kellemetlen hely következett. A folyóágy hirtelen lesüllyedt, a talaj eltűnt a lábaim alól, úszni voltam kénytelen. Ez önmagában még nem lett volna a legrosszabb, ha az úszást közben nem kellett volna a teljes sötétségben állandó kereséssel kombinálni, hogy merész mutatványomnak egyáltalán legyen valami értelme is. Valami olyan következett, amire nem számíthattam. A fölöttem lévő hóplafon egészen a folyó felszínéig aláereszkedett, már annyi hely sem maradt, hogy fejem a víz felett tudjam tartani, hogy lélegzethez jussak. Kénytelen voltam a víz alatt továbbúszni, és visszatartani a lélegzetem, ha nem akartam megfulladni.

Visszafelé nem juthattam, mert a rohanó hegyi folyó elleni küzdelem meghaladta volna az emberileg lehetséges erőmet. Tovább kellett jutnom előre, jóllehet fogalmam sem volt róla, hogy milyen hosszan tart még a pokoli hóalagút.

Mellem zihált, de nem is ez a megfelelő kifejezés, hiszen nem is zihálhatott, mivel vissza kellett tartanom a lélegzetem, de robbanásig feszült. A fejem vérrel telt meg, attól féltem, hogy szétrobban, a szívem akadozott. Karjaimmal és lábaimmal úgy dolgoztam, mint egy őrült, olyan lendülettel úsztam, mint még soha életemben, közben fejemmel állandóan a hóplafont érintettem, hogy azonnal felbukkanhassak, ha levegő van felettem.

Már úgy éreztem, lélegzésem nem bírom tovább visszatartani, muszáj levegőt vennem, jóllehet tudatában voltam, hogy ez azonnali fulladásos halálomhoz vezet. Már ki akartam nyitni szorosan összezárt ajkaimat, amikor éreztem, hogy üreg van a fejem felett.

A legnagyobb életveszély végső pillanatában sikerült a víz felszíne fölé felbukkannom.

Dicsértessék az Úristen! Pillanatnyilag meg voltam mentve. Mellem őrülten dolgozott, be- és kilélegzésem hangos és zihált volt. A tüdőm pattanásig telt levegővel, füleimben fülsiketítő zúgást hallottam, de olyannyira, hogy a víz zúgása és bugyborékolásának hangja nem is jutott el a tudatomig. Vérem a hidegtől teljesen megdermedt, csak a fejem fortyogott, mint egy kazán.

Hogyan tovább? Itt ültem egy tökéletesen sötét lyukban, foglyul esve és elzárva a külvilágtól, és kimerült tagjaimmal egy pillanatra sem maradhattam nyugalomban, mert lábaim alatt nem volt talaj, és arra kényszerültem, hogy a vizet taposva tartsam fenn magam, közben a víz felszíne és a hóplafon közötti rés éppen arra volt elég, hogy szám a víz felett tarthassam.

Túl soká nem késlekedhettem. Életre-halálra tovább kellett jutnom innen. Jóllehet a levegő rossz volt és dohos, olyan mély lélegzetet vettem, amennyi levegőt a tüdőm egyáltalán képes volt befogadni, és a halálfélelem által hajtva kapkodó úszómozdulatokkal tovább indultam lefelé az áramlással.

A fejem egyszer csak a víz felszínén úszó tárgyba ütközött. Első pillanatban alá akartam bukni, de átcikázott agyamon a gondolat, hogy az a valami Heinzelmann is lehet. Minden maradék erőmmel, ami még rendelkezésemre állt, az akadályt magam előtt tolva haladtam tovább.

Hosszabb ideig nem lettem volna képes ezt a túlzott erőfeszítést elviselni. Ha rövidesen nincs menekvés, akkor elvesztem. Ez a meggyőződés szűnni akaró erőm újabb erőfeszítésre sarkallta. Az életemért küzdöttem. Mellem megint robbanásig feszült, de nem foglalkoztam vele. Vadul és kétségbeesetten igyekeztem előre.

Ott – amott – örömömben majdnem felkiáltottam – zöldes derengést vettem észre, mivel természetesen nyitott szemmel úsztam, hogy azonnal észrevegyem a menekülésre kínálkozó alkalmat.

Végre megpillantottam a napfény első sugarait, melyek lehatoltak ebbe a rémes sírba. Ez volt a megmenekülés! A rohanó

sodrástól támogatva utolsó erőmmel az egyre világosodó hely felé löktem magam, amit rövidesen végre el is értem.

Azonban még mindig nem voltam túl minden veszélyen. Figyelnem kellett rá, hogy amikor kikerülök a felettem lévő hóplafon alól, partra kerüljek, nehogy a víz magával ragadjon, és besodorjon a következő alagútba. Arra is ügyelnem kellett, hogy a professzort is – az úszó tárgy tényleg ő volt – biztonságba helyezzem. Ruhájánál megragadtam az öregurat, és a súlyos testet magam után húzva a part felé vettem az irányt. Végre megint lélegzethez jutottam, és így végső kimerültségemből megint kezdtem új erőre kapni.

Ennek ellenére kemény munka volt társam vízben sodródó élettelen testét a partra húzni, melyet éles jégtörmelék szegélyezett és bokáig érő hó fedett. De ezzel már mit sem törődtem. Csak egyetlen érzéssel voltam eltelve: Megmenekültem a sírból, és újra láthattam az aranyló napsugarakat.

De mi volt a helyzet Heinzelmann-nal? Megmenekült vajon? Vagy a halál már kiterjesztette fölé szárnyait? Itt már nem volt idő kérdések feltevésére vagy vizsgálódásra. Lerángattam elázott ruháit testéről, háttal a földre fektettem, kezeit és lábait megfelelően mozgatni kezdtem, hogy kipumpáljam a vizet testéből, majd letérdeltem mellé, és miután átfordítottam, mindkét kezemmel hosszasan ütögetni kezdtem, míg karjaim bírták.

Ennek a manipulációnak dupla jelentősége van: Beindította vérkeringését, és az a mozgás, amellyel végrehajtottam, a saját vérkeringésem is mozgásba hozta. Folyamatosan ütögettem a vállainál kezdve lefelé egészen a talpáig, de olyan hevesen, hogy úgy kivörösödött a teste, mint egy főtt rák, majd ismét átfordítottam, és elöl is végigdogoztam mindenhol, ahol ezzel nem tettem kárt benne.

Eddig még meg sem vizsgáltam, hogy van-e élet a testében, mivel nem veszíthettem időt, hogy életerejét ismét felébresszem, még azzal a kockázattal sem, hogy munkám esetleg feleslegessé válik. Minden másodperc értékesnek számított, és eldönthette az öregúr sorsát, minden késedelmes pillanat a halálát okozhatta. De már nem is kellett vizsgálódáshoz kezdenem, mert kimondhatatlan

örömömre szünet nélküli püfölésem hatására öntudatára ébredt. Természetesen fogalma sem volt róla, hogy hol van, és mi történt vele. Harsogó hangon ezért ráordítottam:

– Ugorjon fel professzor, és fusson pár kört, aztán püföljön végig engem, mint ahogyan az előbb én püföltem önt! Közben leszedem magamról átázott gönceimet.

Nem fogta fel rögtön ezt a sajátos felszólítást és a helyzetet sem, amelyben volt. Ezért felszólításom még egyszer a fülébe ordítottam, és értelme csak ekkor kezdett derengeni. Kezdetben pusztán mechanikusan, majd lassan egyre inkább visszatért értelme, és kezdte azt tenni, amit elvártam tőle. Felugrott, elkezdett körbe-körbe rohangálni, karjaival csapkodta magát, mint ahogyan a bérkocsik kocsisai szokták tenni olykor télen.

Most azonban, amikor már túl voltunk a súlyos veszélyen, akaratlanul hangos hahotában törtem ki, amint a vékonyka alakot minden ruházat nélkül a Hindukus havában ide-oda ugrálni láttam, mint aki megkergült.

Gyorsan lekapkodtam magamról víztől átázott ruháimat, és most a professzor kezdte velem ugyanazt a procedúrát, mint mit én tettem ővele. Röhögnivaló kép lehetett, amint ott feküdtem ádámkosztümben és Heinzelmann, miután teljes mértékben sikerült vele megértetnem a helyzetet, az ortopédia alaptörvényei szerint, jobban mondva a tudományosan megalapozott masszázs szempontjainak megfelelően végigdolgozott. Aztán egy kicsit még kölcsönösen püföltük egymást, egy boxmeccset improvizáltunk, majd végre elegünk lett, mikor a bőrünk már úgy égett, mintha tüzet gyújtottak volna rajta. Vérünk az energikus ráhatás következtében végre teljesen pezsegni kezdett.

Most már kifacsarhattuk ruháinkat, és gyorsan elkezdtünk felfelé mászni táborhelyünk felé, amit minden emberi méltóságnak megfelelő burok nélkül voltunk kénytelenek megtenni, még történelmileg ismert fügefalevelünk sem volt. Az átázott holmikat természetesen nem vehettük magunkra.

Barlangunkban kellemes meleg volt, hála Burgdorffer gondoskodásának, mivel – amint mondta – eleve meg volt győződve róla, hogy tudós barátunkat úgyis életre fogom kelteni.

Közben már megnyúzta és kizsigerelte a kőszáli kecskét, röviden szólva az ebédhez nagy körültekintéssel minden szükséges előkészületet megtett. Míg ruháink száradtak, kénytelenek voltunk primitív módon úgy segíteni magunkon, ahogy lehetett, mivel tartalék öltözetünk nem volt. Ezért, hogy ne tegyük ki magunkat egy esetleges megfázás veszélyeinek, a szükséges gazdasági tennivalók elvégzése mellett jártunk még egy kis indiántáncot is, aminek láttán Náci halálra röhögte magát.

A kőszáli kecske kiváló, már régen nélkülözött ebédhez juttatott bennünket, ami az átélt veszélyek után mindannyiunknak igen jól esett, és azt akár nem is kellene említenem, hogy igen jól belaktunk belőle.

Mire ruháink annyira megszáradtak, hogy ismét magunkraölthettük azokat, már késő délután lett. Ezért úgy határoztunk, hogy barlangunkban fogunk éjszakázni, hogy jól kipihenjük magunkat a nap fáradalmaitól. Burgdorffer mohából ügyesen kényelmes fekvőhelyet készített mindannyiunk számára, és ellátta az állatokat is, miközben én a nap hátralévő részét fegyvereim tisztogatására és karbantartására fordítottam. Nem lehetett tudni, hogy ebben a vad hegyi környezetben bármely pillanatban nem lesz-e rá szükségünk, hogy megvédjük magunkat.

Lavinaomlás

Másnap reggel folytattuk vándorlásunkat, és ez így ment napokon át, mert csak lassan jutottunk előre. Mivel nem volt vezetőnk, és falvak csak igen ritkán fordultak elő, így elég gyakran előfordult, hogy letértünk a helyes útról, és a hegyek között néha olyan helyekre jutottunk, ahonnan már nem lehetett továbbhaladni, például egy völgy vagy szakadék zsákutcát képezett, vagy az ösvény, legalább is, amit annak véltünk, sziklás, meredek lejtőhöz, vagy megmászhatatlan falhoz ért. Ilyenkor az út hosszabb szakaszán visszafelé kellett mennünk, ennek következtében értékes időt veszítettünk.

Szívesen fogadtam volna fel vezetőt, és hajlandó lettem volna jól meg is fizetni, azonban a környék nem is félig, hanem teljesen civilizálatlan kafirjait semmi pénzért nem lehetett erre rábeszélni. Babonásan féltek tőlünk, már attól is reszketni kezdtek, ha megszólítottuk őket. Csitrál béli akaratlan tartózkodásom idején, mint már említettem, a barátságos Daniel atya segítségével annyit elsajátítottam az errefelé használatos nyelvjárásból, hogy kényelmesen meg tudtam értetni magam.

A kafirokkal való társalgás nehézségét gyakran az okozta, hogy már akkor elrohantak, amikor még csak messziről láttak közeledni bennünket. Tűzfegyvereink olyan rémületet keltettek bennük, hogy már attól földre vetették magukat, ha szórakozásból a levegőbe puffantottunk. Ezek a kulturálatlan hegyi- és barlanglakó emberek csak az íjat, lándzsát és parittyát ismerték. Hegységük medvéit és vaddisznóit szívest örömest támadták meg lándzsáikkal.

Egyik nap egy rendkívül jó állapotban lévő elég széles hegyi ösvényen haladtunk. Jobbra tőlünk hegygerinc magaslott, balra egy elég terjedelmes fennsíkra láttunk rá, melyet vastag hótakaró borított. A nap erőteljes sugarakkal sütött a fehér felületre, és olyan refelxiót idézett elő, hogy fájtak tőle a szemeink. A hosszan tartó havas tájon vándorlás hevesen megtámadta szemeinket, és könnyen gyulladásba jöttek. Mivel hóvakság ellen védő szemüvegeink nem voltak, azt találtuk ki, hogy egyik szemünket bekötjük

turbánkendőnkkel. Amikor a nyitott szemünk elfáradt, akkor azt kötöttük be a turbánnal, és ezzel sikerült elérnünk, hogy a váltogatással jelentős mértékben kímélni tudtuk szemeinket. Ez a rendkívül praktikus óvintézkedés, mely tényleg jó szolgálatot tett, tudós barátunk ötlete volt, aki egy északi-sarki expedíció leírásában olvasott valami hasonló megoldásról.

Így bandukoltunk át tehát egyszeműként a világon, azonban elhatároztuk, hogy a következő faluban, legyen az bármilyen, hosszabb pihenőt tartunk, hogy kipihenjük téli utazásunk fáradalmait. Testünk néhány napi stabil táplálkozásra is igényt tartott, mivel a hús megszerzése komoly nehézségekbe ütközött, tüzelőanyagot olykor egyáltalán nem is tudtunk szerezni, és lovainkat is már elég régen kénytelenek voltunk csökkentett takarmányadagokra szorítani.

Burgdorffer teljes mértékben igazat adott nekem, amikor megemlítettem neki szándékom. De egy vezetőre is szert kell még tennünk, és ha önkéntes nem akad, akkor erőszakkal kellene rekvirálnunk egyet, hogy ne tévesszük el a Gebak felé vezető utat.

– Igen boldog leszek, ha végre kikeveredünk erről az igen veszélyes vidékről – szólalt meg hirtelen a professzor. A nap utálatosan tűz az égből a hóra, és ez nem jó.

– Lavinára gondol, uram? – kérdezte Náci azonnal, még mielőtt válaszolhattam volna. Ezért így szólaltam meg:

– Miből gondolod?

– Uram, én alpesi gyerek vagyok. Ha nem tudnám, mikor fenyeget a veszély, akkor már csomagolhatnék.

– Önnek teljesen igaza van, kedves Burgdorfferem, kapcsolódott be ismét a beszélgetésbe Nathanael Heinzelmann egy docens hangsúlyával. – Valójában, hogy úgy mondjam, egyetlen pillanatra sem lehetünk biztosak életünkben. Egyetlen kövecske, amely elmozdul a hó terhétől, és megindul a völgy felé, néhány percen belül mindent megsemmisítő lavinát válthat ki. Egy madár, amelyik letelepszik valamelyik sziklára, és lelök egy kevéske havat, ezzel előidézheti a bajt, mert a kis morzsányi hó lefelé gördülve labdává duzzad, egyre nagyobb és nagyobb lesz, és hatal

mas hógolyóként csapódik be utolsó halálugrásaként a völgybe, ahol mindent maga alá temet.

– Ez mind stimmel professzor úr, de – aztán végül nem fejezte be a mondatot.

– De? Nos mit akart mondani Burgdorffer? Ki vele – válaszolt az öregúr, olyan hangon, mint egy tanár, aki a katedráról rendre akarja utasítani hangoskodó tanítványát. – Csak nem azt akarja állítani, hogy nincs igazam?

– Azt éppen nem, de az ördögöt mégsem kellene a falra festeni.

– Hahahaha! Csak nem vagy babonás? – Nevettem fel vidáman. A következő pillanatban azonban torkomra akadt a nevetés. Fejünk felett mennydörgő hang dübörgött fel, lábaink alatt megremegett a föld, mintha földrengés lett volna. Gyorsan körülnéztem, hogy lássam merre halad a lavina. Természetesen csak másodpercekről volt szó, de elég arra, hogy úgy érezzem, a hatalmas hótömeg fő áradata, amely úgynevezett alap- vagy talajlavina[71] volt, (a könnyebb porhólavinával szemben) pillanatnyi helyzetünk előtt fog elszáguldani.

– Vissza, ha kedves az életetek – kiáltottam Náci és a professzor felé. Visszarántottam a lovam, és vad menekléssel visszafelé kezdtem vágtatni az előbb bejárt úton. Burgdorffer követett. A professzor nem volt annyira ura a lovának, és nem tudott olyan gyorsan visszafordulni. Sőt ellenkezőleg, tovább haladt előre. Elveszettnek véltem, de képtelen voltam bármit is tenni megmentése érdekében.

A hatalmas jég- és hótömeg a völgy felé száguldott. A dübörgés és hangzavar rettenetes volt. A következő pillanatban mintha fehér hab vett volna körül, majd hatalmas légnyomást éreztem. Olyan érzésem támadt, mintha óriási erő egy centrifugában forgatott volna meg. Cangi felemelkedett a földről, és velem együtt repült a levegőben. Rémült kiáltást hallottam. Burgdorffer hangja volt – velőmig hatolt. – Még mindig az volt az érzésem, mintha repülnék – nem is, inkább mintha úsznék, habzó tengeri hullá

---

[71] A teljes hótakaró leszakad a völgybe, úgyhogy a talaj láthatóvá válik.

moktól körülvéve – minden fehér volt körülöttem – vakítóan fehér – már semmi levegőt sem kaptam – mellemre nagy súly nehezedett – azt hittem, a következő pillanatban odacsapódok, szétroncsolódva eltűnök a mélyben – hová lett Cangi – és én hol vagyok? Értelmem elhomályosult.

Amikor ismét magamhoz tértem, mély hóban feküdtem, amely akkor olyannak tűnt, mint a pehelytoll. Fájdalmaim nem voltak. Cangi állt előttem, és engem szaglászgatott. Forró lehelete az arcomat simogatta. Bizonyára ettől térhettem magamhoz. Felemelkedtem, és a tagjaimat vizsgálgattam. Hála Istennek, sértetlen voltam, és látszólag Cangi is jól érezte magát. Mivel még jókor megfordultam, és menekülni kezdtem, nem a lavina centruma talált el, a körülöttünk lévő puha hó megkímélt bennünket attól, hogy összezúzódjunk. További szerencse volt még, hogy a lavina a mély hóval fedett fennsíkra sodort bennünket, ez mérsékelte zuhanásunk erejét.

Amikor magamhoz tértem, nem egy sima hótakaró tetején feküdtem, hanem mélyen be voltam ágyazódva a szétporladt és szétszóródott hótömegbe. Egész hegyre való mennyiségben volt körülöttem szétterülve a fehér anyag.

Tekintetemmel a professzort és Burgdorffert kezdtem keresgélni, de hiába. Mivel nem láttam őket, nevüket kiáltoztam, de senki sem válaszolt. A hólavina bizonyára maga alá temette őket. Istenem, társaim csak nem lettek komolyan betemetve? Ha így történt, a hegynyi hótömeg súlya alatt bizonyára meg fognak fulladni.

Nem volt könnyű a terepet áttekinteni a lavina szétszóródott hótömege miatt. Az ember el sem tudná képzelni a rémes romhalmazt, ha nem saját szemeivel látja. Leginkább összezúzott és szétterült hóhegyeknek nevezhetném. Közöttük mély lyukak, repedések, szakadékok, barázdák, kiugrások, bemélyedések és mindenféle magaslatok, hóból és jégből álló mozdulatlan összevisszaság. Egyetlen sima hely sem akadt, még akkora sem, mint egy ló patája.

És én ebben a kavarodásban egy repedésben voltam elmerülve, meglehetősen mélyen. Először is valahogy ki kellett kecmereg

nem, hogy körül tudjak nézni, mert a horizontom egyelőre még eléggé be volt szűkülve, körülbelül úgy, mint amikor valaki egy kútaknába esett.

Kimászni a lyukból nem volt egyszerű, és csak most jöttem rá, mekkora szerencsém volt a zuhanáskor. Ha a hótömeg alá kerültem volna, nem sokáig kaptam volna levegőt. Az is jó kis munka volt, hogy Cangit kihúzzam a lyukból, mivel az altalaj, amin lépkedtünk, nem csak példátlanul feldúlt és hasadékos, hanem szilárdsága is nagyon eltérő volt. Egyik helyen kemény, másik helyen süppedékeny, lábammal hol egy darab jégre vagy kőre léptem, mert a lavina a hegyről köveket is lehordott, más helyen nedves, ragacsos masszába léptem, ami olyan szívósan tartott vissza, mint a mocsár.

Eltartott jó félóráig, mire a ménnel sikerült annyira felküzdeni magunkat, hogy elérjük a következő magaslatot, ahonnan végre valami áttekintést kaphattam a környékről.

Ó egek Ura! Milyen lepusztult volt a táj. Az ember egészen összezavarodott, ha végigtekintett rajta, olyan rémes benyomást keltett a vad zuhatagtól szétterült hótömeg által keltett rendetlenség és pusztítás. Ráadásul minden úgy csillogott és villogott, mint milliárdnyi gyémánt, mivel a jég friss törési felületein a meleg déli napsugár tündökölt. Be kellett csuknom szemeimet, mert már néhány percen belül fájni kezdtek.

És hogyan fogom megtalálni ebben a káoszban Burgdorffert és a professzort? Sem barátaim, sem lovaikat, sem a két jabut nem láttam semerre. Egyedül voltam, teljesen egyedül, legalább is ameddig a szemem ellátott.

Közben szakadatlanul hallattam a hangom, amit a hegyek százszorosan felerősítve visszhangoztak, de ezen kívül más választ nem kaptam. Hogy jobban körül tudjak nézni, elindultam környezetem legmagasabb hócsúcsa felé, ez azonban igen fáradtságos vándorlás volt. A professzort és Burgdorffert hívogató kiáltásaim még mindig megválaszolatlanok maradtak. Most már kezdtem nagyon aggódni.

Ki venné zokon nekem, hogy mély levertség ragadott magával, szinte kétségbeesett hangulatba kerültem. Ha két sorstársam itt

van eltemetve a hóhegyek alatt, úgy semmi esély sincs megmentésükre, még eszközeim sincsenek, amivel kiáshatnám őket.

És a két jabuval odaveszett minden élelmiszer- és lőszerkészletünk, és elvesztek a takarók is. Hogyan leszek képes túlélni egy hóvihart ebben a hegyvidéki kősivatagban, hogyan szerzek táplálékot, és egyáltalán a létfenntartáshoz szükséges dolgokat? Teljességgel lehetetlen volt átkutatni ezt a hatalmas hómezőt, ehhez túl nagy volt és túl zűrzavaros, és ha társaim nem hallanak engem, megmentésük kilátásai is teljesen esélytelenek.

De álljunk csak meg egy pillanatra! Mégis hogy lehet, hogy szorult helyzetében az ember mindig megfeledkezik a legfontosabbról is? Hiszen itt van kéznél a vadászkürtöm, amelynek a hangja messzebbre elhangzik, mint a legerőteljesebb kiáltás, és amikor ez eszembe jutott, új reménység ébredezett bennem.

Ajkamhoz emeltem a kürtöt, és éles hangját eleresztettem a tiszta téli levegőbe. Mind a négy égtáj felé, és a szélrózsa minden irányába fordulva megismételtem a kürt átható hangját. Aztán hallgatóztam. Mindez hiába, továbbra is teljes csend maradt.

De mégis, nem valami sötét mozog a havon? Az a pont ott a távolban nagyon nagyon lassan nem lesz egyre nagyobb? Jól látom, mintha közeledne? Erőlködve figyeltem arrafelé, két kezemmel, a turbánkendő segítségével árnyékot tartottam szemeimnek, hogy csökkentsem a hó vakító hatását.

Semmi kétség, az ott egy élőlény! Egy ember! Még egyszer ajkamhoz emeltem a kürtöt, belefújtam olyan hangosan, ahogy csak bírtam, majd magasba emeltem a karjaimat. A fekete pont egyre közeledett. Bizonyára a barátaim lehetnek, mert minél inkább közeledett a sötét valami, annál jobban meg tudtam különböztetni, hogy több alakot látok. Egyikük lovon ült, és optikai jelzésemre válaszként ő is integetve magasba emelte mindkét karját.

Csak az eltűntek lehetnek. De miért csak egyikük ül lovon? Kétségtelen, az állatok közül az egyik szerencsétlenül járt a lavinaomláskor. Amikor közelebb értek, nagy megdöbbenéssel vettem észre, hogy az egyik alak egy nő volt, a másik a professzorként bontakozott ki, aki élénken integetett felém. És most már azt is láttam, hogy mindketten sürgető mozdulatokkal integetnek felém.

Szerencsétlenség történt? Burgdorffer talán be van temetve, és reménytelen helyzetben, törött végtagokkal, vagy akár holtan találtak rá? A gondolat szárnyakat adott. Ahhoz, hogy a két alakot elérhessem, először le kellett másznom egy lavinavölgybe, majd fel a hegyoldalon, mert Heinzelmann és a lány odafenn voltak a hegyszorosba vezető úton, ahol korábban mi is végiglovagoltunk, amikor a lavina meglepett bennünket és engem lesodort.

Hogy az előrejutásban ne legyek akadályozva, a gyeplőt lovam nyakára tettem, úgyis tudtam, hogy a hűséges állat nem fog megszökni, hanem sokkal inkább igyekezni fog utánam.

Különös teremtmény az ember szíve és feje, jóllehet negyed óra sem választott el a rejtély megoldásától, mégis ezernyi kérdés gyötörte elmém, amire hiába kerestem a választ. Ezernyi lehetőséget képzeltem el, melyeket rögtön felmerülésük után valószínűtlenként ismét elvetettem.

És ki lehetett a titokzatos leány? Honnan került elő? Hogyan került össze a professzorral? És hová lett a két jabu? Szerencsétlenül jártak Burgdorfferrel és Tarikkal együtt, és a rettenetes hóteher alatt vannak eltemetve?

A kérdések újra meg újra átcikáztak agyamon anélkül, hogy választ találtam volna rájuk, miközben egyre hevesebben kapaszkodtam felfelé a hegyoldalon. Végre felértem.

– Az Isten szerelmére, mondja professzor mi történt? Hol van Burgdorffer? Megtalálta őt? És ki ez a leány?

Periculum in mora, fiatal barátom – válaszolta Heinzelmann. – A veszély elvonulóban van. Remélem, megtaláltuk Burgdorffert, talán meg lehet menteni. Adja ide a kantárt, magamhoz veszem a lovát. Menjen a fiatal leány után, aki kafir nő, és egy félig vad hegyi törzshöz tartozik. A településük itt van valahol a környéken. A kafirok, amint a közelmúltban már kezdtem elmagyarázni – – –

– Isten őrizzen professzor, remélem most, amikor minden perc drága, csak nem akar nekem előadást tartani Kafirisztán országáról és népéről? Gyere ide Cangi. Itt a gyeplő, fogja! Én most elsietek, hogy megmentsem Burgdorffert, ha lehet.

– Festina lente, mi fili! Eile mit Weile![72] Csak megfontoltan igyekezz fiacskám – kiáltott utánam a professzor, mivel máris szapora léptekkel kezdtem követni a fiatal kafir nőt, aki előre ment, és közben már jókora utat megtett.

Bemászott a hó és jég romhalmazainak egyikébe, és igen nagy igyekezettel haladt tovább csodálatra méltó rátermettséggel, mint egy zerge ugrott tovább az erősen tagolt terepen egyik kiszögelésről a másikra.

Nem volt könnyű dolgom, amint megpróbáltam nyomában maradni. Nagy igyekezettel és azon mérgelődve, hogy nem tudok gyorsabban haladni, másztam át az akadályokon, melyeket az utamba kerülő romhalmaz képezett. Bukdácsoltam, kicsúsztak a lábaim, elestem, de gyorsan felugrottam és igyekeztem tovább, mert bosszúságomra észrevettem, hogy vezetőm sokkal gyorsabban és erőteljesebben halad, mint jómagam. Szinte átlibbent a hótömbök felett, úgy tűnt, mintha egyáltalán nem jelentene számára nehézséget, miközben rajtam már kezdett erőt venni a fáradtság és akadályozott, hogy gyorsabban haladjak.

Hát soha nem lesz vége ennek az áldatlan mászásnak? Mekkora tulajdonképpen ez a romhalmaz? Burgdorffer megtalálásáról aligha lehet szó, hiszen a lavinaomláskor közvetlenül mögöttem haladt, tehát tőlem nem messze kellett valahol földet érnie. Ó, mennyire alábecsültem a hólavina mindent elsöprő erejét, az ellenállhatatlan légnyomást, melyet képes kifejteni. Akkora, hogy a fák pusztán a fellépő légnyomástól derékba törhetnek.

Általában fogalmunk sincs a hatalmas hótömegről, amelyet egyetlen lavina képes mozgásba hozni. Egész falvakat és erdőket terít be, olykor akkora völgyeket, melyekben több falu is lehet. Kész csoda, hogy megmenekültem a haláltól. De megtapasztalhattam, hogy csupán a lavina széle is mekkora hatalmas erőt képes kifejteni, mert lovat és lovasát úgy sodorta tova a levegőben, mint egy papírfecnit.

---

[72] Eile mit Weile – Megfontoltan igyekezz! (Lassan járj, tovább élsz!): Nagysikerű társasjáték a 19. század végén. Svájcból terjedt el.

Új kísérőm végre megállt. Megfordult és integetett, lefelé mutogatott, majd leugrott egy számomra még láthatatlan mélyedésbe vagy gödörbe, és eltűnt a szemem elől. Hatalmas ugrással lendültem át a következő résen, és csakhamar egy hókráter peremén álltam, ha nevezhetem így.

Amit odalent a kráter alján megpillantottam, az egy fekete lófej volt. A lány mellette térdelt. A ló feje mellett – első ránézésre megismertem Tarikot, aki barátságos nyerítéssel üdvözölt – egy kéz látszott ki a hóból.

Isten őrizz, Burgdorffer, hiszen meg fog fulladni! Ez volt egyetlen gondolatom, amire képes voltam. A következő pillanatban már megmentőnk mellett térdeltem, és kezeinkkel mindketten lélekszakadva kotortuk körülötte a havat. Szerencsére nem volt túl masszív, mert a förgetegben apró részecskékre szakadt, és közöttük légzárványok voltak. Burgdorffer ennek a körülménynek köszönhette, hogy életben maradt, akit viszonylag rövid idő alatt ki tudtunk szabadítani. Annyira be volt temetve, hogy csak jobb keze látszott ki a hótengerből, de lélegzett.

Megszakítás nélkül ástunk tovább, és nemsokára a bajor saját maga is részt tudott venni kiásásában. Azután Tarik következett, mindhármunknak nem kevés fáradozást okozva, mivel igen mélyen benne volt a hóban. Végül a ló is kiszabadult, és csak ekkor üdvözöltük egymást.

Nem is vagyok képes leírni örömömet, mely magával ragadott, amikor Burgdorffert megmenekülve láttam. Ebben a sivár világban, ezer veszéllyel körülvéve, sok száz mérföldnyire szeretett hazánktól, egy civilizálatlan ország közepén, barbár néptörzsek között az ember társa életének értéke megtízszereződik.

Az események sokkal gyorsabban lejátszódtak, mint amennyire itt képes vagyok felvázolni. Eddig időnk sem volt rá, hogy elgondolkodjunk a történteken. Végre átöleltük egymást, és örömünket csak tovább fokozta, hogy a professzor, és értékes lovaink is megmenekültek. Ilyen körülmények között még a két jabu és készleteink megsemmisülését is el tudtuk viselni, de legalább mi magunk legfontosabb értékeinkkel együtt megmenekültünk a pusztulástól.

Burgdorffer egyébként elég rossz állapotban volt. Több sebből vérzett, volt egy csomó zúzódása is, arca és kezei össze-vissza karcolva. De hála Istennek, komolyabb sérülés nélkül megúszta, végtagjai nem voltak sem kificamodva, sem eltörve. Tarik azonban sántikált, de rövidesen kiderült, hogy ez sem volt veszélyes.

A viszontlátás öröme közben teljesen meg is feledkeztünk a fiatal kafir nőről, aki tulajdonképpen Burgdorffer megmentője volt, hiszen segítsége nélkül aligha sikerült volna megtalálnom és kiásnunk őt. Ekkor végre felé fordultunk.

Félreállt, és bátortalan, majdnem aggódó tekintettel figyelt bennünket. Nyilvánvaló volt, hogy számára két csodás jelenség voltunk, akiket leplezetlen csodálkozással figyelt.

Odaléptem hozzá, és kezet akartam nyújtani neki, hogy köszönetet mondjak neki, ő azonban visszahúzta kezeit, mintha azt akarta volna mondani: Nem, ekkora megtiszteltetést nem érdemeltem ki, hogy ilyen magas rangú urak nyújtsanak nekem kezet.

Így alkalmam adódott, hogy jobban megnézzem magamnak. Fiatalos jelenség volt, legfeljebb 16-18 éves lehetett, a kafirok kissé barbár öltözetében, arca azonban tündöklően szép volt. Arányos metszésű, enyhén barna arcának finom bronz színárnyalatából hatásosan emelkedett ki szemeinek kékesen fénylő fehérje, és egyidejűleg szép világos alapot nyújtott barnásfekete, gyönyörű szemei számára, melyek ártatlan csodálkozással meredtek ránk.

Az erős, fekete, vastag copfokba rendezett, színes szalagokkal átfont haja fedetlen volt, ami az itteni hegyi népek szokása szerint annak jele, hogy még szűzlány volt, a házas asszonyok turbánszerűen feltekert fejkendőt viselnek.

– Hogy hívnak? – szólítottam meg a szép leányzót, aki szűzies félénkséggel meg sem mert mozdulni.

– Csutru – válaszolta félénken, a következő beszélgetés során azonban bizalmasabb lett, mivel igyekeztem meggyőzni róla, hogy megértő, emberi lények vagyunk.

– Először is köszönetet szeretnénk mondani neked Csutru, mert nélküled aligha lett volna lehetséges, hogy egymásra találjunk, és társam valószínűleg hósírjában pusztult volna el.

Nem válaszolt, csak mosolygott, mintha azt szerette volna mondani: Szóra sem érdemes. Mosolya varázslatos volt.

– Hogy kerültél ide erre a vidékre Csutru? – folytattam. Falu van a közelben?

Bólintott. – Amott a sziklakiszögelés mögött a szakadékban van a falunk. Hallottam, amint ledübörgött a lavina, és utána akartam nézni, milyen károkat okozott, mert előtte láttalak benneteket a keskeny hegyi ösvényen lovagolni. Úgy gondoltam, talán szerencsétlenül járhattatok, ezért idefutottam, hogy segíthessek nektek.

– Még egyszer köszönjük. De mondd csak, hogy lehet, hogy te láttál bennünket, miközben mi nem vettünk észre téged?

– Nem láthattatok, mert el voltam rejtőzve egy sziklatömb mögött, madarat akartam fogni.

– Akkor bizonyára azt is észrevetted, hogy hátaslovainkon kívül volt még két jabunk is, amelyek készleteinket cipelték. Szegény állatokat bizonyára betemette a hó, mert a lavina meglepett bennünket. Nem láttad őket?

Csutru elbűvölő, majdnem huncut mosollyal nézett rám.

– Láttam őket – válaszolta. – Nincsenek betemetve. A jabuk nem hagyják magukat csak úgy betemetni egy lavinától. Odafenn álldogálnak nyugodtan a hegyi ösvényen, és várják, hogy gazdáik visszatérjenek.

Ujjával a felettünk húzódó sziklaösvény felé mutatott, ahonnan lesodort bennünket a lavina. Fel sem tudtam fogni, hogy ekkora zuhanás nem okozta halálunkat. Csak a puha hó menthetett meg bennünket. De még jobban elcsodálkoztam, amikor megláttam a két jabut. Békésen álldogáltak odafenn, és legelésztek. A lavina ugyanis a havat egészen a moharétegig lesodorta, ennek Max és Moritz igencsak megörült.

A két állat megmenekülése még csodálatosabbnak tűnt számomra, mint a miénk, mivel a lavina még csak nem is ragadta őket magával, és nem sodródtak le, hanem úgy álltak ott, mintha mi sem történt volna, ugyanazon a helyen, ahol a kolosszális hótömeg a mélybe zuhant.

Csutru a csodára a világ legegyszerűbb magyarázatát adta. A jabuk, amikor meghallották a lavina számukra jól ismert dübörgését, közvetlenül az út melletti hegyoldal mélyedésébe húzódtak, ott térdre ereszkedtek, és olyan szorosan összebújtak, hogy a lehető legkisebb hézag legyen közöttük. Ennek következtében a lavina, amely nagy ugrásokkal a terep kiemelkedéseinek csapódva gördült le a hegyoldalon, átrepült a fejük felett úgy, hogy még csak nem is érintette őket. Mint látható, ez igen egyszerű módja a lavinától való megmenekülésnek, feltételezve, hogy van ilyen mélyedés az utat szegélyező hegyoldalban. Ilyen azonban a legtöbb hegyi ösvény mellett előfordul, és az ember akkor jár el a legokosabban, ha hosszában lehetőleg szorosan a sziklafal mellé fekszik. Így biztos lehet benne, hogy százból kilencvenkilenc esetben mindössze ijedtséggel megússza az esetet.

Mászni kezdtünk felfelé a hegyoldalon, amihez a lavina következtében lezúdult hótömeg bár egyenlőtlen, ámde mégis használható lépcsőt képezett. Lefelé ugyanezt a szakaszt a forgószél miatt lényegesen rövidebb idő alatt tettük meg.

Max és Moritz fejeiket rázogatva fogadtak bennünket, meglehetősen nagy és lompos füleiket lóbálva, mintha rosszallásukat fejezték volna ki: Micsoda ostobaságot műveltetek! Látnotok kell, mi nyugodtan itt maradtunk, és már régen a jól megérdemelt szálláshelyünkön lehetnénk, ha ugyanilyen bölcsek lettetek volna. Az ostobák azonban mégsem halnak ki.

Közben a professzor is odaért Cangival. Mivel épségben látott viszont bennünket, igen jó hangulatba került.

Különösen azonban az tűnt fel számomra, hogy Heinzelmann látszólag elmélyülten társalgott Seriffel. A nyakát simogatta, becézgette, és a német, valamint latin nyelv legfeltűnőbb beceneveivel szólítgatta.

– Professzorkám, mi a mennykő csapott magába, hogy így kedveskedik a lovának?

– Talán nem kellene, kedves Wernerem? Hát nem erre kötelez a hála, hogy így bánjak vele, amit valójában Serif a nemes állat kiérdemelt?

– Rejtvényekben beszél Heinzelmannkám, mi jót tett a sárga csikó, hogy ilyen szokatlan módon dicsérgeti?

– Hát nem vette észre? Megtagadta nekem az engedelmességet, amikor Ön az előbb azt kiáltotta felém, hogy gyorsan forduljunk vissza.

– Dehogyisnem, bizony észre vettem. Az bizony nem egy nemes vonás, ha a ló nem engedelmeskedik lovasának.

– Ebben az esetben azonban mégiscsak, fiacskám. Amikor vissza akartam fordítani, hogy kövesselek benneteket, ő pont az ellenkező irányba vágtatott el onnan. Ennek köszönhetem, hogy megmenekültem a lavinától, amibe Önök éppen belelovagoltak. Most azonban kedves Wernerem, sapienti sat[73]. Azt hiszem, sürgősen valami emberhez méltó szállásra van szükségünk, mert Burgdorffer barátunk sebeit be kell kötözni, nyugalomra és ápolásra van szüksége

Valóban, tényleg szállást kellene keresnünk. Az éhség természetesen a legjobb szakács, de azért erről a szakácsról nagyon szívesen lemondanánk. Talán a kedves kis Csutru tud valami jó megoldást ajánlani.

A kafirok faluja nem volt túl messze, és szelíd kísérőnk vezetésével útnak is indultunk. Azonban minél közelebb értünk a településhez, mely igazi barlangvárosnak bizonyult, annál nyugtalanabb lett Csutru, végül megállt.

– Nos, nem akarsz tovább jönni velünk? Gyere, nagyon éhesek vagyunk, és már ott a falu – szóltam hozzá a legszelídebb hangon, amire képes voltam.

– Uram – válaszolt – kérlek benneteket, ne lovagoljatok tovább. Mutatok nektek egy utat, amelyen átjuthattok a hegyen anélkül, hogy bemennétek a faluba.

– Nahát! Abból nem lesz semmi. Fáradtak vagyunk és éhesek, és nyugalomra is igen nagy szükségünk van. Már csak állataink miatt is néhány napi pihenőt kell tartanunk. Mi magunk pedig már hosszabb idő óta nem ettünk húst.

– Azt nálunk sem kapnátok.

---

[73] Nincs szükség bővebb fejtegetésre.

– Miért?

– Mert a mi falunk lakói nem fogadnak be mohamedánokat.

Muszlimoknak tartott bennünket, és erre öltözetünk elég okot szolgáltatott.

– És ha mi nem mohamedánok vagyunk, akkor mi a helyzet?

– Uram, azok lehettek, mert az afgánok öltözetét viselitek, akik halálos ellenségeink.

– Megnyugodhatsz. Az öltözetünk tényleg olyan, de mégsem vagyunk afgánok.

– Ezek szerint buddhisták vagytok, és megeszitek a medve- és disznóhúst is?

– Ami az utóbbit illeti, semmi gondod ne legyen szépséges Csutru, minél többet kapunk belőle, annál jobban fogjuk érezni magunkat. Mi azonban mégsem vagyunk buddhisták.

– Uram, akkor nem értelek benneteket. Csak kétféle vallás van, a buddhista meg a mohamedán.

– Ó, nem így van. Sokkal több vallás van. Ami minket illet, frengik vagyunk.

– Mértéktelen csodálkozását élénk felkiáltással hozta tudomásunkra, annyira elcsodálkozott a hallottakon. A frengik – szólalt meg – nagyon távoli országokból jönnek, melyek a nagy vízen túl vannak. Az egy olyan tó, ami még sokkal nagyobb, mint a mi falunk.

– Igazad van, azt a tavat mi óceánnak nevezzük, ráadásul a mi hazánkig még több ilyen nagy tó is útba esik. De gyere induljunk, már nem akarunk tovább várakozni.

Canginak jelt adtam combjaimmal, de Csutru elkapta a gyeplőjét, határozott mozdulattal féken tartotta, és a félelem minden jelével így szólt:

– Uram, nagyon szépen kérlek benneteket, ne gyertek velem a falunkba. Annak bizonyára nem lenne jó vége, mert a mieink nem viselik el az idegeneket, még akkor sem, ha frengikről van szó, és sohasem adnának enni nektek, és lakásaikba sem fogadnának be benneteket.

– Nos, mi viszont nem vagyunk félénkek. Egyébként mindent megfizetnénk, neked pedig bőséges ajándékot adnánk.

– Uram, uram hallgass rám, még egyszer kérlek! A mieink megvernének engem, ha bevinnélek benneteket a falunkba.

A szépséges leányzó ezeket a szavakat olyan nyilvánvaló félelemmel adta elő, hogy őszinte részvétet váltott ki belőlem. Természetesen nem akartam, hogy miattunk bántsák, de ahhoz sem volt semmi kedvem, hogy ellovagoljak e mellett a falu mellett. Jóllehet komfortot semmi esetre sem nyújtana számunkra, mindamellett azonban szálláshoz juthatnánk éjszakára, és húst is kaphatnánk, amire igen nagy szükségünk volt.

– Ide figyelj Csutru! Van egy ötletem. Természetesen nagyon fontos nekünk, hogy téged, mint kedves megmentőnket, senki se verjen meg. Ezért azt tanácsolom, hogy miközben mi még egy darabig itt maradunk a sziklakiugró mögött, te majd szépen egyedül hazamész. Mi aztán kényelmesen belovagolunk a falutokba, és mitőlünk senki sem fogja megtudni, hogy már beszéltünk veled. A többi a mi gondunk legyen. Be kell mennünk a faluba, jó szándékkal, vagy akár erőszakkal is.

Figyelmesen végighallgatta, amint komoly hangon beszéltem hozzá, és látszott rajta, hogy nyilvánvalóan fél tőlünk. Kimondhatatlanul szomorú tekintettel nézett rám, ami világosan elárulta sorsunk iránti aggodalmát, azonban nem mert tovább ellenkezni. Aztán hirtelen elsietett, és néhány pillanaton belül kikerült a látómezőnkből.

Az út ezen a helyen éppen kanyarodott, így a falu lakói nem láthattak bennünket. Ígéretemnek megfelelően néhány percig még ott maradtunk, és minden esetre harckészültségbe helyeztük magunkat. Fegyvereinket levettük vállainkról, megvizsgáltuk, és keresztben magunk elé tettük a nyeregre. A revolvereket is kibiztosítottuk, és hogy azonnali használatra kéznél legyenek, övünkbe dugtuk. Három csoportot képeztünk: Heinzelmann volt a teherhordó, a jabukat kantáron vezette. Én magam mentem a csapat élén, Burgdorffer képezte a hátvédet, hogy szükség esetén hátulról fedezzen bennünket.

Elhagytuk a sziklafedezéket, és elindultunk az „ellenséges” falu felé azzal a szilárd elhatározással, hogy a hadművészet szabályai szerint megszálljuk, és bőséges zsákmányt szerezzünk.

Hivatlan vendégek Kafirisztánban

Amikor a siakposok – a kafirok így nevezik saját magukat – észrevettek bennünket, nagyon izgatottak lettek. Félénken összefutottak, hevesen gesztikuláltak, befutottak házaikba, melyek barlangszerűen a hegyoldalba voltak beépítve, és nem keltettek túl vonzó benyomást. Nem állt szándékomban, hogy megijesszem vagy megfenyegessem az embereket, sokkal inkább arra törekedtem, hogy barátságos kapcsolatba lépjek velük.

Ezért nyugodtan állva maradtam, hogy kivárjam a dolgok alakulását, így behatóan tanulmányozhattam a kafirokat és falujukat. Előre szeretném bocsátani, hogy a siakposok vagy sijaposok egy árja néptörzs, akik görög eredetűnek tartják magukat. Három fő törzsre oszlanak, ezek a ramgal, baigal és basgal, a fő törzsek számos kisebb törzsekre tagolódnak, melyek valamennyien függetlenek egymástól, és önmagukban teljesen önállóak. Legnagyobb törzs a baigal, amely 120000 lelket számlál.

Közülük legtöbben fekete kecskeprémbe voltak öltözve, melyet a gazdagabbak, színes szalagokkal, tarka hímzésekkel és bőrdíszműves munkákkal díszítettek. A prém alatt gyűrött, durva szövésű, szürkésfehér lenvászon öltözet volt rajtuk, nyáron ez volt az egyetlen ruházatuk. Ruháiknak nem volt semmi szabása, egyszerűen magukra terítették, festőien elrendezve az anyag ráncait, majdnem úgy néztek ki, mint az ógörög vagy római ruhák.

Az asszonyok számtalan bizsut aggattak magukra, elsősorban színes kövekből, hajukat gazdag hajfonatokba rendezték, ezek vége a fejüknél volt rögzítve, így a copfok ellipszis alakú fejdíszt képeztek, ami igen festőien nézett ki. Füleikben igen nagy karikákat vagy kerek fémlapokat hordtak.

A férfiak hajukat fejük elülső részén levágták, így a kínaiakhoz hasonlóan csak egy üstököt hagytak meg fejük hátsó részén, ezt azonban nem fonták copfba, hanem egyszerű sörényként növesztették, ami vad kinézetet kölcsönzött nekik. A férfiak közül sokan elöl kis Buddha alakot hordtak, ami feltehetően sötétkék vagy fekete textilből volt kivágva, és a homlokuk közepére ragasztották. Legtöbben vastag prémsapkát viseltek, ami nem kúpalakú

volt, mint a perzsáé, hanem széles, lapos, leginkább turbánszerű formájú. Néhányan fedetlen fővel mászkáltak.

Közülük egyre többen gyűltek össze a falu előtti téren, a férfiak fenyegető, sötét tartással, íjakkal, nyilakkal, bunkókkal, kopjákkal és széles, a szibériaihoz hasonló vadászkésekkel felfegyverkezve, látszólag arra készülvén, hogy behatolásunkat erőszakkal megakadályozzák. Az asszonyok kíváncsian a csoport mögött álltak.

Miután egy ideig várakoztam, és elérkezettnek véltem az időt a cselekvésre, megszólítottam egy fehér szakállú embert, akit ők spinceprahnak (fehérszakáll) neveznek, és a törzs törzsfőnöke volt, és elmondtam neki, hogy békés szándékkal érkeztünk, és néhány napig pihenni szeretnénk náluk, mivel hosszabb idő óta vándoroltunk a behavazott hegyvidéken át, nekem és társaimnak, valamint állatainknak pihenőre van szükségünk. Hasonlóan adtam elő mondanivalómat, mint korábban Csutrunak. A törzsfőnök beszédéből beláttam, hogy megmentőnk egy szót sem szólt találkozásunkról, ez meg is felelt megállapodásunknak.

A tárgyalás eredményeként a kafirok felszólítottak bennünket, hogy vonuljunk tovább, és megfenyegettek, ha ezt nem tesszük meg, hanem megpróbálunk behatolni falujukba, akkor ezt fegyverrel fogják megakadályozni.

– Ha fegyvereitekre akartok hagyatkozni – válaszoltam energikusabban – akkor én is ezt fogom tenni a saját fegyvereimmel, azonban figyelmeztetlek benneteket arra, hogy a frengik mennydörgését és villámát hordom magammal, és lehetőségem van arra, hogy százat megöljek közületek, még mielőtt egyetlen nyilat kilőnétek rám. Ne késlekedjetek tovább, hanem tegyétek szabaddá az utat. A törzsfőnöknél fogok megszállni, aki azonnal készítsen nekem bőséges vacsorát.

Mialatt még beszéltem, észrevettem, hogy az egyik kafir, aki úgy gondolta, hogy fedezékben van az előtte álló mögött, titokban készenlétbe helyezte íját, nyílvesszőt tett a húrra. Ez a megfigyelésem nem jött rosszkor, mivel alkalmat adott arra, hogy drasztikus példát szolgáltassak a kafiroknak fegyvereink fölényéről. Anélkül, hogy akár egy szóra is vesztegettem volna az időt, kissé

felemelkedtem a nyeregből, villámgyorsan felkaptam a puskámat, és rálőttem a férfi íjára.

A hatás rendkívüli volt. Az íj kettétört, lazán lógva a húron, melyet a kafir még mindig a kezében tartott. Ő maga a rémülettől mintha teljesen megbénult volna, és félelemtől reszkető térdekkel ott maradt, miközben a többiek igyekeztek olyan gyorsan eltűnni, ahogy a lábuk bírta. Néhány másodpercen belül a tér teljesen kiürült. Ekkor a boldogtalan íjász is le akart lépni, de mennydörgő hangon rákiáltottam:

– Állj! Egy lépést se tovább, különben kapsz egy golyót a mordályomból, és akkor a halál fia vagy.

A megfélemlített reszketve engedelmeskedett, és úgy megijedt, hogy rám sem mert nézni. Én azonban folytattam:

– Vezess most rögtön a törzsfőnök otthonába, de meg ne próbálj elmenekülni, mert különben lelked a gonosz szellemek birodalmába küldöm!

A gonosz szellemeket ugyanis a professzor elmondása szerint a kafirok mesébe illően tisztelik.

Szegény fickónak minden bátorsága teljesen elszállt, és babonás félelemmel sandított a puskám felé, melyet én a nagyobb hatás kedvéért állandóan rátartottam. Szétlőtt íjával a kezében a falu belseje felé indult, mi pedig nyomában követtük őt egy épülethez, amely úgy támaszkodott a hegyoldalnak, hogy csak primitív, durván ácsolt fagerendákból épített homlokzata állt el néhány méternyire a sziklafaltól. A tulajdonképpeni ház, amint arról rövidesen meggyőződhettem, egy elég tágas barlang volt. A ház homlokzata előtt egy kis kőterasz volt kialakítva, ahová egy ferdén odarakott fatörzsön lehetett felmenni, amelynek felülete bevágásokkal volt ellátva. Ez volt a lépcső, amit egyszerűbb és igénytelenebb kivitelben aligha lehetne elképzelni.

A kafir megállt, és mivel még mindig képtelen volt rá, hogy megszólaljon, félszeg kézmozdulattal jelzett, ami bizonyára azt jelentette, hogy megérkeztünk.

– Ez a törzsfőnök lakása? – kérdeztem szándékosan mennydörgő hangú nehezteléssel.

– Igen, uram – lehelte a megfélemlített.

– Akkor mehetsz, és jelentheted a törzsfőnöknek, hogy azonnal jelenjen meg a színem előtt, különben – –. Pusztán fenyegetésként megemeltem a puskámat, és a siakpos már ugrott is, mintha fúriák üldözték volna.

Meg voltam győződve, hogy a törzs legöregebbje nem fog egyhamar előkerülni, mert szegények szent félelemmel tartózkodtak tűzcsövemtől. Ezért leugrottam a nyeregből, odanyújtottam Burgdorffernek a gyeplőt, és minden egyensúlyozási képességemet összeszedve felmentem a fatörzsön.

Az ajtó, amely a ház belsejébe vezetett, fiatal, teljesen megmunkálatlan fatörzsekből nyersen volt összeállítva, és olyan alacsony volt, hogy le kellett hajolnom. A barlanglakásban, amely egyébként kecske- és medveprémekkel gazdagon volt díszítve, és egész otthonos benyomást keltett, nem csekély csodálkozásomra Csutrura bukkantam.

– No lám, íme a szépséges megmentőm – szólítottam meg barátságos hangon a gyermeket, mivel igyekeztem bizalmat kelteni magam iránt, annál is inkább, mert észrevettem, hogy a lövés következtében ő is teljesen megfélemlítve érezte magát. – Csak nem a törzsfőnök lánya vagy?

A csinos leányzó csak bólintott, és félénken tekintett rám nagy, sötét szemeivel.

– Nem kell félned semmitől, Csutru. Nem gonosz, hanem jó szellem vagyok. Most menj, és mondd meg apádnak, hogy jöjjön ide hozzám a barlangba. Nem fogom bántani.

– Tényleg így van, uram? Biztos, hogy nem akarod megölni?

– Nyugodj meg gyermekem, egy hajszála sem fog meggörbülni. Csak szállást és élelmet szeretnék kapni tőletek néhány napra, aztán tovább vonulok, és nem fogok megfeledkezni róla, hogy megjutalmazzalak benneteket szolgálataitokért.

– Uram, nem azokhoz az emberekhez tartozol, akik időnként tűzkígyóikkal (a puskámra gondolt) behatolnak hegyeink közé, és sokakat megölnek a mieink közül, a többieket pedig magukkal viszik, hogy rabszolgaként eladják őket Buhara piacain?

– Semmi sem áll távolabb tőlem, kedves gyermekem. Tényleg előfordulnak errefelé ilyen rabszolgavadászok?

Ó igen, uram! Kasmírból és Gilgitből jönnek, megtámadják falvainkat, melyeket aztán teljesen kifosztanak. Éppen most van itt az ideje, amikor meg szoktak jelenni. Embereink ezért nem akartak beereszteni benneteket, a tűzkígyóktól azonban nagyon félnek, mert villámaikkal eltalálják az embereket.

– Ne aggódjál, és most hozd ide apádat, mert fáradtak és éhesek vagyunk.

Csutrut, aki természeténél fogva bizakodó volt, úgy tűnt, sikerült megnyernem. Elsietett, hogy teljesítse megbízásom, és távollétét arra használtam, hogy körbenézzek a barlangban, hogy nem rejteget-e valami álnokságot. Könnyen áttekinthető volt, semmitől sem kellett tartani. Felfüggesztett prémekkel és gerendákból ácsolt válaszfallal a főhelységtől három külön helység volt leválasztva.

Miután szemlém befejeztem, megkerestem az istállót, ahol néhány birkát és kecskét találtam. Természetesen ez is egy barlang volt, és volt benne elég hely, hogy lovainkat és a jabukat befogadja. Bevittük őket, és Nácinak gondoskodnia kellett az állatokról, miközben jómagam visszatértem a barlang fogadóhelyiségébe, ahol a professzor hátramaradt.

A törzsfőnök közben megérkezett, és alázatosan állt az ajtóban. Nem mert a saját lakásába belépni.

– Még egyszer megismétlem – ezekkel a szavakkal szólítottam meg – hogy mi nem ellenségként, hanem barátként jöttünk hozzátok. Ha vendégszeretően befogadsz bennünket, szívesen adunk neked ajándékainkból, melyeket magunkkal hoztunk. Hogy tényleg meggyőződhess jó szándékunkról, ezzel a tárggyal megajándékozom leányodat.

Ezekkel a szavakkal egy kis kézitükröt húztam elő, amely azonban először nagyobb rémületet keltett, mint csodálkozást. Civilizálatlan népekre semmi sincs nagyobb hatással, mint a tükör, mert képtelenek megmagyarázni maguknak, hogy a kis lapos holmiban hol rejtőzik az a szellem, aki megmutatja a szép képeket.

Most végre a törzsfőnök is megmozdult.

– Uram, tényleg igaz, hogy nem mohamedán vagy? Erről az ügyről tanácskoztunk, és inkább hagynánk, hogy tűzcsöveitek

eltaláljanak minket, minthogy befogadjunk benneteket, mivel a mohamedánok halálos ellenségeink, és ha eltűrnénk őket magunk között, akkor halálunk után többé nem találnánk nyugodalmat, hanem örökre a gonosz szellemek kínoznának bennünket.

– Úgy van, amint már említettem neked. Frengi vagyok, tehát keresztény.

– Uram, akkor hajlandó vagy megenni a disznóhúst is, és nem haragszol meg ránk, ha azt tesszük eléd?

– Semmi esetre sem haragudnék meg érte. Sokkal inkább annak örülnék, ha mihamarabb megkaphatnám. Mint már említettem, nagyon éhesek vagyunk.

– Uram, ezzel nekem, aki ennek a falunak a törzsfőnöke vagyok, nagy gondot vennél le a szívemről, mert a gyülekezet úgy határozott, hogy előbb próbára teszünk benneteket, hogy tényleg nem vagytok mohamedánok. Csutru ad nektek egy kis disznóhúst, és ha ettetek belőle, akkor vendégként mindaddig nálunk lakhattok, ameddig csak akartok.

Ez a kis nép nem is volt olyan barátságtalan, mint amilyennek első pillantásra látszott, és ki tehetne szemrehányást nekik, ha halálos ellenségeiket nem akarják házaikba befogadni.

A mohamedánok, akik kultúrájuk tekintetében fejlettebbek, mint a kafirok, és többek között tűzfegyvereket is használnak, folyamatosan rablótámadásokkal riogatják a környéket, és rémes dolgokat művelnek, amikor szálláshelyet foglalnak. Csutrunak igaza volt, amikor a rabszolgavadászok rémtetteiről mesélt, később erre mi is drasztikus példát kaptunk.

A lány egy fatálban némi hideg disznósültet tett elénk, amely bár nem nézett ki túl étvágygerjesztően, mivel nyárson sütötték, és nyilvánvalóan előző napról származott. Azonban nagyon éhes voltam, és vendéglátóimat is jobb kedvre akartam deríteni. Ezért lenyiszáltam két meglehetősen nagy darabot, az egyikbe tiszta szívből beleharaptam, és megkértem Csutrut, hogy a másikat vigye ki Burgdorffernek. Abból az adagból Heinzelmann is levághatott magának egy darabot.

Apa és leánya arca látható felderült, amikor látták, milyen elégedetten rágcsálom a mohamedánok számára tiltott disznóhúst. A

sült egyébként nem is volt olyan rossz, és meg is ettem volna az egészet, ha nem inkább valami melegre vágytam volna.

Apja szólt Csutrunak, hogy készítsen egy rendes ürüsültet[74]. Az ürüt először le kellett ölni, mert már nem volt firss hús a háznál. Amikor behozták az állatot, revolveremmel lelőttem, mert egy kis tiszteletet akartam kiváltani a kafirokból fegyvereink előtt, ha esetleg valami rossz szándékuk támadna, hiszen tulajdonképpen a kezeik között voltunk. Ezért hatlövetű revolveremből gyors egymásutánban négy lövést adtam le.

– Uram – szólalt meg a törzsfőnök végre, miután magához tért rémületéből – ezzel a kis kígyóval, amit a kezedben tartasz, egynél többször is tudsz durrantani?

– Igen – válaszoltam nevetve – annyiszor tudok durrantani, ahányszor csak akarok.

– Uram, ez lehetetlen, nem akarom elhinni. Tudnál most még egyszer durrantani és villantani?

– Hát persze, figyelj csak! Felemeltem a revolvert, és a levegőbe lőttem. Az öreg elnémult a csodálkozástól. Én azonban, hogy meggyőzzem a fegyver teljesítőképességéről, a hatodik töltényt is kilőttem.

– Uram, hát ilyet még életemben nem láttam. Azoknak a gonosz embereknek, akik Srinagarból és Afganisztánból olykor megtámadnak bennünket, szintén vannak tűzkígyóik, de ők csak egyszer tudnak lőni, a lövés után előbb fel kell nyitni, és meg kell etetni azokat, hogy még egyszer durrantani lehessen velük. Mindez elég sokáig tart. Neked azonban olyan varázscsöved van, melyet nem is kell etetni, és amellyel mindig és bármikor lőni lehet.

A tűzkígyók etetése alatt a törzsfőnök természetesen a patronok tárba helyezését értette. Nem állt érdekemben, hogy felvilágosítsam, ezért folytattam:

– Igazad van, varázscsövemmel annyiszor lőhetek, ahányszor csak akarok anélkül, hogy etetnem kellene. Ezért legyetek óvatosak, és ne forgassatok semmi rosszat fejeitekben, mert pórul jár

---

[74] Ürü: kiherélt hímnemű juh

hatnátok. Most azonban gyere velem az istállóba, és adjál takarmányt a lovainknak, közben a lányod elkészítheti a vacsorát. Nos Heinzelmannkám, velünk jön, vagy inkább itt marad?

– Tényleg nem tudom, kedves Wernerem, merre is forduljak először, mert ez a nép, melyet még nem tudom biztosan, hova osztályozzak, annyira érdekes, hogy a legjobb kutatási objektumnak nyilvánítom, melyre eddigi közép-ázsiai utazásunk során rábukkantam. Mindjárt röviden körvonalazom a fejlődéstörténetét ennek a sajátos ….

– Nem, professzorkám – szakítottam félbe a tudós ember beszédáradatát, aki megint éppen ott tartott, hogy a legalkalmatlanabb pillanatban szabályos előadást tartson. – Erre most tényleg nincs időm. Maradjon csak itt, és folytassa tanulmányait. Kimegyek a lovakhoz, azokat úgyis csak elbátortalanítaná előadásával.

A törzsfőnök készségesen követett, és a jócskán kiéhezett állataink rövidesen bőségesen el voltak látva. Miután meggyőződtem róla, hogy minden rendben van, Burgdorfferrel visszamentem a lakóházba, ahol Csutru addigra bőséges és pompásan illatozó vacsorát készített.

A barlanglakás belső tere ünnepélyesen ki volt világítva, mert az est árnyai közben már leereszkedtek. A „lámpák" a professzor lelkesedését igencsak felkeltették. Éghető birkagyapjú kanóc úszott kis ürüfaggyúval töltött gyümölcshéjban, és vöröses, kissé nyugtalanul lobogó, de mégis meglehetősen világos fényt árasztott.

A vacsorához, amely meleg ürüsültből és rizsből, hideg medve- disznó és kecskehúsból, néhány gyökérből és bogyóból állt, több kafirt is meghívtak, akik feleségeikkel együtt jelentek meg. Vélhetően a falu „előkelőségei" voltak. Kezdeti félénkségüket rövidesen leküzdötték, a fehérszakállasok meggyőződtek róla, hogy mi is emberek vagyunk, jóllehet varázsfegyvereink vannak, és rövidesen egészen jól elszórakoztattuk egymást.

A húshoz és zöldségekhez aludttej volt még, amely sokkal sűrűbbnek tűnt számomra, mintha a tehén vagy birkatejből készült volna. A professzor természetesen ennek a fontos kérdésnek rögvest a nyomába eredt, és megtudtuk, hogy disznótejről van szó.

Heinzelmann a tudomány érdekében azonnal evett belőle, és megállapította, hogy igen ízletes, frissítő bár jóllehet erősen telítő táplálék. Mi is valamennyien megkóstoltuk. Túl sokat azonban nem lehetett enni belőle, és rövidesen úgy éreztem, lehet, hogy gyomorrontásom lesz tőle.

Elég rendesen megtömtük magunkat, mert napokon keresztül semmi húst nem ettünk, és ma igen hosszasan böjtöltünk, és ezért még jóval tovább folytattuk az evést, amikor a kafirok már régen befejezték étkezésüket.

A legnagyobb élvezetet azonban az jelentette számomra, hogy Csutrut megfigyelhettem háziasszonyi szerepében. Anyja már nem élt, ezért kénytelen volt apja számára egyedül vezetni a háztartást, amit olyan bájjal tett, hogy teljesen elbűvölt vele. Farkasféhségem miatt eddig alig foglalkoztam a környezetemmel, és főként csak a törzsfőnökkel beszélgettem, aki a mellette lévő tiszteletbeli helyre ültetett. Pillantásom véletlen Burgdorfferre esett, aki srégen szemben ült velem. Amit észrevettem, azon bizonyos mértékig elcsodálkoztam.

Micsoda képet vágott? Elég furcsán nézett ki, mintha elakadt volna torkában a falat. Száját eltátotta, hajlamos voltam úgy látni, hogy még orrlyukai is kitágultak. Szemei tágra meredtek, mintha valamin csodálkozott volna, tekintete merev, mondhatnám ostoba kifejezésű volt. Röviden szólva a fickó olyan képet vágott, amit katonai nyelven rövid megfogalmazással butának lehetett volna nevezni.

A feje közben állandó mozgásban volt, jobb válláról a bal vállára vándorolt, majd a balról a jobbra. A jó Náci mindenesetre tekintetével valamilyen mozgó tárgyat kísért figyelemmel, ami annyira lekötötte, hogy maga körül minden másról megfeledkezett. Észrevettem, egy darab húst tartva kezében arról is megfeledkezett, hogy egy további falatot leharapjon belőle. Az ország szokásainak megfelelően természetesen az itt teljesen ismeretlen evőeszközök nélkül ettünk tálainkból.

Akaratlanul is követni kezdtem a helységben körbevándorló tekintetét, és ekkor egy csapásra rájöttem a rejtély megoldására. A rejtély neve: Csutru.

Burgdorffer ahogy vulgárisan mondani szokták szabályosan be volt lőve. Nos, jó ízlését semmi esetre sem vonhattam kétségbe, mivel a varázslat, amely a kedves, fiatal teremtésből áradt, egy kicsit engem is magával ragadott. Ha az ember végignézte, amint ide-oda jött, ment, apja vendégeit hallgatag bájjal kiszolgálta, és mindenkinek a kívánságát azonnal teljesítette, az ember önkéntelenül megkedvelte, és igen jól megértettem Burgdorffer állapotát, aki nem úgy, mint én, menyasszonyom következtében a szerelemmel szemben már immúnis voltam.

Egyébként attól tartottam, hogy kellemetlenné válhat, ha észreveszik feltűnő bámulását, ezért hirtelen valamilyen teljesen közömbös témában ráterelte a szót, hogy felrázzam varázslatából, mely teljesen rabul ejtette. Szegény fickó minden porcikáját rémület futotta át, de célom végül is elértem, magához tért, becsukta a száját, és miután válaszolt kérdésemre, amit többször is meg kellett ismételnem, mechanikusan megint enni kezdett, azonban jól megfigyelhettem, hogy rendkívüli figyelmet fordított Csutrura, és továbbra is hevesen követte tekintetével. Tévedtem volna, vagy a kafir lány is egy kicsit bekattant Ignáciuszra? Mindenesetre feltűnően gyakran tartózkodott a közelében, és hol egyik, hol másik nyalánksággal kínálgatta.

Elhatároztam, hogy egy kicsit figyelemmel kísérem őket. Egyelőre azonban más dolgok elterelték a figyelmemet. Étkezés után ugyanis bort szolgáltak fel és a dohányzás is elkezdődött. A bor egész kitűnő volt, és mivel nem spóroltak vele, rövidesen vidám hangulat kerekedett.

Ráadásul énekelni is elkezdtek, éspedig nem annyira kórusban, mint inkább egyenként. Így különböző énekszámok szabályos előadása kezdődött, persze olyan melódiák, melyeket még életemben nem hallottam, és amelyek legnagyobb mértékben idegenül csengtek füleimben.

Csutru is előadott néhány dalt, valamelyest súlyosak, vádaskodóak lehettek ezek a dalok, de pusztán már attól is nagy élvezetet nyújtottak, hogy Csutru lágy, kristálytiszta hangján énekelte, és csengő hangja meghatóan megérintett bennünket.

Minket is megkérdeztek, énekelnénk-e valamit, és vajon a frengiknél is szokásos-e dalok éneklése. Ez utóbbi kérdésre, már amennyiben otthoni esztétikus teatársaságainkra gondoltam vissza, tiszta lelkiismerettel igennel válaszolhattam volna, azonban semmi kedvem sem volt hozzá, hogy jómagam is előadjak valami dalt, azonban mégis olyan érzésem támadt, hogy itt, ebben a sziklabarlangban a zord hegylakók körében illő lenne előadni valami német dalt.

Ekkor azonban minden várakozásom ellenére Burgdorffer barátom hirtelen feloldódott korábbi feszültségéből. Elkapta Csutru kérlelő pillantását, és ezzel be is fellegzett neki.

– Uram, ha megengedné nekem, előadnék egy otthoni hegyvidéki dalt, szólalt meg hirtelen legnagyobb csodálkozásomra, természetesen német nyelven, hiszen a kafirok nyelvét nem ismerte, mivel annak idején, amikor én Csitrálban megtanultam, ő betegen feküdt.

– A mindenit Náci, hát persze hogy énekeljél – válaszoltam – felőlem, kezdjél hát bele Isten nevében! Én egyébként sem tilthatnám meg neked.

És anélkül, hogy tovább kérette volna magát, rázendített egy szívből jövő jódlira, minden versszak végét az elkerülhetetlen holdrióval fejezve be, és a végén olyan erőteljes ujjongó hangot hallatott, hogy a kafirok riadtan ugráltak fel helyeikről.

Most Csutrun volt a sor, hogy eltátsa a száját, és olyan döbbenten nézett a bajorra, hogy az büszkén mellét döngette. Náci ekkor már tudta, hogy a maga részéről ő is hódított.

– Uram, ha esetleg kedvünk támadna két szólamban elénekelni egy dalt, akkor én lennék a második szólam. Mi lenne a Lorelei-jel[75]?

Kapitális ötlet volt, és belementem a játékba. Bár volt annyi zenei adottságom, hogy én is énekelhettem volna a második szólamot, amit ilyen alkalmakkor szívesen meg is szoktam tenni. Mivel azonban a lehetőséget így kínálta fel, ráhagytam, annál is

[75] Lorelei: Heinrich Heine költő német népdallá vált verse.

inkább, mivel a rövid próba alapján úgy ítéltem, hogy megbízhatok képességeiben.

Így aztán mi ketten ott a Hindukus közepén rázendítettünk az érzésekkel teli „Nem tudom mit jelentsen ez” kezdetű dalra, amit aztán a hozzánk igazán illő lovagok dala, a „Hajnalpír, hajnalpír! Korai halálomról hozod a hírt” követte. Közben megjött a kedvem, és elénekeltem kedvenc dalom, „A Weser mentén”-t, miután ketten együtt még nagy érzékkel előadtuk a „Volt egyszer egy bajtársam” című dalt is. Ezzel igazi németnek bizonyultunk, akik jókedvükben általában szentimentális dalokra szoktak ráhangolódni.

A siakposok áhitattal hallgatták az ünnepélyes, sohasem hallott dallamokat, és miután az utolsó hangok is elhangzottak, még jó ideig áhitatos csendben üldögéltek tovább. Az elfogyasztott bornak azonban kezdett jelentkezni a hatása, megint kitört a vidámság, és a kafirok olyan előadásba kezdtek, amely lényegesen más természetű volt, mint az előzőleg előadott dalok. Kis csengettyűkkel ellátott szalagokat kötöttek bokáikra és csuklóikra, és egy igen temperamentumos táncba kezdtek, miközben minden mozdulatukkal csilingelő lármát csaptak, karjaik és lábaik úgy röpködtek körülöttük, mintha nem is hozzájuk tartoztak volna.

Nathanael Heinzelmann természetesen úszott a boldogságban, mivel teljesen váratlanul komoly tanulmányokat folytathatott. Igen alaposan látott hozzá, és „pusztán a tudomány érdekében” szaporán kóstolgatta a kafirok borát, melynek bódító hatását rövidesen kénytelen volt megállapítani, és tudatta velünk, hogy ebben a tekintetben semmiben sem különbözik az otthoni szüret utáni friss bortól.

Professzori ismeretei azonban nem korlátozódtak Kafiriszténra. A törzsfőnök vendégei számára előadott egy táncot, amilyet a gilgiti dardenek szoktak táncolni. Előadása bár nagyon természetesnek tűnt, és igazán meg kellett erőltetnem magam, hogy ne kezdjek el hangosan hahotázni, amint az idős, méltóságteljes úr, a német professzor ringó ritmusban emelkedett és süllyedezett, csípőjét forgatta és váltakozva jobb-, majd balkarjával köröző mozdulatokat tett a levegőben. A vendégekkel szemben azonban sú

lyos méltánytalanságot követett el ezzel az előadással, mert a gilgiti férfiak halálos ellenségei a siakposoknak, és majdnem nehézségeim támadtak, hogy lecsillapítsam a felizgult vendégeket, és kimentsem a professzort hiányos helyi ismeretei miatt.

Ennek következtében majdnem összevesztem a professzorral, aki bár mindenre rábólintott, csak azt utasította vissza, hogy földrajzi vagy etnológiai kérdésekben tévedett volna. A mámoros öregurat kikísértem egy kicsit a friss levegőre, és odakint megjegyeztem, hogy az egész falu azért gyűlt össze a törzsfőnök házában, hogy megismerjék a frengik dalait és táncait. Az egyszerű hegylakók el sem tudták képzelni, hogy olyan nagyhatalmú urak, akik mennydörgést és villámokat hordanak magukkal, és varázsfegyvereik vannak, ugyanúgy tudnak énekelni és táncolni, mint ők maguk.

A professzort szó szerint ágyba kellett cipelnünk, azaz becsomagoltuk egy csomó kecske- és birkaprémbe, mert egyébként még más kellemetlenségeket is előidézett volna. A „társasági élet" a törzsfőnöknél azonban még jó sokáig eltartott, sokkal tovább, mint kedvemre volt, mert rendkívül fáradt voltam. Közben jó képet kellett vágnom ahhoz, ami már régen nem tetszett nekem. Amikor a vendégek jó későn eltávoztak, Burgdorffernek még mindig „túl korán" volt, és nem akarta ésszel felfogni, hogy én már le akarok pihenni. A kedves fickó éppen szerelmes volt, és ennek következtében teljesen elveszítette tér- és időérzékét. Aki boldog, annak nem számít az idő, állítja a közmondás, és van is benne valami.

Az volt a szándékom, hogy a faluban tartózkodásunk ideje alatt Burgdorfferel felváltva a lovak mellett az istállóban fogunk aludni, Csutru azonban biztosított bennünket arról, hogy erre semmi szükség. A törzsfőnök szolgája egyébként is az istállóban alszik, és a mi lovainkra is ügyelni fog. Számunkra prémekkel igen kényelmes fekhelyeket alakítottak ki a barlang egyik oldalbeugrójában. Hosszú idő óta először aludtunk itt végre ismét valamelyest emberi módon, és mindenekelőtt az egész éjszakát átalhattuk, amit elég sokáig kénytelenek voltunk nélkülözni. Csutrura rábízhattuk

magunkat, ha ez nem így lett volna, kétségtelenül felváltva, fegyverrel a kezünkben kénytelenek lettünk volna őrséget állni.

Karácsonyi ünnep a hitetleneknél

A kafirok éjszakája nem volt olyan békés, mint a miénk. Ezt mindjárt másnap reggel észrevettük. Férfiak érkeztek a törzsfőnökhöz, akik láthatóan valamilyen kellemetlen hírt hoztak számára, majd izgatott tanácskozásba kezdtek.

Már aggódni kezdtem valamilyen kínos eset miatt, és éppen érdeklődni akartam a törzsfőnöknél, aki odalépett hozzám, és az alábbiakat mondta:

Ó frengi! Már napok óta nagy szerencsétlenség szakadt a nyakunkba, amit nem vagyunk képesek elhárítani. Talán neked lehetőséged volna rá, hogy megváltsbennünket a rettenetes csapástól, mert a frengik okos és derék emberek, hosszú tűzkígyóitok és kis varázsfegyvereitek vannak, melyekből mennydörgést és villámokat küldhettek, ha éppen akarjátok. A tél kezdetén ugyanis egy rettenetes medve tévedt a környékünkre, egy akkora állat, amekkorát korábban még sohasem láttunk. Semmit sem tudunk tenni a falánk szörny ellen, jóllehet már sok mindennel megpróbálkoztunk. Még akkor is, ha jó sokan kivonulunk, és nagy lármát csapva elzavarjuk, állandóan visszatér, és újabb zsákmányokat szerez a faluból. Kezdetben csak kecskéket és birkákat ejtett el és evett meg, de aztán már embereket is. Ma éjszaka is egy férfit ragadott el a falu közepéről. Magával vonszolta, és meg fogja enni, ha nem sietünk a segítségére. Ha készen állnál arra, hogy varázsfegyvereddel segítségünkre legyél, akkor bizonyára sikerülne leterítenünk.

Tehát medvevadászat! Nos, ez jól hangzott. Rögtön magával ragadott a vadászláz, és felajánlottam segítségemet, mivel igen jól éreztem magam náluk. Oroszországban, ahol a medvevadászat a legkedveltebb sportok egyike, a jómódú vadászok 400-500 kilométerre is elutaznak Pétervárból, ha táviratilag hírt kapnak, hogy valahol felfedezték egy medve téli szállását. Hajtókról, akik ilyen alkalmakkor komoly pénzekbe kerülnek, nem kellett gondoskodnom, mivel a kafirok maguk is szorgos vadászok, akik gyakran kiterjedt hajtóvadászatokat tartanak, és most is csak az állat rend

kívüli nagysága riasztotta el őket, hogy a barna koma, vagy helyesebben mondva az itteni fekete koma bundájára hajtsanak.

Jelen esetben nyilvánvalóan egy különösen vad és erős példányról volt szó, mert miszter bundás már többször is erőteljes, felnőtt férfiakat vonszolt magával az erdőbe, ha fenyegetett állataik védelme során útjába kerültek.

A hegység rémének, mint minden medvének, az volt a szokása, hogy a megszerzett zsákmánnyal rendkívül beosztóan gazdálkodott. Amikor a medve áldozatával visszaér búvóhelyére, bőségesen belakik belőle, de nem szokta elkapkodni, hanem, mivel nagy ínyenc, a legfinomabb falatokat kinyalogatja, a maradékot földbe ássa, és később, amikor megint megéhezik, onnan kikotorja.

A lyukak, melyekbe a tetemeket elássa, nem túl mélyek, és a föld csak lazán takarja be azokat. Ezt azért teszi, hogy a zsákmányt biztonságba helyezze más állatok elől, melyek esetleg felkeresik „étkezőasztalát", mialatt eltávozik, pl. arra az időre, míg inni megy, vagy utóételként néhány bogyót szedeget. Olykor az is előfordul, hogy improvizált éléskamrájában többféle sültet is tartogat ezzel a módszerrel.

Rövidesen készen álltunk a hajtóvadászatra. Burgdorffer és a professzor is természetesen velünk akartak tartani, és a kafirok ricsajkeltésre alkalmas eszközöket hoztak magukkal, név szerint azokat a csörgőket, melyeket előző este vidám táncaikhoz használtak. Aztán az egész kolónia útnak indult. Asszonyok nem követték csapatunkat, egyedül csak annak a férfinek a felesége jött velünk, akit a medve elrabolt. Szegényke szívet tépően zokogott, legalább jelen akart lenni, amikor a vérszomjas rabló megkapja méltó büntetését.

A falu lakói pontosan ismerték a medve búvóhelyét. Téli tanyahelyét egy szakadékban verte fel, ahol egy sűrűn benőtt bozótosban jó meleg szálláshelyet alakított ki magának. A táborhely egyáltalán nem is volt messze a falutól, így érthető volt a kafirok aggodalma, akik a vadállattól állandó veszélyben voltak.

Amikor a cél közelébe értünk, először felderítettem a terepet. A hóban látható nyomok elárulták, hogy az állat röviddel ezelőtt érkezhetett vissza itatóhelyéről, most tehát bizonyára szundikál,

mivel a zabálás, ivás és alvás meglehetősen szabályos turnusokban követik egymást a medve életében.

Miután a professzort a siakposok gondjaira bíztam, Burgdorfferrel körüljártuk a tábort, és az állat nyomainál helyezkedtünk el. Ez volt szokásos útja, és számítani lehetett arra, hogy ha megzavarják, errefelé fog kitörni. Természetesen fedezékbe álltunk, mert az állat azonnal visszafordult volna, ha észrevesz bennünket. Mint ismeretes, a medve az embert csak vészhelyzetben támadja meg, vagy ha felingerlik, például egy golyóval, ami bár megsebesíti, de nem öli meg.

Két vastag fatörzs mögé álltunk úgy, hogy nem voltunk rögtön láthatóak. Ekkor a hajtás megkezdésére megadtam a megbeszélt jelet. Köröskörül pokoli lárma tört ki, olyan volt, mintha megnyíltak volna a pokol kapui, és 500000 ördög egyszerre rontott volna elő.

Megállapodásunknak megfelelően a kör, amely csak azon az oldalon volt nyitott, ahol mi, lövészek helyezkedtünk el, lassan szűkülni kezdett a középpont felé, mely a medve búvóhelye volt. Nem tartott túl soká, mikor meghallottuk bosszús dörmögését.

– Jön! – szólt felém Burgdorffer halkan, de hanghordozásán megéreztem, hogy megint hevesen magával ragadta a vadászizgalom.

– Csak semmi meggondolatlanság – szóltam vissza halkan, miközben szavaim amennyire lehetett, energikusan hangsúlyoztam. – Semmi esetre se tüzeljél, mielőtt én magam tüzeltem volna, egyébként a megfelelő pillanatban majd tűzparancsot adok. Semmi esetre se ugorj elő a fa mögül, mielőtt nem mondanám, először egyedül akarok megmutatkozni előtte, mert egyébként biztos, hogy visszafordul, és meg fog lépni előlünk. A medve mindenképpen elkerüli az emberrel való küzdelmet, ha erre bármilyen lehetősége adódik.

Burgdorffer megnyugtatóan bólintott felém, azonban jól láttam, hogy mennyire fel van izgulva. Közben a hajtók lármája lassan, de állandóan közeledett. A bosszús dörmögés is egyre erősödött, és ekkor hirtelen felbukkant a medve teste a fák között, a hófödte talajtól jól elütött feketésbarna bundája.

Hatalmas állat volt. Azon példányok alapján melyek cirkuszi porondjainkon és állatkertjeinkben láthatóak, el sem képzelhető, milyen hatást kelt az emberben az erdők valódi óriásának megpillantása. Azok csak szánalmas utánzatai a szabadban felnövő óriásoknak, melyek az élelemért és életért vívott állandó küzdelemben erősítik izmaikat, és fejlődik ki robosztus alkatuk.

A Himalája és a Hindukus medvéi egyébként is fajtájuk legnagyobbjai közé tartoznak, vadságában és borzalmaiban csak egy medvefajta múlja felül, az észak-amerikai Sziklás-hegység szürke- vagy grizli medvéi. Fajtájának legbátrabbjával és legrettenetesebbével az itteni szinte megegyezik.

Hagytam az állatot annyira közeledni, hogy nem túl nagy távolságból biztos legyen a lövésem, mert tudatában voltam annak a veszélynek, amely fenyegetett. Puskámnak túl kicsi volt a kalibere az állatvilág ekkora titánjához, ezért túl nagy távolságra nem lőhettem vele, ha nem akartam, hogy a golyó túl sokat veszítsen átütő erejéből.

Szívére nem mertem célozni, mert attól tartottam, hogy esetleg golyóm az erős, vastag bundával védett bőréről lepattanhat, megfelelően erős puskával egy lövész természetesen ezt a célpontot választotta volna. Szemei is bizonytalan célpontot jelentettek, mert a medve, amikor megtámadja az embert, felemelkedik, és hátsó lábain közeledik.

Ilyenkor igen magasra emeli fejét, és mellső lábait fejmagasságba, vagy még feljebb emeli, és ebben a helyzetében a szemre leadott lövés igen bizonytalanná válik. A legjobb, egyébként is legmegbízhatóbb célpontot torka jelentette, de ahhoz, hogy elég erőteljes legyen a hatás, egészen közel kellett eresztenem.

A medve lassan baktatott felém, mivel tudatában volt erejének, és csak mérgelődve nézegetett jobbra, balra, keresve a zavar okát, amikor a lárma olykor erősödött.

Ekkor előléptem a védelmet nyújtó fa mögül. Amikor a sötét alak megpillantott, egy pillanatra megtorpant a váratlan jelenségtől, de azonnal felemelkedett, a magasba emelte hatalmas mellső mancsait, és kihívóan dörmögni kezdett – inkább dühöngő üvöl

tésnek mondanám – ami némelyeket félelemmel és iszonyattal töltött volna el.

Az volt a szándékom, hogy még sokkal közelebb engedjem, hogy a gyilkos ólmot közvetlen közelről eresszem a torkába. A meggondolatlan Burgdorffer azonban meghiúsította tervemet. A fatörzs fedezékéből két golyót küldött felé, melyek bár megsebesítették és felingerelték, de egyébként egészen ártalmatlanok voltak. A vadászláztól elragadtatott fickó később bevallotta, csak azért lőtt, hogy megmentsen engem, mert azt hitte, hogy a medve pillanatokon belül össze fog zúzni.

Mértéktelen dühtől hangos üvöltés rázta meg az erdőt és hegyeket, de ugyanabban a pillanatban a medve rám rontott, és halálos csapásra emelte mellső mancsait. Mindez olyan gyorsan történt, hogy nem maradt időm a lövés leadására, ezért kénytelen voltam puskámat, amely jelentős hossza és viszonylagos gyengesége miatt egyébként is túl bizonytalan lett volna, rosszallva bár, de eldobni, és a méretes uraasággal közelharcba keveredni.

Mancsának megsemmisítő csapása elől csak egy ügyes oldalugrással tudtam megmenekülni, a gondolat sebességével mélyen a föld felé buktam, és közben az előzőleg tokjából már kilazított afgán késem előrántva nagy ugrással elugrottam a veszélyzónából. Egy pillanattal később már elvesztem volna, mivel halálos lendülettel csaptak le hatalmas mancsai, ámde mégis hatástalanul vágva át a levegőt.

Az oldalra ugrás közben, amire váratlanul kényszerültem, az a szerencsétlenség ért, hogy elcsúsztam a hótól csúszóssá vált talajon. Olyan hevesen zuhantam a földre, hogy az egész testem belefájdult, és még mielőtt felugrottam volna, a borzalmas állat teljes súlyával rám vetette magát.

Gyorsan megfordultam, hogy a medvének legalább a mellemet kínáljam fel, és a kést teljes erőmmel markolatáig bordái közé döftem. Közvetlen közelről felharsanó fültépő üvöltés tudatta a világgal, hogy súlyosan eltaláltam, miközben arcomon éreztem az állat forró leheletét.

Ez a szerencsés szúrás mentette meg az életemet. A medve felemelkedett, bal mancsával mellemre támaszkodva, jobbját ütésre

emelte, hogy szétroncsoljon, de erre már nem volt elég ereje. Bukásomtól kezdve minden pillanatban teljes tudatában voltam a fenyegető veszélynek, melybe kerültem, esésem és az állat súlya miatt akadályozott maradék erőm minden másodpercét arra használtam, hogy a mellébe döfött hosszú, hegyes kést a mély sebben megforgassam, belső részeiben minél nagyobb kárt okozva. Csak ennek a merészségnek és mozdulataim rendkívüli gyorsaságának köszönhettem, hogy megmenekültem a biztos haláltól.

Jóllehet a medve mancsa lesújtott, el is találta a vállamat, karmai mélyen behatoltak a húsomba, azonban annyi ereje már nem volt, hogy komolyabb sérülést okozzon. Az állat sok vért veszített. Még összerogyás közben megpróbált hatalmas fogaival a fejembe harapni, életében azonban már olyan súlyos kárt tettem, hogy hatalmas súlyával a testemre roskadt, és hideg pofájával kimúlás közben megérintette arcomat.

Ott feküdtünk mindketten, engem a medve teljesen maga alá temetett, mire Burgdorffer odarohant, és komikus dühében puskatusával elkezdte püfölni a medve fejét. Jómagam képtelen voltam megmozdulni, a rám nehezedő súlyos teher miatt alig tudtam megszólalni, de mégis nevetnem kellett, amikor észrevettem fiatal barátom urának vélt halála miatti kétségbeesését .

– Náci hagyd már abba a püfölést – kiáltottam rá némi erőlködés árán. – A végén még megrongálod a szép puskatusodat. Nem egy nagy hőstett, egy halott medvét püfölni. Fújd meg inkább a kürtödet, hívd ide a kafirokat, hogy végre kiszabadítsanak a bestia átkozottul nehéz súlya alól. A fickók olyan istentelen kalamajkát csapnak, hogy mesébe illő óbégatásukkal a végén még felébresztik a fenevadat.

Hűséges barátom magán kívül volt örömében, hogy még élek, puskáját a hóba dobta, és akkorát fújt réztrombitájába, hogy pofazacskói majd kipukkadtak, aztán teljes erejéből rángatni kezdte a kimúlt medvét, de egy collnyira[76] sem volt képes odébb mozdítani.

---

[76] Kb. 2,5 cm

Időközben a lárma elcsitult, a siakposok odasiettek, és kicsit elborzadtak, amint meglátták, hogy vérben ázva barátságosan átkarolom a medvét. Náci azonban heves gesztikulálással értésükre adta, hogy ne szólamokkal és mély értelmű eszmefuttatásokkal múlassák az időt, hanem olyan gyorsan, ahogyan csak lehet, szabadítsanak meg az egyre kellemetlenebbé váló terhemtől.

Ez végre gyorsan meg is történt, és általános megelégedést váltott ki, hogy viszonylag ép bőrrel úsztam meg a fenyegető, életveszélyes helyzetet. Az ép bőr persze nem teljesen fedte a valóságot, sérüléseim csak húsomat érték, persze elég mélyek voltak, de nem tűntek veszélyesnek. Gondos kezelésükre természetesen szükség volt, ha nem akartam, hogy súlyos következményei legyenek. Vadállatok karmolással okozott sérülései gyakran igen súlyossá válhatnak, és ha túl mélyek, nem ritkán vérmérgezés vagy szövetelhalás a következményük.

Elég rémesen néztem ki, ezt magam is beláttam. A medve rengeteg vért vesztett, mivel, mint később kiderült, afgán késem, mely egyébként igen veszélyes fegyver, áthatolt a szívén, és teljesen szétroncsolta. Ehhez jött még az én vállsérülésem, mely szintén nem csekély vérveszteséget okozott.

Sajátos volt, hogy a meglehetősen csúnyának látszó sebem ellenére nem éreztem semmi fájdalmat. Azonban emlékeztem rá, útleírásokban olvastam, hogy még a legmélyebb és legsúlyosabb sebek esetén sem jelentkezik semmi fájdalom mindaddig, míg tart a harccal járó izgalmi állapot. Például Kelet-Indiában egy tomboló ragadozó a tigrisvadász mindkét lábát szétroncsolta, miközben ő a legcsekélyebb fájdalmat sem érezte, később persze a fájdalom fokozott hevességgel jelentkezett. Az is ismeretes, hogy azok a katonák, akiket ütközet közben lövés ér, gyakran észre sem veszik, és még halálos sérüléseik ellenére is messzire futnak anélkül, hogy észrevennék sebesülésüket, míg végül a fellépő vérveszteségtől összeesnek.

Ez történt velem is. Vállam lassacskán kellemetlenül égni kezdett, de még leküzdöttem a fájdalmat és egyre fokozódó gyengeségem, mivel magam is meg akartam győződni róla, mi lett a szerencsétlenül járt kafirral, akit a medve előző éjszaka elhurcolt.

Ha a medve a szerencsétlent már megette, akkor meg kell találnunk csontjait, és legalább eltemethetik a siakposoknál szokásos rituálé szerint.

Mivel elhurcolása csak néhány órával ezelőtt történt, biztosra vehettük, hogy még csak lakmározott belőle, és maradékát éléskamrájában „hidegre tette". Ebben az esetben a test nagy része még eltemethető.

Miközben néhány kafir hozzálátott az elpusztult medve tetemének faluba szállításához, a többiekkel egykori búvóhelyének keresésére indultunk. Meglehetősen komoly építményre bukkantunk. Csodálatra méltó, hogy ezek a látszólag lompos állatok milyen ügyességgel alakítják ki téli búvóhelyüket. Elpusztított ellenfelem búvóhelye részben föld feletti építményből, részben pedig földbe vájt gödörből állt.

Közvetlen mellette egy elfogyasztott kecske maradványaira bukkantunk, ez lehetett medvemester utolsó vacsorája.

Emberi csontok nem kerültek elő. Az elrabolt kafir holtteste tehát még a spájzban lehetett, már csak az volt a kérdés, merre van a medve élelmiszerraktára. Nem kellett sokáig keresgélnünk. A gödör az étkezőhely közelében volt, és a hely már arról is felismerhető volt, hogy a hó földdel volt keveredve, és a környezet is árulkodott a sírásó medve munkájának nyomairól.

Lapátot vagy hasonló eszközöket a falu lakói nem hoztak magukkal. Lehet, hogy ilyesmit nem is ismertek, de nem is volt rá szükség, mivel a medve nem szokta túl mélyre ásni áldozatait, és jelen esetben a hó tovább könnyítette a réteg eltávolítását. A munkát így kézzel is könnyen el lehetett végezni.

A sírt rövidesen felnyitottuk, és amikor megpillantottam a halottat, majdnem megijedtem. Bár arcán és fején meglehetősen össze volt karmolva, ennek ellenére egyáltalán nem volt hullaszíne, így azonnal az a gyanúm támadt, hogy ez az ember talán nem is halott, hanem csak eszméletlen. Gyorsan cselekedni kellett, és miközben gyanúm hallatán a kafirokat babonás rémület fogta el, levetették magukat a földre és imákat mormoltak, hogy elűzzék a gonosz szellemeket, jómagam a professzorral együtt, aki teljesen egyetértett vélekedésemmel, azonnal újraélesztési próbálkozásba

kezdtünk, amit legnagyobb örömünkre nem is túl hosszú idő után siker koronázott.

A medve a férfit feltehetően mancsának jókora csapásával elkábította és halottnak vélte, ami Heinzelmann professzor fejtegetése szerint nem is ritka eset, majd elevenen elásta. A szerencsétlen ember sorsa közbejöttünk nélkül szörnyű véget ért volna, mivel ha túl korán tért volna magához halotti kriptájában, akkor megfullad, vagy pedig, ha megjön a medve étvágya, és kiásta volna a következő évéshez, természetesen hogy azonnal széttépje, ami végérvényesen véget vetett volna életének.

A sajnálatra méltó ember megrémült, amikor felismerte helyzetét, de annyira, hogy rövidesen ismét elvesztette az eszméletét, ami a fennálló körülmények között a legjobb volt számára, mivel egyébként is kimerült lehetett a vérveszteségtől.

A feltámadott felesége annyira boldog volt, hogy nem is tudta, mit tegyen örömében és hálájaként. Lábaim elé omlott, és úgy imádkozott hozzám, mint egy istenhez, lehetőségeimhez képest természetesen megpróbáltam megnyugtatni, és minden személyemre irányuló hálát elutasítottam.

Csak most jutottam hozzá, hogy pontosabban megnézzem az elintézett vadat. A medve egészen rendkívül nagy és erős állat volt. Fekete, csillogó bundáján keresztben álló, fehér félhold volt a nyakánál, ami úgy nézett ki, mint egy vászongallér, ezt a fajtát ezért örvös[77] medvének is szokták nevezni. Tudományos neve, amint a professzor azonnal magyarázni kezdte, Ursus thibetianus. Csak Közép-Ázsiában, elsősorban a Himaláján fordul elő, és ezért himalájai medvének is nevezik.

Az általunk elejtett példány súlya legalább 9-10 centner[78] volt. A mancsai közötti távolságot vállmagasságban széttárt karjai esetén 2,5 méterre becsültem, karmainak hossza 12 cm. Feje különösen erőteljes volt, ami a himalájai medvék esetén egyébként is

---

[77] Néhány állat nyakát tarkító karika alakú vonal vagy szalag.

[78] Centner: A helyi súlymérték 100 egysége. Tehát ahol pl. fontban mérik a súlyt, ott 100 font, ahol kilogramban, ott 100 kg. 1 angol font = 0,45 kg, ezek szerint a szerző kb. 450-500 kg-ra gondolhatott.

rendkívül nagy szokott lenni. Ezek az állatok harapásukkal képesek az ember koponyáját mint egy tojást összeroppantani.

A siakposok fatörzsekből primitív, szánszerű alkotmányt állítottak össze, és saját magukat fogták be elé, hogy a zsákmányt elvonszolják a völgybe, miután a holtából feltámadt kafirt a bozontos állatra fektették.

A vérveszteségtől hirtelen fellépő elgyengülés vett erőt rajtam, amit legnagyobb erőlködésem ellenére sem voltam képes leküzdeni. Ha Burgdorffer, aki mellettem állt, nem kapott volna el, összeestem volna. Ugyan mit is használt, hogy minden erőmmel küzdöttem a szédülés ellen, mely magával ragadott? Teljesen képtelen voltam talpon maradni, így Burgdorffer kénytelen volt a professzor segítségével hazacipelni.

A hűséges Náci később bevallotta nekem, hogy soha életében nem érezte magát olyan boldogtalannak és bűnbánónak, mint ezen az úton, mert szakadatlanul kénytelen volt szemrehányásokat tenni magának azért, mert megfontolatlan lövésével ő idézte elő az egész szerencsétlenséget. Persze tényleg elsietve húzta meg a ravaszt, de ki volna képes megmondani, hogy egyébként mi történhetett volna. Sohasem tettem ezért szemrehányást neki, sokkal inkább vigasztalni próbáltam önvádaskodása miatt. Később ennek ellenére, miután hosszabb idő eltelt az eseményt követően, kénytelen voltam olykor példaként felhozni ezt az esetet, hogy visszatartsam elhamarkodott cselekedeteitől.

Mire visszaértem a faluba, teljesen kimerültem. A törzsfőnök házában úgy kellett fekhelyemig elcipelni, ahol aztán Csutru a legelképzelhetőbb önfeláldozó módon fáradozott gyógyulásom érdekében. Megkapó volt a látvány, hogy éjjel-nappal milyen gonddal ügyelt fekhelyem mellett, és hűséges ápolása nélkül aligha úsztam volna meg az esetet.

Csak olyankor távozott ágyam mellől, amikor a háztartással kapcsolatos gondjait kellett sürgősen elintéznie, de ezt is csak akkor tette, ha Burgdorffer vagy a professzor arra az időre őrködött mellettem. Csendes, szerény gondoskodása végtelenül jól esett, és résnyire nyitott szemeimmel gyakran megfigyeltem őt, amikor azt hitte, hogy alszok. Öröm volt nézni ezt a kedves, vi

rágzó arcot, finoman kerek orcáinak enyhén bronzos színét, melyen átütött fiatalságának pírja, és nagy sötét szemeinek bizalomgerjesztő, ártatlan gyermeteg pillantásait.

Amikor így ott ült mellettem, teljes gondban és önfeláldozással ápolónőként, átadva magát önként vállalt hivatalának, gyakran kellett Máriára gondolnom, menyasszonyomra távoli hazámban, aki egykor hasonló módon ápolgatott. Vajon most mihez kezdene? Talán éppen ebben a pillanatban is a számkivetettre, a becsületét vesztettre, a megbélyegzettre gondol, aki a vad Közép-Ázsiában kóborol? Vajon megadatik-e számomra, hogy életemben még viszontláthatom, szívemre ölelhetem és így szólhatok hozzá: Most már mindörökre az enyém vagy, végre elérhettelek.

Ezek a gondolatok kimondhatatlanul szomorúvá tettek, és néha majdnem kétségbe estem. Ez minden bizonnyal betegségem miatti gyengeségemmel is összefüggésben lehetett, mert egyébként szívemtől távol állt az ilyesfajta reménytelenség.

Ámde másvalakit is megfigyelhettem betegágyamból anélkül, hogy sejtette volna: Burgdorffert. Egyre inkább meggyőződésemmé vált, hogy szívébe beköltözött a szerelem. Csutru tette ezt vele. Jól sejtettem, hogy magában csendben súlyos küzdelmet vívott. Képtelen volt eldönteni, kit válasszon, urát és barátját, vagy szíve választottját. Az országon átvezető merész utamon nem akart cserbenhagyni, másfelől végtelenül nehezére esett volna, ha Csutrutól meg kellett volna válnia. A szép leányzót mélységesen a szívébe zárta, és ezt tényleg nem vehettem tőle rossz néven, hiszen a kafir szűz olyan bájos teremtés volt, hogy bárki megkedvelte volna.

Ezért elhatároztam, hogy kissé a körmére nézek, és vallomása esetén, ha erre hajlandó, lehetőségemhez képest megpróbálok könnyíteni rajta azzal, hogy átbeszélünk minden lehetőséget, ami egy ilyen bonyolult viszonyból adódhat.

Egyik nap egyedül voltunk a törzsfőnök lakásában. Burgdorffer fekhelyem mellett ült, és mélázva eltűnődött. Jómagam éppen felébredtem anélkül, hogy észrevette volna, és már jó ideje figyeltem. Ekkor úgy éreztem, elérkezett a pillanat, hogy tisztázzuk a helyzetet.

– Náci – szólítottam meg, mire hangomra szinte megriadt. – Nyomja valami talán a szíved, amit elmondanál nekem? Már hosszabb ideje észrevettem, hogy nincs minden rendben veled. Mondd hát el mi bajod, tudhatod, igazi, talán egyetlen barátod vagyok.

A bajor meglepett tekintettel meredt rám. Aztán a jól megtermett, erőteljében lévő ember hirtelen úgy roskadt össze, mintha villámcsapás érte volna, fekhelyem mellé omlott, arcát a medveprémbe temette, amely takarómul szolgált. Közben úgy szipogott, mint egy gyerek, és amikor kezemmel kedveskedve megsimogattam fejét, észrevettem, hogy nagy könnycseppek peregnek végig arcán.

– Burgdorffer, bízzál bennem. Tudhatod, őszintén vélekedek ról ad, te is nyílt lehetsz velem szemben. Mondd meg az igazat, csak nem arra gondoltál, hogy megválunk egymástól?

– Soha uram, soha sem fogok megválni öntől, ez olyan igaz, mint Isten az égben.

– De hiszen szereted Csutrut Burgdorffer, nem igaz? Úgy szereted, mint akitől az ember soha többé nem akar megválni.

– Igen, uram, ó igen! Ha már úgyis tudja, akkor bevallhatom, amit egyébként senkinek sem mondanék el, senkinek a világon.

– És akkor most hogyan tovább?

– Nem tudom uram, fogalmam sincs róla. Kérem, adjon tanácsot, mit tegyek!

– Ezért is vetettem fel ezt a témát. Tisztázzuk a helyzetet. De előbb had mondjak neked egyvalamit Burgdorffer: Sohasem akarnék boldogságod útjába állni. Ha úgy gondolod, hogy útjainknak el kell válni, akkor elmegyek, mert nem akarok utadban lenni. Döntsél tehát szabadon anélkül, hogy tévesen tekintettel lennél személyemre!

– Nem uram, így nem beszélhet, mert ha mégis így lenne, akkor azt kellene hinnem, hogy már nem kedvel engem.

– Éppen azért beszélek így, mert kedvellek, Burgdorffer. Hidd el nekem, hogy keservesen nehéz volna elválnom hűséges barátomtól és társamtól. Talán sohasem heverném ki. De ennek

ellenére nem akarom, hogy kötelességérzetből hozzám láncolva érezd magad, miközben szíved máshová húz.

– Uram, annyira másképpen tudja kifejezni magát, mint én, sokkal okosabb, többet tanult, és több tapasztalata van. Ezért kérem, mondja meg nekem, mit tegyek, és én habozás nélkül azt fogom tenni.

– Gondoljuk végig a dolgot! Ha egy férfi szeret egy leányt, akkor feleségül akarja venni. Ez rád is vonatkozik, mert a szerelmet nem érdekli, hogy valakinek a bőre színe fehér, vagy barna. De mi lenne a sorsotok? Két lehetőség van. Vagy te követed őt, vagy ő követ téged. Első esetben itt kellene maradnod a kafirok között, hogy ez meghozná-e a boldogságot számodra, azt erősen kétlem. Ha azonban Csutru követne téged, akkor neki kellene veszélyekkel teli utunkon kísérnie bennünket, mert vele kettesben aligha tudnál elvonulni innen. És képes volnál feltételezni erről a törékeny teremtésről, hogy elhagyja hazáját és hozzátartozóit, hogy megossza velünk vándoréletünk nélkülözéseit? De még mielőtt megadnád a választ, egy kérdést még válaszolj meg nekem: Beszéltél már Csutruval? Tud már iránta érzett szerelmedről?

– Nem uram, hiszen még nyelvüket sem ismerem. Akkor hogyan beszélhetnénk egymással?

– Jól van ez így, ha még nem tudja, Burgdorffer. Most következik nyílt és őszinte tanácsom, amit barátként adok neked, és ezt nem pusztán azért teszem, hogy megtartsam társaságod, ami nagyon fontos számomra. Mondj le a kafir lány iránti szerelmedről, küzdj meg magaddal, miként az életben minden embernek egyszer meg kell küzdenie magával. Ez a legjobb megoldás számodra és az ő számára is. Képtelenek lennétek tartósan boldogok lenni, akár itt maradtok, akár elvonulnátok a messzi távolba. Még soha nem meséltem neked korábbi életemről, remélem, egyszer még eljön az ideje, hogy megtehetem. Most csak annyit akarok elmondani neked, hogy nekem is nehéz szívvel kellett lemondanom, és sokkal nyomasztóbb körülmények között, mint neked. Terhemet még ma is magammal cipelem, mert miközben itt a vad Kafirisztánban hajszolok néhány gazembert, akik megfosztottak életem boldogságától, otthon kedves menyasszonyom vár rám, és

kisírja szemeit utánam, és évről évre hasztalanul várja visszatérésemet, és idős, sajnálatra méltó szüleim csendes szomorúsággal gondolnak fiúkra, akit elveszítettek. Ez az én sorsom. És most döntsd el magad, melyik a szomorúbb sors! A tiéd, vagy az enyém?

– Uram, az ön sorsa tízszer rosszabb, mint az enyém, ezt belátom, és az én ügyemben is teljesen igaza van. Hogyan is alakulhatna a sorsunk? Nem, tényleg nem megy, magam is sokat gondolkoztam már ezen, és semmi jó megoldás nem jutott eszembe. Most azonban már belátom, hogy tényleg nincs semmi lehetőség. Ó uram, olyan végtelenül szomorú vagyok! Ezekkel a szavakkal megint takarómra hanyatlott, és keservesen sírdogált. Ki kellett adnia magából keservét, hogy utána ismét felszabaduljon.

Úgy simogattam, ahogyan anya simogatja kétségbeesett gyermekét, és nekem is néhány magányos könnycsepp lopakodott végig arcomon. Kivel ne fordult volna elő már valamikor, hogy meg kellett küzdenie saját magával? Ezt senki nem spórolhatja meg életében, és az jár jól, aki elmondhatja: Képes voltam leküzdeni saját magam.

Ó, milyen nyomorultak is vagyunk mi emberek! Azt gondolnánk magunkról, elég okosak és bölcsek vagyunk az előrelátáshoz, holott az egek ura egészen másképpen irányít bennünket, mint amire számítanánk. Milyen okosan és célszerűen végiggondoltam mindent, és milyen bölcsnek tartotta Burgdorffer döntésemet, és aztán mégis mennyire másként történt minden!

Közben elérkezetek a karácsonyi ünnepek. Alig gondoltam rá, hiszen egészen más gondolatokkal voltam elfoglalva. Kissé ingerlékennyé váltam, mivel a kezdetben nem is olyan jelentősnek tűnő sérülésem csak nagyon lassan gyógyult, és a perzsa közben már lehetőséget találhatott rá, hogy valakinek eladja rajzaimat.

Egyik reggel Náci odalépett betegágyamhoz, és miután Csutru kiment, aki addig ügyelt rám, így szólt hozzám:

– Uram, tudja milyen nap van ma?

– Nem, Ignác. Amióta itt fekszek betegen, tényleg elveszítettem minden időérzékemet.

– Ma december huszonnegyedikét írjuk, a professzor szerint.

– Karácsony! – kiáltottam fel fájdalmasan akaratlanul, és hirtelen úgy éreztem, mintha nagy keserűséget kellett volna lenyelnem.

– Igen uram, karácsony ünnepe. Ugye nincs kifogása ellene, ha magunk és az emberek számára, akiknél lakunk, feldíszítek egy karácsonyfát?

– Nem, tényleg nem, Náci, semmi kifogásom ellene. Segíteni persze nem tudok neked. Az átkozott medve gyalázatos emléket hagyott rajtam maga után.

– Nincs is rá semmi szükség uram, hogy segítsen. A fenyőt már magammal hoztam, itt is van. – Ezekkel a szavakkal behozott egy fiatal, formás kis tűlevelűt, amelynek már talpat is készített.

– Nos, tényleg kíváncsi vagyok, miként fogod feldíszíteni a Földnek ebben a félreeső sarkában, ahol nincsenek sem mézeskalács sütemények, sem cukorkák, sem díszvilágítás.

– Azok persze tényleg nincsenek, de almát és diót azt lehet szerezni, és ami a világítást illeti, csak találunk megoldást, azt hiszem, már eszembe is jutott valami. Tegyen meg egy szívességet, forduljon el pár percre, egy kis meglepetést szeretnék okozni.

Eddigi életem során, és ezt túlzás nélkül állíthatom, soha nem rontottam el senkinek a játékát, így neki is megtettem a szívességet, kissé elfordultam, és akkor egy ideig, suttogás, zizegés és titokzatos matatás volt hallható, mintha otthon lettünk volna szeretett német hazánkban, és nem itt a Hindukus őserdejében. Burgdorffer és Csutru ugyanis közben kitaláltak egy módszert, hogy megértsék egymást, erre a célra egy olyan nyelvet kotyvasztottak, amely három másik nyelvre, a siakposra, perzsára és németre volt visszavezethető. A mismas elég borzalmasan hangzott, de a célnak megfelelt, és a két szerelmes kétségtelenül csodaszépnek találta.

Egyébként ebben a professzor sem volt teljesen vétlen. Amint később megtudtam, szorgalmasan segített Nácinak a kafirok nyelvének megtanulásában, és egy komoly szótárt szerkesztett neki, amit Náci sürgetésére kénytelen volt „letisztázva” még egyszer leírni, mert Náci az első kéziratot nem tudta elolvasni, az írás ugyanis egy tudós kézírása volt.

Aztán Heinzelmann kifejezésekből is összeállított egy gyűjteményt, amely tartalmazta mindazokat a rövid mondatokat, melyekre a legénynek a kafirokkal való mindennapi érintkezésben a leginkább szüksége volt. Náci nagy bánatára ez az oktatófüzet nem volt tekintettel a szépséges leányzóval való kapcsolatára, de titkát nem akarta feltárni az öregúr előtt, és ezért kénytelen volt semmitmondó, általános természetű beszéddel segíteni magán.

A karácsonnyal kapcsolatban a professzor kevés lelkesedést mutatott. Ő nem német, vagy keresztény, hanem kafir ünnepeket akart tanulmányozni, és erre elég alkalma adódott mialatt én betegágyamhoz voltam kötve. Kutatásai olyan bőséges eredménnyel jártak, hogy terjedelmes kéziratát, melynek megírását még Csitrálban kezdte, itt jelentősen sikerült tovább bővítenie.

A jó Nácinak valóban sikerült teljesen meglepnie. Amikor este – első ízben – elhagytam fekhelyem, és két barátom átsegített a barlanglakás nagyszobájába, az egy valódi karácsonyfa fényárjában úszott. A fán igazi viaszgyertyák égtek, kissé esetlennek és ügyetlennek néztek ki, mivel Burgdorffer saját gyertyagyárából származtak, mely mindössze tíz ujjából állt.

Az ágakon néhány Csitrálból magunkkal hozott ajándéktárgy függött, a törzsfőnök és Csutru számára, és Náci azonnal megszerezte utólagos engedélyem, amit természetesen szívesen megadtam neki. A hűséges lélek a professzorra is gondolt, mert a fehérszakállú törzsfőnök segítségével felkutattak néhány kafir ritkaságot, melyektől Nathanael Heinzelmann úgy elragadtatta magát, hogy a derék bajornak a nyakába borult, és a nyilvánosság előtt megcsókolta.

Szemeimmel titokban valamilyen tárgy után kutattam, melyet Náci esetleg nekem szánt, de nem tudtam semmit felfedezni, és ez nekem így pont megfelelt, mert semmim nem volt, amit a hűséges legénynek ajándékozhattam volna, és igen kínos lett volna számomra, hogy üres kézzel álljak szembe vele.

Ámde mégis tartogatott számomra valami első rangú meglepetést. Bizonyos ünnepélyességgel fordult felém, és kissé gyámoltalanul, de éppen ettől annál inkább meghatóan szólított meg azzal, hogy ő nem elég gazdag ahhoz, hogy engem meg tudjon

ajándékozni, de ennek ellenére úgy gondolja, mégiscsak tud örömet szerezni nekem, és ezzel intett Csutrunak.

Nem csekély csodálkozásomra mindketten elhelyezkedtek a karácsonyfa előtt, és egy dalba kezdtek. Azt hittem nem hiszek a fülemnek, két szólamban a „Stille Nacht, heilige Nacht”[79] című német karácsonyi dalt énekelték el, csodálatra méltóan tiszta hangon és kiejtéssel.

Akaratlanul is könnyezni kezdtem, arcom kezeimbe temettem, lelki szemeim előtt megjelent gyermekkorom, amint a szülői házban magam is ezt az egyszerű, ámde mégis elragadó dalt énekeltem – régmúlt, boldog idők.

Amikor az ének hangjai már régen elcsendültek, még mindig ott ültem zokogva, emlékezvén mindarra, amit elveszítettem. Vajon átélhetek-e még valaha odahaza egy karácsonyt kedveseim körében?

Szomorú hangulatomból a professzor zökkentett ki végül alaposan.

És jó is volt ez így. Anélkül, hogy felfigyeltem volna rá, az egyébként nem túl nagy helyiségben a kafirok egyre népesebb gyülekezete kezdett összejönni, és Nathanael Heinzelmann valódi karácsonyi prédikációt tartott ez előtt a gyülekezet előtt – kafir nyelven. Anélkül, hogy a kereszténységet erőszakosan előtérbe helyezte volna, mégis az emberiség megváltójáról beszélt, aki azért jött a világra, hogy magára vállalja a bűnöket. Ezért a karácsony egyúttal az öröm ünnepe is. Az elmélkedésből észrevétlenül tért át a vidámságra, és éreztem hogy engem is magával ragadott a vidám hangulat, amit olyan ügyesen volt képes előidézni.

A kafirok nem csak a szobát töltötték meg, hanem a ház előtti teret is, és az egész falu összefutott, hogy megnézze a frengik különös viselkedését. A törzsfőnök egyébként derekasan kitett magáért, senki sem távozott tőle üres gyomorral, és később, amikor már csak az előkelőségek maradtak, Burgdorffer és Csutru

---

[79] Csendes éj, drága szent éj. A világ legismertebb karácsonyi éneke. Szövegét Josef Mohr osztrák pap írta 1816-ban, zenéjét Franz X. Gruber komponálta 1818-ban.

hatalmas dézsával jelentek meg, amelyben német recept alapján kafir borból készült gyümölcsös forraltbor volt. Így hoztak ők létre ketten együtt valamit, ami német is volt, meg kafir is, és a karácsonyi ünnep a béke és öröm igazi ünnepévé vált. Milyen sajátosan is változtak körülményeink. A néppel, amely kezdetben be sem akart fogadni bennünket, a végén már testvéri szeretettel ünnepeltünk.

Még további tizennégy napig kellett kímélnem magam a professzor tanácsára, és Burgdorffer is tiszta szívből kérlelt, hogy ne kezdjem túl korán erőltetni magam, hogy sebem tényleg egészen begyógyuljon. Hajlamos voltam arra gondolni, hogy mindkettőjüket némi önző gondolat motiválja.

Végül annak is közeledett az ideje, hogy útra keljünk. Elsősorban Csutru áldozatkész ápolásának köszönhettem teljes felgyógyulásomat. És csak ekkor éreztem igazán, mennyire megkedveltem ezt a barbár hegyi népet, az elválás közeledő órája tudatosította bennem ezt az érzést. Kapcsolatom a kafirokkal az eltelt hosszú idő alatt szívélyesen alakult. A félvad barlanglakók megható szeretetet és gyengédséget tanúsítottak irántam. Gyakran látogattak meg betegágyamnál, és mindenféle ajándékot hoztak magukkal, amire az erdőben és vadászatok alkalmával tettek szert, és amiről azt feltételezték, hogy örömöt szereznek vele nekem. Ezen a téren különösen annak a kafirnak a felesége járt elöl, akinek a férjét kiástuk. Már ő is egyre jobban érezte magát.

Lábadozásom idejét arra használtam, hogy a siakposokkal valamelyest megismertessem a tűzfegyvereket, megértessem a természetes folyamatokat, és túltegyék magukat a gonosz szellemektől való babonás félelmükön. Néhányukat, köztük elsősorban a törzsfőnököt megtanítottam lőni, hogy legalább revolverrel bánni tudjanak.

Amikor elérkezett a búcsú napja, az egész falu összegyűlt a törzsfőnök háza előtt, hogy búcsút vegyen tőlünk. A jabuk úgy meg voltak pakolva élelmiszerrel, hogy attól tartottam, alig fogják bírni cipelni terhüket. Emlékül és hálám jeléül jócskán osztogattam az apró ajándéktárgyakat, melyeket magammal hoztam.

De ezek után mennyire el kellett szégyellnem magam a gazdag ajándék miatt, amit a törzsfőnöktől kaptam! Egy meglehetősen nagy bőrzacskó volt, amelynek elcsodálkoztam a súlyán. Azzal a kéréssel adta át az ajándékot, hogy ne nyissam ki, mielőtt nyilatkozatot nem teszek, hogy elfogadom az ajándékot. Kérését nem utasíthattam vissza, és megköszöntem neki anélkül, hogy tudtam volna, mit tartalmaz a zacskó. Amikor kinyitottam, igencsak meglepődtem. A zacskó tele volt aranyporral.

Ekkor mégiscsak vissza akartam adni az ajándékot, de az öreg így szólt hozzám:

– Ó frengi! Szavadat adtad, hogy elfogadod a zacskót, és ezt be is kell tartanod, hiszen olyan nemes ember vagy, amilyennel még sohasem találkoztunk. Egyikünket a sírból mentetted meg, az egész falut pedig egy súlyos csapástól, a fekete medvétől, mely elhurcolta állatainkat és megtámadta falunk lakóit anélkül, hogy bármit is tenni tudtunk volna ellene. Mindahhoz képest, amit neked köszönhetünk, mit számít ez a kis adomány? Országunk minden folyója bőségesen sodor magával aranyhomokot, amihez minden nehézség nélkül hozzá tudunk jutni. Mi azonban alig tudjuk értékesíteni az aranyat, mivel magunk között semmit sem ér, a folyókból mindenki szerezhet magának aki akar, idegenekkel pedig nem érintkezünk. Legfeljebb megtámadnának és kifosztanának bennünket, ha tudnák, mennyi aranyunk van.

Be kell vallanom, az adomány nem jött rosszul, és mivel a törzsfőnök az aranyat ezen a vidéken szinte értéktelennek nyilvánította, és már egyébként is szavamat adtam, így el kellett fogadnom ajándékát, egyébként megsértettem volna a jó öreget.

Tényleg nehezünkre esett, hogy elszakadjunk ezektől a kedves emberektől. Különösen Burgdorffer számára volt nyomasztó, látni lehetett rajta, mennyire szívére vette a búcsút. Olykor egy-egy könnycsepp gördült végig arcán, melyet képtelen volt visszatartani, ilyenkor gyorsan lehajolt, és titokban letörölte.

Odaléptem Csutruhoz, hogy búcsút vegyek a szépséges leányzótól. Csillogó, nagy gyermeki szemei neki is könnyesek voltak. Hosszasan szorongattuk egymás kezét, és egyre csak az volt az érzésem, hogy magamhoz kell vonjam, és életemben egyetlen

egyszer mellemre kell szorítanom hűséges ápolónőmet. De végül is leküzdöttem ezt az érzést.

Nem így Burgdorffer. Képtelen volt tovább ura maradni szíve háborgásának, és amikor elbúcsúzott Csutrutól, hirtelen a nyakába borult, és átölelte karjaival. Közben bőségesen ömlöttek a könynyek szemeiből. A nagydarab, erős, harcokban és megpróbáltatásokban edzett ember kedélye olyan volt, mint egy gyermeké.

Csutru egyébként nem hárította el az érzelmi kitörést, hanem puha karjait nyaka köré fonta, és szótlanul szipogott. Aztán ajkaik hosszú, hosszú csókra forrtak össze. Kénytelen voltam elfordulni, hogy ne hatalmasodjon el rajtam is a meghatottság.

Gyorsan nyeregbe lendültem, és direkt hagytam, hogy lovam patái némi zajt csapjanak a kemény, sziklás talajon. Nagyot nyerített örömében, hogy megint hátán cipelheti gazdáját.

Aztán Burgdorffer is kiszakította magát az ölelésből. Szomorúan és majdnem megtörten mászott fel a nyeregbe, világosan arcára volt írva a fájdalom, mely belsejében tombolt. A professzor, aki Serif hátán eddig türelmesen Tarik mellett várakozott, végül elkapta a fekete gyeplőjét, és vonszolni kezdte maga után a kicsit még ellenálló lovat. Burgdorffer talán még képes lett volna visszafordulni.

Hála Istennek, lassan elindultunk, és egyre nagyobb lett a távolság köztünk és a kafirok között. Ekkor lekaptam derékszíjamról a vadászkürtöt, és egy vidám vadászdalt eresztettem szélnek a friss reggeli légbe, hogy elűzzem a súlyos gondolatokat. Aztán miután utoljára még visszaintegettünk, vágtatni kezdtünk a sziklás ösvényen.

A rabszolgakaraván pusztulása

Következő célunk Sebak városka volt, amely Kafirisztán határán túl a Kasmírból Buhara felé vezető nagy karavánút mentén helyezkedik el. Ott kellene bevárnunk a karaván t. Nagyon kétséges volt azonban, hogy elérjük-e még, mivel az évszak már nagyon előrehaladott volt, és kényszerű pihenésünk a kafiroknál sok időnkbe került.

Mindenesetre meg kellett próbálnom azt a merészséget, hogy eljussak Fajszabadba, még akkor is, ha a karaván már áthaladt Sebakon. Csak így remélhettem, hogy utolérem a perzsát és a franciát, akik terveim birtokában voltak. Ők maguk már bizonyára elérték Buhara területét, és úton voltak ennek az országnak azonos nevű fővárosa felé, ahol fel akarták keresni az emírt.

A Sebak felé vezető út unalmas és nehéz volt, mert még mindig emelkedett, és 5654 méter magasságban érte el a hágót, az onnan északra lévő Nusau hegycsúcs 7498 méter magas.

Az út különösebb esemény nélkül telt el, azonban nagyon fárasztó volt, és sokat szenvedtünk az álmatlanságtól és hóviharoktól. Ezért nagyon megörültünk, amikor végre magunk előtt megpillantottuk Sebakot. Mégiscsak egy város volt megint, ahol ismét emberek között lehettünk, és a gazdag árukészlettel rendelkező bazárban kiegészíthettük erősen megfogyatkozott készleteinket. Mindenekelőtt ruházatunkat kellett pótolni, mert szó szerint nagyon lepusztultan néztünk ki.

Nagy meglepetésünkre megtudtuk, hogy a karaván még nem érkezett meg, és Sebak lakói már nagy gondban voltak, hogy komoly szerencsétlenség érhette azt. Az is elő szokott fordulni, hogy a Hindukus hóviharaiban egész karavánok pusztulnak el. Ezért nagyon kétséges volt, ha a transzport tényleg megérkezik, most, a téli időszak kezdetén tovább indulna Faisabad felé, mert a vad Kodsa-Mahomed hegység, a Hindukus észak-nyugati előfutára rejti az egész út legzordabb nehézségeit Gilgit és Faisabad között.

Nem állt szándékomban, hogy magam is a karaván hoz csatlakozzak, hanem bizonyos értelemben csak vezetőmként és szállásadómként akartam kihasználni, mert ellenemre volt olyan embe

rekkel vonulni, akik annyira szégyenteljes kereskedelmet űznek. Srinagar és Gilgit urai ugyanis Buharával kölcsönös kereskedelmi kapcsolatot tartanak fenn, melynek során nagy számban exportálnak oda rabszolgákat, az értük kapott bevételből visszafelé teát, cukrot, pamutot, sót stb. hoznak magukkal.

Embertelen kereskedelmük anyagát a szegény kafirok adják, akiknek a területén átvonul a karaván. A tűzfegyvereket nem ismerő, mint láttuk, kultúrájuk tekintetében elmaradott barlanglakók az állig felfegyverzett rablóknak viszonylag könnyen áldozatául esnek, a foglyokat aztán a leglelkiismeretlenebb módon százával, sőt ezrével hajtják át a hófödte hegységen.

Aki útközben összeesik, azt ha korbácsütésekkel nem lehet talpra kényszeríteni, ott hagyják fekve az úton, hogy segítség nélkül megfagyjon vagy éhenpusztuljon. A karavánokkal szállított rabszolgák száma olykor több ezret is kitesz.

Nyáron a nagy karavánút természetesen elevenebb, mint télen. Buhara, Badaksán, Baltisztán urai, akiknek fővárosa Gilgit, valamint Kasmir a karavánút mentén közösen jónéhány karavánszerájt tartanak fenn, magányosan álló épületeket, melyek az utazók támaszpontjaiként szolgálnak. Jóllehet ezeken a helyeken kaphat szállást az ember, élelmiszert azonban a legtöbb esetben nem, mivel ezek a világtól elzárt, hegyekben lévő udvarházak nem képesek megfelelő készleteket biztosítani. Olykor a szállásadóknak sincs elég ennivalójuk, akik ezekben a sivár házakban tanyáznak, és arra vannak utalva, hogy a karavánoktól szerezzenek maguknak élelmiszereket, mivel a karavánok bőségesen visznek magukkal ennivalót.

Mivel a Gilgitből Faisabad felé vezető hosszú és nehéz menetelés során a rabszolgák közül mindig sokan elpusztulnak, a karavánvezetők arra használják a Kafirisztánon átvezető útjukat, hogy a veszteségek pótlásáról gondoskodjanak, ezért embervadászatokra indulnak. Ez természetesen késedelmet okoz a karaván haladásában, és valószínűleg jelen esetben is ez volt a helyzet, mással aligha volt magyarázható hosszú távolmaradásuk.

Sebakban a professzorral és Burgdorfferel beszállásoltuk magunkat egy menedékházba, ahol egy üres szobáért három sillinget

fizettünk. Ezért ha akartunk, akár egy hónapig is ott lakhattunk, az ár tehát a civilizált országok szállásaihoz képest elképesztően olcsó volt. Bútorok természetesen nem voltak, helyette annál több poloska, melyek milliószámra szokták befészkelni magukat ezekbe az állatkereskedők, tevehajcsárok és a keleti népek egyéb képviselői által lakott helyiségekbe

Az a mondás járja, hogy a lokálpatriotista állatkák finom érzékkel meg tudják különböztetni, hogy az utazó az ország lakója, vagy külföldi-e. Állítólag ehhez igazítják ugyanis rágószerveik finomabb vagy durvább bevetését. A legrosszabbul az európaiakkal bánnak, mivel ezek frengik, tehát idegenek.

Mindenesetre igazolhatom, hogy a szemtelen rovarok mindhármunkat utálatos módon molesztáltak, miközben úgy vettem észre, hogy a teljesen egykedvű ázsiaiakat a kedves kis állatkák teljesen megkímélték. Nem mérvadó véleményem abból eredhet, hogy egy európai ember sokkal inkább hozzá van szokva a tisztasághoz, és a barna telepesek jelenlétét undorítónak találja, miközben a keletiek a rovarokkal, egyáltalán a tisztátlansággal szemben meglehetősen eltompultan viselkednek.

Táplálékunkról magunknak kellett gondoskodnunk. A bazárban ezért vásároltam vizeskancsót, fazekakat, világítóeszközt, és mindent, amire egyébként szükségünk lehetett. Azonban teljesen eredménytelenül kerestem „perzsa rovarírtóport", amin annál inkább is csodálkoztam, mivel Sebakban a legtöbb kereskedő Perzsiából származott, és a legtöbben perzsául is beszéltek. Amikor az egyik nemrég hazájából érkezett perzsánál érdeklődtem a napnyugaton közismert és elterjedt por iránt, amit keresek, azt a választ kaptam, hogy az perzsiában teljesen ismeretlen. Ellenben eladott nekem egy másik, borsra emlékeztető port, aminek az lett az eredménye, hogy az összes barna albérlőnk a legnagyobb mértékben mobilizálódott, és még sokkal jobban rágcsáltak bennünket, mint korábban.

Egyik nap azt a hírt kaptuk, hogy a karaván megérkezett. Útközben hóvihar következtében sok rabszolgát veszítettek, és a hiányt kafírok vadászatával kellett pótolniuk. És ezekhez a szörnyetegekhez kellett volna csatlakoznom, mert erősen azt taná

csolták, hogy egyedül ne induljunk neki a hegyeknek. Vezetőt természetesen nem lehetett szerezni, ezért úgy határoztunk, hogy a karaván mögött fogunk lovagolni, melynek nyomait lehetetlen eltéveszteni, mert ekkora ember- és állattömeg mély utat tapos a hóban. A karaván nyolc nap alatt pihente ki magát Sebakban, aztán útnak indult Faisabad felé, mi egy nappal később indultunk utánuk, mert egyébként a menedékhelyeken nem kaptunk volna szállást, mert azt, aki a karavánnal érkezik, csak akkor fogadják be, ha van útlevele.

A rabszolgatranszport egyébként csak nagyon lassan haladt előre, így gyakran előfordult, hogy utolértük őket, és ilyenkor kénytelenek voltunk szándékosan lemaradni, mert nem akartam, hogy észrevegyenek bennünket.

Említenem sem kell, hogy professzor Heinzelmann legszívesebben a karaván közepén utazott volna, mert tanulmányait ott folytathatta volna a legjobban. Ezt több okból sem tartottam tanácsosnak, és kérésével szemben makacs ellenállást tanúsítottam.

Csak később tudtam meg, a karaván hogyan volt összeállítva, azonban mégis ezen a helyen szeretném megemlíteni, mert rövidesen közelebbi érintkezésbe kerültem vele, mint amennyire kedvem lett volna hozzá. Ötven gilgitiből és negyven badalksániból állt, akik részben a rabszolgák tulajdonosai voltak, részben pedig fegyveres kísérőként vonultak a menettel és feljebbvalóik megbízásából felügyelték a rabszolgákat, továbbá a karaványhoz tartozott még tizenkét utazó, legtöbbjük kereskedő, és több mint háromszáz szerencsétlen kafir, akiket távoli vidékekre adtak el. Az egész menet parancsnoka a karaványvezető volt, egy srinagari férfi, aki élet-halál ura volt. Ellátmányként tizenháromezer árpa- és szágópálma kenyeret vittek magukkal leginkább ez volt az utazók tápláléka, ha egy-egy szerencsés lövéssel nem jutottak vadászzsákmányhoz. A városokban, amelyen a karaván áthaladt, az ott tartózkodás idejére jobb volt a koszt. Természetesen a független utazók, akik a menethez csatlakoztak, vihettek magukkal bármit, amit akartak, azonban a holmijuk szállításáról saját maguknak kellett gondoskodniuk.

A Sebakból Faisabadba vezető utat húsz nap alatt akarták megtenni. Az út átvezetett a Hindukus legveszélyesebb hágóin, és fő nyomvonala a Koska-darja egyik mellékfolyója volt, amely megszámlálhatatlan kanyarral tör át a hegyek között, gyakran teljesen eltűnik a sziklák között, hogy nagy távolságokon át a föld alatt folyjon, majd újra előbukkan, és végül vad vizével belefolyik az Amu-darjába, mely Afganisztán északi határa.

Meg kell még említenem, hogy amikor átléptem Kafirisztán határát, megint afgán földön jártam. Az emírtől és határőreitől azonban errefelé teljesen biztonságban lehettem, mert Badaksán észak-keleti irányban ékalakban helyezkedik el Csitrál, Bakhan, Sugnan (pamiri felföld), Kosan, Darwas és Kulab előretolt csúcsai között, ahová már nem ér el a kabuli emír hatalma. Faisabad maga már meglehetősen közel van Buhara határához, így onnan Afganisztán elhagyására rövidesen lehetőség nyílik. A sors azonban másként döntött, mint annak idején elképzeltem, mert nem sokkal később még egyszer elhurcoltak befelé egészen Afganisztán szívébe.

Így lovagoltunk meglehetősen kényelmesen az úton, melyet a karaván taposott ki előttünk. Első napokban nem történt semmi jelentős esemény. Az út elég tűrhető volt, mindig tartottuk az egynapi távolságot a menet mögött, így a menedékhelyek teljesen üresek voltak számunkra. Hogyan préselhették össze magukat a szerencsétlen rabszolgák a szűk falak között! Nagy számuk miatt természetesen nem jutott számukra elég hely zárt térségekben, legtöbbjük ezért kénytelen volt a mindössze agyagfalakkal körülvett udvarokon tanyázni, egy csoda, hogy eddig nem akadtunk elhullottakra. Nemsokára azonban tényleg rá is bukkantunk ilyen szerencsétlenekre.

Kezdetben az úton fekvő, egyenként lemaradt kafirokat találtunk. Nem volt túl sietős a dolgunk, mivel a karaván sokkal lassabban haladt, mint amire mi képesek lettünk volna, lehetőségeinkhez képest igyekeztünk segítséget nyújtani a szenvedőknek. Természetesen élelmiszerekkel és erősítő italokkal nem segíthettünk rajtuk, mert nekünk is csak annyi állt rendelkezésünkre, amennyire feltétlenül szükségünk volt, sőt a legszükségesebbekre

korlátoztuk készleteinket, hogy ne kelljen túl sok csomaggal masíroznunk.

Az út egyre meredekebb és nehezebben járható lett, egyre hidegebb volt, és a karaván embervesztesége ijesztő mértékűvé vált. Már képtelenek voltunk segítséget nyújtani, túl nagy volt az elhullottak száma, már azt sem győztük, hogy félrerakjuk őket az útról és betakarjuk hóval, hogy védve legyenek a megfagyástól. Egyik nap több mint harminc szerencsétlent számoltunk össze, egy hóvihar alkalmával olyan tömegesen estek össze, hogy már kínzóik kedvelt eljárása sem hozta meg a kívánt eredményt, a földre zuhant ember korbácsolása addig, míg talpra nem áll. Kénytelenek voltunk elfordulni és bedugni füleinket, hogy ne halljuk a magukra hagyottak szívet tépő sóhajait.

A nyomorúságnak ettől a szakadatlan, egyre ismétlődő jeleneteitől teljesen nyomott hangulatba kerültünk, és komoly kísértést éreztem, hogy civódni kezdjek az éggel, amiért lehetővé teszi, hogy néhány gazember pusztán a nyomorult arany érdekében ártatlan embereknek ilyen szörnyű sorsot szánjon, akik eddig békésen éldegéltek erdeikben, és senkinek sem merészkedtek a közelébe.

Hirtelen kiáltást hallottam magam mögött – Burgdorffer volt, felismertem a hangját. Amikor megfordultam, láttam, amint leugrott a nyeregből, és letérdelt az útra. Valami rendkívüli esemény történhetett, mert egyébként annyira el voltunk tompulva az általános nyomorúsággal szemben, hogy már nem is figyeltünk rá. Ezenkívül olyan hózápor volt, hogy igencsak beburkolództunk birkaprémjeinkbe, még a lovakat is betakargattuk, amennyire lehetett.

Leszálltam lovamról, mert a keskeny úton nem volt elég hely, hogy lovammal együtt elférjek a két megpakolt jabu mellett, melyek közöttünk voltak, és a málhás állatok felügyeletét a profeszszorra bíztam.

Burgdorffer egy a hóban fekvő, látszólag élettelen testtel volt elfoglalva. Mikor közelükbe értem, én is majdnem felkiáltottam meglepetésemben, mert aki a földön feküdt, nem más volt, mint Csutru. Szegény gyermek! Tehát ő is a barbárok áldozatává vált.

Valószínűleg a gilgiti hatalmasságok bérencei a megfogyatkozott állomány pótlása érdekében megtámadták a kafirok faluját, ahol bennünket olyan szívélyesen befogadtak, és a foglyokat rabszolgaként elvezették.

Mindketten nagy igyekezettel azon voltunk, hogy a szép leányzót rendelkezésünkre álló lehetőségeinket kihasználva megpróbáljuk a lehető legjobb ápolásban részesíteni. Bort csepegtettem ajkai közé, és borral dörzsöltem homlokát, mivel más nem volt kéznél, és amikor felültettük, legnagyobb örömünkre kinyitotta a szemét.

Ó Istenem, hogy nézett ki szegény gyermek! A korbácsütések súlyos sérüléseket okoztak a hátán, öltözete cafatokban lógott felsőtestén. Először is kimostuk a sebeit, és miközben én még ezzel voltam elfoglalva, Burgdorffer készleteinkből előszedett néhány takarót, melyekkel beburkoltuk a félig megfagyott testet.

Kimondhatatlanul szomorú pillantással köszönte meg nekünk, ami igen mélyen lelkembe vágott. Természetesen azonnal megismert bennünket, de csak egy fáradt, elkínzott mosoly futott végig kedves arcocskáján, melyen mély nyomokat hagyott a bánat és az embertelen megerőltetés.

Magyarázkodásra nem volt idő, mert jeges szél süvöltött végig a hágón, amely megdermesztette a vért ereinkben. Anélkül, hogy akár egy szót vagy pillantást váltottunk volna róla, mindketten elhatároztuk, hogy magunkkal visszük még akkor is, ha egyikünknek gyalog kell tovább vándorolnia.

Először Tarikra akartuk felültetni, Burgdorffer gyalog ment volna a ló mellett, de szegény Csutrunk túl gyenge volt ahhoz, hogy egyedül lovagoljon. Így aztán Náci kénytelen volt maga elé venni a gyereket a nyeregbe. Körülkarolta, miután felemeltem őt a nyeregbe, egy anyához illő gondossággal, aki beteg gyerekét teszi ágyába. Heinzelmann professzor nem kevésbé volt felháborodva, mint mi magunk, miután tudomására jutott a tényállás, és mérgünkben közösen háborogtunk tovább, pillanatnyilag pusztán szavakban, de ezzel egyidejűleg azt is reméltük, lesz még rá alkalmunk, hogy bosszút álljunk a kegyetlen emberkereskedőkön.

Azért, hogy a lovak ne fáradjanak el túlzottan, váltogatnunk kellett egymást, és így a halálosan kimerült szüzet időről időre én is magam elé vettem a nyeregbe. A professzorra a veszélyes hegyi utakon nem mertem rábízni, hogy a lány terhét maga elé vegye lovára, ehhez lovasként még nem volt elég ügyes. Csak estefelé érkeztünk el aznapi szálláshelyünkre.

Ott páciensünknek már jobb ellátást tudtunk biztosítani. Volt néhány gyógyszerem, kötszerem, erősítő gyógynövény kivonatom, és teából és kávéból is voltak megfelelő készleteink, hogy élénkítsük életerejét.

Jól-rosszul kénytelenek voltunk néhány napig a nyomorúságos karavánszerájban maradni, mert nem akartuk Csutrut itt az idegenben sorsára hagyni, ahol megint a rabszolgakereskedők kezei közé kerülne. Továbblovaglásnak addig nem mertük kitenni, míg legalább valamelyest meg nem erősödik.

Szívesen vásároltam volna Csutrunak egy lovat, de ezen a világtól elszakadt félreeső helyen a legszerényebb dolgokhoz sem lehetett hozzájutni, nem beszélve egy lóról, és annak is örülhettünk, hogy sikerült egy ürüt kerítenünk, mely néhány napi pihenőnk idejére komoly táplálékot biztosított.

Pihenőnket nem akartam túl hosszú időre elnyújtani, mert úgy gondoltam, ha kissé igyekszünk a lovaglással, a karaván rövidesen ismét utol tudjuk érni, mivel csak igen lassan volt képes előrejutni.

Pihenőidőnk alatt az elmaradozott kafirok közül elég sokan elérték a szerájt, és azt kezdtem fontolgatni, nem volna-e lehetséges a rabszolgakereskedőktől elhalászni foglyaikat és kiszabadítani a törzsfőnököt, aki amint Csutru beszámolt róla, szintén a foglyok között van.

Annak érdekében, hogy mindent megtudjak, ami a karaván ban történik, egykori ápolónőmmel, akinek most viszonozhattam áldozatkész szeretetét, pontosan elmondattam a tragédia részleteit.

Minden úgy történt, ahogy gondoltam. Távozásunk után néhány nappal hirtelen fegyveresek hatoltak be a békés hegyi faluba, és foglyul ejtették annak teljes lakosságát. Viszonylag keveset öltek meg közülük, mert a rablók nem nyílt támadás formájában

jelentek meg, hanem éjszaka szinte zajtalanul körülállták az egyes házakat, illetve barlangokat, és megkötözték az álmukból felriadt lakóikat. A helyszín sajátossága különösen kedvező volt tervük végrehajtásához, mert a barlangok elég távol estek egymástól, és csak egy kijáratuk volt. Így a teljesen meglepett bennlévőket a behatolók veszély nélkül le tudták teperni annál is inkább, mert azok primitív fegyvereikkel jószerivel egyáltalán nem tudták megvédeni magukat.

A kafirok között, akik egymás után érkeztek a szerájba, többen is voltak, akik a baráti faluból származtak, és kiválogattam közülük a leghatározottabb, legerősebb embereket a támadáshoz. Elképzelésem szempontjából előnyös volt elkeseredettségük, mert közülük mindenkinek volt hozzátartozója vagy barátja, aki még a rabszolgakereskedők kezei között volt, és mivel vezetésem iránt bizalommal voltak, a legmerészebb vállalkozásra is készen álltak, mert különben is milyen sors várt volna rájuk, ha úgy döntenek, hogy saját szakállukra visszatérnek hazájukba.

Tervem a következő volt: Nem alkalmazhattam rögtön nyílt erőszakot, mivel a karaván 90 fegyveres kísérte, és ott volt még a 12 utazó is, akik szintén jól fel voltak fegyverkezve. A rabszolgáknak, akik eredetileg háromszázan voltak, de számuk jelentősen csökkent, legalább egy részét csellel akartam kiszabadítani. A támadást később arra alkalmas helyen hajtanánk végre.

Ez utóbbira a Kotalakoda hegység fenti szűk és veszélyes hágója tűnt a legalkalmasabbnak, amelyről a professzor részletes felvilágosítást tudott adni. A karaván 8-10 napon belül éri el ezt a helyet, és arra kellett törekednünk, hogy a fő csapást addig elő tudjuk készíteni.

Csutru vállalkozott a legnehezebb feladatra, mivel a kafirok közül erre senki nem volt hajlandó. Miután utolérjük a karaván, ő visszatér oda, és úgy tesz, mintha összeszedte volna magát ájulása után, majd a törzsfőnöknek elmondja a tervemet, aki azzal a késsel, amit Csutru visz magával, alkalmas pillanatban annyi rabszolgát szabadít meg béklyóitól, amennyit csak lehetséges, majd együtt váratlanul megrohanják kísérőiket.

Menetelésük közben erre elszánt férfiak közül, akiket a törzsfőnök válogat ki, alkalmanként még jó néhányan kimerülten földre vetik magukat és lemaradoznak, hogy csatlakozzanak csapatomhoz. Ennek során azonban gondosan ügyelni kell arra, hogy az önkéntesen összeesést vállalóknál legyen elég ennivaló, mivel képtelen lettem volna itt a vadonban egy csomó embert élelemmel ellátni. Esetleg előidézhetnék néhány teve elesését az élelmiszer készletet szállító tevék közül, hogy táplálékot szerezzenek, de az állatokban ne tegyenek kárt, hogy szállításra továbbra is alkalmasak legyenek.

A feladat nem is volt olyan nehéz, mint amilyennek első hallásra tűnik, mert a fennálló külső körülmények a mi kezünkre dolgoztak. A kedvezőtlen út miatt a karaván menetelés közben hosszú, számos hézagot felmutató kolóniává húzódott szét, és a heves hózáporok, melyek szinte minden nap előfordultak, a látótávolságot néhány lépésre korlátozták, így a teljes menet áttekintésére már régen nem volt lehetőség.

Ehhez jött még, hogy a kísérő csapat az időjárási viszontagságok miatt súlyosan kimerült volt, és részben betegeik is voltak, akiket kénytelenek voltak nagy nehézségek árán magukkal cipelni, így saját bajtársaik támogatásával is erősen igénybe voltak véve. Így nem csoda, hogy a karaván olyan lassan vonszolta magát, mint egy csiga, ezzel jó lehetőség adódott számunkra, hogy kipihent csapatunkkal a menetet hamar utolérjük.

Az indulás előtti estén négyesben, a professzor, az addigra teljesen felerősödött Csutru, Burgdorffer és én az agyagpadlón rakott jó nagy tűz által kellemesen átmelegített szobában üldögéltünk, amikor a kafir lány beszélgetés közben megemlítette, hogy a támadásban igen derekasan egy frengi is részt vett, és nyilvánvalóan egyike volt a felbujtóknak.

Egy európai? Ez azonnal feltűnt nekem. Hogyan kerül ide egy ilyen alak erre az elhagyott vidékre? Hármunkon kívül csak négyet ismertem, a misszionáriusokat, és Jacques Carpentiert. A jámbor férfiak részvétele természetesen kizárt volt, tehát csak a francia lehetett, akire azonnal ráterelődött a gyanúm.

Csutru pontos személyleírást adott róla, semmi kétség sem maradt, a francia kalandor volt. A perzsa is a karavánban tartózkodott, és egyike volt a bandavezéreknek. Átláttam a magukat tisztának tartó uraságok módszerein, akik minden eszközt képesek voltak megragadni, hogy gazdagodjanak, akár emberek százait is hajlandók voltak lemészárolni a nyomorult arany miatt.

Útjukon egy kis mellékkeresetre is szert akartak tenni, ezért rábeszélték a karavánvezetőt, hogy hajtsanak végre támadást a kafir falu ellen.

A tények később igazolták, hogy feltételezésem teljesen igaznak bizonyult, a négy gazember Csitrál után északkeleti irányba Masztubs felé vette útját, és ott csatlakoztak a karavánhoz, mialatt mi Csitrálból a sokkal közvetlenebb utat választottuk a vad hegyvidéken át, mely jóllehet lényegesen veszélyesebb, de sokkal rövidebb is volt. Ezzel egyúttal az is magyarázható, hogy Kara Murad és cinkostársai annyival később érkeztek a kafir faluba. Útjuk késedelméhez akaratuk ellenére még az is hozzájárult, hogy Masztubsban várakozniuk kellett a Gilgit felől érkező karavánra.

Tehát ennek a gazembernek megint benne van a keze a játékban! Természetemnél fogva nem vagyok bosszúálló hajlamú, de lassacskán olyan düh gyülemlett fel bennem, hogy ezt a simulékony gonosztevőt, aki gaztetteit a világ legálszentebb ábrázatával hajtotta végre, oly kenetteljesen, hogy az már visszataszító, képes lettem volna kezeimmel megfojtani.

Burgdorffer magán kívül volt. Még sohasem láttam ezt a nyugodt embert, aki a legnagyobb életveszélyben sem veszítette el egykedvűségét, ennyire felháborodni. Szó szerint kigúvadtak a szemei, amikor úgy elkezdett ordítani, hogy tényleg megrémültem:

– Uram, most rögtön kijelentem úgy, ahogy gondolom, ha valaha kezeim közé kerül ez a nyomorult alak, ez a gyilkos csirkefogó, akkor Isten kegyelmezzen neki! Arról már nem is akarok szólni, hogy kemencébe zárva elevenen akart elégetni, de ahogy ez az állat elrabolta Csutrut, és szegénynek oly kegyetlenül kellett szenvednie abban a kutya időben, azt sohasem fogom elfelejteni. Isten engem úgy segéljen, a mi Urunk, Jézus Krisztus által!

Ez volt a legszentebb esküje, és meg voltam győződve róla, ha Kara Murad valaha Náci kezei közé kerül, nem fogja élve megúszni. Csutru nem értette a bajor szavait, de megérezte, mit jelenthet a derék legény dühkitörése. Hála és aggodalom keverékét tükröző pillantást vetett felé.

Másnap reggel elindultunk bosszúhadjáratunkra. Annak ellenére, hogy elég komoly gyalogos csapatunk jött össze, gyorsan haladtunk, mivel kipihentek voltunk, és a férfiak szinte szárnyakat kaptak abban a reménységben, hogy kiszabadíthatják övéiket, és bosszút állhatnak szörnyű elhurcolásukért. Jóllehet azt a feltételt szabtam, hogy ellenségeink közül senkit sem szabad meggyilkolni, de ki állhatott jót ezért, mivel fog járni az elszabadult bosszúszomj?

Csutru számára a szelíd Moritzot készítettük fel hátaslóként, és a terhet, melyet eddig cipelt, Cangi, Tarik és Serif számára osztottuk szét. A férfiakat amennyire lehetett, a szeráj használati eszközeivel fegyvereztem fel, melyeket a törzsfőnök aranyából fizettem meg, és akiknek nem jutott vágó- vagy szúróeszköz, azok az erdőben kerítettek maguknak jókora bunkósbotot, és késsel megfelelő alakúra faragták.

Útközben hozzánk csatlakoztak még néhányan, mert az elesettek amint észrevették, hogy harcra készen masírozunk, új erőt merítettek, és „katonáim" támogatásával ők is velünk tartottak.

Már négy napon belül utolértük a karaván t, mely a foglyok beszámolói alapján már a teljes felbomlás állapotában volt. Ez egészen jól jött terveim végrehajtásához.

Szegény Csutrunak ekkor, amint a karaván t annyira megközelítettük, hogy még ne vehessenek észre bennünket, útnak kellett indulnia nehéz feladatának végrehajtására, de ő ezt szívesen tette, mivel abban reménykedett, hogy apját megmentheti a rabszolgaságtól.

Gyorsan haladt előre, és szemeinkkel követtük távozó alakját, miközben mi magunk megálltunk, és akaratlanul imára kulcsoltuk kezeinket. Ezernyi kérdés tört ránk, mindegyik azt a témát érintette: Hogyan fogják visszafogadni kínzóik szegénykét, aki önként

tér vissza a fogságba? Vajon sikerülni fog-e vállalkozása, vagy talán mégsem?

Csak távolabbról követtük az előttünk vonuló menetet, és hamarosan észrevettük, hogy egyik másik kafir, aki látszólag kimerülten feküdt a földön, közeledésünkre felugrott, és barátságosan elénk sietett, mindegyikük hozott magával egy árpa- vagy szágókenyeret, sőt egyszer csak ráakadtunk egy élelmiszerekkel bőségesen megrakott tevére is, melynek valami ravasz fickó olyan szorosan kötött lószőrt a csüdei köré, hogy az állat minden lépésnél éles fájdalmat érzett.

Nos, a tevék igen önfejű állatok, ha valami nem tetszik nekik, egyszerűen lepihennek, és nincs a világon olyan botütés, mellyel ismét lábra lehetne állítani őket, ha nincs kedvük hozzá. Rögtön megsejtettem a dolgok összefüggéseit, és alapos vizsgálatot követően meg is találtam az ügyesen elrejtett lószőrszálakat. Eltávolításuk után az állat vidáman feltápászkodott, hogy velünk együtt tovább masírozzon.

Csapatunk egyre nagyobb és derekasabb lett. Az emberek közül néhánynak ráadásul fegyvere is volt, mivel a rabszolgahajcsárok között nagy volt a rendetlenség, és legalább a felük beteg volt. Ilyen körülmények között olykor sikerült itt-ott megszerezni egy-egy kést vagy puskát.

A faluban megismert kafirok közül néhányra, akik annak idején a lőgyakorlatok alkalmával különösen ügyesnek bizonyultak, lőfegyvereket is rá akartam bízni, ha sor kerül a támadásra, ezért a legügyesebb és jól felfegyverzett emberekből egy ütőképes csapatot képeztem magam körül, akikkel végre akartam hajtani a fő támadást.

Az út azonban nagyon elhúzódott, mert a Kotalakoda hegy általam kiválasztott hágóját, ahol a támadást végre akartam hajtani, még mindig nem értük el. Közben felfelé haladva egyre magasabbra jutottunk, és élveztük a látványt, melyet a magas hegyek legmagasabb csúcsai nyújtanak a vándor számára. Például egyik nap a menetelő emberek és állatok teljes vonulatát úgy láttam, mintha a felhőkön masíroztak volna. Tekintetem előtt szürkéskék párafelhők beláthatatlan tengere teljesen eltakarta az alatta elte

rülő tájat, a légóceán távolba nyúló felületéből szigetként emelkedtek ki az egyes hófödte hegycsúcsok. Pompás látvány volt ez a panoráma.

Másnap végre elértük a hágót. Heves hózápor kezdődött, amit azonban úgy üdvözöltem, mint olyan szövetségest, melynél jobbat nem is kívánhattam volna, mivel az egész terepet teljesen áttekinthetetlenné tette. Egy meredek, rendkívül magas, szinte teljesen függőleges, megkerülhetetlen sziklatömbhöz érkeztünk, az út olyan meredeken vezetett felfelé, mintha háztetőre kellett volna felmászni, és ugyanolyan, tetőre emlékeztető lejtéssel vezetett lefelé a mások oldalon.

Csutru éjjel visszaszökött hozzánk, és pontosan ismertette velünk a terepet. A karaván a csúcs lábánál éjszakázott. Mivel a sima sziklatömbön nem lehetett volna felmászni, talán már évszázadokkal ezelőtt lépcsőfokokat véstek a kőbe, természetesen csak nagyon durván megmunkálva azokat, az idő múlásával az időjárás hatására ezek részben megint elkoptak és simává váltak. Baloldalon a sziklatető meredeken zuhant ezerméternyi mélységbe, mint egy ház oromfala. Lent a mélyben habzó hegyi folyó zúgott. Egyetlen hibás lépés, egy lábmegcsúszás a hótól és jégtől sikamlóssá vált talajon a biztos halált jelentette.

Jobboldalon kövekből és jégtömbökből álló romhalmaz volt. Oda akartam settenkedni, hogy megfigyeljem a karaván átvonulását, kifigyeljem vállalkozásunk végrehajtásának megfelelő pillanatát, és megadjam a megbeszélt jelt. Az volt a szándékom, hogy a karaván első felét, amelynek a tető másik oldalán hátborzongató csúszkálással kellett leereszkednie, hagyom áthaladni, és csak akkor támadunk, hogy lerohanjuk a hátramaradó másik felét.

Lovainkat ezért néhány kafir gondjaira bíztam, és miután a rohambrigád vezetését átadtam Burgdorffernek, gyorsan, de állandó fedezékben a morénamezőn át arra a részre osontam, ahol az emelkedő kezdődött. Pont akkor értem oda, teljesen észrevétlenül, amikor a karaván, mely egy óra pihenőt tartott, hogy összeszedje erejét, éppen megkezdte a felfelé mászást.

A karavánvezető a mászáshoz átrendezte a menetet. Elöl mentek a badaksániak és a tizenkét önálló utazó, majd a rabszolgák

fele követte őket. Ebben a részlegben volt a perzsa, a francia, a lövészparancsnok, Riza és a törzsfőnök is. Miután elérték a kúp legmagasabb pontját, meg kellett kezdeniük a leereszkedést a másik oldalon.

A karavánvezető hátra maradt, hogy a második kolóniát, amely a rabszolgák maradékából és a gilgitiekből állt, átküldje a többiek után, miközben ő maga akarta zárni a menetet.

Egészen a hegy tövéig előre kellett lopódznom, ha mindent látni és hallani akartam, mivel a vihar odafent hátborzongató dalt énekelt, és a hó vastagon gomolyogva szinte vízszintes száguldással süvített a hágó felett. Szerencsére pompás fedezékem volt, jelenlétem senki sem sejtette. Kara Muradot és társait világosan felismertem és hallottam hangjukat, mivel semmi okuk sem volt rá, hogy csendesen és óvatosan viselkedjenek, sőt inkább hangosan kiáltozták egymás felé szavaikat, hogy túlharsogják a süvöltve fütyülő szelet.

A perzsa egész viselkedésén megfigyelhettem, hogy a transzportban vezető szerepet szerzett magának, és bizonyos értelemben a vezér szerepét játszotta. Azt hittem, nem hiszek a szemeimnek és füleimnek, amint láttam, hogy ez a gazember, aki velem szemben midig olyan kenetteljes méltóságot öltött magára, itt olyan gonosztevő vezérként viselkedett, hogy a vér kezdett a fejembe szállni, és türtőztetni kellett magam, hogy ne rohanjak elő, és a nagyszájú gazfickót ne lökjem le a szakadékba.

A szegény, sajnálatra méltó rabszolgákat könyörtelenül verte a tatár néptörzseknél használatos ostorával, melynek végén tövisek voltak, és egyikük, aki a legtöbb ütést kapta, a törzsfőnök volt, tiszteletre méltó fehér szakállán már többfelé vérnyomokat láttam, mert Kara Murad rabszolgakorbácsa célpontjául egyre az ő arcát választotta célpontjául.

Megfigyeltem, hogy a törzsfőnöknek is mennyire uralkodnia kellett magán, hogy ne rontson rá a képmutató gazfickóra, azonban jól tudta, mennyi múlik azon, hogy most nyugodtan viselkedjen. Úgy tűnt, keze szorosan a háta mögé van kötve, és teljesen védtelen, miközben kezeit Csutru már úgy kötözte össze, hogy bármely pillanatban le tudta volna dobni a kötést, és kecskeprém

bundája alatt ott volt elrejtve a kés is, melyet lánya adott át neki titokban.

Végül megkezdték a mászást felfelé. Az első Riza volt, a szolga, akit a perzsa előre küldött, hogy meggyőződhessen arról, hol vannak a legveszélyesebb helyek. Őt Kara Murad, Carpentier, a lövegparancsnok és a badaksániak követték.

Akaratlanul is megálltak, amint felmérték a hegy meredekségét, és habozni kezdtek. A karavánvezető azonban odakiáltott nekik:

Másszatok négykézláb, és ne nézzetek oldalra, nehogy elszédüljetek! A rabszolgák mehetnek ahogy akarnak, nem tesz semmit, ha néhány tucat lepotyog közülük. Most van belőlük elég, és az összeg, amit maradékuk eladásakor kapunk, bőven elég lesz ahhoz, hogy jómódú emberekké váljunk.

Az utazók úgy tették, amint tanácsolták nekik, és egymást követve és úgy másztak fel a sziklacsúcsra, mint a hangyák. Csak nagyon lassan haladtak, és össze kellett szednem türelmemet, hogy ki tudjak tartani. Arra is gondot kellett fordítanom, hogy leküzdjem szédülésem, jóllehet viszonylag biztonságos helyen ültem, már pusztán az is hátborzongató hatással volt rám, hogy végig kellett néznem a végzetes mászást.

Most a rabszolgák kerültek sorra, elsőként a törzsfőnök. Emelt fővel, teljes biztonsággal lépkedett felfelé, kínzóinak megvetése ellenére arcát továbbra is érces vonásai jellemezték. A kafirok hegyi népség, akik hozzá vannak szokva országuk borzalmaihoz és veszélyeihez a téli évszakban, mártír útjukat ezért jobban viselték, mint tartottam tőle.

Ennek ellenére elborzadva láttam, amint itt-ott a kevésbé ügyesek lezuhantak és hátborzongató kiáltással eltűntek a mélyben. És csak most vettem észre, hogy a rabszolgavadászok egy csomó asszonyt és gyereket is magukkal hurcoltak. Szívet tépőek voltak a jelenetek, melyektől az ember szíve vérzett, látva a rettenetes nyomorúságot és szörnyűséget. Amott egy kis, körülbelül ötéves fiúcska a karavánvezető ostora által sarkallva mászott felfelé a sziklán. Kimondhatatlan félelem tükröződött arcocskáján, és fájdalom mart a lelkembe, amikor félelemtől és rémülettől sírva lát

tam mászni a gyereket. Hiába vetette magát a mögötte lépkedő anyja a karavánvezető lábai elé, és kezét tördelve könyörgött kegyelemért. Az embertelen alak ostorral és borzalmas káromkodással válaszolt. A megkínzott az ostorcsapásoktól felkiáltott, mire a gyerek erre hátrafordult, hogy anyja után nézzen. Anyja iránti szeretete idézte elő pusztulását, mert megbotlott, és lezuhant a hátborzongató szakadékba. Ekkor újabb szörnyűség történt: Szerencsétlen anyja hirtelen felpattant, és hatalmas ugrással szeretett gyermeke után vetette magát a mélybe.

Már azon voltam, hogy előugrok és lelövöm az embertelen alakot, ámde mégis türtőztetnem kellett magam, hogy ne kockáztassam fő művünk sikerét. Hátborzongató iróniával csengtek füleimben a karavánvezető szavai: „Nem tesz semmit, ha néhány tucat lepotyog közülük." Kénytelen voltam én is így gondolkodni: Pár tucat nem számít, ha a nyomorúságtól szenvedő nép nagyobb részét ki tudom szabadítani.

Végtelenül hosszúnak tűnt az idő, míg a menet első része átért a túloldalra. Arról a helyről, ahol voltam, alig láttam azokat, akik már felértek. A rettenetes magasságban kis pontoknak tűntek, és a széltől üzött, szakadó hó szakaszosan fátyol mögé rejtette a tájat.

A karavánvezető kiáltozással nem tudta megértetni magát a már fent lévőkkel, mert a szél hátborzongató melódiaként süvöltött a rettenetes drámához. A kölcsönös integetések alapján azonban úgy vettem észre, hogy a csapat első felének leereszkedése a túloldalon megkezdődött, miközben a karavánvezető a hátramaradottakat rendezte. Támadásunk megkezdésével várnom kellett addig, míg a sziklacsúcson az utolsó fekete pont is el nem tűnik. Az lesz a megfelelő pillanat.

Végre, végre elérkezett a várva várt pillanat. Gyorsan visszafelé osontam, és nem kellett túl messzire mennem, mert a rohambrigád közben már közelebb nyomult. Ekkor megadtam a megbeszélt jelet, és a kafirok hátulról rárontottak a gilgitekre, miközben a rabszolgák, akik erre fel voltak készülve, elölről megrohamozták a fedezetet ellátó csapatot, miután kölcsönösen átvágták és eltávolították egymás béklyóit.

A kíséret, mely hirtelen és teljesen váratlanul két tűz közé került, alig volt képes ellenállást tanúsítani, és hamarosan le is győztük őket, a keskeny ösvényen nem is tudtak rendesen védekezni.

Jóllehet azt a jelszót hangoztattam, hogy amennyire lehet, kerülni kell az embervér kiontását, és csak végszükség esetén szabad gyilkolni a fegyverekkel, a szenvedélyek azonban elszabadultak, és ki tehetne szemrehányást a véráldozatig kínzott kafiroknak, ha ekkor nem kegyelmeztek könyörtelen kínzóiknak. Majdnem az összes gilgitet lemészárolták, és az elkeseredett siakposok letaszították őket a mélybe, mely oly sokakat elnyelt már az övéik közül.

Ahol lehetőségem volt rá, megálljt parancsoltam a gyilkolásnak, de egyszerre nem rohanhattam oda a hegyfal mentén végighúzódó ütközet minden pontjára.

Végig kellett néznem még egy jelenetet, amitől égnek állt a hajam. A küzdelem során a karaványvezető Csutrura rontott, akiről sejtette, hogy ő lehetett az összeesküvés szerzője, és ekkor ők ketten borzalmas birkózásba keveredtek egymással. Vajon kétséges lehetett ennek a küzdelemnek a kimenetele? Lehetséges lenne, hogy a törékeny leányzó ellen tudjon állni a viszontagságoktól edzett karaványvezetőnek, aki semmilyen eszköztől sem riadt vissza, legalább is addig, míg segítségére oda nem érek?

Jómagam még fel voltam tartóztatva azzal a küzdelemmel, melyet 8-10 gilgittel kellett megvívnom, akik elzárták utamat. Előbb át kellett küzdenem magam rajtuk, ha Csutruig el akartam nyomulni. Odakiáltottam neki, tartson ki, próbálja meg torkon ragadni ellenfelét, míg odaérek, hogy segítsek neki. Mialatt a kétségbeesés dühével rontottam ellenfeleimre – a közelharc során görbe karddal kellett küzdenem, mivel revolvereimből már az összes golyót kilőttem, és a hosszú csövű puskát ezen a helyen nem lehetett használni – és egyiket a másik után kaszaboltam le. Teljes erővel Burgdorffer után üvöltöttem, de úgy tűnt, nem hallja kiáltásaim, vagy talán a küzdelem őt magát is annyira igénybe vette, hogy nem tudott pillanatnyi helyzetéből elszabadulni.

Közben a rettenetes birkózás szakadatlanul tovább folyt a szakadék szélén. A törékeny Csutrunak tényleg emberfeletti ereje lehetett, hogy egyáltalán képes volt ennyi ideig védelmezni magát az erőteljes férfivel szemben. Kölcsönösen megpróbálták egymást lelökni a szakadékba, de minden alkalommal, amikor a borzalmas egymásba kavarodás közben a szikla peremének közelébe kerültek, annak, aki veszélyesebb helyzetben volt, a biztos halál közeledtére újjáéledő erejével sikerült hátrébb kerülnie, vagy annyira belekapaszkodnia ellenfelébe, hogy az nem volt képes eltaszítani magától az őt akadályozó terhet.

Csutru láthatóan kezdett kimerülni. Már nem küzdött, csak belecsimpaszkodott ellenfelébe azzal a szilárd meggyőződéssel, hogy mindaddig nem tudja lehajítani, míg el nem ereszti őt. A karavánvezető azonban teljes robosztus erejét bevetette. Az erőszak minden lehetséges eszközével megpróbálkozott, hogy lefejtse magáról a testébe csimpaszkodó kafir lányt. Öklével vadul arcába csapott, és többször is úgy próbált megszabadulni tőle, hogy a karcsú leányzót testének teljes lendületével a földhöz csapkodta.

A nyers ázsiai a kimerült lányt egyre jobban a szakadék széle felé rángatta, bármely pillanatban lezuhanhatott, és engem szerencsétlent még mindig jó néhányan feltartóztattak a kíséret emberei közül, akik elzárták előttem a keskeny ösvényt. Végig kellett néznem, amint a karavánvezető csontos ujjaival a szép leányzó nyakát fojtogatja, és másik kezével megpróbálja lecibálni magáról annak ujjait, melyekkel görcsösen ruhájába kapaszkodik.

Csutru ekkor már fél testtel a szakadék szélén lebegett, és ellensége hatalmas ökölcsapást mért fejére, mire a lány lezuhant, de keze zuhanásának pillanatában sem engedte el halálos ellenfelét, akit így magával ragadott a mélybe.

A két egymásba kapaszkodó test többször átvetődött, aztán eltűntek szemeim elől, és mindkettőjük kétségbeesett, velőtrázó sikolya túlharsogta a lent zubogó víz hangját és a hóvihar süvöltését.

Szinte a katasztrófa pillanatában mészároltam le az utolsó gilgitet és a hullákon át másztam oda arra a helyre, ahol a szeren

csétlen lány lezuhant. Túl későn érkeztem! Úgy éreztem magam ebben a pillanatban, mintha kiszakadt volna egy darab a szívemből, közel voltam a kábulathoz. Győzelmünknek drága ára volt, nem lett volna szabad, hogy ennyibe kerüljön. Mit válaszoljak majd a törzsfőnöknek, hogyan történhetett meg ez a borzalom a szemeim láttára?

Hagytam, hogy legyilkolják egyetlen gyermekét, idős korának támaszát, és én még csak nem is siettem segítségére, hogy szétzúzzam ellenfelének koponyáját. De megtehettem volna? Való igaz, ha lehetőségem lett volna rá, tényleg megtettem volna, de nem rajtam múlt.

Ekkor rohant oda Burgdorffer. Már messziről kiáltott felém:

– Hívott, uram? Itt vagyok. A hűséges fiú, ő is későn érkezett, azonban nem voltam képes rá, hogy megmondjam neki a szomorú igazságot. Mindenesetre lesz még rá alkalmasabb idő. Ahhoz, hogy megkíméljem őt, jól-rosszul kénytelen voltam hazugságba menekülni.

– Azért hívtalak segítségül, mert ezen a szűk helyen egy tucat ellenséggel találtam szemben magam. Láthatod, valamennyit földre kényszerítettem, és a karavánvezető is megtalálta jól megérdemelt bérét. Ezen a helyen zuhant le a mélybe.

– De hová lett Csutru, uram? Sehol sem láttam. Nem tudja hol maradt?

– Nem tudom Náci, mert teljesen le voltam foglalva. Nem kell aggódnod, bizonyára rövidesen előkerül. Mi a helyzet? Sikerült legyőzni az összes gilgitet?

– Igen uram, de legtöbbjük meghalt. Hiába igyekeztem visszatartani a kafirokat, amint ön parancsolta. Én a magam részéről a legszívesebben valamennyit a pokolra küldtem volna. A túlélők mindannyian megsebesültek, de a biztonság érdekében mégis megkötöztük őket.

– Nem vesztegethetjük az időt, gyorsan át kell jutnunk a túloldalra, hogy a másik felüket is lerendezzük. Téged itt hagylak, vedd át a parancsnokságot. Azokat odaát magam is el tudom intézni.

Anélkül, hogy válaszra vártam volna, elsiettem az emelkedő felé. A kafirok közül kiválogattam azokat, akik hajlandók voltak vállalkozni arra a merészségre, hogy látszólag megbéklyózott kézzel másszanak át a hegy túloldalára, mivel a kísérőcsapat előtt azt a látszatot akartam kelteni, hogy ezen az oldalon minden a legnagyobb rendben van, és a rabszolgák rendben keltek át a hegytetőn.

Attól igazán nem kellett félnem, hogy odaát valamit észrevettek volna a küzdelemből, mivel a vihar még mindig énekelte hátborzongató dalát, a szakadék mélyéről a zubogó víz dübörgése hangzott fel, és ezenkívül köztünk és az ellentábor között ott magaslott a magas, széles hegy, mely bennünket hatalmas falként választott el tőlük. A kafirokat előre kellett engednem, hogy minél többen legyenek odaát, akik majd velünk lesznek, mielőtt megkezdődhet a küzdelem, mert amikor majd jómagam is megjelenek, már le fog hullani a lepel.

Csutru halála miatt mintha megbénultam volna, és minden szellemi erőmet össze kellett szednem, hogy tervem végrehajtására képes legyek. Az átkelés a hegynyergen veszély nélkül sikerült, és mivel az asszonyokat és gyerekeket, valamint néhány félénk embert hátrahagytunk, senkit sem veszítettünk a kafirok közül lezuhanás következtében.

Most már elegen voltak odaát a mieink, hogy jómagam is átkeljek, és megkezdődhetett a küzdelem. Most is az volt a szándékom, hogy kerüljük a felesleges vérontást, ezért a kafiroknak azt az utasítást adtam, hogy természetesen lehetőleg feltűnés nélkül fogják közre a badaksániakat és a tizenkét utazót. Ezt igen könnyű volt végrehajtani, mivel a perzsa a karaványvezetővel tartott megállapodás szerint a hegytetőn már átjutott rabszolgákat hagyta továbbmenni, hogy fogadni tudja a második csoportot.

Amint ekkor jómagam is leereszkedtem a hegytetőről, a tizenkét utazót és a badaksániakat a két kafir csoport között pillantottam meg. Megálltam a hegyoldalon úgy, hogy mindent jól át tudjak tekinteni, támadásra emeltem puskámat, és az előttem álló kafirok fejei felett, akik megjelenésemkor azonnal lehúzták csuk

lóikról a csupán lazán megkötött béklyóikat, és elővették fegyvereiket, átkiáltottam a rabszolgavadászok felé:

– A foglyaim vagytok! Ne merészeljetek ellenállást tanúsítani, mivel teljesen hasztalan volna. A gilgiteket megsemmisítettük, a karaványvezetőt leütöttük, benneteket pedig körülálltak a siakposok, akik többé már nem rabszolgák, hanem szabadok, és fel vannak fegyverkezve. Aki önként megadja magát, annak haja szála sem fog meggörbülni. Aki azonban felemeli a kezét, azt azonnal agyonlövöm. Háromig számolok. Aki ezalatt nem dobja el fegyvereit, azt késedelem nélkül agyonlövöm. Egy – kettő – három!

A számolásnak még nem is értem a végére, valamennyi badaksáni és a tizenkét utazó máris fegyvertelen volt. Egy pillantás az őket falként körülvevő kafirok fenyegető tartására és puskám feléjük tartott csövére meggyőzte őket tarthatatlan helyzetükről.

Leginkább azon csodálkoztam, hogy Kara Murad, a francia és a lövegparancsnok szintén milyen gyorsan beletörődtek sorsukba. Ez minden bizonnyal a váratlan, gyors támadásnak volt köszönhető, mely teljes meglepetést okozott számukra.

Észrevettem azonban, amint a három gazfickó dörzsölt pillantással összenézett, reményeiket valamilyen cselre alapozták, mivel kénytelenek voltak belátni, hogy az ellenállás reménytelen, ezért elhatároztam, hogy figyelni fogom őket.

A következő feladat az volt, hogy a körülzártakat teljesen ártalmatlanná tegyük. Puskám még mindig lövésre készen, csövét a perzsára, mint főkolomposra tartva kiadtam a parancsot:

– A siakposok, akik az első sorban állnak, magukhoz veszik a foglyok fegyvereit, és készenlétben állnak, hogy mindenkit megsemmisítsenek, aki morgolódni merészel parancsaim ellen.

Így is történt. A kafirok szó szerint rárohantak a fegyverekre, és fenyegetően álltak eddigi uraikkal szemben. Majd folytattam:

– Most egyenként mindenki idelép elém, és hagyja kezeit megkötözni. Azután majd eldöntöm, hogy mi fog történni a továbbiakban. Kara Murad elsőként lépjen előre!

A perzsa elsápadt, és késlekedett. Én azonban rátartottam a puskámat, és számolni kezdtem: Egy – kettő –, de ekkor már oda is tartotta kezeit a magam mellé rendelt kafirnak, aki megkötözte. Kötél volt elegendő, hiszen körülbelül kétszáz rabszolga szabadult meg béklyóitól.

– Mi fog történni velem, nemes tüzérségi főparancsnok? – kérdezte reszkető hangon, miközben megkötözték. – Soha semmi rosszat nem tettem veled.

– Tudod te jól, mit tettél ellenem – válaszoltam, miközben nehezen tudtam elnyomni gyávasága és idétlen hízelgése miatt feltörő undoromat. – Először is visszaveszem tőled tulajdonomat, amit elloptál tőlem. Egyébként most nincs rád időm, hogy felsoroljam összes gaztettedet. Amit velem szemben elkövettél, azt még csak meg tudnám bocsátani, mert amint visszaszereztem terveimet, melyek miatt körbehajszoltál a világban, már kész is vagyok veled. Azonban azért, hogy még ezt a szegény békés népet, a kafirokat is meg kellett támadnod, súlyos büntetést érdemelsz. Elhiheted, bőségesen meg is kapod, amit megérdemelsz.

– Ebben a dologban teljesen ártatlan vagyok, ó nemes és nagylelkű frank ember. Nem én hajtottam végre a támadást, hanem a karaványvezető, aki meg is kapta méltó büntetését szörnyű tettéért. Mirza Carpentier és a lövegparancsnok a tanúim, hogy teljesen ártatlan vagyok.

– Halgass! A francia és az afgán éppolyan gazemberek, mint te magad. Tűnj el előlem, ne is lássam szemeidet, melyek olyan hamisak, mint az epe, hamisak, mint sötét, áruló szíved.

Már torkomban éreztem a hányingert, amikor fel kellett rántanom köpenyét, hogy elvegyem tőle a terveket. Odakaptam a táskához, ahová annak idején elrejtette, amint a svati dervisnél megfigyeltem. A táska azonban üres volt.

– Hová rejtetted a terveket te gazember? – üvöltöttem rá. Ha nem adod elő, pillanatokon belül agyon foglak lőni. Ezzel revolverem a mellének szegeztem.

A gyáva alak egész testében reszketett.

– Kíméld meg az életem, ó nemes, nagylelkű idegen! Kegyelem! Kérlek, kegyelmezz meg! Mindent be fogok vallani. Nin

csenek nálam a tervek, melyeket keresel, mert nem az enyémek. A franciánál fogod megtalálni azokat. Ő az, akin bosszút kell állnod.

– Nyomorult gazember! Képes vagy tehát társadra hárítani gaztettedet! De nem fogod megúszni, ha tulajdonomat nála sem találom meg, akkor mindketten itt helyben a halál fiai vagytok.

– Uram, uram, igaztalanul vagy dühös rám. Hidd el nekem — Ekkor azonban intésemre elvezették. Határtalan bosszúság vett erőt rajtam. Szó szerint rárontottam a franciára, hogy elszedjem tőle a számomra oly fontos tulajdonom.

– Ide a tervekkel! – üvöltöttem rá, szinte már nem is voltam ura magamnak. Ide vele, vagy Isten irgalmazzon neked!

Köpenyét szinte lerángattam testéről, és kotorászni kezdtem belső zsebeiben. Ott voltak, tényleg ott voltak! – Hála érte a Teremtőnek.

Még fel sem tudtam fogni egészen, ami történt. Hiszen visszaszereztem a terveket! Ezek után vége minden hajszának. Végre hazatérhetek. Vadul magamhoz szorítottam, túláradó örömömben majdnem ajkamhoz szorítottam. Gyorsan lehámoztam róla a csomagolást, hogy megvizsgáljam, nem tévedéssel állok-e szemben. De nem, minden a legnagyobb rendben volt. Tényleg az volt, amit kerestem, és teljesen hiánytalanul.

Ekkor mozgolódni kezdett a francia.

– Monsieur – szólalt meg. Energikusan tiltakoznom kell az ellen, hogy itt a nyílt országúton megtámadjanak és kiraboljanak. Ezek a holmik a saját tulajdonomat képezik. Nincs joga hozzá, hogy elvegye tőlem. Éppoly kevésbé, mint a fegyverekhez sem, melyeket elszedetett tőlem, és amelyekre szükségem van, hogy meg tudjam védeni magam az útonállókkal szemben.

– Fegyvereid nem védekezésre, hanem ártalmatlan hegylakók elleni alattomos támadásra használtad. És ami a terveket illeti, azokat pedig ellopták tőlem.

– Ahhoz nekem semmi közöm, semmit sem tudok róla. Én a magam részéről mindenesetre súlyos pénzeket fizettem érte, és még egyszer tiltakozok ellene, hogy kiraboljon engem.

– Tiltakozzál csak, amennyit csak akarsz. Törődtél te például a szegény falulakók tiltakozásával, akiket rabszolgának akartál

eladni? Érdekelt téged Burgdorffer társam tiltakozása, amikor bedugtad az öntödei kemencébe, hogy elevenen elégesd? Az lesz a sorsod, amit kiérdemeltél. Abban biztos lehetsz.

Erre már elsápadt. Ezeket már nem tudta megcáfolni, nem tudta szemtelen képpel kétségbe vonni, ami a napnál is világosabb volt, mert itt voltak a tanuk a vád igazságára.

– Kötözzétek meg, és állítsátok félre! – kiáltottam a kafirok felé. A lövegparancsnok a következő!

Afganisztán emírjének egykori tüzérségi parancsnokát elém lökték, mert önként nem akart tenni egyetlen lépést sem. Nem szólt egy szót sem, nem bizonygatta ártatlanságát, mint Kara Murad, és nem is tiltakozott, mint Jacques Carpentier. Kezeinek megkötözésével szemben passzív, de energikus ellenállást tanúsított, és megkötözéséhez három emberre volt szükség, mert egyre ki akart csúszni kezeik közül. Közben csikorgatta a fogait, szemei forogtak, melyekből őrült gyűlölet és bosszúszomj sugárzott. Tudtam, hogy ettől a fickótól még valami rettenetes gaztettre számíthatok, ha valaha kiszabadul. Ha valaha kezei közé kerülnék, élve bizonyára nem eresztene el. Hálistennek erre nem volt semmi kilátása, hatalmamban volt, és nem én az övében.

Utána Riza, a szolga került sorra. Kétségbeesetten nyöszörgött kegyelemért, térdre borult előttem, átkarolta térdeimet, Alira és a kalifákra esküdözött, hogy mindent el akart árulni, amit tudott, és fel akarta sorolni nekem gazdája gaztetteit, melyeket az elkövetett. Azt hitte a nyomorult, hogy képes lesz kíméletesebbre hangolni magával szemben, ha árulóvá alacsonyodik.

Egyáltalán nem válaszoltam neki, hanem lábammal oldalra löktem ezt a megvetni való alakot, a kafiroknak egy pillantással parancsot adva, hogy kötözzék meg.

Ezzel a négy gazember egyelőre el is volt intézve. Most a további nyolc önálló utazó következett. Magam elé rendeltem és kikérdeztem őket, honnan hová, és még más dolgokról is, amiről úgy tűnt, tudnom kell. Két perzsa, egy Kasmírból, egy Gilgitből, hárman Buharából és egy Afganisztánból, valamennyien ártalmatlan emberek, akik csak azért csatlakoztak a karaván hoz, hogy veszélytelenül jussanak át a hegyvidéken.

Miután részletesen kifaggattam őket, elmondtam nekik, hogy nem áll szándékomban foglyul ejteni őket, fegyvereiket visszakapják, és minden mást is, ami egyébként az övék, természetesen a szükséges élelmiszeradagot is az út Faisabadig tartó hátralévő részére, mely úgy tűnt, már nem tartogat említésre méltó nehézségeket. Ha akarnak, bármely pillanatban elválhatnak tőlünk.

Késedelem nélkül éltek is ezzel a lehetőséggel, mert örültek, hogy ilyen könnyen megúszták, és nemsokára láttuk is őket az úton elvonulni málhás állataikkal, melyeket a kafirok nagy hozzáértéssel áthoztak a hegytetőn. A badaksániakat közben valamennyit megkötözték, és kénytelenek voltak néhány szívből jövő durvaságot elviselni, a kiszabadult siakposokat csak nagy nehézségek árán sikerült visszatartani, hogy ne rontsanak rájuk, és ne mészárolják le őket.

Miután személyesen meggyőződtem róla, hogy a négy gazember béklyói elég tartósan vannak megkötözve, felügyeletüket rábíztam az egyik kafirra, akit a törzsfőnök megbízhatónak mondott. A legnagyobb óvatosságra intettem, és Csutru apjával a hágón át visszatértem a másik oldalra. Vele és Burgdorfferrel meg akartam beszélni, mi legyen a kiszabadított kafirokkal, mert ők bizonyára nem akarják folytatni az utat. Arra is gondom volt, hogy a törzsfőnököt kíméletesen tájékoztassam lánya haláláról, de semmi esetre sem a perzsa jelenlétében, mert tartottam a bosszúállás véres jelenetétől.

Amikor átértünk a túloldalra, rögtön észrevettem, hogy Burgdorffer már értesült a szegény lány sorsáról. Teljesen megtörten ült egy sziklán, fejét két kezére támasztva. Mivel sehol sem látta gyermekét, és amint észrevette Náci állapotát, a törzsfőnök is rögtön megsejtette, mi történt. Csak egyetlen szót szólt felém:

– Csutru?

Szomorúan bólintottam fejemmel, és kezem nyújtottam felé. Az idős férfi erős volt, és nem tört meg, amint ott állt előttem, de a félig vad embernek két nagy könnycsepp gördült végig arcán – egy atya könnyei.

Hosszasan álldogált ott, a fájdalomtól némán, én pedig nem mertem megzavarni. Egyszer csak hirtelen csuklóm után kapott, vasmarokkal megszorította, és így szólt hozzám:

– Uram, tudod hogyan halt meg?

Röviden, egyszerű szavakkal elmondtam neki a történteket. Közben egész idő alatt szigorú tekintettel mért végig, szemeit szinte belefúrta enyéimbe. Fokozatosan egyre égetőbbé vált tekintete, kérdezősködés nélkül hallgatta végig szavaimat, és amikor végre befejeztem, az alábbi szavakat intézte hozzám:

– És mi a szándékod a perzsával, uram?

– Magam sem tudom, már semmi érdekem nem fűződik hozzá, visszaszereztem, amit ellopott tőlem.

– Csak nem akarod szabadon engedni?

– Ezt majd minden bizonnyal meg kell tennem, hiszen örökké nem cipelhetem magammal.

– Uram, nem engedheted el. Ha már nincs szükséged rá, akkor engedd át nekem, engem illet, engem és bosszúmat.

– Meg akarod ölni?

– Ne kérdezősködj! Jogos lesz, amit tenni fogok vele.

– Bosszút akarsz állni rajta?

– Igen, bosszút fogok állni rajta, mert ő Csutru valódi gyilkosa. Gyermekem soha többé nem találná meg nyugalmát, ha halála nem lenne megbosszulva, gonosz szellemek heccelnék lelkét szüntelenül, mindörökre. Nem utasíthatod vissza egy atya szívének ezt a kívánságát.

Mit tehettem? Elvehettem az öreg férfi élete alkonyának nyugalmát? És vajon az a kőszívű gazember, akinek kezeihez ragadt mindaz a vér, mely ma kiömlött, nem érdemelné meg százszorosan a halált? Nem volt jogom hozzá, hogy megtagadjam a meggyilkolt gyermek apjának a perzsa kiszolgáltatását, egyszerűen erkölcsi parancs volt, hogy a merénylő ne ússza meg büntetlenül.

Ekkor azonban felemelkedett Burgdorffer, és olyan kemény hangon szólalt meg, amilyet még sohasem használt velem szemben:

– Uram, bízza rá a gazembert erre az idős férfire, vagy esküszöm, hogy első ízben, ha találkozni fogok vele, tőrömet tövig döföm a mellébe.

– Burgdorffer! – kiáltottam döbbenten. – Gyilkossá akarsz válni?

– Nem uram, gyilkossá nem. Azonban ezt a sumák alakot, tolvajt, árulót és százszoros orgyilkost hagyni csak úgy elvonulni azt jelentené, hogy súlyos bűnnel terhelné lelkiismeretét. Nekem teljesen mindegy, hogy a törzsfőnök fogja-e meggyilkolni, vagy én. Őt illeti az elsőbbség, de a perzsa nem szabadulhat el, azt én mondom önnek, Ignatius Burgdorffer.

Alig ismertem rá a jóindulatú legényre, arcán soha nem láttam ilyen kemény kifejezést, és ilyen rideg, szigorú pillantást szemeiben. Csutru minden bizonnyal sokkal közelebb állt szívéhez, mint sejtettem.

Mivel Burgdorffert ilyen elhatározottnak láttam, és a legkevésbé sem kívántam, hogy gyilkosság történjen a szemeim előtt, ezért megígértem a törzsfőnöknek, hogy kiszolgáltatom neki a perzsát. Valóban neki volt rá a legtöbb joga.

Miután mindez megtörtént, mindketten, akiket a szeretet és szerelem egy lénnyé egyesített, arra kértek, engedjem őket kötélen leereszkedni a mélybe, hogy megpróbálják onnan felhozni Csutru holttestét.

Nem tudtam, és nem is akartam megtagadni ezt az engedélyt, de legalább megpróbáltam lebeszélni őket erről. Utaltam a vállalkozás rendkívüli kockázataira, és teljesen valószínűtlennek állítottam be a siker lehetőségét.

Mindhiába. Süket füleknek prédikáltam.

– Meg kell próbálnunk – válaszolta érveimre Burgdorffer. – És ha jómagam is lezuhanok, mit számít az? Rajtam ne múljon. Szegény Csutrunak is ebben kellett hinnie.

Nos beláttam, hogy rábeszélő képességem ebben az esetben teljesen kudarcot vallott. Ezért úgy határoztam, hogy a lehetőségekhez képest gyorsítom a kockázatos vállalkozás végrehajtását, mert már túl sok időt késlekedtünk ezen a helyen. A kötéllel nem volt gond, mert a karaván bőven vitt magával elegendő kötelet.

Így aztán összekötöztünk egy nagyon hosszú, igen erős kötelet, és azzal leeresztettük Burgdorffert, aki a kötél végét melle köré kötötte. Társam biztonsága érdekében nem kevesebb, mint hat kafirt állítottam sorba, hogy biztonságosan tartsák meg a kötelet. A mentési munkálatok részleteit a törzsfőnök irányította. A szikla élére, ahol a kötél lefelé kanyarodott, egy nyerget rakattam, hogy az éles kőzet ne okozzon kárt benne.

Hosszú, igen hosszú idő telt el, mielőtt Burgdorffer megadta volna a jelet a kötél felhúzására, amivel igen nehéz próbára tette türelmünket, mert a sziklafal olyan meredeken zuhant a mélybe, hogy a bajort képtelenek voltunk szemeinkkel követni. Most azonban, amikor elkezdték felfelé húzni a kötelet, az egyik kafir így szólt:

– Uram, ez most sokkal nehezebb, mint az előbb volt.

– Lehetetlen – válaszoltam. – Csak azért tűnik úgy, mert a felhúzáshoz több erő kell, mint a leeresztéshez.

– Miért volna lehetetlen – kérdezte a törzsfőnök. Nem a legtermészetesebb dolog a világon, hogy a vőlegény menyasszonyának holttestét magával hozza, hogy eltemethesse?

– Mélyen hallgattam meghatottságomban. Az öregember belelátott gyermeke szívébe anélkül, hogy ő vallomást tett volna neki, és hogy Burgdorffer szintén szerelmes volt a szerencsétlenül járt lányba, atyai tekintete azt is helyesen ismerte fel.

Néhány kafirt azonnal odahívtam még a kötélhez, és nagy gonddal húzni kezdtük felfelé a súlyos terhet.

Úgy történt, amint a fehér szakállas öregember sejtette. Burgdorffer magával hozta a lezuhant lányt a mélyből. Ekkor azonban nagy meglepetés következett.

– Még él uram – kiáltotta Náci magán kívül örömében, amikor feje felbukkant a sziklaperem szélénél. A karaványvezető holttestét, amelyre ráesett, mérsékelte a becsapódás erejét.

Nagy gonddal segítettük fel a két szeretett embert. Csutru eszméletlen volt, de nyilvánvalóan nem sérült meg súlyosan. A törzsfőnök hangos kiáltással hajolt öntudatlan gyermeke fölé és forró csókokkal árasztotta el arcát. Burgdorffer azonban a süvöltő hóvihar ellenére levette prémsapkáját, összekulcsolta a kezeit, és han

gosan imádkozni kezdett. Hálaimát rebegett a teremtőnek a csodálatos megmentésért.

Miután tartottunk egy rövid szünetet, sürgetni kezdtem az indulást. A törzsfőnökkel abban maradtunk, hogy visszavezeti a siakposokat hazájukba. Ehhez természetesen megfelelő élelmiszer ellátmányra volt szüksége. Megígértem neki, hogy a hegy túloldaláról teherhordó állatokkal együtt visszaküldök annyit, amennyit nélkülözni tudunk, az odaát lévő kafirokkal és a perzsával együtt. Ő a lánya megmenekülése ellenére továbbra is igényt tartott rá, az alattomos támadásért gyülekezetével akart ítéletet mondatni felette. Ez ellen nem lehetett semmi kifogásom. Csutrut a törzsfőnök egy teve hátán akarta hazaszállítani, mivel bizonyára történhetett vele valami a zuhanás következtében. Ájult állapotából eddig még nem tért magához.

Ezek után szívélyes búcsút vettünk egymástól. A professzorral, Burgdorfferrel és a gilgitekkel átmentem a sziklacsúcs túloldalára, ahol már készülődtek a továbbvonuláshoz. A karaván katonái mindaddig megkötözve maradtak, míg ezen a nehéz terepen voltunk, Carpentier, a lövegparancsnok és Riza természetesen úgyszintén, mivel két társammal magunkra maradtunk az egész kolónia felügyeletével, ezenkívül még az élelmiszerek átadásával és a teherhordó állatok ellátásával is el voltunk foglalva.

Végül levonultunk a hegyről, és csak késő éjjel értünk el a szerájba, ahol megszállhattunk.

Élve eltemetve

Hat-hét napi járás volt az út előttünk Faisabadig. A Badaksán felföldjén vezető úton erősen lefelé haladtunk, és az egész szakaszon csak Dzsakaran, Kairabad, Ular és Ranka településeket érintettük.

Faisabadtól a nagy karavánút afgán területen át vezet nyugat felé, Kundus, Tasgurgan, Mazar-i-Sharif állomásokon keresztül, innen tovább északi irányban az Amu-darján át Buhara területein Sirabad, Husar, Karsi településeken keresztül Buhara fővárosa felé, ahol eléri azt a vasútvonalat, amely az orosz-turkesztáni Merven át a Káspi tenger és hazám felé vihetne.

Az átvonulást afgán területen, tehát Faisabadtól Mazar-i-Sharif felé kerülni akartam, nehogy akaratom ellenére afgán csapatokba ütközzek, melyek talán újabb akadályokat gördítenének elém. Ezért úgy határoztam, hogy inkább a félreesőbb, vad vidékeken át vezető utat választom Faisabadtól közvetlenül észak felé, melyen néhány napon belül elérem az Amu-darját, ami egyúttal Buhara határfolyója. Jóllehet Afganisztán emírje és Buhara között baráti viszony áll fenn, ami odáig megy, hogy a menekülőben lévő bűnözőket kölcsönösen kiszolgáltatják egymásnak, ennek ellenére Buharától mégis kevésbé kellett tartanom, mint magától Afganisztántól.

„Karavánom" vonatkozásában óvatossági rendszabályokat kellett életbe léptetnem, mert túl sokáig nem akartam a karavánnal bíbelődni. Túl sok munkát és figyelmet igényelt. Sem a badaksániakban, sem a gilgitekben nem bízhattam meg. Ráadásul a három gazfickó részéről valamiféle alattomosságra is számíthattam, mert biztos, hogy minden lehetséges lehetőséget kihasználnának nem csak a menekülésre, hanem ha lehetőségük adódna, bizonyára bosszút is állnának rajtam.

Ezért nagy figyelmet kellett fordítanom arra, hogy a három gazembert elkülönítsem a karaván többi részétől, ezt másnap reggel az igen megerőltető éjszakánk után rögtön meg is tettem, mivel az éjszakát természetesen teljesen ébren, őrködéssel voltunk kénytelenek eltölteni. Ha valamelyik gazfickónak sikerült volna

béklyóit kibogoznia, minden bizonnyal kiszabadította volna a többieket is, és az egész díszes társaság ránk támadt volna. Az, hogy ilyen körülmények között életünk egy fityinget sem érne, teljesen kézenfekvő volt.

Burgdorffer és én ezért egész éjszaka puskával a kezünkben az alvók között járőröztünk, kénytelenek voltunk végignézni és végighallgatni, amint alszanak és horkolnak, miközben szemeinkkel és füleinkkel folyamatosan megerőltetve figyeltünk, és nem engedhettünk egyre fokozódó fáradtságunknak. Csak a professzor élvezhette a nyugalmat, nem mertem rábízni a felelősségteljes őrszolgálatot, amitől valamennyiünk élete függött.

Mindkettőnk tagjai ólomnehezek voltak, amikor a Hindukus hófödte csúcsai felett, mely ekkor tőlünk keletre volt, felemelkedett a téli hajnal vérvörös napkorongja.

Nehéz és merész kezdet volt, a karaván korábbi kísérőcsapatának szabadon engedése, mivel állandóan attól kellett tartanunk, hogy a fickók összeverődnek és megtámadnak bennünket. Ezért semmi esetre sem kerülhetett fegyver a kezükbe, és megfelelő helyet kellett találnunk arra, ahol szabadon bocsátásuk megtörténhetett, hogy ne okozzon bonyodalmakat.

A gilgitek létszáma a dühöngő kafirok támadása következtében 50 főről 10-re zsugorodott, így a badaksániakkal együtt egy 50 fős csapatot képeztek. Közülük tizenkettőnek azonban olyan sérüléseik voltak, hogy vinni kellett őket, így huszonnéggyel megint csak kevesebbnek számítottak, ezenkívül heten teljesen ki voltak merülve, illetve lábaik fel voltak törve, nekik jóllehet nem volt szükségük támogatásra, harc esetén azonban nem jöhettek számításba.

Összességében tehát 19 ember maradt, akiket harcosnak lehetett minősíteni. Nekik viszont nem volt fegyverük, és szükség esetén ismétlőfegyvereinkkel távol tudtuk volna őket tartani magunktól.

Mégis igyekeznünk kellett a lehető legnagyobb távolságot tartani tőlük, hogy az már eleve elvegye kedvüket egy esetleges támadástól. Ehhez ki kellett várnunk, míg megfelelő terepre bukkanunk, és akkor majd meghozzuk döntéseinket.

Két napig meneteltünk, mielőtt valami alkalmas helyet találtam volna. Amolyan sziklaszoros féle volt, amit estére elértünk. A szoros északi kijáratát egy sziklakapu zárta le, mely éppen elég széles volt ahhoz, hogy egy felmálházott teve átférjen rajta. A kapu túloldalán tágas fennsík terült el, mely nagy távolságon át belátható volt. Magában a sziklaszorosban volt még egy barlang is, amely húsz személy számára nyújthatott volna szállást. Ezt magunk és öt lovunk részére választottuk éjszakai táborhelyként, három speciális foglyunkat a barlang hátsó csücskében helyeztük el, hogy teljes biztonsággal őrizhetőek legyenek. A viszonylag keskeny bejárat jól védhető volt, három órás őrségváltásban állapodtunk meg. Pozíciónkból egyidejűleg jól megfigyelhettük a foglyul ejtett kísérőcsapatot és a karaván teherhordó állatait, ők kénytelenek voltak a szabadban éjszakázni.

A szabadban éjszakázás kényszerűség volt, egyébként a sziklaszoros nagyon védett volt és messze nem volt olyan hideg sem, mint odafent a hágón.

Foglyainknak általában jobb dolguk volt, mint nekünk, mivel semmi munkát nem kellett végezniük, és őrséget sem kellett állniuk, miközben nekünk minden étkezéshez ki kellett osztanunk az ennivalót, ráadásul közben fegyverrel a kézben ügyelnünk is kellett rájuk, azzal is sok gondunk volt, hogy étkezéshez ki kellett bontanunk kezeik béklyóit, majd étkezés után újra meg kellett őket kötözni.

Ilyen körülmények mellett nem csoda, hogy végül a teljes kimerültség állapotába kerültünk, és így legfőbb ideje volt, hogy megszabaduljunk ettől az egyre elviselhetetlenebbé váló tehertől.

Tényleg szívből megörültem, amikor harmadik nap hajnalban derengeni kezdett, mert szinte ájulásig fáradt voltam. Ekkor azonban újabb, bosszantó elfoglaltság várt ránk. Az elvonuló csapatnak csak annyi élelmiszert szántam a szükséges teherhordó állatokkal együtt, hogy éppen elég legyen Faisabadba érkezésükig, így az emberek arra kényszerültek, hogy a lehető legsürgősebben útnak induljanak, ha nem akartak éhen halni.

A szükséges négy állatot kora hajnalban négy badaksánival együtt magamhoz vettem, és kivezettem őket a sziklakapun át a

fennsíkon egy olyan pontra, mely annyira távol volt, hogy még éppen észre lehetett venni, majd egyiküknek kibogoztam a kezét, és így szóltam hozzá:

Amikor most visszalovagolok, társaid kezéről leveheted béklyóikat. A többieket ide fogjuk küldeni, először a sebesülteket támogatóikkal együtt, aztán a martalócokat. Amikor ideérnek hozzátok, akkor azonnal induljatok útnak, mivel a betegekkel nem fogtok túl gyorsan haladni, és az egészségesek, akiket kis szünet után fogok útnak indítani, rövidesen utolérnek majd benneteket. Eszetekbe ne jusson megállni, mert mindenkit, aki vissza merészel fordulni, azonnal le fogom lőni. És most jó utat.

Zangimmal elvágtattam onnan egy olyan helyre, mely középen volt a sziklakapu és a pont között, ahol otthagytam a teherhordó állatokat. Megálltam, és a megbeszéltek szerint egy lövéssel jelt adtam Burgdorffernek a csapat indítására.

Lassan elkezdtek kifelé szivárogni a szabadon engedett foglyok, egymástól az általam előre meghatározott távolságra. Előttem kellett elhaladniuk, hogy utolérjék az előreküldött élelmiszeres kolóniát.

Először a tizenkét sebesült érkezett tizenkét hordozójuk hátán egymástól száz lépésnyi távolságra. Mind a huszonnégyük kezeiről le voltak szedve a béklyók. Őket háromszáz lépésnyi közbülső tér követte, majd a hét lábsérült és a martalócok jöttek, egymáshoz képest szintén száz lépésnyi távolságra. Ők sem voltak megkötözve.

Ezután fél óra szünet következett, majd a még hátramaradt tizenöt egészséges ember került sorra. Ők voltak a legveszélyesebbek. Ezért megbéklyózva, háromszáz lépésnyi távolságra engedtem, hogy kövessék egymást. Őket majd bajtársaik fogják kötéseiktől megszabadítani.

Hosszas, sivár menet haladt a sík terepen. Csendben, hangtalanul meneteltek, szétdaraboltan és így legyengítve. Az emberek a téli, hegyvidéki utazás megpróbáltatásaitól annyira ki voltak merülve, hogy egyáltalán nem is gondoltak arra, hogy parancsaimnak ne engedelmeskedjenek. Olykor átkozódásokat lehetett hallani, de

nyilvánvalóan örültek annak, hogy kikerültek hatalmam alól, és egyáltalán annak is, hogy baj nélkül megúszták az eseményeket.

Ennek ellenére, nehogy elmulasszak bármiféle óvatossági intézkedést, Burgdorfferel úgy állapodtam meg, hogy a már újra egyesült karaván még egy darabig követni fogom úgy, hogy közben jómagam ne legyek látható, mert meg akartam figyelni, és meggyőződni róla, hogy tényleg elvonulnak-e, és nem fordulnak vissza egy éjszakai támadásra. Ha első éjszaka nem kerül sor egy ilyen támadásra, akkor a továbbiakban már biztonságban leszünk, mert egy későbbi visszatérést a szűkösen kimért élelmiszerkészlet már nem tett volna lehetővé.

Egy napi útravalót vittem magammal, és Burgdorffernek és a professzornak jól a fejébe véstem, hogy a lehető leggondosabban vigyázzanak három foglyunkra, akiket még jó ideig kénytelenek leszünk magunkkal cipelni, hogy végérvényesen megakadályozzuk esetleges csatlakozásukat a karaván maradványaihoz, és semmilyen körülmények között, semmi ürüggyel ne hagyják megszabadulni őket béklyóiktól, bármi történjék is.

Megvártam, míg a karaván mozgásba lendült, és hagytam teljesen látótávolságon kívülre kerülni, a fennsík hótakarójában hagyott nyomaikat minden nehézség nélkül követhettem, és azonnal észrevettem volna, ha valaki, vagy akár többen is, elváltak volna a csoporttól.

Olyan könnyed és vidám hangulatba kerültem, mint már évek óta soha. Úgy éreztem, elértem bolyongásaim célját, és rózsaszínűnek láttam magam előtt a jövőt. Hazám, oly régen nélkülözött hazám integetett felém, becsületem visszaszerzése, kibékülés családommal és végre egybekelés szelíd Máriával. Kedves képek röpködtek körül, boldog ifjúságom derengett fel lelki szemeim előtt, és hiú boldogság és öröm töltötte el lelkem.

Így ért utol a dél körüli idő, amikor rövid pihenőt tarthattam, mivel a karaván is kénytelen volt egy kis pihenőt tartani. Cangival ezért előbb vágtázni kezdtem, hogy behozzam a szemem elől eltávolodott menetet, és megfigyeljem őket anélkül, hogy ők észrevennének engem.

Rövidesen utolértem őket. Kis erdőcskében tanyáztak, mely elég sűrű volt ahhoz, hogy meglehetősen közel tudjak kerülni táborhelyükhöz. Miután meggyőződtem róla, hogy valamennyien összegyülekeztek és senki sem hiányzott, egyik bokorban pihenőhelyet készítettem magamnak, ahonnan megfigyelhettem a csoport indulását, amikor sorra kerül.

Pihenőjük körülbelül két órán át tartott. Nem gondoltak arra, hogy visszatérjenek, inkább előre igyekeztek, már amennyire a sebesültek haladásukat lehetővé tették. Még egy órán keresztül követtem őket, ez alatt az idő alatt sem vettem észre semmi gyanúsat, így aztán visszavágtattam a sziklaszorosban lévő barlangunkhoz.

Burgdorffert és a professzort nem láttam meg rögtön, és mivel hívásomra sem válaszolt senki, leszálltam a lovamról, hogy bevigyem a barlangba, és meggyőződjek a foglyok állapotáról.

Cangit hamar elláttam, és elindultam a barlang hátsó csücske felé, ahová Carpentiert, a lövegparancsnokot és Rizát helyeztük el. Ugyanúgy feküdtek ott, ahogy reggel otthagytam őket, hátuk mögött összekötött kezeikkel, háton a földön fekve.

Ekkor lehajoltam a lövegparancsnokhoz, hogy megvizsgáljam béklyóit, amikor Cangi hirtelen hangosan felnyerített, amit mindig megtesz, ha valami feltűnő eseményt vesz észre. Lehajolt helyzetemből visszafordultam, és ekkor közvetlenül magam előtt láttam a perzsa Kara Murad alakját, aki a hátam mögött némán belopakodott a barlangba.

Egy pillanatra sem veszítettem el a lélekjelenlétem, hanem torkon ragadtam. Ugyanakkor azonban azt is éreztem, hogy hátulról hat kéz ragad meg. A három szélhámos, akik az előbb még látszólag megkötözve a földön feküdt, megfordulásom pillanatában felugrráltak, és mázsás súlyként testemre csimpaszkodtak. Szó szerint körülfonták karjaimat, egyikük pedig úgy elkezdte szorongatni a torkomat, hogy elakadt a lélegzetem.

Miközben hátulról hárman hátrafelé rángattak, a perzsának sikerült heves ellenállásom ellenére jobb lábam köré kötelet vetni, és kirántani vele a lábam a testem alól. Ettől úgy elveszítettem az egyensúlyomat, hogy csak úgy puffantam, amint végigterültem a

földön. Jóllehet kezeimmel, lábaimmal és fogaimmal egyaránt küzdöttem, hogy a gazemberek ne tudjanak úrrá lenni rajtam, de a négy férfivel szemben, akik alattomosan támadtak rám, és ezzel behozhatatlan előnyre tettek szert, tartósan képtelen voltam ellenállni. Heves, kétségbeesett küzdelem után letepertek, megkötöztek, és végül teljes mértékben ellenségeim kezei közé kerültem.

Mindaz, amit nagy fáradozások árán nyertem, elveszett, minden reménységem egy csapásra megsemmisült. Carpentier első dolga az volt, hogy feltépte köpenyem, és magához vette terveimet. Kara Murad azonban, mialatt én a földön fekve félájultan dühöngtem a számomra annyira értékes dokumentumok elvétele miatt, sátáni nevetéssel állt előttem, és szemeit legeltette kétségbeesett helyzetemen. Nem szólt egy szót sem. Fehér, jól ápolt, drága gyűrűkkel díszített kezével hosszú, fekete és helyenként hennával pirosra festett szakállát simogatta és mosolygott. De mosolya valami ördögi volt, olyan pokoli győzelmet sugárzott, ami még sokkal jobban feldühített, mint a lövegparancsnok sivár és közönséges káromkodása, aki kutyának, eretneknek, kémnek, árulónak, varangynak, patkánynak, skorpiónak, tolvajnak, rablónak, gyilkosnak, kígyónak, kukacnak és ki tudja, még minek nevezett, lábaival rugdosott, képembe köpött, és korlátlan gyűlöletét még számtalan egyéb módon juttatta kifejezésre. A két éles ellentét szinte megsemmisítő hatással volt rám.

Carpentier általában passzívnak mutatkozott. Ereiben sokkal inkább európai vér csörgedezett mintsem, hogy részt vegyen a keletiek gyűlölet-orgiájában. A tervek megint nála voltak, és számára ez volt a legfőbb dolog.

Riza, aki néhány napja még oly nyomorultan könyörgött kegyelemért, ennek pont az ellentettje volt. Ez a nyomorult szolgalélek kihasználta védtelen helyzetem melybe kerültem, hogy megmutassa teljes gonoszságát. Majdnem túltett a lövegparancsnok találékonyságán, már ami ócsárló szavait illeti, de ráadásul még gúnyolódott is, amikor így szólt hozzám:

Képes voltál elhinni, hogy tényleg elárulnék neked bármit is, amikor megkötöztettél? Ne képzelődj! Csak ki akartam használni ostobaságodat, csak hazudtam és becsaptalak volna. De tudd meg,

hogy nemes gazdám semmit sem követett el, amit szégyellnie kellene a nap előtt, és ha tett is volna bármit, azt sohasem árultam volna el neked, ki jó példa vagy az álnokságra, alattomosságra, hitványságra és ostobaságra, te, minden hazugság és csalás atyja, nyomorult keresztény kutya, ördögimádó és hitetlen. De várj csak, ezúttal nem menekülsz előlünk. Olyan halálról gondoskodunk majd neked, melyen legalább fél napig kell tanácskoznunk, nehogy túl szerény és kellemes legyen. Tested nem halhat meg gyorsan, hanem csak lassacskán, amint egy ilyen szörnyhöz illik. Halálodban kell, hogy legyen valami értelem és bölcsesség, és alkalmat kell adnunk rá, hogy legyen elég időd végiggondolni, micsoda fertő vagy tulajdonképpen. Azt hiszem, a befalazás, vagy élve elásás volna a legméltóbb egy ilyen fekélynek az emberiség testén. Így lehet meghalni a leglassabban és legnagyobb kínok között, mindig is ellensége voltam az éles eszközöknek, melyek az embert oly gyorsan juttatják át az életből a halálba, hogy észre sem vesz belőle semmit, vagy legalább is olyan gyorsan elveszíti eszméletét, hogy utána már nem is érez semmit. Azt már nem, a te esetedben gondoskodni fogunk róla, hogy jó néhány napig vergődjél. Az éhenhalás nagyon jó hecc olyanok számára, akik azt mindenképpen szeretnék elkerülni.

Ennek a nyomorult gyáva alaknak, aki néhány napja még könyörületért könyörgött hozzám, most semmi más dolga nem akadt, mint gúnyolja azt, aki képtelen a védekezésre, és a kínhalál rémségeivel kínozza. Csak akkor sikerült megszabadulnom tőle, amikor gazdája elszólította mellőlem.

Nem tartott sokáig, és odahozták Burgdorffert és a professzort is. Nem csupán meg voltak kötözve, hanem szájuk is úgy be volt tömve, hogy már közel voltak a megfulladáshoz. Szegényeket mint két közönséges csomagot dobták le mellém, majd megkezdődött a tanácskozás.

A négy gazember a közvetlen közelünkben ült le, hogy megtanácskozzák, milyen módon tegyenek el bennünket láb alól, és még ma is, amikor mindezt leírom, borzongás fut végig tagjaimon mindattól a tortúrától, amit ezek az alávaló alakok kitaláltak számunkra.

Való igaz, méltóak lettek volna arra, hogy egész életre szóló megbízást kapjanak hóhérként Csitrál börtönében, legalább is a három ázsiai. Az igazság kedvéért tanúsítanom kell, hogy a franciát semmiféle kínzás ötletével nem tudták megnyerni, ő a gyors halál híve volt, ezt azonban saját életének biztonsága érdekében és olyan üzleties megfontolásból gondolta, mely egyenesen felháborodást váltott ki belőlem.

– Az egész kínzásosdinak – mondta rideg hangon – nincs semmi értelme. Az a véleményem, hogy egyszerűen golyót a fejükbe, és akkor rögvest örökre megszabadultunk tőlük, és többé már semmi kárt sem okozhatnak bennünk. Tudni fogjuk, hogy meghaltak, és ez nagyon kellemes érzés lesz számunkra. Minek ez a „hagyjuk őket lassan meghalni" ötlet? Három-négy napig csak azért ácsorogjunk itt, hogy kivárjuk, tényleg bekrepáltak-e? Erre tényleg nincs időnk. Eszemben sincs, hogy ezekért a hitvány alakokért akár csak egyetlen percet is várakozással töltsek ezen a helyen.

– Egyáltalán nem kell bevárnunk a halálukat – ellenkezett Kara Murad – mivel el tudjuk rendezni úgy a dolgot, hogy biztosak lehetünk halálukban, és nem kell kételkednünk abban, hogy képesek lennének kiszabadítani magukat. Ezt bízd csak ránk, az ilyesmihez mi sokkal jobban értünk, mint ti, frengik.

– Azt el is hiszem – válaszolta Carpentier. De ki garantálhatja, hogy nem jön valaki kívülről és kiszabadítja őket, mondjuk a kafirok, akikkel úgy tűnik, ezek a korhelyek szívélyes barátságot kötöttek az egyenlőnek lenni és egyenlővé tenni elv alapján?

– Mi magunk garantáljuk, elsősorban pedig én magam – hallatta ekkor sziszegő hangját a lövegparancsnok. – Mostanra már egészen pontosan kiismertem ezt a gyíkot, és majd én megoldom, hogy ezúttal ne tudjon kiszabadulni. Egyszer már csapdába ejtettem ezt a fajankót, olyan könnyedén belesétált, ahogyan ma is hurokra akadt, mert ostoba, igen ostoba. De ugyanakkor nagyon merész, és erős is. Tudjátok mit csinált Kabulban a Siah-Songon?

– Meséld el, meséld el – hallatták hangjukat a körben ülők.

– Felcsaltam őt a toronyba – ismeritek valamennyien – majd lerántottam a létrát úgy hogy az ezernyi darabra tört, amikor már

odafent volt. Emberlélek nem akadt, aki tudott volna róla, hogy odafent maradt, ámde néhány órán belül mégis képes volt kiszabadítani magát. Van fogalmatok róla, hogyan csinálta?

– Nem, nem – kiáltották minden irányból. – Szövetséges lehet az ördöggel.

– Én sem tudtam megmagyarázni magamnak, jóllehet éjjel-nappal törtem rajta a fejem. Az emírnek azt állította, hogy kívül lemászott a falon, a sima kőfalon, mely függőlegesen áll talapzata felett. Elhiszitek ezt neki?

– Nem! Ez teljes képtelenség! Ilyesmire ember nem képes!

– Nincs ember fia, aki képes lenne rá, ezt mondom én is. Csak a gyíkok. Azonban mindenesetre tény, hogy lejött, arról szó sem lehet, hogy leugrott.

– Ha így tett volna, akkor szétloccsant volna a gránitsziklán, melyen a torony áll.

– Akkor más lehetőség már nem marad, csak a repülés, és ahhoz, hogy erre képes legyen, az ördöggel kell szövetségesnek lennie.

– Na tehát – szólt közbe ekkor a francia a beszélgetésbe – ha szövetségben van az ördöggel, akkor az lesz a legjobb, ha lelőjük a fickókat. Ez a legbiztonságosabb megoldás.

– Ellene vagyok – szólalt meg Riza – hogy ez a három kutya olyan gyorsan meghaljon. Gondoljátok csak meg, hetek, sőt hónapok óta hajszolnak bennünket. Ők azok tulajdonképpen, akik kegyelmes uramat, a nemes Kara Muradot, Isten ajándékozza meg még száz évvel, arra kényszerítették, hogy elmeneküljön Kabulból. Ők idézték elő azt a helyzetet, hogy a nagyságos, igen nemes tüzérségi főparancsnokot felmentették hivatalából, és köztüzérré fokozták le, mely rendfokozatból csak rendkívüli szolgálataival volt képes elérni, hogy lövegparancsnokká léptessék elő. Ők az okai annak, hogy Mirza Carpentier nem tudta eladni terveit, melyeken egy életen át dolgozott. Miatta kellett nekem is elmenekülnöm Kabulból, most pedig körbehajszolnak bennünket a világban, mint egy vadat, Ezek a külföldiek üldöznek minket, akik annyit sem érnek, hogy leköpjük őket. Mit jelentene ezeknek a gyors

halál? Megfelelő büntetés volna azért a rengeteg bűnért, melyeket felhalmoztak?

– Nem, nem – kiáltották a körben ülők. A nyomorult értett hozzá sima nyelvével, hogy megnyerje a gazemberek szívét.

– Ezért – folytatta Riza – én arra szavazok, hogy az idegenek legyenek elevenen elföldelve, úgy temessük be őket, hogy képtelenek legyenek magukat kiszabadítani, és más se találhassa meg őket. Ez a barlang igen jó alkalmat kínál erre, és annak külön örülök, hogy a kutyafiak saját maguk keresték ezt a sírt. Nagyon alaposan átnéztem a barlangot, amikor Kara Murad, nagylelkű uram és parancsolóm, akire Isten bőségesen mérje áldását, ma kiszabadított bennünket. Nincs más kijárata, mint az a keskeny bejárat ott elöl, úgy hátul, mint oldalain és felül is masszív kő, melyet még akkor sem tudnának megbontani, ha lenne hozzá szerszámuk és világítás. Talaja is szikla, úgyhogy a földben sem tudnának turkálni, mint a vakondok. Ha a barlang bejáratát súlyos sziklatömbökkel elzárjuk – mi négyen erős férfiak sokkal többre vagyunk képesek, mint ezek – akkor úgy be lesznek falazva, hogy semmi módon sem lesznek képesek kiszabadítani magukat. A biztonság kedvéért azonban mégis azt javaslom, hogy hagyjuk őket megkötözve úgy, ahogy vannak. Az éhezéstől rövidesen majd annyira elerőtlenednek, hogy egy nagyobb folyami kavicsot sem lesznek képesek elmozdítani. Kívülről azonban minden segítség kizárt, mert négyünkön kívül senki sem tud róla, hogy itt vannak. A kafirok, Isten verje meg azokat a hitetleneket, már elvonultak, és még akkor is, ha visszatérnének, képtelenek lennének megtalálni az elfalazottakat, mivel ezt a helyet egyáltalán nem ismerik, tehát arról sincs tudomásuk, hogy itt egy barlang rejlik.

– Azt hiszem, Riza rájött a legjobb megoldásra – szólalt meg Kara Murad szakállát simogatva, előkelő méltósággal. – Teljesen lehetetlen, hogy kiszabadítsák magukat, sőt azt javaslom, hogy büntetésük fokozása érdekében szedjük le béklyóikat, és tegyünk be nekik vizet a barlangba. Ily módon legalább egy héttel tovább fognak élni, tovább fogják bírni a koplalást, mintha szomjazniuk is kellene. Ha majd kezdenek megőrülni, és nincsenek megbéklyózva, akkor majd egymásnak esnek, szétmarcangolják és köl

csönösen enni kezdik egymást, így kínlódásuk még tovább fog tartani.

– Én is Riza javaslatára szavazok – szólalt meg a lövegparancsnok – azonban mégis az a véleményem, hogy a kutyák maradjanak csak megkötözve, így valamivel gyorsabban fognak meghalni, de kínjaik így is néhány napig eltartanak, és ilyen helyzetben teljesen kizárt, hogy képesek legyenek kiszabadítani magukat, miközben ezt nem merném garantálni, ha kezeiket szabadon hagynánk.

– És te frengi, mit szólsz hozzá? – fordult ekkor Kara Murad a franciához.

– A magam részéről az azonnali agyonlövést tartom a legbiztonságosabb módszernek. De csináljatok, amit akartok. Mindenesetre semmi kedvem sincs hozzá, hogy ezek miatt a kémek miatt még sokáig itt kelljen maradnom.

– A döntést meghoztuk – szólalt meg ekkor a perzsa kenetteljesen. – Az ítélet jogos és igen enyhe. A két külföldit élve fogjuk befalazni. Hozzátok ki a lovaikat és fegyvereiket, hogy haladéktalanul hozzáláthassunk az ítélet végrehajtásához. Közben én még megmotozom őket, hogy van-e náluk valami fegyver, vagy pénz.

Ezzel a képmutató gazfickó lehajolt hozzám, és mindent elszedett tőlem, ami a zsebeimben volt, még azt a doboz gyufát is, amit értéktelennek tartott, és megvetéssel félrehajított. Burgdorffert is teljesen kizsebelte. Olyannak találtam, mint egy hullarablót, mert azzal az ítélettel, amit kimondtak felettünk, gyakorlatilag már olyanok voltunk, mint a halottak. Ez a semmirekellő röviddel azelőtt fosztott ki bennünket, mielőtt kriptánkba zárt volna, ahol majd elporladunk.

Méltóságomon alulinak tartottam, hogy akár egyetlen szót is szóljak ezekhez a szörnyetegekhez, akik gonoszabbak voltak, mint az orgyilkosok.

Mit is mondhattam volna? Talán megpróbáltam volna haragra gerjeszteni őket, hogy dühükben egy csapásra véget vessenek szenvedéseinknek? Ámde mégsem, elhatároztam, hogy meg sem mozdulok, míg sírunk be nem zárul. Agyam azonban már akkor

szakadatlanul azzal a kérdéssel volt elfoglalva, vajon mégis nincse valami lehetőség a megmenekülésre? Isten tényleg hozzájárulhat ahhoz, hogy bennünket, akik tudomásom szerint semmiféle bűnt sem követtünk el, ezen a helyen négy tolvaj a legförtelmesebb módon gyilkoljon le, amit egyáltalán képesek voltak kitalálni?

Persze a gaz lövegparancsnok minden körülményt alaposan megfontolt, és bármennyire is törtem rajta a fejem, képtelen voltam bármiféle kiutat találni. Sírhelyünk túl rafináltan volt kigondolva. A kiszabadulás lehetetlensége csodálatra méltó éleslátással volt kiagyalva. Bármennyire is erőlködtem, lehetetlen volt megoldást találnom a menekülésre. Még ha nem is lettünk volna megbéklyózva, akkor is kizárt lett volna a menekülés lehetősége a barlangból éppúgy, mint egy esetlegesen kívülről érkező segítség, amire egyébként is semmi esetre sem számíthattunk.

Kara Murad nem elégedett meg a tudattal, hogy már azzal is alaposan megkínzott bennünket, hogy kénytelenek voltunk végighallgatni tanácskozásukat. Ez a kicsinyes gazember saját maga még külön is bosszút akart állni rajtam. Odalépett hozzám a maga undorítóan kenetteljes módján, hogy engem, aki segítség nélkül, védtelenül feküdtem előtte a földön, maró gúnnyal árasszon el.

– Engedd meg, hogy elbúcsúzzunk tőled, idegen. Egy jobb világ felé indulsz most útnak, és igazán sajnálom, hogy nem követhetlek, mivel te az elátkozottak közé tartozol, akik a pokolra kerülnek, hogy ott az ördög megpörkölje őket, miközben én egy vagyok azok közül, akiket felvettek a kegyeltek közé. Feltámadás után a legfelsőbb mennyországba, a paradicsomba kerülök, az ítélőszék majd szentté fog avatni, mivel kerbela-zarándok[80] vagyok, aki már háromszor megtette zarándokútját erre a szent zarándokhelyre. Halálom után a nevem szent Murad lesz, és minden hívő, aki kiejti ezt a nevet, majd hozzáfűzi még: Béke vele. A te neved azonban el fogják törölni, mivel elátkozott vagy, egy hitetlen, egy pogány, egy bálványimádó, és mindenki, aki ki meri ejteni a neved, a feltámadás napjáig tisztátlan marad, és az ítélőszék a

[80] Kerbela: Város Irak központi részén. Az iszlám vallás síita ágának egyik szent városa.

pokol fenekére átkozza. Élj boldogan és gondolj barátodra, Kara Muradra, mindaddig, amíg lélegezni tudsz. Isten ajándékozzon meg ehhez még sok-sok évvel, mert minél tovább élsz, annál nagyobbak lesznek kínjaid.

Ironikusan meghajolt, még egyszer elmosolyodott a maga ismert kaján módján, és elhagyta a barlangot, ahonnan közben már mindent kihurcoltak, ami a miénk volt, természetesen lovainkat és a jabukat is, valamennyi málhával együtt. Semmi fegyvert sem hagytak hátra nekünk, még egy zsebkést sem, semmit, egyáltalán semmit.

A búcsú Cangitól fájt a lelkemnek. A hűséges állat, akit idegen kezek vezettek ki, szakadatlanul nyerített, mintha azt akarta volna felém kiáltani: Isten veled. Én sem tudtam magam türtőztetni, hogy ne kiáltsak adieu-t felé német nyelven az alábbi szavakkal:

– Isten veled jó Cangim. Gondolj gazdádra, aki mindig szeretettel és gondossággal volt irántad, amit meg is szolgáltál. Dobd le hátadról lovasodat, és ha a sors úgy akarja, hogy soha többé ne lássuk egymást, térj vissza a szabad világba, vagy szolgálj egy másik tisztességes gazdát, de ne ezt a gazembert, aki szentnek meri nevezni magát.

A ló éppoly kevésbé értette meg szavaimat, mint négy sírásóm, azonban mégiscsak valamiféle elégtételt jelentett számomra, hogy valakinek „isten veled”-et mondhattam, még akkor is, ha csak egy lóról volt szó.

A lóhere[81] ekkor hozzálátott, hogy nagy sziklatömböket halmozzon fel a barlang bejárata elé. Valódi ciklopépítményt készítettek. A négy cinkostárs kiválogatta a legnagyobb sziklatömböket, melyeket még képesek voltak a barlang elé cipelni. Hogyan tudnánk ekkora tömeget innen bentről elmozdítani? Ez teljességgel lehetetlen volt.

Jól megfigyeltem az épülő építményt, megjegyeztem magamnak minden rést, minden egyes tömb alakját. Mivel nem faragott kőtömböket, hanem szabálytalan alakúakat voltak kénytelenek

---

[81] A cinkostársak olyan szorosan összetartoznak, mint a lóhere levelei. Régi német kalandregény irodalomban többfelé előforduló kifejezésmód.

használni, úgy, ahogy azok a nagyobb sziklákról leváltak, természetesen alakjuk is a legkülönfélébb volt. Ha ezekből tartós építményt akartak készíteni, a különböző alakú köveket lehetőleg pontosan kellett egymáshoz illeszteni, és a négy gazfickó nagy igyekezettel törekedett is rá, hogy ezt elérjék. Még a francia is derekasan segített, mert neki is érdekében állt, hogy ebből a sírból soha többé ne szabaduljak ki.

A munkát rafinált lelkiismeretességgel hajtották végre, ennek ellenére a nem teljesen tömören záródó fugák között, ha a fény nem is, a levegő azonban mégis bejutott, ami lélegzésünket lehetővé tette, különben az atmoszféra a barlangban rövidesen kezdett volna elviselhetetlenné válni.

Még semmiféle határozott tervem nem volt, melybe belekezdhettem volna megmentésünk érdekében, mivel tényleg fogalmam sem volt róla, mihez kezdhettem volna. Abban azonban biztos voltam, hogy nem fogok mozdulatlanul elepedni, hanem minden energiámmal megpróbálok valahogy megmenekülni, vagy legkevesebb amilyen hosszan csak lehet, életben maradni arra az esetre, ha valami véletlenszerűség következtében mégiscsak kívülről érkezne segítség. Végül is mégiscsak egy közlekedési útvonal közelében voltunk, ahol jóllehet ritkán, télen pedig szinte egyáltalán nem jártak, annak lehetősége azonban mégsem volt kizárt, hogy pusztán véletlenül arra téved valaki.

A barlangot végül is annyira eltorlaszolták, hogy belsejében teljes sötétség volt, azonban hallottam, hogy a négy hóhérlegény még mindig cipelték a köveket, és a bejárat elé dobálták. Úgy tűnt, szabályos sziklasáncot akarnak kialakítani előttünk.

– Nos, Burgdorffer, itt az ideje, hogy szabadulásunkon kezdjünk munkálkodni – szóltam halkan a tőlem nem messze fekvőhöz. – Egyetlen percet, egyetlen másodpercet sem hagyhatunk feleslegesen elmúlni, hiszen közeledik az éhezés és szomjazás kísértete.

Természetesen nem tudott válaszolni, mivel a szája ki volt peckelve. Ezért tovább folytattam:

– Először is meg akarlak szabadítani attól az undorító rongytól, amit a fickók a szádba gyömöszöltek. Szegény fiú! Bizonyára

nehéz volt kitartanod. Jegyezd meg jól a helyet, ahonnan a hangom hallod, és kússzál testeddel arrafelé, mint egy hernyó, hogy a szád odakerüljön. Majd úgy fordulok, hogy a kezem szintén oda kerüljön, és akkor az ujjaimmal majd bele tudok nyúlni a szádba.

Ez volt a legfontosabb, amivel kezdenünk kellett, nehogy Burgdorffer megfulladjon. Egymás megközelítése keserves volt, mivel a legcsekélyebb mértékben sem láttunk semmit. Még sokkal sötétebb volt, mint a közismert zsákban[82], amit mindig példaként hoznak fel, mivel a szikla sokkal kevésbé átlátszó, mint a zsákvászon. Arra kényszerültünk, hogy folyamatosan egymást szólítgatva tájékozódjunk, legalább is én szólítgattam őt vagy beszéltem hozzá, hogy ne tévesszük el egymás irányát. Kezdeti nehézségek után fáradtságos művünk eredménnyel járt, és sikerült szegényt megszabadítanom a hányingerkeltő rongytól melyet a szájába tömtek.

– Istennek legyen hála, hogy végre megint rendesen levegőhöz jutok, már nem sok hiányzott hozzá, hogy megfulladjak. De mit segít ez, uram? Ebből a lyukból sohasem fogunk kijutni. A fickók túl jól elbarikádoztak bennünket. Azt hiszem, egyre szorosabbra leszünk kénytelenek húzni derékszíjunkat a hasunkon. Csak annak örülök, hogy mellettem van uram, csak ki fog majd találni valamit. Egyedül teljesen el lennék veszve. De hogyan is kezdünk hozzá?

– Azt egyelőre még magam sem tudom, Csak tegyük szépen sorjában a dolgunkat, és ne vesztegessük az időt. Minden ötletből majd adódik egy másik. Természetesen van egy sötét gondolatom, de túl merésznek tűnik, és még nem tudom, megtaláljuk-e a barlangban azt, amire szükség van hozzá.

– És mi lenne az? Mondja meg gyorsan!

– Nem! Csak várj még egy kicsit. Fordulj a másik oldaladra úgy, hogy a bal karodon feküdjél, én majd háttal melléd tolatok úgy, hogy a jobb oldalamon legyek, és próbáld meg, ki tudod-e bontani a kötelet a kezemen!

---

[82] Jelenések könyve 6.12: A nap olyan fekete lett, mint a szőrzsák…

Egymás mellé kúsztunk, hogy kezeink kölcsönösen elérjék egymást, és Náci megpróbálta béklyómat kicsomózni. Igencsak igyekeznie kellett, hiszen kezei meg voltak kötve, és ujjait alig tudta mozgatni. Hosszabb erőlködés után végül abbahagyta.

– Nem megy uram, legjobb akaratom ellenére sem megy. A kötél túl szorosan meg van húzva, már görcsöt kaptak az ujjaim.

– Akkor megpróbálom én kibontani a te béklyódat. Feküdj csendben!

Most én próbáltam kibogozni és rázogatni az ő csomóját. Angyali türelmet kellett magamra erőltetnem. Kezdetben a szorosan meghúzott, nedvességtől megduzzadt kötelek hajszálnyit sem akartak engedni. Én azonban feltartóztathatatlanul dolgoztam tovább, mindezt fekve, mindezt teljes sötétségben, mindezt megkötözött kezeimmel. A téli hideg ellenére izzadtságcseppek gyöngyöztek homlokomon, de igyekezetem nem hagyott alább, szakadatlanul dolgoztam, csak megrendíthetetlen kitartás és nyugalom vezethetett eredményhez ilyen körülmények között, ha egyáltalán. Mivel ujjaim elfáradtak, úgy fordultam meg Burgdorffer teste mellett, hogy számmal elérjem megkötözött csuklóit, és fogaimmal folytattam, aztán megint a kezeimmel, aztán megint a fogaimmal, és újból kezeimmel.

Végül a csomó kezdett meglazulni. Miután az első nehéz csomó ki volt bontva, már gyorsabban ment, egyik hurok bomlott ki a másik után, természetesen folyamatos küzdelem árán, és végre elértem az utolsóhoz is. Burgdorffer kezei szabadok voltak, Megtörtént az első lépés szabadulásunk felé.

Most a bajornak kellett kiszabadítania az én kezeimet, ami már nem okozott nagy problémát, ezek után mindegyikünk ki tudta csomózni saját lábainak béklyóit. Nagyon jó érzés volt, hogy legalább odáig eljutottunk, hogy végtagjainkat megint használni tudtuk. Dörzsölgettük csuklóinkat és bokáinkat vérkeringésünk helyreállítása érdekében, ezután tovább elmélkedhettünk.

Utasítottam Burgdorffert, hogy egy ideig ne mozduljon el a helyéről, és lehetőleg arca irányát se változtassa meg, mivel teljes sötétségben voltunk, és az újabb tájékozódás csak időnket rabolta volna. Bárki, aki már hosszabb időt töltött abszolút sötét helyiség

ben, igazolhatja állításom, hogy a tájékozódási képesség már néhány percen belül teljesen megszűnik, és az ember teljesen elveszít minden mértéket a helyiséggel kapcsolatban, ami körülveszi. Az ember arca olyan érzékszerv, melynek használatához annyira hozzászoktunk, hogy nélküle teljesen elveszettek vagyunk.

A professzorról eddig semmi hír sem volt, ezért kezdtem aggódni érte. Néhányszor nevén szólítottam, de válasz nem érkezett, csak egy sajátos, egészen halk hang érte el füleimet. Figyelmesen hallgatóztam abba az irányba, ahonnan úgy véltem, a hang érkezett, aztán mászni kezdtem a hang irányába.

És tényleg, a barlang leghátsó sarkában megtaláltam a tudóst, félig már megfulladva, már csak egészen halkan nyöszörgött. Szegénynek mohát és földet tömtek a szájába, amitől sürgősen megszabadítottam. A legfőbb ideje volt.

Heinzelmann nem kevésbé csodálkozott, hogy itt tért magához a sötétben. Először azt hitte, elveszítette a szeme világát, és szívből örült annak, amikor megtudta, hogy „csak" elevenen betemettek bennünket. A tudomány, vélekedett, találni fog eszközöket és módszereket kiszabadulásunkhoz, amire az ostoba ázsiaiak nem gondolhattak. Jóllehet kezdetben ezeket a szavakat csak könnyedén odavetett szóbeszédnek tartottam, ennek ellenére vigasztalóan hatottak rám, és kezdtem reménykedni.

Ahhoz, hogy bármihez is hozzá tudjunk kezdeni, szükség volt arra, hogy valamelyest el tudjunk igazodni sírunkban, ezért először is meg akartam találni azt a gyufásdobozt, amelyet Kara Murad az előbb oly megvetéssel a földre hajított. Számunkra most igen értékes volt.

A gyufásdoboz keresése közben vált világossá számomra, hogy az ember milyen könnyen eltéveszti az irányt a sötétben. Azt hittem, jól megjegyeztem magamnak a helyet, ennek ellenére óvatosan négykézláb mászva hosszasan tapogattam eredménytelenül a földön. Végre aztán mégis megtaláltam, amit kerestem, még meglehetősen tele volt, de természetesen nagyon takarékosan kellett bánnunk vele. Először is azt akartam pontosan megállapítani, hogy hol van a barlang bejárata. Ehhez fel kellett áldoznom egy szálat értékes gyufáinkból. Meg is tettem, anélkül, hogy erről

előzőleg szóltam volna Nácinak, és tényleg nagyon megörültem, amikor a nagy meglepetéstől elragadtatva kiejtette a „fény” szót.

– Igen, fény, hála Istennek, de gyorsan menj oda a barlang bejáratához, amíg ég, én azonnal utánad indulok. Amilyen gondosan csak lehet, nézd meg magadnak a köveket és a fugákat, a gyufa nem fog sokáig égni. Ön pedig Heinzelmannkám sürgősen jöjjön elő a mélyből.

Burgdorffer hozzáállása tűrhetően ügyes volt, késlekedés nélkül a bejárat felé ugrott, és nézegetni kezdte az építményt.

– A mindenit, csinos kis kövecskék! Nem lesz egykönnyű dolog, eltávolítani őket.

– Attól tartok, hogy egyáltalán nem is fog sikerülni, de minden esetre meg kell próbálnunk. Igen kellemetlen, hogy a talajon semmi támpontot nem találunk, amihez lábunkat kitámaszthatnánk. A barlang hátsó fala túl messzi van ide, legalább két emberhossznyi távolságra van a sziklasánchoz, pedig ahhoz, hogy használható legyen számunkra, csak egy emberhossznyi távolságra lehetne.

Próbálkozni kezdtünk, jóllehet már előre be kellett látnunk, hogy a kísérlet eredménytelen lesz. Vállainkat teljes erővel a ciklop-építménynek, lábainkat a talajnak vetettük, és tolni, lökdösni kezdtük, ahogy csak bírtuk. Csak nevetségessé tettük magunkat, a kőtömbök meg sem billentek, annyira egymáshoz voltak szorulva.

A gyufa természetesen rövidesen kialudt, így ezt a herkulesi munkát teljes sötétben hajtottuk végre. Mivel az erőlködéstől igen csak elkezdtünk szuszogni, a tudós megkérdezte, hogy most mit művelünk tulajdonképpen. Mivel testileg nem tartozott az erősebbek közé, nem is kértük, hogy vegyen részt áttörési kísérletünkben.

Ekkor elmagyaráztam neki a tényállást, mire száraz, majdnem rendre utasító docens-hangon így válaszolt:

– Nyers erővel sohasem fog kitörni ebből a börtönből kedves Wernerem. Teljesen felesleges, hogy az ember izmait erőltesse ezzel a titáni fallal szemben. Az ilyen akadályok leküzdéséhez az ész fegyverére van szükség. Hagy gondolkozzak egy kicsit, hátha

tudomány-anyánk felkínál valami eszközt, amivel szétrobbanthatjuk sírunk burkolatát.

Úgy tűnt számomra, mintha megtestesülve láttam volna őt magam előtt, amint ujját kaucsuk-orrára helyezve azt messze balra tolja. Mindenesetre csendben magába roskadva üldögélt és elgondolkodott kiszabadulásunk problematikáján.

Közben Nácival még egyszer megpróbáltam nyers fizikai erő alkalmazásával kijutni a szabadba. Náci ötlete volt, hogy sokkal nagyobb erőt tudnánk kifejteni, ha egyikünk a földre fekve lábát megtámasztaná a barlang hátsó falán, a másik pedig lábával a fekvő helyzetben lévő vállához támaszkodva saját vállával nekifeszülne a barikádnak. Így lényegesen nagyobb erőt lehetne kifejteni, persze azzal a feltétellel, ha a barlang hátfala és a torlasz közötti távolság megfelelne kettőnk együttes hosszának.

Tényleg így is volt. A rendkívül nehéz torlasz azonban még annyit sem mozdult el, mint amennyi egy papír vastagsága. Teljesen feleslegesen strapáltuk magunkat, semmi sem segített, az építmény túl erős volt. Mióta az első szál gyufa leégett, teljes sötétségben dolgoztunk. Ekkor feláldoztam egy másodikat is, hogy fényénél még egyszer alaposan megvizsgáljuk a falat. Mielőtt meggyújtottam, a bajornak pontosan elmondtam, mi a szándékom.

– Burgdorffer, helyezkedj el arcoddal a barikád felé fordulva, meg fogok gyújtani egy szál gyufát. Az alatt az idő alatt, amíg ég, vizsgáld meg a te oldaladon a réseket, hátha meg lehet lazítani valamelyik követ, és esetleg ki tudjuk lökni, vagy behúzni. Én ugyanazt fogom tenni az én oldalamon. Most tehát figyelj!

Meggyújtottam a gyufaszálat, és vizsgálni kezdtük a falat. Közelebbről megszemlélve a fugák nagyon szabálytalanok voltak, sőt az egyik helyen két nagyobb tömb között egy meglehetősen nagy lyuk is volt, a kisebb kövek közül némelyik mozgatható is volt egy kicsit, de egyiket sem letetett sem kilökni, sem befelé behúzni. A gazemberek mégiscsak ördögi építményt csináltak.

A professzor eszembe sem jutott. Annál inkább meglepődtem, amikor a fellobbanó gyufa fényénél hirtelen odaugrott a falhoz, hogy ő is megvizsgálja. Majdnem úgy tűnt, mintha már lenne

valami konkrét ötlete, amivel még nem akart előrukkolni, mivel még nem gondolta végig egészen. Ezért magára hagytam gondolataival, mivel ötleteléseivel olykor egészen használható eredményekre jutott.

Burgdorffer és jómagam természetesen tovább dolgoztunk a sötétben, miután a második gyufaszál is leégett, tapogattunk, érzékeltünk, rázogattunk, ráncigáltunk, toltunk, húztunk, löktünk erőnkhöz képest a falon, de semmi, még a legcsekélyebb eredményt sem értük el.

Egy órányi munka után kimerülten leültünk. Már maró éhséget és kínzó szomjat éreztem, a sorozatos erőfeszítések miatt nyelvem már szájpadlásomhoz tapadt, ámde nehogy Burgdorffernél kiváltsam ugyanezt az érzést, ha esetleg őnála még nem jelentkezett, bölcsen tartózkodtam tőle, hogy erről akár egy szót is ejtsek.

Náci kevésbé volt tapintatos, mert elsőként mondta ki a végzetes szót.

– Uram, őszintén meg kell mondanom, jóllehet egy darabig még szívesen elhallgattam volna, rettenetesen szomjas vagyok.

– Burgdorffer – kiáltottam élesen és szemrehányóan, hogy rámutassak, legyen elnéző az éhezés és szomjazás kínjaival szemben. Ez most nem a megfelelő idő, hogy ilyesmiről beszéljünk. Egyszerűen nem lehetünk éhesek és szomjasak. Ilyesmit egyáltalán nem is érzek, mivel nem érek rá. Minden erőnkkel gyors kiszabadulásunkra kell koncentrálnunk, mert egyébként rémes lesz a helyzetünk ebben a borzalmas sírban, és talán még az is bekövetkezhet, amit a perzsa jósolt, hogy kölcsönösen egymásnak esünk, és vérünket isszuk.

Náci elhallgatott. Nem láthattam őt, azonban az volt az érzésem, mintha helyzetünk kilátástalanságától lesújtva magába roskadt volna. Hiszen már jómagam is egyre mardosóbban kezdtem érezni a szörnyű kísértetet, és életemben először érzékeltem, mit jelenthet, ha valakinek éhen- és szomjan kell halnia, és torkát nem frissítheti fel a drága nedvesség egyetlen cseppjével sem.

Az volt az érzésem, mintha egészen hirtelen és váratlanul az őrület akarna magával ragadni, ha ez így megy tovább. Akkor inkább felugranák, és fejjel nekirohannák a sziklafalnak, hogy

szétloccsanjon a fejem, mintsem lassan elsorvadjak, és beleimet szétroncsolják az éhínség dühödt mardosásai.

Én is majdnem elcsüggedtem, mivel Burgdorffer egyáltalán nem szólalt meg, és még csak meg sem mozdult.

– Náci – szólaltam meg, miután néhány percig erőlködve hallgatóztam – itt vagy?

– Persze, hogy itt vagyok, hát hol lennék? Mivel sajnos nem juthatunk ki innen.

Véres, lesújtó humor rejlett ezekben a szavakban, melynek hatása majdnem nyomasztóbb volt, mintha arról panaszkodott volna, hogy már nem tudja elviselni kiszáradt torkának égését.

Hanghordozása alapján úgy kellett megítélnem helyzetét, hogy hangulata padló alatt van. Hát már ennyire előre haladott lenne az állapota? Ó, élő Isten, ez elég gyorsan ment nála. Ilyesmire nem számítottam. Abban a pillanatban nem is gondoltam arra, hogy szegény ember egész nap nem jutott semmi táplálékhoz, hiszen a perzsa támadására még reggel került sor, rögtön azt követően, hogy a karaván elvonult. Csak később tudtam meg a részleteket, a tényeket azonban röviden itt is megemlíteném.

Kara Muradnak sikerült az öreg törzsfőnöktől meglépnie, és éppen akkor ért a sziklaszorosba, amikor Burgdorffer azzal volt elfoglalva, hogy a badaksániakat és gilgiteket egyenként elereszsze. A bajornak ehhez a sziklakapunál kellett elhelyezkednie. A perzsának tehát, miután beosont táborhelyünkre, sikerült észrevétlenül behatolnia a barlangba, melynek felügyeletét a professzor látta el egyedül.

Heinzelmann túlzottan tudós alkat volt ahhoz, hogy olyan ostoba elfoglaltságot, mint három gazfickó őrzése, hosszabb időn át képes lett volna figyelmesen ellátni. Valamilyen probléma megoldásban volt elmerülve, és a perzsának igencsak könnyű dolga akadt, hogy úrrá legyen rajta, mivel az öregúr nem is számított rá.

Az ágyúöntő így egyszerűen hátulról leütötte a professzort, mint később kiderült, egy rakétával, melyek közül a nyergek leszedésekor néhány darab a barlangban maradt. Az őr hatástalanítását cinkostársainak kiszabadítása követte, és a négy gazfickó kiokoskodott egy tervet, hogyan tudnák hatalmukba keríteni a

sokkal veszélyesebbnek számító további ellenfeleiket, engem és Burgdorffert.

Erre az alkalom nem is lehetett volna kedvezőbb, mivel rengeteg dolgunk akadt azzal, hogy gondoskodjunk a jelentős számbeli fölényben lévő karaván útnak indításával. Figyelmünket ez az elfoglaltság annyira lekötötte, hogy a foglyokra, akiknek őrzéséről egyébként is azt hittük, a professzor gondoskodik, nem is tudtunk odafigyelni.

Amikor Burgdorffer végül visszatért a barlanghoz, a négyes ugyanazzal a módszerrel kerítette hatalmába, mint ami velem történt néhány órával később. Azóta egy falatot sem evett, ekkor pedig már késő délután volt. A pontos időt nem tudtuk, mert óráinkat természetesen elvették, éppúgy, mint ahogyan jegygyűrűmet is ellopták.

Beláttam, hogy meg kell próbálnunk megoldani a szomjazás problémáját, mivel jómagam még nem voltam kétségbeesve. Eszembe jutott, korábban megfigyeltem, hogy a sziklafal egyes helyeken nedves volt, ami hegyvidéken nem számít ritkaságnak. Igen eldugott helyről volt szó, ahová szokásom szerint töltényövemet akartam lerakni.

Már régen betartottam azt a biztonsági rendszabályt, hogy két töltényövem közül az egyiket minden szálláshelyen ahol megfordultam, egy félreeső helyre rejtettem, hogy kíváncsi szemek elől rejtve legyen, és szükség esetén tartalék lőszer álljon rendelkezésemre.

Amikor berendezkedtünk a barlangban, mérgelődtem is azon a nedvességen, mert arra kényszerültem, hogy az övnek másik helyet keressek. Sajátos érzésem támadt, amikor a töltényöv az adott körülmények között eszembe jutott, egyébként mindig gondosan vigyáztam rá, most azonban teljesen haszontalan, felesleges bútordarab volt számomra, hiszen már nem is voltak fegyvereink. Akkor meg mi szükség lenne a munícióra?

Tolakodó gondolataim akaratlanul kitörtek belőlem. Olykor előfordul az ember életében, hogy valamely közömbös embertársunk felé teszünk olyan megjegyzést, mely biztos, hogy nem érdekli azt. Az ember pusztán azért szólal meg, mert egyszerűen

igényli a megszólalást, mindegy, hogy mit, mert nyomná a lelkét, ha nem tenné meg.

– Nevetséges! – kiáltottam fel hirtelen. – Van tölténytartó övem, de nincs hozzá fegyverem. A gazfickók azt is nyugodtan elvihették volna.

Ne mondjon ilyet Werner! – hallatta a hangját hirtelen a professzor – semmit sem szabad lebecsülni ilyen helyzetben, legkevésbé a töltényeket. Sőt, most már azt is tudom értékelni, hogy az előbb a perzsától és embereitől a világ legszebb ütéseit kaptam, és még azt is bevallom, hogy meg is érdemeltem.

Ez utóbbi megjegyzésére nem mondhattam a derék Heinzelmann-nak, hogy nincs igaza, tartózkodtam azonban attól, hogy ezt hangosan ki is mondjam. Hozzászólása egyébként kissé misztikusnak tűnt számomra. Elhallgatott, és nem találtam rá semmi okot, hogy rákérdezzek különös megnyilvánulásának részleteire, annál inkább, mivel Burgdorffer állapota miatt igazán aggódni kezdtem.

A derék legénynek a kafir lány iránt érzett szerelme minden bizonnyal közrejátszhatott hangulatában. Észrevettem, hogy azóta igen levert állapotban van, és hamar elveszítette bátorságát, ami egyébként oly bátor karaktere mellett mással nem is volt magyarázható. Hallottam, amint nagyokat sóhajtozik, mint olyasvalaki, aki teljesen kétségbe van esve helyzete miatt.

– Burgdorffer – kiáltottam fel hangosan, és erőteljesen roszszalló nyomatékot adtam hangomnak. – Mi van veled? Szedd össze magad! Víz van itt, és talán valami eszköz is szabadulásunkhoz.

Ez utóbbiban természetesen saját magam sem hittem. A bajor így válaszolt:

– Az sem használna uram, ha lenne vizünk. Ebből a lyukból akkor sem jutnánk ki. Ezért jobb, ha meghalunk, mintsem még hosszasan kínozzuk magunkat. Jó éjszakát uram!

– Kishitű vagy, szedd össze magad! Elveszítetted Istenedet?

– Uram, ő feledkezett meg rólunk.

– Nem, ő nem feledkezett meg rólunk, Ignáciusz! És most megparancsolom neked, amikor meggyújtom a harmadik gyufát,

akkor azonnal menj a barlangnak abba a sarkába, amely a bejárat mellett jobbra van, ott a falon nedvesség csordogál. Csak néhány cseppről van szó, de mégiscsak víz, és elegendő lesz arra, hogy hűsítse égő nyelvedet. Szorítsad csak rá a sziklára! Engedelmeskedni fogsz?

– Igen uram.

– Akkor állj fel!

Megtette, amint a mocorgás alapján megítéltem.

– Felálltam uram.

– Akkor meggyújtom. – A gyufa felvillanásakor Burgdorffer a nedves sarok felé sietett. Én magam szinte mechanikusan a másik sarokba igyekeztem, ahová a töltényövet rejtettem. Tényleg ott volt. Felemeltem, és odamentem az öregúrhoz, akit a gyufa gyér világítása mellett a földön guggolva vettem észre.

– Professzor – szólítottam meg – úgy vélem, önnek van egy gondolata, melyben töltényövem játszik valamilyen szerepet. Ki vele! Ne rejtse véka alá, itt most minden másodperc aranyat ér. Egyikünk sem evett egy falatot se egész nap, és az éhezés hatása már kezd érezhetővé válni.

– Megjegyzem kedves Wernerem, kvázi azt akarja mondani nekem: Quousque tandem abutere patientia nostra?[83] Nos hát, nem akarom a türelmét tovább próbára tenni. Mint már említettem önnek, a tudománynak van eszköze arra, hogy kiszabadítson bennünket ebből a kriptából, és ön most megtalálta azt, amire szükségünk van ehhez: A ciklopfalat fel fogjuk robbantani.

– Hahaha! Erre már én is gondoltam Heinzelmannkám, és ez a gondolat meglehetősen közel áll hozzám, mivel tüzér vagyok. A töltet azonban, amit ez a néhány töltény nyújthat, túl gyenge.

– Önmagában valóban, de ha további robbanóanyagot is hozzáteszünk?

– Akkor a lehetőség nem volna kizárt. De honnan juthatnánk hozzá ebben az elátkozott lyukban?

– Nekem van valamennyi.

– Önnek professzor? Önnek lenne robbanószere? És hol van?

---

[83] Meddig élsz még vissza türelmünkkel?

– A bunkósbotokban, melyekkel Kara Murad és cinkosai püföltek. Már említettem az előbb, hogy az ütéseket, amit nem tagadom megérdemeltem, kellőképpen értékelni tudom.

– Rejtvényekben beszél professzor. Magyarázza meg érthetőbben!

– Azt hiszem, elég világosan beszélek. A bunkók ugyanis, amivel püföltek, nem más, mint a mi rakétáink, amit életünk megrontói úgy tűnik, ökörfaroknak néztek. Ha a bennük lévő lőport hozzáadjuk az ön töltényeiben lévőhöz, az már elegendő lehet ahhoz, hogy rést szakítson sírkövünkön.

– Ez tényleg nagy ötlet!

– Hiszen már mondtam önnek fiacskám, hogy a tudomány utat fog mutatni nekünk.

– A gyakorlati kivitelezéssel egyetemben – fűztem hozzá – és ezt én mint tanult tüzér, magamra vállalom.

– Tegye azt, kedves Wernerem! Íme itt vannak a rakéták.

– Késedelem nélkül hozzáláttam a nagy műhöz. A két legnagyobb, nemrég egymásra rakott sziklatömb között észrevettem egy rést, ami tervem végrehajtásához teljesen alkalmasnak tűnt. A két egymáson fekvő darab egyenlőtlen alakjuk következtében csőszerű mélyedést képzett, mely köröskörül meglehetősen jól zárt volt, úgyhogy a behelyezett robbanóanyag számára megfelelő ellenállóerőt nyújtott ahhoz, hogy a kövekre hatalmas feszítőerőt tudjon kifejteni.

A mélyedés bemeneti nyílása meglehetősen szűk volt, így a gázkiáramlás errefelé sem volt jelentős. Tüzérségi ismereteim alapján az alábbiak szerint készítettem el az aknát: Levettem az ingem, amely vékony, jól éghető pamutszerű anyagból készült, ebből hosszú, keskeny csíkokat téptem le, ezeknek a gyújtózsinór feladatát szántam, majd egy darab zacskószerűen összehajtogatott anyagot úgy gyömöszöltem be a kövek közötti résbe, hogy csak a bemeneti nyílása látszott ki. Ezek után az egyik gyújtózsinór végét bedugtam a zacskóba úgy, hogy a kilógó anyag másik vége leérjen a földig.

Miután mindez megtörtént, az így kibélelt mélyedésbe, melynek további repedéseit mohával és földdel lehetőleg szorosan

eltömítettem, betöltöttem a lőszereket, közülük néhányból kiszedtem a golyókat, hogy jobban gyúlékonyak legyenek. Ez utóbbiakat elöl helyeztem el. A lőszerek közé begyömöszöltem még egy adag gyufát, és azt a puskaport, amit a legnagyobb óvatossággal a rakétákból szedtem ki. A gyújtózsinórcsíkokba is szórtam valamennyi port. A kövek közötti réseket, melyek eddig esetleg még nyitva maradtak, kőtörmelékkel, föld- és mohacsomókkal alaposan betömtem, csak akkora nyílást hagytam szabadon, hogy az égő gyújtózsinór elegendő levegőt kapjon.

Ily módon készítettem el az aknát, aminek elég nagy volt a robbanóereje, már amennyiben egyáltalán hajlandó tüzet fogni, amit nagyon reméltem. Ez volt a legnagyobb gondom, mert a gyújtás volt az akna gyenge pontja, ezt igencsak beláttam. Jobb anyag nem állt rendelkezésemre, azzal kellett segítenem magamon, amim éppen volt.

A gyufa meggyújtásakor természetesen nagyon óvatosnak kellett lennem, nehogy túl korai legyen a robbanás, mert az mindhármunkat megölhetett volna. Egyáltalán, az akna meggyújtása élet-halál kérdése volt, egyfelől maga a légnyomás is veszélyes lehetett számunkra, másfelől a robbanás következtében szétrepülő kövek és szilánkok jelentettek veszélyt. Annak lehetősége is fennállt, hogy a lőporgázoktól megfulladunk, ha a huzat nem viszi ki elég hamar, azaz ha a kirobbantott nyílás nem lesz elegendően nagy.

Más választásunk persze nem volt. Magam részéről inkább a robbanástól haltam volna meg, mint a lassú éhezéstől. A professzorról feltételeztem, hogy tudatában volt a robbantás lehetséges következményeinek, ha az rosszul sül el. Úgy gondoltam azonban, hogy Burgdorffert fel kell világosítanom a veszélyről, aminek kitesszük magunkat a lőszerkészlet meggyújtásával.

– Nos uram, ha úgy lesz, hát együtt fogunk meghalni. Még mindig sokkal jobb, ha jó katonaként a lőportól halunk meg, mintha éhen halnánk. – Így válaszolt, másra nem is számítottam.

Természetesen minden óvintézkedést megtettünk, már amire egyáltalán lehetőségünk volt. Fejeinket, mely a szilánksérülések szempontjából a test legérzékenyebb része, úgy védtük meg, hogy

levett köpenyeinkből vastag turbánszerű burkolatot készítettünk, mely alkalmas volt arra, hogy komolyabb kőtalálatot visszatartson, és egyidejűleg a füleinket is védte, melyeket szintén betakartunk a légnyomás ellen. Burgdorffer és a professzor a barlang leghátsó csücskében, ahol korábban foglyainkat őriztük, a földhöz simulva végigfeküdtek, és magam is közéjük akartam vetődni, miután a gyújtózsinórt meggyújtottam. A barlang hátsó csücskében volt egy kis kanyar, így nem voltunk közvetlenül kitéve a hátrafelé repülő kőszilánkoknak.

Most már minden készenlétben volt. Kissé hevesen vert a szívem, amikor arra gondoltam, hogy milyen pusztítást végezhet a puskapor elszabadult szelleme. Megtorpanásról azonban szó sem volt, meggyújtottam a gyufát, és odatartottam a lelógó gyújtózsinór legalsó csücskéhez, aztán hátrarohantam a barlang mélyére, és földre vetettem magam két társam mellett lapulva, azonban úgy feküdtem, hogy szemeimmel követni tudjam a kanóc égését.

A láng csak lassan kúszott felfelé, de lehet, hogy csak türelmetlenségem miatt láttam így, mert ilyen helyzetben a másodpercek örökkévalóságnak tűnnek. Aztán valamelyest világosabbra lobbanva kúszott tovább a zsinóron. Rejtélyes, derengő, fenyegető fényt bocsátott ki magából, mely a helyiséget csak nagyon szegényesen világította be. Néhány apróbb lőporszemcse, mely a lelógó csíkon volt megtapadva, felszisszent, amikor a láng odaért. A következő pillanatban várható volt a robbanás bekövetkezése.

Nem aggódtam a halál, vagy sebesülések miatt, ami bekövetkezhetett, csak attól féltem, hogy az akna esetleg nem fog működésbe lépni. Számomra ez lett volna a legrettenetesebb.

Milyen hosszúnak tűnhet egyetlen másodperc egy ilyen sorsdöntő pillanat előtt! Úgy tűnik, megáll az idő, és a megfontoltabb értelem hiába próbálja megnyugtatni a heves szívverést. Biztos vagyok benne, hogy a gyújtózsinór leégésének rövid intervalluma csak néhány másodpercig tartott, ennek ellenére a várakozás minden pillanata óráknak tűnt számomra.

A láng egyszer csak kezdett elhalványulni. Úgy tűnt, majdnem egészen kialszik. Képtelen voltam pontosan felismerni, hogy a keskeny csík egyáltalán ég-e még, vagy csak parázslik. Utóbbi

esetben a helyzet kellemetlenné válhat, mivel a parázslás órákig is eltarthat.

Elakadt a lélegzetem, de inkább a várakozás és türelmetlenség miatt, mintsem, hogy a robbanástól féltem volna. Ezerféle lehetőség gondolata suhant át a fejemen, korábbi események százainak emléke. Csapatunknál gyakran hajtottunk végre robbantásokat, és eközben nem ritkán léptek fel kritikus helyzetek.

Emlékeztem egy hasonló esetre, mely most világosan elvonult lelki szemeim előtt. Egy hídpillér robbantásakor a kanóc miután egy ideig égett, hirtelen felmondta a szolgálatot. Öt órán keresztül várakoztunk, mire valaki vállalkozott rá, hogy megközelítse az aknát. Végül a gyakorlatvezető tiszt megtette, de alighogy megközelítette a dinamitpatront, amikor a detonáció bekövetkezett. A szerencsétlen ember testét atomjaira szaggatta.

A kanóc majdnem a gyújtónyílásig leégett, és több kanócunk nem volt. Kellemetlen esemény, ha kialszik úgy, hogy a gyújtás nem következik be. Olyan ideges voltam, hogy felegyenesedtem. Fél térdre emelkedtem, kezeimre támaszkodva, és szemeimmel megpróbáltam áthatolni a sötétségen. Semmi parázslást sem láttam, nem beszélve lángról, vagy akár lángocskáról. Már az irányt sem lehetett pontosan megállapítani, hogy hol is van tulajdonképpen az akna.

– Maradj fekve Burgdorffer – hallottam ekkor a professzrot suttogva megszólalni. Ha a robbanás bekövetkezik, a légnyomás a falhoz csap benneteket, a legjobb most a kivárás.

Heinzelmann-nak igaza volt, és jómagam is egy kicsit megint lebuktam. Burgdorffer nyugtalanságát azonban nem lehetett olyan egyszerűen lecsillapítani, térdre emelkedett, és odamászott hozzám.

– Most akkor mi van? – motyogta felém. Már azt kell gondolnom, hogy az a vacak nem működik. Menjek oda és nézzem meg, hogy a vége kialudt-e?

– Isten őrizzen Náci! Maradj csendben, és mindenekelőtt feküdj le! A katasztrófa bármely pillanatban bekövetkezhet.

– Gyilkos türelmem kéne, hogy legyen, várjak talán az idők végezetéig, hogy felrobban-e ez a vacak? Ezt én már nem bírom tovább. Véget vetek ennek a – – –

Hirtelen sercegő, sistergő hang vált hallhatóvá.

– Tátsd ki a szád! – ordítottam Burgdorffer felé és megpróbáltam a földre rántani. Ekkor hirtelen rettenetes detonáció következett. Oldalamat kemény ütés érte, csak annyit éreztem, hogy valamerre repülök, valakinek a kiáltását hallottam, aztán csend lett. Az volt a benyomásom, hogy összeomlott felettünk a hegy. A vakító világosságot, mely egy pillanatra betöltötte a barlangot, olyan sötétség követte, hogy már azt hittem, elveszítettem a szemem világát.

Feltápászkodtam a földről. Fájt minden tagom, de úgy tűnt, nem sérültem meg.

– Burgdorffer! – kiáltottam – élsz még?

– Azt hiszem uram, igen, bár minden csontom recsegett a testemben.

– Fel tudsz állni?

– Igen uram, sikerül.

– És ön professzor?

– Cogito, ergo sum.[84] Burgdorffernek mondtam az előbb, hogy maradjon fekve. Aki hallani nem akar, annak éreznie kell.

– A barlang levegője annyira meg volt telve porral, hogy majd megfulladtunk. Ezért odakiáltottam társaimnak, feküdjenek hasra, és kússzanak a barlang kijárata felé. Én szintén így tettem.

Határtalan örömünkre rövidesen friss, hideg légáramlatot éreztünk. A robbanás tehát hatásos volt. Rohanni kezdtem a barikád felé. Mivel teljes volt a sötétség, már azt hittem, hogy mégsem keletkezett rés. Ez azonban szerencsére tévedés volt, mert egy lyukon keresztül rövidesen megláttam a csillagokat. Közben leszállt az éjszaka, ilyen sokáig voltunk tehát élve betemetve.

Most, amikor ismét meggyújtottam egy szál gyufát, hogy megnézzem a robbantás eredményét, megláttam, még egyáltalán nem vagyunk teljesen szabadok. A lyuk nem volt elég nagy ah

---

[84] Gondolkodom, tehát vagyok.

hoz, hogy egy ember átférjen rajta. Rés azonban mégiscsak keletkezett, és hála Istennek senki sem sebesült meg közülünk. Csak a hatalmas légnyomás repített a falnak engem és Burgdorffert, a professzorral, aki szorosan a földhöz simulva fekve maradt, egyáltalán nem történt semmi.

A nyílás elég nagy volt ahhoz, hogy egy karral átnyúlva le tudjuk lökni az elérhető köveket. Mivel a robbanás a barikádot erősen megrázta, más köveket sikerült befelé berángatni, és végül már csak a legnagyobb tömb maradt középen, ezt azonban csak egy kicsit kellett félretolni.

A problémát a fentebb már említett módon oldottuk meg. Burgdorffer vállával a kőnek feszült, lábaival a vállamon támasztotta ki magát, én pedig lábaimmal a barlang hátsó falának támaszkodtam. Náci ezúttal igazán izmos atlétának bizonyult, aki mesés súlyok megmozgatására képes.

A nehéz feladat sikerült: Szabadok voltunk. Képtelen vagyok leírni azt az érzést, mely rám tört, amikor újra megláttam az égboltot magam felett. Levetettük magunkat a földre és enni kezdtük a havat, hiszen égető szomjúságtól szenvedtünk, de nagy tévedés, ha az ember így oltja szomját. A havat először mindig vízzé kell olvasztani, egyébként pont ellenkező a hatása, mint amire az ember számít, sőt még égető érzést is kelt a torokban.

Csak most tudatosult bennünk, hogy jóllehet bár szabadok vagyunk, de semmiféle eszköz nem áll rendelkezésünkre. Teljesen néptelen vidéken voltunk fegyverek, táplálék és lovak nélkül. Miután legsúlyosabb izgalmainkon túljutottunk, kétszeresen érezni kezdtük éhségünket. Ezért jól-rosszul elhatároztuk, hogy keresünk néhány gyökeret, hogy legalább a legszerényebb táplálékot nyújtsuk gyomrunknak.

Amikor elindultunk az erdő felé, valami fekete tömeget láttunk a földön. Egy ember volt, aki térdelve előre hajolt, könyökére is rátámaszkodva, arccal a föld felé pont úgy, mintha áhítatos helyzetben imádkozna.

Felemeltük, és mérhetetlen megdöbbenésünkre a törzsfőnököt ismertük fel benne. Először nem akarta hagyni, hogy talpra állítsuk, miközben szakadatlanul imákat mormolt maga elé. Mivel

azonban úgy tűnt, nem akarja abbahagyni, végül enyhe erőszakkal mégis felemeltük.

Amikor meglátott minket, először megrémült, bizonyára kísérteteknek tarthatott bennünket, aztán mégiscsak meggyőződött róla, hogy hús-vér emberek vagyunk, és ekkor viharos örömmel átkarolt bennünket.

– Törzsfőnök – kiáltottam nem kevésbé örvendezve – te itt? Mi keresni valód van errefelé?

– Uram, nem hallottad, amit a föld gonosz szellemei mondtak? Saját szemeimmel láttam a pokoli tüzet, mely annak a hegynek a gyomrából előtört. Erős földszellem jelent meg ott, kinyitotta a száját, lángokat és köveket okádott, és a környező hegyek úgy beleremegtek, mintha össze akartak volna omolni.

– A tűz nem a föld gyomrából tört fel, hanem mi gyújtottuk meg.

– Akkor uram te a tűz szelleme lennél, aki képes sziklákat robbantani és megrázni a földet?

– A sziklákat hála Istennek sikerült felrobbantanom, és a föld ebbe persze tényleg beleremegett. Tűz szelleme ennek ellenére nem vagyok, csupán egy ember, sőt pillanatnyilag meglehetősen segítségre szoruló ember. De mondd már meg végre, hogy kerülsz ide, és mit keresel ezen a vidéken?

– Uram, a perzsát keresem. Megszökött tőlem, mielőtt boszszút állhattam volna rajta. Így aztán követtem nyomaitokat, és ma este jutottam el idáig, ahol le akartam pihenni egy barlangban. Ekkor hallottam meg a hegy dörrenését, és láttam, amint tüzet okád.

– És most mihez akarsz kezdeni?

– Még ezt kérdezed, uram? Hát volna más parancsolat számomra, mint megbosszulni népemet? Nem kell-e megbüntetnem azt az embert, aki akkora nyomorúságot okozott nekünk? Odahaza vezetőnek már nem számíthatok, mivel egy megtört, gyenge aggastyán vagyok. Annyi erőm azonban még van, hogy bosszút álljak népem nevében. Erre megesküszöm neked. Most azonban neked kellene megmondanod, hol találom meg őt. Láttad azóta, amióta tőlem megszökött?

Nem csak viszontláttam, hanem, mivel azt hittem, nem menekülhet el kezeid közül, és ezért biztonságban éreztem tőle magam, még az is sikerült neki, hogy meglepetésszerűen megtámadjon, és bezárjon bennünket ide, ebbe a barlangba. Isten segítségével éppen most sikerült kiszabadulnunk.

– Bezárt benneteket a barlangba? Ez meg hogyan lehetséges?

– Megkötözött engem és társaimat úgy, hogy mozdulni sem tudtunk, miután kicselezett bennünket. Aztán nagy kőtömbökkel eltorlaszolta a bejáratát, hogy szomjan pusztuljunk a barlangban.

– Ó, jó szellemek, legyetek irgalmasok! Elevenen voltatok eltemetve?

– Úgy bizony, azonban most már megint szabadok vagyunk.

– És most mihez kezdtek?

– Törzsfőnök, most én válaszolhatok neked ezekkel a szavakkal: Még ezt kérdezed? Újból követnem kell a perzsát, mert megint elvette tőlem tulajdonom, nem csak a papírokat, melyekről meséltem neked, hanem lovakat, fegyvereket, és mindent, amim egyébként még volt.

Ebben a pillanatban tért vissza Burgdorffer és a professzor, akik beszélgetésünk közben eltávolodtak. Burgdorffer egy csomó gyökeret hozott.

– Ez minden, amit találtunk, Werner úr – szólt hozzám, és felém tartotta zsákmányát. Nem volt túl étvágygerjesztő.

A törzsfőnök kutató tekintettel nézett ránk.

– Uram, mit jelentsen ez? Mit akartok ezekkel a gyökerekkel?

– Meg akarjuk enni, mivel rettenetesen éhesek vagyunk.

– Nekem van valamim, ami jobb ennél. Jóllehet nem sok, egy étkezésre azonban még elég. Gyertek be velem a barlangba, amit találtam magamnak. Odabent tüzet raktam, idekint túl nagy a hideg. Aztán majd megbeszélhetjük, hogy mihez kezdjünk.

Követtük a derék kafirt, és rövidesen beléptünk egy kis, otthonos barlangba, ahol igen kellemes meleg volt. A tűz mellett – alig hittünk szemeinknek – ott ült Csutru, aki haja tövéig elpirult, amikor meglátta Burgdorffert. Náci először nagyon meg volt döbbenve, aztán akkorát ugrott, mint aki megőrült, kirohant a barlangból,

és odakint a hóban ugrott néhány szaltó mortálét[85], mint amilyet a világ legjobb cirkuszának műugró mestere sem volna képes szebben megcsinálni. Mérhetetlen örömét valahogy ki kellett fejeznie, mert egyébként, ahogy mondani szokta, nyomasztotta volna a szívét.

A professzor éppúgy, mint Csutru és a törzsfőnök, nem kevésbé csodálkoztak a szokatlan látványon, és utóbbi hajlamos volt azt hinni, hogy Náci szövetségben áll a levegő szellemeivel. Vallásos beállítottsága következtében hajlamos volt mindenben a szellemek közreműködését vélni. A jó öreg pompás spiritiszta[86] lett volna modern társadalmunkban.

Csutru testi szükségleteinkről szinte jó anyaként gondoskodott. Füstölt vadhús maradványaival kínált bennünket, mely bár nem volt annyira ízletes, mint amilyen nálunk Európában, azonban ezen az éjszakán az alapos éhezést követően számunkra igazán finom falatokat jelentett.

– Ha most még egy jó korsó 'Münchener Hofbrau'-t[87] is ihatnék – vélekedett a bajor – –

– Akkor még jó néhány bukfencet vetnél előttünk – vágtam közbe szavaiba. – Ma azonban szerényebb menüvel is kénytelenek leszünk megelégedni.

– Hóból vizet olvasztottunk magunknak, ami nehézségekkel járt abban az értelemben, hogy semmiféle edény nem állt rendelkezésünkre, és így kénytelenek voltunk kezeinkkel beérni. Heinzelmann professzor azzal vigasztalt bennünket, hogy Diagonésznek[88] sem ment jobban a dolga.

Fegyverként csak az állt rendelkezésünkre, amit a törzsfőnök magával hordozott, egy íjat, néhány nyílvesszőt és egy kést. Utóbbit nekem adta, mivel az íjjal gyakorlat hiányában úgysem tudtam volna mit kezdeni. Burgdorffer és a professzor számára

---

[85] Halálugrás, légtornász mutatvány.
[86] Szellemidéző
[87] Sörmárka
[88] Diogenész ókori filozófus a társadalom iránti megvetését azzal is kifejezte, hogy egy hordóban lakott, és megvetette a tulajdont.

később göcsörtös faágakból néhány bunkót faragtam, hogy ne legyenek teljesen fegyver nélkül. Az éjszaka hátralévő részét mi európaiak átaludtuk, miközben a kafir és Csutru kezdeti tiltakozásaink ellenére magukra vállalták az őrszolgálat feladatát.

Másnap reggel reggeliző asztalunkon nem volt sem kávé, sem tea, sem kakaó, sem tej. Az italt, amit élveznünk kellett, hólének hívták. Ezzel szemben a törzsfőnök igen örömteli hírt közölt velem. Mivel hosszú időre, talán örökre elhagyta faluját – mert az volt az elhatározása, hogy többé nem tér vissza hazájába, ha nem sikerül megölnie a perzsát – magával hozta teljes aranypor készletét.

Hazánk folyóinak vörös aranya, melyre eddig csekély figyelmet fordítottunk, legyen a híd, mely a bosszú felé vezet – mondta ünnepélyes komolysággal. Egyébként magától érthetőnek tartotta, hogy abból pótoljuk, amire szükségünk volt, és nem is kérettem magam sokáig, hogy ajánlatát igénybe vegyem, hiszen egy és ugyanazt a célt követtük, és végül a törzsfőnök is elkötelezett volt felém egy kicsit, mivel beavatkozásom nélkül a kafirokat aligha lehetett volna kiszabadítani a karaván fegyveres kíséretének karmai közül.

Vándorlásunk első napján meglehetősen szánalmasan kénytelenek voltunk gyökerekkel táplálkozni, a fehérszakállas öregember azonban ehhez sokkal jobban értett, és beszerzései is eredményesebbek voltak, mint a professzoré és Burgdorfferé.

Estefelé Sufian faluba értünk, ahol igen szívélyesen befogadtak bennünket, mivel szakadt kinézetünk ellenére aranyporral tudtunk fizetni.

Innen a karavánutat követve Dsakaran felé kellett volna továbbmennünk, mi azonban inkább Dzserm, a legközelebbi kereskedő város felé tettünk kerülő utat, ahol új készletekkel, fegyverekkel, munícióval stb. tudtuk ellátni magunkat.

A faisabadi zsidó

Dsermben lovakat is akartunk vásárolni, de nem találtunk megfelelőt. Azoknak az állatoknak, melyek alkalmasnak tűntek számunkra, olyan magas volt az ára, hogy kénytelen voltam lemondani megvásárlásukról, hogy ne raboljam ki a törzsfőnök aranypor készletét. Ki tudhatta, meddig kell még abból gazdálkodnunk, mivel nem kevesebb, mint öten voltunk, és a törzsfőnök aranyán kívül semmi más megélhetési lehetőségünk nem volt.

Faisabadban jobb lehetőségek vannak, és az odáig vezető út nem volt sem túl hosszú, sem túl nehéz. Folyamatosan hegyről lefelé vezetett, a Koksa-darja völgyét követve, és az út mentén egész sor falu volt, ahol pihenőt tarthattunk.

A perzsa társaival csak félnapi járásra volt előttünk, és nem haladhatott túl gyorsan, mivel vele volt a karaván állatainak maradéka és ezenkívül a mi öt lovunkat is magához vette.

A Koksa vagy Kutsa völgye egyike a legkedvesebbeknek, melyet valaha is láttam. A virágok, gyümölcsök és fülemülék közül jelenleg azonban semmi sem volt látható, melyek a tavaszt, a nyarat és az őszt ezen a vidéken oly csábítóvá varázsolják. Most éppen tél volt, azonban ez is kedves és kellemes volt errefelé, és mindenekelőtt a tiszta, átlátszó levegő tűnt fel számomra, melynek oly jótékony hatása van az egész szervezetre.

A csupasz hegyoldalt, melyen pillanatnyilag utunk vezetett, nem fedte hótakaró, sőt ellenkezőleg zöldellt, mohától és attól a fűfajtától volt zöld, amely télen sem veszíti el színét. Jobboldalunkon ott sustorgott a folyó, nem közvetlenül utunk mellett, hanem tőlünk némi távolságra, fantasztikus kanyarokat írva le. Baloldalon az erdő kísért bennünket, teljesen zöld, tűlevelű erdő, mely tovább mérsékelte a táj télies jellegét.

A terep, amelyen jártunk, nem volt teljesen egyenletes, nagy hullámokban mélyedések és kiemelkedések tarkították az utat. Ez azzal járt, hogy amikor feljutottunk egy dombra, az út tekintélyes további részét áttekinthettük, ha azonban éppen egy völgyhajlatban jártunk, akkor látómezőnket az előttünk és mögöttünk lévő emelkedő erősen korlátozta.

Így vándoroltunk jó erőben a jövő felé ezen a szép reggelen és reméltük, hogy ma jó darabbal jutunk tovább. Amikor egyszer csak megint felértünk az egyik ilyen bukkanóra, füstöt láttam felszállni. Egy erdősáv facsúcsai felett kavargott, amely nem messze előttünk keresztezte az utat, így az út átvezetett az erdőn.

A törzsfőnök röviddel előtte figyelmeztetett bennünket, hogy néptelen vidéken járunk, legalább is belátható időn belül nem fogunk falura bukkanni. Vándorló nomádok azonban, vélekedett a professzor, semmi esetre sem telepednének le az erdőben, hanem azt a bukkanót használták volna pihenőhelyként, amelyen éppen voltunk, mivel itt bőséges takarmányt találtak volna állataik számára.

A füst egyébként is gyanús volt. Csak olyan úton lévő társaságtól származhatott, mint amilyenek mi is voltunk, vagy egy rablóbandától, mert ilyen Badaksánban úton útfélen bőven akad. Karavántól nem származhatott, mert ahhoz túl vékonyka volt. Ha azonban utazók vagy rablók tábortüzének füstje volt, akkor számunkra a legnagyobb óvatosság volt ajánlott.

Egy pillanatig arra gondoltam, hátha a perzsa és társai lehetnek előttünk, ezt a nézetem azonban hamar elvetettem, mert valószínűtlen volt, hogy egy karaván számára valamelyest nehezebb utat választotta volna Dsermen keresztül, mely egy hegygerincen vezetett végig. Természetesen az sem volt lehetetlen, hogy erre az útra tért, mert az is szándékában állhatott, hogy zsákmányát Dsermben eladja, hogy utána szabadabban vonulhasson tovább.

Egy esetleges rablóbandát feltétlenül ki kellett kerülnünk, mert teljesen feleslegesen tartott volna fel bennünket. Ezért elhatároztam, hogy közelebbről megnézem magamnak a társaságot, amelyik ott azt a tüzet meggyújtotta, hogy a tapasztaltakhoz igazítsuk további eljárásunkat.

A terep következő hajlatát arra használtuk, hogy balra letérve megszakítsuk menetelésünket. Ily módon a dombvonulat fedezéket képezett számunkra az előttünk elterülő erdőhöz képest, így az esetleg az erdő szélére állított őrszem nem vehetett észre bennünket, és ha később az utunktól oldalra eső fás részt elérem, fede

zékben maradok annak fáitól, így már semmi nehézséget sem okozhat a gyanús alakok táborhelyének elérése.

Rövidesen beértünk a pillanatnyi helyzetünkhöz képest jobbra eső erdőbe, társaimat itt hátrahagytam, hogy egyedül lopakodjak tovább az őrtűzig. Mint előre megsejtettem, ahol utunk beért az erdőbe, őrszem állt.

Jóllehet úgy helyezkedett el, hogy az úton érkezők elől néhány fa fedezéket nyújtott számára, de úgy tűnt, nem fordított túlzottan nagy figyelmet feladatának ellátására. Ezt a fickót szükség esetén könnyű lett volna hatástalanítani. Nem tartozott a perzsa társaságához, tehát idegenekkel volt dolgom, feltehetően rablókkal, az őrszem is teljesen úgy nézett ki.

Az a tény, hogy az utat kellett figyelnie, azt igazolta, hogy a banda abból az irányból várt valamire. Csak nem mi volnánk azok? Ezt aligha lehetett feltételezni, mert egyáltalán nem keltettük azt a benyomást, mintha bármit meg lehetne szerezni tőlünk, valami pártatlan kívülálló inkább minket is rablóknak tarthatott volna.

Természetesen az sem volt kizárt, hogy valami kém kifigyelhette bevásárlásainkat a dsermi bazárban, és sokkal többet nézett ki belőlünk, mint amink valójában volt. Mindenesetre nagyon fontos volt tisztázni, hogy vajon a tervezett támadást nekünk szánták-e, mert ha a rablók valóban ránk vártak, mi pedig a tábort kikerülnénk, ami szintén lehetséges, akkor bizonyára követni kezdenének bennünket, amint észreveszik, hogy első ízben kicsúsztunk előlük.

Következő feladatként arról kellett meggyőződnöm, hogy az erdő bejáratánál felállított őrszemen kívül vannak-e további őrök a tábor körül. Ha ez az eset állna fenn, ebből nagy biztonsággal arra lehetne következtetni, hogy okos és hozzáértő banditákkal van dolgunk, akik tudnak fegyelmet tartani.

Széles ívben elkerültem a tüzet, és mint egy ragadozó madár egyre szűkebbre vettem a köreimet, így aztán ráakadtam egy második őrszemre is, aki körülbelül ugyanolyan távolságra volt a táborhelytől, mint az első, csak ellenkező irányban. Oldalirányban

a tábor fedezetlen volt, így aztán, mivel az aljnövényzet elég sűrű volt, egészen könnyedén a közelbe osonhattam.

Ez mindig elég unalmas, nagy türelemre és kitartásra van szükség, pláne, ha igen óvatos emberekkel akad dolgunk. Jelen esetben azonban úgy tűnt, nem ez a helyzet áll fenn, mert amennyiben a fickók támadást terveztek – és erre utalt az út két végén felállított őrszem – nem gyújtottak volna tüzet, és mindenek előtt oldalirányban is biztosították volna táborukat a meglepetések ellen.

Ezért sikerült minden nehézség nélkül annyira közel lopódznom, hogy még hangjukat is megértettem, amit gazdáik nem is fogtak vissza.

Úgy helyezkedtem, hogy egy nagy fa törzse mögött húzódtam meg, amely alatt egy szakállas ember foglalt helyet, aki nyilvánvalóan a tizenkét fős banda vezéralakja volt. A bandavezérrel és a két őrszemmel együtt a rablóbanda tehát tizenöt főből állt.

A banditáknak amint beszélgetésükből kivettem, az volt a terve, hogy a nap folyamán támadást intéznek egy öszvérkaraván ellen, melynek érkezésére dél körül számítottak.

– Tehát pontosan megfigyelted a csapat elvonulását a bányából? – kérdezte a bandavezér az egyik férfit, aki nyilvánvalóan kémkedéssel volt megbízva. Ibrahim, a zsidó személyesen velük tart?

– Igen, Ilkhani, a kolónia élén lovagol egy szamáron – válaszolta a kérdezett. Ilkhani annyit jelent, mint kapitány, és nomád törzsfőnökök címeként is használják.

– Akkor minden bizonnyal bőséges váltságdíjra számíthatunk, mivel Ibrahim a leggazdagabb zsidó egész Faisabadban. Természetesen élve kell elfognunk, ehhez tartsátok magatokat. Hány állatból állt a karaván?

– 25 öszvér volt, valamennyi teljesen megtöltött lapis lazuli[89] zsákokkal felmálházva.

– Akkor most olyan gazdag fogásban lesz részünk, amilyenhez már régen nem volt szerencsénk. És mi a helyzet a fedezettel?

---

[89] Más néven lazurit. Kedvelt ékszerkő volt már az ókorban is. Őrleménye mélykék festékanyag, az ultramarinkék is ebből készül.

– Kilenc öszvérhajcsár tart velük, mindannyian felfegyverkezve. A zsidónál nincs fegyver, legalább is nem látható.

– A zsidók nem viselhetnek fegyvert, ez ismert tény. Köpenye alatt valószínűleg ennek ellenére elrejtett legalább egy kést, mert ezek a kutyák ravaszok és alattomosak. Hallgassátok meg a tervemet: Tüzünket most már hagyjuk kialudni, hogy füstje ne árulja el idő előtt jelenlétünket, mert különben az óvatos zsidó könnyen fricskát adhat nekünk, és oldalirányban kitér valahol a hegyek felé. Minél inkább gyanútlanul fut karjaink közé, annál könnyebb lesz ártalmatlanná tenni. Mivel mi tizenöten vagyunk, az ő karaván pedig vele együtt tíz főt számlál, így könnyű játékot űzhetünk. Amikor őrszemünk észleli a karaván elejét, és parancsom szerint közeledtüket jelenti, közületek négyen az erdő szélére mennek, ahol az őrünk elrejtőzött. Így összesen öten lesztek, és gondoskodjatok arról, hogy miután a karaván áthaladt, elvágjátok a visszavonulás lehetőségét, nehogy valaki hátrafelé elillanjon, mert régen ismert tény, hogy olyan emberek, akiket váratlanul megtámadnak, rémültükben ugyanazon az úton igyekeznek visszafelé, amelyen jöttek. Aligha kell külön kihangsúlyoznom, hogy nem láttathatjátok magatokat, mielőtt a karaván megtámadnánk.

– Nem, kapitány, hiszen ez természetes – válaszolta a rablók egyike, aki úgy tűnt, valamilyen bizalmi pozíciót töltött be a kapitány mellett.

– Őrmester, te leszel a parancsnoka ennek a csapatnak, válassz ki még három embert magad mellé!

– Parancsára kapitány.

– Mi többiek itt helyezkedünk el a tisztás körül, fák mögé rejtőzve úgy, hogy észrevehetetlenek legyünk. Kilencen leszünk tehát, akik itt meghúzódunk rejtekhelyeinken, így mindegyikünkre egy jut az öszvérhajcsárok közül. Őket valamennyiüket meg kell ölni, és hogy ez számunkra ne jelentsen veszélyt, puskájával mindenki válasszon ki magának egy célt, és ne tüzeljetek, míg erre jelt nem adok. Ily módon a fedezetet ellátó teljes csapat egyetlen sorozattal megsemmisül. Ezt követően azonnal rárohanunk a zsidóra és megkötözzük. Elmenekülni nem tud, mert hátrafelé őrség

áll, a továbbvezető utat pedig ötfős biztonsági csapat zárja el. Ezen kívül ekkor már mi magunk is szabadok vagyunk, és még akkor is, ha négyen elvétik céljukat, öten még mindig készen állnak arra, hogy rájuk rohanjanak. Mindent megértettetek?

– Parancsára kapitány, hangzott fel a körben minden irányból.

– Rendben. Mindamellett eltelhet még néhány óra, mire a karaván felbukkan. Ez alatt az idő alatt pihenjétek ki magatokat, hiszen fáradtak lehettek az éjszakai meneteléstől, melyet megtettetek. Az őrmester gondoskodjon róla, hogy az őrszemeket időben leváltsák, és pontosan megismerjék a tervet. Különösen fontos, hogy az erdő bejáratánál lévő őrszem gondosan ügyeljen, és azonnal jelentse nekünk a karaván megjelenését.

Most már eleget tudtam, és gyorsan, de lehetőleg zajtalanul visszavonultam, hogy először is visszatérjek oda, ahol társaimtól elváltam.

Itt tehát tömegmészárlásra készülnek a legundorítóbb módon. Úgy tűnt, a kapitány nagyon kedveli azt az ötletét, hogy minden embert meg kell ölni annak az egynek a kivételével, akiért nagy váltságdíjat remél. A terv egyáltalán nem is volt ostoba, mert ha valami véletlen nem keresztezi, akkor úgy sikerül, hogy a rablók a legcsekélyebb veszteséget sem szenvednék el.

Ilyen véletlennel azonban nem kellett számolniuk ezen a néptelen vidéken, egyébként nem lennének ennyire gondtalanok, mert az út mellé állított két őrszem nem volna elegendő a tábor biztosítására.

Emberek ilyen mérvű lemészárlását azonban minden körülmények között meg akartam akadályozni. A tervezett támadás olyan brutálisnak tűnt számomra, hogy teljesen fel voltam háborodva a túlzásba vitt gyilkolási kedv miatt. Az ilyen fickók példás büntetést érdemelnek, és elhatároztam, hogy ezt meg is teszem, de legalább is figyelmeztetni fogom a karavánt, mely kétségtelenül gyanútlanul besétál a neki állított csapdába.

Időt vesztegetni nem lehetett, minden perc drága volt, mert amint a kolónia láthatóvá válik az őr számára, hatékony ellenintézkedésekről már szó sem lehet, és legalább is véres harcra kerülne sor, amit minden körülmények között el akartam kerülni.

Ezért amilyen gyorsan csak tudtam, visszaigyekeztem társaimhoz, és beszámoltam nekik mindarról, amit tapasztaltam. Teljes mértékben egyetértettek velem, hogy meg kell akadályoznunk a merényletet, ezért azonnal útnak indultunk a karaván elé.

Kezdetben az erdőben haladtunk, mely kiváló fedezéket nyújtott, de egyúttal azt is lehetővé tette, hogy széléről áttekintsük az utat. Amikor már elég messzire kerültünk az őrszemtől, a terep egy mélyedésében mentünk tovább az útig, majd az úton hegynek fel, míg el nem jutottunk egy olyan helyre, ahol teljes biztonságban bevárhattuk a karaván, és nem kellett tartanunk attól, hogy a rablók észrevehetnek bennünket, még akkor sem, ha esetleg kiküldenek egy kémet.

Türelmünk nem volt hosszú próbának kitéve, mert rövidesen megjelent a menet, amelynek élén szamáron egy szürke ruhájú férfi lovagolt, két állig felfegyverzett szolga kíséretében.

Amint megpillantott bennünket, azonnal megálljt parancsolt, mert nem tudta, baráti, vagy ellenséges szándékra számíthat-e, és senki sem vetheti szemére, ha bizalmatlanná vált, mivel tartásunk alapján azonnal felismerhette, hogy a karaván várakoztunk.

Semmi indítékom sem volt rá, hogy hosszasan kétségek között hagyjam, ezért elé léptem, majd röviden és nyíltan megkérdeztem:

– Te vagy az a zsidó Ibrahim Faisabadból, aki lapis lazuli szállítmánnyal van úton a főváros felé?

Láthatóan megrémült, amikor hallotta, mennyire pontosan informálva vagyok viszonyairól, és azt is jól megfigyeltem, hogy két kísérőjét egyetlen pillantással felszólította, helyezzék magukat védelmi helyzetbe. Három további fegyveres is azonnal odajött, akik fenyegető tartással mellette helyezkedtek el. Nyilvánvalóan útonállónak tartott bennünket, és elhatározta, nem fogja hagyni egykönnyen, hogy hatalmunkba kerítsük.

– Tegyétek el fegyvereiteket – kiáltottam a hajcsárok felé és néhány lépéssel közelebb léptem. Nem ellenséges szándékkal jövök, sőt ellenkezőleg, figyelmeztetni akarlak benneteket, feltételezve, hogy ti vagytok azok, akiket támadás veszélye fenyeget. Minden jel arra utal, hogy ez az eset áll fenn, mivel úgy látom, hogy 25 öszvéretek van, melyek nehéz zsákokkal vannak megpa

kolva, kétségtelenül tehát az értékes köveket cipelik. Amint látom, kilenc fegyveres hajcsártok van, a karaván gazdája zsidó származású, amint öltözetén is látható. Az út melyet most megtesztek, közvetlenül a lazúrkő bányából Faisabadba vezet, tehát ez a jellemzőtök is tökéletesen stimmel. Kétségtelen, hogy rólatok van szó.

– Uram – válaszolta ekkor a zsidó – honnan tudod mindezt, és miért zárod el előlünk az utat? Senkit sem bántottunk, legkevésbé benneteket, akiket egyáltalán nem is ismerünk. Ezért álljatok félre az útból, és hagyjatok elvonulni bennünket, mert nincs időnk rá, hogy továbbra is itt ácsorogjunk.

– Ha hagytalak volna benneteket továbbmenni, akkor az a pusztulásotokhoz vezetett volna, mivel már kiválasztották azt a helyet, ahol le akarnak mészárolni benneteket. Téged Ibrahim természetesen nem ölnének meg, mivel szükségük van személyedre, hogy váltságdíjat zsarolhassanak ki hozzátartozóidból, mivel családod a leggazdagabb egész Faisabadban.

– Uram, ki mondta el neked ezeket a híreket?

Annak a rablóvezérnek a szájából hallottam, aki alig egy órányira innen lejjebb a völgy irányában ezen az úton csapdát állított, amibe gyanútlanul besétáltál volna, ha most nem figyelmeztetnélek a veszélyre.

– És te magad nem vagy tagja ennek a bandának? Úgy látom, az afgánok ruháját hordod, azok a rablók is ilyet szoktak viselni, akik olykor veszélyeztetik ezeknek a hegyeknek a biztonságát.

– Én nem afgán vagyok, hanem frengi, éppúgy, mint ez a két kísérőm is. A harmadik egy kafir, a lányával. Úton vagyunk Dsermből Faisabad felé, és útközben bukkantam ma reggel a rablók táborára, és kihallgattam tervüket, mely megtámadásotokra irányul.

– Ha frengi vagy, ismerned kell a frankok nyelvét – válaszolta, miközben hirtelen franciára váltott, melyet bár kissé törve, de elég jól érthetően beszélt. Nyilvánvalóan próbára akart tenni, és mivel jómagam szintén elég tűrhetően beszélek franciául, ugyanezen a nyelven válaszoltam neki:

– Igazad van, ismerem ezt a nyelvet, társaim úgyszintén.

Hiszen Burgdorffer Algírban az idegenlégióban szolgált, a professzor pedig a gimnáziumban tanulta.

– Franciaországból való vagy? Nem úgy nézel ki, bár jól beszéled a frankok nyelvét. Angol sem lehetsz, mert azok csak angolul beszélnek, itt Ázsiában legfeljebb egy kicsit hindosztáni nyelven.

– Nem Franciaországból, és nem is Angliából származok, hanem Németországból való vagyok. De hogyan lehet, hogy te meg ismered a frankok nyelvét? Ilyet még sohasem hallottam ebben az országban.

– Bizalmamba fogadlak, mert most már belátom, tényleg nem tartozhatsz a rablók közé. Ezért megválaszolom kérdésedet. Amint az előbb helyesen említetted, a faisabadi zsidó, Ibrahim vagyok. Lapis lazuli bányáim termékét Franciaországba exportálom, így nagyon gyakran érintkezek francia ügynökökkel. Azért tanultam meg ezt a nyelvet, mert a kereskedőnek előnyére válik, ha ismeri azok nyelvét, akikkel üzletelni akar.

– Ez így helyes. Most azonban fontoljuk meg, hogyan kerülhetnénk el legjobban a rablótámadást. Szeretném elkerülni a felesleges vérontást, de a rablóknak sem akarok kitérni az útjából, hanem sokkal inkább szeretném foglyul ejteni, és átadni őket a hatóságoknak, mivel amint hallom, itt Badaksánban nagyon elterjedtek a rablók, és közérdek lenne, ha sikerülne kiiktatni egy bandát, ha sikerül elkapni őket.

– Ebben nagyon igazad van, ó frengi. Ennek ellenére inkább kitérnék a rablók útjából, mert aki önként vállalja a veszélyt, az annak áldozatául is eshet. Oldalirányban azonban sajnos nincs kerülőút, mivel jobbra ott a folyó, amin errefelé nem lehet átkelni, és balra közvetlenül az erdősáv után hegyvonulat emelkedik, mely olyan meredek, hogy azon a súlyosan megpakolt öszvérekkel képtelenek lennénk átjutni.

– Akkor kénytelenek vagyunk átjutni a csapdán, melyet nekünk állítottak?

– Át kell mennünk a csapdán? – ismételte meg a zsidó, nem túl intelligens arckifejezéssel. – Nem értelek téged.

– Nos, ez igen egyszerű: Faisabadba igyekszel, jobbra és balra nem térhetsz ki, tehát más választásod nem marad, mint egyenesen továbbmenni. Arrafelé azonban, mint már említettem, a rablók csapdát állítottak.

– De akkor elkapnak bennünket!

– Ha nem tudjuk hatástalanítani a csapdát, akkor igen.

– És azt hiszed, van erre lehetőség, ó németországi ember?

– Azt hiszem igen, de akkor pontosan követnetek kell utasításaimat.

– Előbb mondd meg, hány rabló vár ott reánk!

– A bandavezérrel együtt tizenöten vannak.

Ibrahim elsápadt. – Akkor elvesztünk, suttogta hangtalanul.

– Ezt a nézetet nem osztom. Ti tizen vagytok, mi négyen, az összesen tizennégy.

– Ennélfogva a rablók számbeli fölényben vannak. Tehát te is úgy látod, hogy el vagyunk veszve.

– Nekem más a véleményem, mert nem annyira a létszám, hanem inkább a teljesítmény a lényeg, és ha te is bízni tudsz ebben, akkor szívesen vállalom, hogy szabaddá teszem előtted az utat, és ártalmatlanná teszem a rablókat.

– Ha megteszed ezt ó frengi, gazdagon megjutalmazlak, és életem végéig hálás leszek neked. De hogyan akarsz hozzákezdeni tizenöt erős és kétségtelenül állig felfegyverzett rabló ártalmatlanná tételéhez? Rejtekhelyről akarod lelőni őket?

– Ilyen barbár harcmodor az útonállókra jellemző, az ő tervük végül is ehhez hasonló. A magam részéről ezt közönséges gyilkosságnak tartanám, és még tolvajokkal és gyilkosokkal szemben sem tartanám méltónak.

– Látom, teljesen idegen vagy itt, mert különben tudnád, hogy egyetlen rabló három-négy olyan emberrel felveszi a küzdelmet, mint amilyenek az én embereim.

– Ha nem kapnak megfelelő irányítást, akkor el is hiszem. Engedj át nekem hatot az embereid közül, és akkor téged és tieid biztonsággal átjuttatom a szoroson, és ha minden úgy történik, ahogy tervezem, akkor sem nektek, sem nekünk egyetlen hajszálunk sem fog meggörbülni.

– Hogyan uram, jól hallottam? Hat emberrel akarsz tizenöt rablót megtámadni? Hát megőrültél?

– Még nem egészen – válaszoltam árnyalatnyi humorral. Azt azonban látom, hogy félénk emberek vagytok. Ezért az a legjobb, ha minden további nélkül átveszem a parancsnokságot.

– Uram, tégy, ahogy jónak látod, mivel nélküled úgy is el vagyunk veszve. Mondd meg mit tegyek, mindenre készen állok!

– Válaszd ki embereid közül azt a hatot, akiket a legokosabbnak és legderekabbnak tartasz.

Engedelmeskedett. – És mi legyen a többiekkel? És mit tegyek jómagam?

– Ti többiek vonuljatok csak nyugodtan tovább az úton a karavánnal, és viselkedjetek lehetőleg nyugodtan és elfogulatlanul, mintha a legcsekélyebb esemény sem történt volna. Ennek ellenére ügyelj az alábbiakra: Utatok hullámzó terepen vezet, közöttük mélyedések vannak, így az őrszem helyéről nézve a meglehetősen hosszú karavánnak sohasem lehet látni teljes egészét. Ezért gondoskodjál arról, hogy a dombtetőkön lehetőleg mindig sokat lehessen látni embereidből, a mélyedésekben pedig igyekezniük kell, nehogy nyilvánvaló legyen, hogy az emberek kétharmada hiányzik. Te jómagad maradj továbbra is a kolónia élén, lovagolj tovább megtorpanás nélkül, azzal se törődj, ha esetleg puskalövéseket fogsz hallani az erdő felől. Ha esetleg olyasvalami történne, ami veszélyeztetné biztonságotokat, akkor valamelyik hajcsároddal időben utasítást küldök neked. Érted hogy gondoltam?

– Ó igen, mindent jól megértettem frengi. Azonban súlyos gondjaim vannak, mert el sem tudom képzelni, miként akarsz hat öszvérhajcsárral tizenöt rablót ártalmatlanná tenni.

– Az hadd legyen az én gondom. Semmi okod sincs az aggodalomra. Megnyugtatásodra azonban közlöm veled, nem leszek annyira ostoba, hogy megtámadjam a rablókat, ha valamennyien együtt vannak. Ehhez nem hagyatkozhatok eléggé embereidre. Valamilyen módon meg kell próbálnom megosztani a banditákat, és aztán mindegyik csoportot egyenként alkalmatlanná tenni. Most azonban előre! Nem késlekedhetünk tovább, nehogy a rablók gyanút fogjanak. Karavánoddal várakozzál még negyedórát

ezen a helyen, aztán lassan induljatok el, az előbb elmondott utasításaimnak megfelelően. Mire átérsz az erdő túlsó szélére, az átjárót már megnyitva fogod találni.

– Ábrahám, Izsák és Jákob Istene vezessen benneteket utatokon! – kiáltotta utánam a zsidó, amint barátaimmal és a hat fegyveres öszvérhajcsárral útnak indultam. Csutrut magunkkal kellett vinnünk, nem hagyhattuk őt a karaván nal, mert azonnal gyanút keltett volna, ha a rablók észreveszik.

Ugyanazon az úton haladtunk vissza, melyen a karaván elé mentünk. Az erdő fedezékében igyekeztünk a rablók tábora felé olyan gyorsan, amennyire a bozótos lehetővé tette. Burgdorffer megkérdezte tőlem:

– Hadnagy úr, tényleg szándékában áll megtámadni a tizenöt rablót ezekkel a hajcsárokkal? A magam részéről szívesen bevállalok hármat vagy négyet a gazfickók közül, a kafirra is rábízhatunk kettőt vagy hármat. Ami azonban a hajcsárokat illeti, meg lehetünk elégedve, ha mindegyik egyet ártalmatlanná tud tenni ellenfeleink közül. Mégiscsak túl nagy a túlerő.

– Egyáltalán nem is kell, hogy egynél több jusson rájuk.

– Hogyan kezdünk hozzá uram? Igazán nem mondhatjuk nekik, hogy húzódjatok szét egy kicsit, mert szét akarunk csapni közöttetek!

– Nem, Náci, ezt tényleg nem tehetem. Egy kis cselt kell segítségül hívni, rögtön elmagyarázom neked egy kicsit közelebbről is a részleteket, mert abban fő szerepet fogsz kapni.

– Főszerepet kell játszanom? Ah, nagyon megtisztelő. A tervet máris jónak találom.

– Örülök neki, hogy megnyerte tetszésedet, jóllehet még nem is ismered azt. De most félre a tréfával, jól figyelj! A rablók táborát most minden oldalról óvatosan körülvesszük, és amennyire lehet, a közelükbe lopakodunk. Ebben a helyzetben fekve maradunk, míg a kihelyezett őr megérkezik a jelentéssel, hogy felbukkant a karaván. A rablók közül ekkor négyen az erdő széléig mennek, ezt az utasítást adta ugyanis a rablóvezér embereinek az előbb, amikor kihallgattam őket. A táborban ekkor kilencen maradnak. De még őket is meg kell osztanunk, hogy teljesen biztosak

lehessünk a sikerben. Ezért a kafirral együtt odaosonsz ahhoz az őrszemhez, akinek a túloldalon kell őriznie a tábort. Hátulról ráugrotok, megragadjátok és megkötözitek a készenlétben tartott kötéllel. A száját azonban ne tömjétek be, hanem sokkal inkább hagyjátok csak üvölteni, ami kifér a torkán, egy kicsit még rá is segíthetitek, ha szükséges. Azt hiszem azonban, hogy magától is ordibálni fog, és ha ezek után néhány lövést még a levegőbe is eldörrentesz, az csak külön hasznos lehet a számunkra. Közben a tüdőtöket se kíméljétek, minél nagyobb a botrány, annál jobb, mert a tábort alaposan össze akarom zavarni. A rablók természetesen a teljesen váratlan hátbatámadástól alaposan meg fognak rémülni, és egy részük majd az őrszem segítségére rohan. Ha így történik, adjatok egyet a fickónak puskatussal, hogy elveszítse eszméletét, aztán nagy ívben tűnjetek el onnan, és megint csatlakozzatok hozzánk. Mi közben leütjük a hátramaradottakat, majd elsietünk a hátsó őrszem felé, hogy az odarohant segítséget ártalmatlanná tegyük. Ezek után az öt ember ellen fordulunk, akik az erdő széle felől akarnak az övéik segítségére sietni. Így három részletben az egész bandát szépen eltakarítjuk, mire a karaván megérkezik.

– A mindenit! Ez lesz egy jó szám! Mind a tizenöten rámennek!

– Azt azonban külön ki kell hangsúlyoznom, hogy minden vérontást kerüljetek!

– És közben mi történik Csutruval, ha a legnagyobb tisztelettel megkérdezhetem? – préselte ki magából Burgdorffer, kis töprengés után. Nem akarta, hogy rögtön észrevegyem élénk érdeklődését, amit a szép kafir lány iránt tanúsított, azonban valahogy mégis kifejezésre akarta juttatni épségéért érzett aggodalmát. Én azonban, amint szűkebb hazájában, Dél-Németországban mondani szokták, kicsit cukkolni akartam, ezért komoly képpel így válaszoltam:

– Gondolhatod Náci, hogy ilyen fontos ügyben, mint a túlerő elleni küzdelem esetén, ráadásul ha ilyen rámenős rablóbandáról van szó, egyetlen kéz sem nélkülözhető.

Burgdorffer igen csodálkozó, nem túl okos képet vágott. Ahogy mondani szokás, eltátotta a száját. Nyilvánvalóan fogalma sem volt róla, hová akarok kilyukadni.

Egy ideig csendben hallgatva teljesen elképedt képet vágott. Aztán kissé ingerülten az alábbi szavakkal fordult hozzám:

– Hadnagy úr, alázattal kérem, mondja már meg végre, hogy kell értenem mindezt!

– Nos, természetesen Csutrura is fontos feladat hárul a banditák átverésekor.

– Csutrura? Fontos szerep? A banditák átverésénél? Csak nem azt kell hinnem uram, hogy önnek az a szándéka, hogy a lány is verekedjen meg a rablókkal?

– Úgy érted, vegyen részt a küzdelemben?

– Igen uram.

– Nos, közvetlenül nem.

– De indirekt mégis, uram?

– Igen, indirekt persze.

– Csutrunak talán bunkósbottal kellene közéjük csapni?

– Azt nem éppen, de a foglyainkat ugye őrizheti?

– Foglyainkat? Van már legalább egyetlen foglyunk?

– Természetesen, nem is tudsz róla?

– Hiszen nyoma sincs.

– Hát ezen csodálkoznom kell, hiszen hónapok óta együtt lovagolsz vele.

Burgdorffer erre még ostobább képet vágott, végre kinyögte:

– Uram, egyikünk bizonyára megkergült.

– Akkor erre a megtisztelő címre csak te tarthatsz igényt, mivel jómagam teljesen mentesnek tartom ettől a betegségtől. De elég legyen a tréfából. A fogoly alatt Nathanael Heinzelmann professzort értem.

– A tanult urat – fogolyként?

– Igen. Ugyanis ha küzdelmünk során nem vigyázunk rá, kétségtelenül elkövet megint valami ostobaságot, vagy ha mást nem, kihasználja az alkalmat, és megint meglép tőlünk. Az ördög sem hisz ezekben a tudósokban és szeszélyeikben.

Most végre oldódott Burgdorffer feszültsége. Elégedetten bólintott, és úgy tűnt, végre teljesen megnyugodott Csutru sorsa felől.

Ekkor eligazítottam a törzsfőnököt, leányát, a professzort és a hajcsárokat is. Ezzel kitöltöttem azt az időt, míg felértünk az első őrszem magasságáig. A fák között jól megfigyelhettem őt. Most egy másik fickó volt, de ugyanolyan álmosan álldogált ott, mint az előző. A rablók nem tűntek túl okosnak.

Óvatosan becserkésztük a tábort. Az emberek a földön feküdtek, és mélyen aludtak, még maga a rablóvezér is. Még csak őrszemet sem állítottak, könnyedén lerohanhattuk volna őket.

Tervemtől azonban semmiképp sem akartam eltérni, a rablók még valamennyien együtt voltak, és ha a hajcsárok közül csak egy is ügyetlenkedik, az egész vállalkozás rosszra fordulhatott volna.

Egyébként a jelentésnek bármely pillanatban meg kellett érkeznie, hogy az őrszem észrevette a karaván közeledését. Mennyire igazam volt abban, hogy ragaszkodtam tervemhez, rövidesen meg is mutatkozott, mert máris rohanva közeledett az őrszemként kihelyezett ember, hogy jelentse a kapitánynak a kolónia közeledtét.

Minden azonnal mobilis lett. Az őrmester a kijelölt őrszemmel és három kiválasztott emberével visszaindult a megfigyelőhelyre, és a rablók elhagyták a tisztást, hogy elrejtőzzenek a környező fák mögött.

Erre már előre felkészültem, hiszen korábban magától a bandavezértől tudtam meg a rablók szándékát, és ezért megfelelő távolságra helyezkedtünk el.

Miután a rablók elfoglalták kiválasztott búvóhelyeiket, közelebb lopakodtunk, és olyan szorosra zártuk a kört amennyire lehetséges volt.

Ezzel egyidejűleg jelt adtam Burgdorffernek és a törzsfőnöknek, hogy induljanak a túloldali őrszem felé. Sok múlott ennek a tervnek az ügyes végrehajtásán, és a gyorsaságon, amikor rárohanunk a rablókra, mert a teljes meglepetéstől függött a merész ötlet sikere.

Kellemetlen érzés, amikor az ember ilyen döntés előtt áll, és olyan parancs végrehajtására várakozik, melyet másnak adott ki. Amikor az ember csak saját magától függ, akkor tudja, hogy magában megbízhat, olyankor elmarad a bizonytalanság érzése. Ha azonban valakire várni kell, akkor a percek örökkévalóságnak tűnnek, és a kudarc minden lehetősége kézzelfoghatóan elvonul az ember lelki szemei előtt.

Jelen esetben is ez volt a helyzet. Jól tudtam, hogy legalább tíz percnek kell eltelnie, mire Burgdorffer és a kafir elérik az őrszemet, aztán még egy darabig eltart, míg olyan közel lopakodnak hozzá, hogy ráronthassanak anélkül, hogy tartaniuk kellene a támadás sikertelenségétől. Ez is eltarthat vagy tíz percig, vagy még tovább.

Minden attól függött, hogy az őrszem elég figyelmes-e, vagy sem. Ha nyugtalan természetű, és sokat mozog, ami természetesen előfordulhat, akkor a lopakodva megközelítés nagyon sokáig eltarthat, és ez elég veszélyes vállalkozás volt, mert ha az őr észreveszi a támadókat anélkül, hogy azonnal sikerülne őt elkapni, vagy ha megpróbál kitörni, akkor természetesen visszarohan a táborhelyhez, hogy riassza a többieket, és ezzel meghiúsul az a szándékom, hogy megosszam a rablókat. Ennek következtében az egész vállalkozás kétségessé válhat.

Számomra rettenetesen lassan múlt az idő. A másodpercek kaucsukként nyúltak egyre hosszabbra. Magam elé képzeltem, Burgdorffer és a kafir szerintem hogyan viselkednének ebben a helyzetben. Az elsőhöz annyiban teljes volt a bizalmam, hogy ismertem személyes bátorságát, és azt, hogy erőteljesen odacsap, ami azonban a nesztelen megközelítést illeti, az már teljesen más kérdés.

Egyetlen megreccsenő ág nagy szerencsétlenséget idézhet elő, röviddel az eseményt megelőzően, ami az őrszem figyelmét a legnagyobb mértékig felfokozza. Szemeivel és füleivel kétségtelenül nagy igyekezettel figyelt a tábor felé, mivel mint ő is tudta, a következő percekben ütközetre kerül sor, aminek kimenetele számára is rendkívül fontos volt.

Én a magam részéről minden figyelmem a füleimre összpontosítottam, és feszült figyelemmel hallgatóztam abba az irányba, amerre Burgdorffer és a kafir eltűntek. Arrafelé azonban semmi sem történt, azt hiszem, egy fenyőfa tűlevelének hullását is észre vettem volna azokban a pillanatokban.

Az előttem lévő rablók pillanatnyilag nem kötötték le figyelmemet, mert mélységes csendben voltak. A karaván közben azonban egyre közeledett, és Burgdorfferék felől a várva várt hangok csak nem érkeztek meg. Már azt mondogattam magamban, ha a jel még sokáig elmarad, a karaván, instrukcióimnak megfelelően feltartóztathatatlanul közeledik, és gyanútlanul besétál a csapdába, mely az öt ott posztoló rabló által a megbeszélések szerint azonnal bezárul, így két tűz közé kerül, és menthetetlenül elvész, hiszen az előttem lévő banditák még szabadok.

Elképzelhető, milyen helyzetben voltam, tényleg nem volt irigylésre méltó, mivel itt feküdtem anélkül, hogy segíteni tudtam volna. Posztomat éppúgy nem hagyhattam el, mint a többiek, mert egyébként igen könnyen bekövetkezhetett volna az az eset, hogy pont abban a pillanatban, amikor eltávozok, hogy Burgdorffer után nézzek, bekövetkezik a riasztás, és a magam részéről nem tudom megadni a jelet a tábor központi részének megtámadására. Ki kellett tehát tartanom, türelmet, határtalan türelmet kellett gyakorolnom, és azzal vigasztaltam magam, hogy bizonyára nagyot csalódok az idő múlásának megítélésében.

Ekkor hirtelen két lövés dördült el egymás után, és rémes óbégatás töltötte be az erdőt. – Ó jaj! Isten segíts! Ó hol az igazság! Segítség! Segítség! Gyorsa, gyorsan! Hát senki sem segít!? Így kiáltozott és üvöltött a szerencsétlen mindenféle hangon. Közben meghallottam Burgdorffer hangját is, aki tüdejének teljes erejével nyémet nyelven üvöltött:

– Te kilencbőrű gazember! Te akasztófavirág! Te pernahajder! Na várj csak! Majd elveszem én a kedved attól, hogy más embereket megtámadjál. Kapsz mindjárt egy akkorát a képedbe, hogy nem kérsz másikat. Üvöltsél csak! Minél jobban ordibálsz, annál nagyobb szívességet teszel nekünk, te csirkefogó, te nyomorult gazember.

Nagy kő esett le a szívemről. A botrány, ami másodpercről másodpercre egyre hangosabb lett, igazolta számomra, hogy a támadás jól sikerült, mert az őrszem egyre hangosabban üvöltözött segítségért, és nem rohant vissza a tábor felé.

A rablók természetesen azonnal felugrottak, és határtalan izgatottság vett erőt rajtuk. Annyira meglepődtek, hogy rémültükben nem is tudták, mihez kezdjenek, mert a támadás teljesen váratlan irányból érkezett. Tanácstalanul ide-oda rohangáltak, mint egy hangyaboly lakói, amibe valaki beledöfött egy esernyővel.

Maga a bandavezér sem tudta rögtön, hogy mihez kezdjen, úgy ugrált össze-vissza, mint egy megsebesült vadkan, káromkodott, és leátkozta a kékséget az égről anélkül, hogy képes lett volna azonnal valamilyen energikus intézkedést hozni. Végül összeszedte magát, és bandájának négy tagját a megtámadott őrszem segítségére küldte.

Ez volt a megfelelő pillanat arra, hogy támadásba lendüljünk.

– Előre! – kiáltottam harsogó hangon, miután az emberek eléggé eltávolodtak. Hirtelen a bandavezér előtt teremtem, mintha a föld alól bukkantam volna elő. A személy szerint közvetlenül fenyegető veszély mellett egyébként a kapitány veszélyesebb ellenfélnek bizonyult, mint amilyenre becsültem őt. Puskáját azonban már nem tudta használni, de kése hirtelen előkerült hüvelyéből, és nem sok hiányzott hozzá, hogy bordáim között kössön ki.

Már láttam felvillanni szemem előtt, amint gyilkos döfésre emeli, de villámgyorsan elkaptam a csuklóját. Karommal azonban nem tudtam lefékezni a döfés teljes erejét, így az élesre köszörült penge súrolta az arcomat, hogy aztán felkaromat érje.

A sebesülés nem volt veszélyes, azonban nagyon kellemetlen benyomást keltett, mert arcom csakhamar vérrel volt beterítve.

A rablóvezér csuklóit ekkor úgy egymáshoz szorítottam, hogy kínjában felordított a fájdalomtól, és elejtette a kést. Én ezzel szemben kirántottam pisztolyát az övéből, és markolatával fejbe vágtam, amitől úgy zuhant a földre, mint egy zsák.

Hajcsárjaim kiválóan tartották magukat, mind az öt rabló eszméletlenül feküdt a földön, közülünk csak egyik kapott egy horzsoló lövést a combjába. Őt egy másik szolgával hátrahagytam, és

a többiekkel a négy fickó után rohantam. Burgdorffer és a kafir is nagy kerülővel sietve odaértek, és csatlakoztak csapatomhoz.

A négy rabló körülállta, jobban mondva körül térdelte a súlyosan megbéklyózott őrszemet, aki a földön feküdt, és csodálkozásából még mindig nem tért teljesen magához.

– De hát hol vannak egyáltalán a gazemberek, akik rád támadtak? – kiáltott fel egyikük, túlharsogva a többiek hangzavarát.

– Itt! – válaszoltam, hogy csak úgy harsogott, és a következő pillanatban már ott is feküdt eszméletlenül a földön, puskatusom ütésétől lesújtva.

Nem tartott el egy percig sem, és már ez a csoport is le volt győzve, ezúttal saját veszteségünk nem volt.

– Most jön a harmadik csoport – kiáltottam enyéim felé, kettőt hátrahagytam az előbbiek megkötözésére, aztán elindultam a tisztás felé, ahol magamhoz vettem a két hajcsárt, akik közben megkötözték a korábban legyőzötteket, és rohanni kezdtünk az erdő széle felé. Az öt férfi, akik ott posztoltak, már épp jöttek velünk szembe, mert meghallották a lármát az erdőből. Váratlan megjelenésünktől azonban ők is annyira meglepődtek, hogy meg sem próbáltak ellenállást tanúsítani. Könnyebbé tették számunkra a győzelmet, mint vártuk, mivel eldobták fegyvereiket. Mielőtt azonban el tudták volna dönteni, hogy kegyelemért könyörögjenek, vagy inkább megpróbáljanak elmenekülni, már el is kaptuk a grabancukat.

A rajtaütés teljesen programszerűen ment végbe, fényes volt az elért győzelem. Mind a tizenöt rabló a kezeink közé került.

– Rendben – szólaltam meg vért és izzadtságot letörölgetve a homlokomról – tegyünk most úgy, mint a nagyurak, vadászat után, amikor szemrevételezik a zsákmányt. Hordjátok a tisztásra az összes fickót, és fektessétek őket egymás mellé, mint a heringeket!

Az emberek engedelmeskedtek parancsomnak, de az összegyűjtés tovább tartott, mint maga a rajtaütés. Végre ott feküdtek előttem sorban valamennyien egymás mellett, élükön a kapitány, mellette őrmestere, őket a rend kedvéért fektettem egymás mellé.

Legtöbbjük még nem tért magához, mert puskatusaink olyan beszédesek voltak, hogy a rablók koponyái jól-rosszul kénytelenek voltak elismerni azok fölényét.

Ekkor érkezett oda Ibrahim a karaván jával. Teljes biztonságban volt, mivel a banditák már meg voltak kötözve, ennek ellenére, amikor megpillantotta őket, mégis nagyon megijedt, mert csak most ismerte fel teljes egészében a veszélyt, amely várt rá. Sebesülésem, ami sokkal ijesztőbben nézett ki, mint amilyen valójában volt, tovább fokozta rémületét.

Mélyen érintve, mozdulatra képtelenül állt lova mellett, melyről nehézkesen kászálódott le, egy olyan ember óvatosságával, aki sokat ad végtagjai épségére, és elképedve nézte az általunk elvégzett munkát. Csak most tudtam teljes egészében szemügyre venni személyiségét.

Ibrahim előkelően, bár mégis egyszerűen öltözött férfi volt, akin első pillantásra látni lehetett, hogy zsidó. Nagy, erősen ívelt, ámde mégsem csúf orra, fekete szakálla és haja, jellegzetes, fülei mellett lelógó, gondosan ápolt és csavart hajfürtjei és mozgása is félreismerhetetlenül utaltak származására.

– Ó uram – ezekkel a szavakkal szólított meg – miután valamelyest összeszedte magát utólagos rémületéből – fohászkodom Isten, Ábrahám, Izsák és Jákob leggazdagabb áldásaiért éretted, mert te, amint most már egészen világosan látom, leghűségesebb szolgáját mentetted meg a gyalázatos haláltól. Tegyen számodra lehetővé Jehova még ezer boldog életévet, gyarapodjék baráti köröd, és szaporodjanak utódaid, mint csillagok az égen, mint homok a tengerben, árnyékod ne csökkenjen, és maradj örökre egészséges életed utolsó napjáig. Hálám irántad végtelen lesz, még a halálon túl is, és kérlek uram, részesíts engem abban a nagy kegyben, hogy méltó lehessek barátságodra, hogy lehetővé váljék számomra, hogy hálám mérhetetlen adósságát legalább részben törleszteni tudjam.

Hagytam, hogy nyugodtan kibeszélje magát, mert ennek az embernek a megfigyelése egyre érdekesebbé vált számomra, mivel eddig még sohasem volt lehetőségem arra, hogy Izrael gyermekeinek egyik képviselőjét ilyen közelről megismerhessem.

Már öltözete is jellemezte őt, mely lényegesen eltért az ország lakóinak viseletéhez képest. Szürke köpenyt hordott, amit kötél tartott össze, olyan öltözék volt ez, mely egyébként semmiképpen sem illett fellépéséhez, mivel nyilvánvalóan gazdag emberről volt szó, amint annak rögtön láthattam is bizonyítékát. Badaksánban ugyanis, éppúgy, mint a szomszédos Buharában is, a zsidók nem hordhatnak sem színes ruhát, sem övet, és egyéb korlátozásoknak is alá vannak vetve, mint például nem lovagolhatnak, kénytelenek szamárral beérni, és ha gyalogosan közlekedő muzulmánnal találkoznak, le kell szállniuk, amíg az el nem halad mellettük.

Szálláshelyeiken – a városokban kijelölt negyedekben, gettókban laknak – nem lármázhatnak, és este sötétedés után nem mehetnek ki az utcára. Ábrahám utódai tehát ezekben az országokban még manapság is olyan szabályoknak vannak alávetve, mint amilyenek nálunk Európában a középkorban voltak szokásosak. Egyébként a közép-ázsiai zsidók vagyona éppúgy, mint annak idején, amikor még nálunk is el voltak különítve, csalhatatlan eszköz volt arra, hogy sokkal gyakrabban, mint hinnénk, túltegyék magukat a korlátozó intézkedéseken, és nem jelentéktelen hatást gyakoroljanak a hatalom birtokosaira is. Később alkalmam nyílt arra, hogy ezzel kapcsolatban megismerhessek egy drasztikus példát. Közép-Ázsiában sem eszik olyan forrón a kását, mint ahogyan főzik.

A turbán a zsidóknak meg van tiltva, mivel ez kifejezetten a muzulmán viselet részét képezi, ezért a kínaihoz hasonló sipkát viselnek, mely legtöbb esetben bársonyból készül, de selyemből is előfordul. Mindezen lelki megterheltségek ellenére a zsidók mégis értenek hozzá, hogy hatalmas vagyonokat halmozzanak fel, amint az minden nép körében megtörténik, ahol letelepednek, és az az ember, aki ebben a pillanatban előttem állt, nem csekélyebb személyiség volt, mint bányatulajdonos. Az ő birtokában voltak a legjelentősebb lapis lazuli bányák, melyek néhány napi járásra helyezkednek el a Koska egyik mellékfolyója, a Koran-darja felett.

Miután Ibrahim hálját a fent vázolt, kissé túláradó módon kifejezésre juttatta, érdeklődni kezdett úticélom iránt, és mivel

Faisabadot említettem következő városként, magán kívül volt örömében.

Ó uram – kiáltott fel hangosan élénk kézmozdulatok kíséretében, ami úgy tűnik, szokásos a zsidók köreiben – akkor nem mehetsz el szolgád háza mellett, hanem vendége kell, hogy legyél. Nem tűrhetem, hogy Faisabadban más házában keress szállást, mint az enyémben. Gazdag embernek tartanak engem, így minden bizonnyal nem lesz kellemetlen számodra, ha házamban fogsz lakni. Mondd meg kérlek rögvest uram, teljesíteni fogod-e kívánságom, nagyon boldogtalan lennék, ha visszautasítanád.

Semmi okom sem volt rá, hogy boldogtalanná tegyem ezt az embert, amint ő mondta, és mivel amúgy is nagyon kívánatos volt számomra, hogy egy magánházban találjak szálláslehetőséget, mely nyilvánvalóan a jobbak közül való – mivel a menedékházakban és karavánszerájokban nyüzsögnek a férgek – így válaszoltam neki:

– Szívesen elfogadnám ajánlatodat, de van négy kísérőm is, akiktől nem szeretnék elválni.

– Természetesen a barátaid is meg vannak hívva házamba. Hogyan gondolhattad uram, hogy kizárnám őket vendégszeretetemből, hiszen ők is együttműködtek abban, hogy megmentsetek engem a rablók kezei elől.

– Ebben az esetben elfogadom a meghívásodat.

– Igen nagy a kegy, uram, melyet szolgád iránt tanúsítasz – válaszolta olyan barátságos és boldog hangon, hogy feltétlenül hinnem kellett megnyilvánulásának őszinteségében.

Most közelebbről szemügyre vettem a karaván. Mint már említettem, körülbelül 25 öszvérből állt, melyek nagy, gyékényfonatból készített kosárszerű zsákkal voltak felmálházva, melyekbe az értékes lazúrköveket pakolták.

A lapis lazuli mint ismeretes, pompás kék színű kő, ami megőrölve a festészetben ismert valódi ultramarin festéket adja. Összetevői kovasav, agyag, nátrium, mész és kénsav, törési felülete

egyenlőtlen, apró- és finomszemcsés. Alakját tekintve rombusz-dodekaéder[90], ennek felülete mentén darabolható.

Mészkővel keveredve fordul elő, gyakran pirittel is keveredik. Afganisztánon kívül Tibetben, Kínában és a Bajkál tó környékén is megtalálható.

Az ásványi anyag könnyen megmunkálható, ékszerek, vázák, dobozok, tálak, világítótestek, köpenygombok, építészeti és bútordíszítések készülnek belőle. Valamennyi öszvér ezzel az értékes ásvánnyal volt megpakolva, amit Ibrahim most Faisabadba szállított, hogy onnan Buharán keresztül Franciaországba küldje, mellyel élénk üzleti kapcsolatban állt.

Mielőtt útnak indultunk, valamilyen döntést kellett hoznunk a rablókkal kapcsolatban. Azt tartottam a legjobb megoldásnak, ha egyszerűen magunkkal visszük a foglyokat, és Faisabadban átadjuk őket a hatóságoknak. Aggódtam azonban attól, hogy ennek következtében ott akaratlan várakozásra fogok kényszerülni.

Ezzel kapcsolatban azonban Ibrahim megnyugtatott, állítása szerint Faisabadban komoly kapcsolatai voltak, és az ügyet saját maga el fogja intézni. Bőven elég, ha átadáskor a foglyokat rablóknak nevezi, ezenkívül szolgái közül öten tanúi is voltak az esetnek. A bírósági állapotok Faisabadban úgy tűnt, még meglehetősen ősi állapotokban voltak.

Így megállapodtunk, hogy a banditákat magunkkal visszük, és miután Ibrahim szolgáival bőséges elemózsiát szolgáltatott fel, útnak indultunk Badaksán fővárosa felé, ahová háromnapi menetelés után meg is érkeztünk.

[90] Dodekaéder: 12 szabályos ötszög határolja.

A rejtélyes gepárdvadászat

Faisabad régi város, amely már sok mindent megélt, ennek ellenére nem régen lett Badaksán fővárosa. A korábbi főváros Dzserm, melynek jelenleg már csak 1500 lakosa van, azonban még mindig élénk kereskedelmet folytat.

Faisabadot 1832-ben egy földrengés majdnem teljesen lerombolta, jelenleg körülbelül 6000 lakosa van, éspedig legtöbbjük perzsául beszélő siita, tadzsik, üzbég, szunnita arab és zsidó. Mindannyiukat nagyon barátságosként és vendégszeretőként dicsérik.

A perzsa lakosok főként vasöntéssel, fegyver- és muníciógyártással foglalkoznak, az afgánok a legtöbb esetben kereskedők. Fő kereskedelmi cikkeik a rabszolgák és lovak, továbbá só, kén, vas és rubin, amit Badaksán hegyeiben bányásznak.

Nagyon jelentős a lapis lazuli és ametiszt export, melyek a főváros közeli nagy raktárakban vannak elhelyezve. Az előbbi a szürke anyakőzetben képez jelentős mennyiségben ereket. Az ametiszt úgynevezett féldrágakő, az ilyenek közül is a legértékesebb, a kvarc szép kék, vagy viola színezetű változata, ércekkel keveredve fordul elő a hegyekben, olykor összetett kristályos kőzetek achátgolyóinak golyváiban. A kőbányák kitermelése főként a zsidók kezeiben van.

Amikor foglyainkkal beértünk a városba, melynek utcái roszszul, vagy gyakran egyáltalán nincsenek kikövezve, és semmilyen irányban sem egyenesek, természetesen rendkívüli izgalmat keltettünk, és csak most tudtam meg, hogy Badaksán egyik leghírhedtebb rablóját fogtam el. Schurif volt a neve, már hosszú ideje eredménytelenül keresték és üldözték, és kegyetlenségétől rettegtek.

Ibrahim azonnal a legfőbb bíróért küldött, hogy átadja neki a rettegett banditákat. A rendőrkapitány azonban nem tartózkodott otthon, csak később találták meg a nyílt utcán, egy mecset bejárata előtt szunyókált. Amikor közölték vele, hogy miről van szó, saját maga igyekezett a helyszínre hat fickóval, akik mezítláb, piros térdnadrágban, szakadt köpenyben voltak. Kérdésemre a bányatulajdonos közölte, hogy ez a poroszló csapat valami olyasmi, ami

a rendőrség és a hadsereg között van. A rendőrkapitány büszkén vonult el foglyaival, mintha saját maga kapta volna el őket.

Amint később megtudtam, Schurifot elevenen meggyalázták, ujjaiból körmeit kitépték, és jóllehet a szerencsétlen még nem halt meg, testét feldarabolták és kutyák elé vetették. A szörnyű barbárság Közép-Ázsiában hozzátartozik a mindennapokhoz.

Ibrahim, miután karaványvezetőjével közölte a szükséges utasításokat a karaván elhelyezésével kapcsolatban, a gettóban lévő lakása felé vezetett bennünket.

Jóllehet maga Faisabad város sem volt a tisztaság példája, az úgynevezett zsidónegyed utcáinak állapota minden képzeletet felülmúlt. Szeméthalmok mindenfelé, és jóllehet még télies szellő fújdogált, a sikátorok felett elviselhetetlen bűz terjengett. Micsoda szagok lehetnek itt nyáron?

A legteljesebb mértékben kellemetlen látványt nyújtottak az alacsony, ablaktalan házak. Sokkal inkább hasonlítottak alaktalan agyagkupacokhoz, mint bármi máshoz, és már nagyon kezdtem megbánni, hogy elfogadtam a zsidó meghívását. Alig kaptam levegőt az utcákat beborító trágyaszagtól.

Ahhoz, hogy valami változatosság történjen, megkértem vendéglátóm, hogy beléphessek egy zsinagógába, ami mellett elhaladtunk. A legnagyobb készséggel bevezetett. Éppen istentiszteletet tartottak. Belső kialakítása a kisebb mecsetekére hasonlított, csak az oltár nem a keleti fal mellett állt, mint azokban, hanem az épület közepén. A kőpadlót kákagyékény fedte, melyeken az áhítatosok guggolva gyertyafény mellett mondták imáikat.

Miután egy ideig elidőztünk itt, követtem vendéglátóm, és rövidesen egy elé nagy, egyhangú, ablaktalan agyagépülethez értünk, meglehetősen alacsony bejárati ajtóval.

Soha életemben nem lepődtem meg jobban, mint amikor beléptem ebbe a kívülről oly szerény házba. Amikor a bejárati ajtó már mögöttem volt, tékozló keleti pompa vett körül. Szinte mesebeli luxus volt, az 1001 éjszaka csodái testesültek meg szemeim előtt.

Vastag, valóban drága szőnyegek fedték a csempével burkolt padlót, mely csak néhány helyen volt látható, gyakran több réteg

ben is egymás felett. Az egyes szobák falait élénk színű festmények és gazdag, aranyozott keleti díszek díszítették. A plafon álmennyezettel volt burkolva, a falakban többfelé meghitt mélyedések voltak kialakítva, melyek valódi mór, stilizált, szintén tarka színezetű, arannyal bőségesen díszített cseppkövekkel voltak díszítve.

A ház legnagyobb szobája egy nagy étkező volt, szinte hatalmasnak tűnő helyiség, amit a ház külső sivár megjelenéséhez képest soha senki el nem képzelt volna. Drága, fémből készült, drágakövekkel és kristályokkal gazdagon díszített csillárok lógtak a nemes fával burkolt plafonról. Az étkező egyik oldalán széles, faburkolatú terasz volt, melyet virágzó és zöldellő növényzet borított, valódi télikertet képezve.

Nem léptünk be rögtön ebbe a díszkertbe, a zsidó előbb bevezetett bennünket egy szobába, ahol elhelyezkedhettünk. Nagyon nagy, kényelmes szoba volt, melyben éppoly kevéssé lehetett asztalt vagy székeket találni, mint a ház többi helyiségében. Csak a falak mentén volt hosszában egy-egy díván, ami csak ott szakadt meg, ahol ajtó volt. Ezeken a dívánokon 6-8 személy pihenhetett kényelmesen hosszában elfekve.

Mindegyikünk mellé azonnal egy szolgát rendeltek, akik minden szükségessel elláttak bennünket, hogy rendbe hozhassuk magunkat. Erre egyébként nagyon nagy szükség volt, mert annak ellenére, hogy Dzsermben valamelyest kiegészítettük felszerelésünket, elég lepusztultan néztünk ki. A szolgák, akik egyébként perzsa származású rabszolgák voltak, drága köpenyeket hoztak nekünk, és igen komoly fáradtságba került rábeszélnünk a törzsfőnököt, hogy a számára teljesen ismeretlen ruhadarabot hajlandó legyen magára ölteni. Csutrut a női szakaszban helyezték el, és természetesen szintén beöltöztették.

Amikor új öltözeteinkben kölcsönösen végigcsodáltuk egymást, megjelent Ibrahim, aki közben szintén megfelelően átöltözött.

Otthonaikban a zsidók sem köpenyt, sem kötelet a derekuk körül nem hordtak, hanem olyan ruhákat, melyeknél pompásabbakkal bizonyára az emír sem rendelkezik, ujjai csak úgy villogtak a

gyűrűktől, melyek nagy drágakövekkel voltak díszítve, röviden összefoglalva ezek mögött az agyagfalak mögött olyan pompa uralkodott, amilyet az ember nem is tartott volna lehetségesnek. Milyen szerény is egy berlini kereskedelmi tanácsos lakása egy közép-ázsiai város gettójának gazdag zsidójáéhoz képest?

Éppen egy nagyobb zsidó vallási ünnep volt, amikor Faisabadba értünk, és házigazdánknak számtalan látogatója volt, akikkel most összehoztak bennünket.

Az egész család és vendégeik, valamennyien Ibrahim rokonai, drága ünnepi ruhákat öltöttek magukra, a családfőtől a legkisebb fiúcskákig, akik vörös bársonyruhákat viseltek. Mindenkit felülmúltak azonban a leányok, akik csábítóan szépek voltak, és tarka keleti térdnadrágjaikkal, zöld selyem, aranyszállal gazdagon hímzett mellényeikkel és buja, fekete flörtölően elrendezett hajfürtjeikkel mély benyomást keltettek bennünk.

Sötét, földalatti tűzzel lobogva világító szemeik kutatva tapadtak ránk idegenekre, és még nagyobb parázzsal villantak fel, amikor bevallottuk, hogy nem afgánok, hanem európaiak vagyunk, tehát egy olyan fajhoz tartozunk, amit Faisabadban hallatlan ritkaságként csodálhatnak meg. Szegény törzsfőnökre, aki csak egy kafir volt, ebben a gazdag zsidó társaságban nem sok figyelmet fordítottak, mivel Badaksánban ahhoz vannak hozzászokva, hogy kafirokat csak a rabszolgapiacon vagy teljesen alárendelt feladatkörökben látnak. Pusztán az a körülmény, hogy a házigazda életének megmentői közé tartozott, biztosított helyet számára a családban.

A fiatal lányok az elképzelhető legnagyobb figyelemmel fordultak felém, és arról sem feledkeztek meg, hogy természetes szépségüket a lehetőségeikhez képest meg is mutassák. Szemeik flörtölve és kihívóan villogtak, de a leghatásosabbnak akkor találtam őket, amikor szinte természetellenesen hosszú szempilláik fátylait pillanatra lecsukták, majd szemeik ismét teljes pompájukban felvillantak, amint szemhéjukat hirtelen felnyitották.

A mamák higgadtabbak voltak. Bár leplezetlen kíváncsisággal szemléltek bennünket frengiket, de a fiatal lányok nyilvánvaló rajongása nélkül, akik nem csak csodálkozva, hanem egyidejűleg

csodálattal kérlelő, mélysötét, hatalmas, világítóan fehérbe ágyazott szemeik csillagaival tekintettek ránk.

Az ennivalókat az étkező közepén a szőnyegen szolgálták fel. Volt leves, amit fül nélküli tálkákból ittunk, piros foltos pisztrángok, borsófőzelék, sült csirke, rizs és cukor pisztáciával, ami kedvelt nyalánkságnak számít, evőeszközök nem voltak, mivel késes és villák használata errefelé ismeretlen. Kínai módra esznek azzal az ötágú villával, amely már keresztények és zsidók közös őse, Ádám óta ismeretes. Étkezés után vízipipával kínáltak, amit a hölgyek is nagy élvezettel szipákoltak.

Burgdorffer és a kafir rendkívül szerencsétlennek érezték magukat ebben a társaságban. A vadember kevés tekintettel volt az etikettre, úgy viselkedett, mint egy természetbeli ember, aki még az elég szerény ázsiai jó modort sem ismerte. Náci minden mozdulatánál, amit meg akart tenni, felém pillantott, hogyan viselkedek egyik-másik indíték alkalmával, amit aztán rabszolgamódon megpróbált leutánozni.

Igen komikus volt, amint négy ujjával belemarkolt a rizses tálba, és kihalászott belőle egy adagot. Már többször előfordult, hogy kénytelen volt kézzel enni, Közép-Ázsiában ez végül is hozzá tartozik a jó stílushoz, ilyen előkelő társaságban azonban még nem fordult elő vele. Minden országnak megvannak a maguk különleges szokásai, és olykor igen nehéz, hogy az ember beleélje magát azokba. Be kell vallanom, hogy nekem is némi fejtörést okozott, illik-e, ha az ember lenyalja az ujjait, mielőtt ismét a tálba nyúlna velük, mivel még mindig nyál tapad rájuk, ha az ember nem szürcsöli le az utoljára vett porció maradványait. A mi fogalmaink szerint mindkét megoldás undorító.

Ezért más megoldás nem jutott eszembe, éppúgy tettem, mint Burgdorffer, csakhogy természetesen én nem őt, hanem a bennszülött faisabaidakat figyeltem. Ibraim egyébként még egy további különleges megtiszteltetésben részesített, egy olyanban, amilyet Ázsiában a legnagyobb megtiszteltetésnek örvendő vendéget részesítenek. Saját kezeivel ugyanis néhány rizsgombócot gyurmázott, és beletömte a számba, miközben még azt sem mulasztotta el, hogy mutatóujjával erőteljesen utána döfködjön, mert vélemé

nye szerint a hatalmas gombócok lenyelése nem ment elég gyorsan.

Ez a szokás egész Ázsiában elterjedt, az Arab-félszigettől Kína nyugati részéig, és nagy sértésnek számít, ha az ember visszautasítja ezt az európaiak számára igencsak visszataszító megtiszteltetést. Olyannak érzetem magam, mint egy hizlalt liba, aminek mint ismeretes, túlnyomórészt lisztből készült nudlikat tömködnek le a torkán, hogy a strasburgi pástétomhoz nagy májakra tehessenek szert, miközben szerencsétlen állatok majdnem szétpukkadnak a túltáplálástól.

Ennél az étkezésnél lényegesen jobban megizzadtam, mint azon a napon, amikor a rablókkal kellett megküzdenem, vagy a bűzlő és levegőtlen barlangsírba voltam bezárva, mert itt még a számtalan izzó fekete szempár is hozzájárult megpróbáltatásaimhoz, melyek félreismerhetetlen kíváncsisággal meredtek rám.

Közöttünk idegenek között az egyetlen, aki tényleg élvezte ezt a pompás díszebédet, Heinzelmann professzor volt. Nem mintha olyan sokat evett volna. Egyáltalán nem. Ennek a javíthatatlan tudósnak az evés táplálkozási szempontból nem sokat számított. Számára csupán etnográfiai tanulmányi objektumot jelentett, és mindenek előtt csupán tudományos szempontok szerint vizsgálgatta.

Heinzelmann rendesen dőzsölt az új benyomások megfigyelésében. Minden és mindenki iránt érdeklődött, és mivel a társalgás meglehetősen eleven volt ebben a körben – ami teljesen ellentétes volt a nem zsidó étkezések szokásjogával – így rövidesen általános fecsegés kezdődött, melyben az asszonyok is kiadósan részt vettek. Ez a körülmény is teljesen ellentétes volt a keleti étkezésekkel, melyeken asszonyok sohasem vesznek részt.

Szabályosan restelltem magam tudós barátom társaságában, mert úgy véltem, vendéglátóim tolakodónak fogják tartani kíváncsiságát. Ebben azonban tévedtem. Ibrahim ugyanis elmagyarázta a többieknek, hogy Európában szokásos, kutatókat küldeni idegen országokba, akiknek állítólag az a feladata, hogy mindent kifürkésszenek, és nagy könyveket írjanak tapasztalataikról, melyeket számos képpel is illusztrálnak.

Mindezt olyan nyelven mondta el, amit nem értettem, és csak később tudtam meg Heinzelmanntól, hogy miről volt szó, aki azonnal kihasználta a lehetőséget, és ugyanazon a nyelven elmagyarázta, hogy a bányatulajdonosnak teljesen igaza van, és az egész társaság izgatottan kezdett társalogni ezen az én nyelvérzékemnek kevésbé szimpatikus nyelven, és igencsak elcsodálkoztam, hogy milyen lelkesedéssel tekintett az összes zsidó a profeszszorra. Sőt megpróbáltak egymáson túltenni kedveskedéseikkel, és egy csomó cuccot odacipeltek, hogy megmutassák és elmagyarázzák neki. És Heinzelmann teljesen megfeledkezett az evésről, mert azon fáradozott, hogy „kutatásainak eredményét" azonnal papírra vesse. Később, amikor kifejeztem felé ezzel kapcsolatos meglepődésemet, hogy milyen hamar kakas lett a szemétdombon, a közmondást egyetlen szóval oldotta fel. A nyelv, amit ehhez használt, számomra érthetetlen héber volt.

Hálát adtam a teremtőmnek, amikor közeledett az étkezés vége, és a szolgák nagy, sárgarézből kikalapált, vízzel töltött tálakat hordtak körbe, hogy megtisztíthassuk kezeinket.

Étkezés után az urak és a hölgyek külön szobákba vonultak el, nálunk kávét és vízipipát szolgáltak fel, előbbit fémből készült miniatűr csészékben, olyan erős, sűrű itallal, hogy örültem neki, hogy egyetlen csészével megúsztam.

Nem állt szándékomban, túl sokáig Faisabadban maradni, mert még mindig várt rám egy feladat, aminek megoldásától ekkor távolabb voltam, mint korábban bármikor. Barátságos házigazdám azt sem tudta, hogy mihez kezdjen velem hálából. Néhány napig feltétlenül nála kellett maradnom, mindenek előtt meg kellett tekintenem a város kapui előtt elterülő kertjeit, melyek szerinte tartogatnak olyan látnivalókat, amiket nem egykönnyen láthatok majd megint.

Alig vettem észre, ezek után igyekezett különböző dolgokat megtudni rólam olymódon, hogy a barátságosság köpönyegébe burkolódzva ez meg az után érdeklődött, amivel az volt a célja, amint később megtudtam, hogy háláját gyakorlatias és hasznos módon igazolja felém. Teljesen gyanútlanul belesétáltam ebbe a számomra csellel állított kelepcébe.

Egyébként Heinzelmann professzor is gyanúba keveredett, hogy baráti vendéglátónkkal konspirált, és szabályos összeesküvést szőttek ellenem. A professzor mint ismeretes, minden eszközt megengedett magának, melyek tudományos céljainak elérését szolgálták. És itt ritka alkalom kínálkozott számára tanulmányaihoz.

Az volt a szándéka, hogy a helyzetet a lehetőségekhez képest minél jobban kihasználja, és ettől ismét terítékre került a kettőnk közötti érdekellentét. Amilyen hosszan csak lehetett, maradni akart, én pedig amilyen hamar csak lehet, tovább akartam haladni. Ennyire egymásnak ellentmondó kívánságok között aligha lehetett egyezségre jutni, és a professzor végül talált is egy olyan megoldást, mely számomra éppoly meglepő, mint kellemetlen volt. Egyelőre vendéglátónk mögött bújt meg, mert egyébként aligha hiszem, hogy ő törekvésem ellenére olyan hosszú ideig visszatartott volna, ha a professzor erre nem beszélte volna rá.

A következő napokra Ibrahim kertjeinek megtekintése volt a program, melyek mint Faisabad többi gazdag polgáré, meglehetősen messze a városon kívül közvetlenül a Koksa-darja partján terültek el.

Tehát szervezetten kivonultunk, és egy vastag agyagfallal körülvéve meg is találtuk. Ez a fal éppúgy nézett ki, mint a lakóház „homlokzata", szegényesen, majdhogy nem koszosan, nyilvánvalóan közel a széteséshez. Azonban nem csekély volt a csodálkozásom, amikor megnyílt előttem a bejárata. Maga volt az „édenkert" amiről a bibliában szó esik. Ekkor azonban még tél volt, és így még nagyobbnak tűnt a csoda, mivel a Föld számos növénye képviselve volt, az érzékenyebbek, melyek déliesebb klímához voltak szokva, olyan hatalmas melegházakban virítottak, amilyenekre soha, sehol sem számítottam volna.

Ibrahim valójában minden bizonnyal rendkívül gazdag ember lehetett, ha megengedhette magának ezt a luxust. Elmesélte, hogy számos növényt, amit itt látok, saját maga hozatott Franciaországból. Ezt minden további nélkül el is hittem neki, mivel ilyesmi itt Közép-Ázsiában egyáltalán nem létezett.

A sokoldalúan képviselt flórának éppoly gazdag fauna is megfelelt. A kutyák és macskák, melyek nagy kifutókban szabadon futkostak, lehettek több százan, akár ezren is. Más vadon élő, ragadozó állatok is voltak, ezen kívül antilopok, őzek, kőszáli kecskék, és a híres gepárd vagy vadászgepárd, melyeket Ázsia uralkodói szoktak használni vadászataik alkalmával. Olyan emberek, akiknek sok pénzük és szabad idejük van, és értenek hozzá, hogy megszerezzék a hatalom birtokosainak pártfogását, ami Közép-Ázsiában nem is olyan nehéz, ha valaki elég gazdag, szintén űzik ezt a rémes szórakozást, és Ibrahim a beszélgetés során meghívott engem egy ilyen vadászatra. Elfogadtam meghívását, mivel úgy hallottam, hogy a karaván, amelyre már hosszabb idő óta vártak Faisabadban, állítólag még mindig nem érkezett meg. A karaván mint olyan, természetesen már nem létezett, de legalább a fedezetét ellátó csapat maradványának már meg kellett volna érkeznie.

A zsidónál nagy csendben aziránt is érdeklődtem, hogy a perzsa és társai áthaladtak-e már Faisabadon. A leghatározottabb nemmel válaszolt, és ezért elhatároztam, hogy néhány napig még helyben maradok. Így kényelmesen részt vehettem a vadászaton.

Ahhoz, hogy részt tudjunk venni rajta, lovakra volt szükségünk, és ezért Ibrahim elvitt bennünket a rendkívül gazdagon felszerelt hercegi istállóba, ahol kívánságunk szerint válogathattunk a lovak között. Én egy sárga csikót választottam, mialatt Burgdorffer elveszettnek vélt Tarikja iránti kegyeletből egy feketét szeretett volna. Kívánsága teljesült is. A törzsfőnöknek előbb meg kellett tanulnia lovagolni, mivel még soha életében sem ült lovon. Nehéz lett volna rábeszélni, hogy öreg napjaira megtanulja a lovaglás nehéz művészetét, ha nem tájékoztattam volna arról, hogy később, ha a perzsa nyomában akarunk maradni, feltétlenül kénytelen lesz lovagolni. Ennek a szükségességnek a megemlítése mégis elhatározásra bírta.

Figyelemre méltó módon Heinzelmann professzor nem szándékozott részt venni a vadászkiránduláson. Némiképp elcsodálkoztam ezen anélkül, hogy bármi feltűnőt találtam volna benne. Kérdésemre, miért akar távol maradni egy olyan alkalomtól, ahol

annyi mindent tanulmányozhatna, azt válaszolta, hogy igazán ne csodálkozzak ezen, hiszen egy gepárddal folytatott antilopvadászaton rendkívül biztosan kellene lovagolnia, én viszont tudom, hogy ezen a téren csak igen közepes eredményt ért el, és aligha kaphatna 3-as osztályzatnál jobbat. Ez kétségtelenül igaz volt, és ezért tovább már nem is gyanakodtam. A ravasz kópé! Túl könnyen sikerült neki, hogy álszent képpel átvágjon.

Mielőtt rátérnék magára a vadászatra, néhány szót szólnék arról a figyelemre méltó állatról, amely olyan vonzóvá teszi a vele folytatott vadászatot. A vadászgepárd (latin neve Cynailurus jubatus) olyan macskafajta, amely a kutyával is mutat némi hasonlóságot. Külsőleg leginkább a leopárdra hasonlít, lábai azonban méreteihez képest jelentősen hosszabbak, feje pedig lényegesen kisebb, ez a két legfőbb jellemzője. Bundájának színe sötét sárga, számos apró barna folttal, melyek olykor gyűrű formájúak is lehetnek. Egy felnőtt gepárd átlagos hossza 1 méter, farkának hossza 65 centiméter.

Vadászatra csak olyan kifejlett példányokat lehet betanítani, amelyek a szabadban már megtanulták a zsákmányállat elfogásának művészetét. Az olyan fiatal gepárdok, melyek saját maguktól még nem jártak vadászni, nem jöhetnek számításba, mert fogságban nem lehet megtanítani nekik ezt a feladatot. Az állatokat olyan facsoportok alatt szokták befogni hurokkal, ahol játszadozásra gyűlnek össze. Megkötik, és állatidomárok szelídítik meg őket, általában éheztetéssel és alvásmegvonással. A gepárd végül olyan szelíd lesz, hogy őrével egy ágyban alszik, a házban és a kertben szabadon mászkálhat, fejére nem ritkán bojtos piros sapkát tesznek.

A gepárd vadászathoz történő alkalmazása Perzsiában és Indiában egészen Krisztus születése előtt 865-ig igazolt, és a mongol uralkodók például olyan luxust űztek velük, hogy gyakran 1000 darabot vittek magukkal nagy vadászatokra. Közép-Ázsia uralkodói még manapság is nagy tömegben tartják őket, ami jelentős költséggel jár, mivel vadászati alkalmazásuk esetén minden állathoz egy gyakorlott vadász is szükséges, akiknek körülbelül olyan a beosztása, mint a solymászoké Európa középkori udvarainál.

Amikor a gepárddal vadászni mennek, fejét sapka fedi, mely akadályozza látását. Elefánt hátán vagy bivaly vontatta szekéren viszik magukkal, ha több ilyen állat vesz részt a vadászaton, akkor mindegyiket külön kocsin szállítják. Pórázon vezetés ritkábban fordul elő.

Amikor a vad láthatóvá válik, a vadászmester leveszi a sapkát a gepárdról. Az állat azonnal a földre veti magát, és kúszva megközelíti a vadat, mely gyakran, mintha valami rettenetes átok ülne rajta, meg sem meri próbálni, hogy elmeneküljön. Szarvasoknál megfigyelték, hogy csak akkor szánják rá magukat a menekülésre, ha többen vannak. Úgy tűnik, társaságra van szükségük ahhoz, hogy elég bátorságuk legyen a meneküléshez.

Inkább előkelő, mint népes volt a vadásztársaság, amely a következő napok valamelyikén Faisabad kapui előtt gyülekezett. Ibrahim, a zsidó nagyon jóban lehetett az ország fővárosának mérvadó előkelőségeivel, mert a tekintélyesek majdnem mindegyike képviselve volt, többek között a főbíró is, aki közben már kialudta magát.

Igencsak sajátosnak tartottam helyzetem, mert mindazon strapa után, amit az utóbbi időben át kellett élnem, igen szokatlan volt részt vennem egy ilyen előkelő rendezvényen, ráadásul nagyon pompás volt a szerelésem. Adakozó házigazdám, mint már említettem, tetőtől talpig felöltöztetett, és a pompás ló mellett drága fegyverekkel is ellátott. Ami különösen kellemesen érintett, két francia Lefaucheux-revolver[91] volt. Elbeszéléseimből hallotta, hogy korábban már volt ilyenem, és még mindig sajnáltam elvesztését.

Mialatt a vadásztársaság gyülekezésére vártam, járatva a lovat próbálgattam. Közben odalovagolt hozzám Ibrahim és megkérdezte, hogy vagyok megelégedve új felszerelésemmel és a sárga csikóval. A teljes igazságnak megfelelően csak így válaszolhattam: már nagyon régen nem éreztem magam ilyen jól.

---

[91] A francia Casimir Lefaucheux találmányával vált tökéletessé a forgópisztoly.

Ő azonban így válaszolt: – Nagyon örülök ennek frengi, mert mindent, ami ebben a pillanatban rajtad van, el kell fogadnod tőlem ajándékként. Meg se szólalj! Tudom, mit akarsz mondani, de nincs igazad. Mélységesen eladósodtam nálad, és amit adhatok neked, még az ezredrészét sem teszik ki annak, amit megmentettél számomra.

Ezzel elugratott onnan, elvágva a válasz minden lehetőségét. Egyébként csak most vettem észre, hogy Ibrahim ma nem szamáron lovagolt, szürkébe sem volt öltözve, és fegyvertelen sem volt. Csak turbánt nem hordott, hanem egy fekete, nagyon értékes afgán prémsapka volt a fején. Köpenye zöld selyemből készült, arany mintákkal díszítve, és derekán a szimpla kötél helyett egy piros selyemkötés volt. Látható, hogy a törvény előtt legalább is Közép-Ázsiában nem minden alattvaló egyenlő. Akinek pénze van, és érti, hogyan kell barátságot tartani a nagyokkal, akiknek igen gyakran szükségük van a nyomorult mammonra[92], az túlteheti magát némely előíráson.

A tájnak már volt valamilyen tavaszias jellege, jóllehet még csak a tél végénél tartottunk, Badaksánnak azonban rendkívül enyhe klímája van, és a hideg északi szelektől az előtte húzódó hegyek védik. Miközben a Hindukus magaslatain még hóviharok dúltak, idelent már „lágy vágyak" ébredeztek.

A vadászat végre elkezdődhetett. Volt benne valami hasonlóság a nálunk lovakkal és kutyákkal folytatott rókavadászathoz, csak a róka helyét egy hím antilop, a kutyákét pedig a gepárd foglalta el. A vadászok pedig valamennyien lovasok voltak. Mivel ennél a vadászatnál az volt a lényeg, hogy a lóval is nagy sebességet érjenek el, így valamennyi résztvevőnek kiváló lova volt, mert ha meg akartuk figyelni az antilop gepárd általi üldözésének egyes stádiumait, akkor a lovainknak is képeseknek kellet lenniük arra, hogy követni tudják ezeket a gyors lábú állatokat. Ezért Burgdorffert megbíztam, hogy maradjon le a lóval még teljesen bizonytalan törzsfőnökkel, és inkább tartson neki lovas gyakorlatot a szabadban. Ezzel mindketten szívesen egyetértettek, mivel

---

[92] Mammon: Az újszövetségi szentírásban a gazdagság megjelölése.

Burgdorffer, aki katonai karrierje során csak az őrvezetőségig vitte, szívest örömest játszotta el most az egyszer egy lovassági altiszt szerepét.

Mi többiek lovagolni kezdtünk. Az antilopnak körülbelül száz méternyi előnyt hagytak, mielőtt a gepárd szeméről levették volna a vadászsapkát. Szemeink előtt ekkor pompás színjáték kezdődött. A gepárd alig pillantotta meg a vadat, és máris hatalmas ugrásokkal eredt a hihetetlen sebességgel a sík területen tovaszáguldó bak nyomába. Macskaszerű választékossággal szökellt a talajon ugrásról ugrásra. Amint a talajt érintette, labdává zsugorodott, ugrás közben viszont hosszan elnyúlt a levegőben, mint egy vonalzó, hosszú vastag farkával ide-oda csapkodva, mintha iramát ezzel akarta volna elősegíteni.

Miután az állatok körülbelül kétszáz métert megtettek, ami a szédítő sebesség mellett csak néhány másodpercig tartott, a fővadász jelt adott nekünk a követésre, és ezzel olyan merész száguldás kezdődött árkon-bokron át, ami csak kitelt a lovak inaiból. Sárga csikóm kiválóan futott, lábai játékosan lebegtek a talaj felett, most azonban mégis inkább Cangimon szerettem volna száguldani, sohasem hiányoltam jobban, mit éppen ezekben a percekben, és ismét megfogadtam, hogy visszaszerzem a perzsától, kerüljön, amibe kerül.

Ezekben a pillanatokban teljesen lekötött bennünket a vadászhév. Az antilopnak minden izma megfeszült, mert tudta, hogy ez a versenyfutás számára élet-halál kérdése. A gepárd azonban gyorsabb volt, a bak hatalmas irama ellenére láthatóan csökkent a távolság a két állat között. Vad hajszával követtük őket. A terep meglehetősen sík vidék volt, de ennek ellenére pokolian figyelnünk kellett, mert akadályok is előfordultak, nagy kövek, vagy a területen elszórtan előforduló bokrok, melyeken át kellett ugratni, ha körüllovaglásukkal nem akartunk időt veszíteni.

Körülbelül ezer méter után az antilop hirtelen irányt váltott, mint egy mezei nyúl, amire a gepárd nem volt felkészülve, megpróbált fékezni, és ő is irányt váltani, közben azonban többször átvetődött, ennek következtében megnövekedett a távolság a két állat között, ami előbb már meglehetősen tartósan harminc méter

re csökkent. A gepárd azonban gyorsan felugrott, és megújult igyekezettel folytatta az üldözést. Úgy tűnt, mintha a blamás esemény megkettőzte volna erejét.

Az üldöző vadásztársaság számára ez a hirtelen irányváltás igen komikus következményekkel járt, mert a társaság egymásba gabalyodott, attól függően, ki mennyire figyelt oda, vagy milyen mértékben irányította lovát gyeplővel vagy combjaival. Jómagam egyáltalán nem készültem egy ilyen hirtelen irányváltásra, miközben sárga csikóm hozzáértő antilopvadász volt. A hirtelen kanyart ezért saját szakállára végrehajtotta anélkül, hogy bevárta volna irányításomat, így nem sok hiányzott ahhoz, hogy én, az öreg lovas kirepüljek a nyeregből. Szerencsére még időben visszanyertem egyensúlyomat, miközben néhány közép-ázsiai hevesen karambolozott egymással, ketten közülük elegáns ívben lovaik hátáról a sztyeppe talajára repültek, amellyel meglehetősen kemény érintkezésbe kerültek.

Az antilop hamarosan megint veszélyes közelben érezte rémes üldözőjét maga mögött, és mivel az első irányváltás olyan sikeres volt, megpróbálkozott egy másodikkal is. Ezúttal azonban a gepárd már fel volt készülve erre, éppoly éles kanyart vett, mint a bak, és fokozott sebességgel követte. Minden erejét megfeszítette, és úgy kilőtt, mint egy nyíl.

Úgy látszott, mintha a talajt már egyáltalán nem is érintené, mintha csak a levegőben száguldana, a két állat közötti távolság egyre gyorsabban csökkent. A gepárd hirtelen hatalmasat ugrott, egy pillanatra szinte lebegett az antilop háta felett. Ekkor az a legnagyobb veszély pillanatában újabb kanyart vett, a gepárd közvetlenül az üldözött mellett a földre került, tehát elhibázta, ami a halálra rémített állat számára rövid haladékot jelentett.

A gepárd a gondolat sebességével bevette az új irányt, és hatalmas ugrással közvetlenül a bak nyakára vetette magát. Egy pillanatra mást sem lehetett látni, mint egy áttekinthetetlen kavarodásban lévő tömeget egy porfelhő közepén a földön hemperegve. A következő pillanat meghozta a dráma végét. Az antilop a hátán feküdt, a gepárd mancsai, mint egy acélfogó karolták át a nyakát. A vadászat istennője az antilop ellen döntött.

Sohasem fogom elfelejteni azt a pillantást, amint a halálba roskadó állat ártatlan, szemrehányó, könnyektől csillogó szemeivel tekintett ránk, mintha bennünket akarna felelőssé tenni azért, hogy életét csupán annak érdekében kellett feláldoznia, hogy szórakoztasson bennünket, és ennek a vadász-sportnak a teljes borzalma nagy galádságnak tűnt számomra. Valóban nem volt ez egy vadászati műremek, és az az eretnek gondolatom támadt, hogy egyáltalán nem sajnálnám, ha alkalmanként egy ilyen heccvadászat valamelyik szervezője az őrült lovaglás során nyakát szegné.

A vadászat kisegítő személyzete, akik természetesen szintén lovon követték az eseményeket, odasiettek, gyorsan rádobtak egy bőrből készült sapkát a gepárd szemeire, még mielőtt átharapta volna az elejtett állat torkát. Erre persze lett volna elég ideje, mielőtt a vadászok odaértek, de úgy tűnt, mintha abban lelné gonosz örömét, hogy egy darabig még hagyja kapálódzni az elejtett állatot.

A vadászok gyorsan leugrottak lovaikról, elvágták a bak torkát, felnyitották a hasát, és egy nagy fából készült kanalat, amit direkt erre a célra hordtak magukkal, megtöltöttek vérrel és a máj darabjaival. Ezt az étket a gepárd orra elé tartották, és azzal a kiáltással, hogy „gyere fiacskám" egy közben odaérkező szekérre csalogatták, ahol aztán megkötötték.

Ez a vadászat a megismerés érdekében nem volt érdektelen számomra, de csendben megfogadtam, hogy ilyenen többet nem fogok részt venni. Ennek a puszta rohangászásnak egy agyonheccelt állat után semmi köze sincs a valódi vadászathoz, amelynek során az embernek teljes tudására szüksége van, hogy különösen egy okos állatot kicselezzen, vagy egy hatalmas, bennünket fizikailag felülmúló ragadozóval összemérje saját erejét.

Amikor a vadászatból visszatértünk, Burgdorffer és a kafir még nem voltak otthon. Eszembe sem jutott, hogy ebben valami feltűnőt találjak, hiszen ők ketten a lovaglást gyakorolták, a törzsfőnök tanulóként, és Náci tanárként, aki az előbbinek akár fia is lehetett volna.

Azonban egy egészen váratlan meglepetésben volt részem. Az ajtónálló átnyújtott nekem – a földrajzi tudományok tanárának

levele – kísérőszavakkal egy összehajtogatott papírlapot, ami nem csekély megütközést váltott ki belőlem, mert Faisabadban nem ismertem semmiféle földrajzi tudományok tanárát. A rejtély azonnal megoldódott, amikor közelebbről megtekintve felismertem a professzor macskakaparását. Mi a csudát akarhat velem Heinzelmann barátom ilyen ünnepélyes, mondhatnám rejtélyes módon közölni?

Csodálkozásom még nagyobb lett, amikor megismertem a titokzatos írás tartalmát. Abban – alig mertem hinni szemeimnek – az alábbiakat olvashattam:

Kedves tanítványom és barátom, Werner!

Mint tudja, elsősorban azért vállalkoztam erre az expedícióra Közép-Ázsiába, hogy kövessem a nagy makedón útját, és a lehetőségekhez képest megállapítsam, hogy seregével milyen mélyre hatolt be ennek a kevésbé átkutatott földrésznek a belsejébe. Jóllehet Ázsia az a kontinens, mely nyilvánvalóan minden emberi kultúra bölcsője – bár vannak, akik azt hiszik, hogy ez a dicső földrész Afrika, ami azonban véleményem szerint tarthatatlan – mindezek ellenére errefelé még számos olyan terület van, ahová kutatók lába még nem hatolt be, tehát a tudomány előtt még ismeretlen területek.

Ázsia ennek ellenére az a földrész, melynek felkutatása már a legrégebbi időkben elkezdődött. Utalnék a görögök expedíciójára a távoli kaukázusi aranytermelő ország Kolkhisz és Trója királyi vára felé, mert ezek ismereteinkhez viszonylag közel állnak, és már a legrégebbi nemzetségek számára sem számítottak ismeretlen vidékeknek.

Anaxagorasz már Krisztus születése előtti hatodik évszázadban világtérképet készített. A ma ismert világunk alig század részét tartalmazta, erre utaltam már nektek annak idején az iskola felső tagozatában. Ezért már említenem sem kell, hogy Milet annak idején a geográfia bölcsője volt, és az odavalósi Hekateusz (549-486) írt egy művet, amelyben felsorolt minden népet és tartományt, melyek Perzsia nagy királyának alárendeltjei voltak, sőt a

hellének között ő volt az első, aki megnevezte India csodálatos országát.

A perzsiai háborúk elsősorban a görögök Ázsia nyugati részével kapcsolatos ismereteit növelték, és a Halikarnaszi Herodot (484-408), aki beutazta Kisázsiát, Főniciát, Szíriát, Babilóniát és Medinát Ekbatanáig, már részletes felvilágosítást nyújtott azokról a vidékekről. Látóköre természetesen a mi jelenlegi igényeinkhez képest korlátozott volt, mert az indiaiakat úgy említette, mint a Föld „legkeletibb" emberei. Artaxerxes Mnemon király háziorvosának, a kaireni Knidosból származó Stefiasznak tulajdonítják, hogy 400 körül ő volt a szerzője India csodaországa első leírásának.

Nagy Sándor serege, mely mélyen behatolt Közép-Ázsia belsejébe, hirtelen rávilágított ezen földrész szívének addig teljesen ismeretlen vidékeire. De erről is tartottam már önnek egy részletes előadást, mielőtt elutaztunk Európából, kedves Wernerem. Ami akkor a görögök számára ismeretessé vált, Strabo (Krisztus előtt 66-tól Krisztus után 24-ig) foglalta össze a Földről készült írásában.

A középkorban főként keresztény hittérítők voltak azok, akiket a szaracénokkal folytatott küzdelmek során keletre küldtek, és akik Ázsia belsejéig eljutottak, a mongol uralkodókhoz csatlakozva, akik makacs ellenfelei voltak a szaracénoknak A szerzetesek egészen a mongolok fővárosáig jutottak, és keresni kezdték a Kathai vagy Khitai (Kína) birodalmat.

Ami Közép-Ázsiát illeti, amely minket kedves Wernerem, a leginkább érdekel, engedje meg arra utalnom, hogy elsősorban a franciskánusok voltak azok, akik átvonultak Dél-Oroszország sztyeppéin, hogy beutazzák ezt a vidéket. Így például IV. Ince pápa 1245-ben a franciskánus Giovanni Piano Carpinit a kirgiz sztyeppén át a mongol Karakorum rezidenciába küldte. (Nem tévesztendő össze Kara-kummal, amely kirgiz, és azt jelenti, hogy fekete homok. Főként azokat a víztelen homoksivatagokat nevezik így, melyek a Syr-darja alsó folyása és a Tsalkar sztyeppei tó valamint az Amu-darja balpartján a déli Chiwaban a transzkaszpi területen majdnem a Kaszpi tengerig húzódik.)

Karakorum, Marco Polo Karakoronja manapság romváros, jelenleg már csupán romokból és négyszögletes földsáncokból áll. Itt volt a nagy Dzsingisz kán és utódai rezidenciája igazolhatóan 1264-ig.

Ezen rövid kitérő után, aminek csupán az volt a célja, hogy a gyakran összetévesztett Kara-kum és Karakorum neveket elkülönítsem, visszatérek tulajdonképpeni témámhoz, Közép-Ázsia kutatásához.

Ó egek! A jó professzor levelet akart írni nekem, és ebből éppúgy, mint beszélgetései esetén is lenni szokott, szabályos tudományos értekezés kerekedett. Az ajtónállónak tehát teljesen igaza volt, amikor a frengit a geográfia tanárának nevezte. Érdeklődésemre ugyanis azt a felvilágosítást kaptam, hogy Heinzelmann az ajtónállónak is egy hosszabb előadást tartott Közép-Ázsiáról. Az égvilágon egyáltalán mi lehet a veleje ennek a levélnek? Semmi sem segített, át kellett rágnom magam a tudományos káoszon, ha rá akartam jönni a lényegre. Bármikor máskor örömmel üdvözöltem volna Nathanael Heinzelmann közleményeit, akit egyébként komoly kutatónak tartottam, csak éppen ebben a pillanatban nem, amikor azt akartam sürgősen megtudni, hogy milyen fontos esemény történhetett. Tehát tovább!

1253-ban Szent Ludwig útnak indított egy bizonyos Wilhelm von Rubruckot. A hit többi követei közül Közép-Ázsia szempontjából csak legfontosabbat akarom ezen a helyen megemlíteni: Odorich von Pordenone Friaulból, aki 1316-1318 években Örményországot, Perzsiát és Indiát járta be, sőt 1330-ban Tibeten is keresztül utazott.

Az új idők első periódusát ezúttal kihagyom, mely Vasco da Gama utazásával kezdődött 1498-ban, mert ez főként tengeri utakkal foglalkozik, melyek persze a partvidéki országok: India, Sziám, Kina, Japán és az Ázsiához tartozó szigetvilág részletes megismerését eredményezték, a mi érdeklődési körünket azonban nem érintik.

Azonban a Közép-Ázsiai kutatások, az ottani uralkodók hírhedt rémtettei ellenére is haladást eredményeztek. 1602-ben a portugál jezsuita Benedikt Goës Agrából indulva Kabul, Badaksán, érinté

sével a Pamír sztyeppén át Kasgar, Jarkent, Akfu, Turfan és Chami településeken áthaladva 1605-ben Su-tsouba érkezett. A merész kutató 1607-ben itt halt bele a szörnyű nélkülözésbe, amit el kellett viselnie, miközben kísérője, az örmény Isaak szerencsésen elérte Kínát. Csak mellékesen kívánom megemlíteni, hogy Goës, mint majdnem az összes többi ilyen jellegű kutató keletinek álcázva utazott, és ilyenként az Abdallah nevet használta.

1624-ben a jezsuita Antonio d' Andradennek sikerült szintén Agrából indulva Tibet mélyére behatolnia. Őt azonban messze felülmúlta a német jezsuita Johann Grüber, aki 1620-ban született Linzben, és 1656-ban Velencéből indulva Ormuson keresztül eljutott Kínába, Pekingből elment Si-ngan-fu régi tartományi fővérosba, hogy onnan tovább Lhászába, a szigorúan zárt Tibet titokzatos fővárosába a dalai láma székhelyéig hatoljon tovább. Grüber áthaladt a Himaláján, Nepálban elérte Katamandut, és végül eljutott a Gangesz menti Patnába. Innen tovább indulva áthaladt Indián át Multan felé, az Indus mentén lefelé Ormusig, aztán végig ment Perzsián, Örményországon és Kis-Ázsián.

Perzsiát Engelbert Kämpfer német orvos és a francia Chardin utazták be. A. von Humboldt, Karl Ritter, A. Bastian szintén azok közé a német kutatók közé tartoznak, akik mélyen behatoltak Ázsiába.

Afganisztán vonatkozásában a németeknek jószerivel semmi szerepük sincs, és ön átérezheti azt a törekvésem, hogy néhány kutatási eredményemmel hozzájárulva egy német név is megemlítésre kerüljön a kutatók között. A külföldiek közül elsősorban az orosz Javorszkijt kell megemlítenem, aki 1878-79-ben a cár egy követségével utazta be Afganisztánt és Buharát, (nem összetévesztendő az orosz Prsevalszki ezredessel, aki több utazásra vállalkozott Tibetbe és Kínába), aztán azok a tisztek és térképészek következnek, akik az angol hadsereg kötelékébe tartoztak, mely 1878-79-ben hatolt be Afganisztánba, az angol Burnes és Elphinstone. Tanner a siakhpos-kafirokat látogatta meg, akiknél mi is megejtettünk egy látogatást. Scott a Sefid-Koh legmagasabb csúcsáról, a 4760 méter magas Sikaramról a Hindukus számtalan csúcsát határozta meg. Gore az Indus és Kandahar közötti terü

letet kutatta, Campbell a Soravak völgyét és a Toba fennsíkot Pisin északi részén. Roger Kandaharról készített felvételt, Beavan kapitány a Kandaharból Girisk felé vezető utat derítette fel, amely a legjobb országút India és Perzsia között. Bambéry és Leitner, a két osztrák elsősorban a türkmén területeket, Turkesztánt és Kasmirt utazta be. Sir Peter Lumsden, az orosz-brit határkomisszió vezetője főként az Északnyugat-Afganisztán geográfiáját határozta meg, a geológiai kutatásokat Griesbach végezte 1889-ben, aki aztán 1891-ben egy teljesen új térképet adott ki az országról.

Ennek ellenére Afganisztánról még túl kevés információ terjedt el, és különösen Bamian, Bamjan vagy Bamijan híres völgye csodálatos kolosszusaival és állítólag 12000 barlangjával vár még felkutatásra. Talán emlékszik még rá kedves Wernerem, amikor ön felkért engem az afganisztáni utazásra, kedvenc kívánságom volt, hogy felkereshessem és tanulmányozhassam ezeket a hatalmas szobrokat.

A tudomány szempontjából ugyanis még nincs végérvényesen megállapítva, hogy az ottani, sziklákba vésett kolosszusok Nagy Sándor emlékművei-e, aki minden kétséget kizáróan áthaladt ezen a hágón, vagy talán Buddha-figurák lehetnek, mert Bamijan völgye a Buddha-kultusz főhelye, amit a barlangtemplom is igazolni látszik. A völgy még manapság is el van árasztva szépen megépített, karcsú tornyokkal, sírromokkal, mecsetekkel és az egykor itt elterülő Galgaleh város egyéb épületeivel, mely később mohamedánná vált, és 1221-ben Dzsingisz kán lerombolta.

Láthatja kedves Wernerem, hogy itt még nagy területek nyitottak egy német kutató számára, és mivel az ön oldalán aligha volna lehetőségem arra, hogy felkeressem ezeket az érdekes vidékeket, azonban önt sem akarom hátráltatni abban, hogy kövesse célját, ezért elhatároztam, hogy elválok öntől.

Lehet, hogy első pillanatban, amikor mindez tudomására jut, haragudni fog rám. Habeat sibi[93]*! Ha gondosan átgondolja motivációmat, ugyanarra az eredményre fog jutni, hogy jól tettem, amikor elváltam öntől, és különösen az a jó, hogy kissé titokban,*

---

[93] Legyen igaza!

azaz távollétükben hagytam el önöket. Ezzel magamnak is és önöknek is megspóroltam egy vitát. Jobb ez így!

Ne aggódjanak miattam! Nem félek sem a strapától, sem a nélkülözésektől, mivel egy tudományos tett végrehajtásáról van szó. Testi szükségleteimről Ibrahim, a vendéglátónk mondhatnám úgy is, hogy szinte túlzott mértékben gondoskodott. Nem csak egy igényeim szerint minden eszközzel felszerelt komplett karaván bocsátott rendelkezésemre, hanem szolgákat is személyes védelmemre. A pénzeszközök, melyeket tudományos célra rendelkezésemre bocsátott, komoly vagyont tesznek ki.

Az időponton sem szabad csodálkozniuk, melyet elválásunkhoz választottam. Alaposan megfontoltam, mert mindig is azt az alapszabályt vettem figyelembe: Quidquid agis, prudenter agas, et respice finem[94]! Ezt már az alsó tagozatban is bemagoltattam önökkel.

Jelenleg a Hindukus északi lejtőjén vagyunk. Ha most követném önöket Buhara felé, akkor nagyon kérdésessé válna, hogy valaha is lehetővé válna-e számunkra, hogy eljussunk Bamijanba. Innen azonban nem is olyan nehéz odajutni. Faisabadból jó út vezet Daraim és Bagh-Tul településeken keresztül Kismbe (1514 méter magasan fekszik). Onnan az út elágazik délnyugati irányba Namabak és Kanakah, Basar-i-Iskasim és Chodsa-Bend-Kasa érintésével Narin felé, ahonnan a Kundus-darját felfelé követve Dändan-Sikan-Kotäl (kitörött fogak hágója) közvetlenül el lehet jutni a nagy karavánútra, mely Mazar-i-Sharfitől Tasgurganon át egyenesen, pontosan déli irányban elvezet a Bamijan hágóhoz.

Láthatja, az útirányt nem is lehet eltéveszteni, és ha hírt akarnak küldeni, vagy később, miután feladatukat teljesítették, személyesen fel kívánnának keresni, úgy tudják, merre vagyok megtalálható, mert hosszabb időn át ott fogok tartózkodni. És most azt kívánom önöknek, minél hamarabb érjék el céljukat, én a magam részéről csak akadályoznám önöket abban. Megismétlem tehát: Ne aggódjanak miattam, azt az utat fogom bejárni, amit a tudo

---

[94] Bármit is cselekszel, tedd okosan, és nézd meg, mi lesz a vége!

mány elvár tőlem. Minden jót kívánok, és gondoljanak neheztelés nélkül az önöket szerető barátjukra és tanárukra:

Nathanael Heinzelmann

Amikor elolvastam ezt a levélmonstrumot, nem volt minden rögtön tiszta számomra. A legellentmondóbb érzések tomboltak bennem. Legelső gondolatom az volt, hogy utána megyek az alattomos szökevénynek. Karavánjával még nem juthatott messzire, és viszonylag rövid idő alatt utolérhettem volna.

Azonban mit értem volna el ezzel? A professzor túlzottan tudós volt ahhoz, hogy egyszer már elhatározott tervétől, mely tudományos tanulmányokat szolgált, hagyja magát eltántorítani. Útját minden bizonnyal folytatná, ha már olyan fényesen sikerültek az előkészületek.

Persze a sorsa gondot okozott nekem, mivel Heinzelmann egyes-egyedül indult el egy vad, harcias törzsek által lakott, rablóktól ellenőrzött területre, amely több mint civilizálatlan volt.

Lehetetlenség lett volna, hogy jómagam vele maradjak, mert ez a saját tervem feladását jelentette volna. Jobb tehát, ha elválunk, így mindegyikünk mehet a saját feladata után anélkül, hogy a másikat akadályozná.

Ezenkívül kezdett nyugtalanítani Burgdorffer és a törzsfőnök távolmaradása is. A lovaglóóra túl hosszúra nyúlt.

Órák teltek el. Amikor délfelé közeledett, és az eltűntek még mindig nem tértek vissza, kezdtem komolyan aggódni. Ibrahimnak említést tettem aggályomról, és elhatároztam, hogy keresésükre indulok.

A zsidó nem akart marasztalni, sokkal inkább felajánlotta, hogy jó néhány szolgát velem küld a keresésre.

– Nagyon hálás vagyok neked jó szándékodért Ibrahim – válaszoltam – de ajánlatod kénytelen vagyok visszautasítani. Az eltűntek nyomait könnyű lesz követni, ha egyedül követem a nyomokat, melyeket könnyen meg is fogok találni, mert ma reggel láttam, merrefelé lovagoltak el. Ha azonban a szolgáid elkezdik a területet össze-vissza kutatni, akkor összezavarják a most még jól felismerhető nyomokat, és lehetetlenné válik, hogy követni tudjam azokat. Engedd meg ezért, hogy egyedül induljak keresésük

re. Egyúttal el kell köszönnöm tőled, mert nem tudom, hogy egyáltalán visszatérek-e, és mikor. Ha hamar megtalálom a két elveszettet, amit nagyon remélek, akkor vendégszereteted továbbra is igénybe vesszük, míg a perzsa cinkosaival ide nem ér Faisabadba. Először azonban követnem kell társaimat, hogy amennyiben szükség van rá, kimentsem őket a veszélyből. Attól tartok, hogy valami ilyesmi történhetett, mert egyébként már bizonyára visszatértek volna.

– Ó frengi, válaszolta a zsidó, és arcán szomorú kifejezés jelent meg. Sajnos be kell látnom, hogy igazad van, és ezért meg sem próbálom, hogy a rábeszélés művészetével megpróbáljalak visszatartani, mert ez egyébként is aligha sikerülne. De mondd csak, mi legyen a kafir lánnyal? Ha itt akarod hagyni, akkor szívesen itt tartom házamban lányaim játszótársaként, mivel a te védelmed alatt és barátod lányaként érkezett ide. Úgy fogok bánni tehát vele, mint saját lányaimmal, jóllehet csak egy rabszolgáról van szó.

Csutru megemlítése mélyen megérintett. Való igaz, hogy ezekben a percekben eszembe sem jutott. Mi történjen vele közben? Ha Burgdorffert és a törzsfőnököt szerencsétlenség érte, ami arra kényszerít, hogy hosszabb időre távol maradjak, akkor nem hagyhatom itt Csutrut, mert nagyon kicsi a valószínűsége, hogy valaha is visszatérek Faisabadba. És ebben az esetben Csutru feltétlenül apja után szeretne menni. Ezért úgy döntöttem, hogy magammal viszem, jóllehet ez a gondolat kezdetben elég sajátosnak tűnt számomra. Más döntés azonban lehetetlen volt.

Ezért így válaszoltam a zsidónak:

– Ajánlatodért köszönetet kell mondanom neked, Ibrahim. A kafir lánynak azonban velem kell jönnie, mivel tegyük fel, megtalálom az eltűnteket, amit nagyon remélek, akkor a visszatérés Faisabadba pusztán azért, hogy elhozzuk a lányt, haszontalan időpocsékolás volna, ami esetleg veszélyeztetné célom, a perzsa üldözését. Beláthatod, hogy ez nem csak nagyon fájdalmas lenne, hanem egyáltalán azt jelentené számomra, mint egy elhibázott élet. Fogadd el ezért döntésemet, hogy mindketten útnak indu

lunk, éspedig azonnal. Egyébként is már nagyon eladósodtam vendégszeretetedért. Élj hát boldogan!

– Nem te tartozol nekem köszönettel frengi, hanem én vagyok eladósodva nálad, túl mélyen ahhoz, hogy könnyű szívvel elereszthesselek. Legkevesebb, hogy búcsúzásként el kell még fogadnod tőlem egy neked, mint vendégemnek szánt ajándékot.

Kézzel-lábbal tiltakozni kezdtem ellene, miközben utaltam rá, hogy már bőségesen megajándékozott egy teljesen magától érthető segítségnyújtásért. Ő azonban nem hagyta magát eltéríteni szándékától, és folytatta:

– Ó frengi, ne tiltakozz ellene. Csak megsértenél, és ilyen szándék bizonyára távol áll tőled, és egyáltalán nem olyan adományról van szó, mely az én viszonyaim között valami nagy értéket képviselne, és semmit sem jelent ahhoz a nagy szolgálathoz képest, amit te tettél nekem, hiszen az életemet mentetted meg. Számodra azonban ennek a kis adománynak is bizonyára van valamennyi értéke, különösen most, amikor társaid nyomait akarod követni. Van egy rendkívül termetes és erős tibeti dog kutyám, mely ráadásul kiváló nyomkövető. Búcsúzásként fogadd el, hogy veled engedjem utadra, mert szükséged lesz rá a nehéz úton, melyen végig kell menned. Válaszolj tehát, elfogadod-e tőlem ezt az állatot mindennel együtt, ami hozzá tartozik!

– Elfogadom a kutyát, rád való tekintettel, hogy ne bántsalak meg, és társaimra való tekintettel is, mert bizonyára hamarabb megtalálom őket, ha egy ilyen állat lesz segítségemre keresésükben. Be kell azonban vallanom, hogy szavaid: „mindennel ami hozzá tartozik" elgondolkodtatott. Valami cselt sejtek ebben, ezért kérlek mondd el, mit értesz alatta!

– Aggályod teljesen felesleges. Egy nyakörvet értettem ez alatt, semmi többet.

– Így hát elfogadom ajándékod, és köszönet érte. Ibrahim sajátosan mosolygott, amikor meleg kézfogásra nyújtottam kezet. Ekkor eltűnt, és egy negyedóra múlva tért vissza, melyet lerövidített éppen betoppanó családja, akik hálás köszönetüket fejezték ki a férj és apa életének megmentéséért. A csodaszép zsidó leánykák szemeiben könnycseppek csillogtak, amikor most, feltehetően

örökre búcsút vettek a frengitől, és én magam is nagyon elszomorodtam, amikor el kellett válnom ettől a családtól, akik oly sok szeretettel és jósággal vettek körül. Milyen végtelenül különbözőek az emberek ezen a Földön. Akaratlanul is összehasonlítottam ezeket a zsidókat, akik persze tudtak élni adottságaikkal, azzal a négy gazemberrel, akiket kénytelen voltam üldözni országokon keresztül. Miért kell ilyen gonosz embereknek is létezniük a Földön? Nem tudnának ők is valamennyien jók lenni? Milyen szép is lehetne akkor az élet!

Amikor Ibrahim megint megjelent, egy hatalmas kutyát vezetett pórázon, melynek rendkívül okos feje volt. Nyakán vastag, drágakövekkel ékesített, nyilvánvalóan rendkívül értékes nyakörvet viselt, és én legalább megpróbáltam ezt az ajándékot visszautasítani, mert túl értékesnek tartottam.

A zsidó azonban fölényesen mosolygott, és szemeiben azoknak a győzedelmes keletieknek a ravaszsága villant, akinek sikerült alaposan túljárniuk ellenfelük eszén.

– A frengiknél az lenne a szokás Németországban, hogy megszegik adott szavukat? – kérdezte finom gúnnyal. Kezet adtál rá, hogy a kutyát elfogadod nyakörvvel együtt, és semmi olyan feltételt nem állítottál, hogy az értékes lehet-e, vagy sem. Egyébként megmondom őszintén, hogy az ajándékot részemről nem tartom túlzottnak, és hozzá sem mérhető ahhoz, amit én kaptam tőled. De nem engedlek elvonulni anélkül, hogy ne kérném Isten, Ábrahám, Izsák és Jákob legbőségesebb áldását fejedre. Vonulj hát el békében, az Úr legyen veled!

Kezét fejemhez érintette, és amikor befejezte áldását, átadta a kutyát, melyhez számomra érthetetlen nyelven néhány szót szólt. A kutya szomorú szemekkel végignézett rajta, de aztán odajött hozzám, és hideg orrával lelógó kezemet kereste, hogy kimutassa alázatát, és hűséget fogadjon. Rövidesen igen jó társak lettünk.

A nyakörvet akkor nem vizsgáltam meg részletesebben, csak később, amikor már messzire eltávolodtam Faisabadtól, és akkor

fedeztem fel, hogy bőrből készült üreges belseje annyi arany ashrafi[95]-val volt kitömve, hogy az egy vagyont ért.

Csutrut egy lovon vezették elő, melyet ajándékba kapott a családtól. Rendkívül aggódott apjáért, bizakodva nézett le rám, és bátran indult útnak velem az ismeretlen felé. Még attól a szokatlan dologtól sem riadt vissza, hogy lóra kellett ülnie. Az állat nagyon jámbornak és megbízhatónak tűnt. Ebből az alkalomból megemlítem egyúttal, hogy férfiak módjára ült a nyeregben, amihez kiválóan alkalmas volt a türkménekéhez hasonlító öltözete. Az aszszonyok útravalóként gyorsan rövid felvilágosítást adtak neki a lovaglás legfontosabb szabályairól, a többiről aztán nekem kellett útközben gondoskodnom.

Ekkor én is fellendültem sárga csikómra, kézzel még egyszer integettem, kézbe vettem Csutru lassú járású lovának gyeplőjét, és „Kusz" által követve – ez volt a tibeti dog neve – elhagytam a faisabadi zsidók vendégszerető házát.

[95] pénz

Burgdorffer után kutatva

Kusz lovaglásom során kellemes és igen értékes társ volt, aki az elkövetkező idők során rendkívül hasznosnak bizonyult. Okosságával és erejével később felbecsülhetetlen szolgálatokat nyújtott. A tibeti dog vagy más néven tibeti masztiff az újfundlandihoz hasonló kutyafajta, csak nehezebb, és erőteljesebb, mint az, színe általában fekete, esetenként sárga foltokkal.

Az én Kusz kutyám teljesen fekete volt, csak az erősen felhúzott, erőteljes vonalú, magasan ívelt szemöldökein volt két vörösesbarna folt, melyek elmélázó, mondhatnám töprenkedő, filozofikus kifejezést kölcsönöztek neki. A szemei felett lévő ráncos bőre egészen a homloka közepéig mélyen barázdált volt, a széles, lapos, löttyedten lógó fülei és a szintén igen hosszan lelógó pofalebenyei valami döntően melankolikus ábrázatot kölcsönöztek neki, ami egyébként igen előnyösen egyesült szemeinek hűséges kifejezésével. Erőteljes, hosszúszőrű farkát nem úgy hordta, mint az újfundlandi a földre lelógatva, hanem büszke ívben, gyökénél majdnem függőlegesen felfelé szegve, és onnan előre körívet képezve.

Rövidesen megtaláltuk találkahelyünket, és könnyedén ráleltem Burgdorffer és a kafir lovának nyomaira, melyek a sztyeppeszerű sík terepen egészen világosan felismerhetőek voltak. A nyomok nyugati irányba vezettek, körülbelül északra attól az úttól, mely Argu, Ilkaskhan, Rustak és Csinab felé vezet, mi ezzel szemben a vadászat során inkább dél felé, Pingani, Bag Tul és Daraim irányába lovagoltunk.

A kutyát ráállítottam a nyomra, egyetlen igen erőteljes, és meghatározott hangot hallatott, mintha azt akarta volna mondani, hogy megértett engem, majd követni kezdte, pofáját a föld közelében tartva, de olyan gyorsan, hogy egyszerű ügetéssel nem is voltam képes követni, hanem kénytelen voltam vágtába kezdeni.

A nyomkövetés buzgóságában akaratlanul lovagoltam az előretartó kutya után, arra nem is gondolva, hogy Csutru számára a lovaglás még teljesen ismeretlen volt, amikor azonban hátrapillantottam arra számítva, hogy messze lemaradt, örömteli megle

petéssel vettem észre, hogy sikerült követnie, és közvetlenül mögöttem volt. Ekkor hagytam a két lovat egymás mellett haladni, és néhány gyakorlati tanácsot adtam neki, elsősorban a testtartásra és a gyeplő tartására vonatkozóan.

Valóban el kellett csodálkoznom rajta, hogy a kafir lány milyen biztonsággal ült a nyeregben. Csodálatra méltóan ügyes volt hozzáállása, amire természeti népeknél gyakran szokott rábukkanni az ember, különösen ha testi rátermettségről van szó. Egy a mi társadalmunkhoz tartozó hölgy kétségtelenül nem találta volna fel magát ilyen könnyen a lovaglás szokatlan művészetében.

Egyébként biztonságához nagymértékben hozzájárult mérsékelt vérmérsékletű lovának lágy járása is, ami úgy tűnt, mintha a tempót egyáltalán nem is venné fel, azaz nem dobálta a terhet, melyet a hátán cipelt. A fürge tempójú lovak, tehát amelyek hevesen dobálnak, még egy gyakorlott lovas számára is igen kellemetlenné válhatnak.

A nyom egyébként egyáltalán nem volt egyenes, hanem számos ívet és cikk-cakk vonalat írt le, imitt-amott a nyomok kétfelé szétváltak, aztán rövidesen ismét egymásra találtak, ahogyan az olyan emberek szoktak lovagolni, akiknek nem lebeg meghatározott cél a szemeik előtt, hanem csak magával a lovaglással vannak elfoglalva.

Mindez nem tévesztette meg a kutyát. Ha a nyom elágazott, egy pillanatra körülszimatolt a levegőben, fejét le-fel emelgette, aztán tovább követte a nyomot. Figyelmesen szemléltem, észre akartam venni valami jellegzetességet, és rövidesen felfedeztem, hogy olyankor, amikor a nyom elágazott, a kutya nem véletlenszerűen követte egyik, vagy másik nyomot, hanem határozott volt, és tévedhetetlenül mindig ugyanannak a lónak a nyomát követte. A patalenyomatokat jól meg tudtam különböztetni a földön, azt azonban nem tudtam, hogy melyik ló tartozott Nácihoz, és melyik a törzsfőnökhöz, mivel annyira nem ismertem az állatokat. Valószínűleg véletlenszerűen állítottam rá a kutyát a két nyom közül az egyikre.

A nyomok olykor keresztül-kasul áthaladtak egymáson, annyit azonban sikerült megállapítanom, hogy egyre távolodtak

Faisabadtól. Egyszer csak hirtelen döntő, meglehetősen déli irányt vettek fel. Ez azonban nem a főváros, hanem az Argu és Faisabad közötti közlekedési út felé vezetett. A gyakorlatozást itt nyilvánvalóan megszakították, és elindultak az országút felé, hogy azon visszatérjenek a városba.

Valóban így is történt. Ezek után, legalább is feltételezésem szerint már nem tévedhettek el. Téves irányba menni teljesen lehetetlen volt, és még akkor is, ha így történt volna, nagyon hamar Arguba értek volna, és ott biztosan visszairányították volna őket Faisabadba. Ebben az esetben is már régen haza kellett volna érniük, még mielőtt én eljöttem onnan.

Itt valami hiba csúszott a számításba. Hiányzott egy tényező, amit eddig még nem vettem figyelembe, és ezt a tényezőt csak valami hatalmas akadály jelenthette. De vajon mi lehetett ez, ezen a viszonylag népes vidéken, az ország fővárosának közelében? Terepi nehézségek nem voltak errefelé, mert a vidék példaszerű síkság volt, csak a háttérben húzódott egy hegység nagy félkörben, mint egy hatalmas amfiteátrum. Egy baleset tehát szinte kizárt volt, az eltévedés úgyszintén, mert ha a lovasok már egy tudatosan egyenes irányt vettek fel, amely merőlegesen a nagy országút felé vezetett, akkor a hellyel kapcsolatban bizonyára nem lehettek kétségeik.

De miféle egyéb akadály léphetett fel? Egy rablóbanda? Ez ennyire közel a fővároshoz, alig egy órányira attól, szinte elképzelhetetlen volt. Egy rejtéllyel álltam szemben, hiszen egyébként kinek állhatott érdekében, hogy mondjuk elfogja Burgdorffert vagy a kafirt. Mindenesetre csak rablók lehettek, akiknek talán megtetszettek a lovak, de mint már említettem, ez itt több mint valószínűtlen volt.

Ezek a gondolatok, miközben követtem a nyomokat, annál inkább foglalkoztattak, mivel be kellett látnom, hogy azok további követése a meglehetősen gyakran használt Faisabad és Rustak közötti úton nagy nehézségekkel járna, ha egyáltalán lehetséges volna, mert itt annyi nyom vezetett össze-vissza egy viszonylag keskeny úton, hogy azokat már nem lehetett megkülönböztetni egymástól.

Kusz jó darabon előre szaladt, majd időről időre megállt, hogy bevárjon bennünket. Szándékosan nem követtem gyorsabban, mert nem akartam a lovakat feleslegesen strapálni. Ki tudja, hátha még szükségünk lesz erőikre.

Kusz megint megállt, ennek azonban valami különleges oka lehetett. Igen harcias alakot öltött, tartása határozottságot, vagy jobban mondva haragot fejezett ki, és kihívó, rövid, de energikus ugatás rázta meg a levegőt. Combommal jelt adtam sárga csikómnak, és rövid vágtával odaértem a kutyához.

Rögtön világos volt előttem, hogy mi történt itt. Ezen a helyen küzdelemre került sor. A talaj fel volt túrva, és egy egész csomó ló patáitól randán össze volt taposva, közöttük a feltúrt talajon férficsizmák jól látható nyomait lehetett felismerni. Kétség sem merülhetett fel, hogy a két lovast ezen a helyen egy egész lovascsapat támadta meg.

Tehát szabályos támadást intéztek ellenük. De vajon kik lehettek a támadók, ezen a népes vidéken, közvetlenül az országút mellett? Talán rablók? Ez teljesen lehetetlen. A következő falu békés lakói? Ez még sokkal valószínűtlenebb volt. Talán Kara Murad? De mégsem, hiszen ő még meg sem érkezett Faisabadba.

Minden további késlekedés csak rontott volna a helyzeten, tovább kellett követnem a nyomokat. Ez azonban nem is volt olyan egyszerű, mert a talaj széles körben fel volt túrva és széttaposva, két társam nyilvánvalóan nem adta meg magát egykönnyen, hanem derekasan védekeztek. Hogyan lehet tehát itt felismerni a helyes nyomokat, melyek ebből a zűrzavarból ismét kifelé vezetnek?

Kusz teljesen tanácstalan volt. Folyamatosan kiáltoztam felé: Keresd, keresd, elvesztetted! Az állat szavaimat természetesen nem értette meg, mindegy, hogy perzsául vagy németül kiáltottam felé, értelmét az értelmes kutya azonban mégis felfogta, mert orrát a föld felé tartva ide-oda szaladgált, de végül mindig határozatlanul megállt, aztán megint nekilátott, azonban már nem annyira határozottan, mint előzőleg, hanem kétségek között, határozatlanul.

Ekkor egy rég bevált módszerhez folyamodtam, ami már sokszor tett jó szolgálatot nekem. Magamhoz szólítottam a kutyát, jó darabon eltávolodtam a küzdelem helyétől, míg olyan messzire el nem jutottam, ahol a talajon már nem voltak patanyomok, és nagy ívben elkezdtem körbejárni a küzdelem helyét. Így kétségtelenül rá kellett akadnom a nyomokra, hiszen a lovasoknak el kellett hagyniuk a küzdelem helyszínét, és így nyomaiknak valahol keresztezniük kellett a körívet, melyet bejártam. Csutru és a kutya a sarkamban követtek.

Még meg sem tettünk egy teljes félkört, amikor egy széles nyomra bukkantam, mely legalább hat-nyolc lótól származott, és ekkor Kusz, akit élesen figyeltem, hirtelen határozottan és élénken ismét szimatot fogott. Sikerült megtalálnom a helyes nyomot.

Feladatom most már annak megállapítása volt, hány személyből illetve lóból állt a lovascsapat. Miután egy ideig követtem a nyomokat, igen sajátos eredményre jutottam. Burgdorffer és a kafir lovain kívül, melyek patalenyomatait kétségtelenül azonosítottam, két másik állat nyoma volt feltűnő számomra, ezek lényegesen kisebbek voltak, tehát kisebb lovaktól származtak, a lovak járása az úgynevezett „hágó" volt, tehát kétségtelenül jabukkal akadt dolgom. „Max és Moritz!" Hirtelen ez a gondolat villant át agyamon.

Leugrottam lovamról. Mivel ezek az állatok hosszabb időn át tulajdonomban voltak, igen jól ismertem patáikat. Istenem! Tényleg az én két jabumról volt szó. Egyébként még másik öt állatot tudtam megkülönböztetni. Ez pontosan illene Kara Muradra és cinkosaira, mivel ők négyen voltak, és mindig egyik teherhordó állaton is lovagoltak. De akkor mi a helyzet Cangival és Tarikkal? Remegni kezdtem a gondolattól, hogy ez a két értékes állat esetleg elveszett. Ha a perzsa útközben eladta őket, akkor végérvényesen elvesztek, mivel most ezeket a nyomokat voltam kénytelen követni.

Ideges izgalom lett úrra rajtam, és gyorsabb futásra ösztönöztem sárgámat, míg el nem értem egy olyan helyre, ahol a nyomok alapján pontosan megállapíthattam, hogy a számomra oly két drága állat tényleg a társasággal van-e, vagy sem. Hamarosan

ilyen helyre értem. Hevesen leugrottam a nyeregből, lehajoltam a föld fölé, és határtalan örömömre megállapíthattam, hogy tényleg az ő nyomaikat láttam magam előtt.

Most már minden világossá vált előttem: A perzsa eladta a karaván állatait, melyek még megvoltak a sziklaszorosban, miután bennünket befalaztak. Azt a két állatot is, melyeken ő és egyik társa lovagolt. Helyettük aztán Cangit és Tarikot állították szolgálatukba, és zsákmányként megtartották a két jabut, melyek még mindig komoly úti készleteket cipeltek magukkal.

Faisabadot a gazemberek nyilvánvalóan nagy ívben elkerülték, mivel erre minden okuk megvolt, hiszen ott mindenki a Gilgit felől érkező kararánra várakozott. Ha ott akarták volna megpróbálni eladni az állatokat, melyek részben a karavánhoz tartoztak, akkor kitették volna magukat annak a veszélynek, hogy feltartóztatják őket, ami a legnagyobb mértékben sem volt kívánatos számukra, hiszen akadályozta volna őket abban a törekvésükben, hogy gyorsan haladjanak. Így a gazfickók a felesleges állatokat valahol máshol tették pénzzé.

A megsemmisített karaván fedezetének életben maradt tagjai feltehetően útközben kimerültségükben hátramaradtak valamelyik karavánszerájban, hogy kipihenjék fáradalmaikat, mivel egy csomó kimerült és sebesült embert is magukkal kellett cipelniük, és ezzel magyarázható, hogy elutazásomig még nem érkeztek meg Faisabadba.

Most már az volt a feladatom, hogy amilyen gyorsan csak lehet, kövessem a nyomokat, mert a menekülők minden bizonnyal szintén igyekeztek, hogy előbbre jussanak. Bizonyos értelemben előnyben voltam, mivel mi csak ketten voltunk, és kettesben mindig gyorsabban lehet haladni mint társaságban, mely ráadásul teherhordó állatokat és foglyokat is magával visz. Víz keresésével sem kellett annyi időt eltöltenem, mivel az előttem haladóknak hat ember és kilenc ló számára kellett vízről gondoskodniuk, tehát mindig meg kellett állniuk olyan hely közelében, ahol víz is volt.

Más szempontból mégis hátrányos helyzetben voltam, mert sötétedéstől kezdve nem mehettem tovább, nehogy elveszítsem a nyomokat, és mivel nekik erre nem kellett ügyelniük, továbbra is

igyekezhettek, tehát éjszaka is, és mivel a nappalok meglehetősen rövidek voltak, ennek a körülménynek feltétlenül volt valamennyi jelentősége. Persze Kusz szimatolva éjszaka is követhette volna a nyomokat, azonban feltétlenül biztonságosabb volt, ha azokat én is láthattam.

Természetesen ismertem a menekülők célját, ez Buhara volt, most már csak arra kellett törekednem, hogy a merénylőknek pontosan a nyomaiban maradjak, már csak szegény Burgdorffer miatt is, akit minél hamarabb ki akartam szabadítani fogságából. Másfelől nem tudtam, hogy a gazembereknek tulajdonképpen mi a szándékuk a két fogollyal, ha túl terhessé válnak számukra, attól kellett tartani, hogy rövid úton elteszik őket láb alól. Egyszer már volt alkalmam rá, hogy megismerjem ilyen irányú szándékaikat, és tudtam, hogy a francia feltétlenül a haláluk mellett szavazna. Ehhez most már még az is hozzájárult, hogy rossz tapasztalatokat szereztek az életben hagyással. Így kedvezőbb volt számukra, ha azonnali meggyilkolásuk mellett döntenek.

Ez a gondolat rendkívüli mértékben nyugtalanított, és annyira igyekeztem, hogy Csutru még éppen képes legyen követni. A kafir lány egyébként alig tartott fel, mivel neki is sürgős volt, hogy apját kiszabadítsa a rabszolgavadászok kezei közül. Annak érdekében, hogy állataink számára könnyítsem az erőltetett menetet, szakaszosan leszálltunk róluk, és lovainkat gyeplőn vezettük magunk mögött. Az első este azonban anélkül ereszkedett le, hogy a gazemberek szemem elé kerültek volna, és a gyorsan beköszöntő sötétség arra kényszerített, hogy aznap abbahagyjam az üldözést.

A nyílt sztyeppén kellett éjszakáznunk, és bár jóllehet éjszaka nagyon hideg volt, nem volt nálunk más, csak négy lópokróc, amivel betakarózhattunk. Magunk és lovaink biztonságát nyugodtan rábízhattuk a kutyára, mert az állat rendkívül használhatónak bizonyult. Mihez is kezdhettünk volna a hűséges Kusz nélkül? Hiszen aludnunk kellett, hogy elég erőt gyűjtsünk a nappal minden erőnket felőrlő meneteléshez.

A gazfickók nyugati irányba haladtak, és úgy tűnt, hogy a Koksa felé igyekeznek. Meg kell említenem, hogy ez a nem je

lentéktelen folyó, mely később az Amu-darjába ömlik, nem messze Faisabad után teljesen eltűnik, és a föld alatt folyik tovább. Ez a jelenség nem ritka Afganisztánban, sőt egyáltalán egész Közép-Ázsiában, különösen a mészhegységekben, melyekben messzire szerteágazó földalatti barlangok vannak, és láthatatlanul továbbvezetik a folyókat, míg végül valahol ismét napfényre kerülnek. Néhány folyó egyáltalán nem is jelenik meg többet a földfelszín felett, vagy legalább is képtelenség követni, hogy erre hol kerül sor.

A Koksa Faisabadtól északra néhány száz méternyire egy mély szakadékba zuhan, majd ezt követően több mint nyolc német mérföldön[96] keresztül láthatatlan marad. Eltűnésekor iránya észak-északnyugati, ott ahol ismét előbukkan, pontosan déli irányú. A hegyek alatt tehát, melyek a nagy Pamír hegység kifutó ágai, nagy kanyarokat tesz meg, irányváltásait nem lehet pontosan megállapítani.

Azt a pontot, ahol a Koksa előbukkan a hegységből, következő nap dél körül értük el, és ennek már legfőbb ideje volt, mivel a csekély ivóvízkészlet, melyet egy bőrkulacsban vittem magammal, már régen elfogyott, mivel nem csak én és Csutru ittunk belőle, hanem a két lónak és Kusznak is adnom kellett belőle. Aznap délelőtt már nagyon szerény elemózsiára voltunk szorítkozva, és nagyon felfrissültünk az üdítő nedvességtől. Természetesen nem mulasztottam el, hogy kulacsomat is megtöltsem annyira, amennyit csak képes volt befogadni.

Ezen a helyen kőhíd vezet át a Koksa felett, a rajta átvezető út Ilkaskhan felé tart, majd onnan észak felé fordul. Az üldözöttek azonban nem erre mentek, hanem a Koksát követték annak bal partján, hogy ily módon érjék el az Amu-darját, melyen közvetlenül a torkolat alatt komp vezet át.

Most már feltétlenül arra kellett törekednem, hogy a menekülőket utolérjem, mielőtt átkelnek az Amu-darján, mivel tudtam, hogy az átkelés ezen a széles és erős sodrású folyón a legnagyobb akadályt jelenti utunkon, és ha a perzsának sikerül társaival előt

---

[96] 1 német mérföld kb. 7500 m.

tünk átkelnie rajta, akkor olyan előnyre tesz szert, hogy az később már akadályozhatja a nyomkövetést.

Ezen kívül az is feltételezhető volt, hogy a két foglyot még az Amun történő átkelés előtt elintéznék, mivel számukra semmi értelme sem lenne annak, hogy hosszasan magukkal cipeljék őket.

Igyekeztem tehát előre, amennyire csak tudtam, útközben azonban minden körülményt megfigyeltem, ami talán valami felvilágosítást nyújthatott számomra társaim sorsát illetően.

Körülbelül délután két óra lehetett, amikor egy olyan helyre értem, ahol a négy gazfickó utolsó éjszakai pihenőjét tartotta. A letaposott fű és kialudt tábortűz nyomai mindent világosan elárultak. Még nem tartottam déli pihenőt, mivel éppen ezt a pihenőhelyet kerestem. Leszálltam, hogy fáradt állataink egy kicsit kipihenhessék maguknak, egyidejűleg azonban a helyszínt is pontosan át akartam vizsgálni.

Burgdorffer abban a szilárd meggyőződésben, hogy bizonyára követni fogom, feltehetően hátrahagyott valamiféle jelet, amivel arról tájékoztat, hogy jó nyomon vagyok, vagy akár valami hírt is hagyhatott számomra. Azonban bármennyire alaposan is vizsgáltam át a helyszínt, semmit sem találtam.

Közben feltűnt a kutya különös viselkedése. Ide-oda futkosott a táborhelyen, szimatolt a földön és a levegőben, és olykor vonyító, de egyelőre még elnyomott hangot hallatott. Aztán kérdőn rám tekintett, és tovább szimatolt.

Letelepedtem az egyik hatalmas platánfa alá, ami egyes csoportokban fordul elő itt az Amu alföldjén – mert ez a vidék már oda tartozott. Három óriási fa volt, hatalmas koronákkal. Mivel láttam Kusz határozatlan ide-oda futkosását, mintha valami fontos közölni valója lenne, azonban nem mer előrukkolni mondanivalójával (ha egyáltalán alkalmazni lehet egy kutyára ezt a kifejezést), odahívtam magamhoz, és bátorítani kezdtem.

– Nos Kusz! Valami igen csak nem tetszik neked ezen a helyen, nem igaz?

A kutya vádaskodóan vinnyogó hangot hallatott, mintha igenlő választ akarna adni kérdésemre, és kifejezésre akarná juttatni afeletti mérgelődését, hogy nem képes valami közelebbit közölni

velem. Ezért tovább beszéltem hozzá, további keresésre ösztökélve.

– Mit vettél észre barátom? Tudom, hogy a fickók itt tanyáztak. De bizonyára nem ezt szeretnéd tudomásomra hozni, másvalami is van még a tarsolyodban. Talán az, hogy Burgdorffer valamiféle hírt hagyott hátra nekem, egy cetlit, vagy valami hasonlót. Nem igaz? Jóllehet Burgdorffert még nem ismered, de szagát azt már igen, a nyomokból, melyeket idáig követtünk. Nos hát, keress tovább, keress! Bizonyára meg fogod találni, mivel látom, hogy már kiszimatoltál valamit.

Vádaskodó, de ezúttal igen erőteljes ugatás rázta meg a levegőt. Aztán a nagy, erőteljes állat hirtelen átugrott lábaimon, olyan hevesen, hogy majdnem felborított, és dühöngve nekirontott a fa törzsének, amely alatt ültem, és ekkor már nem vádaskodó vonyítás volt a hang, amit hallatott, hanem győzedelmes ugatás.

Meglepődve ugrottam fel a földről. Felfelé pillantottam a fa törzsén, melynek kolosszális kerülete volt, és a földtől nem is túl nagy magasságban emberderék vastagságú ágak nőttek ki belőle minden irányban, azonban bármennyire is erőltettem szemeimet, kezdetben nem vettem észre semmi különöset. Körbejártam tehát a fa törzsét, és gondosan megfigyeltem minden irányból.

Figyelmem ekkor valami magára vonta a fa kérgén, egy kisebb sérülés volt, mintha valaki megpróbált volna valamit belekaparni. Ekkor elkezdtem figyelmesebben megvizsgálni a helyet. És tényleg, valaki talán egy kővel vagy körmével egy nyilat próbált kaparni a kéregbe, ami csúcsával felfelé mutatott.

Felnéztem, azonban a vastag ágaktól és a kisebb ágak és levelek sűrűjétől semmi különöset sem tudtam felfedezni. És mégis kellett odafent valami feltűnőt találnom, mert Kusz egészen különös módon, rövid, erőteljes vakkantásokkal ugatott, és a földön férfi lábnyomokat és lópaták nyomait fedeztem fel.

Elkezdtem nézegetni a fa legalsó ágát azzal a szándékkal, hogy elérem-e, mert az volt a szándékom, hogy felmászok a fa koronájába. Ez nem ment minden további nélkül, mivel az ág túl magasan volt. Úgy azonban fel lehetett jutni, ha az ember felállt a ló hátára. Minden bizonnyal ezt tehették azok a férfiak is, akik előt

tem itt jártak. De mi a csudát akarhattak ezek odafent? Gyümölcsszedésről szó sem lehetett, és tűzifa a tábortűzhöz volt elég odalent.

Lovam ezért odavezettem a fa egyik ága alá, és feltornásztam magam a hátára. A nyeregről kezeimmel éppen elértem az ágat, és egy merész ugrással fellendítettem magam. A fa kérgét közelebbről megvizsgálva kötélnyomokat fedeztem fel, melyek úgy horzsolták le a fa kérgét, mintha terhet húztak volna fel rajta.

A fakéreg sérülései egyúttal azt az irányt is jelezték, amerre a fán felfelé másztak. Egy tűrhető tornász számára a nyomok követése nem számított nagy kihívásnak, így rövidesen egyre magasabbra jutottam, mindig a korábbi mászók nyomait követve. Nem jelentéktelen terhet cipelhettek magukkal felfelé, mivel egyszerű mászással semmi esetre sem sérthették volna fel ennyire a fa kérgét.

Amint ekkor felfelé pillantottam, valami sötét tömeget pillantottam meg, mely feltűnt számomra. Vajon egy kinövés volt a fán, vagy esetleg egy zsák vagy – szent Isten – egy ember!? Szaporán tovább másztam felfelé, és rövidesen ott álltam a sajátos jelenség előtt. És ez a jelenség – – Burgdorffer volt!

Általában nem szokott magával ragadni a csodálkozás, ekkor azonban majdnem előfordult velem. Tényleg abszurd ötlet volt, egy embert fenn a magasban a fa koronájához kötözni, nyilvánvalóan azzal a szándékkal, hogy éhenhaljon.

És micsoda rafinált módon hajtották végre a merénylők tettüket! Szegény fickó úgy volt a fához kötözve, hogy alulról egyáltalán nem lehetett észrevenni, még akkor sem, ha az ember direkt azzal a szándékkal járta szemlélődve körbe a fát, hogy nem lát-e meg valami nem odavalót a fa tetején. A sajnálatra méltó ember egy hosszú kötéllel olyan szorosan oda volt kötözve a fa törzséhez, hogy azzal szinte közös testet képezett. Karjai hosszan fel voltak nyújtva, és kötéllel ebben a helyzetben rögzítették úgy, hogy szegény a legcsekélyebb mértékben sem tudott megmozdulni, még a fejét sem volt képes elfordítani, hogy esetleg kifürkészhessen egy magányos sztyeppei vándort vagy egy karaván t, hogy kiáltson nekik, amire egyébként felpeckelt szája miatt különben

sem lett volna lehetősége. Arra ítélték, hogy itt pusztuljon éhen, fenn a magasban.

Burgdorffer kinézete igen megrémített. Arcszíne egészen sápadt volt, mélyen beesett vonásokkal. Egyébként pillanatnyilag úgy tűnt, mintha aludna, vagy nem volna eszméleténél. Késedelemről szó sem lehetett, gyorsan elővettem kulacsomat, amiben egy kis bort szoktam magammal hurcolni, megdörzsöltem vele halántékát, és valamennyit az orra alá és szájra kentem, mert abban a helyzetben, amelyben volt, nem lehetett inni adni neki. Magamra is nagyon oda kellett figyelnem, hogy a sima ágról, melyen álltam, nehogy lezuhanjak a mélybe.

Jóllehet Náci ekkor felnyitotta szemeit, miután többször szólítgattam, de nem ismert fel. Tehetetlenül forgatta szemeit, szeme fehérje sárgállott, mint a lázas betegeké. Testi erejére tehát abszolút nem számíthattam, ha leszedem róla a kötelet, sokkal inkább úgy kellett kiszabadítanom kötelékeiből, hogy súlyos testével egyedül meg tudjak birkózni. Komoly feladat egyetlen személynek, pláne, ha az ember ilyen szédítő magasságban van, és csupán sima, csúszós ágak vannak a lábai alatt. Minden pillanatban arra kellett gondolnom, hogy egy megcsúszás számomra és Náci számára is, ha leszedem róla a kötelet, az elkerülhetetlen halálos zuhanást jelentheti.

Óvatosan láttam hozzá a több mint nehéz feladathoz. Először is karjait szabadítottam ki, és hagytam lassan lecsúszni a teste mellé. Teljesen erőtlenül lógtak, és a legcsekélyebb mértékben sem mutatták, hogy érzékelni tudna velük. Enyhén belecsíptem felkarjába, hogy ellenőrizzem testi állapotát, de egyáltalán nem reagált.

Kiderült, hogy a merénylők a szegény legény megkötözéséhez egyetlen hosszú kötelet használtak, mely lábaitól ujja hegyéig számtalan menetben volt köré tekerve. Természetesen kezénél kezdték megkötözését, nekem is ott kellett kezdenem, mert csuklóit a lehető leggyorsabban mentesíteni akartam testének súlyától. Persze kényelmesebb lett volna, ha a lábainál kezdhettem volna.

Miután eloldottam karjait a fától, és fejét is, amely mint egy elszabadult labda billegett a vállain, a kötél szabaddá vált darabját

körülhurkoltam egy teherbíró ág körül úgy, hogy a kötelet átvetettem Burgdorffer karjai alatt, és mellénél rögzítettem.

Öntudatlan barátom ekkor az ághoz kötött kötélen lógott, és hozzáláthattam alsótestének kiszabadításához, amit a lábainál kezdtem. Nem volt egyszerű kibogozni a csomókat, mert a gazemberek jó szorosan meghúzták, és a harmattól a kötél meg volt duzzadva. A szerencsétlen minden jel szerint tegnap este óta függött ebben a rémes helyzetben.

Miután teljesen kiszabadítottam, kezdhettem leereszteni őt a kötéllel. Szerencsére elég hosszú volt, így a súlyos testet sikerült egyvégtében leeresztenem. Ez lényegesen megkönnyítette a munkát, mert Nácit ágról ágra lecipelni talán meghaladta volna erőimet, jóllehet nem is tartozok a gyengébbek közé.

Sőt végül az is kiderült, hogy a kötél még egyszer olyan hosszú volt, mint amennyi az ágtól a földig leért, így miután a bajort leeresztettem, a szabadon lógó kötélen le tudtam mászni, miközben Burgdorffer teste volt az ellensúly. A súlybeli különbséget, mivel Burgdorffer könnyebb mint én, a másik kötélbe is belekapaszkodva kiegyenlítettem.

A nehéz feladat így végül sikerült. Legfőbb ideje volt, Nácit megmentenem az éhenhalástól, és Csutru segítségével, aki nagyon aggódott, beletöltöttem valamennyi bort, és alaposan dörzsölgetni kezdtem, hogy életre keltsem. A törzsfőnököt azonban hiába kerestem. A levegőben folytatott kiruccanásom során neki is megpróbáltam utána nézni a fa koronájában, de nem sikerült felfedeznem.

Biztosan nem volt tehát ezen a fán. Talán a gazfickók a két másik fa valamelyikén helyezték volna el? Mivel Burgdorffer még mindig nem tért magához, őt tehát nem tudtam megkérdezni, így szegény Burgdorffert Csutrura bízva a másik két platánt kezdtem átvizsgálni, azonban a talaj nem volt feltúrva alattuk, és kérgeik sem mutattak olyan nyomokat, mint amilyeneket Burgdorffer fáján találtam.

Így más nem maradt, mint Nácit tovább megdolgozni, hogy visszatérjen belé az élet. Ehhez a bőségesen rendelkezésre álló vizet is felhasználtam, és rövidesen megkaptam azt az elégtételt,

hogy láttam, amint felnyitotta szemeit. Eltekintek most attól, hogy felidézzem lassú magához térésnek részleteit, kezdeti emlékezetkiesését, mivel képtelen volt visszaemlékezni rá, hogy mi is történt vele, és végül azt az örömét, hogy velem és Csutruval megint együtt lehetett.

Bőségesen megebédeltünk, és Burgdorffer rövidesen annyira felerősödött, hogy be tudott számolni nekem a részletekről. Minden pontosan úgy zajlott le, amint a nyomok alapján elképzeltem. Az árulók váratlanul támadták meg és cipelték magukkal őt és a törzsfőnököt.

A francia megint azzal érvelt, hogy azonnal tegyék el őket láb alól, a többi fickónak ez azonban nem volt elég. Ők példás büntetést követeltek, és egész úton azon fantáziáltak, hogyan kellene úgy végrehajtani, hogy a kiszabadulás teljesen kizárt legyen. A gonosz ördögök a halálnemek egész sorát ajánlották, többek között a mongoloknál oly kedvelt módszert is, a test földbe ásását az áldozat nyakáig. Ettől aztán csak azért tekintettek el, mert nem tűnt számukra elég biztonságosnak, mivel az úton valaki véletlenül arra járhatott, aki felfedezhette és kiszabadíthatta volna az elásott áldozatot, és azzal is számoltak, hogy én is követhetem őket.

A merénylők által egy másik, részletesen kitárgyalt halálnem a fogoly letaszítása a Koksába azon a helyen, ahol a folyó a szakadékban eltűnik a hegy alatt. Carpentier nagyon élénken kitartott emellett, mert úgy vélte, hogy ezt lehetetlen lenne élve megúszni.

A perzsa és a lövegparancsnok számára ez azonban nem volt elég kegyetlen, a halál azonnal bekövetkezne, hangsúlyozták, és Burgdorffer ezt nem érdemelné meg.

– És mi történt a törzsfőnökkel? Őt is így akarták a halálba küldeni, vagy talán már meg is gyilkolták? – kérdeztem.

– Nem, hanem az volt a szándékuk, hogy Buharában eladják rabszolgának. Úgy vélekedtek, hogy érte, a kafirért még mindig szép pénzt kapnának.

Csutru szerencsére nem értette meg, hogy miről beszéltünk, mivel a társalgás németül folyt, csak akkor beszéltünk az ő nyel

vén, ha közösen társalogtunk. Ismereteink ezen a területen nagyon hiányosak voltak, különösen Náci esetében.

– Ó, ezek a gazemberek! – kiáltottam felháborodva, amint Burgdorffer befejezte beszámolóját. – Való igaz, soha életemben nem találkoztam náluk nyomorultabb gazfickókkal.

– Ez már igaz. Azonban nem szeretnék a bőrükben lenni, ha egyszer a kezeim közé kerülnek. Majd én megtanítom őket, milyen egy igazi gazember, de úgy, hogy utána többé se látni, se hallani nem fognak.

– Nos, én a magam részéről nem vagyok bosszúszomjas. Azonban én sem állok jót magamért, ha a fickók a kezeim közé kerülnek. Semmit sem tudtál meg a terveikről? Bizonyára nem restellték, hogy jelenlétedben mindent kitárgyaljanak, mivel téged már úgyis halálra ítéltnek tartottak.

– Ebben teljesen igaza van, uram. A fickók a Koksa mentén akarnak lemenni egészen az Amu-darjáig. Ott állítólag van egy komp, mert a széles és rohanó folyón egyébként nem lehet átjutni, hidak pedig nincsenek. Aztán az Amu mentén el akarnak menni a nagy karavánútig, amely Mazar-i-Shariftől Afganisztánból vezet át, és a túloldalon Sirabadig folytatódik. És onnantól továbbra is azon az országúton akarnak tovább maradni, amely Husar és Karsi érintésével direkt Buhara fővárosába vezet.

– Nos, ilyesmire gondoltam én is, hogy mi lehet a tervük. De örülök neki, hogy a te szádból is hallhatom ennek igazolását, és most már ismerem a pontos útvonalat, amerre menni akarnak. Persze igencsak oda kell figyelnünk, nehogy fricskát kapjunk, és majd letérnek a megbeszélt útvonalról. Ezért az a legfontosabb, hogy a nyomaikban maradjunk. Szerettem volna utolérni őket, mielőtt elérik az Amut, ez azonban nem fog sikerülni, mert ők lovon haladnak, miközben nekünk hármunk közül az egyiknek mindig gyalogolnia kell. Először is figyelembe kell vennünk kimerült állapotodat, ezért ha elég erősnek érzed magad, hogy elindulhassunk, majd felülsz a sárgára.

– Olyan nincs, uram! Abba én nem egyezek bele, hogy miattam gyalogolnia kelljen.

– Ezek szerint elég erősnek érzed magad ahhoz, hogy azonnal sietve útnak induljunk, és legalább három-négy órán keresztül képes leszel kitartani?

– Nagyon szívesen megpróbálnám, de hogy képes leszek-e ilyen soká kitartani, az már más kérdés.

– Tehát makacsságoddal csak késleltetnéd menetelésünket. Ezért hallgasd meg jól, amit mondok neked: Teljesen természetes, hogy te lovagolsz elsőként, hogy ismét erőre kapjál. Ha közben már eléggé kipihented magad, úgy leszállsz, és én lovagolok tovább. Csutru maradhat továbbra is a lován. Tehát semmi ellentmondás, Ignáciusz. Tudhatod, az függ ettől, hogy milyen gyorsan haladunk előre. Most ez a legfontosabb, miattunk éppúgy, mint a szegény kafir miatt, akit mihamarabb szeretnék kiszabadítani az emberkereskedők kezei közül. Cangim után is vágyódok, jóllehet ez a sárga csikó is egészen pompás ló. Természetesen út közben meg kell próbálnunk, két további lovat szerezni, mert különben az életben nem fogjuk utolérni a perzsát. Ha nem sikerül néhány lovagolható állatot vásárolnunk, akkor csellel, vagy erőszakkal kell szereznünk, de mindenesetre szükségünk van néhányra. Most tehát előre. Ülj fel, nem vesztegethetjük tovább az időt.

Odahívtam a lovam, és hagytam, hogy Burgdorffer felüljön rá, aztán belekezdtünk fárasztó menetelésünkbe. Most már az éjszaka is segítségünkre volt, errefelé már lehetetlen volt elveszíteni a nyomokat, mivel a menekülőknek a folyó mentén a komp felé kellett tartaniuk, hiszen más lehetőségük nem volt rá, hogy átjussanak az Amu-darján. A folyónak ezen az oldalán nem maradhattak, mivel abszolút sivatagot képezett. Az Amu jobboldalán ezzel szemben olykor falvak is előfordultak, ahol élelmiszerekhez lehetett jutni. Mivel a falvakat buhárok lakták, egy esetleges árulástól nem kellett tartani.

Két napon keresztül vándoroltunk ezen a sztyeppei vidéken, a táj aztán egyre inkább sivatagossá vált. Körülöttünk a halál uralkodott. Sem fű, sem cserje nem volt, csak közvetlenül a Koksa mentén húzódott végig egy vékony, gyenge zöld csík, nagy ritkán egy kisebb bokor. A víz azonban itt is szakaszosan élettelen homokban folydogált.

A földfelszín nem lapos síkság volt, hanem megdermedt homokhullámok tengere. Ezek az úgynevezett „barhánok" vagy „barkhánok" voltak, németül vándordűnék vagy futóhomok dombok, amelyek 20-35 láb magasságúak, és csúcsaikon néha durva szakszaul nőtt.

A szakszaul, tudományos neve Haloxylon Ammodendron, a disznóparéjfélék családjába tartozik, cserje és fa formában egyaránt előfordul. Látszólag lombtalan, legtöbbször nyomoréknak kinéző, gyakran 20 láb vagy annál magasabb fák, törzsátmérőjük egy lábig terjed. Olykor ritkás, árnymentes erdőket képez, itt azonban alacsony formában, teljesen egyedileg fordult elő. Számunkra annyiban volt értékes, hogy kiváló tüzelőanyagot szolgáltatott. Ugyanakkor azonban nagyon akadályozott bennünket haladásunkban, és a homokbuckákkal együtt teljesen áttekinthetetlenné tették a terepet.

A homok egyre mélyebbé vált, a lovak majdnem térdig gázoltak benne, így aztán végül valamennyien gyalog mentünk tovább, hogy a lovakat ne erőltessük túl. A kutyának lógott a nyelve, és még melankolikusabb képet vágott, mint egyébként. Nagyon boldogtalannak látszott, és percenként leszaladt a Koksához, hogy vizet lefetyeljen.

A menetelés nagyon megerőltető volt, mégsem panaszkodtunk a hőség miatt. Azonban az abszolút szélcsend és a légnyomás olyan fülledtséget idézett elő, ami már szinte felőrölt bennünket. Az előttünk haladóknak hasonló benyomásaik lehettek, mivel a nyomok alapján ítélve ők is leszálltak lovaikról, és gyalog meneteltek mellettük.

Ez némiképp vigasztaló volt számomra, mert így jobban bízhattunk benne, hogy a nyomukban maradunk, mivel az esélyek a mi javunkra változtak.

Nem messze előttünk egy jelentősebb homokbucka magaslott, ami kétségtelenül jó kilátást biztosíthat, mivel lényegesen magasabb volt, mint a környező buckák. Ezért szóltam Burgdorffernek, hogy Csutruval és a lovakkal maradjanak a nyomon, mely az egyes homokbuckákat kerülgette, és kígyózva vonult tova, mi

közben jómagam Kusszal együtt körül akartam nézni, és ehhez fel kellett másznom a dombra.

Számításaim szerint már nem lehettünk túl messze az Amu darjától. Szokásos utunk alapján a távot nem lehetett pontosan meghatározni, mivel mindig a mélyedésben vándoroltunk, és homokbuckák, valamint szakszaul bozót vett körül bennünket.

Pompás kilátás tárult fel előttem, amikor felmásztam a homokbuckára, és hirtelen megpillantottam a kékesen csillogó Amu tovakígyózó hatalmas szalagját, melynek villódzó vízfelülete messze keleten és nyugaton beleveszett a tájba. A hatalmas folyó közvetlen előttem írta le nagy kanyarjainak egyikét, mintha hatalmas félkörben direkt körbejárná azt a helyet, ahol voltam. Mindkét partot bokrokkal tarkított nádas zöld sávja szegélyezte, és folyásirányban lejjebb néhány kisebb erdőcskét is észrevettem, valószínűleg jegenyefák lehettek.

Ez volt tehát az a titokzatos folyó, amit a civilizált világ a Nílusnak tartott, ami régi rejtély, hiszen már az ókorban is ismeretes volt. Annak idején Oxus volt a neve, az arabok Dzsaihun vagy Gihon, a kínaiak pedig Potsu, Fatsu vagy Vei néven emlegetik. Közép-Ázsia legnagyobb folyója, nem szabad azonban összetéveszteni az Amurral, amely a Csendes óceánba ömlik, miközben az Amu-darja az Aral-tóba torkollik.

Jelenleg a folyó jobb- és baloldalán messzire kilépett partjain, ebben a vonatkozásban is hasonlít a Nílusra, mivel áradásaival mindkét oldalán táplálja a vidéket, és ameddig hatása kiterjed, a pusztát melyen átfolyik, termőfölddé alakítja. Folyás irányban lefelé a folyó menti lakosság hatalmas öntözőrendszereket alakított ki, hogy az áldást hozó nedvességet, amit a hegyvidékekből hoz magával, a földekre vezessék és szétosszák. Két mellékfolyóját a jobboldalon és öt mellékfolyóját a baloldalon teljesen felfogják az öntözőcsatornák számára, így most már egyáltalán nem is érik el az Amut.

Rendszeres hajójárat a mai napig nincs az Amu-darján, jóllehet az Aral-tónál lévő torkolatától felfelé 2512 kilométer hajózható, fő sodrásában szélessége 357-570 méter, mélysége 2-8 méter. Újabban azt a kérdést is mérlegelik, hogy előnyös volna az Amu-

darját az Aral-tón túl egészen a Káspi tengerig továbbvezetni, mert a két nagy beltenger között jelenleg egy szárazon fekvő mélyföld van, amit a helyiek „usboj”-nak neveznek. Ez egykor összeköttetés lehetett a két nagy beltenger között. Egy a viszonyok vizsgálatával megbízott orosz expedíció 1896-ban a projekt megvalósítása mellett érvelt.

Az Amu partjai azonban középső és felső folyásánál viszonylag gyéren lakottak, a folyóágy közelében a tüzelőanyag is nagyon kevés, ez két olyan tényező, ami komoly szerepet játszhat a menetrend szerinti gőzhajó-összeköttetés kérdésének megválaszolásakor. A folyóra leginkább még mindig a vadon és elhagyatottság jellemző. Ágyazata folyamatos változásnak van kitéve, emitt homokpadok, amott mocsárszigetek képződnek, az erős vízáramlás egész partszakaszokat mos el, másfelé pedig sok-sok hektárnyi területen hordalékos talajt rak le. A folyóágy ennek következtében folyamatosan változik, és ezért éppenséggel veszélyes lenne partjain településeket létesíteni. Csak a náddal és bokrokkal határolt partjai biztonságosabbak, ilyen helyeken azonban gyakran képződik mocsár, mely életveszélyes kórokozókat lehel ki magából, és milliárdnyi moszkitó lepi el. Az amudarjai moszkitóláz rettegett betegség, és még egyetlen európai sem úszta meg ezt a betegséget, aki ilyen vidékekre vetődött.

Vize ivásra nem nagyon alkalmas, mert dúsan tartalmaz ásványi anyagokat és lebegő növényi eredetű részecskéket, ezért a pohárban vagy fazékban mindig üledék marad hátra utána. A kimert vizet előbb hagyni kell rendesen leülepedni, mielőtt az ember inna belőle.

Amennyire elláttam magam körül, a mocsári- és vízimadarakon kívül, melyek a víz szélén nyüzsögtek, más élőlényt nem láttam, egy fekete, kivehetetlen tömeg a folyó partján bár jelenthette a kompot, de éppúgy lehetett növényi eredetű uszadék is. Nem volt világosan felismerhető.

Vajon a perzsa és cinkosai átjuthattak már az Amun? Ez aligha volt elképzelhető. Ekkora előnyük még nem lehetett, mert az utóbbi napokban igencsak igyekeztünk. Ezen kívül a homokban látható lábnyomok sem voltak elég régiek ehhez, sőt ellenkezőleg,

csodálatra méltóan frisseknek tűntek, és olyan éles kontúrt mutattak, mintha alig másfél órásak lennének.

Sokkal valószínűbb volt ezért, hogy a menekülők valahol még a homokbuckák és szakszaul bozótok között lehettek. Ha ez tényleg így van, akkor még az Amu-darja előtt utol lehet érni őket. Egy nyílt összecsapás csekély kilátással járt volna számunkra, már ami a sikert illeti. Ők négy jól felfegyverzett embert jelentettek, akik semmitől, még a leggyalázatosabb eszközöktől sem riadtak vissza, mi azonban csak ketten voltunk, akik a térdig érő homokban megtett megerőltető menetelés után szinte teljesen ki voltunk merülve és fegyverzetünk is hiányos volt. Lova csak egyikünknek volt, tehát a küzdelem nagyon egyenlőtlen lett volna, amelynek során aligha reménykedhettünk még a legnagyobb személyes bátorság mellett is abban, hogy győztesen kerülünk ki az összecsapásból. Csutrut tényleg nem számíthattuk be egy ember ember elleni közelharcba.

Ezekkel a kérdésekkel pillanatnyilag egyáltalán nem is foglalkoztam, csak az a törekvés mozgatott, hogy lecsapjak a gazfickókra, a merénylőkre, még akkor is, ha tízszeres túlerőben lettek volna. A látvány a homokbucka tetejéről, ahonnan messzire elláthattam, az ellenséget azonban mégsem pillanthattam meg, csalódást okozott számomra, és ezért rossz hangulatban ereszkedtem le megfigyelőhelyemről, hogy csatlakozzak Burgdorfferhez. Ez azonban nem is ment olyan könnyen, mert az út folyamatosan kanyargott, és a homokbuckák a kilátást már néhány lépésnyi távolságra is akadályozták. Csak egymás folyamatos hívogatásával sikerült végül ismét egymásra találnunk, és még így sem ment volna egykönnyen, ha Kusz nem lett volna velem, aki ismét jó nyomra vezetett.

Az egymásra találás nehézsége mellett azonban megvolt az a vigaszom, hogy a menekülők még minden bizonnyal a homoktengerben voltak, akkor is, ha nem vettem észre őket, de meggyőződésem volt, hogy ennek így kell lennie, így aztán mi kimerültek felélénkült igyekezettel, sajnos azonban nem megújult erővel lihegve küzdöttük magunkat tovább, hogy a menekülőket, ha egyáltalán lehetséges, behozzuk még a folyó elérése előtt.

Még további két órán keresztül kellett továbbküzdenünk magunkat ebben a rémes homokországban, mire végül a folyó közelébe értünk. A talaj egyenletesebbé és szilárdabbá vált. Ekkor azonban Burgdorffer is erőinek végére ért. Mint egy zsák a földre zuhant, és abban a helyzetben is maradt, ahogyan összeesett. A kimerültség annyira úrrá lett rajta. Én azonban nem tudtam vele foglalkozni, mert magam előtt a terepen megláttam egy több lovasból és állatból álló lovascsapatot, kétségtelenül ők voltak azok, akiket kerestünk.

Nagy igyekezettel közeledtek a folyó felé, amelyen egy nagy fekete négyszöget láttam úszni. A távolság köztem és az üldözöttek között még elég jelentős volt, legalább egy órányi. Ez azonban most teljesen közömbös volt számomra. Csak odadobtam Csutrunak kulacsom, hogy a szomjazó Burgdorfferbe tölthessen belőle, felpattantam a lovamra és Kuszt magam után hívva elvágtattam.

Hej, merész egy út volt ez az ázsiai sztyeppén. A szakszaul bozótok csak úgy repültek el mellettem jobb- és baloldalamon, úgy száguldottam, hogy nehezen tudtam ügyelni az utamba kerülő akadályokra, mélyedésekre, bokrokra, stb. és figyelembe venni azokat.

Néhány percen belül a sárga csikó megtáltosodott, egész teste habzott az izzadtságtól. Vastag fehér pelyhek repültek szanaszét a szájából, nyakát és fejét szinte teljesen vízszintesen nyújtotta előre. Az őrült száguldást még mindig nem tartottam elég gyorsnak, a derék állatot, aki már teljes erejét beleadta, többször is megsarkantyúztam, egy lélegzetre szidalmaztam és hízelegtem neki, hogy teljesítményét tovább fokozzam, mivel észrevettem, hogy a fickók kezdték lovaikat a tutajra felvezetni. Elég nagy volt ahhoz, hogy mind a 7 állatot egyszerre átvigye. A behajózás elég lassan ment, világosan megfigyeltem, hogy a lovak hevesen ellenszegülnek, nem akartak az imbolygó járműre lépni. A távolság köztem és a merénylők között mégis túl nagy volt, hogy reménykedhettem volna utolérésükben.

Mégis mindent meg akartam próbálni, mindent meg akartam tenni, ami erőmből kitelt. Talán valami véletlen mégis segítsé

gemre lehet. De minden hiábavaló, minden hiába volt! Még legalább negyedórányi távolságra voltam ellenségeimtől, amikor észrevettem, hogy a kompot ellökik a parttól, és a rohanó áradat magával ragadja.

A folyó átúszására gondolni sem lehetett, legalább is nem abban az állapotban, melyben én, a lovam és kutyám voltunk. Mintha felforrtunk volna, és szívroham lett volna az elkerülhetetlen következménye, ha ebben az állapotban a vízbe vetjük magunkat.

Ehhez hozzájárult még a víz vad áramlása, az iszapos part bizonytalansága, és ha mindezek az akadályok nem is lettek volna, ott várt még landoláskor az ellenségeim által elfoglalt túlsó parton a rosszindulatú fogadtatás. Miközben nekem még a hullámokkal kellene küzdenem, és védelmemre nem volt szabad kezem, ők biztonságos állasaikból fegyvereikkel simán elpucolhattak volna engem. Nem lett volna derék, merész vállalkozás ilyen körülmények között megkísérelni az átkelést. Sokkal inkább ostoba könnyelműség, őrültség lett volna.

Olyan dühös voltam, hogy lovamról lekászálódva földre vetettem magam, arcom a földbe túrtam, sem látni, sem hallani nem akartam semmit, annyira a kétségbeesés állapotában kerültem. Pillanatnyilag semmit sem tehettem. Az Amu-darján a komp naponta csak kétszer kelt át, és mivel már késő délután volt, így az esély, még aznap átjutni a túloldalra egyenlő volt a nullával.

Talán sikerül a komposokat még egyszer átcsalni erre az oldalra, ha mimikával ígéreteket teszek nekik, de ezzel még a legkedvezőbb esetben is órák telnek el. Közben a rablók, akik lovakkal voltak, és ennek következtében messze nem voltak annyira kimerülve, mint mi, akkora előnyre tesznek szert, hogy az a remény, hogy végre utolérem őket, igen távolinak tűnt. Biztos lehettem abban is, hogy a gazemberek minden eszközt megmozgatnának, hogy amennyire lehet, megnehezítsék számomra az átjutást a folyón, és lefizetik a komposokat, ha ma már nem kelnek át, vagy valami hasonló trükköt alkalmaznak.

De még sokkal rosszabb következett. Még mindig nem ismertem őket annyira, hogy teljesen fel tudjam mérni a gazfickók gonoszságát. Miután jogos felháborodásomat kitomboltam, figyelni

kezdtem a komp átkelését. Kemény munka volt, mert a heves áramlás többször egymás után megpörgette a kompot, és csak most vettem észre, mi volt a hajtóerő, ami a kompot átvitte a túloldalra. Legnagyobb csodálkozásomra két eleven ló volt, melyek a vízben úszva a négyszögletes járművet célba juttatták a túloldalra. Mivel a folyó áramlása az irányt természetesen erősen befolyásolta, a komp a túloldalon messze az alatt a hely alatt érte el a partot, amely az indulás helyével szemben volt. Így odaát a túlsó part mentén, ahol a víz áramlása már nem volt annyira erős, mint a folyó közepén, a kompot az áramlás ellenében megint felfelé kellett juttatni, amit a két vízben úszó ló és a két fickó, akik a kompot kezelték, egyesült erővel tettek meg.

Mindezek a műveletek igen hosszasan eltartottak, így az egyszeri átkelés nem kevesebb, mint másfél óráig tartott. Ezt nem akkor figyeltem meg, hanem még Faisabadban közölték velem, de most, amikor a tényleges helyzetet áttekinthettem, már igen jól el tudtam képzelni, hogy rövidebb idő alatt ezt a manővert nem lehet megvalósítani.

A komposok kunyhója, akik buhárok voltak, a túloldalon volt, így aligha lehetett feltételezni, hogy ma még egyszer átkelnek, de ennek ellenére elhatároztam, hogy megpróbálok integetni nekik, amikor a társaság kiköt odaát.

Annak érdekében, hogy ellenfeleim kihajózását minél pontosabban megfigyelhessem, lelovagoltam a folyó partjának arra a részére, amely a kikötés helyével szemben volt, és vérző szívvel kellett végignéznem, amint a menekülők a legnagyobb lelki nyugalommal állataikat a partra vitték.

Úgy tűnt, egyáltalán nem is igyekeznek, és a nem jelentéktelen távolság ellenére meglehetősen pontosan megfigyelhettem, amint gúnyosan mutogatnak felém a víz felett. Vagy talán csak így tűnt nekem? Lehet, hogy csalódtam.

Állataikat ekkor felvezették a lágyan emelkedő parton, de nem kötötték ki őket, amint arra számítottam, hanem csoportba verődve úgy tűnt, mintha élénken vitáznának valamiről, miközben váltakozva hol a komposokra néztek, hol pedig felém mutogattak.

Valami gazságot agyaltak ki? Nem kellett soká várnom, hogy megtudjam az igazságot.

Kara Murad, Carpentier és a lövegparancsnok hirtelen ismét lementek a komphoz, miközben a törzsfőnök, aki rá volt kötözve egy lóra, és Riza, aki az állatokat tartotta, hátramaradtak. A másik három a komposok felé közeledett, és integettek feléjük, mintha valamit mondani akarnának nekik.

Amikor a két buhár nyilvánvalóan gyanútlanul közeledett feléjük, a három merénylő rávetette magát a szegény komposokra, megkötözték, és a földre lökték őket. Ezek után odasiettek a folyón himbálódzó komphoz, elvágták a köteleket, melyekkel a parthoz volt kikötve, és a következő pillanatban a folyó vize már magával is sodorta a járművet.

A fickók ekkor a komposok kunyhójába futottak, ahol egy ideig csináltak valamit, majd néhány köteggel a hónuk alatt ismét felbukkantak, felültek állataikra, és rövidesen eltűntek szemeim elől a következő bucka mögött. Ez az újabb gaztett olyan mértékben felháborított, hogy elhatároztam, ki fogom deríteni, ki az erősebb, én vagy a folyó istene.

Közben eléggé lehűltünk, így már sem saját, sem a lovam egészségéért nem kellett aggódnom. Kuszt visszaküldtem Burgdorfferhez és Csutruhoz, hogy legalább a kutya személyében legyen védelmezőjük és vezetőjük, és életre-halálra bevetettem magam a folyó sárgás vizébe.

A lovam bátran úszott, és jóllehet az ár csobogó örvényléseivel folyásirányban magával ragadott, a távolság mégis egyre inkább csökkent közöttem és a túloldali part között. A derék paripát srégen irányítottam át a folyón, miközben ügyeltem arra, hogy olyan könnyed legyek, amennyire csak lehet, és az állat feje lehetőleg mindig a víz felett maradjon.

Az áramlás a folyó közepénél volt a legerősebb, most közeledtünk oda. Világosan felismertem a gurgulázó tölcséreket, melyek a víz felületén képződtek, és erőteljesen igyekeztem elkerülni azokat. Beértünk az áramlás közepébe. A lovat az egyik örvény szügyénél hirtelen magával ragadta, és elkezdte körbe forgatni. Ez elég veszélyes volt, és nem volt szabad még egyszer megismét

lődnie. Ha az állat elveszíti az irányt és ezzel erejét, hogy ferdén az áramlat ellenében meg tudja tartani magát, az mindkettőnk számára a biztos alámerülést jelentené.

Az állat szügyét ismét az áramlás ellenébe fordítottam, ő is minden rendelkezésére álló erejével küzdött, de képtelen volt az erős örvénynek ellenállni. Rémesen fújtatott, és megpróbált segítségért nyeríteni, ennek felét azonban elfojtotta a szájába kerülő víz. Világos volt, hogy az állat képtelen tovább küzdeni az övét messze meghaladó erővel szemben, és mi ekkor még csak a folyó közepénél voltunk.

Beláttam, hogy segítségem nélkül az állat elveszett. Ezért gyorsan jobbra lecsúsztam róla a vízbe, és úszva igyekeztem a másik part felé. Ruházatom, melyet magamon viseltem, rendkívüli mértékben akadályozott, annyi idő azonban nem volt, hogy megszabadulhassak tőle. Nehéz fegyvereimtől sem akartam megválni, mert igen nagy szükségem volt rájuk, és heteken át nem lett volna lehetőség rá, hogy másikat szerezzek helyettük.

Így aztán jól-rosszul kénytelen voltam a teljes teherrel tovább úszni, ráadásul gyeplőjénél fogva a lovat is irányítanom kellett az őrjöngő áradatban.

Ahhoz, hogy ezt végre tudjam hajtani, a hátamra feküdtem, és hatalmas lökésekkel a még mindig jelentős távolságra lévő part felé úsztam. Attól nem kellett tartanom, hogy elvétem az irányt, mert a rám törő áramlás alapján tájékozódni tudtam.

Az áramlás irányához képest 45 fokot kellett tartamom. Értékmérőként a vizet figyeltem, amelynek bal arcom mellett srégen a mellem felett körülbelül a jobb csípőm irányába kellett áramolnia. Bizonyos értelemben ez volt az iránytű, amihez igazodnom kellett.

A ló élénken felnyerített, amikor érezte, hogy megszabadult terhemtől, és érvényesülési vágya arra sarkallta, hogy megújult bizakodással küzdjön tovább a hullámok ellen, és ne terheljen engem is tovább súlyával. Így küzdöttünk mindketten a természet erői ellenében.

Úszhattam már vagy fél órája, amikor megfordultam, hogy felmérjem a közöttem és a jobb part közötti távolságot. Majdnem

megrémültem azonban, amikor megláttam, hogy még milyen messze vagyok onnan. Az áramlás olyan erős volt, hogy alig tudtam leküzdeni. Számításaim szerint attól kezdve, amikor úszni kezdtem, csak néhány lépésnyire jutottam előre, azaz közelebb a jobbparthoz, lefelé a víz természetesen jelentős távolságra sodort.

Ha átjutásom a túloldalra az eddigi eredmény alapján ítélném meg, akkor még legalább öt-hat órán keresztül kellene úsznom. Ráadásul közben már kezdett sötétedni, így fél éjszakán át úsznom kellett volna, ha a külső körülmények nem változnának meg.

Megint a hátamra fordultam, és erőteljeseket löktem magamon előre, lovam magam után húzva, rajta már a kimerültség jelei kezdtek mutatkozni. Ekkor hirtelen észrevettem, hogy teljesen nyugodt vízre jutottam, amely szinte semmi ellenállást nem tanúsított. Közben lovam is kiemelte a fejét a vízből, lábaival medert fogott. Felsőtestem továbbra is a felszínen tartva lábaimat kezdtem egyre mélyebbre leereszteni, és én is szilárd talajt éreztem a lábam alatt. A part még nem lehetett, amely egy negyed órával ezelőtt még olyan távolinak tűnt. És még tényleg nem az volt, hanem egyike a vándorló homokpadoknak, melyek ma itt, holnap ott fekszenek, és a hajózást oly veszélyessé teszik.

Lovammal végigmásztunk a homokpadon. A legmagasabb helyen alig egy lábnyi víz volt rajta. Így végre egy kicsit kifújhattuk magunkat, és ami szintén nem lebecsülendő, egy jó darabon gázolva jutottunk előre, mert meglehetősen széles volt.

Amikor megint mélyebb lett, fellendültem a ló hátára, mivel neki sokkal hosszabb lábai voltak, mint nekem, és meg akartam próbálni úszás nélkül túljutni az út hátralévő részén.

Ez sikerült is, mert az áramlás errefelé már nem volt annyira erős, és a ló nagyobb erőlködés nélkül át tudott vinni rajta.

Már azt hittem, sikerült minden nehézségen túljutnom, ekkor azonban teljesen váratlanul újabb problémával találtam szembe magam, a partraszállással. A partot olyan széles sávban szegélyezte a nádas, hogy teljességgel lehetetlen volt átjutni rajta, ráadásul nagy partszakasz áradás alatt volt. A talaj annyira eliszaposodott, hogy egyszerűen szólva, már ránézésre beleragadtam, azaz

teljesen meg voltam győződve róla, hogy minden próbálkozást kilátástalansága miatt úgyis kénytelen leszek feladni.

Más megoldás nem maradt, mint hagyni, hogy az ár lejjebb sodorjon, míg a partra szálláshoz megfelelő helyet nem találok. Ez eltartott még egy jó félóráig, csak ekkor hagyhattam fel akaratlan fürdőzésemmel, és fellélegezve felkapathattam a partra.

A part mentén visszavágtattam arra a helyre, ahol a két kompkezelő feküdt, és kiszabadítottam őket béklyóikból.

– Uram, nagyon köszönjük – mondta a két szegény ember, akik már komolyan a halálfélelemmel küszködtek – hogy megmentettél bennünket. Ha nem jöttél volna, akkor nyomorultul kellett volna meghalnunk ezen a helyen, mert segítség nélkül képtelenek lettünk volna kiszabadítani magunkat, és ebben az évszakban már nem sokan járnak errefelé, hogy átkeljenek a folyón. Könnyen megtörténhetett volna, hogy éhen halunk, mielőtt a következő utazó ideért volna.

– Nem kell semmit sem megköszönnötök, mert nem miattatok úsztam át a folyón.

– De mégis csak megtetted, és megmentettél bennünket, teljesen mindegy, hogy mi volt az oka. Láttuk, ahogyan átúsztál, kezdetben a lovon, majd később a ló mellett. Öreg vagyok már uram, és egész életem itt töltöttem a folyó mellett, de ilyet még soha nem láttam. Nem is tartottam volna lehetségesnek.

– Jól van, jól van! De mondjátok csak, hogyan tudnánk megoldani, hogy még egyszer átkeljünk a folyón? Két társam maradt odaát, akiket át kellene hozni erre az oldalra. A gazemberek elszabadították a kompotokat.

– Igen uram, ezek igen rosszindulatú emberek voltak. Ahelyett, hogy megfizették volna a nehéz munkát, melyet értük tettünk, kötelekkel megkötöztek és kifosztottak bennünket, tutajunkat pedig belökték a sodrásba.

– Nos, hát mindezt végignéztem. Van másik tutajotok?

– Nincs uram, csak ez az egy volt. Szereznünk kell majd egy másikat.

– És ahhoz mennyi időre van szükségetek?

– Másfél, vagy akár két hónapra.

– Társaim nem várhatnak addig odaát, közben éhen halnának. Adhatnátok valami tanácsot!

– Uram, semmilyen tanácsot sem tudunk adni.

– De hiszen komposok vagytok, és az a kötelességetek, hogy az utazókat, akik át akarnak kelni a folyón, átvigyétek a másik oldalra.

– De hogyan tehetnénk ezt meg, ha nincsen kompunk?

– Tulajdonképpen mégis csak a ti dolgotok, hogy megválaszoljátok ezt a kérdést.

– Erre csak egy választ lehet adni: Nem lehetséges.

– Nem szabad lehetetlennek lennie, mert társaimnak át kell jutniuk erre az oldalra, éspedig még ezen az éjszakán.

– Uram, ez teljességgel lehetetlen.

– No, lássuk csak. Észrevettem, hogy van két lovatok, melyek jól úsznak. Valamelyikötök átkelhetne ezzel a két lóval úgy, hogy az egyiket kantáron vezeti, és az odaát lévő egy lóval együtt áthozhatná társaimat.

– Uram, ez nem fog menni. Jóllehet ezek az állatok úsznak a komp előtt, ha fentről ostorral irányítjuk őket, de önmagukban sohasem lesznek hajlandóak úszni.

– Nos, hát akkor találjatok ki valami mást, de gyorsan! Itt nőttetek fel a folyó mellett, és muszáj, hogy tudjatok találni valami megoldást. Mi lenne, ha csinálnátok egy tutajt?

– Hogyan tudnánk itt a sztyeppe közepén tutajt építeni, ahol csak szakszaul bokrok vannak? Az csak tűzifának jó, de építésre nem alkalmas faanyag.

– Úgy látom, semmihez sem értetek. Akkor én fogok gondoskodni róla, hogy épüljön egy tutaj. Ez itt a ti kunyhótok?

– Igen uram.

– És ez az istálló a két lovatok számára?

– Igen uram.

– Rendben. Szedjétek ki a két ajtót, azok fából vannak, és pompásan fognak úszni. Van egy pár bor- vagy víztömlőtök?

– Honnan lenne nekünk szegény embereknek bortömlőnk? Víztömlőnk az van több is.

– Üresek?

– Van néhány, amelyik üres, a többiek tele vannak.

– Akkor fogjatok négy üres víztömlőt, és kötéllel kössétek az ajtók sarkai alá, melyeket szintén kötözzetek egymáshoz. Ez így egy tutajt képez, amin hat-nyolc ember is utazhat. Kössétek elé a lovaitokat, menjetek vele át a túlsó oldalra, és hozzátok át a társaimat, a kutyámat és a lovat, de most rögtön. Közben én tüzet rakok a kunyhótokban, és megszárítom a ruháimat. Van húsotok a háznál?

– Igen uram. Tegnap levágtunk egy ürüt, még majdnem az egész megvan.

– Rendben. Akkor valamennyiünk számára készítek vacsorát, miközben átkeltek. Kunyhótokban majd mindent megtalálok, ami kell. Most pedig igyekezzetek!

– Uram, mi szegény emberek vagyunk. Ha megeszitek az ürünket – – –

Nem hagytam, hogy végigmondja. – Kapjátok össze magatokat, és semmi mással ne törődjetek, csak a tutajjal. Azt hiszitek, hogy ajándékot akarok elfogadni tőletek? Mindenért fizetek, és ha használhatók vagytok, és rendesen viselkedtek, akkor még egy csinos kis borravalóval is meg fogom toldani.

– Uram, ha ez tényleg így van, akkor igyekezni fogunk. És azt is látjuk, hogy jó szándékkal vagy irántunk, mivel kiszabadítottál bennünket.

A két fickó a felkelő hold fénye mellett nekiugrott a munkának, és mialatt a kunyhóban komoly tüzet raktam, és ruháimat felakasztottam száradni, szükséghelyzetemben ádámkosztümben további utasításokat adtam nekik az ajtónyíláson keresztül a tutaj elkészítéséhez. Egy óra sem telt el, már kész is voltak, és további két óra elteltével Burgdorffer, Csutru, Kusz és másik lovunk szerencsésen kikötöttek.

A kunyhóban bőséges rizskészletet találtam, és pompás rizses húst készítettem, amit derekasan meg is ettünk. Kusz is rávetette magát saját adagjára, ami arról tanúskodott, hogy szegény állat mennyire ki volt éhezve. A lovak a lédús, nagyra nőtt vízipálmákból lakmároztak, ami itt tekintélyes mennyiségben volt elterjedve.

Csak Burgdorffer nem akart és nem is tudott enni. Nem érezte jól magát, fejfájásról, szúrásokról panaszkodott, és rém nyomorultan nézett ki. Nem is csoda. Szegény fickónak mit ki nem kellett állnia Faisabad óta. Először a hajtóvadászat a perzsával, aztán a fára kötözése, majd erőltetett menet az Amu felé. Gyorsan ágyba küldtem, prém volt elég a kunyhóban, és mivel nagyon fázott, szaporán szítottam a tüzet. Azt már meg sem kell említenem, hogy Csutru a legnagyobb igyekezettel ápolta őt.

A komposokkal megállapodtam az őrszolgálatban, amit megosztottunk hármunk között. Jóllehet ők ilyen óvatossági intézkedést nem tartottak szükségesnek, én azonban annál inkább. Nem lehetett tudni, hogy a perzsa, ahelyett hogy tovább lovagolt volna, esetleg leszámolást tervezett, hogy végérvényesen megszabaduljon tőlünk.

Nácinak aludnia kellett volna, azonban egész éjszaka nyugtalanul forgolódott fekhelyén, ismételten felugrott, és ha rászóltam, olyan erővel vetette le magát, hogy azt hittem, menten összetörik minden csontja. Abszurd dolgokat fantáziált össze-vissza, gyakran felkiáltott, és egyáltalán úgy viselkedett, mint egy súlyos beteg. Csutru, aki egy percre sem távozott fekhelye mellől, alig tudta követelő szomját csillapítani.

Rémült gondolat cikázott át rajtam: Mi lesz velünk, ha Náci elkapta az Amu-lázt?

Az Amu-láz fogságában

Másnap reggel Burgdorfferen már látni lehetett, hogy tényleg elkapta a lázat, éspedig a legnagyobb mértékben. Keserű csapás volt számomra, mert a gazemberek üldözését ez megint késleltette. Lehetetlenség lett volna, hogy itt hagyjam őt betegen fekve, még akkor is, ha Csutru megbízhatóan gondozta. Ha azonban nem folytatom azonnal a perzsa üldözését, úgy fennállt annak veszélye, hogy az öreg kafirt eladja rabszolgának, és ezt minden körülmények között meg akartam akadályozni.

A két lovat, Cangit és Tarikot is nagyon szerettem volna visszaszerezni, mivel a mostani sárga lovamat, bár ő is nagyon jó ló volt, össze sem lehetett hasonlítani a másik kettővel gyorsaság, kitartás és okosság vonatkozásaiban egyaránt.

Nyílt küzdelmet a merénylőkkel nyilvánvalóan nem vehettem fel, mert velem szemben nem csak túlerőben voltak, hanem sokkal jobbak voltak fegyvereik is, melyeket tőlem és Burgdorffertől loptak el. Mivel nagyon kevés idő állt rendelkezésemre, egyelőre meg kellett elégednem a törzsfőnök, és ha lehet lovaink megszöktetésével, a rajzok és fegyverek visszaszerzését pedig későbbre halasztom el.

Egyébként ezzel két legyet ütök egy csapásra, abban az értelemben, hogy a két legjobb hátasállat visszavételével megakadályozom őket a gyors továbbjutásban is. Ellenálló képességük így csökken, és talán majd arra is alkalom nyílik, hogy rövidesen pótoljam, ami még hiányzik. Mivel még elég hosszú volt az út Buhara fővárosáig, remélhettem, hogy a tolvajokat, akiknek az út nagy részét gyalog kell megtenniük, még oda érkezésük előtt sikerül utolérnünk.

Náci állapota persze kellemetlen keserű csepp volt reménységeim poharában.

Mint a komposok is igazolták, betegsége az Amu-láz volt, egy a malária hoz hasonló betegség, melynek megnyilvánulásai a hidegrázás, heves hányás, a karok és lábak görcsös összerándulása és periodikusan fellépő delírium. Szegény fiún nem tudtam segíteni, és legjobb volt, ha ápolását ezen a téren a már jól bevált

Csutrura és a két buhárra bízom, akik a láz kezelésében járatosabbak voltak, mint jómagam.

A komposok jóindulatát néhány kokan (ezüstpénz) adományozásával sikerült elnyernem, és ők minden elképzelhetőt meg is tettek, hogy könnyítsenek a beteg szomorú állapotán. Egy igen frissítő, ab-dug nevű italt készítettek neki, ami vizet, túrót és savanyú tejszint tartalmaz.

Így aztán végül útra kelhettem. Lovam nyeregtáskáját megtöltöttem úgynevezett afgán lepénnyel, ami ánizs tartalmú, és vajban sütik ki. Előnyös tulajdonsága, hogy viszonylag tartós, ehhez jött még néhány nyárson sült fürj és mezei tyúk, és néhány dinnye.

A kutyát nem vittem magammal. Mivel főként úgy terveztem, hogy lopakodva közelítem meg a merénylők táborhelyét, csak veszélyt jelenthetett volna számomra, ha például ugatásával elárul.

Erőltetett lovaglásba kezdtem a sztyeppén. A nyomok olyan szélesek és mélyek voltak, hogy ügetve és vágtatva követhettem azokat. Igyekeznem kellett, mert a banditák egy egész éjszakányi előnyre tettek szert. A sztyeppe errefelé síkabb vidék volt, mint az Amu túloldalán. Itt nem voltak egymást követő unalmas homokbuckák, amelyek odaát annyira kellemetlenül nehezítették az előrejutást, hanem inkább hullámos, de laposabb terepről volt szó, burjánnal, egy zaftos sztyeppei fűfélével, ami a ló számára jó táplálékot jelentett, valamint koljucskával, egy tüskés hangafélével volt benőve. A szakszaul itt teljesen hiányzott, bőségesen volt azonban faszerű boróka, és csoportosan vad datolya is előfordult, ami úgy nézett ki, mint az alacsony nyárfák.

Majdnem egész nap száguldottam a menekülők nyomdokában anélkül, hogy pihenőt tartottam volna. Csak a lovamnak engedtem olykor-olykor némi pihenőt. Ilyenkor gyalogosan mentem mellette, az időt arra használva, hogy némi táplálékhoz juttassam. Lépegetés közben csokorra valót kihúzgáltam a pompás burjánból, és odatartottam neki, miután a zablát kivettem a szájából.

Amikor az állat jóllakott, visszatettem a zablát, fellendültem a nyeregbe, és én is ettem egy kicsit. Így egyetlen perc sem veszett kárba. Estefelé elértem a Vachs-darját, az Amu egyik jobboldali,

meglehetősen bővizű mellékfolyóját, amin az átkelés nagy nehézséget jelentett volna számomra. Erre azonban nem volt szükség, mert a rohanó folyó, mely a Gasi-melek hegységből érkezett, megálljt parancsolt nekik.

Egy a partján lévő kis nyárfaerdőben táboroztak le, amint azt már messziről felismertem az erdőből felszálló füstoszlop alapján. A helyszín jó lehetőséget nyújtott számomra, hogy a tábort lopakodva megközelítsem, ezt a leereszkedő sötétedés is megkönnyítette.

Nem tartottam közvetlenül az erdőből felszálló füstoszlop felé, hanem inkább oldalirányba haladtam szél ellenében, nehogy a lovak megszimatoljanak, és idő előtt riasszák a tábort. Az erdő szélére érve lovam elrejtettem a meglehetősen sűrű bozótosban egy olyan helyen, mely elég jellegzetes volt ahhoz, hogy könnyen megtaláljam.

Ezt követően négykézláb a táborhely felé igyekeztem. A tűz mellett Riza, a szolga ült, ő volt őrszolgálatban, a többiek a földön feküdtek és aludtak, hármuk között a törzsfőnök, aki természetesen meg volt kötözve.

Miután mindezt kifigyeltem, visszafordultam, ügyelve a legcsekélyebb zajt elkerülésére is, hogy kifürkésszem, merre vannak a lovak. Kedvezőtlen helyen bukkantam rájuk, hozzám képest a táborhely másik oldalán voltak, így ha Cangit és Tarikot ki akartam szabadítani, akkor a tábor mellett kellett volna elvonulnom, ha sárgacsikóm ismét magammal akartam vinni.

Természetesen törekednem kellett arra, hogy ezt az állatot is megtartsam, és ne engedjem át a merénylőknek, mivel minél kevesebb állatuk volt, annál jobban akadályoztatva voltak továbbjutásukban.

Így vissza kellett térnem sárgacsikómhoz, nagy ívben a tábor körül átvezettem a lovat az erdő másik oldalára, ami merész vállalkozás volt, mivel az állat horkantása vagy nyerítése elárulhatott volna. Arra is ügyelnem kellett, nehogy száraz ágra lépjen, mert annak reccsenése szintén könnyen elárulhatott volna.

Az expedíció azonban szerencsésen sikerült. Kezem az állat orrlyukain tartva, hogy minden nyerítésre irányuló próbálkozását

azonnal elnyomjam, szerencsésen átjutottunk az erdőcske másik oldalára.

Most először is az őrt kellett ártalmatlanná tennem, éspedig ami a legnehezebb volt, teljesen zajtalanul. Tehát nem volt tanácsos leütnöm puskatussal, és egyébként sem akartam megölni a fickót. Ez közönséges orgyilkosság lett volna, ennyit pedig nem ért volna meg nekem. Más megoldás is volt, mert minden számításba vehető esetre fel voltam készülve.

Néhány azonnali használatra szolgáló kötelet már korábban az övembe dugtam, jobb kezem egy darab ronggyal volt felfegyverkezve, amit pecekként akartam használni, így felszerelkezve hátulról az őr mögé lopakodtam. Éppúgy, mint a keletiek általában, akiknek őrszolgálatot kell adniuk, kevés figyelmet fordított feladatára, úgy gondolhatta, minden veszély kizárt, és az egész történetet felettébb feleslegesnek tartotta.

Ez nagyon megkönnyítette feladatom végrehajtását. Néhány lépésnyire meg tudtam közelíteni úgy, hogy még köpenyem surranása sem volt hallható, aztán hirtelen előre vetődtem, balkezemmel hátulról torkon ragadtam, és ezzel egyidejűleg jobbommal a rongyot beletömtem a szájába, még mielőtt lehetősége lett volna rá, hogy akár egyetlen hangot is hallasson meglepetésében.

A fickó gyáva alak volt, ezt tudtam, és készen álltam arra, hogy ebből előnyt is húzzak magamnak.

– Egy hangot sem, különben halál fia vagy – sziszegtem a fülébe. – Nyújtsd ki a kezeidet, hogy meg tudjam kötni.

Hátulról a hátára dobtam, és rátérdeltem a vállaira úgy, hogy meg se tudjon moccanni. A nyomorult fickó szemeivel kegyelemért könyörgött, és önként kinyújtotta kezeit, így könnyen meg is tudtam kötözni. Aztán megbéklyóztam a lábait is úgy, hogy előbbihez hasonló helyzetébe fel tudjon ülni.

Ekkor ismét ülő helyzetbe segítettem. Az erősen leégett tűz bizonytalan fényénél senki sem lett volna képes észrevenni, hogy meg van kötözve. Revolverem odadugtam az orra elé, félelmében minden bizonnyal vacogni kezdtek volna fogai, ha a pecek ebben nem akadályozta volna.

– Figyelj – sziszegtem felé – ez a fegyver hatlövetű, mind a hat golyót a gyomrodba röpítem, ha megpróbálsz olyan képet vágni, hogy akár egy kacsintással is elárulj engem. Ha hármójuk közül valamelyik felébredne, akkor megnyugtatod őt, és azt mondod, minden a legnagyobb rendben van, semmi gyanúsat nem hallottál és láttál. Megértetted?

Készségesen bólintott fejével.

– Akkor kiveszem a pecket a szádból. De Isten irgalmazzon, ha el mersz árulni, te leszel az első, akit lelövök.

Ezt az óvatossági intézkedést azért tartottam szükségesnek, mert egy még több mint nehéz feladat állt előttem: Az alvó, és pillanatnyilag még megkötözött kafirt kellett kihoznom a két jól felfegyverzett gazfickó közül. Ez legjobb szándékom ellenére sem volt lehetséges minden zaj nélkül.

Ekkor körbeosontam a tűz körül, először is azért, hogy odajussak a törzsfőnökhöz. Az őrszemmel pont átellenes oldalon feküdt, így a szolgát a tűz felett áttekintve folyamatosan szemmel tarthattam, miközben a közelébe jutottam. Némi időt igénybe vett, míg hason kúszva sikerült annyira megközelítenem a kafirt, hogy szám a füle közelébe került. Fejem így közvetlenül a fogoly és Kara Murad feje között volt, utóbbit megpuszilhattam volna anélkül, hogy akár csak tíz centimétert oldalra kellett volna mozdulnom. Természetesen semmi kedvem nem volt ehhez a mutatványhoz.

Riza a legnagyobb feszültséggel figyelt rám. Úgy tűnt, belsőleg rém izgatott állapotban van, szemei szinte kigúvadtak üregeikből. Ezzel a tartással egyáltalán nem szolgálta érdekeim, ezért előhúztam revolverem, és rácéloztam vele. Természetesen eszemben sem volt, hogy rálőjek, de mozdulatom meghozta a kívánt eredményt, ismét visszaroskadt előző állapotába, és a lángokba meredt.

Most már felébreszthettem a megbéklyózottat. – Törzsfőnök – súgtam a fülébe – ébredj fel! Én vagyok, a frengi, és ki akarlak szabadítani.

Közben meglöktem a vállát. Felébredt, és gyorsan felém fordította fejét, de sokkal nagyobb zajjal, mint szerettem volna.

Ettől a perzsa felébredt, aki nem alhatott valami mélyen. Revolverem készenlétben tartottam arra az esetre, ha megpillantana, azonnal lelőhessem. Szerencséjére nem fordult felém, hanem az őrnek szólt oda:

– Az ördögbe is Riza, csak nem alszol?

A helyzet kezdett veszélyes lenni. Elég lett volna, ha a perzsa meghallja, amint számon át lélegzetet veszek, mely alig egy tenyérnyi távolságra volt fülétől, csak egy zizzenése köpenyemnek vagy a fűcsomónak, amelyre támaszkodtam, és máris el lettem volna árulva. Az is elég lett volna, ha Kara Murad természetes testi igénye folytán másik oldalára fordul, és máris megpillanthatott volna.

Az is előfordulhatott volna, hogy a szolgának valamilyen utasítást ad, amit az nem tudott volna végrehajtani, mivel meg volt kötözve. Röviden mondva százféle lehetőség volt, ami elárulhatott volna, és helyzetem pillanatnyilag olyan volt, hogy bármikor a legnagyobb életveszélybe kerülhettem volna, de legalább is szándékom sikere, egész életcélom kérdésessé válhatott volna.

Riza nem válaszolt azonnal gazdája kérdésére. A fickó talán lehetőségeit mérlegelte, amit hirtelen elárulásom, egy határozott, gyors cselekedet hozhatott volna számára? Négyen kétségtelenül felülkerekedhettek volna rajtam anélkül, hogy bosszút állhattam volna érte.

Éles tekintettel néztem a megbéklyózottra. Szemeiben hamisság, alattomosság, álnokság és gyűlölet lángja lobogott. Gyávasága azonban még nagyobb volt, mint valamennyi erénytelensége együttvéve. Egy haragos pillantás szemeimből, egyetlen fegyverem, melyet ebben a helyzetben használhattam, legbelsőbbig megremegtette őt. És ekkor, amint gazdája sürgetően megismételte kérdését: –Riza elaludtál? – válaszolt a nyomorult:

– Nem uram, ébren vagyok.

– Mi volt az előbb az a gyanús zörej?

– Nem hallottam semmiféle zajt uram! Minden a legnagyobb rendben van.

– Olyan volt, mintha valami zizegést hallottam volna a fűben.

– Ó uram, az csak az éjszakai szellő lehetett, mely megmozgatta a faleveleket. Hideg van uram!

– Mászkálj egy kicsit ide-oda, hogy átmelegedjél, és akkor elaludni sem fogsz. Figyelj gondosan, hogy semmi se történhessen. Ez az átkozott idegen Németországból a nyomunkban van. Még álmaimban is üldöz engem. Éppen most álmodtam, hogy meg akarja támadni táborunkat, és le akar gyilkolni valamennyiünket.

– Azt úgysem tudja megtenni uram, mert egyedül van. Társai közül az egyik éhen halt, miközben a másik a kezeink közé került. Nyugodtan alhatsz tovább, én majd őrködök valamennyietek felett.

Ennek a nyomorult embernek volt annyi bátorsága, hogy hazudjon gazdájának azzal kapcsolatban, hogy az ellenség már itt van a táborban. A nyomorult kis életéért aggódott. Várakoztam egy kicsit, míg feltételezhettem, hogy Kara Murad megint elaludt. Elsőrendű türelempróba volt. Mozdulatlanul kellett feküdnöm, magam is ájulásig fáradtan, azonban gondosan meg kellett figyelnem a perzsa minden lélegzetvételét. A három másik fickó ott feküdt, karjaikban puskáikkal, a legkisebb riadó felriasztotta volna őket, és azonnal tüzelésre kész állapotban lettek volna.

Végre meggyőződtem róla, hogy Kara Murad megint mélyen elaludt. Ismét közelebb mozdultam a kafirhoz, és megpróbáltam apró, szabályos, egyre erősödő lökésekkel felébreszteni. Közben közvetlenül a fülébe suttogtam:

– Törzsfőnök, jegyezd meg pontosan, amit mondok, mert ki akarlak szabadítani. Mindenek előtt arra ügyelj, hogy egyetlen hangot se hallass. Kioldom a béklyót a kezeiden, aztán odaadom a kést, hogy ki tudd szabadítani magad. Azonban ne emelkedj fel, tedd mindezt úgy, hogy közben fekve a földön maradsz. Ha kiszabadultál, akkor szép lassan collról collra told ki magad az alvók közül, természetesen fekvő helyzetben. Azután maradj fekve addig, míg háromszori bagolyhuhogást nem hallasz. Ha ez megtörtént, akkor felugrasz, és olyan gyorsan, ahogy csak bírsz, odasietsz a lovakhoz.

A törzsfőnök felébredt, és első meglepetésében fel akart ugrani. Erre számítottam, és kezeim a vállain tartottam, így akaratlan mozdulatát, mellyel elárulhatott volna bennünket, már rögtön kezdetben megakadályozhattam.

– Törzsfőnök, mindent megértettél, amit mondtam neked?

– Igen uram.

– Ugye tudod, hogy ki vagyok?

– Igen uram, te vagy az a nemes frengi, aki megmentettél engem, a lányomat és egész népemet a nyomorult rabszolgaságtól, és aki engem, az ügyetlent most másodszor is meg fogsz menteni a gazemberek és gyilkosok kezei közül.

– Jól van, jól van. Tudod hol állnak a lovak?

– Igen uram.

– Közben fel fogom nyergelni két lovunkat, a fehéret és a feketét, és felülök a feketére. Ha odaérsz, fellendülsz a fehérre, és elvágtatunk. Mindent megértettél?

– Igen uram.

– Tehát először óvatosság és semmi zaj, aztán a legnagyobb gyorsaság.

– Igen uram, mindent meg fogok tenni, amit parancsoltál.

– Rendben.

Gyorsan visszahúzódtam, az őrszemnek megint megmutattam revolverem, aztán elsiettem a lovakhoz. Cangi olyan örömmel fogadott, hogy hangosan felnyerített, de ez semmi gondot nem okozott, mert néha elő szokott fordulni, hogy a lovak éjszaka felnyerítenek. Csak nem volt szabad megismétlődnie, és a hűséges állat rövidesen meg is nyugodott. Gyorsan felraktam a nyergeket és a zablákat, felpattantam Tarik hátára, és leadtam a megbeszéltek szerinti három bagolyhuhogást.

Olyan volt, mintha elszabadult volna a pokol, mivel alig hangzott el a harmadik huhogás, vad ordibálás harsant fel, káromkodások hangzottak és lövések dördültek. Világosan hallottam, amint Kara Murad szolgájának gyáva alakja felé mennydörgött.

A fák között megjelent egy sötét alak. A törzsfőnök volt. – Gyorsan ide – kiáltottam felé anélkül, hogy tompítottam volna hangomat. Szándékosan hagytam neki a fehér lovat, mert a fák

sötét sűrűjében azt lehetett könnyebben megtalálni, miközben a feketét a sötétség miatt egyáltalán nem is lehetett látni.

A kafir előrohant, felsegítettem a nyeregbe, aztán mindketten kitörtünk a bozótosból, a sárgacsikó gyeplőjét magamhoz ragadtam, miközben ellovagoltam mellette, és a következő pillanatban már a sztyeppén vágtattunk elfele golyózápor kíséretében, melyet vaktában tüzeltek utánunk a sötétbe az erdő szélén felbukkanó üldözőink.

Szerencsére egyetlen golyó sem talált, továbbra is versenyvágtában[97] maradtunk, miközben baloldalon a fehér lovat, jobboldalon a sárgacsikót vezettem kantáron, Tarikot csupán combjaimmal irányítottam. Hátunk mögött még mindig dörögtek a fegyverek, még akkor is, amikor már rég lőtávolságon kívül voltunk.

Azzal nem számoltam, hogy üldözni fognak bennünket, éjszaka semmi esetre sem, mivel a perzsa nem is tudhatta, hogy merre tartunk, sötétben pedig képtelen lett volna a nyomokat követni, még akkor sem, ha értett volna a nyomolvasáshoz. Ezenkívül kezdetben déli irányt vettem, és csak akkor fordultam kelet felé, amikor már jó messzire eljutottunk.

Ekkor egy kis nyugalmat engedtünk lovainknak, és lépésre váltottunk. Már nem kellett sietnünk, mert ha Burgdorffer láza még néhány napig eltart, úgysem indulhatunk el előbb a komposok házából, mielőtt fel nem épül.

A kafir ki akarta használni az alkalmat, hogy köszönetet mondjon kiszabadításáért. Én azonban minden ilyesfajta próbálkozást visszautasítottam.

– Köszönettel nem vagy adósom törzsfőnök – szóltam hozzá – már csak saját előnyömre is ki kellett, hogy szabadítsalak. Most már hárman vagyunk, és eredményesebben felléphetünk a gazfickókkal szemben. Ezenkívül két kedvenc lovam is vissza akartam szerezni. Hála Istennek, ez sikerült is. De mondd csak, mi történt, hogy akkora lárma kerekedett a táborban? Ez veszélyessé válhatott volna. Gondold csak meg, valaki utánad is lőhetett volna.

– Utánam lőttek frengi, de nem találtak el.

---

[97] A ló leggyorsabb mozgásformája.

– Mindenesetre nem voltál elég óvatos, mert a gazfickót túl hamar felébresztetted álmaiból.

– Nem stimmel, hogy nem voltam elég óvatos, frengi. Sőt ellenkezőleg. Mondhatnám úgy is, hogy nagyon is óvatos voltam, mert le akartam szúrni a perzsát, hogy ne üldözhessen bennünket.

– Mi? Megszúrtad a perzsát?

– Kétszer is, uram.

– Eltaláltad?

– Egyszer a vállát, de azonnal felugrott, és rám tüzelt pisztolyával. Aztán eszembe jutott, azt parancsoltad, hogy fussak a lovakhoz, és oda is siettem.

– És még azt mondod, hogy óvatos voltál? Hát erre csak azt mondhatom, meg nem érdemelt szerencséd volt, hogy a perzsa golyói nem a beleid között kötöttek ki.

– Haha! Nem is tudott rendesen lőni, mert a jobb karja teljesen elerőtlenedett, kénytelen volt balkézzel célozni, ahhoz meg nem volt hozzászokva.

– Nos, most az egyszer szerencséd volt. Ami a jövőt illeti, tartsd magad pontosan az utasításaimhoz, törzsfőnök, mert különben a legnagyobb szerencsétlenséget hozhatod ránk.

– Mindent pontosan úgy fogok végrehajtani, amint megparancsolod, frengi, mert belátom, sokkal okosabb vagy nálam. Jelen esetben azonban meg kell bocsátanod nekem. Gondold csak meg, mi mindentől fosztott meg bennünket ez az ember. Miatta kellett elhagynom a hazámat, de nem fogok addig nyugodni, míg el nem pusztul, és meg nem bosszulom boldogtalan népemet.

Belsőleg alig haragudhattam az aggastyánra. Ennek ellenére tettem még néhány komoly szemrehányást, hogy későbbi alkalmakra levonhassa a tanulságot.

Másnap dél körül elértük a komposok kunyhóját. Burgdorffer a legvadabb lázdelíriumban tombolt, és szegény fickó semmi megértést sem tanúsított, hogy visszahoztam hűséges Tarikját.

Annál meghatóbb volt a viszontlátás a törzsfőnök és lánya között, akik nem tudták eleget ölelgetni egymást, és újra meg újra dicsőítették bátorságomat, okosságomat, jóságomat, és mindenféle egyéb jó tulajdonságaimat.

Nemsokára megsokalltam, és inkább kimentem a pajtába, ahol Cangi szakadatlanul nyerített. Hosszasan beszélnem kellett a hűséges állathoz, mire végre megnyugodott. A nyeregtáskák átvizsgálása azt az érdekes eredményt hozta számomra, hogy egyikben megtaláltam néhány olyan holmit, amit Kara Murad még a sziklaszorosban vett el, többek között két zsebóránkat, két revolvert és két kést, a másikban azonban nagyobb pénzösszegre bukkantam, valószínűleg az állatokért és a karaván készleteiért kaphatta Gilgitben. A pénzt kártérítésként lelkiismeret-furdalás nélkül magamhoz vettem, hiszen a gazfickók már eleget loptak tőlem.

Náci betegsége jobban elhúzódott, mint amire számítottam. Súlyos állapotban volt, két napig a halállal küszködött. Nagyon boldogtalan voltam, amint láttam szenvedését, és elképzelni sem akartam, mi történne, ha a sors tényleg úgy akarná, hogy meghaljon.

Csak most tudtam meg igazán, mennyire megkedveltem ezt az embert. Már többet jelentett számomra, mint egy hűséges szolga, a barátom lett, a testvérem, és pillanatnyilag közelebb állt hozzám, mint bárki más a világon.

Rajzaimra ezekben a napokban szinte egyáltalán nem is gondoltam, és a perzsa gazember társaival szinte közömbössé vált számomra, egyes egyedül csak Burgdorffer életéért aggódtam, és elmondhatom, nem kevésbé ápoltam őt, mint Csutru, aki teljes odaadással volt párjáért.

A krízis kilenc nap elteltével következett be. Fél lábbal már hosszabb időn át a sírban volt, de erős természete leküzdötte a betegséget. Testét rettenetes izzadtság verte ki, és két napon át úgy aludt, mintha már nem is élne. El sem mozdultunk fekhelye mellől, a komposok által citromból és vízből készített limonádét töltögettük belé, aminek tényleg csodaszámba menő hatása volt.

A vizet a buhárokkal mérföldnyi távolságból hozattam, mert úgy véltem, hogy a beteg ne igya a fertőzött folyóvizet, ahonnan vélhetően a fertőzés származott. Végre elillant a betegsége, de még egy egész hétig eltartott, mire olyan állapotba került, hogy felkelhetett, és néhány ingatag lépésre futotta erejéből. Úgy kellett vezetnem, mint egy kisgyereket, annyira le volt gyengülve.

Megható volt, amikor viszontlátta Tarikot. A hűséges állat nyakára borult, és keserű könnyeket hullatott. Aztán gyengéden és szomorkás-boldogan rám mosolygott, és felém nyújtotta kezét.

– Na, csak bátorság, Burgdorffer! – kiáltottam. – Megint csak lesz valahogy. Nem tett jót neked a koplalás a fa tetején, és legyengült gyomrod már nem volt képes elviselni a folyóvizet.

Megpróbáltam ezzel a kényszeredett derűvel szépíteni a sivár jelent.

Miután végre leküzdötte a betegséget, ismét hamarosan erőre kapott, aztán egy szép reggelen megint folytathattuk utunkat. Mindent a leggondosabban előkészítettem, mert most az volt a lényeg, hogy gyorsan, késedelem nélkül haladjunk. A komposokat megkértük, szerezzenek be egy angamakent, azt a kitartó sztyeppei lovat, mely a Buharában folytatott utazásokhoz elengedhetetlen. Az állat tényleg kiváló volt, és olyan teherhordó nyereggel együtt érkezett, mint amilyen azon a vidéken használatos.

Természetesen megint Cangin lovagoltam, Burgdorffer Tarikon, a törzsfőnök pedig a sárgacsikóra ült. Így mindannyiunknak elsőrendű lovaink voltak. Tölténykészletem szintén kiegészítettem, a komposokkal hozattam a legközelebbi város, Kurgan-tube meglehetősen nagy bazárjából.

Egyébként helyben is sikerült készleteinket valamelyest kiegészítenem, mert az Amunak ennél a fontos kereszteződési pontjánál elég jelentős volt az utasforgalom. Egyéni utazók ritkán érkeztek, általában kisebb kereskedői csoportok vagy zarándokok voltak az utazók. A mi felfogásunk szerinti vándorok vagy turisták Közép-Ázsiában egyáltalán nem ismeretesek.

Némely úti társaság igen gyanús benyomást keltett, és minden bizonnyal számos rabló is akadt közöttük. A kereskedők majdnem valamennyien perzsák voltak, de mindenesetre hinduk. Egyébként az utazók között legalább húszféle nemzetség volt képviselve.

Igencsak sajnáltam, hogy a professzor nem volt velünk. Itt aztán tényleg szíve szerint folytathatta volna tanulmányait.

Gyakoriak voltak a viták, de csak szóban, mert a keletiek általában gyáva emberek. Kivételt csak az afgánok képeznek. Késeik gyakran vannak kilazítva hüvelyeikben, és gyorsan kéznél van

nak, ha valakinek a torkába kell szúrni velük. Mivel általában zömök, inas felépítésű fickók, az ember legszívesebben kitér az útjukból.

Valamennyi utas kénytelen volt az általam konstruált ideiglenes tutajjal átkelni az Amu-darján. Általában nagy volt a hallózás, és nem ritkán az is előfordult, hogy szegény komposokat, akiket a négy gazfickó oly galád módon kifosztott, ráadásul még jól el is verték, mert a kis pót-tutajon, mely csupán két ajtóból és négy tömlőből volt összetákolva, természetesen nem tudtak annyi embert átszállítani, mint egyébként.

Szerencsére nagyobb karaván nem érkezett, különben rossz végük lett volna, két alkalommal így is kénytelen voltam fegyverrel megvédeni őket.

Most, amikor elbúcsúztam a két buhártól, fenséges módon megjutalmaztam őket, amit könnyedén megtehettem, mivel rendelkezésemre állt a perzsa kárpótlása, és a tibeti dog nyakörvének tartalma. Az előbbiből megfelelő összeget adtam a túláradó boldogságban úszó komposoknak, hogy abból egy teljesen új kompot szerezzenek be maguknak. Sem a hitvány perzsákat, sem a frengiket és a kafirokat nem fogják egyhamar elfelejteni, jóllehet meglehetősen eltérő emlékeik fűződnek a szembenálló felekhez.

Lovaglás életre halálra

Kihagyom meglehetősen egyhangú, hosszan tartó menetelésünk leírását Buharán keresztül, ami több hetet vett igénybe, jóllehet erőltetett menetben haladtunk. Útközben semmi különös nem történt. Nem követtük az Amu-darja minden kanyarulatát, mert az túl soká tartott volna, és állandóan áradási területeken, vagy ami ezzel egyenlő, láznak kitett területeken kellett volna tartózkodnunk.

Ezért inkább a sztyeppén vonultunk keresztül, áthaladtunk a Kafirnigan-darja mentén lévő Kabadian településen, Kakaitinajanon a Surhan-darja mentén Sirabad felé, ahol rátaláltunk a nagy karavánútra, mely közvetlenül vezet délről északra egészen Darbantig, és onnan pontosan északnyugati irányba tovább Buharáig.

A Karsiból az ország fővárosába vezető utolsó szakasz a híres Karnak-Csul sztyeppén vezet keresztül, ami teljesen víz- és árnyékmentes terület. Azonban felbéreltünk egy vezetőt, mert ilyen nélkül ezen a területen képtelenség átjutni, és elegendő élelmiszer tartalékot vittünk magunkkal, hogy az egyes oázisok közötti szakaszokat jól el tudjuk viselni. A legfontosabb pihenőhelyek ezen az úton Kasan, Kara-kum, Kodsa-mubor, Kakyr-sardaba és Karaul voltak.

Menetelésünket annyira felgyorsítottuk, hogy reménykedhettünk, Buhrában ismét az üldözöttek nyomaira bukkanhatunk. Persze a nehézségeket sem akarom elhallgatni, egy ilyen nagy városban megtalálni a keresett személyeket, és ha a perzsának sikerült kapcsolatba lépnie Buhara emírjével, amint az szándékában állt, akkor igen nehezen megoldható feladat lesz, megkaparintani a rajtokat.

Közben az akadályoktól sem riadhattam vissza, és a legszélsőségesebbeket is meg kellett próbálnom. Így jutottunk el az állam fővárosáig, ami bár névleg „önálló”, valójában azonban ténylegesen Oroszország kezeiben van. Persze Buharában még mindig a közép-ázsiai félkultúra uralkodik, amióta azonban befejezték a nagy orosz vasútvonal kiépítését, mely délnyugat felől északkeleti

irányban átszeli az országot, a civilizáció rohamlépésekkel fejlődik.

Dagadt a keblem a gondolattól, hogy olyan városba jutottam, amelynek vasútállomása van. Milyen hazai kicsengése volt ennek a szónak már puszta említése is! Úgy tűnt, mintha egyszerre kiragadtak volna a vadonból, és visszakerültem volna a rendezett viszonyok közé. Ezen a vasúton egyenes vonalon, kényelmesen hátradőlve a fülke párnázott ülésén átutazhatok a sztyeppén, és igyekezhetek a civilizált Európa, szeretett Németországom felé, a vasparipa által vontatva, mely gyorsabban és kitartóbban száguld át az országokon, mint a legfürgébb ló. Gondolatban már otthon voltam imádott hazámban.

Az ember azonban ne reménykedjen túl korán. Még egyszer át kellett élnem egy rémes csalódást. A papírok még mindig nem kerültek vissza hozzám, pedig egyedül csak azok birtoklása tette lehetővé visszatérésemet hazámba.

Buhara városa két egymástól teljesen elkülönülő helyből áll, az ázsiai fővárosból, melynek 60000 lakosa van, és a teljesen modern orosz Új-Buharából, amely a vasútállomás körül alakult ki, és jelenleg 3000 lakosa van. Miközben ez utóbbi a Távol-kelettel és a messzi nyugattal vasúti sínekkel, távíróvezetékkel és postaszolgálattal áll összeköttetésben, az előbbi még mindig a közép-ázsiai félkultúrában van megdermedve. Jelenleg csak az ázsiai résszel volt dolgom.

Olyan, mint egy sivatagi oázis. Közeli környezete mezőgazdaságilag művelt, öntözőcsatornákkal ellátott terület. A csatornák mentén vastagtörzsű eperfák húzódnak, mindenfelé gyapot és dinnyeföldek, szántók, többek között egy kukoricára emlékeztető növényt, a zorgét termesztenek, melynek levét cukorrá dolgozzák fel. Elszórtan kecske-, birka- és tevelegelők vannak a szántóföldek között, olykor nyomorúságos falvakra, elenyészett temetőkre lehet bukkanni. A város közelében barátságos gyümölcsösök és kertek találhatóak.

Maga a város háromszögletes formájú, és hat méter magas, tíz kilométer hosszú, tornyokkal ellátott fal veszi körül. Utcái szűkek és koszosak, a házak agyagból vagy égetett téglából épültek. En

nek ellenére több mint 160 részben igen pompás mecsetje van magas, karcsú minarettekkel, és több mint 140 iskolája, számos karavánszerája, fürdője és természetesen nagy bazárral is rendelkezik.

A város egyik legszebb épülete a Mirgharab mecset, egy daliás, négyszögletes, 95 méter hosszú épület, 32 méter magas kupolával, mely világoskék színű, mázas cseréppel van fedve. A mellette álló minaret tarka csempével van burkolva, melyek olykor igen eredeti figurákat képeznek.

Az emír palotája, amely egy dombra épült, és egyidejűleg a város citadelláját is képezi, jóllehet figyelemreméltó, de kevésbé ízléses épület. Előfrontjánál két őrtorony áll, felül oszlopsorral van ellátva, melynek középső részén furcsamód egy nagy óra látható. Így ez az épület egy sajátos ázsiai-európai keverék, az óra nélkül minden bizonnyal stílusosabban nézne ki. A perzsa stílusú csúcsos-íves főbejáratához esetlen, minden művészetet mellőző korláttal szegélyezett lépcső vezet.

Sajátosak az etikett-előírások is, melyek az emír palotájára vonatkoznak. A miniszteretnek, állami méltóságoknak, tiszteknek és katonáknak mélyen a földig kell hajolniuk, ha elmennek az épület előtt. Minden muszlimnak, aki kocsival vagy lóval közlekedik, le kell szállnia, és gyalog kell továbbmennie. A fiatal lányok és asszonyok jól teszik, ha nagy ívben elkerülik a palotát, mert különben ki vannak téve annak a veszélynek, hogy besorolják őket az emír háremébe, anélkül hogy megkérdeznék, ezt kellemesnek találják-e, mert Seid-Mosaphar-Ed-bin-khan emír nagy barátja a szépasszonyoknak.

Buhara Konstantinápoly mellett az iszlám fő székhelye, az i-Serif, azaz „a szent” toldaléknevet viseli, és kezdettől fogva a közép-ázsiai kultúra és oktatás központja, az itt tanulók száma egykor állítólag 10000 főt is számlált. Még jelenleg is jelentős kereskedelmi- és ipari város, selyem és pamutcikkeket, durva gyapjúkendőket, filcet, bőrt, selyempapírt, fa- és vasárúkat, kiváló pengéket gyártanak, fő kereskedelmi cikkeik a gyümölcs, ló, szamár, prémárúk, selyem- és pamutárúk, üveg, papír, bőr, pézsma, fémárúk, stb.

Késő délután volt, amikor a város közelébe értünk. A földekről a munkások kapáikkal, ásóikkal úton voltak hazafelé, és mivel szép nap volt, elég sokan voltak úton. Karavánunk – a buhárok számára sajátosnak tűnő öltözetünk miatt – nagyobb feltűnést keltett, mint szerettem volna, és a járókelők leplezetlen kíváncsisággal bámultak ránk.

Ferdeszemű kirgizek, magas termetű, izmos üzbégek, előkelően öltözött tadzsikok, perzsák, afgánok álltak meg a házak falai mellett és néztek kíváncsian bennünket. A házaknak egyáltalán nem voltak ablakaik az utca felé, hanem csak kicsi, szűk és alacsony ajtajaik, hasonlóan az állatok búvónyílásaihoz. Aztán miután végigmentünk néhány ilyen monoton, végtelen agyagfallal határolt szakaszon, elértünk a bazárhoz, azaz a városnak ahhoz a részéhez, ahol egymást érték az apró, szutykos, szűk boltocskák.

Rettenetes szagok uralták a környéket, mert a mocsok kigőzölgései, melyben vadkutyák kotorásztak, és a kézműves kuckókból, ahol emberek szorongtak, szorosan egymás hegyén, hátán, és az éhes és szomjas, koldusok és mindenféle népség által körülállt bazárkonyhákból olyan szagok áradtak, melyeket Európában hatóságilag tűrhetetlennek minősítenénk. A kjabab – egy helyi bifsztek – szaga messze felülmúlta annak a tigris-sültnek a szagát, melyet a Hindukus szakadékaiban voltunk kénytelenek megszimatolni.

Szinte hihetetlen, hogyan képesek emberek hosszabb időn át kitartani egy ilyen atmoszférában. Egyébként a buhárok tisztátalansága Közép-Ázsiában szállóigévé vált, például mit sem tesz nekik, hogy olyan tavakból és közkutakból igyanak, melyekben rituális ima előtti mosdásaikat végzik, és amelyekbe alkalmanként a számtalan borbély az elhasznált szappanhabot a benne lévő leborotvált szőrrel együtt belemossa, vagy az áporodott, zöldes színekben játszó bűzös vizet ételeik elkészítéséhez használják. Nem is csoda, hogy az ázsiai kolera tömegesen szedi áldozatait.

Bármennyire is zavarták az utazók szaglószerveit ezek a városrészek, annál inkább örömet szerezett látószerveiknek a tarka népség sokasága, akik igazi eleven keleti színpompát mutattak. Túl

közelről persze ezt a látványt sem szabad szemlélni, de megfelelő távolságból nézve nagyon festői élményt nyújt.

Ehhez a gazdag színpompához természetesen a ruházat járul hozzá a legnagyobb mértékben. Megjegyzendő, hogy a látványt nagymértékben fokozza a keleti nap tündöklő fénye is. Ha pedig süt a nap – és majdnem mindig ez a helyzet – akkor a benyomás olykor lehengerlő.

A buhárok fő ruhadarabja a köpeny, egy kaftánra- vagy hálóköntösre emlékeztető hosszú kabát, keskeny gallérral, mellrészén kivágott. Legkedveltebb színe a bordóvörös, zöld színváltozatának viselése különleges privilégium. Sokrétűen alkalmaznak csíkos és mintás anyagokat, a gazdagabbak előnyben részesítik a bársonyt és a selymet.

Egy széles, tarka öv a férfiúi méltóság és önállóság szimbóluma. Minél szélesebb az öv, annál előkelőbb a férfi. A fejet széles, pufók, olykor jelentős méretű turbán fedi, baloldalon a turbánkendő vége viselőjének vállára lóg. Fiatalabb vagy felvilágosult emberek turbán helyett arany vagy tarka selyemszálakkal hímzett sapkát viselnek, alatta az albánok szokásához hasonlóan fehér, éjjeli sapkára emlékeztető fejfedőt hordanak.

Az asszonyok éppúgy, mint Turkesztánban, piros vagy fehér virágmintákkal díszített arcfátyolt viselnek, az özvegyeknek és férjeik által elzavart asszonyoknak fekete kendő fedi a fejét, vállait és mellét. Az asszonyok helyzete nagyon lehangoló a férfiakéhoz képest, és szinte majdnem teljesen jogtalanok. Az erkölcs és kultúra alacsony színvonala a magyarázat a kapcsolat eldurvulásra és az asszonyok méltatlan kezelésére.

Természetesen a lehető legrövidebb ideig akartam Buharában maradni, jóllehet a vándorok számára mindenképpen nagyon érdekes város, minden árnyoldala ellenére. A mai nap azonban már semmihez sem tudtam kezdeni. Ezért elhatároztam, miután egy karavánszerájban elviselhetően elhelyezkedtünk, hogy a hosszantartó sivatagi és sztyeppei menetelés után mindenek előtt egy fürdőt veszek.

Buhara fürdői igen ismeretesek, várakozásaim azonban messze nem teljesültek, a buhárok tisztasággal kapcsolatos igényeit totáli

san túlbecsültem. Az esti szürkület a szűk, görbe utcákat bizonytalan félhomályba burkolta, amikor útnak indultam egy fürdőház keresésére. Az utca ki volt kövezve, jobban mondva néhány kupac utcakövezésre teljesen alkalmatlan folyami kavicsot terítettek szét a sivatagi homokos- és agyagos talajra, és a tevékre, málhás állatokra, szamarakra és egyéb publikumra bízták, hogy az évek során keményre tapossák.

Néhány őgyelgő, gazdátlan kutya támadott meg útközben dühödt ugatással, és fenyegető támadást intéztek lábszáraim ellen, amit azonban néhány földről felkapott kaviccsal visszavertem, kiálló bordáikat tüzérségi pontossággal megcélozva, ami sürgős visszavonulásra késztette őket.

Az undorító bűzben megtett végtelennek tűnő vándorlás eredményeként végre sokat ígérően feltűnt a fürdőház gyéren világító piros fénye. Most kellene tehát megismernem a keleti fürdők pompáját, melyről a fantáziadús írók oly csodálatos dolgokat mesélnek.

Durvább módon, mint ahogyan itt történt, nehezebben lehetne az embert kizökkenteni illúziójából. A fürdő egy kicsi, kupolával fedett épületben volt, és mindössze két kisebb szobából állt, az elképzelhető legszegényesebb felszereltséggel. Az előszoba talaját koszos apró szőnyegek takarták, melyen néhány sámli hevert rendetlenül szanaszét.

A falak nem voltak kimeszelve, a plafon nádpadlókból készült, melyek keresztgerendákra voltak fektetve, és pelyvával kevert agyagmasszával voltak bevakolva. Rendszertelenül keresztülkasul kifeszített madzagokon tarka kendők, ruhadarabok, rongyok lógtak, ezeket azok a személyek teregették ki száradni, akik éppen fürödtek.

A szoba sarkában egy egyszerű kályha állt, rajta rézből készült orosz szamovár, mely láthatóan hosszú évek óta nem volt megpucolva. Azt hittem, ez a teafőző készülék csak dekorációs célokat szolgál, mivel ebből a mocskos edényből véleményem szerint képtelenség lett volna bárkit is itallal megkínálni. Mint később rá kellett jönnöm, ebben a vonatkozásban nagyot tévedtem. Ha vala

ki nem győződött meg róla saját szemeivel, képtelen elhinni, mennyi koszt képes egy buhár elviselni.

Négy félmeztelen fickó, akiknek csupán ágyékuk köré volt egy kendő tekerve, sztoikus nyugalommal állt a fürdőszobába nyíló ajtó előtt, mintha csak őrt álltak volna. Csak a keletiek képesek ilyen mozdulatlan, ostoba merevséggel hosszabb időn át kitartani.

Éles ellentétet képezett hozzájuk képest a fürdő tulajdonosa, aki mély hajlongással, végtagjainak szinte komikus kiforgatásával fogadott, és végtelen „aman" kiáltásokkal üdvözölt.

Bevezettek az úgynevezett mosdószobába, ami nem kevésbé volt ragacsos és gusztustalan, mit az előszoba, mely egyidejűleg szárítófülkeként is szolgált. Tojásformájú boltíves helyiség volt, egyetlen ablakkal. Egy magányos, derengő fénnyel pislákoló lámpácska meglehetősen hosszú madzagon lógott a plafonról, és teljesen reménytelenül próbálta bevilágítani a homályos, szinte rejtélyes helyiséget. Az oldalfalakba nyíló beugrókban misztikus sötétség uralkodott.

Szemeim csak lassacskán szoktak hozzá a szegényes világításhoz. Figyelmem persze másfelől a négy fürdőszolga is lekötötte, akik ugyanis rám vetették magukat, hogy teljesítsék kötelességüket. Mivel bizonyára jó kis borravalóra számítottak, igyekezetük elég jelentős volt, mindenesetre toronymagasan meghaladta képességeiket, amiről rövidesen igen rossz benyomásom alakult ki.

Az eszközök teljes harmóniában voltak a fürdő egyéb berendezéseivel és a bennlévőkkel, a stílust a legcsekélyebb mértékben sem zavarták, mivel éppoly hiányosak és szutykosak voltak, mint minden más. A mosdótálak részben fából, részben kőből készültek, mindegyik körülbelül egy láb átmérőjű, természetesen vastagon ragadt rájuk a mocsok. A fürdő egyedül eredeti ötlete az alulról fűthető padló volt.

A fürdőszolga, aki kifejezetten személyemnek szentelte teljes szolgálatát, amennyire a sötét párában tekintetemmel követni tudtam, eltűnt az egyik beugróban és egy fatálban melegvizet hozott, amelyet anélkül, hogy a szándékában álló procedúrára a legcsekélyebb mértékben figyelmeztetett volna, röviden – mondhatnám úgy is, hogy orvul – a fejemre borította. A hirtelen megle

petésszerű melegzuhany talán a buharai fürdő különleges sajátosságai közé tartozik, gondoltam, és nyugalommal vettem tudomásul az álnok zuhatagot.

Ami ezután következett, tűrőképességem mégiscsak kemény próbára tette. A félig pucér fickó ugyanis hozzálátott beszappanozatlan kezeivel olyan vadul dörgölni a fejemet, hogy attól se nem láttam, se nem hallottam. Akaratlanul is a „Röplap" és más német vicclapok számtalan anekdotájára kellett gondolnom, melyekben az inasok fejének cibálása a mester részéről a tanulóévek tipikus velejárójaként volt bemutatva.

A borotvált fejű buhárok számára, akiknek milliméternyi haj sincs koponyájukon, a fejmosásnak ez a módja akár egész praktikus is lehet. Az én kissé elvadult afgán frizurám esetén azonban felettébb helytelen módszernek bizonyult, és fejbőröm heves fájdalmát okozta, ezért a fürdőszolgát figyelmeztettem, hogy a továbbiakban hanyagolja a fejem kíméletlen kezelését.

Az iparoslegény huncutul és megértően bólintott, ujjaival valami mimikás jelt mutatott, ami számomra úgy tűnt, azt akarja kifejezni, hogy jól megértette kívánságom, és rögtön másféle fejmosási módszert fog alkalmazni. Aztán szolgálatkész igyekezettel eltűnt.

Megkönnyebbülten lélegeztem fel, mert az alkalmazott kezelési mód elég kínos volt, és igen kellemetlen emlékeket ébresztett fel bennem a Csitrál börtönében eltöltött rémes idővel kapcsolatban, ahol a függesztéses és nyújtásos kínzások során hasonló fájdalmat éreztem a hajgyökereim tájékán. Fejbőröm jelenlegi érzékenysége talán arra a rémes szenvedésre vezethető vissza, melyet annak idején el kellett viselnem.

A gyógyító szolga rövid időn belül visszatért. Egy tál volt a kezében. És na mi volt benne – alig akartam hinni a szemeimnek – tojások! Először még azt hittem, szappandarabokról van szó, hiszen azt a legkülönfélébb formában szokták készíteni, és húsvét idején odahaza a szeretett Németországban nem is ritkán fordult elő, hogy ilyen formájú szappanokat láttam. Azonban amit a buhár hozott, azok igazi tojások voltak.

Természetesen fogalmam sem volt róla, hogyan akarja használni. Rövidesen azonban minden kiderült. A fürdőszolga ugyanis a fejemen törte fel a tojásokat, így pillanatokon belül nemcsak a hajam lett teljesen ragacsos, hanem az orromba, szemeimbe és a számba is jutott belőle. Az már csak magától érthető, hogy majdnem fuldokolni kezdtem. Szintén magától érthető, legalább is számomra, a fürdőszolga számára azonban egyáltalán nem, hogy akkora pofont adtam neki, amitől vadul megpördült a saját tengelye körül.

A fickó persze úgy üvöltött, mintha felnyársalták volna. Óbégatására sietős léptekkel előkerült a fürdő tulajdonosa is, aki szapora hajlongás és számos „aman" kiáltás mellett biztosított, hogy ez a procedúra rendkívül egészséges és tisztító hatású, és Buharában általánosan elterjedt. Állításának logikus konzekvenciájaként hirtelen felkapott egy botot, és sajnálatra méltó szolgáját szemeim előtt elkezdte laposra verni, míg végül közéjük vetettem magam, és vitába szálltam a fürdő urával, hogy az általa alkalmazott önbíráskodás éles ellentétben van előbbi állításával.

A szolgát végül egy jól irányzott rúgással kipenderítette, helyette megjelent egy másik, aki a tulajdonos állítása szerint egész Ázsia legjobb ápolója, miközben az előbb kidobott alak a legnagyobb szélhámos, naplopó, semmirekelő és csaló, amilyet egyáltalán el lehet képzelni.

„Egész Ázsia legjobb ápolója" nem kevésbé kínozott meg, mint a legnagyobb szélhámos, naplopó, semmirekelő és csaló. Persze nagy igyekezettel törekedett a ragacsos, tojásfehérjéből és tojássárgájából álló massza eltávolítására hajamból, ez azonban több mint enyhe borzongást váltott ki belőlem. Ezután következett testem ledörzsölése egy csontkemény gyapjúkesztyűvel, ami olyan merev volt, mint egy deszkadarab, és olyan érzést keltett, mintha egy lovat csutakolnának.

Aztán a híres ázsiai masszázs következett, melynek előnyeit korábban oly gyakran hallottam dicsérgetni, hogy majd elemésztett a sóvárgás utána. A beszámolók galád hazugságnak és átvágásnak bizonyultak. Szörnyű csalódás ért, mert az agyondicsért masszázs nem más, mint olyan kínzás, amihez képest a hüvelyk

szorító, a spanyolcsizma, és a vasszűz gyerekjátéknak számít. A hóhérok kínzóeszközeihez tartozik még a nyújtásos kínzás is, melyet a közép-ázsiai találékonyság még sokkal fájdalmasabban valósít meg, mint amire a mi középkori hóhéraink képesek voltak, pedig azok sem voltak valami finom emberek.

„Egész Ázsia legjobb ápolója" úgy elkezdte ugyanis nyújtogatni karjaimat, lábaimat és egész testemet, hogy minden izületem recsegett, és végül végig kellett vizsgálgatnom magam, hogy nem törött-e el valamelyik végtagom. Ezután következett a záró effektus: Ez abból állt, hogy „egész Ázsia legjobb ápolója" elkezdett sétálni a testemen, éspedig nem csak a hátamon, hanem a hasamon is, amit aztán a „felaprítás" követett, amikor is a fürdőszolga szédítő sebességgel kinyújtott kezének élével végigpüfölte izmaimat. Az egész procedúra kezdett olyan hosszan elnyúlni, hogy végül egy erőteljes fenékberúgással rövid úton megszakítottam buzgalmát, és a további kínzásokat határozott hangon megtiltottam.

A földön hemperegtetés következtében olyan koszos lettem, hogy egy további mosdás sokkal szükségesebbnek tűnt, mint abban a pillanatban, amikor beléptem a fürdőbe, ahová elsősorban mégiscsak a tisztálkodás érdekében jöttem. A szerzett tapasztalatok alapján azonban eltekintettem a fürdőszolgák további közreműködésétől, és a szükséges tisztálkodást inkább saját kezűleg intéztem. A koszos szamovárból származó italt, melyet rögvest fel akartak szolgálni, amint kiléptem a fürdőhelyiségből, udvariasan megköszöntem, és egy mély, megkönnyebbült sóhajjal és azzal a fogadalommal távoztam, hogy soha többé nem térek be egy olyan kínzókamrába, amit errefelé fürdőnek neveznek.

Amikor kiértem az utcára, éppen akkor hangzott el az éjszaka csendjében a müezzin énekének utolsó hangfoszlánya, mely az igazhívőket figyelmeztette, hogy tartsák meg esti imáikat. Az utcák abszolút élettelenek voltak, és olyan sötét volt, hogy alig egy tenyérnyi távolságra lehetett ellátni. A város olyan volt, mintha teljesen kihalt volna, és csak a kóbor kutyák hallattak itt-ott egy-egy ugatást vagy üvöltést, ami rejtélyesen harsant fel az éjszakában.

Amikor elértem a karavánszerájt, az udvarra vezető nagykaput már zárva találtam. Csak hosszas, energikus dörömbölésemet követően nyílt ki végtelennek tűnő várakozás után egy a kapuba beépített kis nyílás, amelyen át bebújhattam. Hihetetlen, hogy milyen csodálatra méltó türelmük van ezeknek a keletieknek, és más embertársaikról is feltételezik ugyanezt. Nem is említeném meg ezt a felettébb jelentéktelen esetet, ha nem adódott volna egy különös helyzet ezzel az apró ajtócskával.

Ez megfelel ugyanis annak a közismert tű fokának a bibliában, melyről Krisztus példabeszédében egykor azt tanította: „Könnyebb a tevének a tű fokán átmenni, mint a gazdagoknak Isten országába bejutni." Ha ugyanis kapuzárás után éjszaka egy idegen kopogtat a karavánszeráj kapuján, akkor a kis nyíláson engedik be, amin szükség esetén egy szamár is átfér, teve azonban semmi esetre sem.

Ilyen lehetőség azonban Palesztinában, melynek viszonyaira a biblia vonatkozik, teljesen ki van zárva, a gazdag buhároknak még kevesebb lehetőségük lett volna az égi birodalomba bejutni, mert keleten sehol máshol nincsenek nagyobb tevék, mint ott. A buharai tevék különösen híres fajhoz tartoznak, gyorsaságban és kitartásban semelyik más faj nem tesz túl rajtuk.

Megtudtam, hogy sok-sok évvel korábban Buharában letelepedett egy Rigából bevándorolt Reinhardt nevű német, szakmáját tekintve patikus. Elhatároztam, hogy másnap felkeresem, és megkérem, hogy legyen segítségemre céljaim elérésében. Állítólag, amint hallottam, Buhara emírje igen nagyra tartja őt. Mindenek előtt bizonyára nagyon jól ismeri az itteni viszonyokat, és tanácsaival kiválóan segítségemre lehet.

Reinhardt úr nem kevésbé csodálkozott, hogy bennem, aki megtévesztésig hasonlítottam egy afgánra, német honfitársát üdvözölhette, és csaknem magán kívül volt örömében. Azonnal el akart szállásolni házában, ezt azonban barátaimra való tekintettel elutasítottam, jóllehet, személy szerint engem nagyon kellemesen érintett volna.

A következő feladat annak megállapítása volt, hogy a perzsa és társai már a városban vannak-e, és ha igen, akkor hol lehet meg

találni őket. Az sem volt kizárt, hogy a gazemberek ismét elhagyták a várost, ha mondjuk az emír elutasította őket. Megtudtam azonban, hogy az emír egyáltalán nincs is Buharában. Mint már többször, most is kedvenc utazásával múlatta az időt, a szibériai vasúttal Oroszországba távozott, a cár által neki ajándékozott szalonkocsiban. Seid-Abd-ul-Ahad kán számára, aki 1882 óta ül Buhara trónján, nincs jobb szórakozás, mint látogatást tenni az orosz udvarnál, ahol politikai megfontolásokból mindig nagy szívélyességgel fogadják. Fia, mint ismeretes, tisztként szolgál az orosz hadseregben.

Az emír távolléte volt az oka annak, hogy Kara Murad, Reinhard úr ismeretei szerint amint társaival Buharába érkezett, egy időre itt szállásolta el magát abban a reményben, hogy esetleg Buhara hadügyminisztere dönthet a tervek megvásárlásáról.

A perzsa egyfelől nem számolt azzal, hogy rövidesen én is ideérhetek, másfelől nyilvánvalóan el akart rejtőzni, mert semmit sem sikerült megtudnunk róla, és ezért számomra nem maradt más hátra, mint a várakozás. Reinhardt úr megígérte nekem, hogy feltűnés nélkül kutatni fog utána, és haladéktalanul tájékoztat, ha megtud valamit.

Egyelőre a várossal ismerkedtem, hogy a professzornak, akire mélabúsan emlékeztem egy ilyen kiváló tanulmányozási lehetőség alkalmával, lehetőleg pontosan be tudjak majd számolni. Magától érthető, hogy dolgaim azonnali távozásra kész állapotban tartottam, minden elhasználódott holmit kicseréltem, elsősorban lőszer- és élelmiszerkészleteinket feltöltöttem. Nem lehetett előre tudni, hogy egy szép napon milyen hirtelen kell folytatnunk az üldözést.

Ha békésen élhettem volna, milyen csodálatos benyomásokhoz juthattam volna ebben az igazi keleti fővárosban és kereskedelmi központban! Az utcák mindenfelé festői képet mutattak. Tevék, melyek itt sokkal nagyobb számban fordultak elő, mint a lovak, afgán és buharai törzsfőnökök pisztolyokkal és tőrökkel vörösselyem öveikben, bronzszínű, félmeztelen fickók vízzel töltött vödrökkel vagy kecskebőr tömlőkkel vállaikon, elfátyolozott aszszonyok alaktalan köpenyeikkel, birkaprémbe öltözött karcsú türkmének szédítően magas prémkucsmáikkal és tüzes szemeik

kel, szárd zsidók hosszú, színtelen kaftánjaikban, dervisek foltozott rongyokból álló öltözeteikben, sajátos módon horgolt sapkáikkal, utcai táncosok, fazekasok, kígyóbűvölők, leprás koldusok, mindez kaleidoszkópszerűen kavargott össze-vissza.

A legnagyobb forgatag természetesen a város közepén lévő bazár körül alakult ki, ahol az emberek olyan tömegben tolongtak, hogy szakadatlanul hangzott a kiáltás „ utat, utat". Közvetlenül a bazár mellett volt egy tatár reggelizőhely. Apró tulajdonosa, barna ésráncos, mint egy olajbogyó, egy a földön meggyújtott faszéntűz mellett kuporgott, és arról rézserpenyőt emelt le, mely valami apró, zsiradékban úszó golyóbisokkal volt tele, nem nagyobbak, mint egy dió. Néhányat ezekből az apró lisztes gombócokból egy fatálra tett, rájuk öntött egy kanál olvasztott zsiradékot, és a tálat egy a földre terített szürke filctakaróra helyzete.

Ezzel az asztal meg is volt terítve. A vendégek azon a keleti módon, melyet egy európai képtelen volna utánozni, körülguggolták, és a kis hegyes fapálcikákat, melyet a tatár nyújtott át nekik, beleszúrták a darált húsból, tojásból és lisztből álló gombócba, beletunkolták a zsiradékba, majd szájukba tették. Egy másik kifőzdében bőrében nyárson sült birkahúst lehetett enni, amihez zsírban párolt rizs volt a köret. Gyümölcs- és sörbetárusok[98] minden sarkon álltak.

Egyébként a buharai bazárban manapság már nagyon sokféle európai termék kapható, melyek sajnos egyre inkább kiszorítják a hazai termékeket. Különösen a játékórák és varrógépek vannak igen széleskörűen elterjedve, és a városban egyre jobban terjeszkedik az európai ipar, így többek között már évek óta működik egy oroszok által irányított habzóborgyár, amely Annenkov generális tulajdonában van, és kiváló terméket állít elő buharai borból.

A belváros utcái a bazár környékén fedettek, és ezért alagútszerű benyomást keltenek. A házak lapos tetejével együtt szabályos lehetőséget nyújtanak egy sétára a házak tetején. Reinhardt úr engem is meghívott egy ilyen sétára. Innen nézve a város teraszos építménynek tűnik, a nagyobb épületek szigetként magasodnak ki.

---

[98] Sörbet: gyümölcsléből készített keleti üdítő ital.

Ily módon hosszabb távokat is végig lehet sétálni a sokkal frissebb levegőn, mint a dohos, bűzös utcákon odalent, csak arra kell vigyázni, hogy az ember le ne essen, amire a rozzant épületek számos alkalmat nyújtanak. Az is tanácsos, hogy az ember ne vessen indiszkrét pillantásokat a házak udvaraiba, és ne leskelődjön a családok titkai után. Ilyen vonatkozásban a keletiek nem ismernek tréfát.

Egy szép napon hirtelen és teljesen váratlanul egy levelet kaptam az alábbi tartalommal:

Igen tisztelt Eschenbach úr!

Éppen most jutott tudomásomra, hogy a perzsa Kara Murad az éjjel elhagyta a várost. Arról tájékoztattak, hogy a hadügyminiszter társaival együtt el akarja fogni, és ki akarja szolgáltatni Kabul emírjének. Önt is veszély fenyegeti. Igyekezzen Buharát a lehető leggyorsabban elhagyni! Ha egyszer az itteni hatalom kezei közé kerül, soha többet nem fog kiszabadulni. Minden jót kívánok önnek. Ha sikerül önnek, amit szívből kívánok, egészségesen és szerencsésen visszatérni Európába, üdvözölje nevemben szeretett Németországomat!

Ezt a levelet égesse el azonnal. A küldöncnek fogalma sincs róla, hogy ki a levél feladója, a nevem senki előtt ne említse! Az ember itt minden pillanatban egy vulkán tetején táncol.

Mégegyszer ágyő!

Az Ön bizalmasa

A levélen nem volt név szerinti aláírás, ennek ellenére tudtam, hogy Reinhardt úrtól érkezett.

Döntésem nem lehetett kétséges: Azonnali indulás. Késő délután volt, közvetlenül naplemente előtt. Ezért nagyon kellett sietnünk, ha ki akartunk jutni a szabad vidékre, mielőtt bezárják a város kapuit. Hála az állandó menetkész állapotunknak, fél órán belül indulásra készen álltunk.

Belső igyekezetem ellenére, mely féktelenül hajtott előre, külsőleg egészen nyugodtan kellett viselkednünk, semmiképpen sem kelthettünk olyan látszatot, mintha az állna érdekünkben, hogy

minél hamarabb eltűnjünk. Egy ilyen igyekezet az általános lustaság országában bizalmatlanságot kelthetett volna. Együtt sem indulhattunk útnak karavánként.

Így aztán Burgdorffert előre küldtem a lovakkal, és jómagam egy másik úton indultam el a kapu felé. A törzsfőnököt és Csutrut egy harmadik úton küldtem, és találkozóhelyként egy kis kőhídban állapodtunk meg, amely Buharától délnyugatra a Garavsan egyik mellékfolyóját hidalta át a Murgak felé vezető úton. Végül ott találkoztunk a nyílt sztyeppén, amely a hírhedt Karnak-csul része, és minden oldalról körülveszi Buhara városát.

Természetesen fogalmam sem volt róla, hogy a gazemberek konzorciuma merrefelé tartott. Azonban úgy gondoltam, hogy a jelenlegi helyzetben arra kell törekedniük, hogy Buhara emirátust a lehető leggyorsabban elhagyják. Ez csak azon az úton lehetséges, amely a fővárost Murgak, Kara-kul, Ilet, Hodsa-davlet és Farab útvonalon köti össze az Amu-darjával. A folyó túloldalán már türkmén területek vannak, és csak akkor érezhetik magukat biztonságban, úgy a buhároktól, mint az afgánoktól egyaránt, ha eljutnak odáig.

Ehhez még az is hozzájárult, hogy az Amun ezen a helyen viszonylag könnyen át lehetett jutni, mert itt vezet át rajta az a hatalmas vasúti híd, amely a nagyszerű építményekben gazdag szibériai vasút egyik csodálatra méltó műtárgya.

A vasút Kara-kultól az Amu-darjáig közvetlenül a nagy karavánút mellett húzódik, csak a Kara-kul és Buhara közötti szakaszon távolodik el egymástól a két közlekedési útvonal. A vasút Jakaluton halad át, az országút pedig attól északra Murgakon keresztül a Garavsan mentén húzódik.

Számításaim mennyire bizonyultak helyesnek, rövidesen kiderül. A karavánúton, amelyen ekkor haladtunk, annyi nyom volt, és azok annyira szét voltak taposva, hogy lehetetlen volt egy meghatározott nyomot kideríteni. Ezen kívül a talaj sivatagi homok és por keveréke volt, keletkezése szétmállott löszre vezethető vissza, mely nem igazán alkalmas arra, hogy nyomokat képes legyen megtartani. A nap annyira megaszalja a homokos port, vagy poros

homokot, hogy azon néhány percen belül mindenféle lenyomat elmosódik.

Kusz azonban kiváló szolgálatot nyújthat ilyen helyen is. Feltűnt, hogy orrával nagy igyekezettel szimatolta a talajt, és széles ívben vette az irányt. Az egymásba kuszálódó nyomok között elbizonytalanodott, de már kezdte kiszimatolni az ellenséget a különféle nyomok sokaságából.

Lassacskán – kétnapi menetelés után – elértünk a Sun-dukli sivataghoz, mely az Amu jobbpartján négy-öt szélességi fokon át északnyugatról délkelet felé húzódik, és komoly nehézségeket okozott a vasútvonal építése során, mivel a homokos talaj rendkívül változékony, és a szél folyamatosan ide-oda hurcolja.

Az Amu túloldalán lévő hatalmas türkmén Kara-kum sivatag óriási kiterjedése következtében még fokozottabb mértékben akadályozta a vasútépítést, és ennek a hatalmas műnek a megvalósítása csak a vasút fáradhatatlan energiájú, zseniális, de kíméletlen megépítőjének, Annenkov generálisnak köszönhető. Nem véletlenül kapta ez a páratlan katona és mérnök az orosz Lesseps[99] jelzőt.

1886-ban a Kaszpi-tenger menti Michailovszkból indulva a sínpár elért Mervig, a türkmén területek fővárosáig, amely egyetlen oázis volt a hatalmas sivatagi területen. 1887-ben a cár parancsot adott az építkezés folytatására, és már 1888 májusában a vonal Szamarkandig olyan mértékben ki volt építve, hogy ideiglenes üzemeltetésre át lehetett adni. Ez alatt a hihetetlenül rövid idő alatt nem kevesebb, mint 1433 kilométer vasúti pályát építettek meg. Az építést műszaki csapat végezte, tagjai vagonokban voltak elszállásolva, helybeli munkaerő is segítségükre volt. A két nevezett földrajzi pont közötti távolság körülbelül a Basel és Königsberg közötti távolságnak felel meg.

A kilométerenkénti szakasz költsége körülbelül 60000 márka volt, tehát nagyon olcsónak mondható. A terepi nehézségek, más megfogalmazásban a szintkülönbségből adódó problémák csekélyek voltak, azonban az építő- és faanyag hiánya, az Amu-darja

---

[99] Ferdinand de Lesseps francia mérnök, diplomata, a Szuezi-csatorna, majd a Panama-csatorna megépítésénél szerzett érdemeket.

áthidalása, valamint a „fekete homoksivatag" átszelése, amely teljesen vízmentes, és viharos szél alkalmával felülete úgy változik, mint a hullámzó tenger, az építkezés minden résztvevőjével szemben a legnagyobb követelményeket támasztotta.

Ehhez hozzájárult még a minden vonatkozásban kedvezőtlen klíma, ami a legnagyobb hőmérsékletingadozásokat mutatja, ami egyáltalán elképzelhető. –35 fokos hideg is előfordult, miközben a napon a hőmérséklet +60 fokot, sőt olykor annál még magasabb értékeket is elért. Csak Annenkov generálisnak, aki még az emberáldozatokra sem volt tekintettel, és csak célja lebegett szemei előtt, korlátlan, szinte barbár érzéketlenséggel párosuló energiája tette lehetővé ennek a hatalmas műnek az elkészítését.

Miklós cár ezért teljes joggal parancsolta meg, hogy a katonai és kulturális szempontból egyaránt nagy jelentőségű vasútvonal tulajdonképpeni megalkotójának és megépítőjének Annenkov generálisnak a képét rakják ki az új, acélból megépült vasúti hídra, mely Csardsujnál keresztezi az Amu-darját.

Nekünk németeknek büszke elégtételt jelent, hogy a derék és körültekintő orosz generális tapasztalatait, melyek egy ilyen tett végrehajtására alkalmassá tették, a német hadseregben szerezte, melynek annak idején, amikor az orosz vasúti csapatszállítás parancsnoka volt, a német-francia háborúban kísérője volt. Az itt szerzett tapasztalatait Annenkov egy könyvben foglalta össze, amely 1871-ben „Az 1870-es háború, egy orosz tiszt észrevételei" címen jelent meg Szentpéterváron.

Az Amu-darja az egész Ázsiát átszelő nagy vasútvonal továbbjutása elé kiszámíthatatlan akadályokat gördített. A hatalmas folyam, amelynek hossza 2200 kilométer, olyan víztömeget mozgat, aminek mennyisége alsó folyásánál 3000 köbméter másodpercenként, miközben például a Rajna vízhozama 2500, a Rhone folyóé pedig 2800 köbméter másodpercenként.

Amikor a vasút elérte Csardsujt, mely az Amu bal partján helyezkedik el, építői azzal a feladattal kerültek szembe, hogy építeniük kellett egy két kilométer hosszú hidat a transzkaszpi vasútépítés nehéz viszonyai között. Kezdetben eleve lehetetlennek tartották egy ilyen kolosszális híd megépítését pusztán a hatalmas

folyóágy állandó változása miatt. A híd számított költsége, amelyhez minden anyagot Oroszországból kellett a helyszínre szállítani, nem kevesebb, mint ötmillió rubelt tett ki, tehát közel tizenegymillió márkát. Kezdetben ezért azt tervezték, hogy a vagonokat utasokkal együtt úszó pontonokon juttatják át a folyón. Aztán a behatóbb mérlegeléseket követően fahíd építése mellett döntöttek, jóllehet 1887 februárjában az akkori közlekedési miniszter Pauker mérnök generális egy rögzített átkelő megépítését lehetetlennek tartotta.

Először vashuzal függőhíd építésére gondoltak, a helyszínre kiküldött Annenkov generális azonban ezt a projektet különböző kifogásokkal nem tartotta praktikusnak. Elkészítette egy fahíd terveit, amihez könnyebb volt beszerezni az építőanyagot.

A cölöphídként elképzelt hídhoz 308 cölöpöt szándékoztak felhasználni, egyes hídmezőinek hossza 4 szazseny (1 szazseny = 2,134 m). Ennek a projektnek a kivitelezéséhez azonnal hozzá is kezdtek. Az alapkő letételére 1887 október 9-én került sor. Az építkezés teljes mértékben katonai irányítás alatt állt, a kivitelezést a 2. transzkaszpi vasúti zászlóalj hajtotta végre. A zászlóalj 800 emberén túl több száz Oroszországból felbérelt kézműves vett részt a munkálatokban, legtöbbjük ács volt.

Aki ismeri a kelet-ázsiai sztyeppék természetét, az egyáltalán nem csodálkozik azokon a megpróbáltatásokon, melyeknek az építkezésen foglalkoztatott katonák és kézművesek ki voltak téve.

A híd teljes hossza 1243 szazseny, azaz körülbelül 2,5 km. Az építkezés becsült költsége 331000 rubel. A faanyagot az európai Oroszországban, a Volga, Kama és Vetluga területein vásárolták fel, a Volgán leúsztatták annak kaszpi-tengeri torkolatáig, hajón elszállították a vasútig, és onnan vasúton továbbították Csarsujig.

Egy ilyen gyorsan kivitelezett építkezés természetesen nem felelhetett meg az ideális követelményeknek. Az építkezés költségei már azon egyszerű tény miatt is megtérültek, hogy lehetővé vált a Szamarkand felé továbbmenő szakasz (több mint 350 km) anyagait átjuttatni az Amun. 1901 június 9-e véget vetett az eddigi akadályoknak.

Az acélhíd hossza 802,7 szazseny, és ezzel Oroszország leghosszabb hídja. Mint ismeretes, korábban a Volgát Siffran közelében átívelő híd volt a leghosszabb (695,8 szazseny). Az új Amu híd 26 pilléren nyugszik, melyek 30 szazseny távolságra vannak egymástól. A híd és a hídépítéshez kapcsolódó védőgátak összköltsége 4830000 rubelt tett ki.

Mindezt azért említem meg ilyen részletesen, mert a Csardsuj melletti vasúti hídnak jelentős szerep jutott történetemben. Kusz tényleg helyes nyomra vezetett bennünket, és miután a nyomok alapos vizsgálata alapján meggyőződtem róla, hogy a menekülők tényleg előttünk jártak, és minden jel szerint közvetlenül a sarkukban voltunk, a Sun-dukli sivatagban uralkodó szörnyű hőség ellenére megdupláztuk sebességünket.

Miután egyik éjszaka a szabad ég alatt olyan helyen éjszakáztunk, melyet a négy merénylő csak röviddel azelőtt használt pihenőhelyként, másnap reggel szokatlanul korán elindultunk. A kutya már kezdettől fogva harci testtartással indult útnak, és a nyomkövetésben lelt örömét szünetmentes előre törekvéssel mutatta ki. Közben okos szemeivel két-három percenként rám tekintett, mintha tudomásomra akarta volna hozni, hogy kívánt célom rövidesen el fogjuk érni. Megfigyeltem, hogy arckifejezése már nem volt melankolikus, hanem olyan energikus és harcra kész – ha egyáltalán lehet ilyet állítani egy kutyáról – amilyet még sohasem vettem észre rajta. Az állaton látszott az elhatározás, hogy az üldözötteket ha eléri, teljesen ártalmatlanná fogja tenni, ez kézenfekvő volt.

Dél körül porfelhőt pillantottunk meg. Jóllehet ez nem számított ritkaságnak, mivel útközben többször is találkoztunk kisebb-nagyobb karavánokkal, Kusz azonban erőteljesen és határozottan ugatni kezdett, és szenvedélyesen előre rohant. Vad harci tűz világított szemeiből.

– Megvannak – kiáltottam a mögöttem igyekvő társaimnak, és hangom izgatott volt a felindulástól anélkül, hogy képes lettem volna csillapítani vagy elnyomni idegességemet.

– Vágta! – harsant fel Burgdorffer hangja, akit szintén elkapott a harci láz. Semmi okom sem volt rá, hogy ellentmondjak

ennek a német katonai parancsnak, és lovascsapatunk ezért derekasan vágtázni kezdett, miközben gondosan ügyeltem rá, hogy a tempó ne legyen mindjárt kezdetben túl lendületes, hogy lovaink ne kifulladva érkezzenek az ellenség közelébe.

A tempót csak fokozatosan növeltem, és a kutyát is magamhoz szólítottam, hogy ne távolodjon el a közelünkből.

Rövidesen a merénylők közelébe értünk, akiket most már világosan felismertünk. A lovaikat ütlegelve a vasúti híd felé igyekeztek. Az Amu túloldalán fekete füstfelhőt vettem észre. A szibériai járat egy szerelvénye volt, amely száguldó sebességgel közeledett a folyóhoz. Felmerült a kérdés: Át tudunk-e jutni a hídon, mielőtt a vonat eléri azt. Ha nekünk nem sikerül, de ellenségeinknek igen, akkor ki kell várnunk a szerelvény elhaladását, és ellenfeleink ezzel akkora előnyhöz jutnak, hogy megint eltűnhetnek szemeink elől.

Ezért nem volt más hátra, mint minden erőnkkel a híd felé száguldani, és a lovakat a teljesítőképességük határáig sarkantyúzni. Így száguldottunk a gazemberek után, mindannyian állatainkat hajszolva, mint akik megőrültek.

Mi volt ehhez az őrült száguldáshoz képest az antilopvadászat a gepárddal, amely most minden tekintetben igazi roham volt életre, halára? Nem túl gyakran fordul elő velem, hogy amint mondani szokták, a szívem ellene szóljon az értelmemnek. Ebben az esetben azonban erről volt szó. Már nem gondoltam a lovakra, akiket ebben az izzó homoksivatagban a tűző napsugárzásban a teljes kimerültségig hajszoltunk, Csutrura és a törzsfőnökre sem, akik még nem voltak elég gyakorlott lovasok, hogy ilyen hajtóvadászatban résztvegyenek, a felénk száguldó vonatra sem, mely feltétlenül szétmorzsol valamennyiünket, ha a valószínűtlen, szinte lehetetlen nem sikerül, hogy odaérkezése előtt átjussunk a hídon.

Csak egyetlen gondolatom volt, ami teljesen magával ragadott, és azzal fenyegetett, hogy rögeszmémmé válik. Az a gondolat, hogy hőn vágyott terveimet visszaszerezzem a menekülőktől. Szándékaimmal akaratlanul is a franciára koncentráltam, mert ő volt az, akinél utoljára láttam a fontos papírokat.

A gazfickók száguldásuk során ekkor közvetlenül a hídhoz értek. Carpentier és Kara Murad, akik legelöl voltak, éppen most lovagoltak végig az Amu árteréből kiemelkedő töltésen. Riza és a lövegparancsnok, akik lemaradtak, hirtelen jobbra lekanyarodtak, és a parton száguldottak végig, kétségbe vonva, hogy időben át tudnak jutni, mert már hallani lehetett a mozdony közeledő, fenyegető pöfékelését.

Ez a körülmény visszaadta józan megfontolásomat.

– Kövessétek őket! – kiáltottam mennydörgő hangon, a lovak vágtatásának, a folyó sustorgásának és a közeledő vonat csattogásának hangzavarát túlharsogva. Parancsolva intettem a kutya felé is. Világos volt számomra, hogy csak egy teljesen megbízható képességű lovas szélsebes ló hátán képes vállalkozni arra a szörnyű merészségre, hogy ilyen körülmények között átvágtasson a hídon. Csak egy sínpár volt rajta, és a sínek mellett nem volt elegendő hely egy lovas számára, még akkor sem, ha a ló szorosan a híd vastartói mellett halad.

Társaim követték parancsomat, csak egyikük nem, a törzsfőnök. Láttam a kafirt, amint egy hatalmasat ugratva mellém kerül.

– Szerencsétlen – kiáltottam felé – fordulj vissza! A halálodat akarod?

Az eszelős azonban mellettem maradt. Fejét rázta, határozottan visszautasítva, hogy engedelmeskedjen. Szemei fanatikus gyűlölettől izzottak, hiszen a perzsa ott volt előtte. Megértettem az áldatlan embert. Bosszúvágya miatt a pokol torkától sem riadt volna vissza.

A lovak patái ekkor már tompán dübörögtek a híd deszkaburkolatán. Kara Murad és a francia már csak legfeljebb öt-hat lóhossznyira volt előttünk. El kellett érnünk őket, hacsak az acélparipa nem ér el bennünket hamarabb.

Gyors pillantást vetettem a velünk szemben száguldva közeledő vonatra. Még nem érte el a híd felhajtóját, de már láttam, aminek elkerülhetetlenül be kell következnie, a menekülőknek már semmi lehetőségük sem volt arra, hogy a pokol torkából kiszabaduljanak, a vonat bizonyára szét fogja morzsolni őket.

Életünk egy vékony szálon függött. Csak azonnali, gyors visszafordulás menthetett meg bennünket attól a rettenetes végzettől, hogy a mozdony kerekei zúzzanak szét bennünket. Oda akartam kiáltani a törzsfőnöknek, azonban a vonat dübörgése, a mozdony fülsiketítő fütyülése, melynek vezetője minden bizonnyal észrevett bennünket, elnyomta hangomat. Ráadásul a kafir izzó tekintetében észrevettem a mérhetetlen gyűlöletet, mely szabályosan belefúródott a perzsába.

Ekkor már nem késlekedtem tovább. Határozott mozdulattal elkaptam a kafir lovának, sárgacsikónak a gyeplőjét, egyidejűleg egy rántással visszafordítottam lovamat, és máris kezdődött a hajsza visszafelé a pöfékelő, tüzet és gőzt okádó mozdony előtt.

Visszafordulás közben láttam, amint a perzsa lova a közeledő szörnytől megrémülve váratlanul oldalra ugrott. A francia lova megtorpant. Egy rémült üvöltés, elég hangos ahhoz, hogy túlharsogja a vashíd dübörgését és a mozdony zakatolását a síneken, jelezte számomra, hogy Carpentiernek befellegzett.

Mint az őrült hajszoltam Cangit, a törzsfőnök, akinek lovát kénytelen voltam elereszteni, folyamatos üvöltés közben követett.

Az egész eset, melyet itt oly hosszasan leírtam, néhány másodperc alatt zajlott le. Pontosan nem tudom, hogy végül is mi történt. Mindenesetre megmenekültünk. Amikor éreztem, hogy Cangi, akinek ma végtelen megpróbáltatások során kellett helytállnia, kezdett elfáradni, oldalra rántottam. Ez abban a pillanatban történt, amikor túljutottunk a híd utolsó oszlopán. A ló hatalmas ugrással lent termett a töltésről a terep mélyebben fekvő szintjére, ahol néhány további ugrás után megállítottam. Fent a vasúti töltésen förtelmes sípolás kíséretében elcsattogott a vonat, aztán rövidesen eltűnt a Sun-dukli sivatag homokbuckái mögött.

Mi történhetett a többiekkel? Cangival felbaktattam a vasúti töltésre, hogy jobban körül tudjak nézni. Azonban semmit sem vettem észre. A törzsfőnöknek vagy lovának nyoma sem volt, sebesült vagy elgázolva tehát nem lehetett. Azonban Náci, Csutru és Kusz nyomait sem lehetett a legcsekélyebb mértékben sem felfedezni. Persze a homokbuckák egész tengere vett körül, és

ezért a terepet, jóllehet alapvetően sík vidékről volt szó, mégsem tudtam jól áttekinteni.

Aztán megint egy tébolyult kiáltást véltem hallani, melyet előbb már a hídon is észleltem, és eszembe jutott, hogy két ellenfelünket a vonat minden bizonnyal szétmorzsolta. Lovam visszafordítottam a híd felé, ahol nem sokkal ezelőtt még a vad hajsza tombolt. Cangi hangosan felnyerített, és többször is fel-le csapkodott a fejével, mintha megelégedettségét akarta volna kifejezni azzal kapcsolatban, hogy a hajsza milyen sikeres volt. Simogatva megpaskoltam a hűséges állat karcsú, fehér nyakát, megsimogattam a sörényét, gyorsaságával és engedelmességével megmentette az életemet.

Amint a híd kijáratához közeledtem, rémes sóhajtozás jutott füleimbe, egy halálra sebesült ember kínkeserves nyöszörgése. – Carpentier! – kiáltottam fel akaratlanul.

Tényleg ő volt, a sajnálatraméltó, vagy jobban mondva, ami még megmaradt belőle. Egy rémesen szétroncsolt, vérző húskupac hevert előttem. Alig lehetett felismerni, hogy mely részek voltak a lóé, és melyek az emberé. A franciának mindkét keze és mindkét lába le volt vágva, és ennek ellenére a szerencsétlen még mindig élt, és teljesen öntudatánál volt! Nem mérsékelte jótékony ájulás rettenetes fájdalmait, melyet szétmorzsolt csontjai, elszakadt inai, összedarabolt izmai okozhattak neki.

– Kegyelmezzen meg, könyörüljön rajtam! – suttogta felém franciául. – Tudom, hogy gaztetteket követtem el ön ellen, de felejtse el annak nyomoréknak, akit itt lát maga előtt. Egy kérésem von önhöz, csak egyetlenegy: Adjon le rám egy kegyelemlövést! A halál fia vagyok, már semmi sem menthet meg, de mégis félek attól, hogy lassan, kínszenvedések között kelljen meghalnom itt a sivatagban.

Természetesen azonnal leugrottam a nyeregből, amikor megláttam a szerencsétlent, és meg akartam igazgatni a haldoklót. Aztán mégis elálltam ettől, ennek a végtagok nélküli csonknak nem sok volt már hátra, és minden mozgatás csak szükségtelen fájdalmat okozott volna neki. Most, amikor megemlítette félelmét a lassú haláltól, eszembe jutott minden gaztett, amit a négy gaz

ember követett el, hogy kínozzon bennünket, és felismerni véltem a bosszúálló Nemesis[100] ujját.

Én azonban hallgattam. Miért kellett volna a nyomorult, halállal küszködő embert még tovább kínoznom? Azonban a kegyelemlövésre sem tudtam rászánni magam. Nem akartam elébe menni a legfőbb bíró végső döntésének. Legyen úgy, ahogy ő jónak tartja.

Carpentiert ekkor a legvadabb lelkiismereti kínok kínozták. – Nem – kiáltott fel hirtelen sokkal nagyobb erővel, mint ami ebből a végtagok nélküli csonkból kinéztem volna. – Nem akarok meghalni, legalább is addig nem, míg nem könnyítek lelkemen. Hallgasson meg Eschenbach! Nem én vagyok a vétkes, aki ellopta a maga terveit. Én csak megvettem azokat, jóllehet nagyon olcsón, mivel tudtam, hogy lopásból származnak. Ennyi elég is. Lényeg az, hogy megvásároltam azokat, tehát jogos tulajdonomat képezik. Most már azonban, hahaha, mint maga is látja, többé már semmi hasznom sem lehet belőlük. Még akkor sem, ha felgyógyulnék, életem végéig nyomorék lennék, egy darab hús, kezek és lábak nélkül, hahaha!

Nevetett, mint aki megbolondult, szemeiben a téboly tüze villogott.

Jóllehet remegtem a felindulástól, hogy visszaszerezhetem kedvenc terveimet, ami jól érthető, ezekben a pillanatokban azonban semmit sem tettem értük. A haldoklónak néhány percen belül meg kell halnia, miért kellene még további fájdalmakat okoznom számára? Most azonban, amikor saját maga kezdett beszélni róluk, nem tudtam tovább türtőztetni magam.

– Történjen, aminek történnie kell. Bűnösségének mértékéről nem magával akarok elszámolni. Megelégszek azzal, ha visszakapom tulajdonomat. Hol rejtegeti a terveimet?

– Én? Hahaha! Hiszen nincsenek nálam. Kara Muradnál vannak, a perzsánál, a legnagyobb gazembernél, akit valaha megismertem.

---

[100] Nemesis: A megtorlás, a bosszú istennője.

Ekkor megrémültem. – És hol van Kara Murad? – kérdeztem hevesen.

– Az ördög tudja! Bizonyára a folyóba zuhanhatott, különben itt heverne a hídon. Nem találta meg? Szétroncsolva, szánalom nélkül feldarabolva, nyomorékra gázolva, mint ahogyan velem történt? Hahaha! Olyan ez a világ, mint egy bolondokháza. A gazember megússza, és megtartja magának azt, ami másé. Tényleg, ha már nem lennék amúgy is holtra válva, önként vetném magam a kerekek alá. Az élet nem ér annyit, hogy megéljük. Hahaha!

Kirívóan szállt tova a halálraítélt őrjöngő nevetése a csobogó víz felett, mely vad örvényléssel tört meg a vasúti híd pillérein, és felhabozva folyt tovább. Percei meg voltak számlálva, ez világosan felismerhető volt.

– Carpentier – szóltam hozzá, és őszinte örömmel vettem észre, hogy neve hallatán sikerült őt visszahoznom a valóságba. – Pillanatokon belül a Mindenható trónusa előtt fog állni. Nyomja még valami a szívét? Tehetek még valamit magáért? Rám akar esetleg bízni még valamit, az utolsó emberre, akivel még beszélhet? – Ó Istenem – sóhajtott fel Carpentier megrázó, most teljesen más hangon, mint az előbb. Letérdeltem mellé, mert hangja hörögve kezdett elhalkulni. Olyan könyörgő, könnyekben úszó szemekkel tekintett rám, hogy mély együttérzéssel voltam a halálra ítélt iránt.

– Nagy bűnöket követtem el – lehelte elsápadó ajkakkal – sokkal nagyobbakat, mint amelyeket ismer, vagy egyáltalán el tud képzelni. Az Úr bocsásson meg nekem, ha egyáltalán kegyelmre méltat egy ilyen vétkest. De egy jócselekedetet – még a mérleg serpenyőjébe akarok dobni, mely mellettem szól – meg akarom nevezni önnek annak az embernek a nevét, aki – –

Remegtem a heves izgalomtól. Minden vérem a szívembe tolult. Kit akarhatott néven nevezni, a szánalomra méltó ember? És pont most hagyja el minden ereje, pont a döntő szó előtt, amire annyira vágytam, amit hónapok óta úgy szerettem volna megtudni, kívánságom néhány percen belül beteljesülhetett volna, és ami most már talán örökre lehetetlenné válik? Rettenetes, kérlelhetet

len, könyörtelen sors! Carpentier becsukta szemeit. Vonásai láthatóan egyre sápadtabbak lettek, ajkai elszíntelenedtek, orra hegyesen és markánsan állt ki beesett arcából, szemgödrei környékén a halál árnyéka már kezdett szétterjedni.

Heves mozdulattal téptem le oldalamról a kulacsomat, amiben volt még néhány csepp bor. Számomra eddig ismeretlen önzés lett úrrá rajtam, már csak az az égető kívánságom volt, hogy kiszedjem a titkot az örökkévalóság portája előtt bebocsátásra várakozó haldoklóból, melynek kiderítésére lelkemnek oly nagy szüksége volt.

Kirántottam a palack dugóját, és hörgő szájába csepegtettem az éltető italt, a halántékát dörzsölgettem, nevén szólítgattam, könyörögtem hozzá, és örök kárhozattal fenyegettem. De nem mozdult meg. Ekkor megragadtam vállainál, szinte őrületig felizgult állapotban megráztam, és ordítani kezdtem hozzá: A nevet, te boldogtalan, mondd meg a nevet! Nem halhatsz meg, mielőtt megmondanád a nevet. Nem akarom. Ne vidd magaddal a titkot a sírba, Carpentier, hallgass rám! Ki lopta el a terveket?

A teljes kétségbeesés ragadott magával. A francia nyilvánvalóan nem volt eszméleténél. Ha elszenderül, a rejtély örökre megoldatlan marad, mivel ő volt az egyetlen, aki leleplezhette volna a számomra oly fontos titkot. Térdre vetettem magam, összekulcsoltam kezeimet, és a Mindenhatóhoz fohászkodtam, hogy ne vegye magához a bűnöst, mielőtt kimondaná azt a bizonyos utolsó szót, az ő érdekében, és a saját érdekemben. Ezzel a szóval akart könnyíteni halálán, és én, jóságos nagy Isten, meg akartam tudni a valódi bűnös nevét.

A fohászkodás ereje volt, ami a haldoklót még egyszer, szinte a halál küszöbén magához térítette? Felnyitotta a szemeit, szemgolyóit rám irányította, és szinte hálától csillogó tekintettel mozgatni kezdte ajkait. Fülemmel direkt a szájához közelítettem. – A nevet – kérleltem – mondd meg nekem az áruló nevét!

Szemeit lehunyta, mintha csak azt akarta volna jelezni, hogy megértett engem. Aztán még egyszer egy mély sóhajra megemelkedett a melle, szemeinek fénye megtört – – aztán minden elcsendesedett. Lélegzetvisszafojtva hallgatóztam egy ideig, szinte úgy

éreztem, menten megáll a szívem. Tekintetem belefúrt a beesett, szenvedéstől barázdált, és fájdalomtól megkínzott arcába. A szerencsétlen néma maradt. Az a felismerés, hogy meghalhat, mielőtt megmondaná a nevet, szinte az őrületbe kergetett. Feltéptem a nyeregtáskát, melyben volt még valamennyi kámforom, amit rovarok ellen szoktam használni. Bedörzsöltem vele a haldokló homlokát, kicsit beleszórtam az orrába és a szájába, hogy az erős illatú szerrel egy pillanatra még visszatartsam életerejét.

Hiába, minden hiába! A boldogtalan már halott volt. Ajkaiban már nem volt annyi erő, hogy kimondja a megváltó szót. Eltávozott anélkül, hogy leleplezte volna a titkot. Hiába ragadtam meg a halott testet és ráztam meg emberfeletti erővel, hogy megtudjam, életben van-e még. Semmi eredmény! Kiszenvedett, és a titkot magával vitte a sírba.

Ez a csapás keményen érintett! Olyan közel voltam az igazság megismeréséhez, és ez a borzalmas csalódás! Arccal a vasúti híd padlózatára vetettem magam és keservesen sírva fakadtam.

A fekete türkmének táborában

Mennyi ideig fekhettem ott, fogalmam sincs róla. A borzalmas kudarctól annyira le voltam sújtva, hogy az sem izgatott volna, ha ott helyben meg kellett volna halnom. Azt hiszem, hogy egy felém száguldó vonat közeledtére sem ugrottam volna fel a sínekről. Hosszú, nagyon hosszú időn át fekhettem ott. A fájdalomnak, mely belsőmet szaggatta, ki kellett tombolnia magát.

Végül egy forró lehelet borzolta végig arcomat, és amikor felnéztem, Cangit vettem észre, aki vidáman felnyerített afeletti örömében, hogy még nem haltam meg. A hűséges állat új életre keltett, vagy jobban mondva lelkem visszahívta a valóságba.

Amikor ismét észrevettem a francia eltorzult holttestét, először is átkutattam a boldogtalan zsebeit, találtam néhány papírt, melyeket magamhoz vettem, pontosabb átvizsgálása adhat talán némi támpontot, gondoltam. A terveket nem találtam meg. Carpentier tehát igazat beszélt, amikor azt mondta, hogy nincsenek nála. Így annak az állításának is növekedett a valószínűsége, hogy Kara Muradnál vannak.

De hová lett a perzsa? A hídon nem volt, és velünk együtt nem menekülhetett el a vonat elől, mert akkor észre kellett volna vennem. Mivel jobb- és baloldalon a vonat melletti hely, mint már említettem, nem volt elég széles ahhoz, hogy ott ló és lovasa sértetlenül elférjen, így már csak az a lehetőség maradt, hogy Kara Murad lovával együtt a híd vaselemei között a folyóba vetette magát, ami bár nem volt valószínű, de lehetetlen sem. Néhány helyen voltak akkora hézagok a vaselemek között, melyek elég szélesek voltak, de a perzsának rendkívül szerencsés véletlen kedvezhetett, ha lovával sikerült pont egy ilyen helyet eltalálnia.

Mindamellett ez volt az egyetlen lehetséges kiút. És ha így történt, milyen lehetőséget jelenthet ez számomra, terveim visszaszerzése tekintetében? Úgy tűnik, egyáltalán semmilyet. Feltételezve, hogy Kara Muradnak sikerült minden sérülés nélkül átjutnia a híd vasból készült tartóelemei között, ugrása lóval együtt az örvénylő folyóba legalább is igen veszélyes vállalkozás volt, sőt lehetne direkt halálugrásnak is nevezni, mert az Amu áramlása

ezen a helyen heves és igen nagy sodrású volt, amit még tovább fokozott a számtalan pillér által előidézett szűkület. A híd és a sodró vízáramlat felülete közötti jelentős magasság közelebbi megtekintése éppenséggel lesújtó következtetést vont maga után. Az volt a benyomásom, hogy egy a pályatestről az örvénylő vízbe ugró lovas nem érhette el ép bőrrel a partot. A pezsgő áramlat ezernyi örvénye feltétlenül elsodorta volna.

Nos, semmi értelme sem volt, hogy hosszasan mérlegeljem a helyzetet. Mindenekelőtt arra kellett törekednem, hogy minél hamarabb ismét megtaláljam társaimat, később aztán gondom lehet róla, hogy felkutassam a perzsa nyomait. Mindent összevetve célom elérésétől messzebb voltam, mint valaha, mert ebben a pillanatban fogalmam sem volt róla, hogy a perzsa hová tűnhetett.

Mivel nem foglalkozhattam azzal, hogy a francia holttestét eltemessem, legalább bedobtam a folyóba, hogy ne a szabadban induljon oszlásnak, vagy vadállatok ne rajta csillapítsák éhségüket. Aztán felültem Cangira, és visszalovagoltam az Amu jobbpartjára, hogy vad utazásom sortársait megkeressem.

Azonban bármerre is fürkésztem a vidéket, semmit sem vettem észre. Ez annál inkább elkedvetlenített, mert a terep körös-körül viszonylag lapos volt, és a meglehetősen magasan húzódó vasúti töltésről jól áttekinthető volt. A növényzet igen gyér volt, hogy ember, nem is beszélve lovasról, takarásba kerülhessen mögötte. Egy úgynevezett éhségsztyeppe terült el előttem, ahol főként szúrós szerbtövis (Xanthium spinosum) és tevetövis (Alhagi camelorum) termett. A tavaszi és őszi esőzések idején a talajból, mely homokkal kevert szétmállott lösz, milliárdnyi mezei virág tör elő, ezek aztán a legközelebbi sivatagi szélben menten el is száradnak, és furcsamód teljesen el is tűnnek. Mivel már régen nem esett az eső, sivár terméketlenség uralkodott.

Egész nap össze-vissza lovagoltam anélkül, hogy saját magamnak vagy lovamnak egy kis pihenőt engedtem volna. Teljesen eredménytelenül, barátaim közül senkit sem találtam meg. Mivel semmiféle ennivaló nem volt nálam, és az éhség már kezdett követelően jelentkezni, belovagoltam Farabba, amely egy kis buhár

falucska, itt van az Amuhoz legközelebb eső vasútállomás a jobbparton.

Szorgos érdeklődésemre itt sem tudtam meg semmit az eltűntekről, és a céltalan kutatással végül kénytelen voltam felhagyni. Közép-Ázsiában egyébként is elég veszélyes dolog valami után érdeklődni, mert az ember hamar gyanúba keveredik, hogy kém. És éppen itt a türkmén területek határán számos buharai katonai rendőr van szolgálatban. Ezek a fickók nyílt ellenfélként nem túl veszélyesek, mivel harc közben rendkívül gyáván viselkednek. Egy közép-ázsiai közmondás szerint a buharai ember olyan katona példája, amilyennek egy katonának nem volna szabad lennie. Azonban rejtekhelyről és nagy túlerővel támadva könnyen veszélyes ellenfelekké válhatnak.

Egyenruházatuk az európai szem számára igen komikusnak tűnik, mert félig európai, félig ázsiai. A köpeny orosz szabású, a nadrágok ázsiaiak. Ehhez jön aztán még egy turbán vagy buharai sapka, és egy valamilyen európai seregtől származó elöregedett lovassági kard. A fegyverzet, már amennyiben lőfegyverről van szó, régi elöltöltős puska, a kanócos és köves puskákat azonban már nem használják.

Külön említésre méltó, hogy ugyanabban az alakulatban nagyapa, apa és fia egymás mellett szolgál, mert aki egyszer katona lett, az élete végéig az is marad. Egyébként a toborzó hatóságok egy igen praktikus eszközzel élnek, hogy lehetőleg megakadályozzák a dezertálást, ami bizonyos körülmények között nem is ritka. Egész egyszerűen a dezertőr családjának elkapják valamelyik férfi tagját, apját, fiát, nagyapját, unokáját, testvérét, nagybátyját, unokaöccsét, unokabátyját, vagy bárki mást. Ha van választék, akkor a legfiatalabbat részesítik előnyben.

Farabi tartózkodásom arra használtam, hogy annyi élelmiszert szerezzek be, amennyit csak lehet, mivel talán hosszantartó sivatagi lovaglás előtt álltam. Természetesen kecskebőr tömlőmet is teletöltöttem, és borkészletem is kiegészítettem.

Másnap reggel korán útnak indultam, hogy társaim vagy a perzsa keresésével egyetlen percet se mulasszak el. Igyekezetem azonban most is eredménytelen volt, és miután délig az Amu jobb

partját széltében-hosszában végigkutattam anélkül, hogy bármiféle nyomra akadtam volna, végül elhatároztam, hogy átlovagolok a vasúti hídon, hogy kutatásom a bal parton folytassam.

Meg kell említenem, hogy a talajon teljesen lehetetlen volt bármiféle nyom felismerése, mert a nyomok egyáltalán nem maradtak meg. Ahová a ló patájával vagy az ember lábával lépett, bármilyen óvatosan tette is, porfelhő kavarodott fel, ami meglehetősen sokáig a levegőben maradt, mielőtt végérvényesen szétoszlott és leülepedett. Ebből következik, hogy egy vándor vagy egy lovas kilométer hosszú porcsíkot hagy maga mögött a levegőben. A talajon azonban nem maradnak meg a nyomok. A nap és a szél azonnal megsemmisítik.

Először a vasúti töltésen lovagoltam végig, mert onnan volt a legjobb kilátás, de bármennyire is erőltettem szemeimet, társaimból semmit sem vettem észre.

Igen bosszús hangulat vett erőt rajtam. Aggódtam sorstársaimért, akik vélhetően minden égtáj felé szétszóródtak, másrészt izzott bennem a vágy, hogy a perzsának a nyomába eredjek. A bizonytalanság, hogy milyen sorsra juthatott, oly mértékben kínzott, hogy már kezdett felőrölni.

Mindehhez hozzájárult még a szomorú környezet, ahol voltam. Széltében-hosszában semmi más, mint végtelen, úttalan sivatag, a rettenetes Kara-kum, melynek fekete homokja a szemlélőre olyan hatással van, mint egy gyászfátyol. Szinte kétségbeesett hangulatban jártam be gyorslábú Cangimmal hosszú szakaszokat minden irányban, de semmire sem sikerült rábukkannom.

Leszállt az est, a második, amióta társaim és ellenségeim elveszítettem szem elől, és elhatároztam, hogy felkeresem Csardsujt, egy kis városkát, mely a szibériai vasút megnyitása óta rohamos fejlődésnek indult. De az a remény is szertefoszlott, hogy ott esetleg megtudhatok valamit. Egy orosz vendéglőben szálltam meg, és a nap megpróbáltatásai után pompás édesített teával frissítettem magam, amit élvezettel szürcsöltem, hogy megtisztítsam a sivatag porától kiszáradt torkomat.

Milyen másképpen alakulhatott volna a sorsom, ha sikerült volna közös erővel legyőzni a négy gazembert. Már a kényelmes

szalonkocsiban ülve örülhetnék visszaszerzett terveimnek. Most pedig? Van még egyáltalán valami remény céljaim elérésére?

Teljesen eredménytelenül próbáltam valami hírhez jutni a városban. Egyébként ezen a helyen legfeljebb Burgdorfferről, a törzsfőnökről és Csutruról juthattam volna valami hírhez. Kara Murad, Riza és a lövegparancsnok senkinek sem tűnt volna fel, mert perzsák és afgánok tolakodtak mindenfelé tömegével, előbbiek főként kereskedőként, utóbbiak, ha nevezhetem őket így, vándorlegényként és alkalmi munkásként. A perzsák és afgánok az a két nép, akik egész Közép-Ázsiában – a legtágabb értelemben véve – a legelterjedtebbek.

Csardsuj, mely névleg Buharához tartozik, már erőteljes orosz befolyás alatt áll, hiszen Buhara függetlenségének messzemenő biztosítása ellenére manapság már nem több, mint egy orosz hűbéri állam, mely teljes mértékben a cár jóakaratától függ. 6000 lakosa között sok az orosz, és az, hogy az államot mennyire elérte a modern kultúra, abból is kitűnik, hogy nem csak fontos vasúti állomás, hanem nemzetközi földmérő obszervatóriuma is van.

És mindemellett ezt a jelentős közlekedési központot körös körül végtelen, alig lakott sivatag veszi körül. Csak a türkmének verik fel sátraikat olyan helyeken, ahol elegendő víz van és szerény táplálék maguk és állataik számára, mely létük szinte kizárólagos forrása. A természetes táplálék hiánya az oka annak a két tulajdonságnak, melyek éppen a türkménekre jellemzőek elsősorban, az egyik a rabló életmód – mindent ellopnak és kifosztanak, amit csak meglátnak, és nem csak idegenektől, hanem egymástól is – másodsorban az a képességük, hogy napokon keresztül képesek ténylegesen éhezni. Ez utóbbi tulajdonság állataikra is jellemző, melyek csodálatra méltóan igénytelenek és szívósak.

Türelmetlenségem másnap reggel kiűzött az otthonos vendéglőből. Természetesen ismét bőségesen elláttam magam élelmiszerekkel és annyi vízzel, amennyit Cangi egyáltalán képes volt elcipelni, hiszen célom megint csak a sivatag volt, melyet most bizonyos rendszer szerint akartam átkutatni. Csardsujban nyomatékosan felhívták figyelmem a sivatag álnok tulajdonságaira, és főként azt a tanácsot kaptam, hogy semmiképpen se térjek le a karaván

útról, melyet egyébként szanaszét heverő csontvázak jeleznek. A sivatagban fehéredő csontok a veszély hátborzongató jelei, és ijesztő benyomást keltve figyelmeztetik az utast.

Engem azonban nem riasztottak vissza. A rettenetes Kara-kum sivatagba kénytelen voltam behatolni az oly hatásosan körülírt utakon kívüli területekre is, ha alaposan át akartam kutatni. Nem kevesebb, mint 280000 négyzetkilométer területet fed le ez a hátborzongató, sivár egyhangúság, megszámlálhatatlanul sok ezer ember és állat sírja.

Be kell vallanom, hogy nem túl lelkes merészséggel láttam neki a hatalmas feladat megoldásának. Utam először délkelet felé vezetett, innen akartam aztán nagy félkörben dél, délnyugat, nyugat és északnyugat felé tartani, míg ismét el nem érem az Amudarját. A kara-türkmének azaz a fekete türkmének területe volt tehát, ahová be akartam hatolni.

Két napon át bolyongtam ebben az úttalan vadonban, az izzó nap által perzselve, melyet egyetlen felhő sem mérsékelt, a porszerű homok olyan forró volt, hogy képtelenség volt kézzel megérinteni. Annyira forró, hogy kénytelen voltam eltekinteni a számomra és Cangi számára oly indokolt dél körüli lepihenéstől. Táplálékommal és a lónak szánt takarmánnyal nem csak spóroltam, hanem egészen fukarul bántam vele, és jóllehet szájpadlásom víz után epedezett, és nyelvem kezdett felrepedezni a rettenetes hőségtől, alig néhány cseppet engedélyeztem magamnak, hiszen nem tudhattam, meddig kell kitartania a már egyre zsugorodó készletemnek.

Harmadik nap nagy öröm ért. Egy ideig, mivel fájtak a szemeim, nem néztem körül. Amikor felpillantottam, hirtelen Burgdorffert pillantottam meg, és legnagyobb meglepetésemre egy csodaszép vidéken tűnt fel, amelynek jellege egyáltalán nem illett a „fekete homok sivatagához". A kép azonban annyira tiszta volt, hogy elvetettem a délibáb lehetőségét, amire először gondoltam, amint észrevettem.

Természetesen Cangival azonnal vágtázni kezdtem, hogy mihamarabb üdvözölhessem hűséges, hosszasan keresett társaim, és lovam is vidáman felnyerített, amikor Tarik hátán felismerte a

derék fiút. Persze amint Nácit kezdtem részletesebben szemügyre venni, állapota egyáltalán nem tetszett nekem. Összegörnyedve, petyhüdten ült a nyeregben, fekete lova is siralmasan lógatta fejét, és fáradt lépésekkel bukdácsolt tovább.

Ójaj, gondoltam magamban, ennivalójuk bizonyára már régen elfogyott, de úgy tűnt, vízben nem szenvednek hiányt. Közvetlen előttük ugyanis pompás tó volt látható, melynek csillogó hullámai bennem is élénkítő benyomást keltettek.

Cangit gyorsabb futásra ösztökéltem, és mivel Burgdorffernek fel akartam hívni a figyelmét arra, hogy a közelében vagyok, néhányszor egymás után elsütöttem a puskámat.

Hangjelzéseim azonban sem rá, sem lovára nem voltak a legcsekélyebb hatással sem. A víz felé tartott, és jómagam minél gyorsabban igyekeztem közelebb jutni a vízhez, úgy tűnt, a bajor is egyre gyorsabban törekedett arrafelé.

Ekkor odaért. Tarik mellső patái már a vízben pancsoltak, már térdig majd szügyéig vízben volt, és Burgdorffer még mindig nem állította meg az állatot. Lovamat megsarkantyúztam, és még néhányat a levegőbe lőttem, miközben teli torokkal „Burgdorffer”-t kiáltottam.

Mi történhetett Nácival, hogy egyáltalán fel sem néz? A köztünk lévő távolság már nem volt jelentős, a lövéseket minden körülmények között meg kellett volna hallania. Miért nem jelzett vissza, hogy megértett? A szomjúság megzavarta elméjét? Rémülten vettem észre, hogy Tarik feje teljesen eltűnik a hullámokban, és már a fiúnak is nyakáig ért a víz.

– Úristen, Burgdorffer állj már meg! Szándékosan akarod megölni magad? Hát nem látod, hogy megfulladsz? – Emberfeletti hangerővel kiáltottam ezeket a szavakat, és ellövöldöztem még néhány töltényt, miközben Cangi mint egy antilop hatalmas ugrásokkal vágtatott a síkságon.

Akaratlanul behunytam a szemem. Az éles légáramlat, a forró levegő vibrálása a víz felett heves fájdalmakat okozott. Így vágtattam egy jelentős szakaszon arrafelé, Cangira bízva, hogy megtalálja a megfelelő utat. A cél neki is éppolyan jól a szeme előtt lebegett, mint nekem.

Hirtelen éreztem, hogy alábbhagy lovam szédítő vágtája. Felpillantottam. Igen – de mi volt ez? Burgdorffert már nem láttam, és a víz is eltűnt, és a táj körös-körül maga volt a borzalmas, sivár, puszta sivatag. Semmi mást nem lehetett látni, csak a kihalt, fekete, gyilkos homokot és az egyhangú, pompás kékségben tündöklő eget, és felettünk az izzó, halált sugárzó napot. És mi, mi pedig egyedül voltunk, Cangi és én, egyedüli élőlények ezen a hatalmas, érzéketlen sivatagon, ezen a hatalmas sírhelyen, kifakult koponyáival és kiszívott, velőtlen csontjaival.

A rettenet világossá vált előttem. Egy légtükröződés bolondított meg bennünket. Egy fantomot hajszoltunk. Száguldó vágtánkkal igen nagy távot hagytunk magunk mögött. Kilométerekre nyúló porfelhő igazolta ezt, melyet Cangi patái kavartak fel, és ami messze, igen távol tűnt el a horizont mögött. Szegény állat, teljes testét hab és utálatos fekete por lepte be, és igencsak lógatta nyelvét pofájából.

– Szegény állat – szóltam hozzá – feleslegesen hajszoltalak és sarkantyúztalak, elhittük a csalóka látványt, hittünk a természet hazugságának, ami messzire eltávolított bennünket utunktól, és tévútra vezetett bennünket. De várj csak, megkapod méltó jutalmadat. Ihatsz a tömlő vizéből, ha nem is sokat. Nehogy szomjan pusztuljál. Bizonyára fel fog üdíteni.

Miközben így szóltam hozzá, megpaskoltam karcsú nyakát. Ekkor oldalra léptem, hogy a farán lévő kecskebőr tömlőt felnyissam, de mintha villámcsapás ért volna, úgy álltam ott megdermedten. Nem akartam hinni a szememnek, a tömlő üres volt, a csalóka látvány utáni őrült száguldás közben kinyílt, és tartalma az utolsó cseppig elfolyt.

Ha egy a felhőkből lecsapó igazi villám talált volna el, akkor sem rémültem volna meg jobban, mint ettől a borzalmas felfedezéstől. Ha nem történik valami csoda, akkor szomjan fogunk pusztulni.

Kemény csapás volt, annál is inkább kemény, mivel az előbb még a pompás vizet és társaimat láttam magam előtt. De mindennek ellenére ennek a csalóka délibábnak is megvolt a jó oldala.

Tudomásomra hozta, hogy Burgdorffer még él, és nem is lehet olyan messze tőlem.

– Nagy Isten! Csodálatosak a te tanácsaid, és mi szegény emberek nem mindig vagyunk képesek megérteni, hogy bölcsességeddel mit határoztál. Gyakran morgolódunk amiatt, amit a nyakunkba akasztottál, és nem mindig tudjuk felfogni a próbák értelmét, amivel szembesítesz bennünket. Ámde mégiscsak javunkra válhat, mivel te döntöttél így. Próbára akarsz tenni bennünket, és jobbítani akarsz minket. De Úristen, adjál erőt is ahhoz, hogy el tudjuk viselni a megpróbáltatásokat, melyekben részesítesz bennünket. Látod, kezeid nagy súllyal nehezednek rám, ennek ellenére azonban mégis meg szeretnék bízni benned, mivel mégiscsak te vagy jóságos atyánk.

Akaratlanul térdre borulva mondtam el ezt az áhítatos imát, mely a kemény próbatétel után mellem legbelsőbb mélyéből fakadt. Egyre hangosabban és hangosabban.

Helyzetem katasztrofális volt. Az ima következtében azonban csodálatosan erőre kaptam, és elhatároztam, hogy amit Isten, az Úr rám terhelt, morgolódás nélkül elfogadom, és el fogom viselni azt, aminek jönnie kell, legyen akár a halál.

Eddig nem figyeltem rá, hogy a hőmérséklet, aminek további emelkedését már képtelenségnek tartottam, mégiscsak egyre emelkedett. Annak ellenére, hogy nyugati szél fújdogált, ami fokozatosan erősödött, a levegő egyre jobban izzott. Úgy húzott el mellettünk, mint egy kályhában izzó tűz forró lehelete, és a forróság, ami belém ütközött, perzselte arcom és kezeim.

„Germ-Sir" volt, a híres „forró szél", mely feltámadt. Sokkal rosszabb, mint a földközi tengeri sirokkó, vagy a szaharai számum. Keletkezési helye a Kaszpi-tenger, először végigságuld a Chil'-Mamet-kumon, aztán a mérhetetlenül hatalmas Karakumon, tehát 10-11 szélességi fokon ságuld végig az izzó kemence, a teljesen víz- és növénymentes hatalmas síkvidék felett.

A levegő, amint a szél egyre erősödött, kezdett igazi tűztengerré válni. És ekkor egyre erősebb, sűrűsödő, fekete felhő emelkedett az ég felé, elsötétítve a napot, azonban a perzselő hőséget nem volt képes mérsékelni. Az egész talaj mintha füstölgött volna.

Áthatolhatatlan homokfelhők emelkedtek fel a füstölgő felületről, mintha hatalmas tűz égett volna. Ezek a fekete, áthatolhatatlan felhők finom homokból képződtek, ami mindenhová behatolt. Semmivel sem lehetett védekezni ellene. Szemek, fülek, száj és orr, minden megtelt az izzó, sós porszemcsékkel, mert a sivatagnak igen magas a sótartalma. „Tebbad" a neve a „Germ-sir" ezen borzalmas formájának, amely mintha fojtogató füst lenne, az őrületbe kergeti áldozatát és elhozza számára a halált.

Cangi levetette magát az izzó talajra, és hosszan elnyújtotta a nyakát. Ez a helyzet azonban nem hozott megkönnyebbülést számára. Horkantó, tágra nyílt orrlyukai, rémült tekintete, és szokásától eltérően hátrasimuló fülei világosan jelezték a kétségbeesést, amely úrrá lett rajta.

Feltéptem a nyerget rögzítő szíjakat, és a nyereg alól előrángattam az összehajtogatott pokrócot, hogy azzal mindkettőnket betakarjam, mert különben a maró fergeteg megfojtott volna bennünket. A tikkasztó hőség elviselhetetlenül nyomasztó volt. Maró izzadtság tört elő minden pórusomból, és testemen a homokkal keveredve fekete, ragacsos masszát képezett. Bőröm viszketése és égése eszelős fájdalmat okozott.

Úgy éreztem, nem bírom tovább a takaró alatti fullasztó levegőt, és egy pillanatra megemeltem, hogy kinézzek alóla. A látvány hátborzongató volt. Körülöttem fekete köd hullámzott és örvénylett, a talajt látni sem lehetett. Csak egy helyen volt egy hatalmas, vörösen izzó folt, ami úgy nézett ki, mint egy olvasztókemence nyílása. A nap volt az, melynek sugarai alig tudtak áthatolni a porfelhőn.

A lópokrócra már olyan vastag réteg rakódott, hogy súlya kezdett agyonnyomni. Ha még egy fél órát ott fekszünk alatta, akkor sírhelyünkké vált volna. A „Tebbad" gyilkosunk és sírásónk lett, nem csak fojtogatni akart bennünket, rögtön el is ásott volna.

A próbának azonban még mindig nem volt vége, melyet ki kellett állnom. A „Gem-sir" felforgatta mellettem a talajt, és alóla előkerült egy emberi csontváz. A halál fenyegető figyelmeztetése volt, a látványtól akaratlanul összeborzadtam. Miután a homokteher nagyobb részétől megszabadítottam a takarót, ismét magunkra

terítettem. De megint csak éreztem, hogy mellem egyre inkább összeszorul. A lélegzetvétel majdnem teljesen lehetetlenné vált, olyan rosszullét kezdett erőt venni rajtam, amilyet még sohasem éreztem. Heves hányingerem támadt, - ellenállhatatlan fojtogatás szorította össze torkomat, – – éreztem, hogy már nem tart sokáig, és megfulladok. – – A fejem majd szétrobbant, koponyámon az erek kidagadtak, – – nem volt erőm hozzá, hogy leküzdjem az egyre fokozódó lidércnyomás érzését, – – – légzőszerveim felmondták a szolgálatot, – – – értelmem elhomályosult, – – – elveszettnek éreztem magam. – – – Aztán már csak sötét éjszaka vett körül.

Amikor az eszméletlenségből magamhoz tértem, körülöttem teljes volt a sötétség. Nem tudtam, hogy hol vagyok, arra sem emlékeztem, hogy mi történt velem. Lassacskán kezdett derengeni, és borzadva emlékeztem vissza a szörnyű homokviharra. Túléltem, vagy talán meghaltam? És mi van a hallásommal? Körülöttem teljes síri csend uralkodott.

Óvatosan kezdtem végigtapogatni magam. Hús-vér lény voltam, ebben nem volt semmi kétség, tehát nem halhattam meg. És amikor kezdtem figyelmesen hallgatózni, határozottan emberi és állati hangokat véltem felismerni, de csak nagyon tompán, mintha igen távol lennének – – egy zárt téren kívül.

Mivel semmit sem láttam, kezdtem körültapogatni, és ekkor észrevettem, hogy valamiféle építmény belsejében vagyok. Egy házban lennék talán? Mégsem, ahhoz túl könnyű szerkezetű volt. Egy kibitka! Ez a gondolat cikázott át hirtelen az agyamon, fogalmam sem volt róla, honnan vettem. Mindegy, lényeg, hogy ott volt, és új életcélt adott.

Aztán kaptam még egy jelt, ami meggyőzött róla, hogy semmi esetre sem halhattam meg, hanem teljesen eleven vagyok, ugyanis maró éhséget éreztem. Hirtelen fel akartam emelkedni, de az a körülmény, hogy semmit sem láttam, kezdett nyugtalanítani. Akaratlanul is odakaptam a szemeimhez, hogy meggyőződjek róla, meg vannak-e még, ekkor észrevettem, hogy a be vannak kötve. Gyorsan letéptem a kötést. Úgy tűnt, a szemeim gyulladásban vannak, de most már legalább láttam.

Igen, valóban egy kibitka belsejében voltam, egy olyanban, amilyet a türkmének szoktak magukkal hurcolni. Egy hordozható házikóról van szó, mely szilárdabb, mint egy sátor, de könnyebb, mint egy stabil épület. És ekkor felmerült bennem a nagy kérdés: Vendég vagyok itt, vagy fogoly?

Nem voltam megbéklyózva, és az a tény, hogy bekötötték a szemeimet, bizonyos fajta gondosságról tanúskodott, hiszen kezelésben részesültem. A türkmének általában, különösen pedig a „feketék", akiknek éppen a területein lehettem, a leggonoszabb rablók, ugyanakkor azonban vendégszeretetük messze meghaladja az arabokét. Ezen a helyen rögvest elmondanék néhány dolgot a türkménekről, amit bár jómagam részben csak később tudtam meg, azonban mégis feltétlenül szükséges az alábbiak megértéséhez.

A türkmének, truhmének, turkmánok vagy turkománok név alatt azokat az Altáj vidékéről az ötödik században déli irányba terjeszkedő türk törzseket foglalják össze, melyek a Kaszpi-tenger keleti- nyugati- és déli partvidékein Nyugat-Türkesztánban, Masenberanban, Chorassanban és részben Afganisztánban telepedtek le. Legkiterjedtebb területeik a turáni síkságon vannak, Turkesztán nyugati részén, ahol ő utánuk a nagy kiterjedésű területet a Kaszpi-tenger, az Aral-tó, az Amu-darja és a perzsa hegyvidéknél lévő hatalmas sztyeppe- és sivatagi terület a Turkmanvagy Truhmenország (Turkománia) nevet viseli.

Amióta 1988 áprilisában a teke-türkmének és 1884 februárjában a mervi türkmének alávetették magukat, az egész türkmén terület orosz lett, Oroszország azonban valódi uralmat csak a városok és a nagyobb fix települések felett képes gyakorolni.

Két fő csoportra oszlanak, a csomur- vagy letelepedett türkménekre, akik szántóföldi növénytermesztéssel és állattenyésztéssel foglalkoznak, és a csorva- vagy nomád türkménekre, akik főként rablásokból és, fosztogatásokból élnek. Legfontosabb törzseik az alábbiak: akhal-tekke, vagy az Akhal-oázis lakói, kara-csuka a Kaszpi-tenger mentén, és a bairam-sali Chivában, e két utóbbi csoportot jomudák név alatt össze is szokták vonni. Továbbiak az ogurdsálok és csoudurok, az efari és szakar-szajat-tekke az Amu-

darja mentén, a merv-tekke Merv körül, a goklánok, katsarok és afsarok Chorassan hegyvidékén, a salyrok és sarykok az afgán határ mentén.

Vallásuk az iszlám, éspedig a szunnitákhoz tartoznak. Valamiféle politikai közösségük nincs, határtalan szabadságtörekvéseikben semmiféle vezéralakot nem ismernek el. A suffid vagy aksakal, ami németül annyit jelentene, mint szürkeszakál, törzsük legöregebb tagja, gyakorlatilag semmiféle hatalommal nem rendelkezik. Csak nagyritkán csoportos rablások és olykor ellenséges törzsekkel szemben folytatott alkalmi harcok során hajlandók elfogadni vezetőjükként. Egy közöttük elterjedt közmondás szerint az igazi türkménnek sem a fák árnyékára, sem a hatalom védelmére nincs szüksége.

Ellenségeikkel szemben, amint az Közép-Ázsiában általában szokásos, rendkívül kegyetlenek, másfelől azonban a perzsákkal és kirgizekkel teljesen ellenkezőleg adott szavukat semmilyen körülmények között sem szegik meg. Köreikben a vendégnek nem csak élete, hanem vagyona is minden körülmények között teljes biztonságban van, és esetleges ellenségeikkel szemben utolsó csepp vérükig megvédik. Sőt az idegennel szemben tanúsított vendégszeretetük során a türkmének olyan messzire mennek, hogy egymás között képesek féltékenykedni a vendég miatt, és súlyos sértésnek veszik, ha egy kislak látogatója elmegy valakinek a kunyhója mellett, és a szomszédjánál szállásolja el magát.

Amint valamelyest eligazodtam új környezetemben, felemelkedtem, hogy elhagyjam a kibitkát, és kifürkésszem azokat a viszonyokat, melyek közé számomra mindeddig rejtélyes módon kerültem. A ragyogó napfény, ami ezekben a percekben szokatlan volt szemeim számára, szabályosan elvakított, ahogy kiléptem a kunyhóból. Ezért néhány pillanatra kénytelen voltam becsukni azokat. Amint hozzászoktam a fényhez, teljesen meglepődtem a festői látványtól, mely körülvett.

Egy meglehetősen nagy kislakban, türkmén faluban voltam, ami négyszögletes alakúnak tűnt, és nádsövénnyel volt körülkerítve. Ez utóbbit valószínűleg háziállataik védelmére szánták más hordák rabló szándékai ellen.

A kibitka előtt szabad térség volt, ami nyilvánvalóan a táborhely közepét képezte, innen mindkét oldal felé széles utca nyílt, jobb- és baloldalukon sátrak álltak, ezeknek az ajtajai egymással szembe néztek. A kibitka, amelyből kiléptem, már külső ránézésre is a legnagyobb és leggazdagabb volt, nyilvánvalóan az aksakálnak, vagy a csoport törzsfőnökének tulajdona volt.

Közvetelnül az ajtó mellett férfiak egy csoportja guggolt a földön, valamennyien igen festői öltözetben. Nem vettek rögtön észre, mivel izgatott beszélgetést folytattak, és ezért kihasználhattam az alkalmat, hogy megfigyeljem őket. Sajnos nem értettem a nyelvet, amin a társalgás folyt, legnagyobb sajnálatomra ezért nem tudhattam meg, hogy mi volt a heves vita tárgya. Csak nem saját sorsomról vitáztak? És ha ez az eset áll fenn, vajon hogyan fognak dönteni?

A beszélgetés közben kézről kézre járt a nélkülözhetetlen csilim, a vizipipa, ami hasonlít a perzsa nargilére, csak üvegtartály helyett melyben a víz van, egy tök alakú fatartállyal volt ellátva, nemritkán az is előfordul, hogy ténylegesen tököt használnak erre a célra.

Azon a helyen, ahol a perzsa vízipipában a cső van, egymás mellett két lyuk található, elsőre helyezik a türkmének ajkukat, és szívják magukba a dohányfüstöt, miközben a másikat ujjukkal befogják. Ezt az ujjukat csak akkor emelik fel, ha dupla mennyiségű füstöt akarnak beszürcsölni. Feltűnő volt, hogy a türkmének rendkívül hevesen dohányoztak, három, négyet szippantottak olyan nagy igyekezettel, mintha egyetlen másodpercet sem akartak volna elmulasztani, a füstöt aztán mélyen belélegezték, majd nagy vehemenciával kifújták magukból. Ezt követően a vízipipát továbbadták, és ekkor a szomszéd igyekezett a maga három, négy szippantásán minél hamarabb túl lenni, mintha attól aggódna, hogy valaki megelőzi. Mindemellett megemlíteném, hogy a dohány Buharából származik, és rendkívül erős. Erejét bizonyos mértékig mérsékli a víz, melyen áthaladva a füst lehűl.

Úgy véltem, hogy új házigazdáim mohó dohányzása izgatott beszélgetésükre vezethető vissza, későbbi megfigyelésem szerint azonban a türkméneknél általános szokás a mohó dohányzás, vi

szont miután túl vannak rajta, annál nyugodtabban viselkednek, kissé előre hajolva bambán bámulnak maguk elé.

Miközben én még a türkméneket nézegettem, észrevették, hogy magamhoz tértem, és azonnal felugráltak. Öt magas karcsú férfi volt, majdnem előkelően néztek ki, egyiküknek hosszú, szürke, jól ápolt, de türkmén szokás szerint zsírtól fénylő szakálla volt, nyilvánvalóan ő lehetett a falu vezetője, a szürkeszakáll.

Méltóságteljes, de igen barátságos tartással közeledett felém, megragadta kezeimet, és „hála Istennek, béke van" szavakat mormolt. Ebből rögtön megtudtam, hogy kíméletes helyre kerültem. Szürkeszakáll, amint később megismertem, igen jámbor ember volt, és Hadsi Juszufnak (Zarándok Józsefnek) hívták.

Ezt követően szürkeszakáll hosszabb beszédet intézett hozzám, amiből azonban egyetlen szót sem értettem. Ezt perzsául meg is mondtam neki, mire ő meglehetősen törve a nyelvet, szintén perzsául válaszolt. A beszéd lényege az volt, hogy jó egészséget kívánt, továbbá orrom legyen zsíros, szagom pedig zavartalan. Allah nem akarta, hogy elpusztuljak a viharban, ezért minden bizonnyal méltó lehetek kegyelmére. Szürkeszakáll ezután megkérdezte, hogy éhes vagyok-e.

Semmi okom sem volt rá, hogy tagadjam, mivel rémesen korgott a gyomrom. Ezen nem is lehetett csodálkozni, mert a poros homokon kívül az elmúlt 24 órában semmi mást nem nyeltem. Őszinte válaszomra, hogy éhes is vagyok, meg szomjas is, meglepett „auggrh" kiáltást hallatott, ami a türkméneknél a csodálkozás szokásos megnyilvánulása, és gyorsan elsietett az asszonyokhoz, akik nem messze a kibitkától gazdasági munkákkal voltak elfoglalva.

Miután kiosztotta a megfelelő utasításokat, visszatért hozzám, és kenetteljes hangon az alábbiakat mondta:

Uram, frengi vagy, de amint látom rajtad, már régebben ebben az országban élsz, és ezért tudhatod, hogy a hívőknek ebben az időben a magrib (naplementi) imájukat kell elmondaniuk. Eközben nem zavarhatsz meg bennünket, és arra kérlek, hogy ez alatt az idő alatt ne is szólalj meg, és főként ne fohászkodj más istenhez. Hagyd, hogy eleget tegyünk szent kötelességünknek, a

mollah már imára szólít bennünket. A törzsnek én vagyok a vezetője.

Egy szolga közben a sivatag homokjára kis imaszőnyeget terített, olyat, amilyen az egész keleten szokásos, és Hadsi Juszuf, miközben a nap lassan a látóhatárhoz közeledett, Mekka felé fordult, kezeit felemelte, a földre borult, homlokával a földet érintette, ismét felegyenesedett, és még többször megismételte ezt a mozdulatsort, miközben szakadatlanul, hangos, messzire hangzó, nyomatékos, majdnem éneklő hangon imádkozott:

– Allah a leghatalmasabb! Magasztos vagy, ó, Allah! S az Irántad való hála által áldott a Te neved, s magasságos a Hatalmad, nincs más Isten Rajtad kívül.[101]

Természetesen eszembe sem jutott volna, hogy megzavarjam szürkeszakáll esti imáját, akkor sem, ha erre külön nem figyelmeztetett volna, de meghagytam őt abban a hitében, hogy engedelmeskedtem figyelmeztetésének. Számomra itt most az a bölcs mondás volt érvényben, melyet már oly gyakran alkalmaztam eredményesen: Ha betérsz egy idegen kolostorba, akkor saját szabályaid jobb, ha otthon hagyod, és vendégként duplán is arra voltam kötelezve, hogy tekintettel legyek azokra a szokásokra, melyeket itt szentnek tartanak.

Az ima után érdeklődtem, hová lett a lovam, és azt a vigasztaló felvilágosítást kaptam, hogy jól van, és rendben ellátták. Egyébként mindenfelől csodálkozásukat fejezték ki, mely szerint a jelenlévők közül ilyen szép lovat még senki sem látott. És ez már nem semmi, ilyet hallani azoknak a türkméneknek a szájából, akik életük során több időt töltenek nyeregben, mint azon kívül.

A lónak a türkméneknél fontos szerepe van, szinte azt mondhatnám, még nagyobb, mint az araboknál, akik a lovak tenyésztése és ápolása terén tényleg élen járnak. Hiszen hogyan hajthatnák végre a türkmének rablásaikat lovak nélkül? Veszélyességük ép

---

[101] Kismértékben eltér Viktor Laverrenz eredeti szövegétől.
A magyar változat szövegének forrása:
Magyarországi Moszlimok Egyháza: „Az imádkozás”.

pen a támadás gyorsaságában rejlik. Egy ottani közmondás szerint lovon egy türkmén sem apját, sem anyját nem ismeri, azaz a ló olyan hatással rá, hogy jellemét képes teljesen átalakítani.

A ló ellátása az egyetlen munka, amit egy türkmén méltónak tart magához. Az állatot a legnagyobb gonddal látja el és tisztogatja, és lelkiismeretesen gondoskodik megfelelő táplálásáról, megjegyzendő, ha van takarmánya az állat számára. Olykor azonban sorozatosan előfordulnak olyan napok, amikor a lovak egyáltalán semmit sem kapnak enni, éppúgy, mint a türkmének, akik képtelenek a beosztásra. Néha napokig kénytelenek éhezni, de aztán olyankor, amikor a táplálék bőségesen rendelkezésre áll, képesek a szokásos adag három-négyszeresét is megenni.

Ha a türkmén ellátta a lovát, azzal napi tennivalója el is van intézve. Utána már csak szomszédaival traccsol, dohányzik, kockázik, vagy hasonló módon múlatja az időt. Minden más munka az asszonyokra hárul, a férfi számára megaláztatás volna, ha az asszonyok nehéz gazdasági munkáját kellene elvégeznie.

Másfelől a türkmén asszonyok nem élnek olyan korlátozott körülmények között, mint ahogyan a legtöbb mohamedán országban szokásos. Nem hordanak fátylat, és fel sem állnak, hogy elhagyják a sátrat, amikor belép egy idegen. A férfiak sokkal előzékenyebben viselkednek velük, mint más mohamedánoknál.

Természetesen, mint már említettem, nehéz munkát végeznek, gabonát őrölnek, ami a primitív eszközökkel igen komoly teljesítmény, selymet fonnak, gyapjút és pamutot dolgoznak fel, filcet varrnak, felállítják a sátrat, vizet hoznak, festik az anyagokat, és szőnyegeket készítenek. Szövőszékük éppúgy, mint a türkmének egyéb készülékei is, rendkívül egyszerűek, és minden törzsnek meg van a maga anyagmintája, ami anyáról leányára öröklődik.

A szőnyegszövés a türkmének egyetlen ipari méretekben űzött tevékenysége. A szőnyeget kezdettől végéig a család nőtagjai készítik. A nomád feleség a gyapjút a nap segítségével kifehéríti, szőlőlével savazza, és timsóval pácolja. Ecetsav és kénsavas vas kivételével, ami a fekete festéshez kell, kizárólag növényi színező anyagokat, mint indigó, festőbuzér, sáfrány, japánfa, varjútövis, stb. használnak. Az Európába irányuló erőteljes export következ

tében, ahol mint ismeretes, élénk kereslet van az úgynevezett „igazi perzsa" szőnyegek iránt, az ipari minőség sajnos az utóbbi időben nagyon leromlott, újabban gyakran anilin festékeket használnak, melyek kevésbé tartósak. A nomád asszonyok színezési eljárásaikat titokban tartják, titkaikat generációkon át a mai napig megtartották.

Eltartott egy jó darabig, mire szürkeszakáll felesége lányaival elkészítette az ételt, melyet nekem szántak, és korgó gyomrom ellenére kénytelen voltam hősies türelemmel várakozni.

Az étel elkészítése, amit nem tartottak titokban előttem, nem volt éppen valami gusztusos. Szürkeszakáll felesége kicsontozott egy darab ürühúst, szegénynek miattam kellett megválnia fiatal életétől, egy vízzel félig telt rézüstben feltette a tűzre, hogy elkészítse a surut, a türkmének kedvenc levesét.

Amikor a keletkező illat elérte a szomszédasszonyok orrát, mindenféle ürüggyel betoppantak a kibitkába. Aztán egyik a másik után kézbe kapta a fakanalat, kavargatott egy sort az üstben, majd élénk érdeklődéssel és nyelvével ízlelgetve megkóstolta. Később a háziasszony eltávolította az üst széléről a rárakodott zsiradékot, kézzel elkapta a benne úszó húst, majd odatartotta komaasszonyainak, hogy nyalogassák meg, amit tudálékos képpel, nem minden kritika nélkül meg is tettek. Só, tök, vörös bors és egyéb fűszerek képezték a leves további alkotóelemeit, amibe végül aprított kenyeret szórtak.

További fogás az egész Ázsiában elterjedt pilav volt, ami itt vízben főtt rizsből, főtt ürühúsból állt, tehát valamelyest eltérő módon készült, mint Törökországban, ahol a húst nyárson sütik, és a rizst a lecsepegő zsírral együtt párolják meg. Vaj helyett a türkméneknél gyakran birkazsírt vagy szezámmagolajat használnak.

Ezúttal megemlítenék még néhány további ételt is, melyek a türkmének fő táplálékát képezik. Az úgynevezett fehérbabot liszttel, vörös borssal, sóval és aludttejjel főzik. Különleges csemege az ürübőr, amit lenyúzott állapotban egy ideig állni hagynak, így egy idő után elég húzós szaga lesz, és a bőrt könnyen meg lehet tisztítani a gyapjútól. A megtisztított bőrt hosszú csí

kokra vágják, és tűz felett megpirítják, de csak egészen enyhén, hogy ne veszítse el zsírtartalmát. Ennek az európaiak számára igen kellemetlen ételnek a szétrágása elég fárasztó és időigényes, gyakorlatlan próbálkozók számára az állkapocs görcse előre megjósolható.

A türkmének rendszerint megelégszenek a legegyszerűbb és legnyomorultabb ételekkel. Hónapokon át történő koplalás számukra nem jelent semmi különöset, ezzel szemben egészen szélsőségesen extrémek, ha erre lehetőségük nyílik. Ők, akik egyébként oly takarékosak, képtelenek féken tartani mérhetetlenül mohó étvágyukat. Gyakran a gazdagok is éhezni kényszerülnek, mert készleteiket, melyeknek három-négy hónapig ki kellett volna tartaniuk, éppannyi hét alatt elfogyasztották. Az ivás vonatkozásában sem nagyon finnyásak. Volt rá példa, hogy ellenszenv nélkül megittak olyan vizet is, amelyet még a kozák lovak is visszautasítottak. Egyetlen kedvelt italuk a tevetej, amit tömlőkben vagy korsókban megerjesztenek, ekkor világosbarnás színe van, erős, mint a citrom, íze és szaga azonban kellemetlen. A tea, mely az ismert téglatea, vagy illatosított gyöngytea is lehet, szintén kedvelt ital, étkezés után, de más napszakokban is isszák, azonban minden esetben cukor nélkül, miközben a türkmének általában nem idegenkednek az édességektől.

Reggelijük rendszerint egyszerű. Száraz kenyér egy nyers hagymával, vagy tejből és kenyérből készült híg kása az általános. Az állatok levágásakor kinyert belsőséget a gyerekek kapják, akik kis tűzön enyhén megpirítják azt, aztán napokon keresztül rágcsálják az alig megtisztított beleket.

Ha nem lettem volna annyira kiéhezve, ki tudja, hogy az előkészületek láttán nem ment volna-e el teljesen az étvágyam. Szürkeszakáll végre enni hívott. Valóságos ünnepi étkezésre került sor, amelyre számos más türkmén is érkezett. Az ételt a nyílt sztyeppe talaján szolgálták fel, ámbár filctakarókat terítettek a földre. Kezeiket valamennyien megmosták. A szutykos, fekete rétegen, ami kezeiket borította, mondhatnánk azt is, hogy azon a víz már úgysem segít. Némi komolyabb vegyi tisztítószer, egyeseknél talán

egy jó vakarólap bizonyára elkelt volna egy alaposabb tisztogatáshoz.

Miután leültünk, jobban mondva leguggoltunk, ami számomra hosszabb közép-ázsiai tartózkodás után is még mindig igen kényelmetlen volt, a háziúr még egyszer felemelkedett, és méltóságteljes akcentussal megszólalt:

– Beom Allah – Isten nevében. – Aztán ismét leguggolt, és elkezdődött egy igazi nagy versenyevés. Pont úgy tűnt, mintha, ezek a fekete szemű, vad tekintetű emberek, merészen ívelt, markánsan előre ugró orraikkal, fekete szakállaikkal, világító fogaikkal és végtelenül magas, csúcsos, vastag sapkáikkal valamennyien attól félnének, hogy a többiek mindent elesznek előlük, és számukra már nem marad elég ennivaló. Kézzel belenyúltak minden tálba és csészébe, tíz ujjukkal tapogattak az ennivaló után, mintha csillapíthatatlan éhségükben már hónapok óta nem ettek volna semmit. Hihetetlen mennyiségek tűntek el szemem láttára, és mindez kolosszális sebességgel.

Egyébként maga a méltóságteljes szürkeszakáll is derekasan teljesített, és többször észrevettem, amint valamelyik vendége elől éppen elkapja a tálat. Társalgásról szó sem volt, az asztaltársaságnak erre nem volt ideje, mert a fekete fickók két pofára zabáltak, és mindent elnyeltek, amit meg tudtak szerezni.

Azt hittem, a hegynyi eledelnek legalább négyszer ekkora társaságnak elégnek kellene lennie. Nem így történt. Néhány percen belül a legutolsó morzsáig mindent eltakarítottak, és a háziúr sürgősen felhordatott még néhány kosárka aszalt szőlőt, nehogy vendégei éhesen álljanak fel asztalától. Ez háza számára soha helyre nem hozható szégyent jelentett volna.

Miután mindent megettek, valamennyien egyenként lenyalogatták mind a tíz ujjukat, és néhányszor igen erőteljesen és hangosan böffentettek, hogy vendéglátójuk számára jelezzék hálájukat és elismerésüket. Jómagam elég kellemetlennek találtam ezt a heves és igen gusztustalan szokást, és mint később megtudtam, szürkeszakáll igen csak megsértődött, hogy a náluk honos, megszokott megnyilvánulásban nem vettem részt. Hiányos ismereteimmel mentettem ki magam, és végül kegyesen megbocsátott,

miután biztosítottam róla, hogy még életemben nem volt részem ilyen ízletes és bőséges vendéglátásban.

Ujjaik lenyalogatása után, ami még a türkmének kezein maradt, azt arcukra, szakállukra és csizmájukra kenték. Így egy türkmén esetében szó szerint nem csak arcán, hanem csizmáján is látni lehet, hogy bőségesen étkezett, vagy csóró, és nincs mit ennie.

Miután mindez megtörtént, szürkeszakáll, aki ismét a méltóságteljes öreg volt, és akiből egy ilyen birkaevés-versenyt sohasem néztem volna ki, az alábbi áldást mondta: „Allah nevében, Allah kegyelmes, Allah a legkegyelmesebb, Allah a leghatalmasabb", miközben vendégei arcuk alsó részét és szakállukat simogatták. Aztán erőteljesen a hasukra csaptak, hogy még néhány böffentést kipréseljenek magukból, és megkezdődött a dohányzás.

Eközben megérkezett egy küldönc, aki türkmén nyelven néhány szót szólt az öreghez, majd ünnepélyes képpel felém fordult:

– Ó uram, frengi vagy, és ennek következtében orvos. – A türkmének minden európait orvosnak tartanak, ami egyébként keleten másfelé is előfordul. – Van egy betegünk, akinek szüksége van gyógyító képességedre, mivel olyan betegsége van, amit mi nem ismerünk, és még sohasem láttunk. Fogalmunk sincs róla, mihez kezdjünk vele, mert nem akart követni bennünket, hogy eljöjjön hozzád, és ékszerei sincsenek, hogy megjelenhessen színed előtt, csak egy nagyon szép lova van, erre azonban nem tud felülni, mert túl gyenge. Adj tanácsot, mit tegyünk! Hagyjuk egyszerűen meghalni?

– Nem, – válaszoltam gyorsan. Egyáltalán nem. Vezessetek el gyorsan hozzá! Jóllehet nem vagyok orvos, de mégis előfordulhat, hogy segíteni tudok.

– Jóságos Isten! Jól értettelek? Saját magad eljönnél a beteghez? De hiszen már mondtam neked, hogy nem tudja ékszerekkel feldíszíteni magát, és lovára sem tud felülni. – A türkmének ugyanis elengedhetetlennek tartják, hogy a beteg maga keresse fel az orvost, és ebből az alkalomból úgy kidekorálja magát, mint valami nagy ünnepség alkalmából.

– Arra nincs is semmi szükség – válaszoltam gyorsan, és felemelkedtem. Egyáltalán nem zavart a közbejött esemény, mivel a közös vízipipaszívást különben sem tartottam élvezetesnek.

– Rendben – válaszolt a küldönc, és elindult előttem a falu utcáján. Rövidesen kíváncsiak hatalmas tömege követett bennünket. Végül beléptünk egy meglehetősen a falu szélén lévő kibitkába.

Csodálkozásom, amint megláttam a pácienst, igen heves volt, mert a beteg nem más volt, mint Náci. Megpillantásakor, miután már elveszettnek véltem, képtelen voltam uralkodni magamon, letérdeltem a kedves ember mellé, és durva, ekkor oly sápadt, beesett arcát és mélyen ülő szemeit viharosan csókolgatni kezdtem.

Most a türkméneken volt a sor, hogy csodálkozzanak. Némi gondolkodás után eljuthattak volna arra a következtetésre, hogy mi ketten frengik egymáshoz tartozunk, és csak a homokvihar választott el bennünket, de a sivatag fiainak kombinációs készsége erre már nem volt elegendő.

Burgdorffer rémesen nézett ki, és vad lázálomban hevert. Valószínűleg napszúrást kaphatott a Kara-kumban, ami európaiaknál nem ritka eset, és összeesett az éhezéstől és szomjazástól. Egyébként ugyanabban az időben és nem is oly messze egymástól találtak meg bennünket, tehát a délibáb közvetítésével tényleg őt láttam, csak a fénytörés következtében teljesen más helyen véltem, mint ahol ténylegesen volt. És az a táj, amit a légtükrözés ámított, tényleges tartózkodási helyünktől mérföldekre lehetett, feltehetően egy oázisszerű hely volt valahol az Amu-darja mentén. Ezek szerint összetett délibábbal lehetett dolgom, ami meglehetősen ritka, itt a türkmén sivatagban azonban olykor előforduló jelenség.

Burgdorffert primitív eszközeimmel kezeltem, nedves borogatást tettem rá és hűtöttem a fejét. Táplálékként, hogy fokozzam erejét, birkafejből levest főzettem neki, amit igen alkalmasnak találtam betegek táplálására, kihagyattam belőle azonban a vörös borst, ami a kara-türkméneknél elengedhetetlen fűszernek számít.

Már néhány napon belül megvolt számomra az az elégtétel, hogy Burgdorffer nemcsak lázmentes lett, hanem tűrhetően fel is

erősödött. Sajnos nem sikerült átszállásolnom, amit nagyon szerettem volna, mert ettől vendéglátói nagyon sértve érezték volna magukat.

Egy szép napon nagy népünnepély volt a táborban. Mindenki szorgalmasan evett és ivott. Mindenütt rotyogtak a bográcsok, süteményeket és pástétomokat sütöttek, és több pipát láttam, mint valaha. Azt, hogy mi történt, kezdetben nem tudtam megfejteni, talán valami nemzeti ünnepnap lehetett, mert a falu minden lakója ünnepi ruhát öltött magára, és sokat, végtelenül sokat énekeltek. Az asszonyok színes szalagokat fontak copfjaikba, és annyi réz, sárgaréz és szaru ékszert aggattak magukra, hogy alig bírták cipelni. Sokan olyan féldrágakő ékszereket viseltek nyakukban, melyek több font súlyúak is lehettek, és nem csekély értéket képviseltek. Különös luxust űztek öveikkel, melyek részben gazdagon voltak díszítve ezüstlapokkal, gyöngyökkel és drágakövekkel.

Nagyon csinosan néztek ki a fiatal lányok világos színű, paszománnyal díszített hosszú ruháikban, és cilinderszerű, fátyollal körüllebegett fejfedőikkel. Füleikben a legtöbben háromszögletes, masszív ezüstből készült fülbevalókat hordtak. Külön említést érdemelnek a talizmánok. Egy igazi türkmént ilyen nélkül el sem lehet képzelni. Az amulett rendszerint egy koránidézet, amit egy jámbor mollah[102] írt, ezt két ezüst lapocska közé helyezik, amit aztán bevarrnak egy háromszögletes bőrdarabba. Az ilyen talizmánt ingükre, valamelyik ruhadarabjukra, vagy a sapkájukra rögzítik. Jómódú családok leányai talizmánjukat külön karneol[103] kövekkel berakott ezüst tartóban a mellükön viselik, amit ezüstlánc tart a nyakukon.

Később megtudtam, hogy az ünnepség a türkmének „Isten útja" elnevezésű vallási ünnepe volt, amire évenként egy alkalommal kerül sor. Célja Allah tisztelése, és az ég jóindulatának elnyerése, hogy az emberek és állatok meg legyenek őrizve a betegségektől és sikerüljön minden, amibe belekezdenek, pontosabban

[102] prédikátor, lelkész
[103] ásvány

mondva a hitetlenek ellen irányuló rablóhadjáratok, melyek érdemes cselekedetnek számítanak.

A türkmének Allah tiszteletére bendőiket úgy megtömték, hogy már attól féltem, némelyikük menten kipukkan. Ilyen eset azonban nem fordult elő. Sőt ellenkezőleg, igen mozgékonynak bizonyultak, amint azt a délután folyamán általuk rendezett birkaverseny vagy zöld farkas elnevezésű játék alkalmával megfigyelhettem.

Az egész tábor kivonult a sztyeppére egy alacsony dombok által körülvett sík mélyedésbe, ami jóllehet itt is terméketlen volt, azonban mégsem volt annyira sivár homokos. Nagyszámú lovas gyülekezett. A tarka öltözetű nézősereg a környező dombokon helyezkedett el, és festői kinézetű csoportokat képeztek.

Burgdorfferrel együtt szürkeszakáll mellett helyezkedtünk el, és éppúgy, mint valamennyi férfi néző, mi is lovon ültünk. Amint végignéztem a tarka, a nap fényétől igen élénk színekben pompázó látványt, a falu felől egy lovas közeledett vágtatva, aki egy körülbelül 40 kiló súlyú birkát hozott magával a nyeregben.

Szerencsétlen állat nyomorúságosan bégetett, mert megsejthette sorsát. Közvetlenül a csoportunk előtt átvágták a torkát, majd a férfi, aki odahozta, bedobta az őt körülvevő lovasok csoportjába, akik részt akartak venni a játékban.

A két csoportra oszló résztvevők között azonnal vad küzdelem kezdődött. A birkát az egyik lovas felkapta, és lába alá szorította, mire az ellenfélhez tartozó játékosok el akarták ragadni az elvágtató lovastól a zsákmányt. Természetesen vad össze-vissza lovaglás és hecc kezdődött, hol egyik, hol másik irányba, a lovasok és lovaik teljesítőképessége csodálatra méltó volt, mert a menekülők, akiknek éppen védeniük kellett a birkát, előszeretettel keresték a legnehezebb, úttalan helyeket. Az emelkedők, melyeket le kellett küzdeniük, nem ritkán 45 fokosak voltak, tehát annyira meredek, amit az ember kezei segítsége nélkül aligha tudna megmászni. Ehhez jött még a sűrű tömegben lovaglás nehézsége, mivel ideoda lökdösték egymást. Persze a lovak erre a nemzeti harci játékra trenírozva voltak, ennek ellenére igen figyelemre méltó volt teljesítményük.

Így folyt a küzdelem. Közben az egyik fáradt lovas elejtette a birkát, de egy másik megint gyorsan felkapta, a váltakozó játék tovább folyt, míg az egyik lovasnak sikerült elérnie az előre megbeszélt célt, azaz vagy hazavitte a birkát saját házába, ami a futam végét jelentette, vagy el kellett juttatnia egy meghatározott pontra, például a birka adományozója elé, vagy egy másik meghatározott helyen kellett leraknia.

Az első futamhoz szürkeszakáll adományozta a birkát, és ő osztotta a díjakat. Mivel jómagam adósa voltam a türkméneknek, akik megmentettek e biztos haláltól, most pedig napok óta szállásadóim voltak, ezért engedélyt kértem a szürkeszakálltól, hogy én is néhány díjat adományozhassak. Ezt ő nagy elégtétellel vette tudomásul, mivel vendége voltam, és adományommal kifejezésre juttattam, hogy előkelő ember vagyok, ami a gazda megtiszteltetésének számított. Amikor a népnek tudomására jutott szándékom, hangos üdvrivalgásban törtek ki, és ekkor még három futam követte egymást, amit a tiszteletemre rendeztek.

Az ünnepség estig tartott. Aztán mindenki hazatért a faluba, ahol aznap este sok sütemény és aludttej volt. Később a főnök barátaival leült a kibitka elé, és kockajátékba kezdtek. Engem is felszólítottak, hogy vegyek részt a játékban, amit én azzal utasítottam vissza, hogy nem ismerem a játékszabályokat.

A legkedveltebb, és egész Közép-Ázsiában elterjedt kockajáték a Pasa Bezirei, egy zálogosdi, amit olyan kockával játszanak, amin négy (nem úgy, mint nálunk hat) különböző ábra van. Ezek jelentése: Emir (király) bezier (miniszter) ghal (rabló) és dihgan (paraszt).

A játékosok addig dobnak, míg valamelyikük királyt dob, egy másik minisztert. Ezek elfoglalják a számukra kijelölt helyet, miközben a többiek tovább dobnak. A király és a miniszter gyakran váltogatják helyüket, és ki kell térniük egy másik játékos elől, aki ugyanezt teszi. Ez mindaddig így megy, míg valaki rablót nem dob, akkor a miniszter elkapja őt, a király elé viszi az alábbi szavak kíséretében:

– Rablót fogtam.

A király megkérdezi: – Mi a vétke? – erre a miniszter megnevez valami bűncselekményt, pl. – ellopta a testvére ruháját, levágta egy ló farkát, és hasonlókat. A király erre elrendel valamilyen büntetést, ami arányban áll a váddal, a büntetésnek általában valamilyen humoros mellékíze is van. Az elítéltnek zálogot kell adnia, és alá kell vetnie magát a büntetésnek, ami legtöbbször derültséget idéz elő, mert elég kellemetlen dolgok is előfordulnak, és már annak a ceremóniának az utánzása is meglehetősen vicces, ahogyan a királyt kezelik.

A türkméneknél ez a játék különösen kedvelt, mert lehetőséget teremt arra, hogy nevetségessé tegye az autoritást. A sivatag fiai büszkén állítják magjukról: „A mi népünknek nincsen feje, és nem is akarjuk, hogy legyen, hiszen valamennyien egyenlők vagyunk. Nálunk mindenki király." És még mi álmodunk Európában a jövő államáról, mintha az a Kara-kumban már nem vált volna régen valósággá.

Nem ritka, hogy ez a játék véres vitává fajul. Ugyanis a király olykor újonnan szerzett méltóságát arra használja, hogy valamelyik nem kedvelt résztvevőn valami alattomosság miatt érzékeny bosszút álljon, és arra ítéli, hogy csomókkal ellátott kötéllel verje magát, vagy megvesszőzteti a talpát. Az afgánoknál a játéknak olykor gyilkosság a következménye, amire azonban a vérbosszú hatálya nem terjed ki.

A mi falunkban a játéknak nem voltak ilyen súlyos kísérő jelenségei. Az est azonban mégis véresre sikeredett. A talizmánok felmondták szolgálatukat. Amikor beköszöntött a sötétség, és már mélyen elaludtunk, a falut nagy túlerőben lévő ellenség támadta meg. Lövések dördültek, néhány kibitka tüzet fogott és lobogva égett, és még mielőtt megtudtam volna, hogy egyáltalán mi történt, hangos üvöltéssel egy afgán lovascsapat száguldott végig a falu főutcáján, mindent eltiporva és össze-vissza hajigálva, ami útjukba került.

Jóllehet a meglepett türkmének hősiesen és derekasan védekeztek, de nagy volt a túlerő. Akik ellenszegültek, azokat lemészárolták. Jómagam megpróbáltam szembeszállni a túlerővel, de eredménytelenül. Miután ellenfeleink közül jó néhányat harckép

telenné tettem, egy egész falka rontott rám, és letepertek a földre. Néhány percen belül meg voltam béklyózva, egyik afgán a nyergéhez kötött, és az égő faluból kivonszolt a csupasz sztyeppére.

Ott megláttam, hogy egy nagy afgán lovascsapattal van dolgunk, ami a látszat szerint az afgán határőrséghez tartozott. Hogyan kerültek ide ezek a lovasok, és mi lehetett a céljuk? Rablótámadás zsákmányszerzés céljával aligha állhatott szándékukban – a kara-türkmének nomád faluja erre kevésbé volt csábító – ráadásul reguláris afgán csapatról volt szó. Valami különös céljuk lehetett, a rombolás puszta öröme sem lehetett indíték ebben az esetben.

Sorsomon kezdtem törni a fejem, mert később feltűnt, hogy egyetlen lövést sem adtak le rám, jóllehet én magam meglehetős igyekezettel lövöldöztem. A lovasok közül kardját sem használta senki velem szemben, ami a rövid, de dühödt harcban igen indokolt lett volna. Sőt ellenkezőleg, mintha parancsra történt volna, hirtelen többen leugrottak lovaikról és rám vetették magukat, hogy lerántsanak a földre. Ekkor minden világossá vált: Minden bizonnyal az állt szándékukban, hogy élve fogjanak el! A határőrség csak nem a kabuli emír parancsára cselekedett, hogy engem ismét hatalmába kerítsen? Ha ez a helyzet, akkor elvesztem. Ettől a különítménytől megszabadulni, akik kedvelték az alapos munkát, szinte lehetetlen.

Minél inkább elmélyültem gondolataimban, annál kilátástalanabbnak tűnt helyzetem. A perzsa eltűnt a terveimmel, nyomait elveszítettem, jómagam az afgánok kezei közé kerültem, akik kémnek tartottak. Isten végleg elhagyott? Hát sohasem fogom elérni célomat? Megint magával ragadott a kishitűség, helyzetem reménytelennek tartottam – teljesen reménytelennek.

A bamijani kolosszusoknál

Igen kellemetlen éjszakám volt. Bár a határőrség kapitánya, aki elé odavezettek, „legyen üdvözölve uram” szavakkal fogadott, ez azonban kétségtelenül keserű irónia volt. Barbár szokás kicsúfolni és kigúnyolni a szerencsétlent, aki fogságba került, és nem tud védekezni.

A határőrség kapitánya nyilvánvalóan igen megörült sikeres fogásának, így az a gyanúm támadt, hogy az emír vérdíjat tűzhetett ki fejemre. Kara Murad velem szemben felhozott gyanúsítása és a kabuli börtönből történt sikeres szökésem alapján mondhatnám úgy is, ez a dolgok természetes következménye.

A határőrség kapitánya másként nem is szólított meg, mint az általam lelkem mélyéig gyűlölt szóval, a kémmel. Kihallgatásom során, melynek közvetlen előállításom után lettem alávetve, tobzódott a szavakkal, kilátásba helyezte, hogy az emír nem fog megelégedni azzal, hogy börtönbe vet, hanem minden bizonnyal akasztófa vár rám, de mindenekelőtt rögtön Kabulba érkezésemet követően megvakítanak és megcsonkítanak, nehogy újabb szökésre vállalkozzak. A kémek az elképzelhető legveszélyesebb bűnözők, sokkal rosszabbak, mint a tolvajok, rablók és egyéb gazemberek.

Miután ily módon kiélvezte a lehetőséget, hogy kihasználhatja kiszolgáltatott állapotom, „kellemes pihenést kívánok te büdös kém” gúnyos szavakkal bocsátott el.

Igen rosszak voltak a kilátásaim. Meg voltam győződve róla, hogy a kapitány minden elképzelhető eszközzel azon lesz, hogy fogva tartson, és ezt mindjárt érezhettem is, mert úgy megkötöztek, hogy alig kaptam levegőt, és dupla sorban álltak őrt a hely körül, ahol a sztyeppe puszta földjén feküdtem.

Hogyan tudnék innen elmenekülni? Körülöttem egy egész lovasszázad tanyázott. Valamennyi körülöttem lévő afgán lovas fejével felelt biztonságomért, és kétségtelenül mindegyikük vágya az volt, hogy lógni láthassák a kémet.

Ott feküdtem a sötét éjszakában a Kara-kum közepén szégyenteljes halálra várva, válogatott kínzásokra ítélve, és lelki

szemeim előtt végigperegtek múltam képei. Visszagondoltam arra az áldatlan napra, amikor Németországban az ezredirodában felfedeztem az ágyútervek eltűnését a páncélszekrényből. Megjelent előttem az ezredes vérző sebbel a homlokán, egykori barátom és bajtársam, Egon von Basedow, akiről még mindig nem tudtam, hogy volt-e valami köze a lopáshoz vagy sem, boldogtalan menyasszonyom Mária, és szegény, sajnálatra méltó szüleim. Aztán eszembe jutott változatos sorsom Afganisztánban, az emírre és a gazfickókra gondoltam, akik megrágalmaztak. Hol időzhet most vajon a hitvány perzsa, szerencsétlenségem okozója? És hová lett Csutru és a törzsfőnök? Megmérgezte és betemette őket a homokvihar tűzforró leheletével, mint ahogy engem is majdnem eltemetett? És mi lett Burgdorfferrel, akivel tegnap még vidáman ünnepeltünk együtt? Ő is az ellenség kezei közé került, vagy talán lemészárolták a támadás során? Majdnem vigasztalt az a gondolat, hogy az afgánok őt is kémnek tartották, így „élete" az ellenség számára bizonyos értéket képviselt, így reménykedhettem abban, hogy szándékosan élve fogták el, mint engem, hogy Kabul számára ki tudják szolgáltatni.

Órákon át fekhettem így, miközben ezernyi gondolat és ötlet kínozott, amikor egyszer csak valami fekete kúszott felém a földön. Az éjszaka sötét volt, csak a messzi távolban világítottak a felgyújtott türkmén falu vérvörös, kihunyó félben lévő lángjai.

Szerencsére az afgán őrök messze nem olyan éberek, mint a porosz fegyveres katonák, nincsenek kellőképpen kiképezve, nem figyelnek meg pontosan minden körülményt, és mit sem vesznek észre abból, ami körülöttük történik. Én azonban fokozott figyelemmel követtem tekintetemmel a sötét valamit, mely óvatosan és lassan közeledett felém, de annyira le volt lapulva a földre, hogy csak én vehettem észre, mivel jómagam is a földön feküdtem. Álló vagy ülő helyzetben én sem vettem volna észre semmit, mert a „fekete" homoksivatag tarka sztyeppei talajából a közeledő alak csak alig emelkedett ki. Azonban ez is annyira jelentéktelen volt, hogy képtelen voltam felismerni, ember vagy állat közeledik-e.

Szívem belülről hevesen kalapálta bordáimat. Csak nem olyasvalaki közeledik, aki ki akarna szabadítani? Néhány örökkévaló

ságnak tűnő perc elteltével megoldódott a rejtély. A felém kúszó alak Kusz volt, a Faisabadban kapott tibeti dog kutyám, aki szívből jövő örömében nyelvével nyalogatni kezdte a képemet. A hűséges állat szeretet megnyilvánulása ellen semmit sem tehettem, mivel meg sem tudtam mozdulni.

Bármennyire is jelentéktelennek tűnt első pillantásra az esemény, mégis némi vigaszt jelentett számomra, mivel először is barátot tudtam közelemben, aki bár jóllehet csak egy állat volt, számomra azonban adott esetben igen hasznos lehetett. A kutya megjelenése ezenkívül meglehetősen biztos jele volt annak, hogy Csutru minden bizonnyal szintén a közelben van.

Kusznak a fülébe súgtam, hogy menjen vissza oda, ahonnan jött, az állat úgy tűnt, megértette, amit mondtam neki, és engedelmeskedett.

Az elkövetkező napok mérhetetlen strapát jelentettek számomra. Erőltetett menetben haladtunk Kabul felé, mert a kapitány nagy gondot fordított arra, hogy amilyen hamar csak lehet, beszedje jutalmát az afgán udvarban. Másfelől azonban igen veszélyes fogoly voltam számára, akitől az ember igyekszik minél hamarabb megszabadulni. Bala Hissarból történő menekülésem a földrengés idején, és Kazirisztán határán a határőrség megtévesztése elegendő mértékben bizonyították közveszélyes voltomat.

Az afgán határon átjutva tovább meneteltünk Andkhui felé, és onnan Achtsa, Balkh, Mazar-i-Sharif, Tasgurgan településeken át az Ahulm-darja mentén eljutottunk a Kuh-i-Baba hegységbe. A Hindukusnak ebben a vad, sziklás, és rendkívül nehezen járható kifutó ágában a hágók egész során kellett átvergődnünk, melyek lovaink és magunk teljesítőképességével szemben az elképzelhető legnagyobb megpróbáltatást jelentették. Ezek egymást követően a Kysyl-Kotel, a Kara-Kotel, a Dendan-Sikan, a Sigan- és a Csesmai-Pelu szorosok voltak.

Közülük a Dendan-Sikan-Kotel, németül a „Törött fogak szorosa" volt a legveszélyesebb. Már a neve is elég jellemző, mégis külön utalnék arra, hogy az afgánok született hegyi nép, az ilyenfajta nehézségek leküzdéséhez általában hozzá vannak szokva. Ha már ők is ilyen nevet adnak egy szorosnak, akkor az már mindent

elmond. Ezen az útvonalon van a hírhedt Dere-i-Eindan szakadék is, azaz a „Börtönök völgye”. Neve onnan származik, hogy a sziklák közötti mély szurdok keskeny kanyarjaiban az ember minden hajlat után úgy érzi, mintha valódi sziklafalakkal volna körülzárva, melyek teljesen függőlegesen 1000 méternyire merednek a magasba.

Ebbe a szűk hegyi szorosba sohasem jut be a napsugár, és ennek következtében a szurdok mélyén állandó a félhomály, amit a sziklák között áttörő víz dübörgése és a kemény sziklás talajon a lovak patáinak ezerszeresen felerősített visszhangja tesz szinte hátborzongatóvá.

Ilyen megpróbáltatások mellett értük el Bamiján völgyét a híres kolosszusokkal, miattuk hagyott el Heinzelmann professzor. Elérte vajon célját? Itt lehet talán még ezen a vidéken? Elválásunk óta természetesen többé nem hallottam róla, és a visszaemlékezés atyai jóbarátomra most dupla szomorúsággal töltött el.

Eddig nem volt alkalmam rá, hogy Burgdorfferrel, vagy részlegünk bármely más tagjával kapcsolatba lépjek. Jóllehet Kusz meglátogatott néhány alkalommal, de semmi alkalom nem volt rá, hogy kihasználjam ezt a lehetőséget. Ha kezeim szabadok lettek volna, akkor kitaláltam volna valamit, hogy legalább Burgdorffernek küldjek valami hírt, például rögzíthettem volna egy cetlit a kutya nyakörvére. Sajnos azonban egyfelől meg voltam béklyózva, másfelől felügyelők gyűrűje fogott körül, így egyetlen mozdulatot sem tehettem anélkül, hogy ne vették volna észre. A különítmény állandóan olyan szorosan vett körül, hogy még körülnézni sem tudtam rendesen.

Ez a helyzet alaposan megváltozott, amikor bejutottunk Bamijan völgyébe, éspedig nem csekély meglepetéssel találtam szembe magam. Azonban mielőtt belekezdenék az itt lejátszódó különös események ismertetésébe, röviden említést tennék a helyi adottságokról.

A termékeny bamijani völgy északra van a Hadsisak hágótól, mely 3700 méter magasságig meredek, majdnem függőleges sziklafalak közé van zárva, 14 kilométer hosszú, 2-2 ½ kilométer

széles, és ez az egyetlen járható út a Hindukus kifutó ágában nehéz járművek és tüzérség számára.

Megállapították, hogy ezt a fontos hágót már Nagy Sándor is használta merész indiai hadjárata során, és egyesek a nagy makedón király javára írják a sziklába vésett hatalmas kolosszusok figuráinak elkészíttetését is. Ez azonban nem felel meg a tényeknek.

A Bamijan völgy, amint azt Heinzelmann professzor is igazolta, évszázadokkal ezelőtt a Buddha kultusz fő gondozóhelye volt, és a hatalmas szobrok nyilvánvalóan ezt az Istent ábrázolják. Már a Krisztus születése utáni negyedik és ötödik században buddhista szerzetesek zarándokoltak ide Kínából Közép-Ázsián és Indián keresztül, és nekik köszönhetjük az első beszámolókat is ezekről az egyiptomi bálványokkal összehasonlítható méretű szobrokról.

A sziklákba több istenképet vésték, rajtuk kívül található még néhány további fülke is, melyekben hasonló szobrok lehettek. Földrengések és emberi kezek sajnos többször is kárt tettek a távoli ködbe vesző őskor eme érdekes emlékműveiben, melyek mindenesetre olyan kultúráról és megtestesült hatalomról árulkodnak, amelyen még napjainkban is csodálkozhatunk. A két nagy istenszobor dimenziói olyan hatalmasak, hogy sem a földrengések, sem a fanatikus muzulmánok ágyúgolyói nem tudták lerombolni. Csak megcsonkításuk sikerült.[104]

A kolosszusok közül a nagyobbik 50 méter magas, és egy 70 méter magasságú, a függőleges sziklafalba vésett fülkében áll. Az alak elülső, jobb- és baloldala szabadon van, hátoldala nincs elválasztva a sziklától. Arcát az alsó ajkáig eltávolították, vagy letöredezett, a fülei megvannak. Nyakát téglából falazott gallér övezi, amely galériaként van kialakítva. Az álló szobor melle lapos és széles, térde alatt a lábszárát ágyúlövések szétroncsolták.

Az egész alakot malterrel vakolt köpeny öltözteti, mely a felsőbb részeken jó állapotban maradt meg, fémszegekkel rögzítették, ez jól megfigyelhető néhány mélyedésben, ahol lehullott a

[104] 2001 március 12-én talibán fanatikusok felrobbantották a szobrokat.

malter. Egykor az egész alak valamint a fülkék is malterrel voltak bevakolva, sőt festmények is díszítették, ez utóbbiaknak a védett helyeken, például a fülke felső boltívében jól látható nyomai vannak. A festmények erősen bizánci szentképekre emlékeztetnek.

A kolosszus lábai között egy meglehetősen terjedelmes barlang bejárata van, melynek kormos falai arra utalnak, hogy egykor lakhattak benne. Innen egy hatalmas lépcső kanyarodik felfelé, amit ívelt, a fülke felé nyíló ablakok világítanak meg. A lépcsőn jelenleg már csak igen nehezen lehet feljutni, mert a lépcsőfokok nagyon töredezettek. A lépcső egészen a szobor fejéig vezet fel, hiányzik azonban az átjáró a galériaként kialakított gallér felé, így a galériára már nem lehet kijutni.

A másik bálványszobornál jobb a feljutási lehetőség, amely csak 40 méter magas. A nyaka körüli kőszegély azonban majdnem teljesen hiányzik, ha azonban az ember nem túl szédülős, az alak jó állapotban lévő fejére fel lehet mászni. Az afgánok babonás félelemmel tartanak ezektől a bálványszobroktól, melyeket Sahmama néven nevezik (ami nyilvánvalóan a Sakja muni szándékosan eltorzított változata, és annyit jelent, mint Buddha). Igyekeznek meglehetősen távol maradni tőlük, és azt állítják, hogy a sátán megvakítja azt, aki túl sokáig nézi, és szédülést okoz azok számára, akik a bálványokra fel mernek mászni.

Rajtuk kívül van még néhány további kolosszus és számos rom is a Bamiján völgyben, romos erődök és tornyok, és olyan épületek, amelyek a mi lovagvárainkra emlékeztetnek. Külön említésre méltóak Gul-Gulé romjai, ez egy egész romváros a völgy déli oldalán, amit állítólag Dzsingisz-kán rombolt földig hosszú ostromot és hősies védelmet követően.

A Bamijan völgyben leginkább figyelmet érdemelnek a hatalmas barlangrendszerek, ami a földkerekségen sehol máshol nem fordul elő ilyen nagy számban és hatalmas méretekben. A völgy teljes hosszában több rétegben megtalálhatóak egymás felett, nem ritkán öt-hat emeletet képezve. Számukat 12000-re becsülik, ez azonban önkényes feltételezés. Mindenesetre még senki sem akadt, aki valamennyit felkutathatta volna, mert arra egy ember

öltő[105] aligha volna elég, nagy részükhöz nem is lehet hozzáférni, mert vad vízfolyások törnek elő belőlük. Számos barlangban föld alatti tó van és nagyszerű vízesések, melyek a barlangüregekben olyan rémes mennydörgést okoznak, hogy az ember fülét súlyos halláskárosodásnak teszi ki, ha oda belép.

Mérföldnyi távolságokra húzódnak ezek a barlangok, föld felett és föld alatt igazi labirintust képezve, ahol az ember könnyen eltévedhet, és soha többé nem pillanthatja meg a napvilágot. Némelyiket egyébként modern barlanglakók lakják, akik félig elvadult emberkerülők.

A Bamijan völgy kezdettől fogva vonuló hadtestek vagy karaván szakaszállomását képezte, mivel igen kellemes pihenőhely, jó takarmányt és vizet biztosít a lovak számára, és a mohamedánok babonás aggálya tekintetében a nagyobb embertömegek jelenléte sem annyira feltűnő.

Ezért hosszabb pihenőre mi is megálltunk. Látható volt ugyanis, hogy a lovak patája megsínylette a hegyvidéki erőltetett menetet. Az afgánok mint ismeretes, lovaikat nem patkolják meg, a hegyi utakon mégis jól használhatók, és négy-ötször olyan hosszasan kitartanak, mint azt az európai lovak tennék. Ha azonban olyan erőltetett menetet várnak el tőlük, mint ahogyan a határőr kapitány tette, nem csoda, ha az örökös mászás hegyre fel, hegyről le tönkreteszi a patáikat. Az állatoknak ezért sürgősen pihenőre volt szükségük, kiváltképpen, ha a kapitány csapatát becsülettel el akarta juttatni Kabulba.

Egyébként a lovasok között néhány teljesen marcona alak is akadt, és még a meglehetősen gyakori talpvesszőzésüknek sem volt meg a kellő hatása. A kapitány semmi esetre sem válogatott eszközeiben, egy alkalommal észrevettem, hogy saját kezűleg verte félholtra egyik emberét, mert mivel felsérült a lába, a lova farkába kapaszkodva húzatta fel magát a meredek hegyi úton.

Így aztán kénytelen-kelletlen nagyobb pihenőre került sor, és azt, hogy ez a határőr kapitánynak komoly fejtörést okozott, szívesen el is hiszem neki. Rövidesen felfedeztem, hogy nem én

---

[105] Az az idő, ami alatt egy gyerek felnő, és szülőkorba lép (25-35 év).

vagyok az egyetlen fogoly, akit őriztetnie kell, hanem rajtam kívül még öt másik is volt, akiknek a jelenlétéről csak ekkor szereztem tudomást.

A kapitánynak eredeti ötlete támadt, miként börtönözheti be foglyait. Meg volt győződve róla, hogy a börtön, amit kigondolt, holt biztos, ahogyan mondani szokták. Egy barlangról volt szó – bőségesen volt választék errefelé – amit alkalmasnak talált a rabok elhelyezésére.

A barlang hátsó részében volt egy bemélyedés, ahol mind a hatunk szára elegendő hely volt. Ennek a bemélyedésnek a falai függőlegesen emelkedtek a magasba, a sima gránitfalra, melyben nem voltak sem repedések, sem gyökerek, vagy akár a legcsekélyebb egyenetlenség, teljesen kizárt volt, hogy fel lehetne mászni. Plafonját nem lehetett észrevenni. A barlangban egyébként is alig lehetett látni, a bemélyedésben meg végképp nagy volt a sötétség, plafonja helyett pedig csak valamiféle feketeség volt látható, ami éppúgy lehetett sziklaboltív, vagy akár egy lyuk is. De tegyük fel, ilyesmi lett volna, és lett volna odafent valami kijárat, semmire sem jutottunk volna vele, mert a meredek falakra nem lehetett felmászni.

Börtönünk bejáratát sűrű csipkebokor zárta el, melyen csak akkora nyílás volt, hogy egy ember éppen átfért rajta. Elég lett volna egy őrt állítani a rés elé, ennek ellenére hatot vezényeltek oda.

Így kitörésre errefelé éppúgy nem volt lehetőség, mint a másik irányba, ezenkívül még meg is voltunk béklyózva, és ami személyesen engem illet, tagjaim annyira merevek voltak, és izületeim úgy berozsdásodtak, hogy alig tudtam megmozdulni.

Ide löktek be bennünket, mint a zsákokat. Kétségbeejtő állapotom és ennek következtében fellépő tompultságom ellenére – hiszen abszolút semmi lehetőséget sem láttam a menekülésre – fogolytársaim megpillantása igencsak felélénkített, és nem tagadhatom, hogy a látvány örömmel és bizonyos reménységgel töltött el. Burgdorfferen kívül ugyanis, akire számítottam, hogy megtalálom, a többiek Csutru, apja a törzsfőnök, Kara Murad és Riza voltak.

A két kafir közelségét sejtettem Kusz látogatásai miatt. A két perzsa jelenlétére azonban a legcsekélyebb mértékben sem számítottam, és be kell vallanom, hogy bizonyos elégtétellel vettem tudomásul, hogy ők is fogolyként kerültek az afgánok kezei közé. Egyébként nagyon siralmasan néztek ki, meglehetősen szakadtak és rémesen koszosak voltak. Arcvonásaik beestek, szemeik meszszire kimeredtek üregeikből a sorsuk miatti félelemtől, amitől ez a két gazember úgy rettegett, mint a végítélettől.

A sors iróniája rendezte úgy, hogy Kara Murad mellett feküdtem. Arcaink még egy lábnyi távolságra sem voltak egymástól. Azonban az ágyúöntő gondoktól elgyötört arcvonásai sem gúnyt, sem gyűlöletet nem tükröztek, csak rettegést és kishitűséget lehetett látni rajta.

Mivel teljesen magunkra voltunk hagyva, egészen nyugodtan beszélhettünk, és Kara Murad azonnal kihasználta a lehetőséget, hogy megszólítson.

– Ó, nemes tüzérségi főparancsnok – fogott bele az ellenszenves képmutató alak, akinek idétlen hízelgését még sokkal jobban utáltam, mint gúnyos szónoklatait: – Láthatod, milyen súlyos helyzetbe kerültünk a francia kalandor és az áruló lövegparancsnok bűnei miatt. A lövegparancsnokot már utolérte Allah átka. Dogod széttépte őt. Elhiheted nekem életem fénye, ha azt állítom, hogy ez a két gazember idézte elő mindazt a nyomorúságot, mely nemes fődet és enyémet érte. Allah juttassa a franciát is a pokol legmélyebb sarkába. Átkozni fogom őt imáimban.

Átkok egész sorát mormolta még el, melyeket egykori barátja után küldött. Nyilvánvalóan nem tudta, hogy Carpentiert összezúzták a mozdony kerekei, engem azonban nem érdekelt a perzsa szövege, mivel tudtam, hogy hazudik. Ellentmondásokkal azonban nem akartam ingerelni, ezért hagytam nyugodtan beszélni. Ha nem válaszolok neki, rövidesen magától abba fogja hagyni, gondoltam, és ennek örültem volna a legjobban. Ő azonban folytatta:

– Allah végre most úgy rendelkezett, ó nemes tüzérségi főparancsnok, hogy tulajdonod vissza kell kapnod, melyet rosszindulatú tolvajok loptak el tőled. Ugyanis nemcsak értékes terveid vannak nálam, hanem még néhány irat is, melyek igen értékesek

lehetnek számodra, mivel igazolják, hogy kik voltak azok a gazemberek, akik ellopták tőled életed boldogságát. A francia – Allah kárhozza el lelkét – elmesélte nekem, hogy ugyanaz a gazfickó, aki ellopta terveid, a mennyasszonyod is el akarja lopni, vagy már el is lopta. Nos, tudd meg, mindent át fogok adni neked, a terveket és az iratokat is, ha kiszabadítasz engem. Láthatod, elveszett ember vagyok, mert képtelen lennék kiszabadítani magam rettenetes helyzetemből. Egyedül te vagy képes erre, hiszen kiszabadultál a Siah-Songból, a sziklabarlangból, a csitráli börtönből, és mindenhonnan, ahol súlyos veszélyben voltál. Szemeim sohasem láttak még ekkora hőst, és Allahot dicsőítem, hogy ebben a szerencsében részesített. Ezért életem szívesen adom kezeidbe, mert tudom hogy előkelő felfogású, nemes ember vagy, és nem akarsz bosszút állni leghűségesebb és legalázatosabb szolgádon, Kara Muradon mindazokért a tettekért, melyeket közönséges gyilkosok követtek el ellened. A terveket és az iratokat, melyek számodra oly értékesek, bevarrtam köpenyembe. Szedd ki onnan magadnak, és cserében szabadíts ki engem. Meg tudod tenni, hiszen te mindenre képes vagy.

Elhallgatott. Ezzel szemben én igen izgatott állapotba kerültem. Oly közel voltak hozzám hőn szeretett terveim, alig karnyújtásnyira tőlem, de mégsem érhettem el azokat. Azonban nem csak a tervek voltak ott, hanem olyan iratok is, melyekből megtudhattam az áruló nevét. A perzsa utalásai alapján számomra most már világos volt, hogy a tolvaj nem lehet más, mint – Egon von Basedow.

Kezdetben nem állt szándékomban egyezkedni az álszenteskedő ágyúöntővel. Azonban ami most itt a kockán forgott, számomra mégiscsak túl fontos volt ahhoz, hogy figyelmen kívül hagyjam. A remény hal meg utoljára, és ez az igazság ekkor világosan ott lebegett szemeim előtt. Még mindig reméltem, hiszen még mindig éltem, és bíztam benne, hogy képes leszek még egyszer kiszabadulni az afgán Árgus[106] karmai közül.

Így válaszoltam a perzsának:

---

[106] Százszemű óriás az ógörög mitológiában.

– A tervek, melyek nálad vannak, kétségtelenül az én tulajdonomat képezik, és az iratokra is szükségem van, mivel azok az én személyemre vonatkoznak, és egy olyan bűncselekmény titkait rejtik, melyeknek felderítésére kötelezve vagyok. Tehát mindezeket magamhoz fogom venni, ha képes leszek rá. Az engedélyedre pedig nem tartok igényt, éppúgy alkuba sem bocsátkozok ezekről veled, mert nem adhatod el nekem azt, ami nem a tiéd. Ennek ellenére készen állok arra, hogy kiszabadítsalak, ha lehetőségem nyílik rá. Erre persze igen csekély kilátásaink vannak. A segítségemet pedig nem érdemled meg, és együttérzésemre sem tarthatsz igényt. Ámde mégis meg fogom tenni, pusztán emberiességből, keresztényi kötelességből, hogy megmentselek azoktól a rettenetes kínoktól, amelyek kétségtelenül fenyegetően várnak rád a kabuli emír udvarában.

– Tudtam – válaszolta gyorsan Kara Murad. – Te vagy minden halandók legnemesebbike, és nemességed majdnem akkora, mint magáé Allahé.

Kara Murad megkönnyebbülten lélegzett fel, szinte derűs hangulatba került. Mindenesetre jobban megbízott képességeimben, mint jómagam, hogy képes leszek kiszabadítani valamennyiünket. Hogyan tudnék kiszabadulni ebből a csapdából? Szinte elképzelhetetlen volt.

Így feküdtem ott a hideg sziklás talajon, és csak gondolkodtam, gondolkodtam, de a menekülésre csak nem akart kínálkozni semmiféle lehetőség sem.

Hiszen kész őrület volt, tovább reménykedni. Mindenekelőtt az idő is nagyon rövid volt. Ha van valami lehetőség a menekülésre, akkor annak még ezen az éjszakán kell megtörténnie. Ki tudja, a következő éjszakát még ebben a barlangban fogjuk-e eltölteni? És ha már elhagytuk a Bamijan völgyet, akkor menekülésre már gondolni sem lehet, mert tegyük fel, sikerül elmenekülni a határőrség kapitánya elől, úgy ettől a szorostól keletre olyan területre kerülünk, amely teljes mértékben az emír hatalma alatt van, és állandóan afgán lovascsapatok járőröznek rajta. Ők könnyedén ismét foglyul ejthetnek bennünket, hiszen semmilyen segédeszközünk sem volt.

Leereszkedett az éjszaka, egy rettenetes, gondokkal teli éj. Borzongva gondoltam az előttünk álló éjszakára, mivel még semmiféle lehetőségre nem jöttem rá.

Odakint az afgán őrök tábortűz mellett játszottak és énekeltek, melyet a barlang bejárata közelében gyújtottak, és amelynek egészen halvány, pislákoló fénye beszűrődött a tüskés bozótban lévő résen át. A rés előtt ült a hat őr, rövid puskáikkal, amilyet az ottani hadsereg lovascsapatainak katonái használnak.

Szorgosan figyelték a játékot, és hátukat fordították felénk. Minek is figyeltek volna ránk, szegény foglyokra, akik a sziklaodúban fegyvertelenül, kimerülve és nyakig megbéklyózva feküdtünk a földön?

Csak valami csoda menthetett meg bennünket. És én áhítatosan imádkoztam Istenhez, tegyen velünk valami csodát, pusztán egyszerűen az igazságosság kedvéért, mert az mégsem járja, hogy én vétlenül legyek itt kiszolgáltatva a vérszomjas barbároknak, miközben otthon az igazi kém örülhet közönséges bűncselekménye gyümölcseinek. Nem, Isten ezt nem engedheti meg, ez minden igazságosságot fejtetőre állítana. A gazfickónak el kell nyernie méltó büntetését, én pedig ennyi fáradozás és nélkülözés után megtisztultan állhassak a világ elé.

A kétségbeesés, talán a teljes téboly közelében voltam, mert képtelen voltam elszakadni a rám törő, mardosó gondolatoktól. Ha itt kell elpusztulnom, miközben az áruló odahaza biztos kikötőbe ért, akkor nincs is igazságos Isten, aki mérlegeli az emberek cselekedeteit, és érdemeik szerint jutalmazza vagy megbünteti őket.

– Istenem – imádkoztam lelkem mélyéből – ne engedd, hogy kishitűvé váljak és teljesen elcsüggedjek. Láthatod, annyira szeretnék hinni benned. Segíts hozzá engem ehhez jóságos Isten, tégy valami csodát, itt már csak a csoda segíthet.

Hideg verejték verte ki a homlokom. És ekkor egészen egyértelműen észrevettem, hogy valami fekete kúszik felém. Az áttekinthetetlen sötétségben pontosan nem lehetett látni, hogy mi az, földön fekvők között kúszott alakról alakra, és mindegyiknél matatott valamit. Mi lehet az, állat, talán egy barlangi medve? De magasságos Isten – csak nem – csak nem maga a csoda?

Most éppen Kara Muradhoz kúszott, de rögtön ott is hagyta, aztán néhány másodperc múlva, ami egy örökkévalóságnak tűnt, odaért hozzám. Még mindig nem voltam benne biztos, ami most már egyre valószínűbbnek tűnt, hogy ember, aztán végre halkan a fülembe suttogott, ami olyan határtalan örömmel töltött el, hogy majdnem elárultam magam.

– Werner, mi fili[107], hát végre Ön az? Magát keresem!

– Professzor! – kiáltottam fel meglepetten. Még szerencse volt, hogy odakint az afgánok kártyázás közben éppen hangos hahotában törtek ki, ami túlharsogta felkiáltásomat. – Mondja már meg Isten és az igazság nevében, honnan a csudából került ide? Hogyan volt képes behatolni ebbe a barlangba? Legalább száz ember heverészik odakint előtte!

– Pszt! Ne bolondozzon. Mindjárt elmagyarázom a legszükségesebbet, hogy tudja, mi a dolga. Először is megszabadítom a béklyóitól, hogy végtagjait ismét használni tudja. De mindenekelőtt csak semmi zajt, és a lehető legkevesebbet mozogjon!

Éreztem, amint egy késsel átvagdossa a rajtam körültekert kötelet, aztán a kezembe nyomta a kést, és így szólt hozzám: mi fili, ez az egyetlen fegyver, amit adhatok önnek.

Ó, milyen örömmel szorítottam magamhoz az egyszerű kést. Végre egy fegyver! Igazán nagy szükségem volt rá.

– Csak nyugalom, fiatal barátom! Gyorsan tájékoztatnom kell mindenről, amit tudnia kell a meneküléshez. Nem elölről jöttem be a barlangba, mert ott egy lovasszázadnyi katona tanyázik, nem is hátulról, mert ott körös-körül zárt falak vannak, nem is alulról, mert alattunk mészkőszikla van, hanem felülről. Bizonyára hallott Dionüsziosz füléről Szicílián, arról a zsarnokról, aki kőfejtőjében kihallgatta és kileste az ellene összeesküvőket?

Azonnal igennel válaszoltam, mert Heinzelmann már megint a legjobb úton volt, hogy belekezdjen egy komoly archeológiai előadásba.

– Jól megjegyezte kedves Wernerem, hiszen a felső tagozatban alkalmanként tanítottam önöknek a görög történelmet, külö

[107] fiacskám

nösen az athéniek expedícióját Szirakuzába. Tudja, hogy Krisztus előtt 413-ban az athéniek Demosztenész és Nikiasz vezetésével sereget küldtek Szicíliára, amit azonban sajnos teljesen levertek. A két vezető felnyársalta magát, és 7000 athéni szomjan halt Latomiában…

– Tudom, kedves Professzorom! De mondja meg már végre, hogyan került ide!

– Fentről, kedves Wernerem, a barlangnak ebből a beugrásából egy hatalmas sziklahasadék, egy úgynevezett kürtő vezet fel egy másik barlangba, amely földalatti járatok és üregek hatalmas labirintusával áll összeköttetésben. Tudja, hogy Bamijan barlangjai…

– Igenis, professzor úr. És végül is egy kötélen ereszkedett le?

– Nem egészen. A faisabadi Ibrahim szolgái és egy troglodita[108] asszony eresztettek le engem.

– És honnan tudta meg, hogy itt vagyunk?

– Kusztól, az ön tibeti dogjától tudtuk meg. Ibrahim szolgái azt állították, hogy a kutya viselkedésén látszik, hogy a gazdája a közelben van, és nyilvánvalóan nagy veszély fenyegeti. Nos, mivel önről volt szó, fiacskám, és én haladéktalanul hozzákezdtem a megmentéséhez. A hegy nagy öregje nagyszerű kémszolgálatot teljesített számunkra, amire mi sohasem lettünk volna képesek. Így mi magunk teljesen rejtve maradhattunk, miközben a trogloditákra senki sem gyanakodott. Az öregasszony segített, akinek egy fia is van. Ő igen értékes volt számomra. Helyismerete lehetővé tette számomra, hogy a legcsodálatosabb és legalaposabb tanulmányokat folytathattam a bamijani kolosszusokkal kapcsolatban. Már Nagy Sándor…

– És végül így kutatott fel engem – szakítottam hirtelen félbe. – Most már az a lényeg, hogy valamennyien kiszabaduljunk. Mennyi kötél áll rendelkezésére?

– Csak egyetlenegy, kedves fiam. Így az expedíciót felfelé hatszor kell megismételnünk.

---

[108] barlanglakó

– Nagy kópé ön, professzor, nem hagyhatom, hogy kiszolgáltassa magát az emír bosszújának. Nos induljon, adjon jelt, hogy felhúzzák, közben én kiszabadítom a többieket.

Ezzel a professzort odatoltam arra a helyre, ahol a kötél lógott. Alsó végén volt egy hurok, így a felfelé szállítás viszonylag könnyen ment. Heinzelmann beszállt, a kötél háromszori megrántásával jelt adott a fentieknek, majd rövidesen nyomtalanul eltűnt a sötétben.

Egyetlen másodpercet sem vesztegettem, azonnal kiszabadítottam Csutrut, a törzsfőnököt és Burgdorffert, akik túláradó örömükben majdnem mindent elárultak.

Burgdorffer szervezte az expedíciót felfelé, ami viszonylag gyorsan ment. Először a kafir lányt, majd az apját húzták fel.

Közben odamentem Kara Muradhoz, közöltem vele, amit tudnia kellett, és kiszabadítottam, miután megesküdött a próféta szakállára, ami a mohamedánok legszentebb esküje, hogy óvatos lesz, és pontosan követni fogja utasításaimat. Mielőtt kötelékeitől végérvényesen megszabadítottam volna, magamhoz vettem a dokumentumokat, melyeket ruhájába varrva magával hordott.

A papírokat megőrzésre odaadtam Nácinak, akinek előttem kellett feljutnia. A bajor rá akart beszélni, hogy a gyanús fickót – a perzsát másként nem is szokta említeni – hagyjuk sorsára. Nekem azonban nem volt kedvem, hosszas vitába kezdeni, finom erőszakkal rábírtam, hogy beüljön a hurokba, és jelt adtam, hogy húzzák fel. Ekkor már mit sem ért tiltakozása, gyorsan eltűnt a kürtőben.

A perzsának megparancsoltam, hogy tájékoztassa szolgáját Rizát, és a kést csak akkor adja a kezébe, amikor már megadta a jelt, hogy őt magát húzzák fel. Kara Murad, aki olyan kicsi és alázatos lett, hogy az ember az ujjára tekerhette volna, ígéretet tett, hogy szó szerint követni fogja utasításaimat. A félelemtől szabályosan vacogtak a fogai, és heves nyavalygásba kezdett, hogy néhány percig még maradnia kell, annál is inkább, mert a kést mindaddig magamnál tartottam, amikor már nem tudott elérni. Ekkor leejtettem neki.

Csakhamar abszolút sötétség vett körül. Sem magam alá, sem magam fölé nem tudtam nézni. A magasság, ahol a másik barlang volt, igen jelentős lehetett, mert elég hosszú ideig eltartott, míg felhúztak, jóllehet elég gyorsan haladtam felfelé.

A sziklák olyan függőlegesek voltak, mint egy függőónnal falazott kémény, a kötél sehol sem akadt bele. Eredménytelenül próbáltam kinyújtott karral, ujjaimmal elérni a sziklát.

Elég kellemetlen érzés volt teljesen szabadon a levegőben lebegni, ráadásul korom sötétben. A hátborzongató utazásnak aztán végre vége lett. Gyenge fény kezdett derengeni, ami egy fáklya fényéből származott, egy lyukat vettem észre a falban, amiből kinyúlt egy sziklalap, egy természetes pódium a szédítő magasságban. Markos kezek nyúltak le értem, és felhúztak.

Megmenekültem! A hála meg nem nevezhető érzése öntött el, és térdre borultam. Imádkoznom kellett, lelkem mélyéről fakadó áhítatos imával. Isten lehetővé tette a csodát, amiért fohászkodtam.

Senki sem gondolt rá, hogy a kötelet még egyszer le kellene engedni, nekem kellett szólnom ezért, és kénytelen voltam erőszakoskodni, mert Náci és a törzsfőnök megpróbáltak lebeszélni erről.

– Ne ítélkezzetek, hogy felettetek se ítélkezzenek – kiáltottam rájuk. – És enyém a bosszú, mondá az Úr. Gondoljatok arra, hogy ti magatok is éppen most szabadultatok meg a haláltól, képesek lennétek másokat gyáván hátrahagyni? Ha az ég meg akarja büntetni őket, akkor biztosan nem kerülhetik el méltó büntetésüket, ti pedig tartsátok távol kezeiteket a vértől. Engedjétek hát vissza a kötelet!

Burgdorffer és a törzsfőnök akaratlanul visszaléptek, és a szolgák, akik eddig a kötelet kezelték, ismét leeresztették azt. Beálltam a legelső sorba, hogy ellenőrizzem Kara Murad felhúzását.

Ámde mi történhetett? A perzsa megadta a jelet, és már kezdtük felhúzni, amikor odalent a mélyben lárma keletkezett. A szikla sajátos alakzata folytán – éppúgy, mint Dionüsziosz fülének esetében Szirakúzában – a hatalmas mélység ellenére minden szó

egészen tisztán hallható volt. Egyértelműen hallottam Riza hangját, aki vinnyogva könyörgött:

– Uram, uram, légy irgalmas! Vigyél fel magaddal! Elfelejtetted ideadni a kést, és nem is oldottad el kötelékeimet. Így hóhéraim kezei közé fogok kerülni, akik menekülésetek miatti minden dühüket egyedül rajtam fogják kitombolni. Uram, mindig hű szolgád voltam. Kérlek, irgalmazz! Uram, nemes parancsolóm, ne hagyj magamra!

– Hallgass el, te bolond – válaszolt Kara Murad hangja nyersen és parancsolón. Mit akarsz nyomorult szolga, minek mentenélek meg? Nem elég neked, ha gazdádat mentik meg? Menj a pokolba!

– Menj te magad a pokolba, nyomorult gazember, kiáltotta Burgdorffer, és a kötél felé ugrott, hogy átvágja. Én azonban visszarántottam.

Lentről a mélyből Riza kétségbeesett hangja harsant fel, olyan hang volt ez, amilyet csak olyan ember hallat, akiben hirtelen tudatossá válik elkerülhetetlen, rettenetes sorsa. Ezt a kiáltást hamarosan rémes üvöltés, az őrület hangja követte: A szolga urát magával akarta rántani a pokolba, ha már a sors úgy hozta, hogy neki magának oda kell jutnia.

Riza sikoltozásának meglett a hatása. Az afgánok berohantak a sziklabarlangba, és megdöbbenve vették észre foglyaik szökését. Tűz lángjai csaptak fel, és a kürtőszerű résben pillanatokon belül nappali világosság lett.

Kara Murad még csak a fele magasságig jutott fel, és még Rizánál is sokkal jobban kezdett jajgatni, mert belátta, hogy el van veszve.

– Húzzátok, húzzátok – üvöltötte, meg akarnak gyilkolni engem! Kegyelem, kegyelem, irgalmasság. Allahra kérem, mentsetek meg! Gazdaggá teszlek valamennyiötöket, mert nagyon gazdag vagyok, rengeteg pénzem van, csak mentsetek meg, mentsetek meg…

A nyomorult, aki maga is mindig könyörtelen és kegyetlen volt, most másoknál könyörgött kegyelemért, akik előtt szolgáját röviddel ezelőtt cinikus szavakkal utasította vissza. Igazán nagy

volt a kísértés, hogy a képmutató gazembernek ugyanazt kiáltsam vissza, amit ő válaszolt az előbb szolgájának.

Aztán felülkerekedtem ezen a hóhéri gondolaton.

– Tűz! – harsant fel odalent egy parancs, és szinte ugyanabban a pillanatban rettenetes puskaropogás hangja töltötte be a szűk légteret. Lövéssorozat golyói repültek el közvetlenül a fejem mellett.

Átható, visító hang harsant fel, a kötél erőteljesen megrándult és felvágódott, feltehetően megszabadult terhétől, aztán egy test tompa becsapódását, és az afgánok diadalordítását lehetet hallani. Kara Murad golyóktól átfúrt testtel a szörnyű mélységbe zuhant, saját gaztetteinek vált áldozatává. Kivégzéséről saját maga tehetett.

Mi azonban nem késlekedhettünk, mert a határőrség kapitánya bizonyára mindent meg fog tenni annak érdekében, hogy újra kézre kerítsen bennünket. Gyorsan felhúztam a kötelet, nehogy ellenségeink használni tudják üldözésünkhöz.

Professzor Heinzelmann egyébként azonnal megnyugtatott, hogy egy esetleges üldözéstől egyáltalán nem kell tartanunk. A barlangnak, amelyben tartózkodtunk, egyáltalán nincs kijárata a Bamijan völgybe, hanem egy sor másik barlangon keresztül innen a hegy ellenkező oldalára lehet eljutni.

Csak a troglodíták segítségével volt képes eligazodni ebben a szörnyű labirintusban, és több mint fél napra volt szükségünk, mire megpillanthattuk a napfényt.

Itt még egy további, különös meglepetésben volt részem. A barlang kijáratánál egy sivár prémbe öltözött barlanglakó felügyelete mellett, aki inkább állatra, mint emberre emlékeztetett, nemcsak Kuszt láttam viszont, aki örömében majdnem ledöntött lábamról, hanem Cangit és Tarikot is. A professzor, a törzsfőnök, Csutru és Ibrahim szolgáinak lovai szintén ott várakoztak ránk.

– Jól sejtettem – válaszolta Heinzelmann némán feltett kérdésemre, szemüvege felett ravasz képpel felém kacsintva – hogy kedvenc lovaik nélkül nem akarnak majd visszatérni hazájukba, ezért idehozattam őket, és most már semmi akadálya, hogy haladéktalanul elinduljunk. Egyébként is útnak indultam volna a na

pokban, mert befejeztem itteni tanulmányaimat, és remélem, hogy hazatérésemet követően rövid időn belül a tudomány számára új könyvvel szerezhetek meglepetést: „A Bamijan völgy és történelem előtti kolosszusainak megismerésére irányuló törekvéseim, továbbá…”

– Professzor úr, ez rémes egy cím lenne! Előbb inkább azt mesélje el nekem, hogyan tudta visszaszerezni az afgánok kezei közül, és idehozni pompás lovainkat.

– Mi sem volt egyszerűbb, mint ez: Íme ő volt az, aki visszalopta őket – mutatott közben az egyik barlanglakóra, aki természetesen egy szót sem értett a német beszédből, de úgy tűnt, mintha mégis tudta volna, miről van szó. – Ezek a fickók született tolvajok és rablók.

Ezt követően elbúcsúztunk a reményteljes trogloditáktól és a hegy nagy öregjeitől, gazdagon megajándékoztuk őket, az ajándékokat a professzor halászta elő kimeríthetetlen kincsestárából. Ibrahim megfelelő készletekkel látta el őt az útra.

A történet vége

Bolyongásaim végére értem.

A végre megszerzett papírok, melyeknek helyességét és teljességét természetesen azonnal ellenőriztem, gondosan elrejtve mellemen pihentek, és megújult életkedvvel végre megkezdhettük hazafelé vezető utunkat.

Csutru és a törzsfőnök, akik oly messzire elkerültek hazájuktól, és az utóbbi hetekben többet tudtak meg a világról, mint egész eddigi életük során, Burgdorffer viharos rábeszélésére úgy döntöttek, hogy velünk jönnek Németországba. Elhatározásukat Náci derűs, hangos jódlizással üdvözölte, melyet százszorosan visszhangoztak a környező hegyek.

Igen gyorsan útnak indultunk. Ennek két oka is volt: Egyfelől a lehető leghamarabb el akartuk hagyni Afganisztán veszélyes földjét, másfelől mihamarabb vissza szerettünk volna térni szeretett, régóta nélkülözött hazánkba.

Természetesen nem a széles hadak útját választottuk, ahol esetleg ismét az emír csapatainak kezei közé kerülhettünk volna, ugyanígy a lakott településeket is elkerültük, amennyire lehetséges volt.

Utunk a Bamijan-darja, egy vad hegyi folyó mentén északkeleti irányba vezetett, amely a Kundusba ömlik, ez az Amu-darja egyik mellékfolyója. Ez utóbbi folyón átkelve végérvényesen elhagytuk Afganisztánt.

Buharán délről észak felé áthaladva, miután Ibrahim szolgái az Amunál elhagytak bennünket, Hissar, Sary-Dzsui, Jakabag, Saar és Kitab érintésével elértük a festői Szamarkandot, amely a szibériai vasúton keresztül közvetlen összeköttetésben van Európával.

Első találkozásom a szüleimmel elég megrázó volt. Részletes táviratokkal felkészítettem őket, ennek ellenére valamennyien annyira meg voltunk hatódva a már alig remélhető viszontlátás örömétől, hogy hosszabb időn át képtelenek voltunk megszólalni. Apám olykor szótlanul ismételten megrázogatta kezem, szemeiben azonban láttam afeletti őszinte örömét, hogy sikerült tisztáznom magam.

Az ágyúterveket, melyeknek eltűnése annyi kellemetlenséget okozott, átadtam a katonai hatóságoknak. Rövidesen fényes rehabilitációban részesültem.

És Mária?

Még egy aggasztó óra várt rám, az első látogatás őnáluk.

Visszatérésem szándékosan titokban tartottam előtte, és szüleimet is megkértem rá, hogy ők se szóljanak egy szót se. Így aztán teljesen váratlanul toppantam be hozzájuk.

Biztos voltam benne, hogy hű maradt hozzám. Ennek ellenére elkerülhetetlenül sejtettem, hogy itt még egy súlyos döntésre kell, hogy sor kerüljön.

Heves szívdobogás kíséretében léptem be házukba, szándékosan inkognitót választva, hogy ne áruljam el rögtön magam szüleinek. Nem is ismertek fel, jóllehet természetesen már újra európai ruházatot viseltem. A szakállas, napbarnított, számos megpróbáltatástól barázdált arcvonásaim alatt eszébe sem jutott senkinek, hogy az egykori flott, fiatal tüzérségi tisztet próbálja meg felismerni.

Egon von Basedow sem ismert meg. Igen, ott volt a nyomorult. Még mindig el akarta nyerni Mária kezét, aki még mindig távol tartotta magát tőle. A torkomban dobogott a szívem, amikor váratlanul megpillantottam a hamis barátot.

El akart távozni, mivel a szülőkhöz „üzleti ügyben" kértem, bebocsátást. Ennek ellenére észrevettem, hogy nem nagyon zavartatta magát, talán arra számíthatott, hogy közlendőm őt is érinteni fogja.

Talán reszketett a hangom? Talán volt valami személyemben, ami emlékeztette őt egykori ezredbeli bajtársára? Mélyen a szemembe nézett, elsápadt, mint a halál, és hangtalanul maga elé suttogta:

– Werner von Eschenbach!

– Úgy van, Werner von Eschenbach – kiáltottam felé felemelkedve – aki azért jött, hogy elszámoljon veled…

Egon megingott. Teljesen elveszítette önuralmát. Holtnak vélt bajtársa, akit ő maga hajszolt a pusztulásba, hirtelen ismét felbukkant előtte.

Ha Mária apja nem kapja el, a földre zuhant volna.

– Kegyelmes asszonyom – szóltam a megdöbbent anyához, sokkal inkább azért, hogy eltávolítsam őt, mint hogy szükségesnek tartottam volna – Basedow úr rosszul lett. Volna olyan jó, és hozna neki egy pohár vizet?

– Ó Istenem, ó Istenem! – siránkozott az idős hölgy, tanácstalanságában kezeit arca elé kapva. Ki akart sietni, de Egon megelőzte.

– Hagyja, kérem – nyögte ki nagy nehezen. Majd magam megyek. Hangja rekedtes volt, szemei a földre meredtek. Úgy osont az ajtó felé, mint egy szegény vétkes, mint egy iskolásfiú, akit rajtakaptak valami rosszaságon, de mégsem, nem is megfelelő a hasonlat: helyesebben mondva úgy, mint egy leleplezett bűnöző.

Az ajtóban hirtelen elhatározással megállt, visszafordult, és az arcomba nézett.

– Werner – szólalt meg reszkető ajkakkal – igazad van! Gazember vagyok, egy nyomorult gazember! Bocsáss meg nekem! Igazságot fogok tenni neked. Amint befejezte, kisietett a helyiségből.

Minden másra számítottam, csak erre a beismerésre nem. Kábultan álltam ott. Még fel sem ocsúdtam meglepetésemből, mikor kinyílt egy másik ajtó, és a következő pillanatban Mária hangosan felzokogva a keblemre borult.

Ó, micsoda boldogító, örömteli viszontlátás! Hűséget a hűségért! Mindketten kitartottunk egymásért.

Hirtelen lövés dörrent. Valamennyien kirohantunk – Egon von Basedow főbe lőtte magát. A súlyos bűn terhe alatt fegyveréhez nyúlt. Megbűnhődött vétkeiért.

Bármennyire is sajnálatos volt ez a borzalmas esemény, mégsem vetett tartós árnyékot megújult boldogságunkra.

Hosszú küzdelem és kimerítő harcok után szeretett Máriámat végre oltár elé vezethettem.

Esküvőnk napja egy másik házassággal, Burgdorffer és Csutru esküvőjével esett egybe. A kafir lány, akit Náci a hosszú út során már félig megtérített, Németországba érkezését követően rövidesen áttért a keresztény hitre.

Az öreg törzsfőnök azonban hű maradt isteneihez. Ő már túl öreg volt ahhoz, hogy megváltoztassa vallását, továbbra is a szellemekben hitt, és babonás hajlamaival a jó öreg Európában sokkal több azonos felfogású emberre akadt, mint gondolta volna.

Nathanael Heinzelmann tanulmányai számára az öreg kafir élete végéig elsőrendű kutatási objektum maradt. A két öregúr többé már nem is akart elválni egymástól, a törzsfőnök végül is nagyon vonzódott a tudóshoz, akivel, mint két békés, öreg agglegény éldegéltek együtt.

A professzor nagy könyvet írt közép-ázsiai vad utazásunkról, és a hosszú téli estéken szívesen olvasott fel belőle nekünk egy-egy fejezetet, és a felolvasás után hosszasan üldögéltünk a kandalló bizalomgerjesztő, lobogó fénye mellett, Mária és én, Csutru és Náci, kéz a kézben, és az afgán kémről beszélgettünk.

Tartalomjegyzék

Ki lehet a kém? 1
Nathanael Heinzelmann Nagy Sándor nyomában 11
Támadás a Khaiber-hágón 19
Fogságban 31
Mohabat kán, a lázadó 50
A kabuli emír udvarában 66
Hadnagyból lett tüzérségi főparancsnok 86
Népünnepély Kabulban 106
A siah-songi merénylő 129
Gyilkos támadás a titkos boltív alatt 148
Földrengés Afganisztánban 164
Vakmerő menekülés 182
Svat próféta szent ligetében 209
A Hindukus szakadékaiban 237
Vendégként a rablók falujában 258
Csitrál hóhérjának kardja alatt 277
A vad Badaksán veszélyei 297
Lavinaomlás 315
Hivatlan vendégek Kafirisztánban 330
Karácsonyi ünnep a hitetleneknél 344
A rabszolgakaraván pusztulása 364
Élve eltemetve 394
A faisabadi zsidó 429
A rejtélyes gepárdvadászat 452
Burgdorffer után kutatva 478
Az Amu-láz fogságában 508
Lovaglás életre halálra 521
A fekete türkmének táborában 548
A bamijani kolosszusoknál 575
A történet vége 594

Viktor Laverrenz (1862-1910) német könyvkereskedő, kiadó, író, utazó, a Német Ázsiai Társaság tagja.

Werner von Eschenbach fiatal hadnagyra ezredese rábíz egy szigorúan titkos dokumentumot. A dokumentum azonban rövidesen eltűnik az ezrediroda páncélszekrényéből. Az elsőszámú gyanúsított természetesen az ezred-adjutáns lesz, de semmiféle bizonyíték nincs rá, hogy tényleg ő lenne a tettes. Ezredese szégyenében főbe lövi magát, az adjutáns is öngyilkos akar lenni, de apja megakadályozza ebben. Belátja, apjának igaza van abban, hogy öngyilkosságával éppen azt a gyanút támasztaná alá, hogy ő volt a tolvaj. Apja tanácsára úgy dönt, hogy inkább megpróbálja visszaszerezni a terveket, és ezzel saját- és családja becsületét is.

A szálak a távoli Közép-Ázsiába, a kabuli emír udvarába, vad és rabló hegyi népek világába vezetnek, ahol számtalan kaland vár rá, és önként kísérőjévé szegődő egykori tanárára, a megszállott Ázsia kutatóra, valamint hűséges barátjára, akit útközben ismer meg.

Az afgán kém soha nem volt kém, csak azt állították róla.

Rengeteg megpróbáltatás árán vajon megtalálta-e amit keresett, és menyasszonya kitartott-e mellette hosszún távolléte alatt, miközben vőlegénye megpróbálta visszaszerezni becsületét? A regényből mindez kiderül.